

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΑΝΑΒΕΛΗ ΕΛΙΑΝΑ

A.M: 310003

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΘΕΜΑ: «Η εικόνα του προσώπου και η συμβολή του στη διαμόρφωση υποκειμένων:
Πολιτικές διαχείρισης και κοινωνικές αναπαραστάσεις μέσα από το λόγο του τύπου».

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή

1. Αλεξάνδρα Χαλκιά (επιβλέπουσα, Καθηγήτρια)
2. Άννα Λυδάκη (μέλος, Καθηγήτρια)
3. Νίκος Κοταρίδης (μέλος, Καθηγητής)

ΑΘΗΝΑ 2015

Σε όσες και όσους
αντιστέκονται στη
βαρβαρότητα της
εποχής, αναζητώντας
και δημιουργώντας
δρόμους ελευθερίας.

Ευχαριστίες

Σε αυτή τη δύσκολη, μοναχική, συχνά αποκαρδιωτική μα και συνάμα προκλητική και δημιουργική πνευματική διαδικασία υπήρξαν κάποιοι άνθρωποι που με τη σκέψη τους ή και το λόγο τους μου συμπαραστάθηκαν και με βοήθησαν προκειμένου να φτάσω στο στόχο μου και τους οποίους θα ήθελα να ευχαριστήσω.

Καταρχάς, ευχαριστώ πολύ την επιβλέπουσά μου, Καθηγήτρια Αλεξάνδρα Χαλκιά, για την πολύτιμη καθοδήγηση και τις παρατηρήσεις της καθόλη τη διαδικασία της εκπόνησης της διατριβής. Πολλές ευχαριστίες οφείλω στα μέλη της επταμελούς επιτροπής, την Καθηγήτρια Άννα Λυδάκη, τον Καθηγητή Νίκο Κοταρίδη, τον Καθηγητή Ανδρέα Λύτρα, την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Μαριάννα Ψύλλα, τον Αναπληρωτή Καθηγητή Θεοχάρη Αθανασιάδη και τον Αναπληρωτή Καθηγητή Γεώργιο Αλεξιά για την ανάγνωση της εργασίας και τις πολύτιμες παρατηρήσεις και συμβουλές τους. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω το Γιώργο Μπακάλη, για τις παρατηρήσεις του, την αμέριστη συμπαράσταση, κατανόηση και υποστήριξη που μου έδειξε όλα αυτά τα χρόνια. Την κυρία Ελένη Μαραγκουδάκη, γιατί κάποτε εκεί στα Γιάννενα μου έδειξε ένα διαφορετικό και πνευματικά προκλητικό δρόμο. Τέλος, ευχαριστίες οφείλω και στις/στους, Μαρία-Χρυσάνθη Τσίκα, Νίκο Αρβανίτη, στο Ληδάκι, Δέσποινα Κραμπή, Γιώργο Μπότη, Ιωάννα Κομπιλίρη, Δήμητρα Αντωνοπούλου, Κατερίνα Καντά, στους γονείς μου, Κατερίνα και Ανδρέα και στον αδερφό μου Κωστή για το ενδιαφέρον και τη στήριξή τους.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	1
1.1 Αφετηρία και αντικείμενο της διατριβής	2
1.2 Πολιτικό και επιστημονικό διακύβευμα της διατριβής	3
1.3 Συλλογισμός σύνδεσης οξέως, πλαστικών και καλυμμένων προσώπων.....	5
1.4 Σειρά μελέτης περιπτώσεων	9
1.5 Διάρθρωση της διατριβής	12
Θεωρητικό Πλαίσιο	14
2.1 Εισαγωγικά.....	14
2.2 Η θεώρηση του Foucault	17
2.3 Η φεμινιστική προσέγγιση του σώματος	22
2.4 Δυνητικά σώματα	26
2.5 Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας-εξουσία	27
Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	30
3.1 Φόβος	30
3.2 Στιγματισμένα και κανονικά πρόσωπα.....	36
3.3 Χαράσσοντας έμφυλα-εθνικά σύνορα	41
3.4 Η ορατότητα συνώνυμο του δημόσιου χώρου	46
3.5 Πολιτικοί διασημότητες.....	48
3.6 Λόγοι περί πλαστικής	52
3.7 Η πλαστική χειρουργική ως καταναλωτικό προϊόν	57
3.8 Έθνος και εθνικά σώματα	62
3.9 Έθνος και φύλο	65
Μεθοδολογικό Πλαίσιο.....	67
4.1 Ανάλυση Λόγου	67

4.2 Η Κριτική Ανάλυση Λόγου	70
4.3 Το υλικό της μελέτης	73
4.3.1 Ρίψη Οξέως	73
4.3.2 Πλαστικές εγχειρήσεις	77
4.3.3 Καλυμμένα πρόσωπα αντίστασης	79
Ερευνητικό Πλαίσιο	86
5. Ανάλυση λόγου περιπτώσεων οξύ	86
Ameneh Bahrami: Μια σύντομη γνωριμία	86
5.1 Έθνος και θρησκεία	88
5.1.1 Το «σκληρό» πρόσωπο του Ιράν	89
5.1.2 Η ανάγκη για εκμοντερνισμό	98
5.1.3 Η αγωνία για την εθνική εικόνα	104
5.2 Φύλο και κοινωνία	110
5.2.1 Αναπολώντας τη χαμένη θηλυκότητα	110
5.2.2 Στοχεύοντας στο γάμο	117
5.2.3 Καλοσυνάτη σκληρότητα	120
Fachra Yunus: Μια σύντομη γνωριμία	126
5.3 Έμφυλη διάσταση	128
5.3.1 Η κοινωνική απόσταση	129
5.3.2 Γυναίκες lifestyle και γυναίκες just alive	135
5.4 Έθνος	143
5.4.1 Το πρόσωπο του έθνους	144
5.4.2 Το έθνος του «κακού»	151
5.5 Η ορατότητα του θανάτου	156
5.5.1 Η αξία της έμφυλης ζωής	156
5.5.2 Η εθνική αξία της ζωής	161
Katie Piper: Μια σύντομη γνωριμία	167
5.6 Θηλυκότητα «under construction»	169
5.6.1 Το πρόσωπο στο χρόνο	169
5.6.2 Το δίλημμα της ζωής ή του θανάτου	178
5.6.3 Η επιστροφή μέσω των πλαστικών επεμβάσεων	184

5.7 Οικογένεια: Κατασκευάζοντας κοινωνικές ιεραρχίες.....	194
5.7.1 Η συνηθισμένη οικογένεια	195
5.7.2 Το όνειρο της οικογένειας	204
5.8 Φόβος-Ασφάλεια.....	208
5.8.1 Η αναβίωση του φόβου	209
5.9 Συμπεράσματα	220
6. Ανάλυση λόγου περιπτώσεων πλαστικών επεμβάσεων.....	226
Dilma Rousseff: Μια σύντομη γνωριμία.....	226
6.1 Πολιτική και φύλο	227
6.1.1 Η πορεία προς τη θηλυκοποίηση	228
6.1.2 Δυναμική μεν ετερόφωτη δε	239
6.1.3 Η εξομάλυνση της θηλυκής εικόνας.....	249
6.2 Η προσωπική ζωή.....	257
6.2.1 Ο έγγαμος βίος της Rousseff	258
6.2.2 Η μητρότητα.....	262
Cristina Fernández de Kirchner: Μια σύντομη γνωριμία	269
6.3 Πολιτική και Φύλο.....	270
6.3.1 Εμφάνιση και πολιτική	270
6.3.2 Η πάλη για την «ανεξαρτησία»	286
6.4 Η προβολή της προσωπικής ζωής.....	297
6.4.1 Η πάλη για την πολιτική «επιβίωση»	298
6.4.2 Η πολιτική απελευθέρωση	307
6.5 Έθνος	311
6.5.1 Το έθνος της ματαιοδοξίας.....	312
6.5.2 Όταν η Δύση ταξιδεύει στη Λατινική Αμερική	319
Louise Mensch: Μια σύντομη γνωριμία.....	326
6.6 Πολιτική και φύλο	327
6.6.1 Αντιφάσεις με φόντο τη θηλυκότητα	328
6.6.2 Πλαστικοποιώντας την πολιτική.....	338
6.7 Η προσωπική ζωή στο επίκεντρο	348
6.7.1 Όλα για το σύζυγο	348

6.7.2 Μητρότητα επί σκηνής	355
6.8 Η σημασία της ηλικίας	365
6.8.1 Η λατρεία της νεότητας και της ομορφιάς	366
6.9 Συμπεράσματα	380
7. Ανάλυση λόγου περιπτώσεων καλυμμένων προσώπων	388
Ζαπατίστας: Μια σύντομη γνωριμία	388
7.1 Η πολιτική του καλυμμένου προσώπου	391
7.1.1 Το απρόσωπο πρόσωπο «The faceless face»	391
7.2 Έθνος και φυλή.....	402
7.2.1 Πίσω από την κουκούλα του Marcos	403
7.2.2 Η εθνική-εδαφική τοποθέτηση των Ζαπατίστας.....	414
7.2.3 Η παγκοσμιότητα των Ζαπατίστας	419
7.3 Φύλο	426
7.3.1 Η ανάδυση της αρρενωπότητας πίσω από την κουκούλα	426
7.3.2 Ramona: « Όταν μια γυναίκα που φοράει πολλά μεσοφόρια.....	436
Anonymous: Μια σύντομη γνωριμία	446
7.4 Η σημασία της μάσκας	449
7.4.1 Η χρηστική-πολιτική διάσταση της μάσκας	450
7.4.2 Πίσω από τις μάσκες.....	457
7.5 Ορατός και αόρατος δημόσιος χώρος	467
7.5.1 Δημόσιος χώρος: Όταν το αόρατο συναντά το ορατό	467
7.6 Όταν το έθνος είναι παντού	473
7.6.1 Ο «Anonymous» κόσμος.....	473
7.7 Η έμφυλη διάσταση	484
7.7.1 Η ανάδυση της αρρενωπότητας.....	485
7.8 Η ανάδυση του φόβου	493
7.8.1 Οι «τρομοκράτες» της εξουσίας.....	493
Ο νόμος για την ποινικοποίηση της κουκούλας: Μια εισαγωγή	504
7.9 Κουκούλα και δημόσιος χώρος.....	506
7.9.1 Η χρηστική και συμβολική αξία της κουκούλας	506
7.9.2 Οι άνθρωποι πίσω από τις κουκούλες	517

7.10 Το έθνος μέσα από την κουκούλα.....	527
7.10.1 Όταν το έθνος αποτυπώνεται στην κουκούλα	527
7.11 Φόβος και ασφάλεια συναντώνται στην κουκούλα.....	538
7.11.1 Η ανάδυση του φόβου μέσα από την κουκούλα	538
7.11.2 Ο φόβος για την καταπάτηση κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων	549
7.12 Συμπεράσματα.....	559
8. Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	568
9. Παράρτημα	578
9.1 Βιβλιογραφία	578
9.2 Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις δημοσιευμάτων.....	592
9.3 Αποσπάσματα στα αγγλικά	611
9.4 Φωτογραφίες.....	638

Εισαγωγή

Η διδακτορική διατριβή με τίτλο: «Η εικόνα του προσώπου και η συμβολή του στη διαμόρφωση υποκειμένων: Πολιτικές διαχείρισης και κοινωνικές αναπαραστάσεις μέσα από το λόγο Τύπου» ερευνά τους τρόπους με τους οποίους η εικόνα του προσώπου, προβαλλόμενη μέσα από τα δημοσιεύματα του ηλεκτρονικού Τύπου, συμβάλλει στη διαμόρφωση υποκειμένων, αλλά και τους τύπους υποκειμένων που προκύπτουν μέσα από αυτές τις αναπαραστάσεις.

Η έρευνα μελετάει ειδικότερα το πρόσωπο ως ένα μέρος του σώματος, που διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση υποκειμένων αντιμετωπίζοντάς το με αυτόν τον τρόπο ως ένα ισχυρό φορέα κοινωνικών νοηματοδοτήσεων. Το πρόσωπο μελετάται μέσα από τρεις κατηγορίες περιπτώσεων α) ρίψης οξέως, β) πλαστικές επεμβάσεις, γ) καλυμμένα πρόσωπα αντίστασης, αξιοποιώντας υλικό από το διεθνή, ειδησεογραφικό ηλεκτρονικό Τύπο. Η μελέτη εξετάζει τις αναπαραστάσεις στον Τύπο θηλυκών υποκειμένων, τα οποία υπήρξαν θύματα επιθέσης με οξύ από άνδρες, θηλυκών υποκειμένων, τα οποία είναι δημόσια πρόσωπα και έκαναν πλαστικές επεμβάσεις καθώς και αλλαγές στην εξωτερική τους εμφάνιση και τέλος υποκειμένων που δραστηριοποιούνται στο δημόσιο χώρο με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους.

Το πρόσωπο προσεγγίζεται ερευνητικά μέσα από αυτές τις διαφορετικές κατηγορίες καθώς επιδιώκεται η σφαιρικότερη μελέτη της εικόνας του προσώπου. Αυτή φαίνεται να αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους παράγοντες για την ερμηνεία, την κατάταξη και εντέλει την ενσωμάτωση ή τον αποκλεισμό των υποκειμένων καθώς σε αυτή χαράσσονται τα κοινωνικά χαρακτηριστικά που κατατάσσουν τα υποκείμενα στους επιθυμητούς ομοίους ή στους ανεπιθύμητους «άλλους».

1.1 Αφετηρία και αντικείμενο της διατριβής

Αφετηρία της διδακτορικής διατριβής υπήρξε η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας μου στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του τμήματος Κοινωνιολογίας, με τίτλο: «Οι αναπαραστάσεις της επίθεσης εναντίον της Κωνσταντίνας Κούνεβα στον Τύπο: Φύλο, φόβος και δημόσιος χώρος», με την επίβλεψη της Αλεξάνδρας Χαλκιά. Η εργασία ξεκίνησε τον Απρίλη του 2009 και ολοκληρώθηκε το Δεκέμβρη του ίδιου έτους. Αντικείμενο της συγκεκριμένης μελέτης αποτέλεσαν οι αναπαραστάσεις της Κωνσταντίνας Κούνεβα στον Τύπο ύστερα από την επίθεση που δέχθηκε με οξύ. Διερευνήθηκαν οι αναπαραστάσεις που σχετίζονταν με τα πεδία του φύλου, του φόβου και του δημόσιου χώρου και πώς αυτές οι αναπαραστάσεις δημιούργησαν ένα συγκεκριμένο τύπο υποκειμένου. Το βασικό συμπέρασμα της εργασίας ήταν ότι οι αναπαραστάσεις του Τύπου δημιούργησαν ένα μεταβατικό υποκείμενο, το οποίο προβάλλεται να ακροβατεί ανάμεσα σε δύο κόσμους, τον κόσμο των «αυτοχθόνων» και τον κόσμο των «ετεροχθόνων». Στο ερώτημα ποιων υποκειμένων οι ζωές είναι άξιες να βιωθούν, η ζωή της Κωνσταντίνας Κούνεβα εντοπίστηκε κάπου ανάμεσα.

Η διπλωματική εργασία μπορεί να θεαθεί και ως ένα είδος πιλοτικής έρευνας που ανοίγει και προετοιμάζει το έδαφος για τη συγκεκριμένη έρευνα. Με εργαλείο αυτήν την έρευνα και αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα που δίνεται σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο στην εικόνα του προσώπου και συνακόλουθα στην εξωτερική εμφάνιση θα εξεταστεί η σημασία του προσώπου τόσο κοινωνικά όσο και πολιτικά. Το ενδιαφέρον εντοπίζεται στις κυρίαρχες αφηγήσεις και τις κοινωνικές στρατηγικές διαχείρισης του προσώπου, αλλά και του υποκειμένου που φέρει αυτό το πρόσωπο. Το πρόσωπο διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην κατηγοριοποίηση του ατόμου στη σφαίρα του «όμοιου» ή του ανεπιθύμητου, απειλητικού «άλλου», καθώς ως φορέας των διακριτικών χαρακτηριστικών του φύλου, της φυλής, της κοινωνικής τάξης, της εθνότητας, υπόκειται σε ποικίλες ερμηνείες και αξιολογήσεις προκειμένου να ενταχθεί στη κατηγορία του «εμείς» ή του «άλλου».

Στο εμπειρικό παράδειγμα συγκεκριμένων περιστατικών «επέμβασης» σε πρόσωπα, που αφορούν αλλαγή των χαρακτηριστικών των προσώπων α) με βίαιο τρόπο (ρίψη οξέος) β) με τη βούληση των υποκειμένων (πλαστικές εγχειρήσεις), γ) με την κάλυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου (Ζαπατίστας, Anonymous, νομοθετική ρύθμιση για την κουκούλα) και με υλικό τις αναπαραστάσεις τους από

τον Τύπο, θα διερευνήσουμε τις κοινωνικές διαστάσεις που λαμβάνουν τα πεδία του έθνους, του φύλου, του δημόσιου χώρου και του φόβου. Πιο συγκεκριμένα, η παρούσα έρευνα εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο αυτά τα πεδία επιδρούν και αλληλοδιαπλέκονται τόσο μεταξύ τους όσο και με το παράγοντα του προσώπου, με αποτέλεσμα να επιχειρείται η διαμόρφωση υποκειμένων, τα οποία είτε εντάσσονται στην κατηγορία των «επιθυμητών ομοίων» είτε στην κατηγορία των «ανεπιθύμητων άλλων».

1.2 Πολιτικό και επιστημονικό διακύβευμα της διατριβής

Η παρούσα διατριβή στοχεύει στην ανάδειξη των τρόπων με τους οποίους λειτουργούν οι κυρίαρχες αναπαραστάσεις στη διαμόρφωση συγκεκριμένων προσώπων και κατά συνέπεια και υποκειμένων, ως κυρίαρχων προτύπων, αλλά και στη διαμόρφωση των αποκείμενων προσώπων και υποκειμένων. Των προσώπων εκείνων, δηλαδή, που αποκλείονται και περιθωριοποιούνται από το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο που κινούνται.

Το πρόσωπο είναι από τα βασικά χαρακτηριστικά που αποδίδει στο υποκείμενο την κανονιστική θηλυκή ή αρσενική ταυτότητα, αλλά και την εθνική. Στα χαρακτηριστικά του προσώπου σπεύδουμε για να επιβεβαιώσουμε την κρίση μας για την έμφυλη ή εθνική ταυτότητα του υποκειμένου. Άρα το πρόσωπο αποτελεί ταυτόχρονα φορέα και πεδίο ισχυρών νοηματοδοτήσεων, αντιλήψεων, αμφισβητήσεων, αλλά και συγκρούσεων. Αποτελεί, επίσης, ένα ισχυρό μέσο επίκλησης, αλλά και επαναφοράς της κανονικότητας όταν αυτή διακυβεύεται. Η κανονικότητα αφορά τη διαφύλαξη των υπάρχουσών δομών ως έχουν, προκειμένου να αναπαράγεται και να διαιωνίζεται το ήδη υπάρχον εξουσιαστικό πλαίσιο. Η κανονικότητα αυτή διαταράσσεται και κινδυνεύει να υποστεί ρωγμές όταν τα μέχρι πρότινος στηρίγματά της τίθενται σε αμφισβήτηση. Το πρόσωπο αποτελεί ένα τέτοιο στήριγμα. Συντηρεί, με επιτελεστικούς τρόπους, στη διαίωνηση της έμφυλης διάκρισης καταρχήν σε αρσενικό και θηλυκό και κατά δεύτερο στην «ποινικοποίηση» της διαφορετικής από το δυνιστικό πρότυπο σεξουαλικής προτίμησης. Συμβάλλει, επίσης, στους εθνικούς διαχωρισμούς, αποκλεισμούς και στην αναπαραγωγή ρατσιστικών αντιλήψεων μέσα από τα χαρακτηριστικά που φέρει ή το χρώμα του.

Ένας στόχος της διατριβής είναι να καταδειχθούν οι κυρίαρχες αφηγήσεις που α) αποδέχονται τις πρακτικές «αφαίρεσης» του προσώπου μέσα από την τήρηση μιας απόστασης ασφαλείας που περιχαράκωνει τα εθνικά σύνορα αντιμετωπίζοντας τα συγκεκριμένα υποκείμενα ως φορείς πολιτισμικής ξενικότητας και τοποθετώντας τα στην κατηγορία του μη επιθυμητού «άλλου», β) ενισχύουν και σε μεγάλο βαθμό αναδεικνύουν την αναγκαιότητα των πρακτικών διόρθωσης και αλλαγής προσώπου σε υποκείμενα προκειμένου να θεωρούνται κοινωνικά επιθυμητά και για να διατηρήσουν την κοινωνική τους θέση και απήχηση και γ) υπονομεύουν τις πρακτικές εκείνες που επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του προσώπου προσεγγίζοντάς τες με όρους κανονικότητας και ως διασαλεύτριες της κοινωνικής και πολιτικής σταθερότητας.

Επιπλέον, σκοπός της είναι να αναδείξει τα όρια που περιβάλλουν το πρόσωπο και τα οποία επιβάλλουν μια συγκεκριμένη πολιτική διαχείρισης του, ορίζοντας ποια πρόσωπα και ποια υποκείμενα ως εκ τούτου, έχουν αξία ως πρόσωπα και ποια όχι στη μετανεωτερική εποχή καθώς και ποια χαρακτηριστικά λαμβάνουν αυτά τόσο στο εγχώριο όσο και στο εξωτερικό κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο. Ταυτόχρονα, επιδίωξή μας είναι να καταδειχθούν οι κυρίαρχες αφηγήσεις και διαδικασίες που αναδεικνύουν τον κομβικό ρόλο που διαδραματίζει το «πληγωμένο», το «φτιαγμένο» και το «καλυμμένο» πρόσωπο στη διαμόρφωση της εθνικής και έμφυλης ταυτότητας ενός υποκειμένου και στην ένταξη του σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο συμβάλλοντας στη διατήρηση της κανονικότητας και στον έλεγχο της αταξίας. Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στο πλέγμα των σχέσεων που αναπτύσσονται ανάμεσα στο πρόσωπο, το φύλο, το φόβο, το δημόσιο χώρο αλλά και το έθνος τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, στην ύστερη νεωτερικότητα.

Η μελέτη για τις κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις του προσώπου, όπως αυτό προβάλλεται μέσα από το λόγο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και οι τρόποι που συμβάλλει στη διαμόρφωση υποκειμένων αποτελεί μια κομβική συζήτηση γιατί βρισκόμαστε σε μια έντονα μεταβατική περίοδο. Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αναπτυχθεί διάφορες ρητορικές γύρω από την ισονομία και δίκαιη μεταχείριση των υποκειμένων εκείνων που είναι φορείς μιας διαφορετικότητας (έμφυλης, σεξουαλικής, σωματικής, εθνικής, φυλετικής). Επιδίωξή μας είναι να καταδείξουμε ότι στην πράξη η διαφορετικότητα, βασιζόμενη στα χαρακτηριστικά του προσώπου, αλλά και του σώματος, τείνει να εξαλείφεται και να κανονικοποιείται. Η

διαφορετικότητα αποτελεί έναν «εχθρό» που απειλεί την ομοιογένεια και κατ'έκταση τις κανονικότητες που συντηρούν το υπάρχον κυρίαρχο πλαίσιο. Εμείς θα αναδείξουμε τους λόγους εκείνους, έμφυλους, εθνικούς, ρατσιστικούς που παράγονται και αναπαράγονται από τα ΜΜΕ και οι οποίοι όχι μόνο δεν συντελούν στην αποδοχή της διαφορετικότητας, αλλά δίνουν το έδαφος για να καλλιεργηθεί ένας ολοένα αυξανόμενος ρατσιστικός και εθνικιστικός λόγος μίσους, που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό ποια πρόσωπα αξίζει να ζουν και ποια όχι.

Στηριζόμενη στην παραπάνω παραδοχή η παρούσα διατριβή απαντά στα παρακάτω ερωτήματα έρευνας: Ποια είναι τα κυρίαρχα πλαίσια λεκτικής αναπαράστασης του προσώπου στο διεθνή αλλά και στον ελληνικό, ηλεκτρονικό ειδησεογραφικό Τύπο; Από το βασικό αυτό ερώτημα προκύπτουν τα εξής επιμέρους ερωτήματα: 1) Ποιων τα πρόσωπα μετρούν ως πρόσωπα και τι κάνει ένα πρόσωπο άξιο προβολής του; 2) Πώς και γιατί κάποιες ομάδες/πληθυσμοί έχουν διαφορετική σχέση με το πρόσωπο; 3) Πώς και γιατί έχουν εκπέσει από την κατηγορία του πολίτη;

1.3 Συλλογισμός σύνδεσης οξέως, πλαστικών και καλυμμένων προσώπων

Στόχος της μελέτης είναι να ανιχνεύσει το ρόλο που διαδραματίζει το πρόσωπο στην πολιτισμική κατασκευή του έθνους, του σώματος και του κοινωνικού φύλου στο διεθνές συγκείμενο μέσα από τη μελέτη αφηγημάτων που παράγονται και αναπαράγονται από τα ΜΜΕ. Θέλοντας να μελετήσουμε σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βάθος τις πολιτικές διαχείρισης του προσώπου μέσα από τις αναπαραστάσεις του Τύπου προσεγγίσαμε το πρόσωπο μέσα από τρεις οδούς. Για το σκοπό αυτό μελετώνται οι λόγοι του Τύπου που αφορούν στα πρόσωπα υποκειμένων τα οποία α) έχουν δεχθεί επίθεση με οξύ, β) έχουν προβεί στη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων, γ) δραστηριοποιούνται δημόσια με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά τους. Φαινομενικά, τουλάχιστον, η εργασία εξετάζει τρεις διαφορετικές κατηγορίες περιπτώσεων. Η παρούσα ενότητα αιτιολογεί την επιλογή των συγκεκριμένων περιπτώσεων και παρουσιάζει τη λογική που συνδέει τις τρεις κατηγορίες περιπτώσεων.

Αναφορικά με τις επιθέσεις με οξύ, οι περιπτώσεις που μελετώνται, τελέστηκαν από άνδρες με θύματα γυναίκες και παρόλο που καθεμιά περίπτωση είναι

φορέας διαφορετικών χαρακτηριστικών, είτε γιατί τα κίνητρα της τέλεσης της βίαιης πράξης ήταν διαφορετικά, είτε γιατί το εθνικό πλαίσιο που συντελέστηκαν ήταν διαφορετικό, ισχυριζόμαστε ότι προβλήθηκαν από το λόγο των ΜΜΕ μέσα από συγκεκριμένους φακούς. Το πλαίσιο ορίζεται από έμφυλα και εθνικά χαρακτηριστικά διασφαλίζοντας ένα κυρίαρχο χώρο όπου η δαιμονοποίηση, η αποπομπή και ο εξοστρακισμός κάθε παρεκκλίνοντα ισχυροποιεί την κοινωνική θέση του «φυσιολογικού».

Όλες οι περιπτώσεις συναντώνται σε ένα κομβικό ερώτημα για τη μετανεωτερική εποχή. Ποιες ζωές κρίνονται ως άξιες να βιωθούν; Πότε η ζωή έχει σημασία και είναι άξια λόγου; Σε ποιο συγκείμενο η ζωή αποκτά σημασία καθώς και ποια υποκείμενα αναγνωρίζονται ως άξια ζωής και πιο συγκεκριμένα, ποια πρόσωπα θεωρούνται άξια ύπαρξης στο υπάρχον, κυρίαρχο κανονιστικό πλαίσιο. Κοινό χαρακτηριστικό των υπό μελέτη περιπτώσεων είναι το φύλο. Το φύλο διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στις περιπτώσεις αυτές καθώς η βία είναι ξεκάθαρα έμφυλη. Το οξύ χρησιμοποιείται, στις συγκεκριμένες περιπτώσεις, από αρσενικά υποκείμενα, ως μέσο πειθάρχησης και υποταγής των θηλυκών απειθαρχων σωμάτων. Με αυτόν τον τρόπο το φύλο αποτελεί ένα ισχυρό πεδίο συγκρούσεων, το οποίο σχετίζεται άμεσα με διαδικασίες αποκλεισμού και ενσωμάτωσης, αλλά ταυτόχρονα και αμφισβήτησης των κυρίαρχων αφηγημάτων. Χρήσιμη εδώ είναι, η έννοια του φύλου, όπως την σκιαγραφεί η Τζούντιθ Μπάτλερ (1993), ως «παραστασιακή επιτέλεση», δηλαδή, ως παγίωση του ηγεμονικού ιδεώδους του φύλου μέσα από τις επαναλαμβανόμενες κοινωνικές τελετουργίες της εξιδανικευμένης κανονικότητας.

Η δεύτερη κατηγορία περιπτώσεων αφορά στο λόγο που αναπτύσσεται γύρω από τα υποκείμενα που έχουν υποβληθεί σε πλαστικές επεμβάσεις προκειμένου να αλλάξουν ή να διατηρήσουν τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους, με σκοπό την επίτευξη της τέλει και επιθυμητής εικόνας. Και στις περιπτώσεις αυτές κοινό χαρακτηριστικό τους είναι το φύλο. Πρόκειται για γυναίκες πολιτικούς που έχουν «χρησιμοποιήσει» τις πλαστικές επεμβάσεις, ως ένα μέσο σταδιακής αλλαγής της κοινωνικής θέσης τους, αλλά και διατήρησής της, στην οποία η έμφαση στη θηλυκότητα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Παράλληλα, η επικέντρωση στην εμφάνιση συμβάλλει στον επαναπροσδιορισμό του πεδίου του δημόσιου χώρου. Υποστηρίζουμε ότι στην κοινωνία της ύστερης νεωτερικότητας έχει συντελεστεί μια μετατόπιση των ορίων ανάμεσα στο ιδιωτικό και στο δημόσιο και έχει αλλάξει και το

περιεχόμενό τους. Μέσα από τις υπό μελέτη περιπτώσεις, οι οποίες αφορούν θηλυκά υποκείμενα, τα οποία είναι ενεργά στο χώρο της πολιτικής, αναδεικνύεται ότι η «εξουσία αποστασιοποιείται από την πολιτική» με την έννοια ότι με την προσωποποίηση, η πολιτική γίνεται θέαμα και έτσι το δημόσιο αλώνεται από το ιδιωτικό (Bauman 1999:74).

Απέναντι σε αυτό, αλλά και συμπληρωματικά εξετάζονται οι τρόποι κάλυψης από τον Τύπο των περιπτώσεων εκείνων, όπου τα υποκείμενα καλύπτουν τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους, θέλοντας, όπως τα ίδια ισχυρίζονται, να μετατοπίσουν το ενδιαφέρον από το πρόσωπο στο λόγο, επαναπροσδιορίζοντας με αυτό τον τρόπο τη λειτουργία και σημασία του προσώπου στην άσκηση εξουσίας. Η τρίτη κατηγορία, λοιπόν, μελετά δύο περιπτώσεις ηθελημένης κάλυψης των χαρακτηριστικών του προσώπου μέσα από την ένδυση κουκούλας, που φαινομενικά, τουλάχιστον, διαρρηγνύουν την κυρίαρχη κανονικότητα και επαναπροσδιορίζουν κατά ένα τρόπο το φύλο, τη φυλή, το έθνος, το ίδιο το νόημα του προσώπου ως φορέα σημασιών. Μελετά, επίσης, και τη νομοθετική ρύθμιση για την ποινικοποίηση της ένδυσης κουκούλας σε συγκεντρώσεις που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από το 2008 ως και την Άνοιξη του 2015. Στην περίπτωση αυτή ο νόμος χρησιμοποιείται για να «επανέλθει» το πρόσωπο και άρα η διαρρηγμένη κανονικότητα.

Το πρόσωπο προσεγγίζεται μέσα από τρεις διαφορετικές πρακτικές επέμβασης σε αυτό. Το νήμα που συνδέει τις τρεις πρακτικές και αποτελεί αντικείμενο μελέτης της παρούσας έρευνας είναι οι τρόποι αναπαράστασης του φύλου, του έθνους και του δημόσιου χώρου μέσα από τα κυρίαρχα αισθητικά και πολιτισμικά κριτήρια για την ομορφιά, την ασχήμια, την αρρενωπότητα, την εμφάνιση και τη θηλυκότητα, τα οποία προβάλλονται από το λόγο των ΜΜΕ. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τη μέθοδο της ανάλυσης λόγου σε δημοσιεύματα του Τύπου αναφορικά με το οξύ, τις πλαστικές επεμβάσεις και τα καλυμμένα πρόσωπα θα διερευνηθεί το πώς η προβολή αυτών των πρακτικών μετασχηματισμού ή τροποποίησης του σώματος συμβάλλει στην περιχάραξη κάποιων ειδών υποκειμένων ως παραβατικά ή ως «λιγότερο» και άρα περισσότερο «επιθυμητά» ή ανεπιθύμητα.

Οι πρακτικές αυτές οργανώνονται γύρω από τις έννοιες της απώλειας του προσώπου, της έλλειψης του επιθυμητού προσώπου, της επανανοηματοδότησής του καθώς και του ελέγχου του με τελικό σκοπό την εκ νέου απόκτησή του. Η πρώτη

κατηγορία αφορά στην απώλεια της εικόνας, η οποία έχει επιβληθεί με βίαιο τρόπο και τα υποκείμενα έχουν εκπέσει στην κατηγορία του αποκρουστικού «άλλου», κάτι που σχεδόν αυτόματα τα εξορίζει και τα εξοστρακίζει από το κυρίαρχο κοινωνικό πλαίσιο. Η δεύτερη κατηγορία αφορά στην έλλειψη της επιθυμητής εικόνας, μιας εικόνας που σχηματίζεται με βάση κυρίαρχα πρότυπα και στερεότυπα, η οποία οδηγεί σε μια συνεχή προσπάθεια για την απόκτησή της και συνδέεται με μια διαδικασία εναρμόνισης με το υπάρχον κανονιστικό πλαίσιο. Η τρίτη κατηγορία αφορά στον επαναπροσδιορισμό της σημασίας του προσώπου, της «ένδυσης» ενός μη προσώπου, από τα ίδια τα υποκείμενα, που συγκρούεται με το κυρίαρχο πλαίσιο αξιών, το οποίο ανασυγκροτεί τις δυνάμεις του με «όπλο», στην περίπτωση της Ελλάδας, το νόμο για να επαναφέρει την κανονικότητα.

Η παρούσα έρευνα θα προσπαθήσει να ανιχνεύσει τα όρια που περιβάλλουν το πρόσωπο και είναι προσδιορισμένα μέσα από έμφυλους και εθνικούς φακούς και τα οποία επιβάλλουν συγκεκριμένες πολιτικές διαχείρισης του, ορίζοντας ποια πρόσωπα και ποια υποκείμενα ως εκ τούτου, έχουν αξία ως πρόσωπα και ποια όχι σε συγκεκριμένα συγκεκριμένα καθώς και ποια χαρακτηριστικά λαμβάνουν αυτά τόσο στο εγχώριο όσο και στο εξωτερικό κοινωνικό και πολιτικό συγκεκριμένο.

Το πρόσωπο αναδεικνύεται σε ένα ιδιαιτέρως λειτουργικό μέρος του σώματος για την κοινωνική και πολιτική ένταξη των υποκειμένων. Έτσι, τα υποκείμενα προκειμένου να γίνουν αποδεκτά σε κοινωνικό επίπεδο ακολουθούν διάφορα «τεχνάσματα» προκειμένου να γίνουν αυτοί που πρέπει να γίνουν. Αλλάζουν ονόματα, τόπους διαμονής. Αλλάζουν όμως και πρόσωπα εκφράζοντας έτσι την άρνησή τους να παραμείνουν εγκλωβισμένα σε ένα ορισμένο τύπο εαυτού αλλά και την ικανότητά τους να «αλλάζουν ζωή» τοποθετώντας τον εαυτό τους μέσα σε μια ανακολουθία. Αυτή η «αλλαγή» εαυτού-προσώπου αποτελεί σημείο κλειδί για την έρευνα, γιατί από τη μια συμβολίζει τις διαδικασίες πειθάρχησης στο κυρίαρχο κανονιστικό πλαίσιο ενώ από την άλλη μπορεί να αποτελέσει το έδαφος για τη δημιουργία προτύπων αντίστασης στις επικρατούσες αναπαραστάσεις του υποκειμένου.

Μέσα από τη διαδικασία αυτή επιδιώκεται εντέλει να ανιχνευθεί η πολύπλευρη και συχνά αδιόρατη λειτουργία της εξουσίας στην κατασκευή έμφυλων

και εθνικών υποκειμένων, έτσι όπως εκφράζεται στην κάλυψη της ρίψης οξέως, στις πλαστικές επεμβάσεις και στα καλυμμένα πρόσωπα από τον Τύπο.

Για την καλύτερη έρευνα του ζητήματος επιλέχθηκαν από τις τρεις κατηγορίες τρεις περιπτώσεις των οποίων η κάλυψη από τον Τύπο προσφέρει πλούσιο υλικό για τη μελέτη του ρόλου που παίζει το πρόσωπο στη διαμόρφωση έμφυλων και εθνικά προσδιορισμένων υποκειμένων. Συνοπτικά πρόκειται για τις περιπτώσεις ρίψης οξέως: α) Κάτι Πίπερ (Katie Piper), β) Φάχρα Γιούνας (Fakhra Yunus), γ) Αμενέ Μπαχραμί (Ameneh Bahrami), πλαστικής επέμβασης προσώπου: α) Ντίλμα Ρούσσεφ (Dilma Rousseff), β) Κριστίνα Φερνάντεζ ντε Κίρσνερ (Cristina Fernandez de Kirchner), γ) Λουίζ Μενς (Louise Mensch) και καλυμμένων προσώπων: α) Ζαπατίστας, β) Anonymous, γ) νομοθετική διάταξη για την κουκούλα.

1.4 Σειρά μελέτης περιπτώσεων

Η παρούσα μελέτη αναλύει τρεις κατηγορίες περιπτώσεων που κοινό σημείο αφετηρίας, αλλά και κατάληξης έχουν το πρόσωπο. Η συγκεκριμένη επιλογή αυτών των κατηγοριών διερευνά τρεις βασικές έννοιες της μετανεωτερικής κοινωνίας, οι οποίες μέσα από τις διάφορες νοσηματοδοτήσεις που λαμβάνουν μέσω του προσώπου συμβάλλουν εντέλει στη διαμόρφωση πολιτικών υποκειμένων. Πιο συγκεκριμένα, μελετώνται οι διαστάσεις που λαμβάνουν στο παγκόσμιο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό μετανεωτερικό πλαίσιο οι έννοιες της επιβολής, της επιλογής, αλλά και της αντίστασης, δείχνοντας ότι τα όρια και οι διαστάσεις κάθε μίας από τις έννοιες, αλλά και στην τριπλή ανάγνωσή τους συνθέτουν ένα θολό τοπίο. Αυτό σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με τη ρευστότητα που χαρακτηρίζει τη μετανεωτερική εποχή. Στο πλαίσιο αυτό, η ανάλυση της παρούσας μελέτης ξεκινάει τη διερεύνηση της πολιτικής σημασίας του προσώπου μέσα από την προβολή από τα ΜΜΕ των βίαιων πρακτικών που επιβάλλονται σε αυτό από άνδρες σε γυναίκες.

Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη περίπτωση που εξετάζεται είναι η Ιρανή Ameneh Bahrami. Ο τρόπος προβολής της συγκεκριμένης περίπτωσης αναδεικνύει έντονα τις έμφυλες, εθνικές και πολιτισμικές διαστάσεις, μέσα από τις οποίες γίνεται προσπάθεια να αναγνωστεί και να ερμηνευθεί η συγκεκριμένη περίπτωση στο δυτικό συγκείμενο, ταυτίζοντας σε μεγάλο βαθμό το παραμορφωμένο πρόσωπό της με το πρόσωπο του συγκεκριμένου έθνους.

Η ανάλυση συνεχίζει με τη περίπτωση της Πακιστανής Fakhra Yunus, η οποία μετά από την ολοκληρωτική της παραμόρφωση από την επίθεση με οξύ που δέχθηκε από έναν άνδρα, μετακόμισε στην Ιταλία και όπου, αδυνατώντας να αποδεχθεί την εικόνα της, αυτοκτόνησε. Με τη μελέτη της συγκεκριμένης περίπτωσης η ανάλυση προχωράει ένα βήμα ακόμη στη προσέγγιση της πολιτικής διάστασης του προσώπου καθώς ο θάνατος μιας μουσουλμάνας γυναίκας σε μια χώρα της Δύσης προβάλλεται από τα ΜΜΕ ως μια απέλπιδα προσπάθεια επίτευξης της ορατότητας από ένα υποκείμενο που ζει εθνικά και έμφυλα αόρατο.

Η κατηγορία των περιπτώσεων ρίψης οξέως ολοκληρώνεται με την περίπτωση της Αγγλίδας Katie Piper, η οποία, όπως και οι άλλες δύο γυναίκες της κατηγορίας, δέχθηκε επίθεση με οξύ από έναν άνδρα. Στην περίπτωση της Piper διαπιστώνεται η διαφορετική ως ένα βαθμό προσέγγιση της σε σύγκριση με τα άλλα δύο υποκείμενα λόγω της κοινωνικής, αλλά και εθνικής καταγωγής της.

Ακολουθώντας αυτή τη σειρά μελέτης αναδεικνύεται ότι οι τρόποι προβολής αυτών των γυναικών οικοδομούν ένα πλαίσιο στο οποίο χαράσσεται το έδαφος που αναδεικνύει ότι το παραμορφωμένο πρόσωπο, το οποίο έχει προκύψει μέσω της βίαιης επιβολής λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό ως καθρέφτης μιας κοινωνίας. Αυτή φαίνεται ότι αναζητά την εύρυθμη λειτουργία της μέσα από την όσο το δυνατό μεγαλύτερη κανονικοποίηση, τη στήριξή της στο έθνος και το φύλο.

Η ανάλυση των συγκεκριμένων περιπτώσεων αποτελεί υπόβαθρο για το πέρασμα στην ανάλυση των περιπτώσεων εκείνων όπου τα υποκείμενα έχουν υποβληθεί σε πλαστικές επεμβάσεις προκειμένου να διατηρήσουν ως ένα βαθμό μια νεανικότερη και κοινωνικά πιο επιθυμητή όψη. Το πρόσωπο μέσα από τις πλαστικές επεμβάσεις των συγκεκριμένων γυναικών πολιτικών αναδεικνύεται σε ένα καμβά όπου αποτυπώνονται άλλοτε με ρητό και άλλοτε με άρρητο τρόπο ισχυρές νοηματοδοτήσεις για το έθνος, το φύλο, την κοινωνική τάξη και οι οποίες συμβάλλουν και αυτές μέσω μιας διαφορετικής διαδρομής στην πολιτική νοηματοδότηση των χαρακτηριστικών του προσώπου.

Πιο συγκεκριμένα, η ανάλυση στη συγκεκριμένη κατηγορία ξεκινάει με τη μελέτη της Προέδρου της Βραζιλίας Dilma Rousseff. Η συγκεκριμένη περίπτωση τίθεται ως αφετηρία γιατί αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του γεγονότος ότι η επιλογή της αλλαγής της εξωτερικής εμφάνισης και δη και του προσώπου μιας

πολιτικού ακριβώς πριν, αλλά και μετά από την εκλογή του προβάλλεται να αποτελεί μια διαδικασία που εντάσσεται σε μεγάλο βαθμό στη διαχείριση της πολιτικής ιδιότητας του συγκεκριμένου υποκειμένου.

Στη συνέχεια, η μελέτη προχωράει με τη μελέτη της περίπτωσης της πρώην Προέδρου της Αργεντινής Kristina Fernandez Kirchner. Η συστηματική ενασχόληση των ΜΜΕ με την εμφάνιση της συγκεκριμένης πολιτικού αποτελεί μια πάγια προσέγγιση της πολιτικής της δραστηριότητας και η οποία αναδεικνύει ακόμα περισσότερο πτυχές που συνδέονται με το φύλο της, αλλά και με το έθνος.

Καταληκτικά στη συγκεκριμένη κατηγορία μελετάται η περίπτωση της πρώην βουλευτριάς του αγγλικού Συντηρητικού κόμματος, Louise Mensch, της οποίας η εμφάνιση είναι στο επίκεντρο της προβολής από τα ΜΜΕ και η οποία άλλοτε ρητά και άλλοτε υπόρρητα συνδέεται με τις διάφορες εκφάνσεις της θηλυκότητας. Οι πλαστικές της επεμβάσεις χρησιμοποιούνται τόσο από την ίδια όσο και από τα ΜΜΕ για να ενισχύσουν ένα συντηρητικό κοινωνικό συγκείμενο, το οποίο στηρίζεται στην ανάδειξη της σπουδαιότητας του θεσμού της οικογένειας.

Με τις περιπτώσεις αυτές το πρόσωπο προσεγγίζεται μέσα από ένα διαφορετικό πλαίσιο, στο οποίο αυτό συνδέεται με μια εν δυνάμει ελευθερία επιλογής στην οποία η κανονικοποίηση προβάλλεται ως επιλογή του υποκειμένου και ταυτόχρονα καλλιεργείται η δυνατότητα διαφυγής από αυτή.

Στην τρίτη κατηγορία της ανάλυσής μας μελετώνται τα καλυμμένα πρόσωπα των Ζαπατίστας, των Anonymous και η νομοθετική ρύθμιση για την κουκούλα προκειμένου να διευρυνθεί ακόμα περισσότερο το πλαίσιο ανάδειξης του προσώπου ως ενός σημαντικού φορέα διαμόρφωσης πολιτικών υποκειμένων.

Η ανάλυση ξεκινάει με τους Ζαπατίστας καθώς χρονικά προηγείται η εμφάνισή τους με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους. Μέσα από την ανάλυση αναδεικνύεται αφενός μια προσπάθεια ένταξης των Ζαπατίστας, μέσω διαφόρων διακλαδώσεων στο κυρίαρχο πλαίσιο αξιών και αφετέρου αναδεικνύεται η σημασία, αλλά και η δυνατότητα του κρυμμένου προσώπου στη διεκδίκηση ενός χώρου πολιτικής συμμετοχής.

Στη συνέχεια, μελετώνται οι Anonymous, υποκείμενα που ξεκίνησαν τη δράση τους στον αόρατο δημόσιο χώρο του διαδικτύου και στη συνέχεια

μεταπήδησαν και στον ορατό δημόσιο χώρο έχοντας καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους. Το γεγονός αυτό από τη μια προβάλλει τα συγκεκριμένα υποκείμενα ως ένα εναλλακτικό πολιτικό υποκείμενο και από την άλλη σε αυτό προσδίδονται διάφορες μορφές προκειμένου να ερμηνευθεί και στη συνέχεια να ενταχθεί στο κυρίαρχο πλαίσιο αξιών διατηρώντας, ωστόσο, μια διαφορετική και πλουραλιστική δυναμική στο πολιτικό πεδίο.

Τέλος, μελετάται η νομοθετική ρύθμιση που μέχρι και την άνοιξη του 2015 βρισκόταν σε ισχύ στην Ελλάδα και η οποία ποινικοποιούσε την ένδυση της κουκούλας στο δημόσιο χώρο από υποκείμενα που συμμετέχουν σε συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις. Πρόκειται για μια προσπάθεια επιβολής της κανονικότητας στην εμφάνιση μέσω της χρήσης του νόμου στερώντας από τα υποκείμενα την κατά βούληση εμφάνιση, αλλά και τη δυνατότητα αντίστασης σε αυτό και μετατρέποντας ως ένα βαθμό το δημόσιο χώρο ως προνομιακό χώρο δραστηριότητας των «καθαρών» προσώπων.

Η τρίτη κατηγορία, λοιπόν, μελετά τρεις περιπτώσεις ηθελμένης κάλυψης των χαρακτηριστικών του προσώπου μέσα από την ένδυση κουκούλας, προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσο είναι δυνατό να διαρρηχθεί η κυρίαρχη κανονικότητα και να επαναπροσδιοριστεί κατά ένα τρόπο το φύλο, η φυλή, το έθνος αλλά και η ίδια η σημασία του προσώπου, ως φορέα σημασιών.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι καθώς μεγάλο μέρος των αποσπασμάτων που χρησιμοποιήθηκαν στη διατριβή προέρχονται από ξένα, ηλεκτρονικά, ειδησεογραφικά δίκτυα κρίθηκε αναγκαίο και απαραίτητο να γίνει η απόδοσή τους στα ελληνικά για τις ανάγκες της έρευνας. Για αυτό το λόγο τα αποσπάσματα που χρησιμοποιήθηκαν εντός του κειμένου αποτελούν προϊόν δικής μου μετάφρασης. Τα πρωτότυπα αποσπάσματα παρατίθενται στο παράρτημα της διατριβής.

1.5 Διάρθρωση της διατριβής

Η παρούσα διατριβή αποτελείται από επτά κεφάλαια. Μετά το πρώτο εισαγωγικό κεφάλαιο στο δεύτερο κεφάλαιο ακολουθεί η παρουσίαση του θεωρητικού υποβάθρου. Στο επίκεντρο του θεωρητικού πλαισίου εντοπίζεται η πολυεπίπεδη σχέση της εξουσίας με το σώμα μέσα από την παρουσίαση διαφόρων

προσεγγίσεων για το σώμα. Η παρουσίαση αυτή, εκκινεί από αυτή του Michel Foucault, συνεχίζει με τις φεμινιστικές προσεγγίσεις και καταλήγει στη σύγχρονη μορφή σωματοποίησης, τα δυνητικά σώματα, έτσι όπως αυτή ορίζεται μέσα από το χώρο του διαδικτύου. Επιπλέον, μελετάται και η σχέση ανάμεσα στην εξουσία και τα ΜΜΕ, τα οποία στη συγκεκριμένη μελέτη προσεγγίζονται μέσα από μια φουκωική οπτική

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται βιβλιογραφική επισκόπηση σε επιστημονικά συγγράμματα και μελέτες. Αρχικά γίνεται αναφορά σε μελέτες για το φόβο και τις διαστάσεις που αυτός λαμβάνει σε σχέση με το διαδίκτυο, αλλά και με την χρησιμοποίησή του στην κατασκευή του εθνικά «άλλου». Ακολουθεί η επισκόπηση μελετών που αφορούν στα πρόσωπα που θεωρούνται στιγματισμένα και κανονικά. Στη συνέχεια περιγράφονται οι κοινωνικές και πολιτικές διαστάσεις που λαμβάνει το πρόσωπο σε σχέση με το δημόσιο χώρο, αλλά και με το έθνος και τη φυλή. Στην επόμενη ενότητα μελετώνται οι όψεις που λαμβάνει ο δημόσιος χώρος στο δυτικό μετανεωτερικό συγκείμενο και πιο συγκεκριμένα έτσι όπως αυτός αποκρυσταλλώνεται μέσα στο πεδίο της πολιτικής των διασημοτήτων. Ακολουθεί η αναφορά σε μελέτες που αφορούν στις πλαστικές επεμβάσεις. Στην πρώτη ενότητα εξετάζονται οι φεμινιστικές αντιλήψεις για τις πλαστικές επεμβάσεις. Στην επόμενη ενότητα παρατίθενται μελέτες που αναδεικνύουν το ρόλο της πλαστικής χειρουργικής στην καταναλωτική κοινωνία, δίνοντας έμφαση σε ανθρωπολογικές-κοινωνιολογικές μελέτες που διεξήχθησαν στη Βραζιλία, στην Κολομβία και στην Αμερική. Η βιβλιογραφική επισκόπηση καταλήγει με την αναφορά σε μελέτες που αναδεικνύουν τους λόγους που πλαισιώνουν και αναπαράγουν το έθνος καθώς και τις σχέσεις ανάμεσα στο έθνος και το φύλο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας, με αναφορές σε διάφορες προσεγγίσεις της ανάλυσης λόγου. Πιο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά στην προσέγγιση του Michel Foucault, στη Θεωρία του Λόγου των Ernesto Laclau και Chantal Mouffe και τέλος στην Κριτική Ανάλυση Λόγου. Τέλος, στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζεται και το υλικό της μελέτης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το κυρίως μέρος της έρευνας μιας και περιλαμβάνει το υλικό που αναλύεται.

Στο κεφάλαιο 6 διατυπώνονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την παρούσα έρευνα.

Η διατριβή κλείνει με το κεφάλαιο του παραρτήματος, το οποίο περιλαμβάνει τη βιβλιογραφία, τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των δημοσιευμάτων, τα παραθέματα στο πρωτότυπο, των οποίων η παράθεση βρίσκεται σε αντιστοιχία με την εμφάνισή τους μέσα στην έρευνα και τέλος παρατίθενται οι φωτογραφίες, στις οποίες γίνεται αναφορά μέσα στην έρευνα.

Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1 Εισαγωγικά

Ένα πρόσωπο, εκτός από φορέας, αποτελεί ταυτόχρονα και πεδίο ισχυρών νοηματοδοτήσεων, αντιλήψεων, αμφισβητήσεων, αλλά και συγκρούσεων. Το πρόσωπο εξάλλου είναι από τα βασικά χαρακτηριστικά που αποδίδει στο υποκείμενο την κανονιστική θηλυκή ή αρσενική του ταυτότητα σε πολλές κοινωνίες. Όταν κάποιος ή κάποια αρνείται την όποια τέτοια ταύτιση με το βιολογικό φύλο, η επίκληση στα χαρακτηριστικά του προσώπου είναι άμεση. Το πρόσωπο αποτελεί ένα αντιφατικό πεδίο άρθρωσης λόγων και για αυτό το λόγο πρέπει να προσεγγιστεί ως κάτι το μεταβαλλόμενο και ενδεχομενικό. Είναι σαφές ότι η νοηματοδότηση του φαινομενικά «φυσικού» στοιχείου του προσώπου αποτελεί ένα κοινωνικό προϊόν που έχει πολιτική σημασία.

Η πολιτική σημασία του προσώπου και η αξιοποίησή του κατ'αυτόν τον τρόπο υφαίνεται στο παρόν επιστημονικό εγχείρημα μέσα από διάφορους τρόπους. Η Αλεξάνδρα Χαλκιά στο βιβλίο *Το Άδαιο Λίκνο της Δημοκρατίας: Σεξ, Έκτρωση και Εθνικισμός στην Ελλάδα* (2007), δείχνει τις ποικίλες νοηματοδοτήσεις των εμβρύων ως συστάδα κυττάρων εντοπισμένη ή τοποθετημένη σε ένα πλέγμα εθνικιστικών αφηγήσεων. Η παρούσα μελέτη θα εξετάσει, αντίστοιχα, πώς μέσα από το λόγο του Τύπου το πρόσωπο νοηματοδοτείται ποικιλοτρόπως, λειτουργώντας ως εργαλείο, το οποίο τροφοδοτεί την κοινωνική και πολιτική ύπαρξη του υποκειμένου.

Το πρόσωπο καλυμμένο ή φανερό, «λαμπερό» ή «σκοτεινό», όμορφο ή άσχημο, γεννημένο ή αγέννητο φαίνεται να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην παραγωγή και εγκαθίδρυση καθεστώτων αλήθειας μέσω της κατανομής προσώπων.

Τα πρόσωπα καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό τη θέση των υποκειμένων σε σχέση με το περιβάλλον, αλλά και με τον ίδιο τους τον εαυτό.

Η επιλογή της απόκρυψης του προσώπου συνιστά ένα διαφορετικό τρόπο θέασης του προσώπου. Πρόκειται για την απέκδυση του κοινωνικού-δημόσιου προσώπου και αυτό στη μετανεωτερικότητα συνιστά αν όχι μια κολάσιμη πράξη, τουλάχιστον μη κατανοητή. Η Αθηνά Αθανασίου στο βιβλίο *Ζωή στο Όριο: Δοκίμια για το σώμα, το φύλο και τη βιοπολιτική* (2007), διερευνώντας τους λόγους αναφορικά με την απαγόρευση της ένδυσης μαντίλας στη Γαλλία, επισημαίνει ότι η απαγόρευση της μαντίλας δημιουργεί ένα πεδίο πολλών και διαφορετικών αποκλεισμών και καταδεικνύει τις αντινομίες που διατρέχουν τις διαδικασίες συγκρότησης του πολίτη στη σημερινή Ευρώπη, αναγνωρίζοντας ουσιαστικά τη μαντίλα ως ένα ισχυρό πεδίο άσκησης πολιτικής. Η μαντίλα με την κάλυψη μερών του σώματος και κυρίως αυτό του προσώπου, μας φέρνει σε οπτική επαφή με την αφάνεια και διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στα πλαίσια της δυτικής νεωτερικότητας καθώς η δυνατότητα θέασης ενός προσώπου λειτουργεί ως καταστατική συνθήκη της παρουσίας, συμβολίζει αυτονομία και παραπέμπει στην πολιτική αναγνώρισης και αντιπροσώπευσης (265).

Στις περιπτώσεις μη ηθελημένης «απώλειας προσώπου», στις περιπτώσεις, δηλαδή, όπου κάποιο υποκείμενο έχει δεχθεί επίθεση στο πρόσωπο με αποτέλεσμα την αλλοίωση των χαρακτηριστικών του, αλλά και στις περιπτώσεις ηθελημένης «διόρθωσης» των χαρακτηριστικών του προσώπου (κοσμητικές εγχειρήσεις), υπεισέρχεται ο βιοϊατρικός λόγος, ο οποίος αποτελεί έναν ισχυρό φορέα κανονικοποίησης στο πλαίσιο της παγκόσμιας βιοπολιτικής (Αθανασίου 2011:32). Μέσα, δηλαδή, από την παραγωγή λόγων αναφορικά με το τι συνιστά υγιές, πάσχον, παρεκκλίνον ή φυσιολογικό ο λόγος αυτός έχει συμβάλλει σε αυτό που ο Φουκώ αποκαλεί βιοεξουσία, θέλοντας να υποδηλώσει με αυτόν τον τρόπο την πειθαρχική πολιτική επιτήρησης, διευθέτησης και ρύθμισης των διαφόρων πτυχών της ζωής των ατόμων. Πρόκειται για μια εξουσία που ρυθμίζει και τις πιο λεπτές και ιδιαίτερες πτυχές των ζώων των υποκειμένων, αλλά και των πληθυσμών.

Η Αθανασίου (33) τονίζει ότι η βιοεξουσία ρυθμίζει τις ζωές των σωμάτων μέσα από διάφορους μηχανισμούς όπως είναι η δημογραφική στατιστική, η πολιτική οικονομία, η βιοϊατρική γνώση. Είναι μια μορφή εξουσίας, η οποία μπορεί να

διαγνωστεί στους λόγους της εκπαίδευσης, της ιατρικής φροντίδας, της σεξουαλικής αναπαραγωγής, της διατροφής, της στέγης. Αυτή η μορφή εξουσίας δεν καταργεί παλαιότερες μορφές εξουσίας, αλλά όπως τονίζει η συγγραφέας τις διαπερνά, τις διαπλέκει, τις αναζωογονεί επιβάλλοντας το δικαίωμα στη ζωή και επιτρέποντας το θάνατο. Στο επίκεντρο αυτής της μορφής εξουσίας τίθεται η υγεία, η ευρωστία η ζωτικότητα τόσο του ατομικού όσο και του κοινωνικού σώματος.

Στην παραπάνω θέση έχει αναπτυχθεί ένας θετικός αντίλογος. Ο λόγος αυτός επικεντρώνεται στον τρόπο που οι παραπάνω διαδικασίες, ελέγχου, επιτήρησης και πειθάρχησης του σώματος, λειτουργούν στην κατεύθυνση της καλλιέργειας θετικής αυτοαντίληψης μέσα από την εξιδανίκευση του όμορφου, αδύνατου και γερού θηλυκού σώματος. Η Σούζαν Μπόρντο στο *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture and the Body* (1993), υποστηρίζει ότι μέσα σε αυτό το πλαίσιο ελέγχου, καταπίεσης και περιορισμού που κυριαρχεί στις δυτικές καταναλωτικές κοινωνίες, τα θηλυκά υποκείμενα χρησιμοποιούν τις παραπάνω μεθόδους ως μέσα διαφυγής από την κυρίαρχη πραγματικότητα, η οποία τις θέλει δέσμιες σε μια ανεπάρκεια, για να νιώσουν ισχυρές και ανεξάρτητες ή απελευθερωμένες από τις πρακτικές που τις περιορίζουν (Χαλκιά 2011:93). Μέσα από αυτή την οπτική, οι κυρίαρχες καταναλωτικές συνήθειες και απολαύσεις που λαμβάνουν χώρα στο υπάρχον εξουσιαστικό πλαίσιο μπορούν κάτω από προϋποθέσεις να λειτουργήσουν με τρόπο απελευθερωτικό και να νοηματοδοτήσουν με διαφορετικό τρόπο τις υπάρχουσες κοινωνικές συνθήκες, θέτοντας ταυτόχρονα στο προσκήνιο νέες σχέσεις και δομές, δίνοντας παράλληλα στο σώμα πολιτική χροιά.

Στο πλαίσιο και στα στενά όρια της ορισμένης φυσικοποιημένης κανονικότητας, δηλαδή στην κατάσταση αυτή όπου διάφορα χαρακτηριστικά, συνήθειες και συμπεριφορές επενδύονται με το αφήγημα της φύσης και αποτελούν τον κανόνα, δημιουργείται η δυνατότητα αυτή η κατάσταση να επανορίζεται μέσα από τη διαφορετική νοηματοδότηση των κυρίαρχων πρακτικών που αφορούν το λόγο, την εμφάνιση και την ίδια τη ζωή. Παράλληλα, εστιάζοντας στο πρόσωπο και στις λειτουργίες του, μπορούν να εντοπιστούν παραδείγματα που «ξεφεύγουν» από αυτά τα στενά όρια της ορισμένης κανονικότητας, τα οποία δίνουν μια διαφορετική νοηματοδότηση στην έννοια του προσώπου, επιβεβαιώνοντας την αντίληψη του Foucault για την αντίσταση.

Ο Foucault (1982:119) υποστηρίζει ότι όπου υπάρχει εξουσία, υπάρχει και αντίσταση και ότι, εξαιτίας αυτού του γεγονότος, η αντίσταση αυτή δεν βρίσκεται ποτέ σε θέση εξωτερική προς την εξουσία. Δεν αποδέχεται την ύπαρξη της εξουσίας πριν την αντίσταση και ισχυρίζεται ότι οι σχέσεις εξουσίας μπορούν να υπάρξουν μόνο σε συνάρτηση με την πολλαπλότητα των σημείων. Πιο συγκεκριμένα, ως τέτοια πρόσωπα, πρόσωπα αντίστασης που εμφανίζονται στο δημόσιο χώρο και λόγο δρώντας με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά των προσώπων τους και αποτελούν και μέρος του υπό μελέτη υλικού μπορούν να θεωρηθούν οι Ζαπατίστας, οι Anonymous, αλλά και η εγχώρια νομοθετική ρύθμιση που ποινικοποιούσε την κάλυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου με την ένδυση κουκούλας σε διαδηλώσεις και συγκεντρώσεις από τα υποκείμενα. Οι περιπτώσεις αυτές με εφελτήριο το πρόσωπο και τις επεμβάσεις σε αυτό, δημιουργούν το έδαφος για τη μελέτη της εξουσίας τόσο στην κατασταλτική της μορφή όσο και στην παραγωγική της.

Σώμα και εξουσία-εξουσία και σώμα

Καθώς το πρόσωπο αποτελεί ένα ιδιαίτερος λειτουργικό μέρος του σώματος και ένα πεδίο από το οποίο εκκινεί και ασκείται η παραγωγική και κατασταλτική εξουσία είναι σημαντικό, προκειμένου να θωρακίσουμε θεωρητικά την έρευνά μας, να ανατρέξουμε στις διάφορες θεωρίες που αναπτύχθηκαν αναφορικά με το σώμα.

2.2 Η θεώρηση του Foucault

Η συμβολή του Foucault στη μελέτη των λειτουργιών του σώματος σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική. Στο έργο του Foucault το σώμα ορίζεται ως προϊόν εξουσιαστικών σχέσεων και διερευνώνται οι ιστορικά μεταβαλλόμενες σχέσεις ανάμεσα στην εξουσία, τη γνώση και το σώμα. Στο έργο του *Επιτήρηση και Τιμωρία: Η Γέννηση της Φυλακής* ([1975, 1987] 2011) υποστηρίζει την ανάδυση μιας πειθαρχίας που στο επίκεντρό της έθεσε το σώμα. Αυτές οι πειθαρχικές πρακτικές που περιγράφει στο έργο του ο Foucault συνδέονται, όπως και ο ίδιος επισημαίνει, με τις ιδιαίτερες νεωτερικές μορφές του στρατού, του σχολείου, του νοσοκομείου, της φυλακής και του εργοστασίου. Στόχος αυτής της πειθαρχίας, όπως επισημαίνει ο Foucault (2011:158) είναι να οριστεί με ποιο τρόπο μπορεί να επεμβαίνει κανείς στο σώμα των άλλων, όχι απλώς για να κάνουν αυτό που θέλει, αλλά για να λειτουργήσουν όπως εκείνος θέλει, με τις τεχνικές, την

ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα που αυτός καθορίζει. Να αυξήσει, δηλαδή, τη χρησιμότητα του σώματος και να πολλαπλασιάσει τις δυνάμεις του.

Το Πανοπτικόν του Bentham, αποτελεί, κατά το Foucault (228), την ουσία της πειθαρχικής κοινωνίας καθώς αποτελεί ένα υψηλής λειτουργικότητας σύστημα παρακολούθησης και ελέγχου, το οποίο είναι παρόν σε όλους τους σύγχρονους θεσμούς. Στο Πανοπτικόν, ο παρατηρητής μπορεί να δει χωρίς να είναι ορατός ενώ το παρατηρούμενο υποκείμενο είναι συνεχώς εκτεθειμένο στην αόρατη εξουσία. Στην κοινωνία αυτή, καθώς το υποκείμενο είναι διαρκώς ορατό από μια αόρατη μορφή εξουσίας και καθώς δεν έχει δει ποτέ αυτήν την εξουσία, δεν ξέρει αν παρακολουθείται στην πραγματικότητα, αλλά ότι είναι δυνατόν να παρακολουθείται. Με αυτόν τον τρόπο μεγιστοποιείται ο έλεγχος στο σώμα του υποκειμένου τόσο από την αόρατη εξουσία όσο και από το ίδιο το υποκείμενο. Αυτή η κατάσταση «συνειδητής και μόνιμης ορατότητας» είναι σημάδι ότι ο στενός, πειθαρχικός έλεγχος του σώματος ελέγχει και το μυαλό.

Κατά αντιστοιχία, τα γυναικεία σώματα και πρόσωπα βρίσκονται σε μια διαδικασία διαρκούς έκθεσης στην ορατή εξουσία του ανδρικού βλέμματος, αλλά και στην αόρατη των κυρίαρχων καταναλωτικών πρακτικών με βάση τις οποίες ελέγχουν τις κινήσεις τους, την εμφάνισή τους και εντέλει το ίδιο τους το σώμα. Οι πρακτικές που χρησιμοποιούν οι γυναίκες προκειμένου να ευθυγραμμιστούν με το κυρίαρχο ιδανικό πρότυπο ομορφιάς (εξαντλητικές δίαιτες, πλαστικές επεμβάσεις) επηρεάζουν την υγεία τους και καθώς είναι δύσκολο να επιτευχθούν σε απόλυτο βαθμό τα κυρίαρχα επιθυμητά θηλυκά πρότυπα, ζουν το μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους με ένα αίσθημα έλλειψης, που σημαίνει ότι αυτός ο αυστηρός έλεγχος μπορεί να επηρεάσει και το μυαλό τους (Damean 2006:91).

Με αυτόν τον τρόπο γίνεται αντιληπτό ότι η εξουσία δεν κατέχεται σαν πράγμα, αλλά λειτουργεί σαν μηχανοδομή. Το υποκείμενο και δέχεται την εξουσία, αλλά και την ασκεί. Η πειθαρχική εξουσία με αυτόν τον τρόπο γίνεται απόλυτα αδιάκριτη καθώς είναι παντού, αλλά και διακριτική εφόσον ασκείται. Ο Foucault (1991:107) αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «η εξουσία χρησιμοποιείται και ασκείται μέσω μιας οργάνωσης που μοιάζει με δίχτυ. Και τα άτομα όχι μόνο κυκλοφορούν ανάμεσα στα νήματά της, αλλά είναι πάντα στη θέση όπου συγχρόνως υφίστανται και ασκούν την εξουσία αυτή [...] Με άλλα λόγια, τα άτομα είναι οι φορείς της εξουσίας, όχι τα σημεία εφαρμογής της». Γι αυτό το λόγο, η εξουσία σύμφωνα με το Foucault (1991:107), θα πρέπει να αναλυθεί ως κάτι που κυκλοφορεί ή ως κάτι που

λειτουργεί με τη μορφή αλυσίδας. Ναι μεν, δηλαδή, τα σώματα μπορούν να θεαθούν ως ένα πεδίο άσκησης εξουσίας, αλλά ταυτόχρονα και ως ένα πεδίο από το οποίο ξεπηδά η εξουσία.

Ο Foucault (2010:95) σε μια από τις διαλέξεις του στο College de France που περιέχεται στο βιβλίο *Οι μη κανονικοί* (2010) ασχολείται με την εξουσία της κανονικοποίησης των σωμάτων σε σχέση ή αναφορικά με την πειθαρχική εξουσία. Αφού αρχικά έχει συνδέσει την ιατρική και δικαστική εξουσία με την πραγματογνωμοσύνη της τρέλας, του τρελού και της διαστροφής γενικότερα η οποία οργανώνεται από αυτά τα δυο στοιχεία, τον ιατρικό-δικαστικό καθορισμό, προχωρά, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, σε ένα τρίτο όρο που δεν είναι ούτε δικαστική ούτε ιατρική εξουσία, αλλά μια εξουσία διαφορετικού τύπου, την οποία αποκαλεί εξουσία κανονικοποίησης και η οποία ασκείται απέναντι σε κανονικά και μη κανονικά σώματα είτε πρόκειται για ατομικά σώματα είτε για το σώμα ενός πληθυσμού. Προκειμένου να δείξει τη λειτουργία της κανονικοποίησης αναφέρεται σε δυο σώματα, σ' εκείνο του λεπρού και σ' εκείνο που έχει προσβληθεί από την πανούκλα.

Ξεκινώντας από τους λεπρούς ο Φουκώ (97) επισημαίνει ότι η συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ήταν αποκλεισμένη από την κοινωνία. Ο αποκλεισμός των λεπρών ως ατόμων που δείχνουν να παρεκκλίνουν από το κανονικό εμφανίζονται, για τον ίδιο, ως πρακτικές που εκτός ότι υποβιβάζουν την αξία του ανθρώπου απομακρύνοντας τον από την κοινωνία, αποτελούν πρακτικές αποκλεισμού, απόρριψης «πρακτικές περιθωριοποίησης». Το σώμα του λεπρού απομακρύνεται και διώχνεται από την κοινωνία ως μη κανονικό και ως απειλή για το υγιές σώμα.

Στη συνέχεια, αναφέρεται στην πανούκλα (99) και στον εγκλεισμό των προσβεβλημένων ατόμων από την πανούκλα. Οι άνθρωποι τώρα δεν αποκλείονται μέσω του ελέγχου, αλλά επιτηρούνται και εγκλείονται. Από τον αποκλεισμό του λεπρού και την περιθωριοποίησή του περνάμε στον εγκλεισμό αυτού που πάσχει από πανούκλα. Πρόκειται για έναν εγκλεισμό που στηρίχθηκε στην παρατήρηση και στη συνεχή περιφρούρηση των ατόμων στο χώρο που οργάνωνε η ίδια η βιοπολιτική. Ο εγκλεισμός των λεπρών αποσκοπούσε, κατά το Foucault, στην παραγωγή μιας υγιούς κοινωνίας, σύμφωνα πάντα με έναν κανόνα. Ο εγκλεισμός διαδέχεται τον αποκλεισμό και τον έλεγχο του κάθε ατόμου προσωπικά και του πληθυσμού στο σύνολο του. Αυτή την αντικατάσταση του μοντέλου της λέπρας από την πανούκλα, την αποδίδει στην επινόηση των θετικών τεχνολογιών εξουσίας (105). Ο Foucault αναφέρει αυτά τα δυο μοντέλα προκειμένου να παρουσιάσει το πώς η εξουσία, από

αρνητική έγινε θετική κατασκευάζοντας συστήματα γνώσης και εξουσίας. Είναι θα λέγαμε, όπως λειτουργεί η εξουσία σήμερα και όπως θα δούμε να ξετυλίγεται στις υπό μελέτη περιπτώσεις της διατριβής. Μπορεί να μην είναι αρνητική, με την έννοια ότι δεν αποκλείει, αλλά παράγει και παράγεται μέσα από τον έλεγχο του ατόμου από τον ίδιο τον πληθυσμό.

Αυτή, λοιπόν, η παραγωγική εξουσία, υποστηρίζει ο Foucault (1987:21) ότι «διασχίζει τα πράγματα, παράγει πράγματα, επιφέρει ηδονή, μορφές ηδονής, παράγει λόγο». Ο Foucault πιστεύει πώς αν η εξουσία ήταν μόνο καταπιεστική και απαγορευτική, οι άνθρωποι δεν θα υπάκουαν σε αυτήν. Αντίθετα, ο ίδιος, την αντιμετωπίζει ως ένα παραγωγικό πλέγμα που καλύπτει ολόκληρη την κοινωνία και που ο ρόλος της δεν είναι η καταπίεση. Όπως σχολιάζει και η Judith Butler (1997:2), στον Foucault «η εξουσία δεν είναι αυτό στο οποίο απλώς εναντιωνόμαστε, αλλά είναι, επίσης, αυτό από το οποίο εξαρτόμαστε για την ύπαρξή μας και αυτό που τρέφουμε και διατηρούμε σε αυτό που είμαστε».

Ο Foucault (2008:72-73) στο *Μάτι της εξουσίας* σημειώνει ότι οι σχέσεις εξουσίας είναι τόσο πολύπλοκες που δεν υποτάσσονται στην εγγεγραμμένη μορφή της διαλεκτικής. Φέρνει το παράδειγμα του σώματος, που άπτεται και του ενδιαφέροντος της παρούσας μελέτης, τονίζοντας ότι η σωματική αυτοκυριαρχία και επίγνωση υπήρξαν αποτελέσματα της επένδυσης του σώματος από την εξουσία. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι η γυμναστική, οι ασκήσεις, η εξύμνηση του ωραίου και υγιούς σώματος βρίσκονται στη γραμμή που οδηγεί τους ανθρώπους να επιθυμούν το σώμα τους ως αποτέλεσμα μιας συνεχούς και επίπονης εργασίας, η οποία έχει ασκηθεί στα σώματα των παιδιών, των στρατιωτών, των υγιών μέσα από την εξουσία. Αυτό το αποτέλεσμα της εξουσίας, όπως αναφέρει ο Foucault, δεν παρέκκλινε από τις κατακτήσεις της και δημιουργήθηκε το έδαφος για τη διεκδίκηση του σώματος ενάντια στην εξουσία, της υγείας ενάντια στην οικονομία, της ηδονής ενάντια στους ηθικούς κανόνες της σεξουαλικότητας. Αυτό που έδινε, δηλαδή, την ισχύ στην εξουσία μετασχηματίστηκε έτσι σε σημείο αδυναμίας του. Με τα λόγια του ίδιου του Foucault: «Η εξουσία εισχώρησε στο ίδιο το σώμα, βρίσκεται εκτεθειμένη στο σώμα».

Ο έλεγχος του σώματος, η υποταγή του σε απαγορεύσεις, καταναγκασμούς και υποχρεώσεις συνυπάρχουν κατά τη νεωτερικότητα με πρακτικές συγκρότησης του παραγωγικού, χρήσιμου σώματος, εντέλει των ζώων που αξίζει να ζουν και

συνθέτουν ένα σύνολο ζητημάτων που χρήζουν πολιτικής διευθέτησης και παρέμβασης.

Όπως έδειξε η Χαλκιά (2007:63-64), το σώμα σε διάφορες περιόδους εντάσσεται από τα εκάστοτε πολιτικά συστήματα σε άμεσο έλεγχο, τα οποία επεμβαίνουν με εξίσου άμεσο τρόπο τόσο σε αυτό όσο και στις λειτουργίες του. Η πολιτική του δημογραφικού «προβλήματος», σύμφωνα με την Χαλκιά, αποτελεί μια τέτοια επέμβαση στο θηλυκό σώμα, όπου σύμφωνα με τον κυρίαρχο λόγο που ενστερνιζόταν σύσσωμη η πολιτεία, εκκλησία, μέσα ενημέρωσης, η Ελλάδα έπασχε από υπογεννητικότητα και έτσι η ικανότητα να τεκνοποιεί κάθε Ελληνίδα ξαφνικά έγινε εθνικό ζήτημα, προσδίδοντας στη μήτρα της Ελληνίδας πολιτική και εθνική σημασία. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ίδια:

«Η κινητοποίηση της δημογραφίας και ενός επιστημονικού λόγου στατιστικών δεδομένων για τον πληθυσμό εντάσσεται σε ένα εγχείρημα διακυβέρνησης και διαχείρισης που επιστρατεύει και την περιχαράκωση μιας εθνικής ταυτότητας, επιπλέον εστιάζεται σε σώματα, συγκεκριμένα σώματα, απευθύνοντας πρόσκληση για αυξημένη βιολογική αναπαραγωγή. Η ίδια η μήτρα μεταμορφώνεται σε βιομηχανία στρατιωτών ή και εργατών και αποτελεί κατεξοχήν πολιτικό πεδίο, ενώ το υποκείμενο στο οποίο υποτίθεται ότι ανήκει, «Ελληνίδα», αποκτά ως καταστατική υποχρέωση προς το φύλο αλλά και το έθνος «της» την επιτέλεση της κανονιστικής μητρότητας. [...] Σε αυτό το καθεστώς αλήθειας, ισχυρό βραχίονα του οποίου αποτελεί ο λόγος για το δημογραφικό, επιχειρείται στη σύγχρονη Ελλάδα τόσο ο έλεγχος του πληθυσμού όσο και η παραγωγή πειθήνιων σωμάτων».

Με τα λόγια του Φουκώ (1993:171):

«Οι επιστήμες του σώματος και οι ρυθμίσεις του πληθυσμού συνιστούν τους δύο πόλους γύρω από τους οποίους αναπτύχθηκε η οργάνωση της εξουσίας πάνω στη ζωή. Το στήσιμο, στη διάρκεια της κλασικής εποχής, αυτής της μεγάλης τεχνολογίας με τη διπλή όψη— ανατομική και βιολογική, εξατομικευμένη και εξειδικευτική, που είναι στραμμένη προς τις επιδόσεις του σώματος και προς τις διαδικασίες της ζωής— χαρακτηρίζει μια εξουσία της οποίας η ανώτατη λειτουργία από εδώ και μπρος δεν είναι ίσως πια να σκοτώνει, αλλά να περιζώνει τη ζωή απ' άκρη σ' άκρη. (...) Ανοίγει έτσι η εποχή της βιοεξουσίας».

2.3Η φεμινιστική προσέγγιση του σώματος

Ο Foucault συνέβαλλε καθοριστικά στη θέαση της εξουσίας ως μιας πολυδιάστατης έννοιας μέσα από τη μελέτη του σώματος. Οι φεμινιστικές θεωρίες, επικεντρώνοντας συγκεκριμένα στο γυναικείο σώμα επεσήμαναν ότι αυτό δεν είναι φορέας εγγενών γνωρισμάτων, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να δικαιολογήσουν την κοινωνική κατωτερότητα των γυναικών. Επίσης, μελέτησαν το σώμα σε σχέση με υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις εξουσίας, προσφέροντας τις βάσεις για τη μελέτη των κοινωνικών πρακτικών που συμβάλλουν στη διαφοροποίηση και κατηγοριοποίηση των σωμάτων.

Η Δήμητρα Μακρυνιώτη (2004:20-25), στην εισαγωγή του βιβλίου *Τα όρια του σώματος. Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις*, παραθέτει μια ενδεικτική κατηγοριοποίηση των φεμινιστικών προσεγγίσεων. Σύμφωνα με αυτήν την κατηγοριοποίηση, οι φεμινιστικές προσεγγίσεις καταρχήν έχουν διατυπώσει θεωρίες που επικεντρώνονται στο έμφυλο σώμα και την υλικότητα του καθώς και στις τεχνολογίες του κοινωνικού φύλου και την έμφυλη σεξουαλικότητα. Επίσης, εξηγούνται οι σχέσεις ανάμεσα στο καθημερινό, βιωμένο σώμα και το σύστημα των πειθαρχικών και ρυθμιστικών πρακτικών που διαμορφώνουν τη μορφή και τη συμπεριφορά του και αναλύονται οι τρόποι με τους οποίους οι διαδικασίες επιτήρησης και αυτό-επιτήρησης εμπλέκονται στη σύσταση ενός συνόλου κανονικοτήτων προς τις οποίες τα σώματα προσαρμόζονται (δίαιτα, άσκηση, διατήρηση καλής φυσικής κατάστασης κ.α.).

Μια φεμινιστική προσέγγιση του σώματος είναι αυτή που χρησιμοποιεί την πολιτισμική φαινομενολογική ανάλυση. Η φαινομενολογική ανάλυση του σώματος, σύμφωνα με τον Αλεξιά (2003:345), στηρίζεται στην ανάλυση της καθημερινής διάστασής του, όπως αυτή συγκροτείται στο πλαίσιο των προσωπικών επαφών, διαδράσεων και συγχρωτισμών. Η φαινομενολογία ασχολείται με την υλικότητα του σώματος, με το σώμα ως ένα στοιχείο της κοινωνικής δράσης, ως η ζωντανή εμπειρία της σωματοποίησης (Nettleton & Watson 1998 στο Αλεξιάς 2003:345). Με βάση αυτή την ανάλυση το γυναικείο σώμα μελετήθηκε ως υποκείμενο, που υπόκειται σε αλλαγές που αφορούν ολόκληρη την περίοδο της ζωής όπως η εμμηνόρροια, η εγκυμοσύνη, ο θηλασμός, η εμμηνόπαυση. Η κατεύθυνση αυτή των φεμινιστικών θεωριών, όμως, δεν επικεντρώθηκε αποκλειστικά στις διαφορετικές εμπειρίες λόγω του φύλου όπως η παραπάνω, αλλά και σε διαφορές προερχόμενες

από κοινωνικούς παράγοντες όπως είναι η κοινωνική τάξη, η φυλή, η σωματική μειονεξία. Η διεύρυνση αυτή προσέφερε την εμπειρία της εκάστοτε συγκεκριμένης υλικότητας του σώματος, την αναγνώριση και τη μελέτη του διαφοροποιημένου σώματος, καθώς και του τρόπου με τον οποίο το σώμα βιώνει και βιώνεται, σημασιοδοτεί και σημασιοδοτείται ταυτόχρονα.

Στο πλαίσιο της επανανοηματοδότησης του τι είναι τελικά το σώμα, η Χαλκιά (2011:41) σημειώνει ότι υπάρχουν σώματα που διαφεύγουν τα όρια του λόγου και του πολιτισμού. Πρόκειται για σώματα δίχως όργανα, ένα επιθυμητικό πεδίο, σύμφωνα με τους Ντελεζ και Γκουαταρί (στο Χαλκιά 2011:41), ένα σώμα στην πληθυντική του δυνητικότητα. Το σώμα χωρίς όργανα, εκεί δηλαδή που εγγράφονται οι εκάστοτε εξουσιαστικοί λόγοι, μπορεί να από-εδαφικοποιηθεί, έχοντας τη δυνατότητα να μετατραπεί σε κάτι άλλο από αυτό που είναι ως αποτέλεσμα της εγγραφής των λόγων. Η πολλαπλότητα των λόγων, η πληθυντική δυνητικότητα, να μπορέσει να γίνει δυνάμει κάτι άλλο (Αλεξιάς 2003: 350). Όπως επιχειρηματολογεί η Anne Fausto Sterling (2000:242 στο Χαλκιά 2011:41), στο στόχαστρο τίθεται μια κριτική της βιολογικής ύλης καθαυτής και αντί αυτής προτείνεται «ο προσανατολισμός σε βιοπολιτισμικά συστήματα όπου τα κύτταρα και ο πολιτισμός κατασκευάζονται αμοιβαία, κατασκευάζουν το ένα το άλλο». Ουσιαστικά, δηλαδή, προτείνεται η αντιμετώπιση του φύλου και του σώματος ως μεταβλητών που αλλάζουν μέσα από τις κοινωνικές αλλαγές κατά την ύστερη νεωτερικότητα καθώς και μέσα από την ανάπτυξη της γνώσης και των διεπιστημονικών συζητήσεων (43).

Όπως, όμως, εύστοχα σημειώνει η Χαλκιά (45) η παράδοση είναι μια πολύ σημαντική δύναμη, η οποία μέσα από την κατάκτηση διαφόρων εκφάνσεων του κοινωνικού πεδίου, είναι δυνατόν να ασκεί μεγάλη αντίσταση στις επιχειρούμενες επιστημονικές και επιστημολογικές «μεταλλάξεις». Στο πλαίσιο αυτό, συνεχίζει η Χαλκιά, η διπολική διάκριση των φύλων σε αρσενικό και θηλυκό θεωρείται μια αυτονόητη και φυσική διαδικασία που δύσκολα μπορεί να «ξεριζωθεί» από το υπάρχον κοινωνικό, πολιτικό αλλά και οικονομικό συγκείμενο καθώς το τρέφει και το συντηρεί ενώ πάνω του στηρίζεται μια ολόκληρη βιομηχανία κατανάλωσης απαραίτητη για την ύπαρξη του κεφαλαίου.

Η διάκριση σε βιολογικό φύλο και κοινωνικό φύλο κάνει αντιληπτό το σώμα μέσα από ένα διπλό προσανατολισμό. Το ανθρώπινο σώμα, δηλαδή, προσλαμβάνεται τόσο ως βιολογικό αντικείμενο όσο και ως πολιτισμική και κοινωνική κατασκευή (Diprose 1994 στο Αλεξιάς 2003:337). Η διαφοροποίηση αυτή, όπως σημειώνει ο

Αλεξιάς (338), χρησιμεύει αφενός στην ιεράρχηση των δύο φύλων και αφετέρου στη καθυπόταξη του θηλυκού στο αρσενικό και την παγίωση και νομιμοποίηση της πατριαρχικής κοινωνίας. Παράλληλα, τονίζει ότι η εστίαση της κοινωνιολογίας στην πολιτισμική διαφοροποίηση των φύλων άφηνε εκτός του πεδίου μελέτης και κριτικής τη βιολογία.

Μια τέτοια προσέγγιση έχει ως αποτέλεσμα η βιολογία να παραμένει στον πυρήνα της ανάλυσης και διαίρεσης του φύλου. Η σύγχρονη προβληματική στην κοινωνιολογία του σώματος, σημειώνει ο Αλεξιάς, θέτει πια και το ζήτημα της κοινωνικής κατασκευής των βιολογικών διαφορών, θεωρώντας αυτές μια υποκειμενική ιστορική κατασκευή. Ωστόσο, όπως επισημαίνει και η Χαλκιά (2011:39), η βιολογική αποδόμηση του σώματος δεν πρέπει να οδηγήσει σε ένα κοινωνιολογικό αναγωγισμό, όπου τα πάντα θα περιστέλλονται σε πολιτισμό ή λόγο, σε βιολογικό και κοινωνικό.

Η Butler (2008:31-32), είναι μια από τις θεωρητικούς που αμφισβήτησε την πολιτισμική διαφοροποίηση του θηλυκού και του αρσενικού η οποία χρησιμεύει για την ιεράρχηση των δύο φύλων και τη συνακόλουθη εξουσιαστική καθυπόταξη του θηλυκού. Η Butler απορρίπτει την άποψη ότι οι έμφυλες διαφορές, με τις συνακόλουθες ενδείξεις ετεροσεξουαλικότητας, έχουν τις απαρχές τους στις βιολογικές ή φυσικές διαφορές. Αντίθετα, εξερευνά πώς ένα τέτοιο «κόλπο φυσικοποίησης» χρησιμοποιείται, διερωτώμενη με ποιους τρόπους η ενότητα του βιολογικού φύλου, η έμφυλη αναγνώριση και η ετεροσεξουαλικότητα εμφανίζονται. Η Butler, όπως και ο Foucault θεωρούν ότι οι λόγοι είναι παραγωγικοί των ταυτοτήτων που εμφανίζονται να περιγράφουν. Το σώμα κατασκευάζεται στο πλαίσιο της εξουσίας διαμέσου των ενεργειών του συστήματος σημασιοδότησης στο οποίο βρίσκεται. Πρόκειται για ένα σημαίνον, επικοινωνιακό σώμα το οποίο εμψυχώνεται μόνο από τη δύναμη των πειθαρχικών μηχανισμών που βρίσκονται στους διάφορους λόγους. Η ενσώματη οντότητα και οι ενσώματες επιδόσεις μπορούν να διαβαστούν σαν κείμενα στα οποία είναι εγγεγραμμένα τα σημάδια της εξουσίας και αποτελούν το σχεδιάγραμμα για τις δραστηριότητές μας.

Η Butler δέχθηκε την κριτική ότι με τη θεωρία της επιτελεστικότητας, την οποία εξέφρασε στο *Gender Trouble* (1990), ενισχύει τη διάκριση ανάμεσα στο βιολογικό και το κοινωνικό φύλο και ότι υποτιμάει το υλικό υπόβαθρο του φύλου και των σωμάτων (Χαλκιά 2011:38). Στο *Bodies that Matter* (1993) απαντά στη κριτική αυτή επισημαίνοντας ότι η βιολογία δεν ξεφεύγει από τους γλωσσικούς και

πολιτισμικούς περιορισμούς. Η διάκριση των σωμάτων σε δύο φύλα καθοδηγείται, σύμφωνα με τη Butler, από ένα σύνολο ετεροσεξουαλικών, έμφυλων συμπεριφορών.

Στην αμφισβήτηση της βιολογικής οριοθέτησης του σώματος συνέβαλε και η διαρκώς αυξανόμενη εξέλιξη και χρήση της τεχνολογίας, η οποία βρίσκεται σε στενή σχέση με το σώμα (από την εξωσωματική γονιμοποίηση μέχρι τις τεχνητές μορφές ύπαρξης που προκύπτουν από τη μίξη του ανθρώπινου με το μηχανικό-τεχνητό ανθρωποειδές, cyborgs,). Σημαντική είναι η συμβολή στη θεώρηση αυτή, αυτή της Donna Haraway, η οποία με το έργο της *Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century* (1991) διερευνά τα όρια ανάμεσα στον άνθρωπο και στα ζώα και στα ζώα και τις μηχανές. «Δημιουργεί» με αυτόν τον τρόπο το cyborg, ένα πλάσμα, το οποίο είναι ταυτόχρονα ζώο και μηχανή, το οποίο κατοικεί σε έναν κόσμο διαφορούμενα φυσικό και κατασκευασμένο (1991:149). Με αυτό τον τρόπο η Haraway αρνείται όποια επίκληση στο φυσικό, το οποίο συνιστά την ύπαρξη του σώματός μας.

Μια τέτοια θεώρηση, η οποία βασίζεται στην τεχνολογική εξέλιξη, τροποποιεί ριζικά την υπόσταση του ανθρώπινου σώματος αμφισβητώντας τα μέχρι πρότινος συγκεκριμένα βιολογικά όριά του, χωρίς όμως παράλληλα να αμφισβητείται και να ακυρώνεται η ύπαρξη κανονιστικών προτύπων περί (βιολογικού) σώματος. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Braidotti ([2002] 2004:24): «Όσο τα πρότυπα αυτά υπάρχουν, θα υπάρχουν σώματα που θα αποτυγχάνουν να συμμορφωθούν, μια αποτυχία που θα ορίζει το σώμα-τέρας». Διατυπώνεται, έτσι, μια προβληματική που εμφανίζεται κριτικά απέναντι στο ασφαλές και δεδομένο του φυσικού σώματος αντιπροτείνοντας τη θεώρησή του ως τόπο ενδεχομενικότητας, ως μιας κοινωνικά κατασκευασμένης ρευστής και διαρκώς μεταβαλλόμενης κειμενικής σωματικότητας. Όπως επισημαίνει ο Αλεξιάς (2003:331):

«Το σώμα δεν αποτελεί μια στατική βιολογική πραγματικότητα αλλά ένα δυναμικό κοινωνικό φαινόμενο το οποίο εκλαμβάνει την ιδιαίτερη εννοιολόγησή του σύμφωνα με την κοινωνία στην οποία μελετάται και αναλύεται. Το ανθρώπινο σώμα αποτελεί μια βιολογικό (φυσική)- κοινωνική (κατασκευασμένη) υπόσταση, η οποία στο πλαίσιο μιας δυναμικής διαδικασίας δεν παραμένει στατική αλλά εξελίσσεται σε μια πορεία η οποία σταδιακά τείνει από το βιολογικό σώμα στο δυνητικοποιημένο (virtual)».

2.4 Δυνητικά σώματα

Ο Αλεξιάς (351) επισημαίνει ότι η άρθρωση πολλαπλών λόγων δίνει τη δυνατότητα στο σώμα να επανανοηματοδοτήσει την ύπαρξη του και να ειπωθεί ως ένα δυνητικό σώμα (virtual body). Το δυνητικοποιημένο σώμα, όπως εξηγεί, αποτελεί τη καινούρια δυναμική μορφή, την οποία επιβάλλουν οι νέες τεχνολογικές ανακαλύψεις και εφαρμογές και το οποίο προϋποθέτει από το άτομο την υιοθέτηση μιας νέας ταυτότητας, μιας νέας υπόστασης, αυτής του δυνητικού εαυτού. Το δυνητικοποιημένο σώμα, συνεχίζει, αποτελεί την προσπάθεια κατασκευής του εαυτού έτσι όπως τον φαντάζομαι προκειμένου στη συνέχεια να συμμετέχω με ένα καινούριο πρόσωπο σε νέες κοινωνικές σχέσεις στον κυβερνοχώρο, ο οποίος αποτελεί ένα «...κοινωνικό χώρο στον οποίο οι άνθρωποι συναντώνται ακόμα πρόσωπο με πρόσωπο, αλλά κάτω από ένα νέο προσδιορισμό του ‘συναντώμαι’ και του ‘προσώπου’. Αυτοί οι νέοι χώροι εγκαθιστούν την κατάρρευση των ορίων μεταξύ κοινωνικού και τεχνολογικού, της βιολογίας και της μηχανής, του φυσικού και του τεχνικού που αποτελούν τμήματα της μεταμοντέρνας φαντασίας (Stone 1991 στο Αλεξιάς 2003:351).

Σε ένα δεύτερο επίπεδο οι παρεμβάσεις αφορούν την εμφάνιση και τη συμμετοχή του σώματος στις διαδικτυακές σχέσεις. Μέσα από το δυνητικό του σώμα το άτομο είναι δυνατό να διαμορφώσει την εμφάνιση του σώματος του όπως θέλει. Η έννοια της σωματοποίησης επανανοηματοδοτείται στο χώρο του διαδικτύου καθώς ο χρόνος και ο χώρος αποκτούν άλλες διαστάσεις και όρια. Τα υποκείμενα διασχίζοντας αυτόν το νέο χωροχρόνο έχουν την ευκαιρία έστω και παροδικά να «ξεφύγουν» από το πραγματικό σώμα και από τους περιορισμούς που αυτό εμπερικλείει. Ωστόσο, το βιολογικό σώμα είναι παρόν (ως απουσία) στον κυβερνοχώρο καθώς ακόμα και οι κινήσεις του δυνητικού σώματος αποτελούν αναπαραγωγή των φυσικών κινήσεων του σώματος, ενώ στο διαδίκτυο εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο κοινωνικές κατηγορίες όπως η υπηκοότητα, το γένος, η φυλή εφόσον επηρεάζουν τον τρόπο πρόσληψης του άλλου (Αλεξιάς 2003:354).

Η ελευθερία, δηλαδή, από το πραγματικό σώμα που προσφέρει ο κυβερνοχώρος, δεν είναι απόλυτη. Ο Αλεξιάς (351) σημειώνει ότι το βιολογικό σώμα είναι αυτό που προσδιορίζει και τον τρόπο με τον οποίο κατανοούμε και προσλαμβάνουμε το δυνητικοποιημένο σώμα. «Είμαστε τόσο εμποτισμένοι με τις

έννοιες της ομορφιάς, της εξουσίας και της θέσης ώστε και οι δυνητικοποιημένοι χαρακτήρες μας πρέπει να αναπαριστούν αυτές τις συμβατικές ιδέες;» (Mark 1997 στο Αλεξιάς 2003:354).

Το γεγονός αυτό δεν αποκλείει την ύπαρξη διαφορετικών ταυτοτήτων. Μια σειρά διαδικτυακών κοινοτήτων έχουν δημιουργηθεί στη βάση στιγματισμένων ταυτοτήτων. Τα άτομα εκτός από την ευκαιρία μιας «εικονικής» ανάπλασης των φυσικών χαρακτηριστικών τους, όπως το φύλο, έχουν, επίσης, τη δυνατότητα να προβάλουν χαρακτηριστικά κοινωνικά ανεπιθύμητα και να αποκτήσουν μέσα από τη στήριξη της ομάδας επιβεβαίωση για αυτά. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι και η περίπτωση των Anonymous που μελετάμε εδώ.

Οι τεχνολογίες του διαδικτύου και η ψηφιακή πραγματικότητα, θέτουν τη βάση για τη θεώρηση του σώματος, σε ένα νέο πλαίσιο. Ο κυβερνοχώρος και η δραστηριότητα σε αυτόν, αναπτύσσονται σε συνάρτηση με την κοινωνική πραγματικότητα και οδηγούν στην ανάδυση νέων ταυτοτήτων. Οι ταυτότητες αυτές, παρότι δεν είναι απαλλαγμένες από κοινωνικά και πολιτισμικά στερεότυπα, εξελίσσονται και αναπροσαρμόζονται, λόγω της δυνατότητας φυσικής απουσίας που αυτός προσφέρει. Η υλική και βιολογική διάσταση του σώματος παραμερίζεται κυριολεκτικά (Αλεξιάς 2003:351).

Εξουσία και ΜΜΕ-ΜΜΕ και εξουσία

2.5 Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας-εξουσία

Οι σχέσεις εξουσίας που διατρέχουν το σώμα και πιο συγκεκριμένα το πρόσωπο στην παρούσα έρευνα μελετώνται μέσα από το λόγο του Τύπου. Μέσα από τη δική του διαμεσολάβηση προκύπτουν οι απόψεις αναφορικά με τη σπουδαιότητα του προσώπου στη διαμόρφωση πολιτικών υποκειμένων. Η συμβολή των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στις διαδικασίες εκείνες που θέτουν σε κρίση τη ζωή των υποκειμένων είναι ιδιαίτερος σημαντική. Αυτές οι διαδικασίες «κρίσης» χωρίς να είναι πάντα ορατές και αναγνωρίσιμες και σε συνδυασμό με τον κυρίαρχο λόγο, συνδιαμορφώνουν το ποια υποκείμενα αξίζει να ζουν όντας φορείς συγκεκριμένων χαρακτηριστικών στο υπάρχον κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο και ποια υποκείμενα δεν αξίζει να ζουν καθώς δεν είναι φορείς και αναμεταδότες των κυρίαρχων εικόνων.

Η Χριστίνα Κωνσταντινίδου (2002:141) στο άρθρο της «Τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας και η Παραγωγή Νοήματος. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Προοπτικές» διαπιστώνει, όπως και άλλοι θεωρητικοί¹, ότι τα ΜΜΕ, κατέχουν διαμεσολαβητικό ρόλο ανάμεσα στα γεγονότα και στα υποκείμενα. Η αντίληψη και η εμπειρία που έχει ένα υποκείμενο για τον κόσμο επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την αντίληψη που έχουν τα ΜΜΕ για την πραγματικότητα. Οι απόψεις που υποστηρίζουν το διαμεσολαβητικό ρόλο των ΜΜΕ, όπως σημειώνει η Κωνσταντινίδου, δεν ακολουθούν μια κοινή πορεία, με την έννοια ότι υπάρχουν απόψεις που θεωρούν ότι τα ΜΜΕ είναι ένας καθρέφτης που αντανακλά ή διαστρεβλώνει σκόπιμα την πραγματικότητα ενώ υπάρχουν και οι απόψεις που αντιμετωπίζουν την πραγματικότητα ως μια αφήγηση ανάμεσα σε «παραγωγούς» και «καταναλωτές» της μαζικής επικοινωνίας.

Στο πλαίσιο μιας «νεομαρξιστικής» θεώρησης της κοινωνίας, σύμφωνα με την οποία είναι ορατή η ύπαρξη της κοινωνικής ανισότητας και της ιεραρχίας, τα ΜΜΕ, ως ιδεολογικοί μηχανισμοί, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις διαδικασίες διαμόρφωσης αντιλήψεων, στάσεων και κυρίαρχων προτύπων (Κωνσταντινίδου 2002:146). Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τις διαδικασίες των αναπαραστάσεων, οι οποίες θεωρούνται κομβικής σημασίας για τη συγκρότηση νοημάτων, αλλά και για την κατανόηση του κόσμου. Οι απόψεις, οι εικόνες αλλά και η ενημέρωση που παρέχεται από τα ΜΜΕ έχουν ενεργητικό ρόλο στις διαδικασίες παραγωγής νοήματος. Όπως σημειώνει ο Hall ([1982] στο Κομνηνού & Λυριντζής 1989:102):

«Η αναπαράσταση είναι μια πολύ διαφορετική έννοια από την αντανάκλαση, γιατί συνεπάγεται τον ενεργητικό ρόλο της επιλογής και της παρουσίασης, της δόμησης και της διαμόρφωσης: Όχι απλά τη μετάδοση ενός προϋπάρχοντος νοήματος, αλλά το ενεργητικότερο έργο του να κάνεις τα πράγματα να παράγουν νόημα».

Οι λέξεις, οι εικόνες, ο ίδιος ο λόγος στο σύνολό του που παράγεται και κυκλοφορεί μέσα από τις αναπαραστάσεις συμβάλλει στη διαδικασία συγκρότησης νοημάτων. Η νοηματοδότηση της πραγματικότητας που υπάρχει και περιβάλλει τα υποκείμενα σύμφωνα με τον Hall, συμβάλλει στην κατασκευή της κοινωνικής πραγματικότητας (Curran et al 1977:328). Τα ΜΜΕ αναπλάθουν και ανακατασκευάζουν τα γεγονότα παρέχοντας το πλαίσιο μέσω του οποίου

¹Βλ. επισκοπήσεις των διάφορων προσεγγίσεων και θεωρητικών ρευμάτων στα Hall 1986, McQuail 1997, Bennett 1982,1988, McGuigan 1992:45-85, Heck 1992, Rakow 1986, Gitlin 1978, van Zoonen 1994, 2001, Κωνσταντινίδου 1992, 1998.

ερμηνεύουμε και κατανοούμε την πραγματικότητα, δηλαδή τις αξίες, τις πεποιθήσεις, τις ιδέες για το πώς πρέπει να είναι τα πράγματα και ο κόσμος που μας περιβάλλει. Παράλληλα, τα MME όπως σημειώνει η Κωνσταντινίδου (2002:154) δημιουργούν μια συνεκτική εικόνα για αυτήν την πραγματικότητα, στην οποία αυτή προβάλλεται να είναι ενιαία και καθολική.

Η Κωνσταντινίδου (160) υποστηρίζει, επίσης, ότι η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας στο λόγο των MME είναι περισσότερο αποτέλεσμα της ηγεμονικής «ατμόσφαιρας» παρά της συνειδητής δράσης των παραγωγών των μηνυμάτων. Κατά συνέπεια, συνεχίζει, ο λόγος που αρθρώνεται και παράγεται από τα MME είναι ιδεολογικός, όχι γιατί αποκρύπτει από πρόθεση την αλήθεια ή παραμορφώνει την πραγματικότητα, αλλά γιατί η εσωτερική του διάρθρωση βασίζεται σε μετασχηματισμούς ενός πλαισίου που έχει οριοθετηθεί στενά από την κυρίαρχη ιδεολογία. Πιο συγκεκριμένα, τα MME δεν κατασκευάζουν μόνο τους τις αναπαραστάσεις, αλλά σύμφωνα με τη θέση του Antonio Gramsci ([1973] στο Laclau & Mouffe 2001:67-68), καθώς ανήκουν στους μηχανισμούς που συντηρούν την υπάρχουσα ηγεμονία, τους οργανισμούς, δηλαδή, που συμμετέχουν στην οικονομία, στον πολιτισμό και στην κοινωνική κινητικότητα επιτρέπουν τον πνευματικό, ηθικό και πολιτικό έλεγχο της κοινωνίας χωρίς να χρειάζεται να προσφεύγουν στη χρήση της φυσικής βίας για να εξασφαλίσουν τη συναίνεση της πλειοψηφίας.

Ο λόγος, που παράγεται μέσα σε αυτό το πλαίσιο συνίσταται σύμφωνα με το Foucault σε «πρακτικές που συστηματικά μορφοποιούν τα αντικείμενα για τα οποία μιλούν» (Mills1997:17 στο Γκολφινόπουλος 2007:55). Αυτό βέβαια δεν συνεπάγεται ότι όλα μπορούν να θεωρηθούν λόγος, αλλά ότι δεδομένου ότι το πεδίο του λόγου αναφέρεται στην «πραγματικότητα», όταν τα MME επιλέγουν να αναφερθούν σε κάποιο γεγονός σαφώς και στοχεύουν στην ανάδειξη μιας οπτικής του παραγνωρίζοντας αντίστοιχα κάτι άλλο και εκτοπίζοντας το (Γκολφινόπουλος 2007:56). Ταυτόχρονα, όμως, ο λόγος των MME διακρίνεται από μια πολυσημία (vanZoonen 2005στο Γκολφινόπουλος 2007:57). Αυτό σημαίνει ότι τα MME δεν διαμορφώνουν μόνο όψεις της κοινής γνώμης, αλλά ότι δέχονται πιέσεις από αυτή, η οποία θεωρείται ικανή να κρίνει την καταλληλότητα των κειμένων και των λόγων των MME (Morley&Chen 1996 στο Navaro 2010:97). Με αυτόν τον τρόπο, αναδεικνύεται μια δυναμική σχέση ανάμεσα στα MME και στην κοινή γνώμη.

Αυτή η αντίληψη αναγνωρίζει έναν ενεργητικό ρόλο και στην κοινή γνώμη συμπλέοντας ως ένα βαθμό με την κεντρική θέση του Foucault ότι η εξουσία βρίσκεται παντού και η οποία εκφραζόμενη μέσα από ένα πλήθος ατομικών λόγων προσφέρει ελευθερία από την προκαθορισμένη εξουσία και μας επιτρέπει να δούμε τα ΜΜΕ ως ένα χώρο εξουσίας, αλλά και αντίστασης, όπου η αντίσταση μπορεί να θεαθεί ως απαραίτητη προϋπόθεση για την άσκηση της εξουσίας. Σύμφωνα με τη συλλογιστική του Foucault (1978:125), ο λόγος «μπορεί να είναι ταυτόχρονα όργανο και αποτέλεσμα εξουσίας, αλλά και εμπόδιο, αντιστήριγμα, σημείο αντίστασης και ξεκίνημα για μια αντίθετη στρατηγική. Ο Λόγος μεταφέρει και παράγει εξουσία. Την ενισχύει αλλά και την υπονομεύει, την εκθέτει, την κάνει εύθραυστη κι επιτρέπει τον περιορισμό της».

Τα ΜΜΕ ιδωμένα μέσα από μια φουκωϊκή οπτική μπορούν να αποτελούν αφενός ένα πεδίο προνομιακής άσκησης της εξουσίας, το οποίο ταυτόχρονα μπορεί αντίστοιχα να ειδωθεί και ως ένα πεδίο προνομιακής άσκησης της αντίστασης. Αυτό σημαίνει ότι στο λόγο που παράγεται μέσα από τα ΜΜΕ εκτός από τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις συγκεκριμένων ζητημάτων, οι οποίες κινούνται σε μεγάλο βαθμό προς την κατεύθυνση της ισχυροποίησης των υπάρχοντων κανονιστικών προτύπων, δημιουργείται το έδαφος για την ανάδειξη μη κυρίαρχων εικόνων και απόψεων, οι οποίες μπορούν να εκληφθούν ως μια ρωγμή στο κυρίαρχο πλαίσιο αξιών, αλλά και ως ένα πεδίο αντίστασης.

Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Στο κεφάλαιο αυτό πραγματοποιείται η βιβλιογραφική ανασκόπηση, με έμφαση στις μελέτες που έγιναν σχετικά με το εξεταζόμενο θέμα.

3.1 Φόβος

Ο Antony Giddens (1999:3), κάνει λόγο για την κοινωνία του κινδύνου, οι απαρχές της οποίας μπορούν να αναζητηθούν σε δυο δομικούς μετασχηματισμούς, όπου και οι δύο συνδέονται με την εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας. Τον πρώτο μετασχηματισμό τον ονομάζει το τέλος της φύσης (the end of nature) και τον άλλον το τέλος της παράδοσης (the end of tradition). Το τέλος της φύσης

σηματοδοτεί τη μετάβαση από το φόβο για την καταστροφή από τα φυσικά φαινόμενα στο φόβο και το άγχος για την καταστροφή που προκαλούν οι ίδιοι στη φύση. Αυτή η κοινωνία είναι μια κοινωνία που όπως λέει και ο Giddens, «ζει μετά τη φύση». Είναι, όμως, και μια κοινωνία που «ζει μετά την παράδοση» και αυτό συνεπάγεται μια κοινωνία απελευθερωμένη από τη μοίρα και το πεπρωμένο. Στα πλαίσια αυτής της κοινωνίας διαπιστώνεται μια μετάβαση από τον «εξωτερικό» κίνδυνο στον «επινοημένο-κατασκευασμένο κίνδυνο».

Αυτός ο κατασκευασμένος κίνδυνος, αποκύημα της επιστήμης και της τεχνολογίας αναφέρεται σε νέα περιβάλλοντα κινδύνου, για τα οποία η ιστορία δεν μας παρέχει πληροφορίες. Στο πλαίσιο αυτό, η Maura Conway (2008) στο άρθρο της «Media, Fear and the Hyperreal: The Construction of Cyberterrorism as the Ultimate Threat to Critical Infrastructures», μελετώντας τη συμβολή των αμερικανικών ΜΜΕ στην κατασκευή των εννοιών της «κυβερνοτρομοκρατίας» (cyberterrorism) και του «κυβερνοφόβου» (cyberfear) παρατηρεί ότι τα ΜΜΕ συνετέλεσαν καθοριστικά όχι μόνο στη διάδοση, αλλά και στην κατασκευή μέσω της χρήσης της γλώσσας της σύγχρονης κυβερνοτρομοκρατικής απειλής. Στον όρο «κυβερνοτρομοκρατία» εμπεριέχονται δύο σημαντικοί μοντέρνοι φόβοι, σύμφωνα με την Conway, ο φόβος για την τεχνολογία και ο φόβος για την τρομοκρατία. Η δημιουργία αυτής της ατμόσφαιρας φόβου και ανασφάλειας, η οποία απορρέει από το άγνωστο και την αβεβαιότητα και η οποία επιδρά καθοριστικά σε υποκείμενα που δεν είναι εξοικειωμένα με την τεχνολογία καθώς φοβούνται ότι θα καταλήξουν να είναι υπηρέτες της, σε συνδυασμό με την προώθηση της ιδέας ότι όλες οι λειτουργίες ελέγχονται από εξατομικευμένους υπολογιστές, οδηγεί στην επικράτηση της αντίληψης ότι ολόκληρη η ανθρώπινη ύπαρξη θα ελεγχθεί από ένα πανίσχυρο, ανεξέλεγκτο δίκτυο.

Σημαντικά συνέβαλλε στην κατασκευή της κυβερνοφοβίας η αναπαράσταση τόσο άλλων εθνών ως απειλή για το αμερικάνικο έθνος όσο και η προβολή των χάκερ ως η κύρια απειλή για την εθνική ασφάλεια και σταθερότητα. Η Conway, υποστηρίζει ότι η δαιμονοποίηση των χάκερ τόσο μέσα από τις ταινίες όσο και από τις αμερικανικές τηλεοπτικές εκπομπές και τον Τύπο είχε ως αποτέλεσμα αυτή η εικόνα του χάκερ να δίνει το προφίλ του ιδανικού εν δυνάμει κυβερνοτρομοκράτη. Αυτό, υποστηρίζει, επετεύχθη σε μεγάλο βαθμό, μέσα από τη σύνδεση αυτών με το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 και προβάλλοντας τον Osama bin Laden και την Al Qaida ως σίγουρους μελλοντικούς κυβερνοτρομοκράτες (38).

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι τα MME διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη κατασκευή μιας ατμόσφαιρας φόβου και τρομοκρατίας. Η κινδυνολογία και η αίσθηση της ανασφάλειας καλλιεργείται κυρίως σε περιόδους όπου τα διακυβεύματα είναι σημαντικά και κρίσιμα. Ο Altheide (2002:2) στο *Creating Fear. News and the construction of crisis*, υποστηρίζει ότι τα MME και η λαϊκή κουλτούρα είναι οι πιο σημαντικοί τροφοδότες του φόβου. Η διάχυτη χρήση της έννοιας του φόβου σε διάφορα δημόσια έγγραφα και στο δημόσιο λόγο, υποστηρίζει ότι βοηθάει στη δημιουργία ενός οπτικού πλαισίου θέασης του κόσμου μέσα από ένα διασκεδαστικό τρόπο, στον οποίο γίνονται κοινωνοί ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων. Ένα μεγάλο ποσοστό ανθρώπων δεν έχει νιώσει άμεσα τη συνθήκη του φόβου, του έχει όμως μεταφερθεί με επιτυχία μέσα από το λόγο και τις εικόνες άλλων και το νιώθει.

Προσεγγίζοντας και νοηματοδοτώντας το φόβο από κοινωνική σκοπιά ο Altheide (24) υποστηρίζει ότι ο φόβος είναι μια κοινωνική κατασκευή, η οποία διαχειρίζεται από κάποιες ελίτ, οι οποίες επιδιώκουν όφελος. Επεκτείνοντας τη θεώρησή του, ισχυρίζεται ότι ο λόγος περί φόβου προκύπτει από την αυξανόμενη εξουσία των MME και της λαϊκής κουλτούρας, οι οποίες λειτουργούν ως πηγές κοινωνικής ερμηνείας και ταυτότητας. Ο λόγος περί φόβου, ευνοεί τα ενδιαφέροντα των κυρίαρχων ελίτ και συμβάλλει στην εντατικοποίηση του ελέγχου ενώ παράλληλα δρα νομιμοποιητικά στην άνιση διανομή της κοινωνικής εξουσίας. Υποστηρίζει επίσης (4), ότι ο φόβος γίνεται κυρίαρχος στη δημόσια σφαίρα γιατί, ενώ ξεκινάει με πράγματα που φοβόμαστε, επεκτείνεται σε διάφορα πεδία με αποτέλεσμα να γίνεται ο τρόπος που «αντιμετωπίζουμε τη ζωή». Γι' αυτό το λόγο βρίσκει ενδιαφέρον όχι στο «φόβο του εγκλήματος», αλλά στο πώς ο φόβος αναδύεται σαν πλαίσιο για να παράγει ταυτότητες και για να ενσωματώνεται στην κοινωνική ζωή.

Ο φόβος με αυτόν τον τρόπο γίνεται ορατός ως ένα κομμάτι του κοινωνικού ελέγχου. Ο Altheide (15), υποστηρίζει ότι υπάρχουν διάφοροι ορισμοί για τον κοινωνικό έλεγχο (social control), αλλά ένας από τους βασικότερους είναι η διαδικασία κατά την οποία οι άνθρωποι συμπεριφέρονται με τρόπους σύμφωνα με τις απαιτήσεις των άλλων. Τις περισσότερες φορές δεν συνειδητοποιούμε τον κοινωνικό έλεγχο γιατί έχει εκλογικευθεί και εκπραγματωθεί.

Οι Rachel Pain και Susan J. Smith (2008) στο βιβλίο τους *Fear: Critical Geopolitics and Everyday Life*, υποστηρίζουν ότι ο φόβος είναι βασικό συστατικό της καθημερινότητας των υποκειμένων καθώς μπορείς να τον εντοπίσεις σχεδόν παντού. Όπως γράφουν: «Ο φόβος είναι γραμμένος στον κόσμο, στα μακάβρια,

πορτοκαλί, ανάγλυφα γράμματα, στις καθησυχαστικές επικεφαλίδες των εφημερίδων, ενσωματωμένο σε υπομνήματα, απεικονίζεται στο youtube. Είναι γραμμένος στα σώματα αυτών που βρίσκονται σε σκοτεινές γωνιές, είναι στις ζώες που βρίσκονται κρυμμένες υπογείως».

Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αυτή υποστηρίζουν ότι διαδραματίζουν οι τρόποι μέσω των οποίων υλικοποιείται ο φόβος. Όταν άυλοι φόβοι, όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν, υλικοποιούνται, μέσα από τη βιομηχανία της ασφάλειας, η οποία παράγει ολοένα περισσότερα εργαλεία προφύλαξης από πιθανούς φόβους, η ανησυχία δεν μειώνεται αλλά αντίθετα αυξάνεται (21). Χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι ο φόβος για την τρομοκρατία αυξήθηκε στην Αμερική ακόμα περισσότερο όταν ένοπλοι στρατιώτες έκαναν αισθητή την παρουσία σε πολλούς δημόσιους χώρους. Με αυτόν τον τρόπο ισχυρίζονται ότι ο φόβος μεταπήδησε από το υποσυνείδητο του ανθρώπου στο συνειδητό κάνοντας το φόβο ορατό. Επιπλέον, η υλικότητα του φόβου σημειώνουν έγινε ορατή και στα σώματα των υποκειμένων μέσα από το διαφορετικό τρόπο βίωσής της. Συγκεκριμένοι άνθρωποι σε συγκεκριμένα μέρη φοβούνται λιγότερο ή περισσότερο. Χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι άνθρωποι που ζουν σε φτωχότερα και πιο επικίνδυνα μέρη φοβούνται λιγότερο από εκείνους που ζουν σε περισσότερο ασφαλείς κοινωνίες.

Καταλήγουν, ωστόσο, στην επισήμανση ότι η καθημερινή πρακτική, η αγνόηση, η αντίσταση, η αντικατάσταση με άλλες υλικότητες και η δημιουργία εναλλακτικών λύσεων να λειτουργήσουν κατασταλτικά στον κυρίαρχο φόβο (22).

Σημαντική και σχετιζόμενη με την παρούσα έρευνα αποτελεί και η φοβία για τον «άλλο/η» και πιο συγκεκριμένα η ισλαμοφοβία. Οι Stuart Hall και Bran Gieben ([1992] 2003) στο έργο τους *Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας. Οικονομία, Κοινωνία, Πολιτική, Πολιτισμός*, δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στη σημασία που διαδραμάτισε στο παρελθόν, αλλά και στο σύγχρονο κόσμο η έννοια του «λόγου» στην αναπαράσταση της Δύσης σε σχέση με το «Άλλο». Υποστηρίζουν ότι αυτός ο «λόγος» μέσα από μετασχηματισμένες και ανανεωμένες μορφές, «συνεχίζει να αλλοιώνει τη γλώσσα της Δύσης, τη δική της εικόνα και εκείνης για τους άλλους, την αίσθησή της για το «εμείς» και το «αυτοί», τις πρακτικές και σχέσεις εξουσίας της απέναντι στους Λοιπούς». Με αποτέλεσμα αυτός ο «λόγος» για «τη Δύση και τους Λοιπούς» αντί να ανήκει στο παρελθόν να είναι «ζωντανός ακόμη και στο σύγχρονο κόσμο» (462-463).

Στο πλαίσιο αυτό, ο Edward Said (1985:272-273 στο Marandi 2009:5), διατύπωσε την άποψη ότι η Δύση μέσα από τον κυρίαρχο ρόλο που διαδραματίζει σε γεωπολιτικό επίπεδο, εμφανίζεται ως γνώστρια των πάντων και μάλιστα μπορεί να παρεμβαίνει στο εσωτερικό των χωρών της Ανατολής με το να υποστηρίζει ότι γνωρίζει καλύτερα τον πολιτισμό τους, υποδεικνύοντας το σωστό και το λάθος, το αληθινό και το ψεύτικο. Με αυτό τον τρόπο αυτό που επιτυγχάνεται, σύμφωνα με το Said, είναι η ενίσχυση του ρόλου του κατακτητή-αποικιοκράτη, νομιμοποιώντας τις πρακτικές της ενώ υπηρετεί την εξασθένηση της αντίστασης του άλλου καθώς συμβάλλει στην αλλαγή του τρόπου θέασης του εαυτού του από τον άλλον.

Πιο συγκεκριμένα, για τη διάσταση ανάμεσα στο Ισλάμ και την Ευρώπη, η Nilüfer Göle (2006:95) στο άρθρο της «Europe's Encounter with Islam: what Future?», θέλοντας να δείξει ότι η σχέση ανάμεσα στους ευρωπαίους και τους μουσουλμάνους δεν είναι ένα φαινόμενο που προέκυψε πρόσφατα, αλλά αντίθετα έχει μια μακρά πορεία στο χρόνο, όπως διαπιστώνεται και στο έργο των Hall και Gieben (ο.π). Η Göle επισημαίνει ότι υπάρχει μια βαθιά και μακρόχρονη ριζωμένη σχέση που προέκυψε μέσα από τις πληθυσμιακές ανταλλαγές, τους πολέμους και τα κύματα μεταναστών που διαμόρφωσαν σε διαφορετικές περιόδους τις σχέσεις μεταξύ μουσουλμάνων και Ευρωπαίων.

Αναλυτικότερα, η Göle μελετάει τη σχέση ανάμεσα στο Ισλάμ και την Ευρώπη μέσα από τη συζήτηση για την απαγόρευση της ένδυσης της μαντίλας στα σχολεία στη Γαλλία και μέσα από τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η συγγραφέας υποστηρίζει ότι μέσα από αυτά τα δύο ζητήματα το Ισλάμ και οι μουσουλμάνοι έρχονται στο προσκήνιο του δημόσιου ενδιαφέροντος, κάνοντας ορατή την παρουσία τους στο ευρωπαϊκό συγκείμενο. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι η παρουσία των μουσουλμάνων στην Ευρώπη και η διεκδίκηση της ορατότητάς τους σε αυτό το γεωγραφικό πλαίσιο υιοθετώντας πολλά από τα πολιτισμικά στοιχεία των Ευρωπαίων και προσπαθώντας να τους μοιάσουν, προκάλεσε κυρίως στους Γάλλους, αλλά και στους Ολλανδούς μια φοβία ότι το μέλλον τους, οικονομικό και πολιτικό δεν είναι πια στα χέρια τους και ότι πια δε νιώθουν «σαν το σπίτι τους» (74). Με την έννοια ότι αυτό που μέχρι πρόσφατα κατασκευάζονταν κυρίως μέσα από το «λόγο» ως μακρινό και απρόσιτο έχει γίνει κοντινό περιπλέκοντας τα όρια της σχέσης της Δύσης με τους Άλλους και κάνοντας πιο ασαφή τα μεταξύ τους σύνορα.

Ένα ζήτημα με έμφυλη αλλά και συνάμα θρησκευτική, πολιτισμική αλλά και εθνική χροιά είναι η συζήτηση για τη ένδυση της μαντίλας από τα νεαρά κορίτσια στα σχολεία στη Γαλλία. Σύμφωνα με τη Göle, αυτή η συζήτηση επεξηγεί τους τρόπους με τους οποίους η θρησκευτική διαφορά μεταφέρεται στην Ευρώπη και ως εκ τούτου παύει να περιορίζεται στο πλαίσιο των μουσουλμανικών εθνών-κρατών ή στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Στο ευρωπαϊκό συγκείμενο η μαντήλα σηματοδοτεί μια αλλαγή στο κοινωνικό προφίλ των μεταναστών που, όπως υποστηρίζει η Göle (77), ενώ θα εξάλειφε τη «θηλυκότητα» ελέγχοντας τη γυναικεία σεξουαλικότητα αντίθετα φέρνει τις μετανάστριες στο προσκήνιο συμβολίζοντας τη θηλυκοποίηση και τον εξισλαμισμό των γυναικών μεταναστριών. Ταυτόχρονα, τα θηλυκά υποκείμενα γίνονται ορατές μέσα από την επισήμανση των διαφορών τους σε σχέση με τους Ευρωπαίους πολίτες.

Οι Μουσουλμάνοι εν γένει, υποστηρίζει η Göle (96), κάνουν την είσοδο τους στην ευρωπαϊκή πολιτική ατζέντα είτε μέσα από τις θρησκευτικές τους διεκδικήσεις, όπως συμβαίνει μέσα από τη συζήτηση για τη μαντίλα είτε μέσα από την πολιτική της ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση είτε τέλος μέσα από τη διεκδίκηση της αναγνώρισής τους ως πολίτες, όπως συνέβη στην περίπτωση της εξέγερσης των προαστίων. Μέσω αυτών των οδών εισέρχονται σε μέρη που μέχρι εκείνη τη στιγμή ήταν κατειλημμένα από Ευρωπαίους «λευκούς» πολίτες, «σπάζοντας» με αυτόν τον τρόπο τα σύνορα, τα οποία συνήθιζαν να διατηρούν την πολιτισμική, εθνική ή αστική διαίρεση.

Ταυτόχρονα, όμως, όπως υποστηρίζει η ίδια σε άλλο άρθρο της (2002) «Islam in Public: New Visibilities and New Imaginaries», είναι αυτή η είσοδος των ομοίων και ταυτόχρονα διαφορετικών σε ένα συγκεκριμένο πολιτικό και πολιτισμικό πλαίσιο που προκαλεί ανασφάλεια και αυτόματα τον τοποθετεί στην κατάσταση του «άλλου», του ξένου (181). Αυτή η φιγούρα του ξένου, όπου στη συγκεκριμένη περίπτωση η ξενικότητα δηλώνεται μέσα από την ένδυση της μαντήλας, αναπαριστά την αμφίσημη σχέση της εγγύτητας και της απόστασης, της ταυτότητας και της διαφοράς, μέσω των οποίων μια ομάδα αναπαράγει τη κοινωνική ζωή και δομεί ιεραρχικά το χώρο. Γι' αυτό το λόγο υποστηρίζει ότι η εμφάνιση των μικρών διαφορών είναι τόσο σημαντική στη κατανόηση του λόγου που απορρίπτονται αυτοί που είναι τόσο κοντά μας.

Η Laura Navarro (2010) στο άρθρο της «Islamophobia and Sexism: Muslim Women in the Western Mass Media», μελετώντας τις αναπαραστάσεις των γυναικών

μουσουλμάνων στον ισπανικό Τύπο, επισημαίνει ότι σε μεγάλο βαθμό οι μουσουλμάνες γυναίκες αποκλείονται από το λόγο των ΜΜΕ ενώ όταν προβάλλονται αναπαρίστανται μέσα από τους στερεότυπους ρόλους της νοικοκυράς, της μητέρας, αλλά και του παθητικού υποκειμένου, το οποίο είναι θύμα της ανεξέλεγκτης βίας των «αρσενικών άλλων» (100). Αυτοί οι τρόποι προβολής των γυναικών μουσουλμάνων υποστηρίζει η Navarro δημιουργούν την έννοια του «άλλου», μη βοηθώντας στην κατανόηση και στην καλύτερη γνώση για τον άλλο, αλλά αντίθετα συμβάλλει στη δημιουργία συναισθημάτων απόρριψης και φόβου. Αυτές οι αναπαραστάσεις συνδέονται από τα ΜΜΕ με «τις σχέσεις και τους περιορισμούς των γυναικών στη γη του Ισλάμ» (100). «Με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσεται ένας φοβικός λόγος απέναντι στο Ισλάμ, ο οποίος βασίζεται στη φανταστική κατασκευή της «Μουσουλμάνας γυναίκας», η οποία αναπαρίσταται σε μεγάλο βαθμό ως αδύναμη, υποτακτική, καλυμμένη με το μαύρο πέπλο. Ταυτόχρονα, αποτελεί «ιδιοκτησία» του «άλλου άνδρα», ο οποίος είναι εξουσιαστικός και επιθετικός και έτσι τροφοδοτείται με τον καλύτερο τρόπο η ισλαμοφοβία.

Στη μελέτη μας δύο από τις υπό μελέτη περιπτώσεις που εντάσσονται στην κατηγορία των επιθέσεων με οξύ, είναι μουσουλμάνες γυναίκες και αυτή η ταυτότητα φαίνεται, όπως θα δούμε στη συνέχεια, να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο που αναπαρίστανται από τα δυτικά ΜΜΕ.

Διερευνώντας τις διαστάσεις του προσώπου

3.2 Στιγματισμένα και κανονικά πρόσωπα

Το πρόσωπο αποτελεί ένα καμβά πάνω στον οποίο χτίζονται αρκετοί από τους σημαντικότερους μύθους και τα κυρίαρχα αφηγήματα της ύστερης νεωτερικότητας. Κάθε ον, όταν γεννιέται, είναι φορέας ενός συγκεκριμένου προσώπου, που ποτέ δεν είναι ίδιο με κάποιο άλλο, εκτός και αν μιλάμε για την περίπτωση ομοζυγωτικών διδύμων παιδιών. Όπως αναφέρει ο Synnott (1989:607) στο «Truth and Goodness, Mirrors and Masks. Part II: A Sociology of Beauty and the Face», το πρόσωπο είναι μοναδικό και το πρωταρχικό σύμβολο του εαυτού. Είναι μοναδικό γιατί μέσω του προσώπου αναγνωρίζουμε ο ένας τον άλλο, αλλά και τους ίδιους μας τους εαυτούς.

Το γεγονός λοιπόν ότι κάποιος πάντα φέρει ένα πρόσωπο, φυσικοποιεί την «κατοχή» ενός προσώπου. Η Χαλκιά (2007:126-127) εξετάζοντας την ποικιλόβαθμη, όπως αναφέρει, φυσικοποίηση της έκτρωσης στην Ελλάδα, αλλά και αλλού επισημαίνει ότι αυτό που θεωρείται φυσικό καθίσταται ως τέτοιο μέσω των πολιτικών λόγων. Η φυσικοποίηση του προσώπου δεν συντελείται μόνο μέσα από την ύπαρξή του, αλλά και μέσα από την άρθρωση πολιτικών λόγων, μέσω των οποίων αναδεικνύεται σε ένα σπουδαίο χαρακτηριστικό, του οποίου η ύπαρξη και η διαφύλαξη είναι αυτονόητες διαδικασίες για τα υποκείμενα. Η σπουδαιότητα που αποδίδεται στο πρόσωπο είναι μια διαδικασία που υπάρχει και διατηρείται αιώνες.

Για αυτό το λόγο τόσο το μη ορατό πρόσωπο όσο και το αλλοιωμένο νοηματοδοτείται ως κάτι το διαφορετικό και στιγματίζεται. Ο Erving Goffman στο βιβλίο του *Το Στίγμα* ([1963] 2001:65), υποστηρίζει ότι η ασχήμια, αλλά και οι φυσικές δυσμορφίες, και πιο συγκεκριμένα οι δυσμορφίες του προσώπου είναι στιγματισμένες. Ο όρος «στίγμα» χρησιμοποιείται από τον Goffman για να περιγράψει ένα χαρακτηριστικό που είναι βαθιά απαξιωτικό σε κοινωνικό επίπεδο. Όπως σημειώνει η Μακρυνιώτη (16) ο Goffman αναφέρεται, επίσης και σε ανεπιθύμητες μορφές διαφορετικότητας που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία απόδοσης στο άτομο της κοινωνικής ταυτότητας που τον τοποθετεί στη σφαίρα του «μη ανθρώπινου». Οι «στιγματισμένοι», σύμφωνα με τον Goffman, καταλαμβάνουν ένα ευρύ πεδίο (16).

«Στιγματισμένοι είναι τα άτομα με σωματικές αναπηρίες, δύσμορφοι, παραμορφωμένοι, χρόνια πάσχοντες, πρώην ψυχασθενείς, πρώην κατάδικοι, αλκοολικοί, ναρκομανείς, ομοφυλόφιλοι, εκδιδόμενες, μέλη εθνικών και θρησκευτικών κοινοτήτων, όπως οι μαύροι, οι Εβραίοι».

Όλοι αυτοί θεωρούνται παρεκκλίνοντες γιατί ακυρώνουν τα ισχύοντα κυρίαρχα κανονιστικά πρότυπα και ανατρέπουν τις προσδοκίες των υπολοίπων ως προς τα γνωρίσματα που θα έπρεπε να κατέχουν.

Ο Goffman (66) αναγνωρίζει τρία είδη στίγματος, τα οποία αναφέρονται σε σωματικές δυσμορφίες, σε ατέλειες χαρακτήρα και οι οποίες έχουν προκύψει είτε από κάποια νοητική διαταραχή, είτε από εξαρτήσεις. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και το γεγονός ότι η ομοφυλοφιλία, αλλά και η ανεργία όπως και η υιοθέτηση ριζοσπαστικών πολιτικών απόψεων είναι δυνατόν να συμβάλλουν στη δημιουργία

ατελειών. Τέλος, αναγνωρίζει και τα συλλογικά στίγματα που σχετίζονται με τη φυλή, το φύλο, τη θρησκεία και την εθνότητα. Ο Goffman υποστηρίζει ότι η κοινωνία επινοεί κατηγορίες, σύμφωνα με τις οποίες αποδίδει σημασίες σε συγκεκριμένα γνωρίσματα καθορίζοντας με αυτό τον τρόπο κάποια από αυτά ως φυσιολογικά και συνηθισμένα και κάποια άλλα ως αφύσικα και απαξιωτικά. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει (2001: 211):

«Υπό την αυστηρή έννοια υπάρχει μόνο ένας ολοκληρωμένος άνδρας που μπορεί να σταθεί ανερυθρίαστος στην Αμερική: ένας νέος, παντρεμένος, λευκός, αστός, βόρειος, ετεροφυλόφιλος, προτεστάντης πατέρας, με πανεπιστημιακή μόρφωση, πλήρη απασχόληση, καλή επιδερμίδα, κανονικό βάρος και ύψος και πρόσφατες αθλητικές επιδόσεις».

Στο έργο του για το στίγμα, δίνει μια άλλη διάσταση στην έννοια του προσώπου που αποκλίνει από τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά, το οποίο προσπαθεί να το αναδείξει σε υποκείμενο του δικού του κόσμου. Προσπαθεί να δείξει ότι όλοι αυτοί που τους θεωρούμε «κολασμένους», «παρακατιανούς», «περιθωριακούς» και τους περιφρονούμε, συγκροτούν τη δική τους «ιδιόμορφη ταυτότητα» και επιχειρεί να ανασυγκροτήσει τις στρατηγικές μέσω των οποίων διαχειρίζονται τις κρίσεις και ελέγχουν τις πληροφορίες προκειμένου να διαφύγουν κατά το δυνατόν από τις θέσεις απαξίωσης. Σύμφωνα με τον Goffman τα μέλη μιας κοινωνίας παρατηρούνται, κρίνονται, αξιολογούνται και κατατάσσονται σε ιεραρχικές βαθμίδες με βάση το βαθμό απόκλισης τους από τα εκάστοτε κανονιστικά πρότυπα και τις απορρέουσες από αυτά κοινωνικές προβλέψεις και προσδοκίες. Με αυτόν τον τρόπο συγκροτείται, όπως παρατηρεί ο Travers (1994:5 στο Goffman 2001:14) μια ηγεμονία της εξωτερικής εμφάνισης, αλλά και μια κυρίαρχη ιδεολογία που δικαιολογεί την απόδοση γνωρισμάτων σε ορισμένα υποκείμενα και κατ'επέκταση την κατώτερη θέση τους στη κοινωνική δομή.

Ο Goffman (2001:14, 67) υποστηρίζει ότι συνήθως εξ ορισμού ένας στιγματισμένος άνθρωπος αντιμετωπίζεται ως ένας ελλιπής άνθρωπος. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει: «Εξ ορισμού βέβαια, πιστεύουμε ότι ένας στιγματισμένος άνθρωπος δεν είναι εντελώς άνθρωπος». Η παραδοχή αυτή αποτελεί μια ικανοποιητική συνθήκη, η οποία υποβιβάζει κοινωνικά τους ανθρώπους. Παράλληλα, οι ευκαιρίες που έχει το στιγματισμένο υποκείμενο στη ζωή του μειώνονται και με

αυτό τον τρόπο κατασκευάζεται μια θεωρία για το στίγμα, προκειμένου να εξηγηθεί η κατωτερότητά του και να περιγραφεί ο κίνδυνος που αντιπροσωπεύει.

Το στιγματισμένο υποκείμενο δίνει έναν αγώνα «επιβίωσης» προκειμένου να γίνει αποδεκτό σε ένα περιβάλλον πολυμορφικό, στο οποίο διαφέρει από τα άλλα υποκείμενα που δεν είναι φορείς του στίγματος που αυτό φέρει. Σε αυτό το περιβάλλον δέχεται προσβολές, απαξίωση ενώ κρίνεται απαραίτητο να δίνει συχνά πυκνά δείγματα καλής προσαρμογής. Από την άλλη, σημειώνει η Μακρυνιώτη (17), το υποκείμενο που θεωρείται «φυσιολογικό» οικοδομεί και θέτει τα όρια της αποδοχής του «διαφορετικού». Αυτά τα όρια δομούνται με βάση τα κυρίαρχα πρότυπα και τις κυρίαρχες εικόνες και τα οποία έχουν ως σκοπό τη διατήρηση μιας σταθερότητας και ομαλότητας².

Εξάλλου, το στίγμα δεν είναι απλά ένα αρνητικό γνώρισμα, αλλά κυρίως ό,τι δεν μπορεί να συμβαδίσει με τα στερεοτυπικά γνωρίσματα μιας κατηγορίας. Πρόκειται για μια ιδιαίτερη σχέση ανάμεσα σε ένα γνώρισμα και στο στερεότυπο (Burns 1992:216-217 στο Goffman 2001:18). Ένα υποκείμενο προσδιορίζεται ως στιγματισμένο γιατί δεν συγκεντρώνει όλα εκείνα τα γνωρίσματα που θα το καθιστούσαν ένα «φυσιολογικό» υποκείμενο. Όλα τα μέλη μιας κοινωνίας, το καθένα από το δικό του μετερίζι, λαμβάνουν ενεργό ρόλο στο παιχνίδι του στίγματος. Καθένας είναι φορέας του δικού του στίγματος και το μόνο που τον διαφοροποιεί από κάποιον άλλον είναι το είδος του στίγματος που έχει βιώσει προσωπικά (Goffman 2001:18). Όλοι και όλες έχει τύχει να βρεθούν σε κοινωνικές περιστάσεις, στις οποίες δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε ικανοποιητικό βαθμό στα ισχύοντα κανονιστικά πρότυπα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να νιώσουν περιθωριοποιημένοι

²Το παρακάτω απόσπασμα από το κείμενο «Αυτοί και εμείς» (μέρος Δ') του υποδιοικητή Μάρκος των Ζαπατίστας περιγράφει γλαφυρά τους τρόπους που λειτουργεί η επισημάνση της διαφορετικότητας προκειμένου να περιοριστεί και να εξαφανιστεί η αντίσταση των υποκειμένων: «Φανταστείτε ότι σας υποτιμούν και σας ταπεινώνουν, ότι σας καταδιώκουν, σας φυλακίζουν, σας σκοτώνουν ακριβώς γι' αυτό, επειδή είστε διαφορετικός. Φανταστείτε ότι από τότε που γεννηθήκατε όλο το σύστημα σάς λείει και σας επαναλαμβάνει ότι είστε κάτι περίεργο, μη φυσιολογικό, άρρωστο, ότι πρέπει να μετανιώσετε γι' αυτό που είστε και, αφού το καταλογίσετε στην κακή σας τύχη ή/και στη θεία δικαιοσύνη, πρέπει να κάνετε τα πάντα όποτε χρειάζεται για να ρυθμίσετε αυτό το «κατασκευαστικό ελάττωμα». Και φυσικά, κοιτάζτε, έχουμε ακριβώς ένα προϊόν που απλά κάνει θ-α-ύ-μ-α-τ-α για τα εκ γενετής προβλήματα. Αυτός ο τρόπος σκέψης σάς γλιτώνει από την εξεγερσιακότητα και αυτή την τόσο εκνευριστική κατάσταση να διαμαρτύρεστε για τα πάντα. Αυτή η κρέμα αλλάζει το χρώμα του δέρματός σας. Αυτή η βαφή μαλλιών σας δίνει τον τόνο που είναι στη μόδα. Αυτό το μάθημα για το «πώς να κερδίζετε φίλους και φίλες, και πώς να γίνετε δημοφιλείς στο διαδίκτυο» σας δίνει όλα τα εχέγγυα για να γίνετε ένας σύγχρονος άνθρωπος. Αυτή η θεραπεία σας επιστρέφει τη νιότη».
://enlacezapatista.ezln.org.mx/2013/01/24/ellos-y-nosotros-iv-los-dolores-de-abajo/ (24/1/2013).

και στιγματισμένοι. Με αυτόν τον τρόπο, παρατηρεί η Μακρυνιώτη, ορίζεται ο «φυσιολογικός παρεκκλίνων» ή «συνήθης παραβάτης» (Goffman 2001:19, 210).

Τα διάφορα σημάδια, στίγματα που φέρει ένα υποκείμενο τραυματίζουν τόσο αυτό όσο και αυτούς με τους οποίους αλληλεπιδρά. Τα πρόσωπα ή σώματα που έχουν φανερή τη διαφορετικότητα και την παρέκκλιση από το οριζόμενο ως κανονικό αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό την απαξίωση και την περιθωριοποίηση από το κοινωνικό περιβάλλον. Ένας τρόπος ένταξης και επαναφοράς στην «κανονικότητα» είναι η διόρθωση ή η απαλοιφή του στίγματος, στις περιπτώσεις που είναι δυνατόν. Η κοσμητική χειρουργική έχει προβληθεί ως ένας από τους δημοφιλέστερους τρόπους επαναφοράς στη χαμένη κανονικότητα. Μέσω αυτής τα ανεπιθύμητα σημάδια «σβήνονται» και το υποκείμενο απολαμβάνει την αποδοχή των υπολοίπων «φυσιολογικών», που, όμως, σύμφωνα με τη σκέψη του Goffman κάποιο στίγμα θα φέρουν και αυτοί. Τι γινόταν όμως σε εποχές που η κοσμητική χειρουργική δεν είχε αποκτήσει αυτή τη κοινωνική σημασία; Τα διαφορετικά από το κανονικό χαρακτηριστικά νοσηματοδοτήθηκαν ως το κακό και επέτρεψαν την ανάδυση ρατσιστικών θεωριών που βασιζόνταν αποκλειστικά και μόνο στη δομή και στα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου προσώπου.

Την παραπάνω αντίληψη τη συναντάμε με μεγαλύτερη καθαρότητα στο έργο του Ιταλού εγκληματολόγου Τσέζαρε Λαμπρόζο *L' Uomo delinquente* (*Ο Εγκληματίας άνθρωπος*), που εκδόθηκε το 1876. Ο Λαμπρόζο, βασιζόμενος σε παρατηρήσεις του από τη συμπεριφορά των ζώων, των αρχαίων λαών και των άγριων φυλών, απέδωσε το έγκλημα σε επιστροφή του ατόμου σε παλαιότερη άγρια κατάσταση. Υποστήριζε ότι ανατομικές έρευνες σε σώματα εγκληματιών που είχαν πεθάνει καθώς, επίσης, και εφαρμογές ανθρωπομετρικών μεθόδων πάνω σε κρατούμενους, απέκάλυπταν ότι οι εγκληματίες ήταν σωματικά διαφοροποιημένοι από τους φυσιολογικούς ανθρώπους. Ο Λαμπρόζο προχώρησε σε διαχωρισμό των βιολογικών στιγμάτων ανάλογα με το είδος του εγκλήματος (π.χ. οι δράστες εγκλημάτων κατά της ζωής έχουν κοντόχοντρα χέρια, ενώ οι δράστες κλοπών, απατών και βιασμών έχουν μακριά χέρια) και απέδωσε σε αυτά το χαρακτηριστικό της στίξης (τατουάζ), αποδίδοντάς το σε κληρονομικότητα.

Εκτός των βιολογικών, επισήμανε και την ύπαρξη κοινωνιολογικών στιγμάτων τα οποία διαχώριζαν τον εκ γενετής εγκληματία από ένα φυσιολογικό

άνθρωπο. Ο Λομπρόζο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι «γεννημένοι» εγκληματίες είναι ηθικά ανόητοι και, επίσης, ο φυσικός «εγκληματίας» υπάρχει και είναι χαραγμένος στα σώματά τους και στα πρόσωπά τους. Αυτή η παραδοχή της ύπαρξης βιολογικών στιγμάτων αποτελεί μια ικανή συνθήκη που είναι δυνατόν να οδηγήσει σε άνιση και συχνά άδικη μεταχείριση των ατόμων που τα φέρουν. Ο Τσέζαρε Λομπρόζο προσπάθησε με αυτό τον τρόπο να δώσει ένα επιστημονικό στήριγμα και άλλοθι στο ρατσισμό και να επιστημονικοποιήσει τη διάκριση των ανθρώπων σε ανώτερους και κατώτερους με βάση τα χαρακτηριστικά του προσώπου. Παρατηρούμε ότι μέσα από τέτοιου είδους διαδρομές το πρόσωπο υπήρξε ένα από τα σημαντικά εργαλεία για την ανάδυση φυλετικών και ρατσιστικών αντιλήψεων ([1911] 1968:xviii, 369-372).

Οι επιστήμες της ανατομίας και της βιολογίας συνεχίζουν, ως ένα βαθμό, και σήμερα να παίζουν σημαντικό ρόλο στην αναγωγή της φύσης και των φυσικών δεδομένων, σε καθοριστικούς παράγοντες για τον εντοπισμό, την ερμηνεία και την κοινωνική διαχείριση της διαφοράς. Το φύλο, η εθνότητα και η φυλή συνθέτουν τους κύριους πόλους γύρω από τους οποίους κατασκευάζεται το διαφορετικό ή το παρεκκλίνον από τα κυρίαρχα δεδομένα σώμα.

3.3 Χαράσσοντας έμφυλα-εθνικά σύνορα

Η Ellen Cushman (2005), στο άρθρο της «Face, Skins, and the Identity Politics of Rereading Race», αναλύει το πώς οι άνθρωποι μελετώντας το πρόσωπο προσπαθούν να καθορίσουν τη φυλή. Υποστηρίζει ότι η λευκότητα (whiteness), με τρόπο μη ορατό, φιλτράρει τους τρόπους θεώρησης των σωμάτων ως κείμενα με το να φυσικοποιεί και να κάνει αόρατη την παρουσία τους και με το να κάνει αόρατες όλες τις δυνατότητες των μεικτών ταυτοτήτων. Η λευκότητα φυσικοποιείται και οτιδήποτε άλλο διαφορετικό αγνοείται και παραμερίζεται. Χαρακτηριστικά, αναφέρει το ακόλουθο περιστατικό. Ένας εισερχόμενος φοιτητής στο γραφείο Προσανατολισμού και Φοιτητικής Μέριμνας συναντώντας την ίδια της απευθύνει την εξής ερώτηση: «Λοιπόν, υποθέτω ότι είσαι λευκή σωστά; Απλώς αναρωτιόμουν γιατί αλλιώς για ποιο λόγο να είσαι εδώ και να μας μιλάς;». Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ότι αρκετά συχνά το πρόσωπο χρησιμοποιείται ως το πρωταρχικό κείμενο της αυθεντικότητας και ειδικότερα, όπως επισημαίνει, το χρώμα του δέρματος του προσώπου.

«Η λευκότητα είναι η βάση, σύμφωνα με την οποία διαβάζονται όλες οι άλλες φυλετικές ταυτότητες και αυτή η ανάγνωση συχνά χρησιμοποιεί το χρώμα του δέρματος μόνο για να καθορίσει ποιος είναι και ποιος δεν είναι. Πάρα πολύ συχνά το κύριο κείμενο της γνησιότητας είναι το πρόσωπο, ειδικά το χρώμα του δέρματος του προσώπου».

Σύμφωνα με την Cushman (390-391) όταν το χρώμα του προσώπου εξετάζεται προσεχτικά, εξετάζονται διεξοδικά τα χείλη, τα μάτια, η μύτη, το μέγεθός τους, το σχήμα τους, το χρώμα τους. Αυτά τα χαρακτηριστικά αποτελούν σημεία στα οποία στερεώνονται δείκτες ταυτότητας. Το βλέμμα μετράει το μέγεθος των χειλιών, το σχήμα και το χρώμα των ματιών, το πλάτος και το μήκος της μύτης, τα μαλλιά ψάχνοντας για τις ρίζες. Αυτή είναι μια συνηθισμένη τακτική ανάγνωσης των χαρακτηριστικών, όταν οι άνθρωποι δεν μπορούν να σε κατατάξουν κάπου. Αυτή η συγκεκριμένη προσπάθεια αναγνώρισης της φυλετικής και εθνικής ταυτότητας μέσα από την ανάγνωση του προσώπου λειτουργεί ανασταλτικά στη θέαση του προσώπου ως ρευστό και μεταβαλλόμενο.

Η διαδικασία αναγνώρισης της φυλετικής ταυτότητας από το χρώμα του προσώπου φαίνεται ότι στη Βραζιλία αποτελεί μια δύσκολη υπόθεση καθώς η μείξη των ταυτοτήτων επέφερε αλλαγές καταρχήν στο χρώμα και κατά δεύτερον επηρέασε τη φυλετική κατάταξη των ανθρώπων με βάση τα χαρακτηριστικά τους. Όπως επισημαίνει ο Alexander Edmonds (2010:27) στο βιβλίο του *Pretty Modern. Beauty, Sex, and Plastic in Brazil*, στη Βραζιλία δεν παρατηρείται η ύπαρξη της διάκρισης σε μαύρους και λευκούς. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει (146): «Υπάρχει ένα ρευστό χρωματικό σύστημα, το οποίο δεν επιτρέπει τη φανερό φυλετική κατηγοριοποίηση». Πολλοί άνθρωποι, δηλαδή, προτιμούν να αναγνωρίζονται ως Moreno (δηλαδή ‘καφέ’ αλλά και ‘μελαχρινοί’). Το καφέ χρώμα στη Βραζιλία ταυτίζεται με την ομορφιά ενώ το μαύρο χρώμα (blackness), αλλά και χαρακτηριστικά που παραπέμπουν στην Αφρική, θεωρούνται στιγματισμένα. Παράλληλα, η ύπαρξη ευρωπαϊκών χαρακτηριστικών στα σώματα των Βραζιλιάνων παρέχει κοινωνικά πλεονεκτήματα.

Στο πλαίσιο αυτό μια από τις συνηθέστερες επεμβάσεις στη Βραζιλία, σημειώνει ο ίδιος, είναι η «διόρθωση της νεγροειδούς μύτης» (144). Η ονομασία της επέμβασης με αυτόν τον τρόπο, της αποδίδει φυλετικό προσανατολισμό, αποδίδοντας αρνητικό τόνο σε αυτό το φυλετικό γνώρισμα και αντιμετωπίζοντάς το ως ασθένεια. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ένας πλαστικός χειρουργός, σημειώνει ο Edmonds (147): «Ο ασθενής δεν επιλέγει μια μύτη με το ένα πόδι στην Αφρική, αλλά με το ένα

πόδι στην Ευρώπη». Η «διόρθωση» συγκεκριμένων χαρακτηριστικών του προσώπου εντάσσεται σε μια ευρύτερη διαδικασία, όχι της αλλαγής φυλής, αλλά να κάνουν τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους να μοιάζουν «λίγο περισσότερα λευκά» (146) ή ορθότερα όπως τονίζει ο Edmonds (146): «Τέτοιες επεμβάσεις επιλέγονται ακριβώς επειδή δεν διορθώνουν τα φυλετικά χαρακτηριστικά, αλλά απλά τα ομορφαίνουν».

Η φυλή που αναγνωρίζεται και χρησιμοποιείται ως στοιχείο διαχωρισμού και διάκρισης, είναι ένας από τους παράγοντες, ισχυρίζεται η Laura Essig (2010:10) στο βιβλίο της *American Plastic. Boob Jobs, Credit Cards, and Our Quest for Perfection* που παγίδευσαν τους Αμερικάνους στην κουλτούρα των πλαστικών επεμβάσεων. Παγιδεύτηκαν μέσα από την επιθυμία τους να αποκτήσουν ένα σώμα ελεύθερο από φυλετικά χαρακτηριστικά, η ύπαρξη των οποίων τους υποβάθμιζε. Η διαγραφή των φυλετικών χαρακτηριστικών και της διαφορετικότητας γενικότερα υπήρξε, όπως επισημαίνει το μακρόπνοο σχέδιο της κοσμητικής χειρουργικής (11). Από τα τέλη του 1800, το έργο της κοσμητικής χειρουργικής ήταν πάντα να κάνει τους όχι εντελώς λευκούς, να θεωρούνται λευκοί. Οι φυλετικές ιεραρχίες σύμφωνα με την Essig (11) δημιούργησαν μια ιδανική αρένα για την αισθητική χειρουργική, με την υπόσχεση να βοηθήσουν τους ανθρώπους να είναι όποιοι θέλουν να είναι.

Η αρνητική νοηματοδότηση των διαφορετικών φυλετικών χαρακτηριστικών από το κυρίαρχο πρότυπο του λευκού είχε ως αποτέλεσμα την ολοένα αυξανόμενη χρήση των πλαστικών επεμβάσεων προκειμένου αυτά τα ανεπιθύμητα χαρακτηριστικά να διορθωθούν. Η Essig (11) αναφέρει ότι οι πλαστικοί χειρουργοί στην Αμερική πλάσσαν τις πλαστικές επεμβάσεις σαν θεραπεία για τις εβραϊκές και ιρλανδέζικες μύτες. Αυτή ήταν η θεραπεία για αυτούς που ήταν στιγματισμένοι σαν φυλετικά «άλλοι». Στην Ιαπωνία, σημειώνει η Essig, η αισθητική χειρουργική εμφανίστηκε περίπου την ίδια χρονική περίοδο με τη Δύση και επιδόθηκε στην ανόρθωση των βλεφάρων. Η κοσμητική χειρουργική, λοιπόν, χρησιμοποιήθηκε ως ένα μέσο απαλοιφής από το σώμα των φυλετικών χαρακτηριστικών ενώ στο επίκεντρο αυτών των διαδικασιών βρίσκεται η επίτευξη και συντήρηση της κυρίαρχης λευκότητας.

Η Balsamo, στο άρθρο «Στην κόψη του ξυραφιού: κοσμητική χειρουργική και νέες τεχνολογίες απεικόνισης» (Balsamo 1993:24-26 στο Μακρυγιάννη 2004:316-327) εξετάζει το λόγο της κοσμητικής χειρουργικής, που βασίζεται σε νέες τεχνολογίες οπτικοποίησης, οι οποίες τεμαχίζουν το σώμα σε απομονωμένα μέρη και κομμάτια και τα καθιστούν ένα οπτικό μέσο (Balsamo, στο Μακρυγιάννη, 2004:315).

Μελετώντας τη φυλή, αναφορικά με τις πλαστικές επεμβάσεις στο πρόσωπο, διαπιστώνει ότι «οι ιδεώδεις αναλογίες του αισθητικού προσώπου» ταυτίζονται σε μεγάλο βαθμό με τα λευκά, συμμετρικά πρόσωπα. Έτσι, παρά το γεγονός της αναμφισβήτητης ύπαρξης διαφορετικών και όχι ελαττωματικών φυλετικών και εθνικών γνωρισμάτων ομορφιάς, όλοι όσοι επιλέγουν να επέμβουν μέσω κοσμητικής επέμβασης στα σώματά τους δεν αγνοούν, αλλά αντίθετα επιλέγουν τα κυρίαρχα δυτικά κριτήρια. Παραμερίζουν, μάλιστα, τα εθνικά τους κριτήρια ομορφιάς, προκειμένου να εναρμονιστούν με τα αποδεκτά και διαδεδομένα δυτικά (49).

Η Cressida Heyes (2009), στο άρθρο της «All Cosmetic Surgery is 'Ethnic': Asian Eyelids, Feminist Indignation and the Politics of Whiteness», μέρος του συλλογικού τόμου *Cosmetic Surgery: A Feminist Primer* (Heyes & Jones 2009), μελετά αυτό που αποκαλείται εθνική-κοσμητική χειρουργική. Εξετάζει την κυρίαρχη φεμινιστική κριτική αναφορικά με τις φυλετικές κοσμητικές επεμβάσεις (αναφέρει το παράδειγμα της Ασίας με τη διπλή χειρουργική βλεφάρων) και οι οποίες γίνονται αποκλειστικά για να γίνουν «λευκότεροι» οι ασθενείς και να διαγράψουν την έμφυλη, ενσώματη εθνική διαφορά, αντικατοπτρίζοντας έτσι, ένα βαθιά εσωτερικευμένο ρατσισμό από την πλευρά αυτών που υπόκεινται στη διαδικασία της πλαστικής επέμβασης. Το ότι βρίσκονται στο προσκήνιο παραδείγματα εθνικής κοσμητικής χειρουργικής, αποσπά την προσοχή από την χειρουργική λεύκανση των λευκών, διαιωνίζοντας την αορατότητα της κατασκευής της λευκότητας και την ουδετερότητα των χειρουργικών φιλοδοξιών των λευκών .

Σε μια άλλη μελέτη της η Cressida Heyes (2007) αναφορικά με την τηλεοπτική εκπομπή *Extreme Makeover*, «Cosmetic Surgery and the Televisual Makeover. A Foucauldian Feminist Reading», υποστηρίζει ότι τέτοιου είδους τηλεοπτικές εκπομπές λειτουργούν στην κατεύθυνση της κανονικοποίησης μέσα από την ομογενοιοποίηση. Αναφέρει χαρακτηριστικά ότι

«Κάθε σώμα που εμφανίζεται στην εκπομπή πρέπει να μετριέται σύμφωνα με την απόκλισή του από μια κανονικότητα, η οποία έχει τεθεί από την ετεροσεξουαλική επιθυμία και νεότητα, αναγνωσμένη μέσα από ένα δεσμό έμφυλου συστήματος» (21).

Η διαδικασία αυτή έχει σαν αποτέλεσμα την κατασκευή θηλυκότερων θηλυκών και αρσενικότερων αρσενικών. Το σώμα, όμως, μετριέται και με βάση την απόκλισή του από τα κυρίαρχα εθνικά και φυλετικά χαρακτηριστικά. Υποστηρίζει ότι η πολιτική της εκπομπής είναι:

«Η διαβεβαίωση από τη μια του σεβασμού της φυλετικής διαφορά των μαύρων αδερφών και από την άλλη της φυλετικής ουδετερότητας των δικών τους κοσμητικών πρακτικών»(23).

Παρατηρεί ότι συχνά οι λευκοί άνθρωποι έχουν την τάση να πιστεύουν ότι όλοι οι άλλοι θέλουν να τους μοιάσουν και σε μια εκπομπή που στηρίζεται στη γλώσσα της αυθεντικότητας, το φάντασμα της «μετάβασης» δεν είναι περισσότερο προφανέστερο από όταν το έθνος βρίσκεται σε κίνδυνο. Έτσι, όλοι διαβεβαιώνονται ότι οι μαύροι συμμετέχοντες δεν χρησιμοποιούν την πλαστική επέμβαση για να μας ξεγελάσουν, δεν θα γίνουν, δηλαδή, κάτι που δεν είναι για να κερδίσουν κάποιο κοινωνικό πλεονέκτημα. Όπως σημειώνει αν και τα ζητήματα αυτά προσεγγίζονται με κάποια «φυλετική ευαισθησία», ουσιαστικά λειτουργούν στην κατεύθυνση της κανονικοποίησης.

Ο Edmonds (145), αποδέχεται ως αληθοφανή τον ισχυρισμό της Eugenia Kaw, ότι η ζήτηση στις ΗΠΑ για τις πλαστικές εγχειρήσεις που αφορούν τη «διόρθωση» ή «εξάλειψη» ανεπιθύμητων φυλετικών χαρακτηριστικών, όπως η νεγροειδής μύτη των αφρικανών ή ανόρθωση βλεφάρων στους Ασιάτες, μπορεί να αναζητηθεί στο στίγμα που έχει βιωθεί από διάφορες φυλετικές μειονότητες που ζουν σε μια λευκή-κυρίαρχη κοινωνία. Κάνει μια εύστοχη παρατήρηση, επισημαίνοντας ότι αυτό δεν μπορεί να ισχύσει ακριβώς και γι' αυτό εγείρει ερωτήματα, σε χώρες όπου οι φυλετικές μειονότητες είναι πλειοψηφίες. Προς επίρρωση των λόγων του αναφέρει ότι η αύξηση της πλαστικής χειρουργικής σε χώρες της Ανατολικής Ασίας δεν μπορεί να ερμηνευθεί μέσα από την κυριαρχία της Δύσης, αλλά τέτοιου είδους πλαστικές από τη μια αντανakλούν τη λευκή κυριαρχία και από την άλλη δείχνουν ότι το χρώμα, η ομορφιά και η εξουσία διαπλέκονται με ιστορικά προσδιορισμένους τρόπους.

Αναφορικά με τη σύνδεση ανάμεσα στη φυλετική ποικιλομορφία και την ομορφιά με όρους κοσμοπολιτικής, οι Giselinde Kuipers, Yiu Fai Chow & Elise van der Laan (2014) μελέτησαν την αμερικανική, την ολλανδική και κινέζικη *Vogue* προκειμένου να διερευνήσουν αν το συγκεκριμένο περιοδικό προωθεί την κοσμοπολίτικη δέσμευση, την οποία την ορίζουν ως προώθηση της ανθρώπινης διαφορετικότητας, της πολιτισμικής ανοιχτότητας και της κοσμοπολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό και χρησιμοποιώντας την ανάλυση περιεχομένου τόσο στις εκδόσεις της *Vogue* όσο και στον εθνικό Τύπο, διαπίστωσαν ότι η επιλογή της ιταλικής *Vogue* να κάνει αφιέρωμα με τίτλο *The Black Issue*, με φωτομοντέλα από την Αφρική

σημείωσε μια ιδιαίτερη διεθνή επιτυχία. Ειδικότερα στην Αμερική, γνώρισε μεγάλη επιτυχία και η προβολή του συγκεκριμένου ζητήματος από τα ΜΜΕ συνδέθηκε με τη φυλή και τις αναπαραστάσεις της (2164). Εξαιτίας της διεθνούς απήχησης της οι ερευνήτριες επισημαίνουν ότι συνεισφέρει σημαντικά στην κοσμοπολιτική καθώς φτάνοντας σε διεθνή ακροατήρια και με «όπλο» τις εικόνες, οι οποίες εύκολα ξεπερνούν τα εθνικά και γλωσσικά σύνορα προωθείται η ποικιλομορφία στο στυλ και στη φυλή.

Σε αντίστοιχο πλαίσιο κινήθηκε και η επιλογή της κινεζικής *Vogue* να κάνει αφιέρωμα στην ανατολίτικη ομορφιά, προωθώντας μια διεύρυνση των αναπαραστάσεων της ομορφιάς πέρα από τα λευκά ή τα κυρίαρχα δυτικά πρότυπα (2164). Καθώς όμως περιορίστηκε στην προβολή μοντέλων μόνο από την Κίνα απέτυχε να δώσει μια διεθνιστική προσέγγιση, γεγονός που αποδεικνύεται, σύμφωνα με τις ερευνήτριες, στη μικρή διεθνή απήχηση που είχε το συγκεκριμένο αφιέρωμα.

Καταλήγοντας, οι ερευνήτριες υποστηρίζουν ότι η *Vogue* μπορεί να συμβάλλει στη μεγαλύτερη ανεκτικότητα απέναντι στη φυλετική ποικιλομορφία καθώς έχει διασκεδαστικό περιεχόμενο είναι δυνατό να απευθυνθεί σε μεγαλύτερα και πιο διευρυμένα κοινά, βασιζόμενη σε οπτικό υλικό, το οποίο εύκολα μεταλλάσσει τα εθνικά σύνορα. Παρατηρούν, ωστόσο, ότι η επιτυχία στη διάδοση της ποικιλομορφίας μέσω της *Vogue*, εξαρτάται από τους προϋπάρχοντες δημόσιους λόγους που επικρατούν στα εκάστοτε εθνικά πλαίσια (2172).

Όψεις του δημόσιου χώρου

3.4 Η ορατότητα συνώνυμο του δημόσιου χώρου

Η ύπαρξη του προσώπου είναι σε μεγάλο βαθμό ταυτισμένη με το δημόσιο χώρο. Η έννοια του δημόσιου ενέχει την έννοια του φανερού προσώπου, αυτού που κινείται δημόσια και συνδιαλέγεται δημόσια. Μέσω της χρήσης του δημόσιου χώρου και λόγου μπορείς να γίνεις «ορατός». Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και η Άρεντ ([1958] 2008:45):

«...Ό,τι εμφανίζεται δημοσίως μπορεί να ειπωθεί και να ακουστεί από τον καθένα και έχει την ευρύτερη δυνατή δημοσιότητα. Για μας, το φαινόμενο - κάτι ορατό και ακουστό τόσο από τους άλλους όσο κι από μας τους ίδιους - αποτελεί πραγματικότητα... Η παρουσία των άλλων, που βλέπουν ό,τι βλέπουμε και ακούνε ό,τι ακούμε μας

βεβαιώνει για την πραγματικότητα του κόσμου και του ίδιου του εαυτού μας».

Τι είναι όμως ο δημόσιος χώρος και πώς συνδέεται με τα πρόσωπα που τον αποτελούν; Χρησιμοποιώντας τη συλλογιστική του Foucault θα λέγαμε ότι συμβαίνει μέσω της διαδικασίας του αποκλεισμού, όπου παρατηρείται το φαινόμενο της περιθωριοποίησης και του αποκλεισμού του λόγου και της ύπαρξης άλλων υποκειμένων, οι οποίοι τυγχάνει να έχουν διαφορετικές πολιτικές, πολιτισμικές και ηθικές αξίες. Καθίσταται με αυτόν τον τρόπο αντιληπτή η ύπαρξη παράλληλων χώρων, λόγων και δράσεων.

Στην ερώτηση λοιπόν, «τι είναι χώρος», η απάντηση δεν μπορεί να είναι μονοδιάστατη και παγιωμένη. Ο Manuel Castells (2010:147) στο βιβλίο του *The Power of Identity: The Information Age: Economy, Society and Culture*, ορίζει το χώρο σαν το υλικό προϊόν, σε σχέση με άλλα υλικά προϊόντα, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων, που δεσμεύονται με καθορισμένες κοινωνικές σχέσεις, οι οποίες εφοδιάζουν το χώρο με μια μορφή, μια λειτουργία και με ένα κοινωνικό μήνυμα. Ο χρόνος και ο χώρος δεν μπορούν να κατανοηθούν ανεξάρτητα από την κοινωνική δράση. Ο χώρος εξαρτάται από το άτομο που τον βιώνει, δηλαδή την υποκειμενική του εμπειρία με βάση το φύλο, τη φυλή καθώς και το πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο διαδραματίζεται αυτή η σχέση, η οποία σε αρκετές περιπτώσεις γίνεται αντιληπτή μέσω των σχέσεων εξουσίας.

Αυτό μας επιτρέπει να μιλήσουμε όχι μόνο για ένα κυρίαρχο χώρο, αλλά για πολλούς. Η διαβίωση στη ψηφιακή εποχή και ειδικότερα στην εποχή της πληροφορίας διαμορφώνει έναν άλλο χώρο, και αναγγέλλει σύμφωνα με τον Castells (2010) μια νέα αστική μορφή, τη ψηφιακή πόλη. Η νέα κοινωνία στηρίζεται στη γνώση, οργανώνεται γύρω από δίκτυα και σε μεγάλο βαθμό δημιουργείται από ροές. Η ψηφιακή πόλη δεν είναι μια μορφή, αλλά μια διαδικασία η οποία χαρακτηρίζεται από τη δομική κυριαρχία του χώρου των ροών. Τονίζεται, έτσι, η ιδιαίτερα λειτουργική αλληλεξάρτηση διαφορετικών μονάδων και διαδικασιών σε αστικά συστήματα ανεξαρτήτως των μακρινών αποστάσεων. Με αυτόν τον τρόπο ελαχιστοποιείται ο ρόλος της εδαφικής συνάφειας και μεγιστοποιείται η επικοινωνία των δικτύων.

Νέα είδη τόπων αναδύονται στη δικτυακή κοινωνία. Αυτά είναι μέρη που δεν έχουν κάποιο συγκεκριμένο χαρακτηριστικό και για αυτό το λόγο μπορούν να υπάρξουν παντού. Όλα τα μέρη δείχνουν το ίδιο, χωρίς να έχει σημασία σε ποιο

μέρος του κόσμου βρίσκεται. Αυτοί είναι οι τόποι που ο Castells αποκαλεί «αιώνιους τόπους» (non-places). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Castells (στο Susser 2002:333):

«Στη διαδικτυακή κοινωνία νέα είδη τόπων αποκτούν ύπαρξη. Αυτοί είναι τόποι που δεν είναι φορείς συγκεκριμένων χαρακτηριστικών και για αυτό το λόγο μπορούν να εγκατασταθούν σχεδόν παντού. Οι τόποι μοιάζουν ίδιοι όπου κι αν βρίσκεται στον κόσμο. Η ανάδυση αυτών των «αιώνιων τόπων» είναι αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης και της ανόδου της πληροφοριακής τεχνολογίας. Βασικό χαρακτηριστικό της διαδικτυακής κοινωνίας, είναι ότι συνδέει απομακρυσμένες κοινότητες μέσω κοινών λειτουργιών και ιδεών, βάσει ηλεκτρονικών κυκλωμάτων και γρήγορων διαδρόμων επικοινωνίας, απομονώνοντας και υποτάσσοντας τη λογική της εμπειρίας που υπάρχει στο χώρο των τόπων».

Την ύπαρξη αυτού του αιώνιου χώρο-χρόνου έχουν χρησιμοποιήσει διάφορα διαδικτυακά κινήματα και πιο συγκεκριμένα το κίνημα των Anonymous που θα μας απασχολήσει στη παρούσα μελέτη για να αποκτήσουν ύπαρξη. Το κίνημα αυτό, των ανθρώπων χωρίς πρόσωπο ή καλύτερα των ανθρώπων με ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, μπορεί να δράσει παντού, να ειδωθεί παντού και να γίνει ταυτόχρονα ορατό από πολλούς ανθρώπους ανεξαρτήτως οποιωνδήποτε διαφοροποιήσεων. Το ερώτημα όμως που τίθεται είναι τι καινούριες εικόνες διαμορφώνονται και αν αυτές με τη σειρά τους διαμορφώνουν έναν καινούριο κυρίαρχο χώρο.

3.5 Πολιτικοί διασημότητες

Ο ρόλος των MME στη διαμόρφωση του δημόσιου χώρου, αλλά και του ιδιωτικού είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς με τα θέματα και τα πρόσωπα που επιλέγουν να προβάλλουν μετασχηματίζουν σε μεγάλο βαθμό τις έννοιες του δημόσιου και του ιδιωτικού. Παράλληλα, παρατηρείται η διαμόρφωση ενός καινούριου σκηνικού, το οποίο επηρεάζει την κοινωνική και πολιτική ζωή. Στο σκηνικό αυτό διαδραματίζουν σημαίνοντα ρόλο τα πρόσωπα.

Ο Δεμερτζής (2003) στο άρθρο του «Η πολιτική του προσώπου και το πρόσωπο της πολιτικής. Όψεις της τηλε-πολιτικής», υποστηρίζει ότι ενώ στην παραδοσιακή πολιτική ειδησεογραφία το δημόσιο (ως συλλογικό) ήταν εκείνο που προβαλλόταν (ορατότητα), στο τρέχον μοντέλο των «μαλακών» ενημερω-διασκεδαστικών, όπως τις χαρακτηρίζει, ειδήσεων, το ιδιωτικό (ως ατομικό) είναι

αυτό που προβάλλεται και δημοσιοποιείται. Η διαδικασία αυτή, όπως σημειώνει ο Δεμερτζής, έχει περιγραφεί από τον Habermas ως «δομικός μετασχηματισμός της δημοσιότητας», από το Sennett, ως «πτώση του ανθρώπου της δημοσιότητας», από την Arendt ως νοηματική εκκένωση της *vita active* και από τον Bauman ως αντικατάσταση του Πανοπτικού από το «Συνοπτικό». Προβάλλεται ως κοινωνική αξίωση το δικαίωμα στη δημοσιότητα-ορατότητα, το «δικαίωμα του κοινού να ξέρει την αλήθεια» για τη ζωή των αποκαλούμενων δημόσιων προσώπων.

Όσο το «δημόσιο» εκκενώνεται από το κοινωνικό και δεσμευτικό του περιεχόμενο, αντικαθίσταται από ατομικές υποθέσεις και προβλήματα. Το ιδιωτικό εισβάλλει και καταλαμβάνει το δημόσιο χώρο. Ο Bauman (1999:71) στο βιβλίο του *In Search of Politics*, παρατηρεί ότι ενώ στην κλασική νεωτερικότητα ο τρόπος πολιτικής κυριαρχίας στηριζόταν στο Πανοπτικό (με την έννοια ότι το δημόσιο εισέβαλε για να επιτηρήσει το ιδιωτικό), στη μετανεωτερικότητα το Συνοπτικό (Synopticon) αλλάζει τον τρόπο πολιτικής κυριαρχίας. Είναι, δηλαδή, το ιδιωτικό (με την έννοια του ατομικού) που εισβάλλει στο δημόσιο χώρο. Το άτομο από υποκείμενο της πολιτικής γίνεται θεατής και καταναλωτής.

Ο Bauman (74) υποστηρίζει, ότι η νέα αυτή συνθήκη, παρά την υπόσχεση της εξατομίκευσης που τη συνοδεύει, επιφέρει και μια έμμεση ανελευθερία, μια «ιδιωτικοποιημένη ατομικότητα», όπου ναι μεν έχει γενικευθεί η δυνατότητα επιλογής, δεν έχει αλλάξει όμως ο «κώδικας επιλογής». Με τη νεοφιλελεύθερη ηγεμονία του πολιτισμικού κώδικα, ο πολίτης της δημόσιας σφαίρας υποκαθίσταται από τον ελεύθερο καταναλωτή της αγοράς. Στη μετανεωτερική κοινωνία έχει συντελεστεί μια μετατόπιση των ορίων ανάμεσα στο ιδιωτικό και στο δημόσιο και έχει αλλάξει και το περιεχόμενό τους. Έτσι, «η εξουσία αποστασιοποιείται από την πολιτική», υποστηρίζει ο Bauman, με την έννοια ότι, με την προσωποποίηση, η πολιτική γίνεται θέαμα και έτσι το δημόσιο αλώνεται από το ιδιωτικό και τα ουσιώδη ζητήματα εξουσίας αναφέρει ότι παραμένουν κατά βάση έξω από τη δημόσια διαβούλευση και τα ατομικά συμφέροντα κυριαρχούν έναντι των συλλογικών.

Στο πλαίσιο αυτό και με σύμμαχο την προβολή από τα ΜΜΕ αναδύεται μια νέα κατηγορία πολιτικών, οι πολιτικοί διασημότητες (celebrity politics). Η Liesbet van Zoonen (2006) στο άρθρο της «The Personal, the Political and the Popular. A Woman's Guide to Celebrity Politics», το οποίο μελετά τους τρόπους αναπαράστασης από έμφυλη σκοπιά της Φιλανδής πρωθυπουργού Tarja Halonen και της Γερμανίδας καγκελαρίου Angela Merkel, παρατηρεί ότι η λέξη «διασημότητα»

(celebrity) και η λέξη «διάσημος» (fame) αν και συνήθως παρουσιάζονται ως συνώνυμες εντούτοις πρόκειται για δύο διακριτές έννοιες. Η λέξη «διάσημος» (fame) παραπέμπει στο υποκείμενο που καθίσταται αναγνωρίσιμο εξαιτίας ενός επιτεύγματος στο δημόσιο χώρο ενώ η λέξη «διασημότητα» (celebrity) ταυτίζεται με το υποκείμενο, το οποίο είναι γνωστό μόνο λόγω της προβολής του από τα ΜΜΕ. Τόσο ο «διάσημος» όσο και η «διασημότητα» γίνονται δημόσια ορατοί μέσα από την προβολή τους από τα ΜΜΕ. Ωστόσο, όπως παρατηρεί η vanZoonen, αυτή η δημόσια αναγνώριση λαμβάνει έμφυλα χαρακτηριστικά καθώς η λέξη «διάσημος» (fame) συνδέεται πρωταρχικά με τον άνδρα καθώς είναι ταυτισμένος με τα δημόσια επιτεύγματα ενώ η λέξη «διασημότητα» (celebrity) αποτελεί μια γυναικεία «κατάκτηση» καθώς σχετίζεται περισσότερο με την προβολή από τα ΜΜΕ και λιγότερο με τη δράση.

Με βάση αυτή την αναφορά η van Zoonen επισημαίνει ότι η εικόνα της γυναίκας πολιτικού-διασημότητας διαρθρώνεται κυρίως από (και) με τους κώδικες των αναπαραστάσεων των ΜΜΕ αναφορικά με τις γυναίκες. Η κύρια θέση της είναι ότι η αναπαράσταση της σύγχρονης γυναικείας διασημότητας, δηλαδή η θηλυκή εμφάνιση, δεν προσφέρει μια χρήσιμη εικόνα για τις γυναίκες πολιτικούς. Οι αναφορές στις εμφανίσεις των γυναικών πολιτικών, υποστηρίζει ότι γίνονται γιατί η γυναικεία διασημότητα παραμένει προσηλωμένη στην εικόνα του σώματος και στην εμφάνιση που ακολουθεί πιστά τα πρότυπα της μόδας. Προκειμένου οι γυναίκες πολιτικοί να βρίσκονται εντός των τρεχουσών τάσεων της μόδας πρέπει διαρκώς να αλλάζουν το στυλ τους. Οι διαρκείς αλλαγές όμως στην εμφάνιση μιας πολιτικού σημειώνει η van Zoonen (292) καθιστούν την εικόνα της μη αξιόπιστη και αυτό μπορεί να συμβαίνει γιατί η έμφαση στη θηλυκότητα απαξιώνεται ως ένα βαθμό στο χώρο της πολιτικής.

Ωστόσο, όμως, όπως παρατηρεί η ίδια, όταν οι γυναίκες πολιτικοί πρέπει να εμφανιστούν στα ΜΜΕ ή στα περιοδικά «το ντύσιμο και οι εμφανίσεις είναι σημεία κλειδιά για την επιτυχία» (297). Αυτό σημαίνει ότι η εμφάνιση είναι σημαντική για μια γυναίκα πολιτικό, αλλά καθώς φέρει και την ιδιότητα της πολιτικού πρέπει να δημιουργήσει μια διαφορετική εικόνα από εκείνη μιας γυναίκας διασημότητας για να πετύχει. Γι' αυτό καταλήγει είναι δύσκολο για τις γυναίκες πολιτικούς να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της διασημότητας και της πολιτικής ταυτόχρονα. Παράλληλα, είναι δυνατό να κατηγορηθούν ή ότι δεν είναι αρκετά θηλυκές σύμφωνα με τα κυρίαρχα πολιτισμικά πρότυπα ή ότι είναι υπερβολικά θηλυκές για το χώρο της

πολιτικής, με αποτέλεσμα την απαξίωση τους. Έτσι, το γυναικείο σώμα κατασκευάζεται κοινωνικά και ελέγχεται ενώ η εμφάνιση είναι εξαιρετικά σημαντική για την απόδοση ή μη της θηλυκότητας. Με αυτόν τον τρόπο υποστηρίζει ότι οι γυναίκες πολιτικοί και αρχηγοί κρατών είναι οι «άλλες» από τις κυρίαρχες εικόνες θηλυκότητας ενώ ταυτόχρονα παραμένουν και οι «άλλες» στην πολιτική σφαίρα, εξαιτίας της μειονεκτικής τους θέσης έναντι των ανδρών σε αυτή (298).

Η Kathie Muir (2005) στο άρθρο της «Media Darlings and Falling Stars: Celebrity and the Reporting of Political Leaders» αναφορικά με την προβολή από τα ΜΜΕ της Αυστραλής πολιτικού Natasha Stott Desroja, παρατηρεί ότι οι ανάγκες των ΜΜΕ και ειδικά της τηλεόρασης έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο μετασχηματισμό της μορφής της σύγχρονης πολιτικής και αυτό σχετίζεται άμεσα με το γεγονός ότι η νέα γενιά τηλεθεατών και αναγνωστών απομακρύνεται από την ανάγνωση εφημερίδων και τη θέαση των ειδήσεων. Έτσι, τα ΜΜΕ εστιάζουν ιδιαίτερα στην προβολή προσωπικών ιστοριών και στην προσωπική ζωή εν γένει των πολιτικών προκειμένου να προσελκύσουν εκ νέου το ενδιαφέρον τους.

Οι πολιτικοί αντιλαμβάνονται το σημαντικό ρόλο που παίζει αυτού του είδους η προβολή, με τη βοήθεια ειδικών επικοινωνιολόγων, προσανατολίζονται σε αυτή την κατεύθυνση, δίνοντας στη δημοσιότητα φωτογραφίες από την προσωπική τους ζωή και την καθημερινότητά τους (56). Με αυτόν τον τρόπο η «δημοσιότητα» χρησιμοποιείται, ως ένα πρωταρχικό μέσο που οδηγεί στην εξουσία, στα προνόμια και στην κινητικότητα καθώς το κοινό όχι μόνο τους αναγνωρίζει, αλλά και θαυμάζει την ικανότητα διαχείρισης και διατήρησης μια δημόσιας εικόνας.

Η Muir, όπως προηγουμένως και η vanZoonen, μελετώντας την «πολιτική διασημότητα» (politic scelebrity) από έμφυλη σκοπιά, διαπιστώνει ότι είναι δύσκολο για μια γυναίκα πολιτικό να επιτύχει μια ικανοποιητική και αποδεκτή εικόνα. Συγκεκριμένα για τη Natasha Stott Desroja, παρατηρεί ότι η συγκεκριμένη πολιτικός παρόλο που δέχθηκε επιθέσεις από τα ΜΜΕ για την ηλικία της, το φύλο της, τη θηλυκότητά της, αλλά και την επιτυχή διαχείριση ως ένα βαθμό της πολιτικής διασημότητας, κατόρθωσε να συνδυάσει με σχετικά επιτυχημένο τρόπο την πολιτική με το στυλ.

Εντέλει, όμως, όπως σημειώνει η Muir, η έμφαση στην εικόνα μέσω της προβολής του στυλ και της εμφάνισης για μια γυναίκα πολιτικό την κάνουν ιδιαίτερα ευάλωτη, αξιολογώντας το στυλ και την εμφάνιση περισσότερο από ότι την ουσία. Αυτή η υπεροχή του «στυλ έναντι της ουσίας» στην περίπτωση της συγκεκριμένης

πολιτικού, την οδήγησε στην παραίτησή της καθώς η έμφαση που έδινε στην εικόνα της θεωρήθηκε από τα ΜΜΕ ως μια ανάδειξη ενός «τερατώδους εγώ», το οποίο εκφράστηκε μέσα από το ναρκισσισμό της και την ανάδειξη του εαυτού της πάνω από το κόμμα.

Παρατηρείται, δηλαδή, ότι τα ΜΜΕ ως ένα κατεξοχήν πεδίο δημιουργίας και προβολής «διασημοτήτων» ενώ από τη μια σχεδόν εξωθούν τις γυναίκες πολιτικούς στην υιοθέτηση ενός στυλ που να ανταποκρίνεται στα συγκεκριμένα κυρίαρχα πρότυπα από την άλλη καθώς ο σεξισμός είναι διάχυτος δεν αφήνουν πολλά περιθώρια εκδήλωσης αυτής της εικόνας καθώς αυτή έρχεται σε σύγκρουση με την κυρίαρχη εικόνα του/της πολιτικού, που δεν είναι άλλη από αυτή της σοβαρής πολιτικής εμφάνισης.

Καθώς στην παρούσα μελέτη μια από τις υπό μελέτη κατηγορίες είναι αυτή που εστιάζει στην προβολή τριών γυναικών πολιτικών από τα ΜΜΕ θαδειχθεί ότι η εστίαση στα πρόσωπα και στην εμφάνιση των συγκεκριμένων γυναικών συμβάλλει σε μια συγκεκριμένη πολιτική διαχείρισης τους, ορίζοντας ποια πρόσωπα και ποια υποκείμενα ως εκ τούτου, έχουν αξία ως πρόσωπα και ποια όχι στο κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο.

Πλαστικές επεμβάσεις

3.6 Λόγοι περί πλαστικής

Η πλαστική χειρουργική αποτελεί μία από τις μεθόδους επέμβασης των υποκειμένων στα σώματά τους με σκοπό την αλλαγή ή τη διόρθωση χαρακτηριστικών που αξιολογούνται από το κυρίαρχο πλαίσιο αξιών ως μη επιθυμητά. Η κοσμητική χειρουργική αντίθετα με τη συνηθισμένη αντίληψη δεν είναι ένα καινούριο φαινόμενο. Πρόκειται για μια ιστορική πρακτική, η οποία χρησιμοποιούνταν ευρέως στην Αρχαία Αίγυπτο (Haiken 1997, Gilman 1999). Όπως σημειώνει η Laurie Essig (2010:40) μερικοί ιστορικοί τοποθετούν την αφετηρία της πλαστικής χειρουργικής στην αρχαία Ινδία γύρω στο 600 π.Χ. Σημειώνει, επίσης, ότι η μοιχεία τιμωρούνταν με την αφαίρεση της μύτης γεγονός που δημιούργησε την ανάγκη για επανοτοποθέτηση της μύτης, παίρνοντας κομμάτι από το πίσω μέρος του κεφαλιού. Αυτό βέβαια γινόταν χωρίς αναισθητικό. Αργότερα, συνεχίζει, στην Αναγεννησιακή Ιταλία, οι χειρουργοί άρχισαν να μιλάνε για «αισθητική»

χειρουργική, αλλά και πάλι εννοούσαν την επανορθωτική χειρουργική καθώς αναφέρονταν σε διαδικασίες αποκατάστασης της μύτης, η οποία κατέρρεε από τη σύφιλη.

Η Elizabeth Haiken (1997) στο βιβλίο της *Venus Envy: A History of Cosmetic Surgery* μελετώντας την ιστορία της πλαστικής χειρουργικής, επισημαίνει ότι η κοσμητική χειρουργική ορίζεται ως εγχείρηση που γίνεται για λόγους βελτίωσης της εμφάνισης και η οποία έχει μια αμφιλεγόμενη σχέση με το ιατρικό επάγγελμα εν γένει. Κατά τη διάρκεια του Α Παγκοσμίου πολέμου, όπως σημειώνει, χρησιμοποιήθηκε από τους χειρουργούς για να διορθωθούν αναρίθμητα πρόσωπα τα οποία είχαν παραμορφωθεί από βόμβες. Το 1921 μια ομάδα από καταρτισμένους ειδικούς στον τομέα της επανορθωτικής χειρουργικής ίδρυσαν την Αμερικάνικη Ένωση Πλαστικών χειρουργών (American Association of Plastic Surgeons). Συνεχίζοντας, η Haiken, σημειώνει ότι η ειδικότητά τους γίνεται επάγγελμα μέσα από τη θέσπιση συγκεκριμένων απαιτήσεων για την εισαγωγή τους στην Ένωση, ενώ συνδύαζαν την ειδικότητά τους με τον τομέα της αισθητικής χειρουργικής, την οποία την ονόμασαν πλαστική χειρουργική.

Η πλαστική χειρουργική βρήκε έδαφος ανάπτυξης στην Αμερική καθώς εκεί ήταν ιδιαιτέρως αναπτυγμένη η ιδέα της ατομικής αυτό-βελτίωσης και της ευχάριστης προσωπικότητας. Πάνω από όλα, όμως, όπως ισχυρίζεται η Haiken, ήταν το όχημα των γυναικών για την επίτευξη της ομορφιάς, η οποία είχε ξεκινήσει να εμπορευματοποιείται σημαντικά κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1920. Σύμφωνα με την Haiken ο καταναλωτισμός των γυναικών ήταν ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες για την ανάπτυξη της «αισθητικής», μη αναγκαίας ιατρικώς κοσμητικής χειρουργικής. Αν δεν ήταν το διαρκές ενδιαφέρον των γυναικών για να μετασχηματίζουν το σώμα τους, λέει η Haiken, δεν θα είχε αναπτυχθεί τόσο γρήγορα και δεν θα είχε διαδοθεί τόσο πολύ.

Το είδος των πλαστικών εγχειρήσεων που άνθησαν τον 21ο αιώνα προσανατολίζονταν στην τυποποίηση και κανονικοποίηση των σωμάτων. Ο Φουκώ (1979:308), θέτει το εξής: «Υπάρχουν ποικίλοι θεσμοί και πρακτικές, οι οποίοι λειτουργούν σα να θέλουν να ανακουφίσουν τον πόνο, να θεραπεύσουν, να προσφέρουν άνεση αλλά όλοι σκοπεύουν στο να επιβάλλουν την εξουσία της κανονικότητας».

Τα ΜΜΕ συνέβαλλαν στην ταχύτατη και ευρεία διάδοση των πλαστικών επεμβάσεων. Η Sue Tait (2007) στο άρθρο της «Television and the Domestication of

Cosmetic Surgery», προσπαθεί να ρίξει φως στους τρόπους με τους οποίους οι διαφημιζόμενες από την τηλεόραση πλαστικές επεμβάσεις έχουν διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στην αλλαγή σκέψης των γυναικών. Μέσα από την προβολή διασήμων που έχουν μπει στη διαδικασία διόρθωσης των σωματικών τους ατελειών με πλαστικές επεμβάσεις, υποστηρίζει ότι οι τηλεθεατές επηρεάζονται και αυξάνεται ο αριθμός αυτών που σκέφτονται να προβούν σε κάτι ανάλογο. Υποστηρίζει ότι τα τηλεοπτικά προγράμματα (Nip/Tuck και το Extreme Make Over) κάνουν οικεία την πλαστική χειρουργική, διαφημίζοντας τα θετικά αποτελέσματά της και δείχνοντας πώς αυτές οι επεμβάσεις μπορούν να αλλάξουν την αντιαισθητική εμφάνιση κάποιου, μετατρέποντάς τον σε έναν ελκυστικό χαρακτήρα. Οι πλαστικές επεμβάσεις παρουσιάζονται με τέτοιο τρόπο και τόσο συχνά ώστε να μην δείχνουν ότι είναι κάτι το εξαιρετικό, αλλά ένα αγαθό το οποίο μπορεί να αποκτηθεί από όλους και από όλες.

Η Tait υποστηρίζει ότι η προβολή της τηλεοπτικής εκπομπής *Extreme Makeover*, συνέβαλε στην ανάπτυξη μιας μετα-φεμινιστικής αντίληψης για την πλαστική χειρουργική, σύμφωνα με την οποία η πλαστική επέμβαση παρουσιάζεται ως το μέσο ενδυνάμωσης του πάσχοντος υποκειμένου. Η χειρουργική επέμβαση θεωρείται ως ηθική και όχι καταπιεστική, όπως, επίσης, και ως μια θεραπεία για την ασθένεια και όχι ως μια έκφραση πολιτισμικής παθολογίας.

Η Tait υιοθετεί μια κριτική στάση απέναντι σε αυτή τη μετά-φεμινιστική αντίληψη αναφέροντας χαρακτηριστικά:

«Ο φεμινισμός που κάνει τους ανθρώπους να σκέφτονται πέρα από το σώμα και τον πολιτισμό που παράγει τη σημασία του σώματος, μετατοπίζεται από μια μετά-φεμινιστική λογική της πλαστικότητας. Η ασχήμια του σώματος και των χαρακτηριστικών του προσώπου γίνονται επιλογή και ευθύνη μας καθώς η αισθητική χειρουργική γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτή».

Καταλήγοντας η Tait αναφέρει ότι η χειρουργική επέμβαση μέσα από τέτοιου είδους εκπομπές, γίνεται ολοένα και περισσότερο μια «φυσιολογική» διαδικασία ενώ οι μετά-φεμινιστικές ιδέες του μετασχηματισμού τη χρησιμοποιούν ως μέσο για τη θεραπεία του πόνου, μια διαδρομή από την καταπίεση και τη ματαιοδοξία στη χειραφέτηση. Υποστηρίζει πως το επιχείρημα, που υιοθετούν πολλές φεμινίστριες θεωρητικοί ότι η κουλτούρα των πλαστικών επεμβάσεων ενισχύει και ανανεώνει την καταπίεση από τις κυρίαρχες κοινωνικές δυνάμεις, γιατί οδηγεί τους ανθρώπους να σκέφτονται μέσα από μια ατομιστική άποψη, εξακολουθεί να ισχύει. Τέλος,

συνεχίζοντας την κριτική της στις μετά-φεμινιστικές θεωρίες για την πλαστική χειρουργική, υποστηρίζει ότι τέτοιου είδους τηλεοπτικές εκπομπές, συμβάλλουν στο μετα-φεμινιστικό τοπίο των ΜΜΕ, δείχνοντας το αναπόφευκτο της χειρουργικής κουλτούρας, παρέχοντας στους τηλεθεατές λίγο χώρο για να διαπραγματευτούν τις δικές τους απαντήσεις για την πλαστική χειρουργική.

Η παραπάνω άποψη μπορεί σαφώς να τοποθετηθεί στο πλαίσιο των φεμινιστικών αντιλήψεων, οι οποίες διατυπώνουν αντιρρήσεις αναφορικά με τη θετική νοηματοδότηση των πλαστικών επεμβάσεων ως μια διαδικασία επιλογής και ενδυνάμωσης των υποκειμένων και οι οποίες αντιλαμβάνονται την κοσμητική χειρουργική ως μια υποχώρηση των γυναικών στα πατριαρχικά ενδιαφέροντα. Ταυτόχρονα, όμως, υπάρχουν και οι φεμινίστριες θεωρητικοί, οι οποίες διαφωνούν με αυτό το πλαίσιο αντιλήψεων καθώς πιστεύουν ότι οι γυναίκες που έχουν αυτήν την επιθυμία για να κάνουν μια πλαστική επέμβαση και υποκύπτουν στα κυρίαρχα πρότυπα ομορφιάς βιώνουν το αίσθημα της ελευθερίας, της ευχαρίστησης, της επιλογής, της εξουσίας, της ικανότητας.

Μελετητές, όπως η Davis, δεν υιοθετούν μια εντελώς κριτική και αντίθετη στάση απέναντι στην πλαστική χειρουργική. Η Davis υποστηρίζει ότι, παραδόξως, η πλαστική χειρουργική μπορεί να είναι ένας τρόπος για ορισμένες γυναίκες να γίνουν ενσώματα υποκειμένα, τα οποία αναμορφώνοντας τα σώματά τους, μπορούν να ξαναφτιάξουν τις ζωές τους. Υιοθετεί περισσότερο μια αντίληψη που αποδέχεται την ανησυχία που επικαλείται η αισθητική χειρουργική, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τους λόγους των γυναικών που το βλέπουν ως μόνη επιλογή τους υπό δεδομένες συνθήκες. Στο βιβλίο της *Reshaping the Female Body. The Dilemma of Cosmetic Surgery* (1995), αντιμετωπίζει την αισθητική χειρουργική ως ένα δίλημμα: τόσο ως σύμπτωμα όσο και λύση, ως καταπίεση αλλά και απελευθέρωση.

Η Davis απορρίπτει την "πολιτικώς ορθή" φεμινιστική θέση για τη χειρουργική επέμβαση και δηλώνει (163):

«Η κοσμητική, χειρουργική επέμβαση δε γίνεται για την ομορφιά, αλλά για την ταυτότητα. Για μια γυναίκα που αισθάνεται παγιδευμένη σε ένα σώμα που δεν αισθάνεται ότι της ταιριάζει, η αισθητική χειρουργική γίνεται ένας δρόμος για να επαναδιαπραγματευτεί την ταυτότητα της μέσα από το σώμα της. Η αισθητική χειρουργική επέμβαση έχει σχέση με την ηθική. Για μια γυναίκα της οποίας ο πόνος έχει ξεπεράσει ένα συγκεκριμένο σημείο, η κοσμητική

χειρουργική μπορεί να γίνει ένα ζήτημα δικαιοσύνης-το μόνο δίκαιο πράγμα που μπορεί να κάνει».

Στο πλαίσιο αυτό διαφοροποιείται (1995, 2003) από άλλες θεωρητικούς του σώματος, που υποστηρίζουν ότι οι γυναίκες που αλλάζουν το σώμα τους ακολουθώντας ορισμένα και κυρίαρχα πολιτισμικά πρότυπα ομορφιάς υπηρετούν τα κυρίαρχα ηγεμονικά ιδεώδη και διερωτάται:

«Μια γυναίκα που εμπλέκεται με αυτές τις πρακτικές ομορφιάς είναι αληθινά «πολιτισμικά ντοπαρισμένη» όπως έχουν υποθέσει μερικοί, ακολουθώντας απλά ηγεμονικές συνταγές ομορφιάς αντλημένες από τη λαϊκή κουλτούρα χωρίς περισυλλογή; Ή μπορεί να είναι μια γυναίκα που αλλάζει το σώμα της για να νιώσει καλύτερα με τον εαυτό της, έχοντας επίγνωση των προβληματικών καταστάσεων, αλλά κάνει την καλύτερη επιλογή γι' αυτή, ως ένα πρόσωπο που πρέπει να ζήσει με την κοινωνική ανισότητα»;

Με αυτήν την αντίληψη της Davis διαφωνούν τόσο η Morgan (1991) όσο και η Bordo (1997, 2003). Η Morgan αντιμετωπίζει την επιλογή των γυναικών για κοσμητική χειρουργική ως ψευδή συνείδηση, δηλώνοντας ότι, παρόλο που το τελικό αποτέλεσμα από τη χρήση των τεχνολογιών του σώματος, όπως η πλαστική χειρουργική, μπορεί να κάνει τις γυναίκες να νιώθουν δυνατές, στην πραγματικότητα όμως καταπιέζουν τις γυναίκες γιατί ενισχύουν τα πατριαρχικά ιδεώδη ομορφιάς.

Η Bordo (1997:214), παρατηρεί ότι το πραγματικό πρόβλημα είναι η τυραννική σχέση που αναπτύσσουν τα θηλυκά υποκείμενα με τις κυρίαρχες εικόνες του σώματος. Αναπτύσσουν την αίσθηση ότι προσωπικά είναι άχρηστες, χωρίς αξία, άσχημες, μη αποδεκτές, χωρίς μέλλον εκτός και αν μετατρέψουν το σώμα τους στο καθορισμένο σχήμα, έτσι όπως αυτό έχει διαμορφωθεί μέσα από τις εικόνες που προβάλλονται από τα ΜΜΕ. Αυτή η αυξημένη αυτοεπιτήρηση και αυτομαστίγωση σημειώνει η Bordo, η οποία προκύπτει μέσα από τις τεχνικές ελέγχου του σώματος, όπως είναι η άσκηση, η δίαιτα, η κοσμητική χειρουργική, δεν μπορεί να οδηγήσει τις γυναίκες να αισθάνονται άνετα με το σώμα τους και κατ' επέκταση στη βίωση της ελευθερίας και της ενδυνάμωσης.

Αυτές οι αντιθετικές απόψεις αναφορικά με το ρόλο της πλαστικής χειρουργικής, ως μέσο απελευθέρωσης των θηλυκών σωμάτων από την καταπίεση ή ως μέσο υποταγής στις κυρίαρχες αξίες και πρότυπα θέτουν καίρια ερωτήματα αναφορικά με τα είδη των έμφυλων σχέσεων που αναπτύσσονται, την εξουσία και τα σώματα των γυναικών στη μετανεωτερικότητα.

3.7 Η πλαστική χειρουργική ως καταναλωτικό προϊόν

Η Essig (2010:8) συμπυκνώνει το νόημα της ομορφιάς στη μετανεωτερικότητα με την ακόλουθη εμφατική πρόταση: «Είναι δύσκολο να φανταστείς έναν κόσμο όπου η ομορφιά δεν είναι προϊόν». Η ομορφιά είναι προϊόν προς πώληση και ο καθείς και καθεμιά που δύναται να το αγοράσει μπορεί να το αποκτήσει. Η Essig (8) υποστηρίζει ότι η ομορφιά είναι ένα κομμάτι μιας μεγαλύτερης επανάστασης που πραγματοποιήθηκε ανάμεσα στην εκβιομηχάνιση και τον καπιταλισμό, στο πέρασμα, δηλαδή, από τη νεωτερικότητα στη μετανεωτερικότητα. Αυτή η επανάσταση αναφερόταν αποκλειστικά στην κατανάλωση προϊόντων ομορφιάς. Την ίδια χρονική στιγμή, σημειώνει η Essig, γεννήθηκε η κοσμητική χειρουργική σηματοδοτώντας την αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο προσδιόριζαν οι Αμερικάνοι τον εαυτό τους, αλλά και την ευτυχία τους. Δεν ήταν πια παραγωγοί προϊόντων αλλά καταναλωτές και θεωρούνταν πετυχημένοι μόνο εφόσον κατανάλωναν περισσότερα φέτος από ότι πέρσι. Η πρακτική της κατανάλωσης φαίνεται να αποτελεί ένα ισχυρό μηχανισμό ελέγχου όχι μόνο των σωμάτων των υποκειμένων, αλλά και της ίδιας της ύπαρξής τους μέσα από τη διαδικασία κατασκευής πετυχημένων και αποτυχημένων ανθρώπων εκφράζοντας πολλές φορές τις προσδοκίες ενός ολόκληρου έθνους.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εμφάνιση στη Βραζιλία καθώς νοσηματοδοτείται μέσα από ένα εθνικό, κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο. Ο Alexander Edmonds (2010) αναζητώντας τους λόγους για τους οποίους η πλαστική χειρουργική βρήκε τόσο πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης στην αναπτυσσόμενη, γεμάτη κοινωνικές και οικονομικές αντιθέσεις, Βραζιλία παρατηρεί ότι στις συνθήκες του καταναλωτικού καπιταλισμού αναδύονται νέες ελευθερίες και αποδεσμεύονται επιθυμίες. Ταυτόχρονα, δημιουργούνται εκ νέου απαγορεύσεις, που εμποδίζουν τα υποκείμενα να βιώσουν την ελευθερία καθώς αυτά εκτίθενται στους κινδύνους της γενικευμένης ανταλλαγής.

Στο πλαίσιο αυτό, η πλαστική χειρουργική τοποθετείται στη σφαίρα των δικαιωμάτων, στα οποία πρέπει να έχουν πρόσβαση όλοι. Χαρακτηριστική είναι η φράση του διασημότερου πλαστικού χειρουργού της Βραζιλίας, του Ivo Pitanguy (250): «Οι φτωχοί έχουν το δικαίωμα να είναι όμορφοι». Ο Edmonds παρατηρεί ότι αυτή η ρητορική του δικαιώματος στην ομορφιά και κατ' επέκταση στην πλαστική χειρουργική, η οποία στοχεύει κατά κύριο λόγο σε αυτούς που στερούνται βασικών

δικαιωμάτων, έχει βρει μεγάλη ανταπόκριση. Έχει εισχωρήσει βαθιά στη κοινωνία και έχει βρει στηρίγματα σε ψυχολογικούς όρους, όπως η αυτοεκτίμηση. Αυτό φαίνεται και από τη συνέντευξη που πήρε από μια οικιακή βοηθό³, η οποία υποστηρίζει ότι (46): «Έβαλα εμφύτευμα όχι για να προβάλλω τον εαυτό μου αλλά για να νιώσω καλύτερα. Δεν είναι μια απλή ματαιοδοξία αλλά μια απαραίτητη ματαιοδοξία. Η πλαστική βελτιώνει την αυτοεκτίμηση μιας γυναίκας», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει.

Όλη αυτή η ρητορική που έχει αναπτυχθεί γύρω από τις πλαστικές επεμβάσεις στη Βραζιλία, έχει δημιουργήσει την πεποίθηση ότι η πλαστική χειρουργική είναι μια προσιτή διαδικασία για όλα τα κοινωνικά στρώματα. Παρουσιάζεται από τους πλαστικούς χειρουργούς και λαμβάνεται από κάποιους εργαζόμενους και καταναλωτές, ως το μέσο που ακονίζει τις διαχωριστικές γραμμές, προσφέροντας στα χαμηλότερα καταναλωτικά κοινωνικά στρώματα τη δυνατότητα να επιτύχουν μια κοσμοπολίτικη ζωή ή τουλάχιστον μια καινούρια αυτό-εικόνα (αποτέλεσμα της χειρουργικής), η οποία θα τους ανοίξει μια καινούρια πόρτα σε οικονομικές, κοινωνικές και προσωπικές δυνατότητες.

Η καταναλωτική ζήτηση για την ομορφιά είναι αμείλικτη και η επιθυμία για σωματική και ψυχική βελτίωση είναι βαθιά συνυφασμένη με την τεχνολογική καινοτομία, τις δυνάμεις της αγοράς, καθώς και τις διαφημιστικές εκστρατείες των μέσων μαζικής ενημέρωσης (Edmonds 2010:73).

Η έμφαση στην ομορφιά ως ένας τομέας της εθνικής ή πολιτισμικής ταυτότητας, που, επίσης, αντανakλά και σχηματοποιεί «ένα συγκεκριμένο τύπο νεωτερικού υποκειμένου με διαφορετικές φιλοδοξίες για προσωπική αλλαγή, κοινωνική κινητικότητα, καθώς και σεξουαλική ευχαρίστηση και εξουσία» είναι διαφωτιστική και σημαντική. Ο Edmonds επισημαίνει ότι (30)⁴: «Ο τομέας της ομορφιάς είναι σίγουρα άνισος, αλλά και άδικος και σε κάποιο βαθμό αντανakλά τις μεγαλύτερες καταπιεστικές δομές της σύγχρονης ζωής».

Η ομορφιά μπορεί να αποτελεί μια μορφή δημοκρατίας. Ένας τύπος εξουσίας, δηλαδή, που μπορεί από τη μια να κατανέμεται άδικα, αλλά και που μπορεί ταυτόχρονα να διαταράζει τις άδικες ιεραρχίες. Στις φτωχές αστικές περιοχές η ομορφιά συχνά νοσηματοδοτείται από τα κορίτσια, με τον ίδιο τρόπο που

³“I didn’t put in an implant to exhibit myself, but to feel better. It wasn’t a simple vanity, but a . . . necessary vanity. Surgery improves a woman’s auto-estima.”

⁴“The domain of beauty is certainly unequal, and to some extent reflects larger oppressive structures of modern life” (30).

νοηματοδοτείται το ποδόσφαιρο ή το μπάσκετ από τα αγόρια. Υπόσχεται μια σχεδόν μαγική επίτευξη της αναγνώρισης, του πλούτου ή της δύναμης. Με αυτή την έννοια ο Edmonds συνδέει τον ακόλουθο ισχυρισμό. Καθώς οι φτωχοί αντιμετωπίζουν μεγάλες διαρθρωτικές ανισότητες, μεταξύ των οποίων και η ανισότητα στην πρόσβαση στην εκπαίδευση, επενδύουν στο σώμα (252)⁵: «Το σώμα σε σχέση με το μυαλό, γίνεται μια σημαντικότερη βάση για την ταυτότητα, καθώς και μια πηγή εξουσίας».

Αντίστοιχο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το βιβλίο του Michael Taussig (2012) *Beauty and the Beast*, το οποίο εξετάζει την κουλτούρα της πλαστικής χειρουργικής στη Κολομβία, η οποία τροφοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από τον πόλεμο των ναρκωτικών και του χρήματος. Εκεί οι εγκληματίες θέτουν τα πρόσωπά τους σε μια διαδικασία αναδόμησης προκειμένου να αποφύγουν την αναγνώριση και σύλληψη. Μαζί τους παίρνουν τις φίλες τους για να υποβληθούν και αυτές σε επεμβάσεις που θα αναδεικνύουν τη θηλυκότητά τους, όπως είναι η ανόρθωση και ενίσχυση του στήθους, η λιποαναρρόφηση κ.α. Η ομορφιά στην Κολομβία είναι συνδεδεμένη με τη βία με έναν άρρητο και συνεχή δεσμό. Όπως σημειώνει ο συγγραφέας (16): «όσο φτώχεια και αν είναι η χώρα, το στυλ είναι μια έγνοια όπως είναι και οι συμμορίες ναρκωτικών, αλλά και η δραματική οικονομική κατάσταση. Η ομορφιά είναι βασιλιάς». Η κοσμική χειρουργική⁶, αναφέρει ο Taussig (10): «ανταγωνίζεται τον αιώνιο ρυθμό προσπαθώντας να κρατήσει το γυναικείο σώμα σε μια διαρκή ανοιξιάτικη περίοδο ενώ όμως παραμένει η σύνδεση ανάμεσα στην ομορφιά και στο θάνατο».

Η διαδικασία της ομορφιάς και της κοσμικής χειρουργικής σημειώνει ότι δεν είναι μόνο προσωπική. Είναι, επίσης, κοινωνική και πολιτική. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει: «Η αισθητική της κοσμικής χειρουργικής έχει επηρεαστεί από το υπάρχον πολιτικό σύστημα, από την υπερβολή των ψεύτικων προσώπων» (129) παράλληλα το κράτος έχει και αυτό τις ανασχηματισμούς του όπως αναφέρει (46):

«Για πολύ καιρό τώρα το κράτος υπήρχε σαν μια άσκηση ακραίου φτιαξίματος, μια ονειρική κατάσταση για έναν κοσμικό χειρουργό, στην οποία το πρόσωπο διαρκώς ξαναδημιουργείται για να κρύψει το άλλο πρόσωπο. Το πρόσωπο του παραστρατιωτικού ελέγχου από τα χαμηλότερα στα υψηλότερα επίπεδα διακυβέρνησης και αυτή η

⁵ "The body-relative to the mind-becomes a more important basis for identity as well as a source of power" (252).

⁶ Ο Michael Taussig (1) επιλέγει τον όρο κοσμική χειρουργική αντί του όρου κοσμητική εξαιτίας της μοιραίας αμφισημίας που είναι επενδυμένη και της αναποφασιστικότητας που ενσαρκώνει.

διαδικασία σε τέτοια έκταση μοιάζει να δικαιολογεί το μεγαλύτερο σώμα να βρίσκεται κάτω από το μαχαίρι του κοσμικού χειρουργού, όπως το σώμα του ίδιου του έθνους κράτους».

Το σώμα μέσα σε αυτές τις διαδικασίες, αναφέρει ο Taussig (x):

«Είναι ένα έμβλημα και ένα όχημα προκειμένου να είσαι κάτι, το οποίο πειθαρχείται, εκπαιδεύεται στο όνομα του στυλ, της παράβασης και της ερωτικοποιημένης παρέμβασης. Είναι αυτή η αισθητική που σαρώνει τον κόσμο με έναν κυκλωτικό πόλεμο, με βασανισμό, ακρωτηριασμό και με την φρενίτιδα μιας νέας καπιταλιστικής οικονομίας αναζητώντας ξεκούραση σε αυτό που ονομάζεται ‘κατανάλωση’».

Και καθώς η κατανάλωση και ο καταναλωτισμός, τα οποία γυρίζουν γύρω από «το αποκαλυπτόμενο και κρυμμένο γυναικείο σώμα» (152), αντικαθιστούν την παραγωγή και την εργασία αποτελώντας τις μηχανές του καπιταλισμού, διερωτάται ο Taussig, εάν μπαίνουμε, σε ένα νέο κόσμο με «νέες επιθυμίες, νέες μόδες και νέους τρόπους του να είσαι άνθρωπος» (146) ή εάν γυρίζουμε πίσω σε ένα αρχαίο κοσμικό σχήμα(138-139) ερχόμενοι αντιμέτωποι με χαρακτηριστικά της μεσαιωνικής αλχημείας, τα οποία είναι μακρόχρονα εγκαταστημένα στο συλλογικό ασυνείδητο. Ο Taussig (x) με μια ποιητικότητα στο λόγο του σημειώνει ότι πρόκειται για ένα μείγμα που αναπαύεται και αναπαράγεται στον καπιταλισμό.

Και η Essig (2010) αναφέρεται στη δύναμη και στον καταλυτικό ρόλο που παίζει ο καταναλωτισμός στη διαδικασία της ομορφιάς εν γένει, αλλά και στην ανάπτυξη της κοσμητικής χειρουργικής. Ξεκινάει με την παρατήρηση ότι ενώ η πλαστική χειρουργική αποτελούσε μια τακτική της ελίτ για να «κανονικοποιεί» την εμφάνισή τους με το πέρασμα των χρόνων, «έπαψε να αποτελεί «προνόμιο» των εύπορων και χρησιμοποιήθηκε για να «κανονικοποιεί» όλο και περισσότερα τα αμερικάνικα σώματα και πρόσωπα ⁷.

Η πλαστική χειρουργική εξελίχθηκε, σύμφωνα με την Essig, σε μια άλλη οδό για την οικονομική κατανάλωση, η οποία ενεργοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τον εύκολο δανεισμό που προσφέρουν οι τράπεζες. Οι άνθρωποι καθημερινά έρχονται αντιμέτωποι με ένα καταιγισμό από διαφημίσεις, όπου προβάλλονται διάφοροι, δυνατοί τρόποι κοσμητικής χειρουργικής, λέγοντας στους ανθρώπους ότι αν δεν προβούν σε αυτές θα δείχνουν μεγάλοι, άσχημοι και εντέλει ανεπαρκείς. Η απόκτηση

⁷Χαρακτηριστικά η Essig (2010:xxiv) αναφέρει ότι: «Αυτό το βιβλίο εξερευνά την έκρηξη της κοσμητικής χειρουργικής τα τελευταία 20 χρόνια, η οποία προχώρησε από έναν τρόπο για την ελίτ να ‘κανονικοποιεί’ τις εμφανίσεις τους σε μια πολύ περισσότερο διευρυνόμενη σταθεροποίηση των Αμερικανικών σωμάτων και προσώπων».

της επιθυμητής εικόνας και εντέλει της τελειότητας περνάει μέσα από τις ενέσεις Botox, την προσθετική στήθους ή τα face liftings. Η Essig υποστηρίζει ότι η ερωτική σχέση της Αμερικής με τη λιποαναρρόφηση, στην πραγματικότητα καλλιεργήθηκε μέσα από τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανασφάλεια και επιδεινώθηκε από την ευκολότερη πρόσβαση στην πίστωση και στο δανεισμό.

Αναζητώντας τους λόγους για τους οποίους οι Αμερικάνοι οδηγήθηκαν στη πλαστική χειρουργική, η Essig καταλήγει ότι τα αφηγήματα της ανεπάρκειας και της ανασφάλειας έπαιξαν τον καθοριστικότερο ρόλο. Ο φόβος της απώλειας της εργασίας από νεότερα και ελκυστικότερα υποκείμενα, όπως, επίσης, και η πίστη ότι η νεότητα αποτελεί μια ικανοποιητική συνθήκη για την αύξηση της αυτοπεποίθησης και της εύρεσης ενός νεότερου και ελκυστικότερου συντρόφου, οδήγησε τους ανθρώπους στην απόκρυψη της ηλικίας τους και η πλαστική χειρουργική χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο αντιμετώπισης αυτού του φόβου. Η Rita, μια γυναίκα μετά την ηλικία των 50, που εργάζεται στον ιατρικό κλάδο, είπε στην Essig ότι στο σημερινό εργασιακό χώρο (53)⁸: «Είναι το πώς φαίνεσαι, όχι το τι κάνεις. Πιστεύω ότι εννέα στις 10 φορές, οι γυναίκες με «καυτά» σώματα παίρνουν τις καλύτερες δουλειές».

Η συγγραφέας ισχυρίζεται ότι η αναζήτηση της τελειότητας μέσω της κατανάλωσης είναι η κινητήρια δύναμη της αμερικάνικης οικονομίας. Το 70% του ακαθάριστου οικιακού προϊόντος βασίζεται στην κατανάλωση. Αυτή η κατανάλωση είναι το αποτέλεσμα πολλών παραγόντων, όπως είναι η τηλεόραση, τα περιοδικά και άλλα πολιτισμικά σενάρια, αλλά, επίσης, είναι το αποτέλεσμα δραματικών αλλαγών στην αμερικάνικη οικονομία και στην πολιτική⁹ και πιο συγκεκριμένα είναι αποτέλεσμα του νεοφιλελευθερισμού. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει (29-30):

«Η οικονομία και η κουλτούρα του σώματος δεν θα είχαν συμβεί χωρίς μια πολιτική και ιδεολογική επανάσταση στις Ηνωμένες Πολιτείες, η οποία επέφερε την απελευθέρωση των πιστωτικών καρτών και επέτρεψε στην ιατρική να γίνει μια επικερδής επιχείρηση. Αφήνοντας τους Αμερικάνους να καταναλώνουν περισσότερο χρέος και παράλληλα να πιστεύουν ότι μετασχηματίζοντας τα σώματά τους μετασχηματίζουν και τις ζωές τους».

⁸"It's about how you look, not what you do. I do believe that nine times out of 10, women with the hot bodies get the best jobs" (p.53).

⁹"It is the quest for perfection through consumption that is the driving force of the American economy" (p.28).

Εξηγώντας η Essig (33) περεταίρω τη σύνδεση του νεοφιλελευθερισμού με την πλαστική χειρουργική εξηγεί ότι οι νεοφιλελεύθερες οικονομικές πολιτικές, προωθούμενες από τους πλούσιους, θεωρήθηκαν καλές από την πλειοψηφία της μεσαίας και εργατικής τάξης με αποτέλεσμα το αμερικάνικο σώμα, τόσο το πολιτικό όσο και το σαρκικό, να γίνει όμηρος σε αυτή τη νέα κατάσταση. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει ότι κάνοντας τους περισσότερους ανθρώπους λιγότερο ασφαλείς οικονομικά, απελευθερώνοντας την ιατρική και επιτρέποντας στην τραπεζική βιομηχανία να δημιουργήσει νέους τρόπους πίστωσης, ο νεοφιλελευθερισμός κατέληξε να είναι γραμμένος στα σώματα των Αμερικάνων ως πλαστική χειρουργική.

Λόγοι περί έθνους

3.8 Έθνος και εθνικά σώματα

Το έθνος, μέσα από τους λόγους που αναπτύσσονται γύρω από αυτό, αναδεικνύεται σε έναν παράγοντα που διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στη διαμόρφωση κυρίαρχων αφηγημάτων και ταυτοτήτων που συνέχουν μέσα από έναν ταυτόχρονα φανερό, αλλά και αδιόρατο, υπόρρητο και φυσικοποιημένο τρόπο, υποκείμενα που ζουν και κατοικούν σε ορισμένα όρια. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με διάφορους μελετητές και μελετήτριες (Αβδελά 2005, Bhabha 1990, Davis 1997, McClintock 1995, Χαλκιά 2004, 2011 κ.α) το έθνος σε ρητό και υπόρρητο επίπεδο συνδιαλέγεται και διαπλέκεται καθοριστικά με το φύλο των υποκειμενικοτήτων συμβάλλοντας στη διατήρηση και αναπαραγωγή κυρίαρχων σχέσεων, που αντιμετωπίζουν τα υποκείμενα μέσα από μια συντηρητική ματιά.

Η μελέτη της σχέσης ανάμεσα στο έθνος και το φύλο, προϋποθέτει την εξέταση της έννοιας του έθνους καθώς και ποια χαρακτηριστικά λαμβάνει. Ως θεωρητική αφετηρία για την εξέταση του έθνους χρησιμοποιούμε το βιβλίο του Μπένεντικ Άντερσον (1997), *Φαντασιακές Κοινότητες: Στοχασμοί για τις αρχές και τη διάδοση του εθνικισμού*. Ο Άντερσον υποστηρίζει, σε αυτό, ότι η έννοια του 'έθνους' αποτελεί μια ιστορική κατασκευή, η οποία έχει τη δυνατότητα να φυσικοποιεί και να φυσικοποιείται μέσα σε διάφορους λόγους. Ο Anderson ορίζει το έθνος ως «μια φαντασιακή πολιτική κοινότητα», η οποία συλλαμβάνεται φαντασιακά ως εγγενώς οριοθετημένη και ταυτόχρονα κυρίαρχη.

Διευκρινίζοντας τους όρους εξηγεί πως το έθνος είναι μια κοινότητα «φανταστική» γιατί τα μέλη του δεν γνωρίζουν τους περισσότερους από τους ανθρώπους με τους οποίους συναποτελούν το έθνος, δεν πρόκειται ποτέ να τους συναντήσουν, ούτε ν' ακούσουν γι' αυτούς «κι όμως στο μυαλό καθενός απ' αυτούς υπάρχει η εικόνα της κοινότητας τους» (26). Το έθνος συλλαμβάνεται ως «οριοθετημένο», γιατί, ανεξαρτήτως πληθυσμιακής πυκνότητας, έχει καθορισμένα σύνορα, τα οποία ορίζουν την ύπαρξη άλλων εθνών (27). Είναι «κυρίαρχο» γιατί δημιουργήθηκε την εποχή που ο Διαφωτισμός και η Αναγέννηση αμφισβήτησαν την «ελέω Θεού μοναρχία» και δημιούργησαν την επιθυμία στα έθνη να ελευθερωθούν. Εγγυητής και έμβλημα αυτής της ελευθερίας είναι το κυρίαρχο κράτος (27). Τέλος, συλλαμβάνεται με τη φαντασία ως κοινότητα, επειδή ανεξάρτητα από τις ανισότητες και την εκμετάλλευση που βιώνουν τα μέλη της κοινότητας, νιώθουν ότι ενώνονται με μια βαθιά, οριζόντια συντροφική σχέση.

Με άλλα λόγια το έθνος συγκροτεί μια ορισμένη αντίληψη του «συνανήκειν» σε υποκείμενα που είναι άγνωστα μεταξύ τους και που πιθανότατα δεν θα γνωριστούν ποτέ. Αυτή η αντίληψη του συνανήκειν οδηγεί στην αντίληψη του αποκλεισμού όσων δεν αποτελούν μέλη αυτής της «βαθιάς οριζόντιας σχέσης» (Άντερσον 1997:28). Αυτή η βαθιά οριζόντια σχέση αποτελεί το εργαλείο εγκαθίδρυσης της διαφοράς, της διάκρισης και του αποκλεισμού.

Αυτό το πλαίσιο προσφέρει συνθήκες ασφάλειας, συνοχής, σαφήνειας και συνέπειας ώστε ο καθένας να κατανοεί τον άλλο και να γίνεται και ο ίδιος κατανοητός. Αυτό το ισχυρό πλαίσιο φαίνεται να ταραζεται, όταν εμφανίζεται ο εκάστοτε ξένος. Η άφιξή του, κομματιάζει το στερεό έδαφος που πάνω έχει χτιστεί η ασφάλεια της ζωής. Αυτός που δεν «γαλουχήθηκε» με τις ντόπιες ιδέες θέτει σε αμφισβήτηση όλα όσα μοιάζουν αναμφισβήτητα (Μπάουμαν 2002:31). Η δημιουργία της ετερότητας δημιουργεί την ανάγκη για τη διατήρηση της προηγούμενης σταθερότητας. Παράλληλα, τα ντόπια υποκείμενα αναφέρει ο Μπάουμαν (31) νοηματοδοτούν την ύπαρξή τους μέσα από την ύπαρξη των άλλων, των αποκειμένων. Κατασκευάζονται κάθε φορά καινούριοι άλλοι, ανάλογα με τη δική τους εικόνα και με τα δικά τους μέτρα προκειμένου να διατηρηθεί ένα συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς. Η εικόνα, όμως, του ξένου αρνείται να σταθεροποιηθεί και ο άλλος αποκαλύπτεται ως πολλαπλότητα και εντοπίζεται παντού, αλλάζοντας μορφή ανάλογα με τις περιστάσεις.

Στο σημείο αυτό μπορούμε να αναφερθούμε στο νομαδικό υποκείμενο της Μπραϊντότι. Ο όρος υποκείμενο-νομάδας περιγράφει το υποκείμενο που κατά τη Μπραϊντότι, όπως σημειώνει η Χαλκιά (2011:15), έχει «αντίληψη του μη σταθερού των ορίων», δηλαδή της ιστορικότητας του υποκειμένου και αφηγηματικότητας του σώματος μέσα από το πρίσμα της μεταδομιστικής σκέψης. Αυτό το νομαδικό πολυγλωσσικό υποκείμενο παρουσιάζεται ως πρότυπο αντίστασης στις επικρατούσες αναπαραστάσεις του υποκειμένου. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, υποστηρίζει η Χαλκιά (2011:10), «η ύπαρξη νομαδικής συνείδησης, αποτελεί ένα είδος εξέγερσης υποταγμένων γνώσεων, αλλά και μια μορφή αντίστασης στην αφομοίωση σε κυρίαρχους τρόπους αναπαράστασης του εαυτού». Ο/η νομάδας είναι το απαξιωμένο-υποτιμημένο υποκείμενο της νεωτερικής Δύσης, το οποίο εγκαθίσταται παντού, διαταράσσοντας την ομογενοποιημένη κανονικότητα, αμφισβητώντας τα προκαθορισμένα όρια. Παράλληλα, δημιουργούνται και νέες επικράτειες εξουσιών που καλούνται να αντιμετωπίσουν τον εκάστοτε απειλητικό «άλλο».

Επομένως, όπως παρατηρεί η Χαλκιά (10), η υιοθέτηση της οπτικής του νομάδα μπορεί να αξιοποιηθεί ως "όχημα" για την ανάπτυξη μιας θεωρίας που προωθεί την κοινωνική αλλαγή. Το υποκείμενο-νομάδας δεν δύναται να κατακτήσει μία θέση στο υπάρχον "θεατρικό" σκηνικό, αφού δομικά έχει αποκλειστεί από αυτό. Αντίθετα, η αναγνώριση της υλικής παρουσίας του αναδεικνύει την ανάγκη της εκ θεμελίων αλλαγής αυτού του κοινωνικού, πολιτικού και πολιτιστικού τοπίου.

Συνεπώς, η υιοθέτηση της νομαδικής οπτικής "επαναριζοσπαστικοποιεί" τη φουκωική σύλληψη της "διαπεραστικής" και "δικτυωμένης" εξουσίας, αφού μας επιτρέπει να αναγνωρίσουμε τις επικράτειες (Χαλκιά:150) των παρεμβατικών εξουσιών στο υποκειμενικό επίπεδο-σώμα, αλλά και στο κοινωνικό επίπεδο-οικονομία, πολιτική πρακτική. Ταυτόχρονα, μέσα από την αξιοποίηση της οπτικής του νομάδα διανοίγεται ένα πεδίο επικοινωνίας μεταξύ ριζικά διαφορετικών υποκειμενικοτήτων, το οποίο όμως δεν εξαρτάται από το σύστημα κανονικότητα-ετερότητα.

Η δημιουργία της εθνικής ετερότητας λαμβάνει χώρα και μέσα από τη διαδικασία της αποτύπωσης στο πρόσωπο, των «εγχαραγμένων» στο συλλογικό και ατομικό φαντασιακό εθνικών χαρακτηριστικών. Αυτοί οι λόγοι συμβάλλουν καθοριστικά στη δημιουργία των ορίων του αποκλεισμού και της διαφοράς. Το ηγεμονικό πρότυπο των δυτικών χαρακτηριστικών είναι το σημανόμενο του στιγματισμού (Haiken:1997, Morgan: 1998&Young:1999). Στις δυτικές κοινωνίες,

όπου το κυρίαρχο πρότυπο είναι αυτό του λευκού, εύπορου, ευπαρουσίαστου άνδρα είναι δύσκολα διαχειρίσιμη μια διαφορετική εικόνα που ξεφεύγει από αυτά τα χαρακτηριστικά.

Η συντήρηση αυτών των κυρίαρχων προτύπων αποδεικνύεται μια πολύ δύσκολη υπόθεση καθώς αναδιπλώνονται και ανανεώνονται ανάλογα με τις επιταγές της παγκόσμιας αγοράς. Όπως επισημαίνει ο Μπάουμαν (2002:39) η είσοδος στον κόσμο της μετανεωτερικότητας και του ελεύθερου ανταγωνισμού επιβάλλει το πέρασμα από μια αυστηρή δοκιμασία σαγήνης στις άπειρες δυνατότητες και τη συνεχή ανανέωση που προωθεί η καταναλωτική αγορά. Το υποκείμενο πρέπει να έχει την ευχέρεια να αλλάζει τις ταυτότητες, να αλλάζει τα χαρακτηριστικά του προσώπου του, προκειμένου, όχι μόνο να μην στιγματίζεται, αλλά και να είναι στο παιχνίδι της καταναλωτικής αγοράς, η οποία ακονίζει τα προκαθορισμένα εθνικά όρια για να διαγωνίζεται. Όσοι δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις παραπάνω συνθήκες και δεν μπορούν να συμβαδίσουν με την κυρίαρχη προοπτική της καταναλωτικής αγοράς, είναι περιττοί και «αντικείμενα εκτός τόπου».

Οι λόγοι για το έθνος, συνοδευόμενοι από τις επικλήσεις του κοινωνικού φύλου, της φυλής αλλά και της θρησκείας δημιουργούν το εκάστοτε εθνικό σώμα, τη σεξουαλικότητα, το πρόσωπο αλλά και τη δυνατότητα ζωής. Όπως υποστηρίζει η Χαλκιά (2007:379): «οι εθνικιστικοί λόγοι που παράγουν έμβρυα είναι πολιτισμικά προσδιορισμένοι, φτιάχνοντας τόσο σώματα με σημασία (Butler:1993) όσο και έθνη που (τα) πολιτογραφούν». Σε αυτά τα πλαίσια, λοιπόν, θα επιχειρήσουμε να φανερώσουμε τους λόγους εκείνους, που χρησιμοποιούν το πρόσωπο για να ενισχύσουν, φυσικοποιήσουν και να επιτελέσουν τις έμφυλες και εθνικές διακρίσεις.

3.9 Έθνος και φύλο

Τα έθνη, όπως υποστηρίζει η Rebecca S. Richards (2011:35) στη διδακτορική της διατριβή «The Council of Women World Leaders, Iron Ladies, and Daughters of Destiny: A Transnational Study of Women's Rhetorical Performances of Power», στην καλύτερη περίπτωση διατηρούν ένα διαφορούμενο τρόπο αντιμετώπισης απέναντι στα θηλυκά υποκείμενα και στη χειρότερη είναι βίαια και καταπιεστικά ενώ ο ρόλος της γυναίκας στην παραγωγή και στην εργασία έχει συστηματικά περιοριστεί και υποτιμηθεί από τα έθνη-κράτη.

Οι Caren Kaplan, Norman Alarcón & Mino Moallem (1997) στο βιβλίο *Between Woman and Nation: Nationalisms, Transnational Feminisms, and the State*, εξετάζουν διεξοδικά τους τρόπους με τους οποίους τα έθνη-κράτη κατασκευάζουν και ελέγχουν την κατηγορία «γυναίκα» για να περιορίσουν την πρόσβαση των θηλυκών υποκειμένων στη δημόσια σφαίρα. Στο συλλογικό τόμο εμπεριέχονται αναλύσεις για τους τρόπους με τους οποίους η καταπίεση και ο έλεγχος των θηλυκών υποκειμένων οδηγεί εντέλει στην ιδεολογική και βιολογική αναπαραγωγή του ίδιου του έθνους.

Σύμφωνα με τη Yuval-Davis Nira (1997) στο βιβλίο της *Gender & Nation* αυτή η διαδικασία βασίζεται σημαντικά στην αναπαραγωγή των μελλοντικών πολιτών καθώς αυτός είναι σύμφωνα με τη συγγραφέα ένα από τα πρωταρχικά ενδιαφέροντα του έθνους-κράτους. Καθώς τα θηλυκά υποκείμενα έχουν τη βιολογική υποδομή για να γεννήσουν ένα παιδί, το έθνος-κράτος δημιουργεί την κατηγορία «γυναίκα» για να προβάλλει αυτά τα σώματα ως εκείνα που είναι ικανά να δημιουργήσουν τους μελλοντικούς πολίτες. Τα θηλυκά υποκείμενα επενδύονται με λόγους αναπαραγωγής προκειμένου να οικοδομηθεί ένα συγκεκριμένο φυλετικοποιημένο, ιδεολογικό έθνος.

Στο πλαίσιο της σύνδεσης της αναπαραγωγικής λειτουργίας του θηλυκού σώματος με την ιδεολογική διαίωση του έθνους η Χαλκιά (2007:xxx) καταδεικνύει ότι οι λόγοι για το έθνος ιδίως με τις επικλήσεις του κοινωνικού φύλου, της φυλής και της θρησκείας, όντως δημιουργούν το ελληνικό σώμα, τη σεξουαλικότητά του, αλλά κι αυτή καθ' αυτή τη δυνατότητα ζωής. Δείχνει, επίσης, (125, 217-244) μέσα από τις συνεντεύξεις υποκειμένων που έκαναν έκτρωση ότι το έθνος δεν βρίσκεται αλλού ή «κάπου έξω», όπως σημειώνει emphaticά, αλλά στην ουσία, «μέσα» και μάλιστα στις κρεβατοκάμαρες και στα ίδια τα σώματα των ανθρώπων. Βρίσκεται, όπως σημειώνει χαρακτηριστικά, στον πυρήνα διαφόρων ειδών αγάπης. Και η αγάπη, γράφει, είναι η καύσιμη ύλη που τροφοδοτεί την προώθηση του έθνους (244).

Συμπερασματικά, με βάση και θεωρητικό στήριγμα τα παραπάνω, η διατριβή αυτή επιχειρεί να διερευνήσει το ρόλο που διαδραματίζει η εικόνα του προσώπου στον τρόπο που διαμορφώνονται, αλλά και διαχειρίζονται από τον κυρίαρχο λόγο τα έμφυλα, εθνικά υποκείμενα στο διεθνές συγκεκριμένο, στη μετανεωτερικότητα. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται, αν τα αφηγήματα που παράγονται και αναπαράγονται από τα ΜΜΕ, αναφορικά με τα πρόσωπα και ειδικότερα μέσα από την προβολή «αλλοιωμένων» προσώπων, είτε από ρίψη οξέως είτε από πλαστική επέμβαση,

αποτελούν ένα μέσο ελέγχου, πειθάρχησης και κανονικοποίησης των απείθαρχων σωμάτων στα κυρίαρχα έμφυλα, εθνικά και πολιτισμικά πρότυπα. Παράλληλα, θα διερευνηθεί, αν, μέσα σε αυτές τις συνθήκες, δημιουργείται το έδαφος για τα υποκείμενα, να διαφύγουν από τους κυρίαρχους λόγους, που είναι φορείς συγκεκριμένων ταυτοτήτων, του «λευκού», «αψεγάδιαστου», «όμορφου», κατά κύριο λόγο «ετεροφυλόφιλου» θηλυκού υποκειμένου και που είναι χαραγμένες στα σώματά τους, σχεδόν εκ των προτέρων.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

4.1 Ανάλυση Λόγου

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται στην παρούσα έρευνα είναι η ανάλυση λόγου. Στα πλαίσια της κοινωνιολογικής έρευνας η ανάλυση λόγου αντιμετωπίζει το λόγο ως μια μορφή κοινωνικής πρακτικής, δηλαδή, οι αφηγήσεις θεωρούνται ένα μέσο που οι άνθρωποι χρησιμοποιούν προκειμένου να καταφέρουν κάτι: να κατηγορήσουν, να απολογηθούν, να κολακεύσουν. Η ανάλυση λόγου βασίζεται στη διερεύνηση των καταστάσεων εκφοράς του λόγου, εξετάζει τους κανόνες και τους περιορισμούς της γλώσσας και πώς αυτοί αποσαφηνίζονται και γίνονται κατανοητοί. Αναζητά τα περιθώρια της γλώσσας και τα τιθέμενα όρια της φράσης, όλα διευθετημένα μέσα στην εγκυρότητα της σημασίας (Λυδάκη 2008:65).

Οι Philips Louise & Jorgensen Marianne (2002:1) ορίζουν το λόγο (discourse) ως ένα συγκεκριμένο τρόπο του να μιλάς και να καταλαβαίνεις τον κόσμο. Και καθώς οι άνθρωποι δραστηριοποιούνται και συμμετέχουν σε διάφορους τομείς της καθημερινότητας τους, σημειώνουν ότι η ομιλία των ανθρώπων οργανώνεται γύρω από διαφορετικά γλωσσικά συστήματα ή λόγους. Όπως επισημαίνουν, η ύπαρξη του πολιτικού, του ιατρικού και άλλων λόγων οδηγεί σε μια σειρά από διεπιστημονικές προσεγγίσεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την έρευνα πολλών, διαφορετικών κοινωνικών τομέων σε πολλούς διαφορετικούς τύπους μελετών. Ακριβώς γιατί πρόκειται για μια σειρά διεπιστημονικών προσεγγίσεων είναι δυνατόν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας να χρησιμοποιηθεί ένας συνδυασμός διαφορετικών προσεγγίσεων αναλύσεων λόγου. Η άποψη είναι ότι διαφορετικές οπτικές γωνίες παρέχουν διαφορετικά μορφές γνώσης για ένα φαινόμενο, έτσι ώστε, από κοινού, να παράγουν μια ευρύτερη κατανόηση (4).

Σημαντική και καθοριστική είναι η επιρροή που άσκησε σε όλο το φάσμα της μεταδομιστικής κοινωνικής θεωρίας και στη θεωρία της ανάλυσης λόγου ο Michel Foucault. Ο Foucault μελέτησε τη σχέση του λόγου με την γνώση και την αλήθεια, τις μορφές που λαμβάνει η εξουσία που ασκείται μέσω του λόγου και τα αποτελέσματά της που γίνονται εμφανή μέσα από την αντικειμενοποίηση και υποκειμενοποίηση του ανθρώπου. Αφετηριακή παραδοχή του Foucault είναι ότι οι λόγοι δεν είναι διαφανείς ή ουδέτεροι τρόποι περιγραφής του κοινωνικού και βιολογικού κόσμου. Ο λόγος δεν αποτελεί ένα ουδέτερο μέσο ή εργαλείο που απλώς αναπαριστά την πραγματικότητα, αλλά κατέχει κεντρικό ρόλο στην κατασκευή νοημάτων και στις μορφές υποκειμένων, μέσα από την επένδυση των σωμάτων με συγκεκριμένες ικανότητες σε δεδομένα συγκείμενα εξουσία (Χιωτάκη-Πούλου 2008:74).

Ο μεταδομισμός του Foucault γενικά εξετάζει το πώς το υποκείμενο δημιουργείται μέσα από τους λόγους (Philips & Jorgensen 2002:25). Ο Foucault θεωρεί ότι το υποκείμενο κατασκευάζεται, αναπαράγεται και μετατρέπεται μέσω πρακτικών του λόγου, οι οποίες δεν μπορούν να διαχωριστούν από τον τρόπο με τον οποίο πρακτικές της εξουσίας διαμορφώνουν και κατασκευάζουν τα ανθρώπινα σώματα. Η ενσώματη υποκειμενικότητα είναι ένα αποτέλεσμα των λόγων που παράγουν πολλαπλές και πολλές φορές αντιθετικές μορφές υποκειμενικότητας (Weedon 1999:116 στο Ψύλλα 2009:72)

Μέσα σε αυτές τις ρηματικές πρακτικές εμπεριέχονται οι πράξεις ομιλίας, τα κείμενα, η διαδικασία της συγγραφής, η επιχειρηματολογία και η αναπαράσταση γενικότερα (Glegg 1990). Ο λόγος όμως και οι ρηματικές πρακτικές θα μπορούσαν να αναζητηθούν και σε αυτά που μένουν ανείπωτα και μπορούν να ερμηνευθούν μέσα από διάφορες πρακτικές νοηματοδότησης. Όπως σημειώνει η Χαλκιά (2011:95):

«Λόγος δεν είναι μόνο οι λέξεις, προφορικές ή γραπτές, αλλά γενικότερα οι πρακτικές νοηματοδότησης. Από λόγους αποτελείται και το ευρύτερο γνωστικό σχήμα το οποίο επιτρέπει να γίνεται κατανοητό οποιοδήποτε πολιτισμικό κείμενο με έναν τρόπο και όχι με έναν άλλον. Επιπλέον οι λόγοι ενός κειμένου δεν είναι μόνο «αυτό που λέει», αλλά και αυτό που δεν λέει ή που υπαινίσσεται».

Μια από τις προσεγγίσεις στην ανάλυση του λόγου, η οποία επηρεάστηκε και από το Foucault, είναι η Θεωρία του Λόγου των Ernesto Laclau & Chantal Mouffe. Ο ορισμός που δίνουν οι δύο θεωρητικοί στο λόγο είναι ο εξής (1985:105):

«Θα αποκαλούμε συνάρθρωση κάθε πρακτική που καθιερώνει μια τέτοια σχέση ανάμεσα σε ορισμένα στοιχεία, ώστε να μεταβάλλεται η ταυτότητα τους ως αποτέλεσμα της συναρθρωτικής πρακτικής. Τη δομημένη ολότητα που προκύπτει από τη συναρθρωτική πρακτική θα την ονομάζουμε λόγο. Τις διαφορετικές θέσεις, στο βαθμό που εμφανίζονται συναρθρωμένες σε ένα λόγο, θα τις αποκαλούμε στιγμές. Αντιθέτως, θα αποκαλούμε στοιχείο κάθε διαφορά που δεν συναρθρώνεται στο λόγο».

Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό που δίνουν οι Laclau & Mouffe, οι στιγμές είναι τα σημαίνοντα που συναντάμε συναρθρωμένα σε ένα συγκεκριμένο λόγο. Κάθε σημαίνον που βρίσκεται έξω από το λόγο ονομάζεται «στοιχείο». Ο διαχωρισμός αυτός δεν μπορεί να είναι απόλυτος γιατί οι ιδέες εξελίσσονται, με την έννοια ότι υπάρχει ρευστότητα στην κίνησή τους. Έτσι, στην πορεία του χρόνου κάποιες στιγμές ενός λόγου είναι δυνατό να εκπέσουν σε εξωτερικά στοιχεία ενώ άλλα εξωτερικά στοιχεία να ενσωματωθούν στο λόγο και να γίνουν στιγμές του. Τα στοιχεία που είναι διεκδικούμενα από πολλούς λόγους τα ονομάζουν μετέωρα σημαίνοντα (Σταυρακάκης 1997:25-26). Το πεδίο που βρίσκεται έξω από το λόγο που εξετάζουμε οι Laclau & Mouffe το ονόμασαν πεδίο ρηματικότητας. Αυτό παράγεται από τη συναρθρωτική πρακτική στην προσπάθειά της να δημιουργήσει ένα ολοκληρωμένο νόημα (Laclau & Mouffe 1985: 27).

Το πεδίο της ρηματικότητας είναι μια δεξαμενή, όπου εναποτίθεται το «πλεόνασμα νοήματος» που παράγεται από κάθε συναρθρωτική πρακτική –δηλαδή οι σημασίες που έχει ή είχε κάθε σημαίνον σε άλλους λόγους και τις οποίες σημασίες αποκλείει ο συγκεκριμένος λόγος, έτσι ώστε να δημιουργήσει τη δική του ενότητα νοήματος. Ένας λόγος διαμορφώνεται πάντα σε σχέση με εκείνο που αποκλείει, δηλαδή σε σχέση με το πεδίο της ρηματικότητάς του. Ακριβώς επειδή οι λόγοι συγκροτούνται πάντοτε σε σχέση με ένα έξωθεν, διατρέχουν πάντα τον κίνδυνο να υπονομευθούν και η νοηματική τους ενότητα κινδυνεύει να διασαλευθεί από άλλους τρόπους καθορισμού της σημασίας (27).

Ως λόγος, επομένως, νοείται κάθε καθορισμός/καθήλωση του νοήματος σε ένα ιδιαίτερο πεδίο, κάθε (μερικώς) παγιωμένη συνάρθρωση σημαινόντων (στιγμών). Ένας λόγος σχηματίζεται από τη μερική σταθεροποίηση του νοήματος γύρω από ορισμένα κομβικά σημεία (112). Τα κομβικά σημεία είναι προνομιακά σημαίνοντα, με επίκεντρο τα οποία διαρθρώνονται τα υπόλοιπα σημαίνοντα, οι στιγμές ενός λόγου (Howarth, David, Norval, Aletta & Stavrakakis (επιμ) 2000:8). Ο ρόλος τους,

αν και ενδεχομενικός και ιστορικά επικαθορισμένος, προσδίδει προσωρινή σταθερότητα στη συνάρθρωση του λόγου. Η «πρακτική της συνάρθρωσης, επομένως, συνίσταται στην κατασκευή κομβικών σημείων που καθηλώνουν μερικώς το νόημα» (Laclau & Mouffe 1985: 113).

Οι λόγοι επιχειρούν να μετατρέψουν τα στοιχεία σε στιγμές περιορίζοντας την πολυσημία τους και αποδίδοντας τους ένα καθορισμένο νόημα. Σύμφωνα με τους Laclau & Mouffe, ο λόγος δημιουργεί ένα «κλείσιμο», βάζοντας προσωρινά τέλος στις διακυμάνσεις του νοήματος των σημαινόντων. Το κλείσιμο όμως δεν είναι ποτέ οριστικό (Howarth, David, Norval, Aletta & Stavrakakis (επιμ) 2000:8). «Η μετάβαση από τα στοιχεία στις στιγμές δεν ολοκληρώνεται ποτέ» (Laclau & Mouffe, 1985:110).

Αυτές οι εντάσεις μεταξύ διαφορετικών λόγων και καθηλώσεων του νοήματος σηματοδοτούν τις εντάσεις που δηλώνουν τη μερική ανοιχτότητα και τη μερική κλειστότητα του κοινωνικού. Έτσι, ενώ το κοινωνικό πεδίο δεν μπορεί ποτέ να κλείσει και οι πολιτικές πρακτικές προσπαθούν συνεχώς να εξαλείψουν αυτήν την έλλειψη της κλειστότητας, υπάρχει πάντα η ιδέα του κλεισίματος και της πληρότητας σαν ένα αδύνατο ιδανικό (Laclau 2007:53). Η πληρότητα της κοινωνίας «[...] θα παρουσιάζεται πάντα μέσα από την παρουσία της απουσίας της» (53).

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο λόγος, η ταυτότητα, αλλά και η κοινωνία έχουν ρευστό χαρακτήρα, με την έννοια ότι δεν μπορούν ποτέ να σταθεροποιηθούν, να κλείσουν και χρειάζονται πάντα ένα καταστατικό έξωθεν για να μπορούν να συγκροτήσουν τον εαυτό τους, κι όχι ένα υπερβατικό σημαίνον ή υποκείμενο (53).

4.2 Η Κριτική Ανάλυση Λόγου

Μια άλλη σημαντική κατεύθυνση της Ανάλυσης του Λόγου είναι η Κριτική Ανάλυση Λόγου. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου, είναι μια μορφή κοινωνικής πρακτικής που συνιστά τον κοινωνικό κόσμο και ταυτόχρονα συνίσταται από άλλες κοινωνικές πρακτικές. Και ως κοινωνική πρακτική, ο λόγος βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση με άλλες κοινωνικές διαστάσεις (Philips & Jorgensen 2002:61). Στην Κριτική Ανάλυση Λόγου υποστηρίζεται ότι πρακτικές του λόγου συνεισφέρουν στη δημιουργία και στην αναπαραγωγή άνισων σχέσεων εξουσίας μεταξύ κοινωνικών ομάδων. Αυτά τα αποτελέσματα γίνονται αντιληπτά ως ιδεολογικά αποτελέσματα (63). Ο Norman Fairclough (1995:132) ορίζει την Κριτική Ανάλυση Λόγου ως μια προσέγγιση, η οποία τείνει συστηματικά να ανιχνεύει την ιδεολογία, δηλαδή, όχι μόνο αυτά που

λέγονται σε ένα κείμενο, αλλά και αυτά που έχουν ήδη ειπωθεί αλλού και θεωρούνται δεδομένα

Οι Blommaert & Verschueren (1998:26) αναφέρουν ότι η «πλέον απτή κατάδειξη της ιδεολογίας είναι ο λόγος» και ο Eagleton στο έργο του αναφορικά με την ιδεολογία (1991:9) υποστηρίζει ότι όλα τα αποσπάσματα του λόγου είναι επιφορτισμένα ιδεολογικά και ότι τα γλωσσικά χαρακτηριστικά αυτών των αποσπασμάτων φανερώνουν τις επιμέρους ιδεολογικές θέσεις που περιέχονται. Το λεκτικό συμβάν συνεπώς περιέχει στοιχεία ιδεολογίας τα οποία ‘επικοινωνούν’ οι ίδιοι οι ομιλητές και τα οποία είναι ‘ανοιχτά’ προς θεώρηση και ερμηνεία, ανάλογα με το συμφραζόμενο. Αποτελεί με άλλα λόγια μια κοινωνική πρακτική¹⁰, που φέρει συστήματα γνώσεων, αντιλήψεων και κοινωνικών σχέσεων μεταξύ υποκειμένων (Fairclough 1995:6) και που τοποθετείται έναντι προσωπικών ή κοινωνικών αξιών και συμπεριφορών, επιβεβαιώνοντας ιδεολογίες που ήδη υφίστανται, ή εισάγοντας καινούριες. Στην τελευταία περίπτωση ο λόγος ‘παράγει’ ιδεολογικό έργο, επηρεάζοντας έτσι την κοινωνία και τον πολιτισμό (Fairclough & Wodak 1997: 271-280).

Ο λόγος προσεγγίζεται ως μια μορφή κοινωνικής δράσης (Van Dijk 1991, 1993 & 1998) και ως μια ακολουθία από κοινωνικές πρακτικές που αλληλοδιαμορφώνονται. Όπως σημειώνει ο Stubbs (1983:8) δεν υπάρχει χρήση της γλώσσας που δεν εμπεριέχεται στην κοινωνία, όπως και δεν υπάρχουν σχέσεις μεταξύ γλώσσας και κοινωνίας που δεν συνειδητοποιούνται μέσω λεκτικής αλληλεπίδρασης.

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου επιχειρεί να φέρει στην επιφάνεια τους υπόρρητους συσχετισμούς ανάμεσα στη γλώσσα και την εξουσία και να δείξει τον τρόπο με τον οποίο η γλώσσα συμβάλλει στην παραγωγή και αναπαραγωγή κοινωνικών ανισοτήτων και των ιδεολογιών που τις συντηρούν. Επιπλέον παίρνει θέση στην κοινωνική διαμάχη για την εξουσία και τάσσεται στο πλευρό υποτελών κοινωνικά ομάδων (Fairclough & Wodak 1997:259, 272-273 και Van Dijk 2001:96), επιχειρώντας να συμβάλλει στην καλύτερη συνειδητοποίηση από την πλευρά αυτών που χρησιμοποιούν το λόγο του τι συνεπάγεται ιδεολογικά, κοινωνικά και πολιτισμικά η καθημερινή γλωσσική πρακτική τους (Fairclough 2001:125).

¹⁰Ο όρος «κοινωνική πρακτική» αναφέρεται σε μια σχετικά παγιωμένη μορφή κοινωνικής δραστηριότητας (Fairclough, 2003:205). Τέτοιες κοινωνικές πρακτικές είναι η διδασκαλία, το τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων και η ιατρική εξέταση.

Η δευτερογενής λειτουργία που χαρακτηρίζει το λόγο, δηλαδή της διαμόρφωσης της κοινωνικής πραγματικότητας, αφορά στις κοινωνικές ταυτότητες και ρόλους, στις κοινωνικές σχέσεις (εξουσίας, αλληλεξάρτησης, απόδοσης ρόλων) και στα συστήματα γνώσης και ιδεολογίας (στάσεις, αναπαραστάσεις, συμπεριφορές). Ιδιαίτερο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία διαδραματίζουν οι «ειδικοί λόγοι» επενδυμένοι με εγκυρότητα, ειδική δομή και θεματολογία, αλλά και χαρακτηρισμένοι έντονα από τις στοχοθετήσεις των φορέων εκφοράς τους, παραπέμποντας σε στρατηγικές και πολιτικές λόγου (Fairclough 1995:56).

Όπως αναφέρει ο Παύλου (2006) οι «ειδικοί λόγοι» (πολιτικός, οικονομικός, τεχνοκρατικός, επιστημονικός, φιλοσοφικός, καλλιτεχνικός κλπ.) ορίζονται με βάση κριτήρια περιεχόμενου, φορέων λόγου και κοινωνικού πεδίου στο οποίο αφορούν και διατυπώνονται. Η σύνθεσή τους στα πλαίσια ενός κοινωνικά προσδιορισμένου δημόσιου κοινωνικού χώρου συνιστά το λόγο των μέσων (MME). Η ανάλυση λόγου και σε αυτή την περίπτωση του λόγου των MME ξεκινά από το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο αποκτά νοηματικό φορτίο και επιτελεί κοινωνικές λειτουργίες μέσα από τη χρήση του (αναπαραγωγή-κατανάλωση). Ο ρόλος των MME στις σύγχρονες κοινωνίες καθίσταται κεντρικός και αναλύεται ως τέτοιος στις διάφορες προσεγγίσεις καθώς ο λόγος που εκφράζουν, ο «λόγος των MME», τείνει να είναι, και αναγνωρίζεται ως τέτοια, η κύρια πηγή γνώσης, διαμόρφωσης στάσεων και ιδεολογίας των ατόμων (Van Dijk 1993 στο Μαρβάκης, Παρσάνογλου, Παύλου (επιμ.) 2001:131).

Επιπλέον, ο «λόγος των Μέσων», σε μια κοινωνία με ολιγοπώλια γνώσης και κατανάλωσης της ενημέρωσης, όπως έχουν υποδείξει πολυάριθμες έρευνες, τείνει να είναι, και αναγνωρίζεται ως η κύρια πηγή γνώσης, διαμόρφωσης στάσεων και ιδεολογίας των κοινωνιών (131). Έτσι, ο λόγος των Μέσων όπως επισημαίνει ο Παύλου (2006) αποτελεί μια μοναδική πηγή δημόσιου λόγου, η οποία ασκεί εμμέσως τη μέγιστη δυνατή επιρροή στα άτομα σε συνθήκες απουσίας εναλλακτικών πηγών λόγου. Η διαδικασία αυτή απέχει από τη μονομερή επιρροή και τη χειραγώγηση. Τα υποκείμενα μέσα από την κατανάλωση των προϊόντων των Μέσων υιοθετούν ερμηνευτικά πρότυπα, κατηγορίες, ταξινομήσεις και ιεραρχήσεις ως εργαλεία κατανόησης των γεγονότων.

Στη παρούσα μελέτη θα στηριχτούμε θεωρητικά στον τρόπο ανάλυσης που ακολουθεί η Χαλκιά στο «δημογραφικό ζήτημα» και θα εξετάσουμε το λόγο του Τύπου, ο οποίος μέσα από τη χρήση συγκεκριμένων λέξεων, εκφράσεων συντελεί

στη δημιουργία ενός κοινωνικο-πολιτικού κλίματος που αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό τις κυρίαρχες αντιλήψεις για το φύλο, το έθνος, την αξία της εμφάνισης. Η έρευνα έχει ως πρωταρχικό σκοπό να διερευνήσει τα είδη και το περιεχόμενο των αναπαραστάσεων του προσώπου που παράγονται στο πλαίσιο των δημοσιευμάτων. Όπως σημειώνει η Χαλκιά (2011:95-96), ένα κείμενο, μια διαφήμιση, μια κινηματογραφική ταινία, δεν κάνει λόγο μόνο για το προϊόν που προωθεί, αλλά και για τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να έχει ένα υποκείμενο προκειμένου να αναγνωρίζεται μέσα στο συγκεκριμένο πλαίσιο και να είναι κάτοχος ταυτοτήτων που του αναγνωρίζουν την αξία της ζωής. Η αποδόμηση, η κριτική ανάγνωση και ανάλυση, άρα, είναι η διαδικασία εξιχνίασης των λόγων που δίνουν νόημα και διαμορφώνουν τόσο τα εν λόγω κείμενα όσο και γενικότερα τα κοινωνικά (υπο)κείμενα.

4.3 Το υλικό της μελέτης

Η παρούσα μελέτη χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος επικεντρώνεται στην ανάλυση του λόγου των MME αναφορικά με τις επιθέσεις με οξύ. Ειδικότερα, για τους σκοπούς της μελέτης χρησιμοποιούνται δημοσιεύματα από τον διεθνή Τύπο, τα οποία παρατίθενται στο σώμα της μελέτης κατόπιν δικής μου μετάφρασης. Τα δημοσιεύματα εξολοκλήρου συλλέχθηκαν από το διαδίκτυο. Προκειμένου τα δημοσιεύματα να χαρακτηρίζονται από εγκυρότητα επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε αυτά που δημοσιεύονται σε έγκυρες ειδησεογραφικές ιστοσελίδες. Το ερευνητικό υλικό έχει συλλεχθεί για τους σκοπούς της μελέτης με αποδελτίωση δημοσιευμάτων με βασικό κριτήριο τη ρητή αναφορά στο έθνος και το φύλο.

Στο πρώτο μέρος της μελέτης γίνεται ανάλυση λόγου σε δημοσιεύματα του διεθνούς Τύπου που αφορούν τρεις επιθέσεις με οξύ εναντίον γυναικών. Η πρώτη περίπτωση αφορά την Ιρανή Αμενέ Μπαχραμί, η δεύτερη την Πακιστανή Φάχρα Γιούνας και η τρίτη την Αγγλίδα Κάτι Πίπερ. Αναλυτικότερα, επιλέχθηκαν οι ακόλουθες περιπτώσεις:

4.3.1 Ρίψη Οξέως

Στις περιπτώσεις με οξύ μελετάται ο λόγος που αφορά στα πρόσωπα εκείνα, των οποίων τα χαρακτηριστικά αλλοιώθηκαν από τη ρίψη οξέος. Τα παραδείγματα

που έχουν μελετηθεί εντοπίζονται μόνο στο διεθνή χώρο. Αυτό συμβαίνει γιατί στην Ελλάδα οι επιθέσεις με οξύ δεν είναι τόσο διαδεδομένες. Επιλέξαμε να μην χρησιμοποιήσουμε την περίπτωση της Κωνσταντίνας Κούνεβα, η οποία το Δεκέμβρη του 2008 είχε δεχθεί επίθεση με οξύ, καθώς η περίπτωση αυτή είχε καλυφθεί διεξοδικά στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, οι περιπτώσεις που έχουμε εντοπίσει και θα αναλυθούν είναι:

1. Η Αμενέ Μπαχραμί από το Ιράν, το 2004 δέχθηκε επίθεση με οξύ από το σύντροφό της. Η υπόθεση απασχόλησε τη δημοσιότητα αρκετά χρόνια μετά. Αφορμή για την ενασχόληση με τη συγκεκριμένη υπόθεση υπήρξε η απόφαση ιρανικού δικαστηρίου, η οποία όριζε ως ποινή τη ρίψη οξέως από τη γυναίκα στο δρόμο. Τα ΜΜΕ ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με την υπόθεση το διάστημα από την ανακοίνωση της απόφασης του δικαστηρίου μέχρι και την απόφαση της γυναίκας να μην πράξει εκδικητικά. Τα δημοσιεύματα που ασχολούνται με την υπόθεση ανατρέχουν στο βίαιο περιστατικό και περιγράφοντάς το, ανασύρονται διάφοροι λόγοι που σε μεγάλο βαθμό καθορίζονται και ευθυγραμμίζονται με βάση το φύλο και το έθνος.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 15 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων
www.ethnos.gr (<i>Το Έθνος</i>)	2011: 31/07
www.tanea.gr (<i>Τα Νέα</i>)	2011: 01/08
www.bbc.co.uk (<i>BBC</i>)	2011: 02/06
www.huffingtonpost.com (<i>Huffington Post</i>)	2011:31/07
www.time.com (<i>Time</i>)	2011:15/05
www.cnn.com (<i>CNN</i>)	2011:01/08
www.aljazeera.com (<i>Aljazeera</i>)	2011: 29/01, 14/05, 31/07, 01/08
www.washingtonpost.com (<i>Washington Post</i>)	2008:14/12
www.guardian.com (<i>The Guardian</i>)	2011:31/07
www.thejournal.ie (<i>The Journal</i>)	2011:14/05 (2), 13/05

2. Η Φάχρα Γιούνας από το Πακιστάν, είχε υποβληθεί σε 38 πλαστικές επεμβάσεις μετά από επίθεση που δέχθηκε από το σύζυγό της. Στις 18 Μαρτίου 2012, δώδεκα χρόνια μετά από την επίθεση (2000), η γυναίκα αυτοκτόνησε πηδώντας από τον 6ο όροφο μιας πολυκατοικίας, στη Ρώμη, όπου είχε καταφύγει προκειμένου να ζήσει και όπου υποβαλλόταν σε πλαστικές επεμβάσεις. Η περίπτωση αυτή συγκέντρωσε τα φώτα της δημοσιότητας, όχι όταν έγινε η ρίψη οξέως, κάτι συχνό για το Πακιστάν, αλλά όταν αυτοκτόνησε. Γι' αυτό και η κάλυψη των δημοσιευμάτων του Τύπου εντοπίζεται τη συγκεκριμένη εβδομάδα μετά την αυτοκτονία. Επιλέξαμε να μελετήσουμε τη συγκεκριμένη περίπτωση γιατί ανάμεσα σε άλλα αναδεικνύεται ότι η ζωή της έγινε «ορατή» μέσα από το θάνατό της, ανασύροντας ζητήματα που αφορούν το έθνος και το φύλο.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 19 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων
http://www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2012: 16/4
http://www.huffingtonpost.co.uk (Huffington post)	2012: 28/3, 29/3
http://www.dailytelegraph.com (Daily Telegraph)	2012: 30/3
http://digitaljournal.com (Digital Journal)	2012: 28/3
http://blogs.reuters.com (Reuters)	2012: 26/3
http://tribune.com.pk (The Express Tribune)	2012: 25/3 (2), 26/3, 1/4, 7/12
http://www.washingtontimes.com (Washington Times)	2012: 28/3
http://www.nation.com (The Nation)	2012: 25/3
http://abcnews.go.com (abc news)	2012: 28/3
http://www.dailymail.co.uk (Daily Mail)	2012: 28/3
http://www.pakistantoday.com (Pakistan Today)	2012: 28/3
http://www.washingtonpost.com (Washington Post)	2012: 26/3
http://www.tanea.gr (Ta Nea)	2012: 11/4
http://asiancorrespondent.com (Asian Correspondent)	2012: 25/3

3. Η Κάτι Πίπερ πρώην μοντέλο και νυν τηλεπαρουσιάστρια από την Αγγλία. Η Katie Piper είχε δεχθεί επίθεση με οξύ από έναν άνδρα στις 31/03/2008. Είναι μια περίπτωση που συγκέντρωσε τα φώτα της δημοσιότητας καθώς ήταν ένα δημόσιο πρόσωπο, αρκετά δημοφιλές και διάσημο στην Αγγλία. Η μελέτη και η αποδελτίωση του υπό μελέτη υλικού δεν αφορά την περίοδο αμέσως μετά τη ρίψη οξέως, αλλά επεκτείνεται σε ένα βάθος χρόνου προκειμένου να μελετηθούν οι μεταγενέστεροι λόγοι που αρθρώθηκαν για τη συγκεκριμένη περίπτωση. Αυτό συμβαίνει γιατί η ίδια η Katie Piper, τους πρώτους 18 μήνες ύστερα από την επίθεση που δέχθηκε, κράτησε την ανωνυμία της. Επιλέξαμε να μελετήσουμε τη συγκεκριμένη περίπτωση γιατί αποτελεί ένα πρόσφορο έδαφος μελέτης των αναπαραστάσεων και των νοηματοδοτήσεων του έθνους και του φύλου μέσα από την εικόνα του προσώπου. Οι τρόποι που προβλήθηκε, μέσα από το λόγο του Τύπου, αναδεικνύουν τον καταλυτικό ρόλο του «όμορφου», «λευκού», προσώπου στη νοηματοδότηση και συνέχιση μιας «ομαλής» και «φυσιολογικής» ζωής.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 20 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων
http://www.dailymail.co.uk (Daily Mail)	2009: 19/10 2010: 16/11 2011: 14/9, 17/11 2012: 6/2, 11/6, 7/10 2013: 15/1
http://www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2009: 20/10
http://news.sky.com (Sky News)	2009: 20/10
http://news.bbc.co.uk (bbc)	2010: 28/4 2011: 21/3, 22/11 2012: 7/2
http://www.guardian.co.uk (The Guardian)	2012: 2/6
http://www.independent.co.uk (Independent)	2011: 23/3, 27/3 2012: 30/9
http://abcnews.go.com (abc news)	2010: 5/1, 7/1

4.3.2 Πλαστικές εγχειρήσεις

Το δεύτερο μέρος της ενότητας ασχολείται με τις πλαστικές επεμβάσεις, σε τρία δημόσια πρόσωπα. Η πρώτη περίπτωση είναι η Πρόεδρος της Βραζιλίας Ντίλμα Ρουσσεφ, η δεύτερη η πρώην Πρόεδρος της Αργεντινής, Κριστίνα Φερνάντεζ ντε Κίρσνερ και η τρίτη η Αγγλίδα πρώην πολιτικός Λουίζ Μένς. Τα πρόσωπα, τα οποία αποτελούν το υλικό της μελέτης βρίσκονται στη δημοσιότητα, ως συμμετέχουσες στο πολιτικό σκηνικό. Οι υπό μελέτη περιπτώσεις είναι:

1. Η Ντίλμα Ρουσσεφ είναι Πρόεδρος της Βραζιλίας από το 2011. Οι πλαστικές που έκανε η Ντίλμα Ρουσσεφ και οι οποίες επισημαίνονται μέσα από τα δημοσιεύματα αποτελούν ένα όχημα ανάδυσης λόγων που αφορούν, όχι μόνο τη σημασία της εμφάνισης για μια γυναίκα πολιτικό, αλλά και τον τρόπο αντιμετώπισης και αναπαράστασης του φύλου και του έθνους, έτσι όπως αποτυπώνεται σε ένα δημόσιο πρόσωπο. Η μελέτη και αποδελτίωση του υλικού ξεκινάει την περίοδο λίγο πριν τις προεδρικές εκλογές της Βραζιλίας (30/10/2010) στις οποίες η Ρουσσεφ αναδείχθηκε νικήτρια και έγινε η πρώτη πρόεδρος της Βραζιλίας και εκτείνεται στους πρώτους μήνες μετά την εκλογή της. Περιλαμβάνονται και κάποια δημοσιεύματα μετά από αυτήν την περίοδο με κριτήριο την αναφορά στις πλαστικές επεμβάσεις που έχει προβεί.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 11 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων
www.nbcnews.com (NBC News)	2009: 13/1
www.aljazeera.com ((Aljazeera)	2010: 25/10
www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2010: 26/5, 31/10
www.guardian.co.uk (The Guardian)	2010: 1/5, 31/10, 12/11 2011: 7/3
www.huffingtonpost.com (Huffington Post)	2010: 29/2
http://online.wsj.com (Wall Street Journal)	2010: 30/9
http://www.independent.co.uk (Independent)	2010: 26/9

2. Η Κριστίνα Φερνάντεζ ντε Κίρσνερ είναι η πρώτη εκλεγμένη γυναίκα πρόεδρος της Αργεντινής. Το ενδιαφέρον της συγκεκριμένης περίπτωσης είναι ότι οι πλαστικές επεμβάσεις, στις οποίες προβαίνει το συγκεκριμένο πολιτικό πρόσωπο, αλλά και γενικότερα η εμφάνισή του απασχολούν ιδιαίτερα τα διεθνή ΜΜΕ. Τα μίντια εστιάζουν στην εμφάνισή της ενώ η ίδια μέσα από δηλώσεις προσπαθεί να εκτρέψει αλλού το ενδιαφέρον. Η πολιτική και ο δημόσιος χώρος γίνονται ένα πεδίο, στο οποίο η εικόνα διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο, ενώ ο λόγος μοιάζει να κατέχει υποδεέστερο ρόλο στην άσκηση πολιτικής. Το υπό μελέτη υλικό αναφορικά με τη συγκεκριμένη περίπτωση ξεκινάει από το 2007, χρονιά όπου ο Νέστορ Ντε Κίρσνερ, Πρόεδρος της Αργεντινής πεθαίνει και τον διαδέχεται ύστερα από εκλογική αναμέτρηση στο αξίωμα η σύζυγός του Κριστίνα Φερνάντεζ ντε Κίρσνερ. Το υλικό καλύπτει και την περίοδο (Οκτώβριος 2011), όπου η Ντε Κίρσνερ επανεκλέγεται Πρόεδρος της Αργεντινής μέσα από τις εθνικές εκλογές.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 15 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων
http://www.dailymail.co.uk (Daily Mail)	2010: 22/2 2012: 14/1
http://www.guardian.co.uk (Guardian)	2007: 28/10, 29/10 2012: 5/2
http://www.elmundo.es (Elmundo)	2011: 25/10
http://www.independent.co.uk (Independent)	2012: 11/2
http://www.reuters.com (Reuters)	2007: 21/10
http://www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2010: 20/2
http://ireport.cnn.com (Cnn)	2012: 9/1
http://www.periodistadigital.com (Periodista Digital)	2012: 6/5
http://www.cbsnews.com (Cbs News)	2009: 11/2
http://www.time.com (Time)	2007: 29/10
http://abcnews.go.com (Abc News)	(χωρίς ημερομηνία)
http://www.argentinaindependent.com (Argentina Independent)	2012: 3/5

3. Η Λουίζ Μένς, Αγγλίδα συγγραφέας, υπήρξε βουλευτρια του Αγγλικού Συντηρητικού Κόμματος μέχρι και το 2012, όπου ανακοίνωσε την

απόφασή της να αποσυρθεί για χάρη της οικογένειάς της. Ο αγγλικός Τύπος έχει ασχοληθεί με επικριτικό τόνο με τις πλαστικές επεμβάσεις που έχει κάνει. Η ίδια έχει ασκήσει κριτική στα μίντια για την ενασχόλησή τους με την εμφάνισή της. Και στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπως και στις δύο προηγούμενες αναδεικνύεται η έμφαση που δίνεται στην εμφάνιση ενός θηλυκού προσώπου και η οποία συνδέεται τόσο με την εκφορά του πολιτικού λόγου όσο και με τις πολιτικές πράξεις. Η κάλυψη του υλικού χωρίζεται σε δύο περιόδους. Η πρώτη περίοδος εκτείνεται από τις 30/09/2011 ως 09/04/2012 και αφορά δημοσιεύματα του αγγλικού τύπου, τα οποία διερωτώνται αν η Mench έχει προβεί σε πλαστική επέμβαση, κάτι το οποίο αρχικά η ίδια διαψεύδει. Η δεύτερη περίοδος κάλυψης είναι η 25η Απριλίου 2013, ημερομηνία κατά την οποία η Mench παραδέχεται ότι έχει κάνει πλαστική επέμβαση.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 12 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
http://www.guardian.co.uk (The Guardian)	2011: 30/9, 27/11 2012: 4/1	2011: 30/9, 27/11 2012: 4/1
http://www.dailymail.co.uk (Daily Mail)	2011: 2/10 2012: 3/1, 10/3, 9/4, 6/8	2012: 3/1, 10/3, 9/4, 6/8
http://www.theweek.co.uk (The Week)	2011: 7/6	2011: 7/6
http://www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2011: 5/10 2013: 14/2	2011: 5/10 2013: 14/2
http://www.bbc.com (bbc)	2013: 25/4	2013: 25/4

4.3.3 Καλυμμένα πρόσωπα αντίστασης

Το τρίτο μέρος της έρευνας μελετά τους τρόπους αναπαράστασης από τα ΜΜΕ των υποκειμένων εκείνων που δρουν στο δημόσιο χώρο έχοντας καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους με κουκούλα, επαναπροσδιορίζοντας και επανορίζοντας σε μεγάλο βαθμό το έθνος, το φύλο και τη χρήση του δημόσιου χώρου. Με τη μελέτη των περιπτώσεων αυτών επιχειρείται να γίνει μια όσο το δυνατόν σφαιρικότερη προσέγγιση στη συμβολή του προσώπου στη διαμόρφωση πολιτικών υποκειμένων στο συγκεκριμένο συγκείμενο στην ύστερη νεωτερικότητα.

Το τρίτο μέρος της παρούσας εργασίας απαρτίζεται από τρεις ενότητες, οι οποίες έχουν κοινό στοιχείο την κάλυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου.

Πιο συγκεκριμένα θα μελετηθούν οι ακόλουθες περιπτώσεις:

1. Ο Εθνικοαπελευθερωτικός Ζαπατιστικός Στρατός (EZLN), γνωστός ως Ζαπατίστας, είναι ένα κίνημα που αποτελείται από ιθαγενείς από την Τσιάπας, μια περιοχή στο Μεξικό, οι οποίοι διεκδικούν καλύτερες συνθήκες ζωής. Έχουν επιλέξει να μην εμφανίζεται το πρόσωπό τους, αλλά να καλύπτεται διαρκώς από μια κουκούλα και το μόνο εμφανές σημείο στο πρόσωπό τους είναι τα μάτια. Σύμφωνα με δηλώσεις που έχουν κάνει οι ίδιοι, επιλέγουν αυτόν τον τρόπο εμφάνισης γιατί οι πράξεις τους δεν θέλουν να ταυτίζονται με ένα πρόσωπο, το οποίο αυτόματα θα λάβαινε κοινωνικά μια αναγνωρισμένη εξουσία, αλλά θέλουν να μπορούν να βρουν τον εαυτό τους σε αυτή την εμφάνιση όλοι και όλες, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, ηλικίας και εθνικότητας. Με αυτόν τον τρόπο η εξουσία του προσώπου τίθεται υπό αμφισβήτηση και παράλληλα αυτή η εξουσία διαχέεται παντού και φορείς της μπορεί να γίνουν ο καθένας και η καθεμία. Το υπό μελετη υλικό αντλήθηκε από ελληνικά και διεθνή sites ειδησεογραφικού και κινηματικού χαρακτήρα ενώ χρησιμοποιήθηκαν και αναφορές σε προσωπικά ηλεκτρονικά blogs δημοσιογράφων. Το υλικό συγκεντρώθηκε με κριτήριο την αναφορά στους Ζαπατίστας και πιο συγκεκριμένα στις αναφορές στα καλυμμένα χαρακτηριστικά. Στο διάστημα αυτό με αφορμή κάποιες πολιτικές διακηρύξεις των Ζαπατίστας έρχονται στο προσκήνιο και απασχολούν την δημοσιότητα.

Αναφορικά με το υλικό της έρευνας ο αριθμός των άρθρων που αποτελούν το υλικό της μελέτης είναι 33, από αυτά τα 12 προέρχονται από ελληνικά ειδησεογραφικά δίκτυα και τα 21 από ξένα. Τα αποσπάσματα από τα ξένα δημοσιεύματα παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων
www.guardian.co.uk (<i>The Guardian</i>)	2001: 3/3 2007: 26/2, 12/5, 21/12 2011: 24/8 2012: 21/12, 31/12
www.independent.co.uk (<i>Independent</i>)	2006: 9/1
world.time.com (<i>The Time</i>)	2013: 8/1

ireport.cnn.com (<i>cnn</i>)	2013: 11/2
www.nytimes.com (<i>The New York Times</i>)	2005: 31/8 2006: 10/1, 1/6
www.aljazeera.com (<i>Aljazeera</i>)	2013: 11/2 2006: 7/1 2011: 1/1
www.digitaljournal.com (<i>Digital Journal</i>)	2012: 22/12
news.bbc.co.uk (<i>bbc</i>)	2001: 11/3 2006: 2/2
www.naomiklein.org (<i>naomiklein.org</i>)	2000: 6/12 2007: 20/12
www.alfavita.gr (<i>Alfavita</i>)	2012: 24/12
www.tvxs.gr (<i>tvxs</i>)	2013: 16/2
www.enet.gr (<i>Ελευθεροτυπία</i>)	2010: 3/4 2013: 13/1
www.epohi.gr (<i>Η Εποχή</i>)	2006: 15/1 Δημοσίευμα χωρίς ημερομηνία
www.left.gr (<i>left</i>)	2012: 27/12 2013: 13/4
www.zougla.gr (<i>zougla</i>)	2011: 1/10
www.ethnos.gr (<i>Το Έθνος</i>)	2008: 19/10
www.avgi.gr (<i>Η Αυγή</i>)	2011: 19/5
www.efsyn.gr (<i>Η Εφημερίδα των Συντακτών</i>)	2013: 23/1

2. Οι Anonymous είναι ένα διαδικτυακό κίνημα, κάτι που του δίνει μια άλλη «αίγλη» και γοητεία. Ξεπήδησε σε συνθήκες κοινωνικής και πολιτικής αναταραχής και καθώς είναι διαδικτυακό, είναι παγκόσμιο. Δεν περιορίζεται από χωρικά, εθνικά, ταξικά, έμφυλα και φυλετικά όρια. Διεκδικεί την παγκόσμια αποκατάσταση της αδικίας, την ισότητα, την αλληλεγγύη. Όπως και στην περίπτωση των Ζαπατίστας το πρόσωπό τους είναι καλυμμένο. Αυτοί, ωστόσο, δεν έχουν επιλέξει μια απλή κουκούλα για να καλύψουν τα χαρακτηριστικά τους αλλά μία μάσκα, που έχει συμβολικό χαρακτήρα. Η κάλυψη αυτή την φορά παίρνει «ηρωικά χαρακτηριστικά» ενώ ενέχει και την προσπάθεια αποφυγής της ποινικής δίωξης καθώς πολλές φορές οι πράξεις τους είναι ποινικά κολάσιμες. Το υλικό ξεκινάει από τις 05/11/2011 και εκτείνεται μέχρι και τις 15/04/2013.

Αναφορικά με το υλικό της έρευνας ο αριθμός των άρθρων που αποτελούν το υλικό μελέτης είναι 83, από τα οποία 46 βρέθηκαν σε ελληνικά ειδησεογραφικά δίκτυα και 37 σε ξένα ειδησεογραφικά δίκτυα. Τα αποσπάσματα από τα ξένα δημοσιεύματα παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά

τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων
www.tanea.gr (<i>Τα Νέα</i>)	2012: 26/10, 30/10, 18/12, 30/12 2013: 24/1, 13/3
www.tovima.gr (<i>Το Βήμα</i>)	2012: 9/10 (2), 12/10, 25/11, 28/11
www.naftemporiki.gr (<i>Ναυτεμπορική</i>)	2012: 9/10
www.tvxs.gr (<i>Tvxs</i>)	2011: 4/2 2012: 3/2, 18/2
www.ethnos.gr (<i>Το Έθνος</i>)	2012: 3/2, 15/2, 23/2, 6/3 2013: 17/2
www.avgi.gr (<i>Η Αυγή</i>)	2011: 15/6 2012: 19/2, 13/12 2013: 29/1
www.protothema.gr (<i>Πρώτο Θέμα</i>)	2011: 6/7
www.news.kathimerini.gr (<i>Η Καθημερινή</i>)	2011: 27/2, 6/8 2012: 26/2
www.enet.gr (<i>Ελευθεροτυπία</i>)	2010: 11/12, 12/12 2011: 27/4, 20/6, 13/11, 13/12, 6/8 2013: 10/2, 17/2
www.megatv.com (<i>Mega</i>)	2012: 21/3, 4/4
www.protagon.gr (<i>Protagon</i>)	2012: 5/2 2013: 9/1, 3/2
www.aljazeera.com (<i>Aljazeera</i>)	2011: 16/2, 19/3, 19/5 2012: 8/5

http://topontiki.gr	2012: 22/2, 24/2
www.skai.gr (Skai)	2012: 22/3
www.thepressproject.gr (The Press Project)	2012: 3/2
www.nytimes.com (The New York Times)	2011: 16/8, 28/8, 27/10 2012: 31/5 2013: 13/01, 28/2, 17/3
www.reuters.com (Reuters)	2011: 19/1 2012: 9/3
www.latimesblogs.latimes.com (Los Angeles Times)	2011: 14/11
www.rt.com (Russia Today)	2012: 9/1, 13/7, 21/8, 15/11 2013: 27/2
www.guardian.co.uk (The Guardian)	2011: 11/5, 30/8, 10/9 2012: 8/9 2013: 15/4
www.time.com (TheTime)	2010: 5/11 2011: 10/8, 29/8, 5/11 2012: 4/11 2013: 27/2
www.independent.co.uk (Independent)	2013: 25/2
www.bbc.co.uk (bbc)	2012: 3/2, 10/10, 19/10, 20/10, 26/11
www.huffingtonpost.com (The Huffington Post)	2013: 27/2

3. Η νομοθετική ρύθμιση που ποινικοποιούσε την ένδυση κουκούλας σε δημόσιες συναθροίσεις ίσχυσε από το 2009 ως και την Άνοιξη του 2015, όπου με τις διατάξεις του άρθρου 20 του ν. 4322/2015 καταργήθηκαν οι επιβαρυντικές περιπτώσεις διάπραξης αδικημάτων με χρήση κουκούλας ή αλλοιωμένων ή καλυμμένων

χαρακτηριστικών του προσώπου του δράστη. Η ένδυση κουκούλας σε διαδηλώσεις «αφαιρεί» από το υποκείμενο τα χαρακτηριστικά εκείνα που το καθιστούν αναγνωρίσιμο. Το δημόσιο πρόσωπο αποκτά διαφορετικές εκφάνσεις στο χώρο, καθώς, ενώ μπορεί να παραμένει κρυμμένο, μπορεί να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και να αρθρώνει ένα ηχηρό δημόσιο λόγο. Το δημόσιο πρόσωπο μπορεί να μην φανερώνεται, αλλά παράλληλα να κάνει πολιτική, αυτό αλλάζει τη σημασία των μέχρι τώρα νοημάτων. Για την επιστροφή στην κανονικότητα, στα φανερά πρόσωπα δηλαδή, επιστρατεύεται ο νόμος και σε συνδυασμό με το δημόσιο λόγο που αρθρώνεται κατά κύριο λόγο από τα ΜΜΕ επιχειρείται η επαναφορά στην προηγούμενη κατάσταση. Το υπό μελέτη υλικό αναφορικά με τη συγκεκριμένη περίπτωση ξεκινάει από τις πρώτες αναφορές στη νομοθετική ρύθμιση για την ποινική δίωξη της ένδυσης κουκούλας σε διαδηλώσεις (2009) και εκτείνεται μέχρι και το 2013 καθώς στο διάστημα αυτό υπήρξαν πολλές αναφορές σχετικά με τη συγκεκριμένη νομοθετική ρύθμιση. Ο αριθμός των άρθρων που αποτελούν το υλικό μελέτης είναι 42.

Τα δημοσιεύματα τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων
www.avgi.gr (Η Αυγή)	2009: 13/6, 20/10 2010: 21/3 2012: 28/9, 27/11 2013: 13/1
www.enet.gr (Ελευθεροτυπία)	2009: 18/3, 23/3, 6/7, 6/12 2010: 18/12 2011: 9/1 2012: 1/3 2013: 27/1
www.tovima.gr (Το Βήμα)	2010: 7/2 2012: 13/2, 27/3, 27/9
www.tanea.gr (Τα Νέα)	2011: 14/11 2012: 12/9, 27/9
www.topontiki.gr (Το Ποντίκι)	2009: 20/10 2010: 19/3
www.ethnos.gr (Το Έθνος)	2009: 18/3, 21/3, 31/3, 8/4 2012: 13/2, 18/2 2013: 10/1, 15/1
www.tvxs.gr (Tvxs)	2012: 13/8
www.protagon.gr (Protagon)	2009: 1/9 2011: 11/12 2012: 14/11, 24/12

www.skai.gr (Skai)	2012: 15/9
www.makthes.gr (Μακεδονία)	2009: 22/3
www.enikos.gr (Ενικός)	2012: 7/4, 29/12
www.efsyn.gr (Η Εφημερίδα των Συντακτών)	2012: 23/12
www.dimokratia.gr (Δημοκρατία)	2013: 5/1

Ερευνητικό Πλαίσιο

5. Ανάλυση λόγου περιπτώσεων οξύ

Ameneh Bahrami: Μια σύντομη γνωριμία

Η Ameneh Bahrami είχε δεχθεί επίθεση με οξύ από ένα συμφοιτητή της, το Majid Monahedi στην Τεχεράνη τον Οκτώβρη του 2004. Η Bahrami υπήρξε θύμα επίθεσης επειδή αρνήθηκε να τον παντρευτεί. Από την επίθεση που δέχθηκε με οξύ το πρόσωπό της παραμορφώθηκε και τυφλώθηκε στα δυο της μάτια. Κατέθεσε μήνυση εναντίον του και η απόφαση του δικαστηρίου το Νοέμβριο του 2008, στο πλαίσιο του ισλαμικού νόμου, ήταν η ανταπόδοση της τύφλωσης στο δράστη ρίχνοντας του στα μάτια ένας γιατρός την ανάλογη ποσότητα οξέως που είναι ικανή να τον τυφλώσει¹¹. Αν και αρχικά η Bahrami είχε δεχθεί να εφαρμοστεί ο νόμος της αντεκδίκησης, επιδιώκοντας τον όταν έφθασε η ώρα της εκτέλεσης της ποινής, σε ζωντανή σύνδεση από την ιρανική τηλεόραση η Bahrami επικαλούμενη τόσο το όνομα της χώρας της στο εξωτερικό όσο και ανθρωπιστικούς λόγους πήρε πίσω την αρχική της απόφαση ζητώντας να της αποδοθεί η απαιτούμενη δικαιοσύνη μέσω χρηματικής αποζημίωσης, ανερχόμενης στα 200.000 δολάρια. Από τα δημοσιεύματα δεν διευκρινίζεται αν τελικά δικαιώθηκε η Bahrami καθώς στέκονται στο γεγονός της απόσυρσης της ανταποδοτικής ποινής.

Η υπόθεση αυτή απασχόλησε κυρίως τα παγκόσμια ΜΜΕ όταν ήρθε η ώρα της εκτέλεσης της απόφασης. Τα διεθνή ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας¹² με αναφορές στο ιστορικό της υπόθεσης και στην παρούσα κατάσταση της Bahrami γνωστοποιούν την υπόθεσή της στο ευρύ κοινό.

Η συγκεκριμένη υπόθεση επιλέχθηκε να μελετηθεί γιατί μέσα από τον τρόπο παρουσίασης της υπόθεσης από τα δημοσιεύματα του Τύπου, το πρόσωπο της Bahrami αναδεικνύεται σε έναν κόμβο συνάντησης κάποιων εκ των σημαντικότερων

¹¹ Η ποινή αυτή ονομάζεται “gesas” και έχει τη σημασία του «οφθαλμός αντί οφθαλμού».

¹² Η υπόθεση της Bahrami προβλήθηκε στις ηλεκτρονικές σελίδες των εφημερίδων *Τα Νέα* και το *Έθνος*, μέσα από την αναδημοσίευση άρθρων από ξένα ειδησεογραφικά δίκτυα, τα οποία μεταφράστηκαν στα ελληνικά.

αφηγημάτων της μετανεωτερικότητας, αυτών του έθνους, του φύλου καθώς και του φόβου του «άλλου». Μέσω των αναπαραστάσεων του προσώπου, μας δίνεται η δυνατότητα να μελετήσουμε τη συμβολή αυτών των αφηγημάτων στη διαμόρφωση ενός υποκειμένου, το οποίο είναι φορέας συγκεκριμένων χαρακτηριστικών στη μετανεωτερικότητα. Επιπλέον, με τη μελέτη της συγκεκριμένης περίπτωσης επιδιώκουμε να συμβάλλουμε στη διεθνή βιβλιογραφία για την αναπαράσταση των μουσουλμάνων γυναικών στα ΜΜΕ.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 15 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
www.ethnos.gr (<i>To Ethnos</i>)	2011: 31/07	
www.tanea.gr (<i>Τα Νέα</i>)	2011: 01/08	
www.bbc.co.uk (<i>BBC</i>)	2011: 02/06	2011: 02/06
www.huffingtonpost.com (<i>Huffington Post</i>)	2011:31/07	2011:31/07
www.time.com (<i>Time</i>)	2011:15/05	2011:15/05
www.cnn.com (<i>CNN</i>)	2011:01/08	2011:01/08
www.aljazeera.com (<i>Aljazeera</i>)	2011: 29/01, 14/05, 31/07, 01/08	2011: 01/08
www.washingtonpost.com (<i>Washington Post</i>)	2008:14/12	2008:14/12
www.guardian.com (<i>The Guardian</i>)	2011:31/07	2011:31/07
www.thejournal.ie (<i>The Journal</i>)	2011:14/05 (2), 13/05	

Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε υλικό από 7 δημοσιεύματα καθώς κατόπι της μελέτης όλων των παραπάνω δημοσιευμάτων προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να απαντηθούν τα ερωτήματα της διατριβής.

5.1 Έθνος και θρησκεία

Η Bahrami είναι Ιρανή και μουσουλμάνα. Έχει δύο ιδιότητες που συνθέτουν μια ταυτότητα που όπως προκύπτει από τα δημοσιεύματα δεν είναι εύκολα διαχειρίσιμη από τα διεθνή ΜΜΕ. Σύμφωνα με την Gema Munoz Martin (2005:208 στο Navarro 2008:99), οι αναπαραστάσεις των μουσουλμάνων γυναικών στο διεθνή Τύπο «κυριαρχούνται από την πολιτισμική αναπαράσταση και ερμηνεία του Ισλάμ». Οι διακρίσεις, δηλαδή, εις βάρος των γυναικών στις ισλαμικές χώρες ερμηνεύονται κατά βάση μέσα από την ισλαμική κουλτούρα. Στην περίπτωση της Bahrami μελετώντας τα δημοσιεύματα που αφορούν στην υπόθεσή της διαπιστώνουμε ότι το Ισλάμ, λόγω της τιμωρίας που επεβλήθη στο δράστη, αναπαρίσταται ως ένας ρυθμιστικός παράγοντας της ζωής των μουσουλμάνων. Στο πλαίσιο αυτό παραβλέπονται πολλές φορές συνειδητά ή και ασυνείδητα άλλοι παράγοντες, όπως είναι οι πολιτικοί, κοινωνικοί και εκπαιδευτικοί που δρουν παράλληλα και θέτουν ένα ισχυρό πλαίσιο διακρίσεων απέναντι σε ό,τι διαφέρει από το κανονικό.

Παρακάτω θα μελετήσουμε τους λόγους που αναφέρονται τόσο στο έθνος όσο και στη θρησκεία και οι οποίοι άλλοτε ρητοί και άλλοτε άρρητοι θέτουν τα εθνικά σύνορα, τα οποία με τη σειρά τους αλληλεπιδρούν με τα έμφυλα. Οι λόγοι αυτοί μέσα από μονοπάτια και δρόμους συμβάλλουν στην κατασκευή του «άλλου». Στην πρώτη ενότητα αυτό συντελείται μέσα από την προβολή της σκληρότητας από την οποία διαπνέεται ο ισλαμικός νόμος, αλλά και τα ίδια τα υποκείμενα, όπως αυτά αναπαρίστανται μέσα από την προβολή της Bahrami. Στη δεύτερη ενότητα μέσα από τα αποσπάσματα προβάλλεται η ανάγκη για εκμοντερνισμό του ισλαμικού νόμου κατασκευάζοντας εμμέσως την εικόνα του «άλλου» καθώς με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ο οπισθοδρομικός χαρακτήρας του νόμου, αλλά και του κράτους σε σχέση με τη Δύση. Στην τρίτη ενότητα ολοκληρώνεται η κατασκευή της εθνικής εικόνας του Ιράν μέσα από την προβολή της αγωνίας των πολιτών του για την εικόνα της χώρας τους που προβάλλεται στη Δύση, όπου στην ουσία πρόκειται για μια αντεστραμμένη προσπάθεια κατασκευής της εικόνας ενός υποτελούς «άλλου» από τα ίδια τα υποκείμενα.

5.1.1 Το «σκληρό» πρόσωπο του Ιράν

Η υπόθεση έρχεται στην επιφάνεια του δημόσιου λόγου όταν το δικαστήριο επιβάλλει στο δράστη την ίδια σκληρή ποινή. Γι' αυτό το λόγο το σημείο εκκίνησης δεν τίθεται κατά την περίοδο που ρίχθηκε το οξύ, αλλά την περίοδο που ανακοινώθηκε η ποινή της αντεκδίκησης από το ιρανικό δικαστήριο. Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Washington Post* (14/12/2008) που ακολουθεί φανερώνεται το μέγεθος της σκληρότητας της ποινής, αλλά και της ίδιας της Bahrami, καθώς η ποινή προβάλλεται ως δικό της αίτημα. Διαβάζουμε:

Αργότερα τον τελευταίο μήνα, ένα Ιρανικό δικαστήριο διέταξε να ριχθούν πέντε σταγόνες από το ίδιο χημικό σε κάθε μάτι αυτού που της επιτέθηκε, αποδεχόμενο έτσι το αίτημα της Bahrami να τιμωρηθεί σύμφωνα με μια αρχή του Ισλαμικού δικαίου που επιτρέπει ένα θύμα να αναζητήσει ανταπόδοση για ένα έγκλημα.

Η αναφορά στην ποινή «πέντε σταγόνες σε κάθε μάτι» δημιουργεί μια εικόνα ιδιαίτερα φρικιαστική και σκληρή. Παρατηρούμε ότι, αν και η ποινή είναι ιδιαίτερα επαχθής, ο δημοσιογράφος τηρεί μια ουδετερότητα απέναντι σε αυτή, με την έννοια ότι δεν χρησιμοποιείται κάποια λέξη που να εκφράζει έστω και μια μικρή συναισθηματική εμπλοκή. Αντίθετα, η αναφορά γίνεται σε αυτή με πολύ τυπικό τρόπο φανερώνοντας, ενδεχομένως, τόσο μια απόσταση σε σχέση με το συγκεκριμένο περιστατικό, αλλά και μια απουσία έκπληξης για τη σκληρότητα της πράξης που συνδέεται με το ίδιο το Ιράν. Η αναφορά στο Ιράν γίνεται με τη χρήση του εθνικού επιθέτου «ιρανικό», το οποίο αναφέρεται στο δικαστήριο. Παράλληλα, η χρήση της συνεκφοράς «Ισλαμικού δικαίου» παραπέμπει σε χώρα της Ανατολής.

Ταυτόχρονα, ο νόμος αναπαρίσταται να μην είναι κάτι ξεκομμένο από τους πολίτες, αλλά να εκφράζει τα δικά τους αιτήματα. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τη χρήση της φράσης «αποδεχόμενο το αίτημα της Bahrami» προκύπτει ότι η βία αποτελεί μέσο επίλυσης της ίδιας της βίας. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται το βάθος αυτής μέσα στο κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο του Ιράν καθώς πολίτες και νόμος λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο ενώ και ο ίδιος ο νόμος, ο οποίος προκύπτει από το «Ισλαμικό δίκαιο» δίνει αυτή τη δυνατότητα στον πολίτη-θύμα. Παρατηρούμε ότι αυτή η αναφορά στη συγκεκριμένη «αρχή του Ισλαμικού δικαίου» υποδηλώνει τη σκληρότητα που διακατέχει το Ισλάμ.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος από τη *Washington Post* (14/12/2008) γίνεται πιο συγκεκριμένη αναφορά στις ποινές που επιτρέπονται από τον ισλαμικό νόμο, αλλά και τις διαμάχες που έχει προκαλέσει η εφαρμογή τους στο Ιράν. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε στο παρακάτω απόσπασμα:

Η εφαρμογή των σωματικών τιμωριών επιτρεπόμενες κάτω από τον Ισλαμικό νόμο, συμπεριλαμβανομένων του μαστιγώματος, του ακρωτηριασμού και του λιθοβολισμού, συχνά έχει προκαλέσει διαμάχη στο Ιράν, όπου πολλοί άνθρωποι έχουν χαρακτηρίσει τέτοιες ποινές ως βάρβαρες.

Ο «Ισλαμικός νόμος» σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα προβάλλεται να έχει τη δικαιοδοσία να μπορεί να παρεμβαίνει με τρόπο κατεξοχήν βίαιο στα σώματα των πολιτών του. Το ουσιαστικό «εφαρμογή» και η μετοχή «επιτρεπόμενες» εκφράζουν αυτή την επέμβαση του κράτους μέσω της νομοθεσίας στο σώμα των πολιτών. Ο χαρακτηρισμός «σωματικές τιμωρίες» εξάλλου αναδεικνύει αυτή την επέμβαση του κράτους στους πολίτες με τρόπο τιμωρητικό και επιπλέον δείχνει τη θέση υπεροχής του κράτους έναντι των πολιτών του, οι οποίοι βρίσκονται στην πλήρη δικαιοδοσία του.

Η αναφορά στις πειθαρχικές πρακτικές του κράτους πάνω στα σώματα των πολιτών, όπως είναι το «μαστίγωμα», ο «ακρωτηριασμός» και ο «λιθοβολισμός» προβάλλουν μια ιδιαίτερη σκληρότητα. Αυτή, μέσω της αναφοράς τόσο στον «Ισλαμικό νόμο» όσο και στο «Ιράν», συμβάλλουν στη δημιουργία της εικόνας ενός σκληρού και εκδικητικού ως προς τους πολίτες έθνους, η οποία επιτείνεται και από το επίθετο «βάρβαρες», το οποίο χαρακτηρίζει τις ποινές. Η αναφορά στην εσωτερική «διαμάχη» που έχει προκληθεί στο Ιράν εξαιτίας αυτού του ζητήματος υποδεικνύει ότι υπάρχουν αντιδράσεις. Φανερόνεται, έτσι, ότι δεν είναι ένα καθολικό φαινόμενο η ανοχή και η εφαρμογή της βίας αν και δεν σημειώνεται αυτές οι αντιδράσεις να παίρνουν μαζικό χαρακτήρα.

Στη συνέχεια, στο δημοσίευμα που ακολουθεί και το οποίο αναρτήθηκε στην ηλεκτρονική σελίδα του *bbc* (2/6/2011), η Hassiba Hadj Sahraoui, Αναπληρώτρια Διευθύντρια του Προγράμματος της Διεθνούς Αμνηστίας για τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, εμφανίζεται ιδιαίτερα επικριτική για την ποινή της ανταπόδοσης που επιβλήθηκε από το ιρανικό δικαστήριο. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Είναι απίστευτο το ότι οι ιρανικές αρχές θα σκέφτονταν να επιβάλλουν μια τέτοια τιμωρία» είπε η Hassiba Hadj Sahraoui, Αναπληρώτρια Διευθύντρια του Προγράμματος της Διεθνούς Αμνηστίας για τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική. «Ανεξάρτητα από το πόσο φρικτό ήταν το έγκλημα που υπέστη η Ameneh Bahrami, να τυφλωθεί με οξύ, είναι μια σκληρή και απάνθρωπη τιμωρία που ισοδυναμεί με βασανιστήρια».

Στο απόσπασμα αυτό, όπως προαναφέρθηκε, παρατίθενται οι δηλώσεις της Hassiba Hadj Sahraoui, Αναπληρώτριας Διευθύντριας της Διεθνούς Αμνηστίας. Στις δηλώσεις αυτές κυριαρχεί ένας αποτροπιασμός για τη σκληρότητα τόσο της βίαιης πράξης που υπέστη η Bahrami όσο και της ποινής που επέβαλλε το δικαστήριο στο δράστη. Η ρητή αναφορά στις «ιρανικές αρχές» δίνει ένα σαφή εθνικό προσανατολισμό, η οποία προκύπτει από το εθνικό επίθετο «ιρανικές» και η οποία συμβάλλει στην ανάδειξη μιας κοινωνίας που τόσο οι απλοί άνθρωποι όσο και οι ανώτατοι δικαστικοί άρχοντες διακατέχονται από ένα πνεύμα βίας και σκληρότητας. Στην ανάδειξη αυτή συμβάλλει το γεγονός ότι η τιμωρία χαρακτηρίζεται ως «σκληρή και απάνθρωπη» και ισοδύναμη με «βασανιστήριο». Από το συγκεκριμένο κομμάτι δημιουργείται μια πρώτη εικόνα, στην οποία το κράτος του Ιράν και ειδικότερα οι δικαστικές αρχές εμφανίζονται ιδιαιτέρως σκληρές, χωρίς να διστάζουν να τιμωρήσουν τους παραβάτες με τους πιο επαχθείς και βάνανυσους τρόπους.

Η παράθεση της ιδιότητας της, η οποία φανερώνει όχι μόνο το κύρος της συγκεκριμένης γυναίκας, αλλά και το υψηλό επίπεδο γνώσης της για τη συγκεκριμένη περιοχή καθώς είναι «Αναπληρώτρια Διευθύντρια του Προγράμματος της Διεθνούς Αμνηστίας για τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική» προσδίδει στο λόγο της μια ιδιαίτερη δυναμική. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι ο λόγος αυτός εκφέρεται από μια γυναίκα, ένα ανώτερο στέλεχος ενός διεθνούς οργανισμού που έχει την εποπτεία αυτών των περιοχών και άρα γνωρίζει τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες που επικρατούν στην ευρύτερη περιοχή. Η Hassiba Hadj Sahraoui αναγνωρίζει το μέγεθος της ζημιάς που έχει υποστεί η Bahrami και αυτό γίνεται φανερό από τη χρήση της πρότασης «Ανεξάρτητα από το πόσο φρικτό ήταν το έγκλημα που υπέστη η Ameneh Bahrami». Στην πρόταση αυτή ξεχωρίζουν οι λέξεις «φρικτό» και «έγκλημα» καθώς παραπέμπουν στη βίωση μιας ιδιαίτερα επώδυνης κατάστασης. Ταυτόχρονα, όμως, όπως υποστηρίζει αυτό το «φρικτό έγκλημα» δεν αποτελεί μια αρκετή συνθήκη για την έκδοση και εκτέλεση μιας τέτοιας

απόφασης. Με αυτόν τον τρόπο φανερώνεται αρνητική θέση της απέναντι στην ποινή της αντεκδίκησης, αλλά και στη βιαιότητα η οποία δεν δικαιολογείται ακόμα και σε μια τέτοια περίπτωση.

Στην ίδια κατεύθυνση ανάδειξης, δηλαδή, μιας σκληρής κοινωνικής πραγματικότητας στο Ιράν κινείται η άποψη μιας Ιρανής ακτιβίστριας, της Asieh Amini, αναφορικά με την εγκληματικότητα και τα είδη αυτής στο Ιράν. Πιο συγκεκριμένα, στο προαναφερθέν δημοσίευμα της εφημερίδας *Washington Post* (14/12/2008), διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Αυτή είναι μια ακραία περίπτωση κοινωνικής βίας, άλλα εγκλήματα όπως τα συζυγικά και οι φόνοι «τιμής» βρίσκονται ξεκάθαρα σε άνοδο στο Ιράν» είπε η Amini. «Αυτά τα εγκλήματα είναι βίαιες αντιδράσεις στους σεξουαλικούς περιορισμούς σε αυτή τη χώρα».

Η άποψη της Ιρανής ακτιβίστριας και δημοσιογράφου, της Asieh Amini, που προβάλλεται στο συγκεκριμένο παράθεμα αναπαριστά με ενάργεια μια κοινωνία, στην οποία η βία και η εγκληματικότητα όχι μόνο υφίστανται, αλλά βρίσκονται και σε «άνοδο στο Ιράν». Ταυτόχρονα, αναδεικνύει το γεγονός ότι η έμφυλη βία στο Ιράν, η οποία είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ως τέτοια από τις αναφορές στα «συζυγικά εγκλήματα» και στους «φόνους τιμής» σε συνδυασμό βέβαια με την επίθεση που έχει δεχθεί η Bahrami, είναι ένα βασικό στοιχείο που συνθέτει την εικόνα του. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη αναφορά σε στατιστικά στοιχεία που να επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό της, ωστόσο, το γεγονός ότι ο λόγος αυτός εκφέρεται από μια Ιρανή στην εθνικότητα δημοσιογράφο δίνει βαρύτητα στο συγκεκριμένο ισχυρισμό.

Στο τέλος του παραθέματος γίνεται η επισήμανση ότι «αυτά τα εγκλήματα είναι βίαιες αντιδράσεις στους σεξουαλικούς περιορισμούς που υπάρχουν σε αυτή τη χώρα». Με αυτόν τον τρόπο οι πολίτες αναπαρίστανται κατά κάποιο τρόπο να δικαιολογούνται που προβαίνουν σε τέτοιες ενέργειες καθώς αναπαρίστανται ως «θύματα» των «σεξουαλικών περιορισμών» που υφίστανται, αλλά και των πολιτικών του κράτους που είναι πολίτες. Η ύπαρξη αυτών των σεξουαλικών περιορισμών αποδίδεται στο κράτος του Ιράν. Αυτό προκύπτει από τη διπλή αναφορά που γίνεται στο Ιράν ως έθνος «Ιράν» και «σ' αυτή τη χώρα» προσδίδοντας ταυτόχρονα στην εγκληματικότητα εθνικό πρόσημο.

Οι έμφυλοι και σεξουαλικοί περιορισμοί, θεσμοθετημένοι από το κράτος, καταδεικνύονται και μέσα από το παρακάτω απόσπασμα του ίδιου άρθρου της *Washington Post* (14/12/2008). Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Στη δημόσια ζωή, άνδρες και γυναίκες είναι συχνά διαχωρισμένοι στο Ιράν και το σεξ πριν από το γάμο είναι παράνομο.

Από το συγκεκριμένο παράθεμα προκύπτει ότι το κράτος παρεμβαίνει σε οποιαδήποτε δραστηριότητα των πολιτών του ασκώντας έλεγχο στην έκφραση της προσωπικής ζωής στο δημόσιο χώρο και περιορίζοντάς την με αυτόν τον τρόπο στο οικιακό περιβάλλον. Στο δημόσιο χώρο του Ιράν η έμφυλη διάκριση γίνεται απόλυτα εμφανής με τη φράση: «άνδρες και γυναίκες είναι συχνά διαχωρισμένοι στο Ιράν». Δίνεται μια εικόνα που απέχει πολύ από τη συνηθισμένη εικόνα των δυτικών κοινωνιών, όπου άνδρες και γυναίκες κυκλοφορούν μαζί, χωρίς κάποιος να τους το έχει απαγορέψει επίσημα. Επίσης, η απαγόρευση της προγαμιαίας σεξουαλικής επαφής συνδέεται με την θρησκεία, η οποία βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με το κράτος, το οποίο φαίνεται ότι παρεμβαίνει και καθορίζει την σεξουαλική ζωή των πολιτών του.

Μέσα από αυτήν την περιγραφή της εικόνας της δημόσιας ζωής των πολιτών του Ιράν αναδεικνύεται μια έντονα καταπιεσμένη σεξουαλικότητα των υποκειμένων και μια έντονη παρέμβαση του κράτους και της θρησκείας στα σώματα των συγκεκριμένων υποκειμένων. Επιπλέον, η περιγραφή αυτή, όπως και η προηγούμενη, η οποία αναφερόταν στην ύπαρξη «σεξουαλικών περιορισμών», συμβάλλει ακόμη περισσότερο στη δημιουργία μιας αρνητικής εικόνας για το Ιράν.

Η σκληρότητα γίνεται ακόμα πιο εμφανής και ευδιάκριτη μέσα από την έμφυλη διάκριση, έτσι όπως προκύπτει στο παρακάτω απόσπασμα από το *CNN* (1/8/2011). Η έμφυλη διάκριση που διακατέχει την ιρανική κοινωνία αντικατοπτρίζεται και στο ιρανικό νομικό σύστημα, το οποίο παρουσιάζεται με τον ακόλουθο τρόπο:

Η αποκατάσταση σε τέτοιες περιπτώσεις είναι περίπου 200.000 δολάρια, δήλωσε η Bahrami, αλλά ο νόμος ορίζει ότι μπορεί να πάρει μόνο τα μισά επειδή είναι γυναίκα. Συζήτησε το θέμα με το δικαστή και της είπε να μιλήσει με τους νομοθέτες και να τους πείσει να αλλάξουν το νόμο. Την Κυριακή ζήτησε να έχει συνάντηση με τους νομοθέτες και περιμένει να μιλήσει μαζί τους στο μέλλον. Είπε ότι

σκοπεύει να συγκεντρώσει και να χρησιμοποιήσει τα χρήματα για ιατρική θεραπεία.

Το γεγονός ότι η Bahrami ως γυναίκα-θύμα δικαιούται ως αποζημίωση, σύμφωνα με το ιρανικό νομικό σύστημα τα μισά χρήματα από ότι θα δικαιούνταν ένας άνδρας στη θέση της αναδεικνύει την ευδιάκριτη και απροκάλυπτη διάκριση που υφίσταται η Bahrami λόγω φύλου. Ταυτόχρονα, φανερώνεται με αυτόν τον τρόπο η υποδεέστερη κοινωνικά, νομικά και πολιτικά θέση της γυναίκας στο Ιράν. Παράλληλα, όμως, η Bahrami εμφανίζεται να είναι αποφασισμένη και διεκδικητική και δεν δέχεται παθητικά τη νομική απόφαση φανερώνοντας ένα δυναμικό χαρακτήρα που δεν διστάζει να αντιπαρατεθεί με το κυρίαρχο νομικό και πολιτικό σύστημα της χώρας της. Αυτό προκύπτει μέσα από την αναφορά στις συναντήσεις και συζητήσεις της με το δικαστή, αλλά και τους νομοθέτες. Με αυτόν τον τρόπο αναπαρίσταται να μην δέχεται παθητικά τη μοίρα της και τις δικαστικές αποφάσεις, αλλά να διεκδικεί τα δικαιώματά της, αφήνοντας να διαφανεί μια γυναικεία προσωπικότητα που διαφέρει από το κυρίαρχο πρότυπο της παθητικής γυναίκας.

Οι έμφυλες διακρίσεις, ως μια μορφή βίας έτσι όπως εμφανίζεται στο Ιράν καθώς και η σωματική βία που ασκείται στις γυναίκες προκύπτει ότι δεν είναι δυνατόν να περιοριστούν με την εφαρμογή βίαιων αποφάσεων. Αυτή η άποψη σε συνδυασμό με την προηγούμενη ότι πρόκειται για μια «απάνθρωπη» πράξη παρουσιάζει ένα έθνος, στο οποίο η βία εμφανίζεται ως ο μόνος τρόπος επίλυσης των προβλημάτων.

Η βία δεν αντιμετωπίζεται με βία, αλλά με μια ριζική αναδόμηση της κοινωνίας κάτι που δεν φαίνεται ορατό στον ορίζοντα του Ιράν με βάση τα δημοσιεύματα, αλλά και με τις δηλώσεις της ίδιας της Bahrami. Πιο συγκεκριμένα, η Bahrami, ευρισκόμενη στην Ισπανία προκειμένου να υποβληθεί σε χειρουργικές επεμβάσεις για την αποκατάσταση του προσώπου της δεν φαίνεται να υποχωρεί στην απόφασή της, αναδεικνύοντας το σκληρό χαρακτήρα της, ο οποίος προβάλλεται να συμβαδίζει με τις πολιτικές του Ιράν. Στο παρακάτω απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *bbc* (2/6/2012), δηλώνει χαρακτηριστικά:

Με μια νέα χρηματοδότηση από μια αμερικάνικη φιλανθρωπική οργάνωση, η Ameneh Bahrami βρίσκεται στη Βαρκελώνη υποβαλλόμενη σε μια περεταίρω χειρουργική επέμβαση προσώπου. Αλλά είναι αποφασισμένη να εκτελέσει την απόφαση. «Εάν

συγχωρήσω δεν θα πάρω τίποτα για συγχώρεση», δηλώνει. «Το ίδιο αν πάρω την όρασή του δεν θα πάρω τίποτα. Αλλά θέλω άνθρωποι σαν τον Majid να γνωρίζουν ότι υπάρχει τιμωρία».

Η συνέχιση της θεραπείας της Bahrami προβάλλεται ως αποτέλεσμα της συνεισφοράς και της χρηματοδότησης από μια «νέα αμερικάνικη φιланθρωπική οργάνωση». Δύο χώρες της Δύσης, όπως προκύπτει από την αναφορά «αμερικάνικη» και «Βαρκελώνη» και όχι η δική της χώρα¹³, η οποία όπως επισημαίνεται σε άλλο απόσπασμα την εγκατέλειψε χωρίς χρήματα σε ένα ξένο κράτος, επεμβαίνουν προκειμένου η Bahrami να κατορθώσει να συνεχίσει τις επεμβάσεις αποκατάστασης στο πρόσωπό της. Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται ότι το ανθρωπιστικό ενδιαφέρον για την τύχη της εκδηλώνεται από δύο δυτικές χώρες, την Αμερική και την Ισπανία ενώ, παράλληλα, η δική της χώρα την αγνοεί και την εγκαταλείπει.

Η επισήμανση αυτή συμβάλλει περεταίρω στη διαμόρφωση μιας εικόνας ενός ανάλγητου, σκληρού και δίχως ενδιαφέρον για τους πολίτες του κράτος, η οποία ενισχύεται και από την αντιπαράθεση με το δυτικό ενδιαφέρον. Στη συνέχεια, χρησιμοποιείται ο αντιθετικός σύνδεσμος «αλλά» για να μας ενημερώσει ότι η Bahrami είναι αποφασισμένη να συνεχίσει στην εκτέλεση της ποινής γεγονός που συμβαδίζει με την καταγωγή της από το συγκεκριμένο έθνος. Παρόλο, δηλαδή, που της έχει προσφερθεί βοήθεια από τη Δύση, προωθώντας και προβάλλοντας και ένα ανθρωπιστικό πρότυπο, η Bahrami παραμένει στην αρχική της απόφαση, να τιμωρηθεί ο δράστης, αναδεικνύοντας τη σκληρότητά της.

Ταυτόχρονα, όμως, η Bahrami εμφανίζεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα να είναι συνειδητοποιημένη αναφορικά με το φαύλο κύκλο της βίας που δεν οδηγεί πουθενά και αυτό προκύπτει χαρακτηριστικά από τις φράσεις «Εάν συγχωρήσω δεν θα πάρω τίποτα για συγχώρεση. Αν πάρω την όρασή του δεν θα πάρω τίποτα» και πιο συγκεκριμένα από την αναφορά στην ανταμοιβή της αν προβεί σε αυτές τις βίαιες πράξεις, η οποία είναι μηδενική και δηλώνεται μέσω της αόριστης αντωνυμίας «τίποτα». Ταυτόχρονα, όμως, η εκφορά αυτών των λόγων από την Bahrami αναδεικνύει μια δυναμική και σκληρή προσωπικότητα, αλλά και συνάμα εκδικητική, η οποία έχει συνείδηση ότι η πράξη της δεν θα έχει κάποιο ορατό αποτέλεσμα.

¹³Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *bbc* (2/6/2011) είναι δηλωτικός ο απαξιωτικός και περιφρονητικός τρόπος που αντιμετωπίστηκε από την χώρα της, η οποία προβάλλεται τρόπο τινά ως οικογένειά της: «Αλλά μετά τις εκλογές του 2005, όταν ο Mahmoud Ahmadinejad ήρθε στην εξουσία, η υποστήριξη στέρεψε. Αφέθηκε άφραγκη και μόνη σε μια ξένη χώρα».

Παρόλα αυτά, όμως, θέλει να εφαρμοστεί αυτή η ποινή για να παραδειγματίσει επίδοξους μελλοντικούς δράστες, αλλά και για να υπάρχει κάποιο «δίχτυ προστασίας» για τις γυναίκες, όπως δηλώνεται μέσω της φράσης «Αλλά θέλω άνθρωποι σαν τον Majid να γνωρίζουν ότι υπάρχει τιμωρία».

Η Bahrami αναπαρίσταται ως ένα σκληρό θηλυκό υποκείμενο συμβαδίζοντας τρόπον τινά με την εικόνα του Ιράν. Η εικόνα της αυτή έρχεται σε σύγκρουση με εκείνη των δύο γυναικών που συναντήσαμε νωρίτερα. Εμφανίζεται τιμωρητική και εκδικητική, ενώ το αίσθημα της ανθρωπιάς δεν είναι ορατό στο συγκεκριμένο απόσπασμα. Παράλληλα, όμως, όπως διαφαίνεται στην κατακλείδα του τελευταίου παραθέματος, αυτή η επιμονή της Bahrami στην επιβολή της τιμωρίας αναδεικνύει το γεγονός ότι ο νόμος, ακόμα και σε αυτή τη σκληρή μορφή, λειτουργεί ως ένα δεκανίκι για τις γυναίκες.

Η σκληρότητα και η βιαιότητα που δείχνει η Bahrami έναντι στο δράστη της επίθεσής της φαίνεται να ξαφνιάζει, θίγοντας εμμέσως και την έμφυλη αντίθεση που προκύπτει καθώς η σκληρότητα και η βιαιότητα δεν είναι χαρακτηριστικά που αποδίδονται συνήθως σε θηλυκά υποκείμενα. Χαρακτηριστικά είναι και τα λόγια ενός από τους θεράποντες ιατρούς της στην Ισπανία, έτσι όπως αποτυπώνονται στο παρακάτω παράθεμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Washington Post* (14/12/2008). Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

Ο Medel, ο γιατρός στη Βαρκελώνη, είπε ότι σοκαρίστηκε όταν άκουσε ότι η πρώην ασθενής του ζήτησε για ένα άλλο άτομο να του βγάλουν τα μάτια. «Άκουσα για τη δικαστική υπόθεση εδώ στην Ισπανία», δήλωσε. «Ποτέ δεν το σύνδεσα με την Ameneh. Είναι μια σκληρή ποινή, αλλά πραγματικά έπρεπε να ξεπεράσει πολλά. Δεν ξέρω τι θα είχα κάνει εάν ήταν κόρη μου».

Η αναφορά στη τιμωρία με τα λόγια του γιατρού αναδεικνύει το τραγικό, αλλά και σκληρό μέρος αυτής της τιμωρίας. Η φράση «ζήτησε για ένα άλλο άτομο να του βγάλουν τα μάτια» εκφράζει εναργέστατα το μέγεθος της σκληρότητας αυτής της πράξης. Επίσης, η αναφορά στον τόπο διαμονής του γιατρού «γιατρός στη Βαρκελώνη» πριν από την αναφορά στην τιμωρία κάνει φανερή τη διάκριση ανάμεσα στην πολιτισμένη Δύση και την απάνθρωπη Ανατολή. Ο γιατρός αναπαρίσταται ως μια πατρική φιγούρα και αυτό δηλώνεται από τη χρήση του ονόματος «Medel», προσδίδοντας ένα τόνο οικειότητας.

Το γεγονός ότι δεν συνδέει αρχικά τη σκληρή τιμωρία με την Bahrami δείχνει μια εικόνα της Bahrami πιο ήπια ενώ εν μέρει αντιμετωπίζει την πράξη της με κάποιο σκεπτικισμό θέτοντας το ψυχολογικό παράγοντα των βιωμάτων της Bahrami, όπως δηλώνεται μέσα από τη φράση «έπρεπε να ξεπεράσει πολλά». Ωστόσο, ο υποθετικός λόγος που χρησιμοποιείται ως κατακλείδα της παραγράφου δηλώνοντας ότι «δεν ξέρω τι θα έκανα αν ήταν κόρη μου» φανερώνει το αδύνατο του πραγματικού ότι, δηλαδή, ενδεχομένως ότι θα ήταν αδύνατο να ήταν κόρη του.

Αποτέλεσμα της εικόνας αυτής όπως και της εικόνας του Ιράν που περιγράφηκε πρωτύτερα είναι η δημιουργία μιας απόστασης τόσο από τη χώρα όσο και από το υποκείμενο, το παραμορφωμένο πρόσωπο του οποίου αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό το ίδιο το Ιράν.

Συμπερασματικά

Η ποινή που επιβάλλεται στο δράστη της επίθεσης εναντίον της Bahrami φαίνεται ότι αποτελεί ένα έδαφος πάνω στο οποίο «φυτρώνουν» διάφορες κυρίαρχες αναπαραστάσεις για το Ιράν. Το Ιράν μέσα από τις αναφορές τόσο στην ποινή που επιβλήθηκε στο δράστη της επίθεσης εναντίον της Bahrami όσο και με τις αναφορές στις σωματικές πρακτικές που εφαρμόζονται στους πολίτες του Ιράν από τον Ισλαμικό νόμο αναπαρίσταται ως ένα έθνος, στο οποίο η σκληρότητα είναι βασικό χαρακτηριστικό του.

Επιπλέον, η καταδίκη και η αντίθεση απέναντι σε αυτή την πράξη βίας από δύο γυναίκες, εκ των οποίων η μία είναι και Ιρανή πολίτις, συμβάλλει ακόμη περισσότερο στη διαμόρφωση μιας εχθρικής εικόνας για το Ιράν και το Ισλάμ καθώς οι λόγοι αυτοί εκφέρονται από μια πολίτη του Ιράν και όχι από κάποιον ξένο.

Η παραμόρφωση της Ameneh Bahrami και η βίαιη ποινή που επιβάλλεται στο δράστη αυτής της βάνανσης πράξης, όπως προκύπτει από τα δημοσιεύματα έχει έμφυλο προσανατολισμό καθώς τα θηλυκά υποκείμενα είναι αυτά που την υφίστανται σε μεγάλο βαθμό. Η επιβολή της ίδιας τιμωρίας σε αρσενικό υποκείμενο δεν ακυρώνει αυτόν τον έμφυλο προσανατολισμό, αλλά υποδηλώνει ότι παρόλο που οι έμφυλες διακρίσεις βρίσκονται σε πολύ υψηλά επίπεδα στην κοινωνία του Ιράν, η βία λειτουργεί και αποδίδεται ανεξαρτήτως φύλου.

Η Bahrami είναι ένα θηλυκό υποκείμενο, το οποίο αναπαρίσταται με όρους που δεν συνηθίζεται να αποδίδονται σε θηλυκά υποκείμενα. Η σκληρότητα, η εκδικητικότητα και η βιαιότητα συνήθως δεν αποδίδονται ως χαρακτηριστικά σε γυναίκες, οι οποίες αναπαρίστανται σε μεγάλο βαθμό ως παθητικά, ευάλωτα και συγχωρητικά υποκείμενα. Ξεφεύγει, δηλαδή, εκ πρώτης όψεως από τη στερεοτυπική αναφορά που γίνεται σε υποκείμενα από χώρες της Ανατολής και συγκεκριμένα από το Ιράν. Η εικόνα που δημιουργείται είναι μιας γυναίκας, που αδυνατεί να σκεφτεί και να πράξει σε μεγάλο βαθμό με όρους ανθρωπιάς, οι οποίοι συμβαδίζουν με τον τρόπο αντίληψης που στερεοτυπικά αποδίδεται σε μια γυναίκα και που το είδαμε να εκφράζεται νωρίτερα από τις άλλες δύο γυναίκες.

Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται μια σύγκρουση ανάμεσα στον κόσμο της Bahrami με τον κόσμο της Δύσης, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τη παράθεση των λόγων του θεράποντος γιατρού της. Η Bahrami είναι Ιρανή και μουσουλμάνα και ο τρόπος που παρουσιάζονται οι απόψεις της βρίσκονται σε σύγκρουση με τα ιδανικά και τις αξίες της Δύσης, αλλά σε σύμπλευση με αυτά που κυριαρχούν στη χώρα της, το Ιράν. Ο τρόπος που αναπαρίσταται να σκέφτεται και να εκφράζεται η Bahrami εντέλει δημιουργεί μια απόσταση τόσο από το Ιράν όσο και από το υποκείμενο αυτό κατασκευάζοντας ταυτόχρονα την εικόνα μιας «άλλης».

5.1.2 Η ανάγκη για εκμοντερνισμό

Το Ιράν, μέσα από την υπόθεση της Bahrami, δεν παρουσιάζεται μόνο ως ένα έθνος βίαιο και απάνθρωπο, αλλά και ως ένα έθνος του οποίου οι πολίτες αναπαρίστανται να ακροβατούν ανάμεσα σε δύο κόσμους, οι οποίοι φαίνονται να αλληλοδιαπλέκονται. Το ζήτημα που προκύπτει με βάση τα δημοσιεύματά είναι αυτό της διαχείρισης του παρελθόντος και του παρόντος του Ιράν. Στο παρακάτω απόσπασμα από την ιστοσελίδα του αμερικάνικου περιοδικού *Time* (15/5/2011), αναδεικνύεται μια αντιφατικότητα, η οποία εμφανίζεται ως δομική στην ιρανική κοινωνία, αναφορικά με τη θέση των γυναικών σε αυτή, η οποία υπογραμμίζει και ενισχύει αυτό το μετέωρο βήμα ανάμεσα στις αξίες της Ανατολής και σε εκείνες της Δύσης. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Αυτό δεν ήταν ένα έγκλημα χωριού, το οποίο διαπράχθηκε από έναν αναλφάβητο, αλλά μια τραγωδία που εκτυλίχθηκε στην πρωτεύουσα του έθνους μεταξύ δύο μορφωμένων αστών. Υπογραμμίζει πως η κοινωνική θέση των γυναικών του Ιράν -είναι πλέον στην πλειοψηφία

τους στα πανεπιστήμια και δραστηριοποιούνται σε όλη την κοινωνία-ταιριάζει αμήχανα με βαθιά ριζωμένες πατριαρχικές συμπεριφορές. Οι γυναίκες στο Ιράν μπορεί να σκηνοθετούν επικερδείς ταινίες, να διευθύνουν αίθουσες τέχνης και να γράφουν best sellers, αλλά ακόμη επηρεάζονται από πολιτισμικά ήθη που συχνά προσεγγίζουν τον σοβαρό συντηρητισμό του γειτονικού Αφγανιστάν.

Η αντίφαση που εντοπίζει το δημοσίευμα είναι ότι οι δύο εμπλεκόμενοι στην υπόθεση δεν είναι άνθρωποι του χωριού, γεγονός που θα δικαιολογούσε, ενδεχομένως, μια τέτοια ενέργεια, αλλά της πόλης και μάλιστα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και εκεί εντοπίζει το αξεδιάλυτο πλέγμα παρελθόντος και παρόντος που κυριαρχεί στο Ιράν. Παρόλο που το μορφωτικό επίπεδο της ιρανικής κοινωνίας εξελίσσεται, γεγονός που εντοπίζεται μόνο στις πόλεις όμως, και το οποίο θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι επεκτείνεται γενικότερα στην κοινωνία, η κοινωνία φαίνεται να είναι ακινητοποιημένη και άρα μη ευέλικτη σε νέους τρόπους συμπεριφοράς. Στο σημείο αυτό η μετοχή «καθλωμένη» αποκτά το πλήρες νόημα και δείχνει την κομβική της σημασία για την κοινωνία του Ιράν. Περιγράφεται μια κοινωνία αδύναμη να αντιδράσει στις παλιές θεοκρατικές αντιλήψεις, οι οποίες φαίνονται να είναι πέρα και πάνω από αυτήν. Πρόκειται για μια σύγκρουση ανάμεσα στα παλιά ήθη και στις μοντέρνες συμπεριφορές, στη συντηρητική νοοτροπία και στην μοντέρνα συμπεριφορά, την οποία οι άνθρωποι μοιάζουν αδύναμοι να την διαχειριστούν.

Στα πλαίσια του αποσπάσματος αυτού περιγράφονται δύο κόσμοι, ο «αναλφάβητος κόσμος» της επαρχίας του Ιράν και ο «μορφωμένος κόσμος» των πόλεων, που ωστόσο δεν φαίνονται να έχουν ουσιαστικές διαφορές. Ο μορφωμένος κόσμος μπλέκεται αξεδιάλυτα με τον άλλον κόσμο μέσω της κουλτούρας, του πολιτισμού και της θρησκείας. Οι γυναίκες από το Ιράν προβάλλονται να ξεπερνούν κάποια συγκεκριμένα πολιτισμικά όρια στο χώρο εργασίας και συγκεκριμένα αναφέρεται σε γυναίκες που σκηνοθετούν ταινίες, διοικούν αίθουσες τέχνης και γράφουν βιβλία. Ωστόσο, επισημαίνει ο αρθογράφος αυτό δεν σημαίνει ότι έχουν απαλλαγεί ή ότι δεν επηρεάζονται από τα πολιτισμικά ήθη που συγγενεύουν με το γειτονικό Αφγανιστάν, υπονοώντας την υποτίμηση και την κοινωνικά υποβαθμισμένη θέση της γυναίκας.

Η θετική αναφορά που γίνεται στην κοινωνική εξέλιξη των Ιρανών γυναικών επισκιάζεται από τις πατριαρχικές συμπεριφορές, αλλά και από την γειτνίαση με το

Αφγανιστάν. Παρόλο που αναγνωρίζεται η πρόοδος αυτή και η οποία επισημαίνεται μέσα από την αναφορά των επαγγελματιών που σχετίζονται με τον καλλιτεχνικό χώρο, χρησιμοποιείται ο αντιθετικός σύνδεσμος «αλλά», ο οποίος μετριάζει την επιτυχία αυτή. Παράλληλα, η αναφορά στο Αφγανιστάν αφήνει να διαφανεί ένας υπαινιγμός για τη θέση των γυναικών στο Αφγανιστάν ενώ γίνεται φανερή και η υποτίμηση σε αυτό¹⁴. Οι γυναίκες από το Ιράν παρουσιάζονται ως παθητικά υποκείμενα της πολιτισμικής τους κουλτούρας, την οποία δεν μπορούν να την αντιπαλέψουν και η οποία λόγω συνοριακής εγγύτητας με το «πολύ συντηρητικό» Αφγανιστάν επηρεάζεται.

Παρόλο, λοιπόν, που οι γυναίκες στο Ιράν ξεφεύγουν από τα συνήθη πρότυπα της Ανατολής, προσομοιάζοντας σε αυτά της Δύσης, αυτά δηλαδή που θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό επιθυμητά, εξακολουθούν να φέρουν τα συντηρητικά πολιτισμικά ήθη του πολιτισμού τους. Η αναγνώριση της αναβαθμισμένης θέσης των γυναικών στο Ιράν ακολουθείται από την υποτίμηση τους λόγω της σύνδεσης με το συντηρητικό πολιτισμό τους κάτι που όχι μόνο υποβαθμίζει τη θέαση των Ιρανών γυναικών στα μάτια των αναγνωστών/ιών καθώς τις παρουσιάζει δέσμιες ενός αυταρχικού πολιτισμού, αλλά υποτιμάει και το Ιράν ως έθνος. Ουσιαστικά από τη μια πλευρά ενισχύει την εικόνα των γυναικών από την άλλη, όμως, τις αναπαριστά ως δέσμιες της ισλαμικής κουλτούρας, από την οποία δεν μπορούν να ξεφύγουν και ενώ κάνουν βήματα προς τα εμπρός, πλησιάζοντας τη Δύση, παράλληλα μένουν πίσω ακουμπώντας στην Ανατολή. Περιγράφονται, δηλαδή, ως στατικά υποκείμενα, καθηλωμένα και παθητικοί δέκτες αυτών πολιτικών και πολιτισμικών συμπεριφορών.

Αυτή η πολιτισμική οπισθοδρόμηση εντοπίζεται στη συνέχεια στο ίδιο δημοσίευμα του αμερικάνικου περιοδικού *Time* (15/05/2011) τόσο στο νομικό σύστημα όσο και στη συμπεριφορά της Bahrami. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Μεγάλο μέρος της κατακραυγής σε ιρανικά μέσα ενημέρωσης και blogs αφορά στο νομικό σύστημα της χώρας, το οποίο παράγει τέτοιες ετυμηγορίες, εφαρμόζοντας τη προσέγγιση «οφθαλμός αντί οφθαλμού» στη δικαιοσύνη, βασιζόμενο στην ισλαμική δικαιοσύνη του 7^{ου} αιώνα. Αυτές οι αρχές προσφέρουν αποτελεσματικά στα

¹⁴Η συγκεκριμένη αντίληψη που εκφράζεται για το Αφγανιστάν πιστεύουμε ότι απορρέει σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική της Αμερικής στο Αφγανιστάν. Η Αμερική τον Οκτώβρη του 2001 έκανε στρατιωτική επέμβαση στο Αφγανιστάν με πρόσχημα τον εκδημοκρατισμό της χώρας αυτής.

θύματα βίαιων εγκλημάτων δύο νόμιμες επιλογές, τη συγχώρεση ή qesas. «Η Bahrami πρέπει να καθίσει στη θέση του δικαστή και είτε να συγχωρήσει το δράστη της είτε να πάρει εκδίκηση», λέει η Asieh Amini, μια Ιρανή ακτιβίστρια για τα δικαιώματα των γυναικών που ζει στην Ευρώπη. «Το νομικό σύστημα τη σπρώχνει σε ένα αδιέξοδο και πραγματικά είναι ο νόμος που είναι ελλιπής εδώ». Η Bahrami τελικά επέλεξε την qesas, αποφασισμένη ότι η εμπειρία της θα χρησίμευε ως αποτροπή για μελλοντικούς εγκληματίες. «Θέλω άνθρωποι σαν και αυτόν να ξέρουν ότι θα υποφέρουν για πάντα εάν προκαλέσουν σε κάποιον τέτοια ταλαιπωρία», δήλωσε το Σάββατο στην Περσική Τηλεόραση του BBC.

Η απόφαση του ιρανικού δικαστηρίου, όπως αναφέρεται στο απόσπασμα δημιούργησε αντιδράσεις στα ιρανικά μέσα ενημέρωσης, γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί ότι τα ιρανικά ΜΜΕ κινούνται προς μια προοδευτική κατεύθυνση. Η αναφορά στο γεγονός ότι οι δικαστικές αποφάσεις βασίζονται στην ισλαμική δικαιοσύνη του 7ου αι. επαναφέρει το ζήτημα αυτής της αξεδιάλυτης σχέσης ανάμεσα στο παρελθόν και στο παρόν. Στο σημείο αυτό υπάρχει σαφής υπαινιγμός για το ιρανικό δικαστικό σύστημα, το οποίο χαρακτηρίζεται ως απαρχαιωμένο και βίαιο και άρα ως μη ικανό να ανταποκριθεί στις σύγχρονες ανάγκες ενός έθνους. Η φράση «οφθαλμός αντί οφθαλμού» που παραπέμπει στη μωσαϊκή νομοθεσία φανερώνει αφενός τη σκληρότητα του νόμου, αλλά και το πόσο αναχρονιστική είναι.

Η ισχυροποίηση της κατακραυγής για την απόφαση του ιρανικού δικαστηρίου έρχεται μέσα από τη δήλωση της ιρανής ακτιβίστριας για τα δικαιώματα των γυναικών στο Ιράν, στην οποία τονίζεται ότι «το νομικό σύστημα τη σπρώχνει σε ένα αδιέξοδο». Με αυτόν τον τρόπο αναγνωρίζεται από την Amini η δύσκολη θέση στην οποία έχει περιέλθει η Bahrami, όχι όμως από δική της επιλογή, αλλά εξαιτίας του ίδιου του νόμου. Μέσα από τη δήλωση αυτή η Bahrami αναπαρίσταται ως ένα υποκείμενο, το οποίο βρίσκεται έρμαιο στα χέρια του νόμου. Στη συνέχεια, ωστόσο, ακολουθεί η δήλωση της Bahrami, η οποία αναφέρεται στην απόφασή της και η οποία φανερώνει ένα πιο ενεργητικό υποκείμενο από αυτό που παρουσιάζει η Amini.

Η Bahrami σύμφωνα με τα λεγόμενά της φέρεται αποφασισμένη να τελέσει τη ποινή με την αιτιολογία ότι η απόφασή της θα λειτουργούσε αποτρεπτικά σε επίδοξους δράστες αντίστοιχων πράξεων. Το ρήμα «θέλω» που χρησιμοποιεί δείχνει τη δύναμη της απόφασής της καθώς και ένα υποκείμενο που δε διστάζει να εκφράσει τη θέλησή της, ενώ παράλληλα δεν φαίνεται να έχει έρθει σε κάποιο αδιέξοδο. Ο

λόγος της Bahrami έρχεται σε αντίθεση με αυτόν της Ιρανής ακτιβίστριας. Η ακτιβίστρια δηλώνει ότι η Bahrami βρίσκεται σε αδιέξοδο λόγω του ισλαμικού νόμου ενώ η Bahrami παρουσιάζεται ως ένα δυναμικό υποκείμενο, αλλά και συνάμα εκδικητικό, το οποίο έχει συνείδηση του τι θέλει.

Στο σημείο αυτό εμφανίζεται μια διάσταση στα δύο αυτά έμφυλα, θηλυκά υποκείμενα. Μια διάσταση που κινείται ανάμεσα στο προοδευτισμό και στο δημοκρατικό πνεύμα, φορέας του οποίου είναι η Amini, η οποία δεν διστάζει να κατακρίνει το δικαστικό σύστημα της χώρας καταγωγής της και στο συντηρητισμό και την εκδικητικότητα του ισλαμικού νόμου, των οποίων φορέας εμφανίζεται να είναι η Bahrami. Η φράση που χρησιμοποιεί «θέλω άνθρωποι σαν και αυτόν να ξέρουν ότι θα υποφέρουν για πάντα» δείχνει το μίσος, αλλά και ταυτόχρονα την εκδικητικότητά της και τη σύμπλευσή της με τον ισλαμικό νόμο. Οι παραπάνω αντιθετικοί λόγοι έρχονται να επιβεβαιώσουν ότι στο Ιράν το παρελθόν διαπλέκεται σε μεγάλο βαθμό αζεδιάλυτα με το παρόν.

Αυτή η αντίφαση που φαίνεται να διαπνέει την ιρανική κοινωνία γίνεται ορατή και στην απόφαση που εντέλει παίρνει η Bahrami αναφορικά με την ποινή και η οποία εμφανίζεται να παλινδρομεί ανάμεσα στη συγχώρεση και την τιμωρία. Συνεχίζοντας στο ίδιο άρθρο διαβάζουμε για τη μεταστροφή της Bahrami αναφορικά με την απόφασή της, η οποία έλαβε χώρα σε ζωντανό τηλεοπτικό πρόγραμμα ζητώντας μια τιμωρία που ανταποκρίνεται στα σύγχρονα νομικά ήθη. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Bahrami είπε ότι προτιμά μια πιο σύγχρονη οδό: μήνυση για ζημιές. «Θέλω πρωτίστως να τιμωρηθεί. Αλλά αν υπάρχουν ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τότε θα δεχθώ € 2.000.000 και ισόβια κάθειρξη του».

Η δήλωση της Bahrami ότι «προτιμά μια πιο σύγχρονη οδό» αναφορικά με τη ποινή εμφανίζει την ίδια που έχει ιρανική καταγωγή να αναγνωρίζει το ξεπερασμένο της ποινής και να θέτει το ζήτημα της προτίμησης σε μια πιο «σύγχρονη» ποινή. Το γεγονός ότι η Bahrami κάνει λόγο για εκσυγχρονισμό της ποινής αποτελεί μια έμμεση αμφισβήτηση του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου. Η χρηματική αποζημίωση, η οποία ανέρχεται στα 2.000.000, τα οποία ζητάει ως αντάλλαγμα για την αλλαγή της απόφασής της προβάλλει τη Bahrami με ένα θολό τρόπο. Η ανάγκη

για μια πιο σύγχρονη κατεύθυνση στην ποινή, που δηλώνεται αρχικά, δεν συμβαδίζει με τον τρόπο που τίθεται το ζήτημα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη συνέχεια.

Η ίδια, όπως προκύπτει από το απόσπασμα δεν φαίνεται εκ πρώτης όψεως να αναγνωρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό επιβεβαιώνεται από την υπόθεση που ενσωματώνει στη φράση που αφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα και στην οποία διερωτάται για το «αν υπάρχουν ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Με τη χρήση της υπόθεσης, η ίδια προβάλλεται σαν να μην τα αναγνωρίζει και απευθυνόμενη σε αυτούς που τα αναγνωρίζουν δηλώνει ότι θα δεχθεί 2.000.000 ευρώ και ισόβια κάθειρξη. Στο σημείο αυτό η Bahrami, μακριά από τη στερεοτυπική εικόνα του συγχωρητικού και καλοσυνάτου θηλυκού υποκειμένου παρουσιάζεται ως μια ψυχρή υπολογίστρια που προσδοκά ένα τεράστιο όφελος.

Από τα λεγόμενά της προκύπτει και πάλι η εικόνα ενός σκληρού υποκειμένου, που με έμφαση ζητάει την τιμωρία για το δράστη. Μια τιμωρία, όμως, που δείχνει μια μετατόπιση σε μια πιο σύγχρονη προσέγγιση του νομικού συστήματος και που μοιάζει να πλησιάζει περισσότερο στα δυτικά πρότυπα.

Ένα ακόμη στοιχείο που πλησιάζει στα δυτικά πρότυπα είναι ότι η δήλωση αυτή, έγινε σε ζωντανή τηλεοπτική εκπομπή, στην οποία συμμετείχε και η μητέρα του δράστη, αλλά και τηλεθεατές μέσω τηλεφωνικών συνδέσεων. Στο ίδιο άρθρο του ηλεκτρονικού περιοδικού *Time* (15/05/2011) διαβάζουμε:

Το πρόγραμμα προκάλεσε ένα κατακλυσμό τηλεφωνημάτων από καλούντες μέσα από το Ιράν, πολλοί από τους οποίους ανησυχούσαν για τη «συγχώρεση» της Bahrami. Θεωρούσαν ότι η πιο ανθρωπιστική οδός θα ενθάρρυνε το αποτρόπαιο έγκλημα καθώς θα συνεπαγόταν νομική επιείκεια. «Ameneh, κόρη του Ιράν, καταλαβαίνουμε τη χαρά σου και σε υποστηρίζουμε», δήλωσε ένας εξέχων Ιρανός μπλόγκερ, ο Dalghak Irani, στο πρόγραμμα.

Στο απόσπασμα αυτό, οι Ιρανοί προβάλλονται να ταυτίζονται όχι με την ανθρωπιστική προσέγγιση του δράστη. Ο παραδειγματισμός φαίνεται να είναι για αυτούς φορέας αποτελεσμάτων, όπως προκύπτει από τη φράση ότι «Θεωρούσαν ότι η πιο ανθρωπιστική οδός θα ενθάρρυνε το αποτρόπαιο έγκλημα καθώς θα συνεπαγόταν νομική επιείκεια». Η φράση ενός Ιρανού μπλόγκερ που ακολουθεί είναι χαρακτηριστική για τα εθνικά χαρακτηριστικά που αποδίδει στην Bahrami και στην απόφασή της. Την αποκαλεί «κόρη του Ιράν». Εδώ το Ιράν προσωποποιείται, γίνεται

ο γονιός της Bahrami και αυτή η κόρη του. Έτσι η ίδια η Bahrami λαμβάνει εθνικά χαρακτηριστικά και η απόφαση της Bahrami «ντύνεται» εξ ολοκλήρου με τον μανδύα του έθνους του Ιράν.

Συμπερασματικά

Το Ιράν μέσα από την περίπτωση της Bahrami προβάλλεται ως μια χώρα που απέχει αρκετά από το να χαρακτηριστεί ως σύγχρονη. Η προβολή αυτή βασίζεται στις αναφορές που γίνονται στην τιμωρία που επιβάλλεται στο δράστη της επίθεσης εναντίον της Bahrami, στις αναφορές στην εμμονή της Bahrami για μια αντίστοιχη σκληρή ποινή, αλλά και στο ίδιο το νομικό σύστημα της χώρας, το οποίο παρουσιάζεται απαρχαιωμένο. Διαμορφώνεται μια εικόνα ενός έθνους που ακολουθεί τη νομική μέθοδο του παραδειγματισμού, η οποία απέχει αιώνες από τη σύγχρονη νομοθεσία. Αν και εμφανίζονται να ακούγονται φωνές που καταδικάζουν αυτήν την «καθήλωση» σε πεπερασμένες νομοθετικές διατάξεις, αυτές φαίνονται να μην είναι αρκετές για να αλλάξουν τη συντηρητική πλεύση του ιρανικού κράτους.

Η εμφάνιση της Bahrami σε τηλεοπτικό πρόγραμμα, στο οποίο ανακοινώνει και την αλλαγή στην απόφασή της αφενός δείχνει μια πιο εκμοντερνισμένη προσέγγιση του ζητήματος, η οποία, επιπλέον, συνοδεύεται από την επισήμανση από μέρους της Bahrami για μια ποινή, που να ανταποκρίνεται στη σύγχρονη νομοθεσία. Με αυτόν τον τρόπο και μέσα από την μεταστροφή αυτού του εκδικητικού και σκληρού προφίλ που είχε φτιαχτεί για τη Bahrami προβάλλεται το αφήγημα της ανάγκης για μια σύγχρονη στροφή που πρέπει να πάρει το Ιράν. Η αναφορά, ωστόσο, στη σκληρότητα που την καλούν να δείξει, οι συμπατριώτες της, αναδεικνύει ότι το Ιράν είναι ένα βαθιά και δύσκολα αναστρέψιμο συντηρητικό έθνος.

5.1.3 Η αγωνία για την εθνική εικόνα

Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, η ανάγκη για εκσυγχρονισμό του ιρανικού έθνους προκειμένου να συμβαδίσει με τα δυτικά πολιτισμικά πρότυπα φαίνεται να προκύπτει πιεστικά για το Ιράν τόσο μέσα από την προβολή του παρωχημένου και συντηρητικού νομικού πλαισίου όσο και μέσα από την προβολή της σκληρότητας της προσωπικότητας της Bahrami. Παράλληλα, αυτή ακριβώς η εικόνα του «βάρβαρου» ιρανικού έθνους δομείται και μέσα από την έκφραση αγωνίας και άγχους προκειμένου να μην επιβεβαιωθεί αυτήν η εικόνα απέναντι στη Δύση.

Αυτή η αντίληψη προκύπτει από το παρακάτω απόσπασμα του προαναφερθέντος δημοσιεύματος της *Washington Post* (14/12/2008), στο οποίο η Bahrami εμφανίζεται να δηλώνει ότι η ίδια δέχθηκε πραγματικές πιέσεις από τον επικεφαλής του δικαστικού σώματος του Ιράν για να δεχθεί τη χρηματική αποζημίωση αντί της ποινής της ανταπόδοσης. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

«Ο Shahrودي πραγματικά με πίεσε να ζητήσω ματωμένα χρήματα αντί για ανταπόδοση. Εξήγησε ότι μια τέτοια ποινή θα προκαλούσε πολλή κακή δημοσιότητα για το Ιράν. Αλλά αρνήθηκα» δήλωσε.

Οι δύο πρώτες περίοδοι εκφράζουν χαρακτηριστικά αυτήν την αντίληψη της σωστής εικόνας που πρέπει να έχει το Ιράν προς τα έξω, μιας εικόνας, όμως, που όπως διαφαίνεται από το απόσπασμα είναι διαφορετική από αυτή που θέλουν να δείξουν. Η Bahrami «πιέστηκε» για να δείξει κατανόηση και συγχώρεση απέναντι στο δράστη όχι γιατί το ένιωθε, αλλά για να μην αποκτήσει αρνητική δημοσιότητα το Ιράν. Μάλιστα, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι πιέστηκε για να δεχθεί «ματωμένα χρήματα» αναδεικνύοντας τη σοβαρότητα και τη βιαιότητα που υπέστη από τη ρίψη οξέως. Η βαρύτητα που δίνεται στην απόφασή της είναι ιδιαίτερη και συνδέεται με την εικόνα ενός ολόκληρου έθνους, όπως προκύπτει από τη φράση «θα προκαλούσε πολλή κακή δημοσιότητα για το Ιράν».

Η Bahrami αναπαρίσταται να αναλαμβάνει το ρόλο της «προστάτιδας» της εικόνας του Ιράν στη Δύση. Πιέζεται για να δείξει κάτι διαφορετικό από αυτό που πιστεύει και θέλει να πράξει. Αναδεικνύεται η διάσταση που αναφέρθηκε και πιο πάνω και που αποδεικνύει ότι οι πολιτισμικές αναπαραστάσεις είναι βαθιά εγγραμμένες και είναι δύσκολο να αναχαιτιστούν με προτροπές, συμβουλές, ακόμα και με χρηματικές αποζημιώσεις που διαχρονικά διατηρούν την αξία τους. Εντέλει μέσα από την τελευταία φράση της Bahrami, σύμφωνα με την οποία αρνήθηκε να συμμορφωθεί, έστω προσωρινά στις υποδείξεις (καθώς προηγουμένως διαπιστώσαμε τη μεταστροφή στην απόφασή της), βγαίνει στην επιφάνεια αυτή η σκληρή εικόνα του Ιράν, η οποία αναπαράγει το αφήγημα για το κακό έθνος.

Η Bahrami προχωράει εντέλει στη συγχώρεση του δράστη. Στη ζωντανή τηλεοπτική της εμφάνιση είδαμε προηγουμένως ότι θα δεχόταν μια πιο σύγχρονη ποινή, μόνο αν δικαιωνόταν οικονομικά και ο δράστης φυλακιζόταν ισόβια. Τότε είχε δηλωθεί εκ μέρους της Bahrami μια υλιστική, χωρίς συναισθηματισμούς πρόθεση

μετατόπισης αναφορικά με την αρχική απόφασή της. Αποτέλεσμα αυτής της προσέγγισης ήταν η δημιουργία απόστασης από το συγκεκριμένο υποκείμενο καθώς εμφανιζόταν σκληρή και άτεγκτη, χωρίς να λυγίζει στο μέγεθος μιας τέτοιας υπόθεσης. Στη συνέχεια, όμως, σε άλλα αποσπάσματα και αφού έχει προβεί στη διαδικασία της συγχώρεσης προβάλλει πιο συναισθηματικούς λόγους για τη μεταστροφή της απόφασής της.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο παράθεμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *cnn* (1/8/2011), σε αυτή τη μεταστροφή της απόφασής της δύο άνδρες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο. Διαβάζουμε παρακάτω:

Είπε ότι δύο άνδρες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην αλλαγή της καρδιάς της: ένας γιατρός σε μια κλινική στην Ισπανία και ο Amir Sabouri, ένας Ιρανός που τη βοήθησε να έχει ιατρική παρακολούθηση. Ο Sabouri της είπε να συγχωρήσει τον Movahedi και να αποδείξει στον κόσμο ότι οι Ιρανοί είναι ευγενικοί και συγχωρητικοί.

Στην πρώτη περίοδο του αποσπάσματος παρατηρούμε την εστίαση στην ανδρική επιρροή που ασκήθηκε προκειμένου να πειστεί. Δύο άνδρες διαδραμάτισαν καταλυτικό ρόλο στην αλλαγή της απόφασής της. Οι εθνικότητες των δύο ανδρών τονίζονται στο απόσπασμα δίνοντας εθνική διάσταση στη μεταστροφή της. Η αναφορά στις εθνικότητες αναδεικνύει μια προσπάθεια σύμπλευσης της Ανατολής με τη Δύση καθώς ένας Ισπανός και ένας Ιρανός είναι αυτοί που συμβάλλουν στην αλλαγή της απόφασής της. Στο σημείο αυτό μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η αναφορά στον Ισπανό γιατρό γίνεται με αοριστολογικό τρόπο, όπως υποδηλώνεται από τη χρήση του αόριστου άρθρου «ένας». Αντίθετα η αναφορά στον Ιρανό γίνεται με την παράθεση του ονοματεπωνύμου του.

Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ότι ο Ιρανός, λόγω και του γεγονότος ότι ήταν συμπατριώτης της, διαδραμάτισε καταλυτικότερο ρόλο στην απόφασή της. Παράλληλα, η τελευταία φράση, η οποία αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «Ο Sabouri της είπε να συγχωρήσει τον Movahedi και να αποδείξει στον κόσμο ότι οι Ιρανοί είναι ευγενικοί και συγχωρητικοί» φανερώνει αυτή την εμμονή στο να αποδείξουν ότι είναι κάτι διαφορετικό από αυτό που εμφανίζονται να είναι. Να συμβάλλει, δηλαδή, η Bahrami στη διαμόρφωση μιας νέας εικόνας για το Ιράν, η οποία θα

αλλάξει και την ήδη διαμορφωμένη, σε μεγάλο βαθμό, αρνητική αντίληψη του κόσμου για αυτό.

Επίσης, αναδύεται και η έμφυλη διάσταση στη διαδικασία αλλαγής της απόφασής της. Η Bahrami εμφανίζεται να αλλάζει γνώμη ύστερα από τη διπλή ανδρική παρέμβαση υποδηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι οι άνδρες είναι φορείς της λογικής και των ψυχραιμών και ορθών αποφάσεων. Στον αντίποδα αυτής της ανδρικής ορθολογικότητας προβάλλεται μια γυναίκα, η οποία λειτουργεί συναισθηματικά και η τιμωρία που θέλει να επιβάλλει στο δράστη δεν είναι προϊόν ορθής και λογικής σκέψης, αλλά μιας έντονης συναισθηματικότητας. Αυτή η στάση της Bahrami, όμως, συμβαδίζει με την κυρίαρχη εθνική αντίληψη, όπως διαπιστώσαμε και νωρίτερα και η οποία μπορεί να μας οδηγήσει στην άποψη ότι το Ιράν, έτσι όπως αντικατοπτρίζεται στην απόφαση της Bahrami είναι ένα έθνος άλογο, το οποίο μπορεί να καθοδηγηθεί στον ορθό λόγο μέσα από τη συμβολή και την σύμπραξη ανθρώπων και κυρίως ανδρών τόσο από την Ανατολή όσο όμως και από τη Δύση.

Και πράγματι η Bahrami αλλάζει την αρχικά σκληρή απόφασή της για να μην αμαυρωθεί το όνομα της χώρας της, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στα παραθέματα που ακολουθούν από το δημοσίευμα του ειδησεογραφικού δικτύου *Aljazeera* (1/8/2011) και από το δημοσίευμα του *Guardian* (31/7/2011):

«Το έκανα για την χώρα μου, αφού όλες οι άλλες χώρες κοιτούσαν για να δουν τι θα κάνουμε».

Και στο άλλο απόσπασμα η Bahrami δηλώνει χαρακτηριστικά:

«Ο δεύτερος λόγος που αποφάσισα να τον συγχωρήσω ήταν γιατί μου φαινόταν ότι ήταν σαν ολόκληρος ο κόσμος να περίμενε να δει τι θα γινόταν».

Η Bahrami κάτω από τις εσωτερικές, αλλά και διεθνείς πιέσεις που φαίνεται ότι δεχόταν αλλάζει την αρχική της απόφαση. Όπως η ίδια χαρακτηριστικά αναφέρει «Το έκανα για τη χώρα μου». Τα διεθνή φώτα της δημοσιότητας που κάλυπταν την εξέλιξη της υπόθεσης είχαν πέσει επάνω της κατευθύνοντας ουσιαστικά σε μεγάλο βαθμό την τελική της απόφαση. Στο πρώτο απόσπασμα χρησιμοποιούνται οι προσωπικές αντωνυμίες «εγώ» και «εμείς» δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι το υποκείμενο βρίσκεται σε μια διαρκή αλληλεπίδραση με το

έθνος. Η προσωπική αντωνυμία «εμείς» που χρησιμοποιεί δηλώνει ότι δεν ήταν δική της προσωπική απόφαση αυτή που θα έπαιρνε, αλλά εθνική. Αυτό υποδηλώνεται μέσα από τη χρήση της λέξης «χώρες». Η Bahrami φανερώνοντας την εθνική διάσταση της απόφασής της δηλώνει ότι «Οι άλλες χώρες κοιτούσαν για να δουν τι θα κάνουμε». Το υποκείμενο με αυτόν τον τρόπο αναπαρίσταται να απεκδύεται την ατομική ευθύνη των πράξεων, και να ενδύεται την εθνική, προβάλλοντάς την έτσι ως ένα υποκείμενο, το οποίο δεν μπορεί να λειτουργήσει ανεξάρτητα από το έθνος και του οποίου οι αποφάσεις βαραίνουν ολόκληρο το έθνος, ένα έθνος όμως που, όπως έχει δειχθεί, της έχει δώσει τη δυνατότητα μέσω του νομικού συστήματος να λειτουργήσει με αυτόν τον τρόπο.

Ένα ολόκληρο έθνος αναπαρίσταται να είναι υπόλογο για μια ατομική πράξη σε όλον τον κόσμο και προσπαθεί μέσα από την απόφαση της Bahrami να αποδείξει στους δυτικούς ότι η ανθρωπιά είναι αυτή που κυριαρχεί ακόμα και σε ένα απάνθρωπο έθνος. Ουσιαστικά αυτό το άγχος να αποδείξουν στη διεθνή κοινότητα ότι δεν είναι αυτό που μπορεί και να είναι, εντέλει συμβάλλει στη δημιουργία μιας εικόνας ενός έθνους υποτελούς που αγωνίζεται να αποδείξει στους άλλους ότι είναι κάτι καλύτερο από αυτό που του αποδίδουν. Παράλληλα, με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η θέση του ισχυρού δυτικού, που μπορεί να παρεμβαίνει, να ελέγχει και να κατευθύνει τις πράξεις των υποκειμένων, επιπλήττοντάς τα προκειμένου να ακολουθήσουν το δρόμο του ορθού λόγου.

Αυτό δηλώνεται και στο δεύτερο απόσπασμα, στο οποίο η Bahrami ξεκάθαρα δηλώνει τους λόγους που προέβη στη μεταστροφή της γνώμης της. Και οι δύο λόγοι που δίνει είναι ίδιοι και αφορούν στη διεθνή εικόνα του Ιράν και στην εντύπωση που θα σχηματίσουν οι άλλοι για αυτό. Μέσα από τα συμφραζόμενα, ουσιαστικά, ενισχύεται η αρνητική εικόνα που υπάρχει για το Ιράν καθώς προβάλλεται να χρειάζεται η παρέμβαση της Δύσης για να παρθούν οι ορθές αποφάσεις αναφορικά με το σεβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων εντός ενός κράτους. Η Δύση εμφανίζεται ως σώφρων και ορθολογική ενώ η Ανατολή απάνθρωπη και οπισθοδρομική.

Συμπερασματικά

Η παραμόρφωση του προσώπου της Bahrami και η ποινή στο δράστη, όπως φαίνεται από τα δημοσιεύματα, αποτέλεσε την αφορμή για να χαραχθούν τα εθνικά

όρια ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή. Το πρόσωπο της Bahrami, όπως προκύπτει από τα δημοσιεύματα, προβάλλεται να ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό με το πρόσωπο-την εικόνα του Ιράν στη Δύση. Ένα πρόσωπο παραμορφωμένο, όπως ακριβώς είναι και το πρόσωπο του Ιράν στη διεθνή κοινότητα. Το πρόσωπο της Bahrami μετά την επίθεση δεν είναι αναγνωρίσιμο. Κάτι ανάλογο θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι συμβαίνει και με το Ιράν. Το Ιράν δεν μπορεί να αναγνωριστεί από τη διεθνή κοινότητα γιατί η κατανόησή του περνάει μέσα από συγκεκριμένους φακούς, τους δυτικούς φακούς, που σε μεγάλο βαθμό αγνοούν τις ιδιαιτερότητες και τη διαφορετικότητα που αυτό έχει. Πάνω στο πρόσωπο της Bahrami χαράσσεται όλη εκείνη η αμηχανία και η αδυναμία αντιμετώπισης του διαφορετικού. Και όταν το διαφορετικό δεν μπορεί να κατανοηθεί αντιμετωπίζεται ως ξένο και έτσι κάπως κατασκευάζεται ο «άλλος».

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η δόμηση της εικόνας της καλής Δύσης και της κακής Ανατολής, της αναπτυγμένης και προωθημένης Δύσης, της υποανάπτυκτης και οπισθοδρομικής, θεοκρατικής Ανατολής. Ο τονισμός των αρνητικών όψεων μιας κοινωνίας όχι μόνο είναι θεμιτό, αλλά και αναγκαίο για να ξεπεραστούν αγκυλώσεις που καθηλώνουν σε ένα μονολιθικό παρελθόν. Η κριτική μας εστιάζει στο γεγονός ότι τέτοιου είδους περιστατικά που θέτουν στο στόχαστρο ολόκληρες κοινωνίες προβάλλοντας πάνω τους στερεοτυπικές εικόνες έχουν ως αποτέλεσμα όχι το ξεπέρασμα των αγκυλώσεων, αλλά την καθίζηση σε αυτές ακόμη περισσότερο καθώς αντί να γίνει η προσέγγιση, η απομάκρυνση γίνεται όλο και μεγαλύτερη.

Το έθνος, λοιπόν, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην περίπτωση της Bahrami. Ως απότοκος σε μεγάλο βαθμό του έθνους και της διαχείρισης αυτού προκύπτει και η παράμετρος του φύλου. Το φύλο φαίνεται να έχει, ως ένα βαθμό, διαφορετική σημασία στην Ανατολή και διαφορετική στη Δύση. Το κοινό τους σημείο βέβαια εντοπίζεται στην υποτίμηση, με διαφορεικούς μεν τρόπους, του γυναικείου σώματος. Η Bahrami μετά την επίθεση που δέχθηκε όπως προαναφέρθηκε εκτός από την όρασή της «έχασε» και το πρόσωπό της. Η βίαιη επίθεση που δέχθηκε αλλοίωσε τα χαρακτηριστικά του προσώπου της και αφαίρεσε θα λέγαμε εκείνα τα στοιχεία που της προσδίδανε μια φανερή θηλυκότητα. Αυτό φαίνεται μέσα από τη διαχείριση που γίνεται από τα δημοσιεύματα της θηλυκότητάς της. Παρακάτω εξετάζουμε την

έμφυλη διάσταση που δίνεται στην περίπτωση της Bahrami, διερευνώντας το πώς πρόσωπο της χρησιμοποιείται για την ανάδυση και εγχάραξη έμφυλων ορίων.

5.2 Φύλο και κοινωνία

Στην προβολή της Bahrami από τα δημοσιεύματα πρωταρχικό ρόλο διαδραματίζει η εθνική της καταγωγή. Παράλληλα, όμως, το φύλο της Bahrami φαίνεται και αυτό να κατέχει σημαντική θέση στον τρόπο αναπαράστασής της. Όπως θα δούμε στη συνέχεια, το φύλο της δεν αντιμετωπίζεται ανεξάρτητα από την εθνική της καταγωγή, αλλά οι δύο αυτοί παράγοντες φαίνεται να αλληλεπιδρούν στη διαμόρφωση της εικόνας της Bahrami από τα ΜΜΕ. Οπότε έθνος και φύλο συναντώνται με έναν αξεδιάλυτο τρόπο στα δημοσιεύματα του Τύπου.

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη ενότητα θα διαπιστώσουμε ότι η κατασκευή της θηλυκής εικόνας λαμβάνει χώρα μέσα από την αντίθεση παρελθόν-παρόν, όπου τονίζεται η ελκυστικότητα και η θηλυκότητά της και η καταστροφή αυτής μετά τη ρίψη του οξέως, αλλά και μέσα από την προβολή της υποτελούς θέσης των θηλυκών υποκειμένων στο Ιράν. Στη δεύτερη ενότητα η δόμηση της θηλυκής εικόνας λαμβάνει χώρα μέσα από την ανάδειξη του θεσμού του γάμου, ο οποίος συνδέεται με την παραμορφωμένη εμφάνιση της Bahrami. Τέλος, στην τρίτη ενότητα η δόμηση ολοκληρώνεται με την απόδοση του χαρακτηριστικού της καλοσύνης, το οποίο έρχεται σε αντίθεση με το στοιχείο της σκληρότητας που επιδεικνύει ο δράστης.

5.2.1 Αναπολώντας τη χαμένη θηλυκότητα

Η περιγραφή μιας γυναίκας από τα ΜΜΕ ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό ένα συγκεκριμένο δρόμο, κάτι που είναι δυνατό να παρατηρηθεί και στις άλλες δύο υπό μελέτη περιπτώσεις. Πιο συγκεκριμένα, όπως αναφέρει η Diana Damean (2006:93), τα ΜΜΕ ακολουθούν τρεις συντεταγμένες στον τρόπο που παρουσιάζουν τις γυναίκες. Πρώτα αναφέρονται στην εικόνα, αν και εφόσον το υποκείμενο ανταποκρίνεται στα πρότυπα ομορφιάς. Στη συνέχεια αναφέρονται στην ιδιωτική της ζωή, αν έχει σύζυγο ή παιδιά και τρίτον αναφέρονται στην επαγγελματική της καριέρα, πόσο ταλαντούχα και επιτυχημένη είναι σε αυτό που κάνει. Αυτό το σχήμα υποστηρίζει η Damean κατευθύνει τις γυναίκες σε μεγάλο βαθμό να μην υιοθετούν συμπεριφορές εναλλακτικές της κυρίαρχης θηλυκότητας.

Η περιγραφή της Bahrami από τα MME ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό αυτό το πλαίσιο αναδεικνύοντας την εικόνα της θηλυκότητάς της πριν από την επίθεση και αντιπαραθέτοντάς την με την εικόνα του παρόντος. Η Bahrami περιγράφεται όχι μόνο ως ελκυστική, αλλά και ως μορφωμένη, ανεξάρτητη και εργαζόμενη. Παρακάτω ακολουθεί μια σύντομη περιγραφή της Bahrami, όπως προκύπτει καταρχήν από το παράθεμα του δημοσιεύματος της *Washington Post* (14/12/2008), και στη συνέχεια από το δημοσίευμα του *bbc* (2/6/2011), τα οποία προαναφέρθηκαν. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Ameneh Bahrami κάποτε απολάμβανε τη φωτογραφία και τις πίστες βουνών. Η εργασία της για μια εταιρεία ιατρικού εξοπλισμού της έδινε οικονομική ανεξαρτησία. Αρκετοί άνδρες είχαν ζητήσει το χέρι της σε γάμο, αλλά η καστανομάτα ηλεκτρολόγος μηχανικός τους είχε αρνηθεί όλους. «Ήθελα να παντρευτώ, αλλά μόνο τον άνδρα που θα αγαπούσα πραγματικά».

Και στη συνέχεια από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *bbc* (2/6/2011) διαβάζουμε:

Το 2004, η Ameneh Bahrami ήταν μια ανεξάρτητη και ελκυστική 24 άχρονη φοιτήτρια του Πολυτεχνείου, η οποία ήδη εργαζόταν σε ένα εργαστήριο στην Τεχεράνη. «Πολλά αγόρια ερχόταν στο σπίτι μου- ακόμα και καθηγητές Πανεπιστημίου ερχόταν- και ζητούσαν το χέρι μου σε γάμο. Ήμουν ένα πολύ όμορφο κορίτσι».

Παρατηρούμε ότι η προβολή της Bahrami ακολουθεί τις τρεις συντεταγμένες έτσι όπως τις όρισε η Damean. Η συνεκφορά «καστανομάτα ηλεκτρολόγος μηχανικός» στο πρώτο παράθεμα, αλλά και οι λέξεις «ανεξάρτητη και ελκυστική» συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας γοητευτικής εικόνας για τη Bahrami. Αυτή περιγράφεται ως «καστανομάτα ηλεκτρολόγος μηχανικός». Η συγκεκριμένη σειρά των επιθετικών προσδιορισμών δίνει από τη μια ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα έτσι όπως γίνεται ορατό μέσα από τη θέαση του προσώπου της (καστανά μάτια) προσδίδοντάς της θηλυκότητα και από την άλλη η επαγγελματική της ιδιότητα της προσδίδει δύο επιπλέον στοιχεία, εκείνο της μόρφωσης και της επαγγελματικής αποκατάστασης, που συνήθως ταυτίζεται με την οικονομική ανεξαρτησία.

Στο πρώτο απόσπασμα είναι ξεκάθαρη η σύνδεση ανάμεσα στην εργασία και στην οικονομική ανεξαρτησία, όπως προκύπτει από τη φράση «Η εργασία της για μια εταιρεία ιατρικού εξοπλισμού της έδινε οικονομική ανεξαρτησία». Στο δεύτερο

απόσπασμα η λέξη «ανεξαρτησία» δεν συνοδεύεται από κάποιον επιθετικό προσδιορισμό, δίνοντας μια γενικότερη σημασία στη λέξη «ήταν ανεξάρτητη». Η ανεξαρτησία της τονίζεται και από τα λεγόμενά της καθώς η ίδια διεκδικούσε το δικαίωμα στην αγάπη και τον έρωτα επιλέγοντας μόνη της τον σύντροφό της.

Οι παρελθοντικοί χρόνοι που χρησιμοποιούνται και στα δύο παραθέματα «κάποτε απολάμβανε», «έδινε», «ήταν» τονίζουν τη χρονική διάσταση ανάμεσα στην παρελθοντική ελκυστική κατάσταση και στην παρούσα αλλοιωμένη εμφάνισή της. Η χρήση στην αρχή της πρότασης του έτους «2004» καθώς και ο απλός αόριστος τονίζουν το παρελθόν και την απώλεια όλων αυτών των χαρακτηριστικών. Επίσης, η αναφορά στην ηλικία «24» τονίζει ακόμη το νεαρό της ηλικίας της. Η διάσταση αυτή εντείνεται από τις αναφορές στις παρελθοντικές της δραστηριότητες. Η Bahrami είχε μια δραστήρια και έντονη ζωή, όπως προκύπτει από την παράθεση των ενασχολήσεων της με τη φωτογραφία, αλλά και το σκι. Είχε, επίσης, μια πολλά υποσχόμενη επαγγελματική καριέρα καθώς και μια ανώτατη μόρφωση, η οποία αποτελούσε εφόδιο για το μέλλον της. Στοιχεία διόλου αμελητέα για μια γυναίκα που ζει σε μια έντονα πατριαρχική και θεοκρατική κοινωνία.

Η ελκυστικότητά της, βέβαια, όπως επισημαίνεται από τις φράσεις «Αρκετοί άνδρες είχαν ζητήσει το χέρι της σε γάμο» και «Πολλά αγόρια ερχόταν στο σπίτι μου- ακόμα και καθηγητές Πανεπιστημίου ερχόταν- και ζητούσαν το χέρι μου σε γάμο» δεν είναι ανεξάρτητη από το ενδιαφέρον που εκδήλωναν τα αρσενικά υποκείμενα για αυτήν.

Η ίδια μιλώντας για τον εαυτό της κάνει λόγο για το πόσο πολύ ποθητή ήταν στους ανδρικούς κύκλους και χαρακτηριστικά αναφέρει ότι ήταν ένα «πολύ όμορφο κορίτσι». Η χρήση της λέξης «κορίτσι» υποδηλώνει μια αθωότητα και παιδικότητα, αλλά και μια ανεμελιά, στοιχεία που τοποθετούν «λιθαράκια» στη δόμηση της χαμένης θηλυκότητας. Η ομορφιά της Bahrami επισημαίνεται στα διάφορα αποσπάσματα συνήθως στην αρχή όταν η Bahrami συστήνεται στους αναγνώστες γεγονός που αναδεικνύει την προτεραιότητα που έχει η ύπαρξη της ομορφιάς έναντι άλλων χαρακτηριστικών, όπως είναι για παράδειγμα η μόρφωση. Αυτή η επισήμανση τονίζει τη σπουδαιότητα της ύπαρξης του όμορφου προσώπου για ένα υποκείμενο, το οποίο μάλιστα είναι και θηλυκό.

Παράλληλα, όμως, η αναφορά στη μόρφωση και στην εργασία συνθέτουν την εικόνα μιας γυναίκας που αν μη τι άλλο εμφανίζεται να μπορεί να διαχειριστεί τη ζωή της. Στο παρελθόν, δεν ήταν μόνο όμορφη, αλλά ταυτόχρονα έξυπνη και καλλιεργημένη. Δεν υπήρχε αυτή η σχηματική διάκριση ανάμεσα σε μυαλό και εμφάνιση. Η Bahrami είχε και τα δύο. Μετά την «απώλεια» του προσώπου της, όμως, φαίνεται ότι όλα ανήκουν στο παρελθόν καθώς εντέλει το πρόσωπό της, η ομορφιά και η θηλυκότητά της νοσηματοδοτούν, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα όλη της την ύπαρξη. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται προτεραιότητα στην ύπαρξη της ομορφιάς και της θηλυκότητας έναντι της μόρφωσης και της πνευματικής καλλιέργειας

Ταυτόχρονα, παρατηρούμε ότι αμέσως μετά την περιγραφή της ως όμορφη, ανεξάρτητη και μορφωμένη ακολουθεί η παρατήρηση ότι η Bahrami ήταν επιθυμητή από τους άνδρες, γεγονός που συμβάλλει στη δημιουργία της αντίληψης ότι η Bahrami έχοντας αυτά τα χαρακτηριστικά είναι δυνατόν να διεκδικήσει και εντέλει να καταφέρει να έχει έναν καλό γάμο. Με αυτόν τον τρόπο, η κοινωνική και επαγγελματική της επιτυχία συνδέονται με τη συζυγική της αποκατάσταση. Βέβαια, το γεγονός ότι αυτή επιλέγει ποιον θα παντρευτεί της δίνει μια ανεξαρτησία και την τοποθετεί σε ένα διαφορετικό πλαίσιο από εκείνο στο οποίο θα περιοριζόταν στο ρόλο του αντικειμένου που θα επιλεγόταν.

Εξάλλου και στα δύο παραθέματα μετά την αναφορά στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και προσόντα της ακολουθεί η αναφορά στην επιθυμία των ανδρών να την παντρευτούν. Χαρακτηριστικές είναι οι αναφορές που δηλώνουν ότι «Αρκετοί άνδρες...σε γάμο» και «Πολλά αγόρια...σε γάμο». Οι αναφορές αυτές δημιουργούν την εικόνα μιας κλασικής γυναίκας, η οποία ανταποκρίνεται στο κυριαρχικό πλαίσιο αξιών, που στηρίζεται στο γάμο και στην οικογένεια. Παράλληλα, όμως, της προσδίδεται ένα επιπλέον χαρακτηριστικό αυτό του δικαιώματος στην επιλογή συζύγου, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα πιο ανεξάρτητο προφίλ, που πλησιάζει πιο πολύ στο δυτικό πρότυπο γυναίκας. Τα λόγια της εξάλλου που χαρακτηριστικά αναφέρουν ότι: «Ήθελα να παντρευτώ, αλλά μόνο με τον άνδρα που θα αγαπούσα πραγματικά», επιβεβαιώνουν αυτό το προφίλ.

Η παρεμβολή όμως στο ίδιο δημοσίευμα του *bbc* (2/6/2011) των λόγων της μητέρας του δράστη προσδίδει την αίσθηση του αδιεξόδου στο δικαίωμα επιλογής

συντρόφου από τη γυναίκα, γεγονός που συμβαδίζει περισσότερο με την κυρίαρχη εικόνα που επικρατεί στη Δύση για τις γυναίκες από το Ιράν. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Είπε ότι ο γιος της ήταν άνδρας και ότι αν με ήθελε, θα με είχε»,
δήλωσε η κ. Bahrami.

Στο παραπάνω παράθεμα η δημιουργία του πιο ανεξάρτητου προφίλ κλονίζεται από το λόγο της μάνας του δράστη. Η φράση «αν με ήθελε, θα με είχε» σε συνδυασμό με την πρόταση «ήταν άνδρας» δείχνει αφενός την πατριαρχική νοοτροπία και αφετέρου την αρσενική κυριαρχία, η οποία μάλιστα αναγνωρίζεται από μια γυναίκα, τη μητέρα του, προσδίδοντας με αυτόν τον τρόπο μια σημαντική αναγνώριση στην κατάσταση αυτή. Επίσης, ο λόγος που εκφέρεται από τη μάνα του δείχνει το αναπόφευκτο και αναπότρεπτο της κατάστασης. Μια γυναίκα, εμφανίζεται μέσα από το λόγο μιας άλλης γυναίκας παγιδευμένη στην επιθυμία ενός αρσενικού υποκειμένου. Μέσα από τη συγκεκριμένη αναπαράσταση, η προβολή της δυναμικής και ανεξάρτητης γυναίκας «ξεθωριάζει» στα μάτια του δυτικού αναγνωστικού κοινού.

Στη συνέχεια, η αναφορά στην τωρινή κατάστασή της συμβάλλει ακόμη περισσότερο στην αποδόμηση της προηγούμενης εικόνας της καθώς μετά την επίθεση τα χαρακτηριστικά που της προσέδιδαν τη θηλυκότητα έχουν παραμορφωθεί από το οξύ. Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Huffington Post* (31/7/2011) που ακολουθεί δίνεται μια υποψία του παλιού της εαυτού. Πλέον αποτελεί, δηλαδή, μια σκιά ή όπως λέει το απόσπασμα «μια ματιά» του προηγούμενου της εαυτού. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Bahrami, της οποίας το πρόσωπο παραμένει ορατά καμένο, ήταν «μια στιγμή» από τον προηγούμενο εαυτό της. Φορούσε λίγο ροζ κραγιόν στα χείλη της και ένα χαλαρά δεμένο μαντήλι στο νοσοκομείο όπου ήταν να εκτελεστεί η ποινή. Βοηθήθηκε για να μπει στο κτίριο από δύο γυναίκες, οι οποίες κρατούσαν και τα δυο της χέρια.

Η περιγραφή της εικόνας της Bahrami παρουσιάζεται ως μια προσπάθεια αναβίωσης του παλιού της εαυτού. Το ροζ κραγιόν που φοράει στα χείλη της παραπέμπει σε μια προσπάθεια να επαναφέρει τη θηλυκότητά της. Φοράει και μια μαντίλα, γεγονός που τονίζει την πολιτισμική και εθνική της καταγωγή, η οποία, ωστόσο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο δημοσίευμα είναι «χαλαρά

δεμένη». Με αυτόν τον τρόπο υπονοείται κατά μία έννοια μια πιο ευέλικτη προσέγγιση του αυστηρού Ισλάμ. Όμως κανένα τωρινό χαρακτηριστικό της δεν είναι ικανό να τη συνδέσει με την προηγούμενη εικόνα της. Η διάσταση αυτή εντείνεται από την εικόνα της υποβασταζόμενης Bahrami «βοηθήθηκε... από δύο γυναίκες», δείχνοντας την τωρινή σωματική της αδυναμία και η οποία έρχεται σε αντίθεση με την προηγούμενη ενεργητικότητά της. Η παθητική φωνή του ρήματος «βοηθήθηκε» αφενός τονίζει την κατάσταση παθητικότητας και αδυναμίας στην οποία έχει περιέλθει η Bahrami και αφετέρου αναπαράγει το στερεότυπο της γυναίκας θύματος. Η αναφορά στο ροζ κραγιόν και στη μαντίλα δείχνει την προσπάθεια συνύπαρξης του μοντέρνου με το παλιό, εμφανίζοντας με αυτόν τον τρόπο τη Bahrami να βρίσκεται μετέωρη ανάμεσα στους δύο κόσμους.

Στη συνέχεια, στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα του *bbc* (2/6/2011), στο οποίο έγινε αναφορά και προηγουμένως, η εικόνα του θύματος και η απώλεια της προηγούμενης θηλυκής και δυναμικής εμφάνισης ενισχύεται από τις αναφορές που γίνονται στην επίθεση που είχε δεχθεί, η οποία την άφησε τυφλή και παραμορφωμένη στο πρόσωπο, από το γεγονός ότι ακόμα περιμένει την εφαρμογή της δικαιοσύνης καθώς και από τα απειλητικά τηλεφωνήματα που δεχόταν πριν από την επίθεση. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Ameneh Bahrami ήταν το θύμα μιας τρομερής επίθεσης με οξύ, η οποία την άφησε τυφλή και άσχημα παραμορφωμένη. Κατά τη διάρκεια της πρώτης τηλεφωνικής συνομιλίας που είχε η Bahrami μαζί του, την απείλησε να την σκοτώσει και μετά από μια σειρά επιπλέον τηλεφωνημάτων, οι απειλές του έγιναν περισσότερο απειλητικές.

Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται ότι:

«Είπε ότι «θα σου καταστρέψω τη ζωή σου και θα κάνω κάτι ώστε κανείς να μην σε παντρευτεί», θυμάται. Απευθύνθηκε στην αστυνομία, αλλά της είπαν ότι επειδή ο Monahedi δεν είχε κάνει κάτι ακόμα, δεν υπήρχε κάτι που θα μπορούσαν να κάνουν.

Η λέξη «θύμα» που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κατάσταση που έχει περιέλθει η Bahrami σε συνδυασμό με την αναφορά στο γεγονός ότι μετά την επίθεση έμεινε «τυφλή» και «άσχημα παραμορφωμένη» φανερώνουν τη δεινή θέση στην οποία έχει περιέλθει και η οποία αντιτίθεται με την εικόνα του παρελθόντος.

Ωστόσο, η κυριαρχική συμπεριφορά του αρσενικού υποκειμένου και η θέση άμυνας του θηλυκού πριν ακόμα το συμβάν της επίθεσης αναδεικνύει την κατάσταση υποτέλειας και αδυναμίας έκφρασης των γυναικών στο Ιράν.

Τόσο η αναφορά στις τηλεφωνικές απειλές από το δράστη της μετέπειτα επίθεσής της, όσο και οι ατελέσφορες προσπάθειες της να τις αντιμετωπίσει μέσω της αστυνομίας αναδεικνύουν το πατριαρχικό πλαίσιο που κυριαρχεί και στο οποίο η ζωή μιας γυναίκας μπορεί εύκολα να βρεθεί σε κίνδυνο, αλλά αυτό να μην αποτελέσει αντικείμενο ενασχόλησης από τις αρμόδιες αρχές. Σε αυτό το πλαίσιο κινείται η φράση του θύτη «θα σου καταστρέψω τη ζωή ώστε να μην σε παντρευτεί κανείς», η οποία φανερώνει όχι μόνο την εκδικητικότητά του για την απόρριψη που δέχθηκε από την Bahrami, η οποία εμφανίζεται να στερείται το δικαίωμα επιλογής και την αυτοδιάθεση του σώματός της, αλλά και το ρόλο ιδιοκτήτη που κατέχει αξιωματικά λόγω του πατριαρχικού-ανδρικού συγκειμένου που κινείται.

Με αυτόν τον τρόπο γίνεται ορατή η θέση αντικειμένου που λαμβάνει η ζωή μιας γυναίκας στο σημερινό Ιράν. Η γυναίκα μοιάζει αδύναμη να έρθει αντιμέτωπη με την οργή και το θυμό ενός άνδρα τοποθετώντας την στη θέση του θύματος και δίνοντάς της χαρακτήρα παθητικό. Η συμπεριφορά αυτή του δράστη συνεπικουρείται από τις αστυνομικές αρχές, οι οποίες δεν μπορούν να δράσουν αν δεν υπάρχει φυσική βλάβη καταδεικνύοντας με μεγαλύτερη ενάργεια αυτό το έντονα πατριαρχικό πλαίσιο που περιβάλλει την ιρανική κοινωνία.

Παράλληλα στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος η εικόνα της γυναίκας θύματος εντείνεται ακόμα περισσότερο. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

Τυφλώθηκε και παραμορφώθηκε σοβαρά από την επίθεση και πέρασε τα χρόνια που μεσολάβησαν στο Ιράν και την Ισπανία κάνοντας αναρίθμητες ανεπιτυχείς επεμβάσεις για να ξαναφτιάξει το πρόσωπό της και να αποκαταστήσει την όρασή της.

Τα ρήματα που χρησιμοποιούνται «τυφλώθηκε και παραμορφώθηκε» δείχνουν και επιτείνουν το μέγεθος της αλλοίωσης της προηγούμενης ελκυστικής της εμφάνισης ενώ στην συνέχεια και η αναφορά στις επεμβάσεις για να «ξαναφτιάξει το πρόσωπό της» και της όρασης της ως «ανεπιτυχείς» δείχνει το ατελέσφορο των προσπαθειών, αλλά και την μη αναστρέψιμη απώλεια την οποία έχει υποστεί.

Επιπλέον, η χρήση του ρήματος «ξαναφτιάξει» το οποίο αναφέρεται στις πλαστικές επεμβάσεις που υπεβλήθη στο πρόσωπό της, αναδεικνύει τη χρησιμότητα των επανορθωτικών πλαστικών επεμβάσεων, αλλά και ταυτόχρονα την αδυναμία τους στην αντιμετώπιση δύσκολων περιπτώσεων, όπως αυτή της Bahrami. Με αυτόν τον τρόπο φανερώνονται τα όρια που γνωρίζει η επιστήμη και η οποία πολλές φορές μειονεκτεί απέναντι στην καταστροφική δράση του ανθρώπου.

Συμπερασματικά

Στα παραπάνω αποσπάσματα η θηλυκότητα της Bahrami αναδεικνύεται μέσα από τη χρονική αντίθεση ανάμεσα στην εμφάνισή της στο παρελθόν και στο παρόν. Η ανάδειξη της πρότερης όμορφης εμφάνισής της σε συνδυασμό με την αναφορά στο υψηλό μορφωτικό της επίπεδο αναδεικνύουν μια έντονη προσωπικότητα, υπολείμματα της οποίας διατηρούνται και στο παρόν όπως προκύπτουν μέσα από τις προηγούμενες αναφορές στη σθεναρή της στάση να εκτελεστεί η σκληρή δικαστική απόφαση.

Ωστόσο, οι αναφορές τόσο στην τυφλότητά της όσο και στο σοβαρά παραμορφωμένο πρόσωπό της συμβάλλουν στη δημιουργία μιας εικόνας, η οποία δεν ξεφεύγει από τη στερεοτυπική αναπαραγωγή της παθητικής και καταπιεσμένης θηλυκότητας. Η χρήση ρημάτων στην παθητική φωνή (βοηθήθηκε, τυφλώθηκε, παραμορφώθηκε) συμβάλλει στη δημιουργία μιας γυναίκας «μακρινής» με την έννοια τόσο της χωρικής όσο και της κοινωνικής απόστασης. Ταυτόχρονα, δημιουργείται και η εικόνα της γυναίκας θύματος που αδυνατεί, παρόλο που προσπαθεί, να ξεφύγει από το σκληρό πατριαρχικό πλαίσιο της κοινωνίας. Ένα πλαίσιο που είναι βαθιά ριζωμένο στις συνειδήσεις τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών, όπως φανερώθηκε μέσα από τα λόγια της μητέρας του δράστη. Αυτό το ισχυρό σύστημα αξιών, όπως θα δούμε στη συνέχεια, αποτυπώνεται και μέσα από τη θέση της Bahrami για το γάμο.

5.2.2 Στοχεύοντας στο γάμο

Ο γάμος αποτελεί μια κοινή κοινωνική και πολιτισμική συνθήκη σε διάφορους πολιτισμούς. Αυτή η παρατήρηση προκύπτει από τις δύο υπό μελέτη περιπτώσεις της κατηγορίας, τόσο της Bahrami όσο και της Piper, όπως θα δούμε παρακάτω στη μελέτη. Η προσήλωση στο γάμο, η οποία παρατηρείται τόσο στην περίπτωση της Bahrami όσο και στην περίπτωση της Katie Piper δεν φανερώνει μόνο τα συντηρητικά χαρακτηριστικά της κοινωνίας, αλλά συμβάλλει και στην κατασκευή

της ετεροκανονικής θηλυκότητας και σεξουαλικότητας ανεξαρτήτως κοινωνικού και πολιτισμικού πλαισίου.

Όπως αναφέρεται στο παρακάτω απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Washington Post* (14/12/2008), το οποίο έχει προαναφερθεί, ο γάμος για τη Bahrami προβάλλεται ως μια σημαντική παράμετρος στον τρόπο που αντιλαμβάνεται την ύπαρξή της εντός της κοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Σε μια ηλικία, στην οποία θα έπρεπε να βάλω νυφικό φόρεμα, ζητάω να χυθεί οξύ στα μάτια κάποιου», είπε σε μια πρόσφατη συνέντευξή της, καθώς η βροχή έπεφτε πάνω στα παράθυρα του μικρού διαμερίσματος των γονιών της σε μια γειτονιά μικρομεσαίας τάξης στην Τεχεράνη. «Το κάνω αυτό γιατί δεν θέλω να ξανασυμβεί αυτό σε κάποια άλλη γυναίκα».

Η αντίθεση που χρησιμοποιεί η Bahrami στην αρχή του παραθέματος είναι ιδιαίτερος συναισθηματικά φορτισμένη. Αυτή επιτείνεται καταρχήν από τη χρήση της λέξης «νυφικό», η οποία στη συνείδηση των περισσότερων ανθρώπων είναι συνδεδεμένη με ευχάριστες στιγμές, αυτή του γάμου και κατ' επέκταση της δημιουργίας οικογένειας και στη συνέχεια από την εικόνα της ρίψης οξέως στα μάτια του δράστη που είναι συνδεδεμένη με την απώλεια, τη θλίψη και τη σκληρότητα. Ιδιαίτερη φόρτιση, αλλά και μια εικόνα θηριωδίας και αγριότητας προκαλείται από τη φράση «ζητάω να χυθεί οξύ στα μάτια κάποιου». Το απόσπασμα αυτό αναδύει μια ιδιαίτερα έντονη δραματικότητα και τραγικότητα, η οποία συνεπικουρείται από την αναφορά στη βροχή που πέφτει πάνω στο παράθυρο. Από τη φράση που χρησιμοποιείται στην αρχή του παραθέματος «Σε μια ηλικία, στην οποία θα έπρεπε να βάλω νυφικό φόρεμα», αναδεικνύεται η σύνδεση της ηλικίας με το γάμο με έναν αξεδιάλυτο και καθοριστικό τρόπο. Η λέξη «θα έπρεπε» δείχνει την υποχρέωση και ταυτόχρονα την αναγκαιότητα του γάμου. Ο γάμος προβάλλεται ως μια κυρίαρχη συνθήκη, η οποία καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τις ζωές των ανθρώπων.

Μετά όμως την παραμόρφωσή της και με τη θηλυκότητα, όπως έχει οριστεί μέσα από τα δημοσιεύματα, η πιθανότητα του γάμου για την Bahrami ελαχιστοποιείται. Παρόλα αυτά ελπίζει, όπως αναφέρεται στο παράθεμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *cnn* (1/8/2011). Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Το 2009, η Bahrami είπε στο *cnn* ότι έκανε πάνω από δώδεκα επεμβάσεις στο άσχημα σημαδεμένο πρόσωπό της, αλλά ακόμη

φαντάζεται ότι στο μέλλον θα μπορεί να παντρευτεί. «Πάντα έβλεπα τον εαυτό μου σε νυφικό φόρεμα, και γιατί όχι;».

Ο γάμος φαίνεται ότι αποτελεί ένα διακαή στόχο και πόθο της Bahrami, όπως προκύπτει από τη φράση «Πάντα έβλεπα τον εαυτό μου σε νυφικό φόρεμα» και ειδικότερα από τη χρήση του χρονικού επιρρήματος «πάντα». Αυτός ο στόχος-πόθος δεν φαίνεται να έχει εξαφανιστεί όπως υποδηλώνει η φράση «ακόμη φαντάζεται ότι στο μέλλον θα παντρευτεί». Μέσα από τις φράσεις «άσχημα σημαδεμένο πρόσωπό της, αλλά ακόμη φαντάζεται ότι στο μέλλον θα μπορεί να έχει μια μέρα γάμου» προκύπτει η αντίθεση και ταυτόχρονα η σύνδεση ανάμεσα στο παραμορφωμένο πρόσωπο και το γάμο. Υπονοείται έτσι ότι αν και όλα δείχνουν ότι το πρόσωπό της και η προηγούμενη ελκυστική της εμφάνιση δεν θα επανέλθουν και κατ' επέκταση και ο πολυπόθητος γάμος, η Bahrami ακόμα μπορεί να ονειρεύεται το γάμο της. Παράλληλα, αναδεικνύεται το γεγονός ότι ο γάμος δεν θα ήταν ένα υπό συζήτηση θέμα αν η Bahrami δεν είχε υποστεί τις αλλοιώσεις στο πρόσωπό της. Η αξία που δίνεται στο γάμο είναι ολοφάνερη. Και στα δύο κομμάτια η επαναφορά των χαρακτηριστικών συνδέεται με το γάμο ενώ και η ευτυχισμένη ζωή φαίνεται να συνδέεται με αυτόν και όχι με άλλου είδους παραστάσεις συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην ισχυρή νοηματοδότηση ενός κυρίαρχου μηχανισμού που όχι μόνο καθορίζει τις κυρίαρχες σχέσεις, αλλά και τις διαμορφώνει.

Συμπερασματικά

Μια χαρακτηριστική επισήμανση η οποία προκύπτει από τη συνολική ανάγνωση και θεώρηση των δημοσιευμάτων είναι ότι όταν γίνεται παράθεση λόγων της Bahrami για το πώς σχεδιάζει το μέλλον έτσι όπως έχει διαμορφωθεί μετά από την επίθεση με οξύ, εμφανίζεται αρκετά συχνά να δηλώνει την επιθυμία της, αλλά και την αγωνία της να κατορθώσει να παντρευτεί, προβάλλοντας το γάμο ως όνειρο ζωής.

Αντίστοιχα, δεν υπάρχει κάποια αναφορά σε κάποιον άλλο στόχο, όπως για παράδειγμα να καταφέρει να εργαστεί. Μέσα από την αγωνία της για την επίτευξη ενός γάμου, η οποία προβάλλεται ως μια δύσκολη υπόθεση πλέον λόγω παραμόρφωσης του προσώπου της από το οξύ, αναδεικνύεται ο καταλυτικός ρόλος που διαδραματίζει η ύπαρξη μιας όμορφης εξωτερικής εμφάνισης στην επίτευξη μιας σχέσης και κατ' επέκταση στο γάμο ανεξαρτήτως εθνικού και κοινωνικού

συγκειμένου. Ταυτόχρονα, μέσω του γάμου φαίνεται να επιδιώκεται η επιβεβαίωση της χαμένης θηλυκότητας και σεξουαλικότητας της Bahrami.

5.2.3 Καλοσυνάτη σκληρότητα

Η Bahrami αρχικά, όπως είδαμε σε άλλο σημείο της μελέτης, αναπαρίσταται ως μια σκληρή γυναίκα, η οποία προβάλλεται αρχικά να υιοθετεί και να υπερασπίζεται μια παρωχημένη και εκδικητική δικαστική απόφαση, μια στάση που δεν δημιουργεί την αναμενόμενη, βάσει του φύλου, κυρίαρχη εικόνα. Ωστόσο, κάποιιοι λόγοι, με πυρήνα το έθνος φαίνεται να οδήγησαν την Bahrami στη συγχώρεση, η οποία όπως θα δειχθεί στη συνέχεια αποτελεί ένα πρόσφορο έδαφος για την απόδοση ενός σύμφυτου με το φύλο της χαρακτηριστικό, αυτό της καλοσύνης, αλλά και ένα πεδίο πάνω στο οποίο δομείται η έμφυλη διάκριση.

Σε αυτό το πλαίσιο, ένα ακόμη χαρακτηριστικό που προστίθεται στην προσωπικότητα της Bahrami είναι αυτό της καλοσύνης. Στο παράθεμα που ακολουθεί από την *Washington Post* (14/12/2008), το οποίο έχει προαναφερθεί, διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Η Ameneh ήταν πάντα καλή με όλους», είπε η μητέρα της, Shahin, ανεβάζοντας προσεκτικά στα χείλη της κόρης της ένα φλιτζάνι τσάι.

Και στο ίδιο απόσπασμα:

Στη συνέντευξη η Bahrami ανακάλεσε αυτά τα γεγονότα ήρεμα. Η μητέρα της, καθισμένη δίπλα της σε έναν καναπέ, κρατούσε την κόρη της σφιχτά.

Το στοιχείο της καλοσύνης προσδίδεται στη Bahrami από τη μητέρα της, οπότε αποκτάει και άλλη βαρύτητα. Αφενός μια μητέρα σχεδόν πάντα θεωρεί το παιδί της καλό αφετέρου για αυτό ακριβώς το λόγο η φράση αυτή δεν μπορεί να αποτελέσει έναν αντικειμενικό ισχυρισμό. Συνηθίζεται η καλοσύνη, ως χαρακτηριστικό γνώρισμα ενός υποκειμένου, να αποδίδεται στις γυναίκες και να αποτελεί ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά τους. Η καλοσύνη σε συνδυασμό με την παρούσα κατάσταση αδυναμίας, η οποία προβάλλεται μέσα από την εικόνα της μητέρας που βοηθάει την κόρη να πει το τσάι της, δημιουργεί την εικόνα του

άκακου θύματος, της ευάλωτης από το αρσενικό γυναίκας, η οποία βρίσκεται σε αυτήν τη δύσκολα αντιμετωπίσιμη κατάσταση.

Μέσα από τις φράσεις «ανεβάζοντας προσεκτικά στα χείλη της κόρης της ένα φλιτζάνι τσάι» και «η μητέρα της καθισμένη δίπλα της σε έναν καναπέ, κρατούσε την κόρη της σφιχτά», τονίζεται η αδυναμία και η εξάρτηση της Bahrami από κάποιον άλλον και στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτό το άλλο πρόσωπο είναι η μητέρα της. Η εικόνα αυτή έρχεται σε αντίθεση με την εικόνα της ανεξάρτητης και δυναμικής γυναίκας που ήταν πριν την επίθεση. Μετά την επίθεση που δέχθηκε παρουσιάζεται σε μεγάλο βαθμό ως παθητική και εξαρτημένη επιβεβαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο τα κυρίαρχα χαρακτηριστικά της θηλυκότητας¹⁵ αλλά και τις αναπαραστάσεις της μουσουλμάνας γυναίκας στο δυτικό Τύπο.

Οι μουσουλμάνες γυναίκες, όπως επισημαίνει και η Navarro (2010:100) κατά κύριο λόγο αναπαρίστανται μέσα από τον λόγο των ΜΜΕ ως θύματα, παθητικές, καταπιεσμένες και εξαρτημένες. Επίσης, η φροντίδα που της παρέχεται από πρόσωπο της οικογένειάς της θέτει την οικογένεια στο προσκήνιο και ουσιαστικά αναπαράγει το αφήγημα της οικογένειας ως βασικού παράγοντα για την ύπαρξη και στήριξη του υποκειμένου. Παρόμοια θέση της οικογένειας, αλλά σε εντονότερο βαθμό θα συναντήσουμε και στην περίπτωση της Katie Piper.

Η καλοσύνη της Bahrami έρχεται σε αντίθεση με τη σκληρότητα του δράστη της επίθεσης εναντίον της. Από τη μια παρουσιάζεται η καλοσύνη της Bahrami σε συνδυασμό με την εξάρτηση και την παθητικότητα και από την άλλη έχουμε τη σκληρότητα του θύτη, η οποία αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στα παρακάτω δύο αποσπάσματα καταρχήν από το δημοσίευμα της *Washington Post* (14/12/2012) και στη συνέχεια από το δημοσίευμα του *cnn* (1/8/2011), τα όποια έχουν αναφερθεί και νωρίτερα στη μελέτη. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

«Πρέπει να αδειάσουν εντελώς τα μάτια της, καθώς δεν είμαι σίγουρος αν μπορεί κρυφά να δει», είπε. «Οι εφημερίδες έκαναν αυτήν την υπόθεση τεράστια, αλλά δεν έχω κάνει κάτι κακό».

Και στο δεύτερο απόσπασμα αναφέρεται χαρακτηριστικά:

¹⁵H Diana Damean (2006:92), στο «Media and Gender: Constructing Feminine Identities in a Postmodern Culture», επισημαίνει ότι βασικές αναπαραστάσεις των γυναικών στα ΜΜΕ είναι αυτές της παθητικής και εξαρτημένης γυναίκας.

Ωστόσο, είπε, ο Movahedi είναι αμετανόητος και υπήρξε αγενής απέναντί της ακόμα και όταν αυτή απέσυρε την ποινή εναντίον του.

Η φράση του δράστη της επίθεσης «αυτοί πρέπει να αδειάσουν εντελώς τα μάτια της» προκειμένου να διαβεβαιωθεί ότι έχει χαθεί ολοκληρωτικά η όρασή της προβάλλει έναν άνθρωπο ιδιαίτερα σκληρό, ο οποίος αρνείται τις ιατρικές γνωματεύσεις και προβάλλει τη δική του μέθοδο για την ανακάλυψη της αλήθειας. Η ευθύνη της μεγέθυνσης της υπόθεσης αποδίδεται από το δράστη στα ΜΜΕ μέσα από τη φράση: «Οι εφημερίδες έκαναν αυτήν την υπόθεση τεράστια, αλλά δεν έχω κάνει κάτι κακό». Ταυτόχρονα, αρνείται και την τέλεση επιλήψιμης πράξης. Φανερώνεται έτσι ότι μια τέτοια πράξη αφενός δεν θεωρείται για ένα μουσουλμάνο κακή και αφετέρου αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος των ΜΜΕ στην ανάδειξη τέτοιων περιπτώσεων. Οι λόγοι που εκφέρονται από το δράστη δημιουργούν ένα κλίμα αγανάκτησης και αναδεικνύουν το σκληρό και απάνθρωπο χαρακτήρα ενός άνδρα με καταγωγή από το Ιράν.

Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται η εικόνα του αμετανόητου, δύσπιστου και σκληρού άνδρα που προκειμένου να πειστεί πρέπει να φτάσει μέχρι το τέλος. Να δει, δηλαδή, το θύμα του οριστικά και αμετάκλητα τυφλό. Η στάση αυτή του δράστη έρχεται σε αντίθεση με αυτήν της Bahrami, η οποία εντέλει και παρά την αρχική σκληρή της στάση δείχνει γενναιότητα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στα αποσπάσματα από το δημοσίευμα της *Guardian* (31/07/2011) που ακολουθούν και εντέλει συγχωρεί και δεν εφαρμόζει την ποινή της εκδίκησης. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Μιλώντας στο Isna, ο Abbas Jafar iDolatabadi, γενικός εισαγγελέας της Τεχεράνης, επιβεβαίωσε ότι η Bahrami συγχώρεσε τον Movahedi και περιέγραψε την πράξη της ως μια «θαρραλέα ενέργεια».

Και συνεχίζοντας στο ίδιο απόσπασμα:

«Νιώθω πολύ καλά. Είμαι χαρούμενη που τον συγχώρεσα. Για επτά χρόνια προσπαθούσα να κερδίσω ανταπόδοση και να αποδείξω ότι η τιμωρία για την επίθεση με οξύ είναι η ανταπόδοση, αλλά σήμερα αποφάσισα να τον συγχωρήσω. Αυτό ήταν δικαίωμά μου, αλλά στο μέλλον το επόμενο θύμα μπορεί να μην κάνει το ίδιο».

Η πράξη της συγχώρεσης του δράστη της επίθεσης από την Bahrami περιγράφεται ως μια «θαρραλέα ενέργεια». Ταυτόχρονα, η ίδια προβάλλεται να είναι

και «χαρούμενη» που εντέλει μετά από μια χρονοβόρα διαδικασία συγχωρεί το δράστη της. Παρουσιάζεται ανακουφισμένη από αυτήν της την απόφαση αν και φαίνεται ότι η συγχώρεση ήταν μια δύσκολη απόφαση για αυτήν. Η δυσκολία δηλώνεται αφενός μέσα από την αναφορά στο αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα των επτά ετών, στο οποίο προσπαθούσε να επιτύχει την ανταπόδοση, αλλά και την αντίθεση ανάμεσα στο χρονικό διάστημα που αναζητούσε δικαιοσύνη και στη στιγμιαία απόφαση να τον συγχωρήσει. Η επισήμανση που γίνεται από τη Bahrami ότι το επόμενο θύμα, ενδεχομένως δεν θα λειτουργήσει με τον ίδιο τρόπο, εκφράζει τον προβληματισμό της εάν επίδοξοι δράστες αντίστοιχων επιθέσεων θα παραδειγματιστούν από αυτήν της την μεταστροφή. Η τιμωρία της ανταπόδοσης στο δράστη της ρήξης οξέως είχε νοηματοδοτηθεί από τη Bahrami σαν μια μορφή παραδειγματισμού και αποτροπής από αντίστοιχες πράξεις μελλοντικών δραστών.

Αυτή η συμπεριφορά του δράστη που περιγράφεται πιο πάνω αφορά στην χρονική περίοδο πριν η Bahrami αλλάξει την απόφασή της. Στο δεύτερο απόσπασμα που αφορά στην περίοδο αμέσως μετά την αλλαγή της απόφασης παρατηρούμε ότι ο δράστης παρουσιάζεται ως αμετανόητος και αγενής απέναντί της. Μέσα από την συγκεκριμένη παρουσίαση του δράστη επιβεβαιώνεται η στερεοτυπική αναφορά που γίνεται στους άνδρες μουσουλμάνους. Πιο συγκεκριμένα, ανεξάρτητα με το είδος της περίπτωσης που παρουσιάζεται, οι μουσουλμάνοι άνδρες αναπαρίστανται ως σκληροί και απάνθρωποι, φανατικοί και σωβινιστές (Navarro 2010: 98). Παράλληλα, μέσα από την προβολή και των δύο πρωταγωνιστών της υπόθεσης αναδεικνύεται μια σαφής έμφυλη αντίθεση. Ο άνδρας αναπαρίσταται ως σκληρός, απάνθρωπος, αμετανόητος και ως κάποιος που δικαιωματικά μπορεί να επεμβαίνει στο σώμα μιας γυναίκας, αναπαράγοντας με αυτό τον τρόπο την έννοια της ιδιοκτησίας. Η γυναίκα από την άλλη αν και εμφανίζει σημάδια σκληρότητας, κατά κάποιο τρόπο δεν δικαιολογείται να τα εμφανίζει και πιέζεται στην κατεύθυνση της συγχώρεσης γεγονός που εντέλει επιτυγχάνεται με αποτέλεσμα η γυναίκα να αναπαρίσταται ως ο φορέας της καλοσύνης και της «ελπίδας» για την απόκτηση ενός διαφορετικού εθνικού «προσώπου».

Συμπερασματικά

Η παράλληλη προβολή από τη μια του σκληρού ανδρικού προσώπου και από την άλλη του γενναιόδωρου, συγχωρητικού γυναικείου προσώπου συμβάλλει στην κατεύθυνση μιας στερεοτυπικής παρουσίασης ενός σκληρού, πατριαρχικού

ισλαμικού κράτους, το οποίο συμβολίζει ένα μισογύνικο Ισλάμ, που υποτιμά και υποβαθμίζει τις γυναίκες ακόμα και όταν τις έχει κακοποιήσει.

Πίσω από την συγκεκριμένη αναπαράσταση του δράστη και σε συνδυασμό με αυτήν της Bahrami προσωποποιείται το Ιράν. Το καλό και γενναιόδωρο Ιράν, το οποίο, όμως, όπως παρατηρήσαμε και στην αρχή φέρει στοιχεία σκληρότητας και εκδικητικότητας, εκπροσωπείται από το θηλυκό υποκείμενο, που βρίσκεται στη θέση του θύματος και μπορεί να αιτιολογήσει μια στάση σκληρότητας, η οποία, όμως, μέσα από ένα συνδυασμό παραγόντων εντέλει κάμπτεται χωρίς να προβάλλει αντιστάσεις. Με αυτόν τον τρόπο υπονοείται ότι μέσα από ένα σωστό χειρισμό μπορεί τελικά να ελεγχθεί, κάτι το οποίο σε επίπεδο γεωπολιτικό εντέλει είναι και το επιθυμητό. Από την άλλη, το κακό Ιράν εκπροσωπείται από ένα αρσενικό υποκείμενο, που μοιάζει αδίστακτο και αιμοβόρικο και το οποίο δεν λυγίζει ακόμα και μπροστά στη «γενναία» πράξη της συγχώρεσης.

Εν κατακλείδι

Το παραμορφωμένο από οξύ πρόσωπο της Ameneh Bahrami και ο τρόπος που αυτό αναπαρίσταται από τα MME αναδεικνύει τη σπουδαιότητα που αυτό διαδραματίζει στη διαμόρφωση μιας συγκεκριμένης οπτικής για ένα έθνος. Αυτή εν πολλοίς βασίζεται σε μια στερεοτυπική αντίληψη από πλευράς Δύσης για τις μουσουλμανικές χώρες και συμβάλλει στην κατασκευή της ετερότητας, η οποία αποτελεί το σημείο αναγνώρισης για την ομοιότητα. Μέσα από την περίπτωση της Bahrami αναδεικνύεται έντονα η κατασκευή του «άλλου» ως αναγκαία συνθήκη για την ύπαρξη και συντήρηση της διαφορετικότητας και της διάκρισης ανάμεσα στην Ανατολή και στη Δύση.

Η ετερότητα που εικονοποιείται στο πρόσωπο του «άλλου», είτε αυτό είναι ένα υποκείμενο είτε ένα ολόκληρο έθνος, είναι το πρωταρχικό υλικό της υποκειμενικότητας. Το υποκείμενο κατασκευάζεται, καταλαβαίνει τον εαυτό του και αποκτά ζωή αποκλειστικά σε σχέση με τον «άλλον». Εξαρχής και σε όλα τα δημοσιεύματα που μελετήθηκαν παρατηρήθηκε η αναφορά τόσο στην καταγωγή της Bahrami όσο και στο έθνος του Ιράν καταλαμβάνοντας το σπουδαιότερο ρόλο και αναδεικνυόμενα ως κομβικά σημεία, μέσω των οποίων βρήκαν τρόπο έκφρασης κυρίαρχες αναπαραστάσεις αναφορικά με το έθνος, το φύλο και τη σεξουαλικότητα.

Το παραμορφωμένο πρόσωπο της Bahrami ταυτίζεται μέσα από τις αναφορές με το έθνος του Ιράν. Η προβολή αυτή δεν είναι τυχαία και σε συμβολικό και σε πραγματικό επίπεδο. Η ταύτιση ενός έθνους με ένα παραμορφωμένο πρόσωπο τονίζει την αδυναμία αναγνώρισής του και προσπάθεια κατανόησής του διαφορετικού. Αυτή η αδυναμία παρακάμπτεται μέσα από την ερμηνεία του με συγκεκριμένους τρόπους που συντηρούν και αναπαράγουν τη διάκριση ανάμεσα στην Ανατολή και στη Δύση, στις οποίες αποδίδονται συγκεκριμένες ιδιότητες. Η Ανατολή μέσα από το Ιράν παρουσιάζεται ως συντηρητική, οπισθοδρομική, πατριαρχική και σκληρή ενώ η Δύση προοδευτική, που σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα προάγει και προσπαθεί να τα εμφυσήσει και σε αυτούς που είναι «καθλωμένοι» σε μια απαρχαιωμένη και συντηρητική πρόσληψη της πραγματικότητας. Το πρόσωπο της Bahrami νοηματοδοτημένο ως το πρόσωπο του Ιράν καλείται από τα διεθνή ΜΜΕ να συμμορφωθεί και να σεβαστεί τα ανθρώπινα δικαιώματα. Και πράγματι μπροστά στην πίεση αυτή υποχωρεί και συμμορφώνεται. Ανταποκρινόμενη ταυτόχρονα και στο ρόλο της ως γυναίκα, που δεν είναι άλλος από αυτός του υπάκουου, συνετού και μη αντιδραστικού θηλυκού υποκειμένου.

Στην περίπτωση της Bahrami το φύλο συνδέεται με έναν αξεδιάλυτο τρόπο με το έθνος. Η θηλυκότητα της Bahrami νοηματοδοτεί και νοηματοδοτείται μέσα από την καταγωγή της. Είναι μορφωμένη, είναι δραστήρια έχει τη δυνατότητα επιλογής στη προσωπική της ζωή, αλλά προβάλλεται ως δέσμια της πολιτισμικής κουλτούρας και του συντηρητικού και πατριαρχικού καθεστώτος του Ιράν. Είναι παράλληλα δέσμια όμως και του δυτικού πολιτισμού καθώς η απόφασή της ορίζεται, καθοδηγείται από την εικόνα του Ιράν σε αυτήν. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα υποκείμενο του οποίου το πρόσωπο χρησιμοποιείται ως πεδίο άρθρωσης εθνικών και έμφυλων λόγων υποδαυλίζοντας ταυτόχρονα την εθνική και έμφυλη διάκριση.

Η Bahrami βρίσκεται σε μια διαρκή σύγκρουση τόσο με τη χώρα καταγωγής της όσο και με τη διεθνή κοινότητα, όπου και οι δύο την καλούν να δείξει το πρόσωπο της καλής, φιλεύσπλαχνης, υπάκουης και συνετής κόρης-πολίτιδος. Αυτή ανάμεσα από δύο κόσμους και από διαφορετικές πολιτισμικές πρακτικές, με παραμορφωμένα τα χαρακτηριστικά της και τυφλή προσπαθεί να ισορροπήσει και να σταθεί όρθια υπακούοντας στις απαιτήσεις των άλλων.

Αυτή η προσπάθεια εξισορρόπησης ανάμεσα στην Ανατολή και στη Δύση γίνεται ακόμα πιο εναργής μέσα από την περίπτωση της Fakhra Yunus, μιας Πακιστανής, η οποία βιώνοντας την αδιαφορία από τη δική της χώρα, όπως και η Bahrami, καταφεύγει στην Ιταλία προκειμένου να υποβληθεί σε πλαστικές επεμβάσεις που θα την βοηθήσουν να ξαναποκτήσει αναποτελεσματικά το «χαμένο» πρόσωπό της. Στην περίπτωση αυτή που θα εξετάσουμε στη συνέχεια προβάλλεται η περίπτωση μιας γυναίκας που ζώντας στο μεταίχμιο της ζωής και του θανάτου διεκδικεί την ορατότητά της μέσα από το θάνατό της.

Fakhra Yunus: Μια σύντομη γνωριμία

Η Fakhra Yunus, ήταν μια γυναίκα με καταγωγή από το Πακιστάν, η οποία είχε δεχθεί επίθεση με οξύ από έναν άγνωστο δράστη τον Μάιο του 2000. Σύμφωνα με την ίδια και ανθρώπους του περιβάλλοντός της ο δράστης αυτός είχε υποκινηθεί για να διαπράξει την επίθεση από το σύζυγό της, κάτι που ο ίδιος δεν παραδέχθηκε ποτέ και δεν διώχθηκε ούτε και δικάστηκε. Η Yunus με τη βοήθεια μιας συμπατριώτισσας και εξ αγχιστείας συγγενούς της κατάφερε να μεταναστεύσει στην Ιταλία, όπου ζώντας εκεί για 11 χρόνια και έχοντας υπεβλήθη σε 39 ανεπιτυχείς πλαστικές επεμβάσεις στο πρόσωπό της, αυτοκτόνησε στις 27 Μαρτίου του 2012.

Ενδεχομένως, ένας από τους λόγους για τους οποίους, προβλήθηκε ο θάνατος της Yunus από τα MME ήταν ο τρόπος του θανάτου της, δηλαδή η αυτοκτονία. Σύμφωνα με τον Folker Hanusch (2010:40), στην πρόσφατη ανάλυσή του για τον θάνατο, οι θάνατοι που επιλέγονται για να δειχθούν από τα MME είναι κατά κύριο λόγο βίαιοι. Ταυτόχρονα, επισημαίνει ότι οι θάνατοι που προέρχονται από φυσικά αίτια σπάνια καταλαμβάνουν χώρο στις στήλες των εφημερίδων και στα δελτία ειδήσεων των τηλεοπτικών σταθμών.

Κάτι που, επίσης, έχει σημασία στην προβολή της συγκεκριμένης αυτοκτονίας είναι ο τόπος που πραγματοποιήθηκε και αυτός είναι η Ιταλία, μια ευρωπαϊκή χώρα, δηλαδή. Αν η αυτοκτονία συνέβαινε στο Πακιστάν ή σε κάποια άλλη χώρα της Ανατολής ενδεχομένως να μην γινόταν παγκοσμίως γνωστό. Με αυτό τον τρόπο η αυτοκτονία της Yunus ενδύεται με πολιτικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Η έμφυλη διάσταση στην αυτοκτονία δίνεται από το γεγονός ότι η Yunus είναι γυναίκα και τα MME κατά κόρον επιλέγουν να προβάλλουν τις γυναίκες ως θύματα. Ο Hanusch (47) επισημαίνει ότι: «οι γυναίκες και οι μειονότητες είναι πιθανότερο να

αναπαρίστανται ως θύματα από ότι άλλες κοινωνικές ομάδες». Παράλληλα παρατηρεί ότι «οι ενήλικες άνδρες δεν αντιμετωπίζονται ποτέ ως αντικείμενα συμπάθειας, ως αβοήθητοι ή αθώοι».

Η περίπτωση της Fakhra Yunus μελετάται γιατί το πλαίσιο ανάδειξής της από τα ΜΜΕ παρέχει το έδαφος για τη διερεύνηση και τον εντοπισμό των λόγων εκείνων, έμφυλων, εθνικών αλλά και ταξικών που αφορούν στο παρελθόν της Yunus και χαράσσονται πάνω στο νεκρό πια σώμα της. Μελετώντας αυτήν την περίπτωση παρατηρούμε ότι ένα από τα πιο κρίσιμα ερωτήματα της μετανεωτερικότητας, ποιες ζωές, δηλαδή, είναι άξιες να βιωθούν και ποιες όχι έρχεται στο προσκήνιο με έκδηλο τρόπο και η προσπάθεια απάντησης σε αυτό το ερώτημα αναδεικνύει τις λεπτές εκείνες γραμμές που τοποθετούν το σώμα της στη γκρίζα ζώνη ανάμεσα στη Δύση και στην Ανατολή.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 19 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
http://www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2012: 16/4	2012: 16/4
http://www.huffingtonpost.co.uk (Huffington post)	2012: 28/3, 29/3	2012: 28/3
http://www.dailytelegraph.com (Daily Telegraph)	2012: 30/3	2012: 30/3
http://digitaljournal.com (Digital Journal)	2012: 28/3	2012: 28/3
http://blogs.reuters.com (Reuters)	2012: 26/3	2012: 26/3
http://tribune.com.pk (The Express Tribune)	2012: 25/3 (2), 26/3, 1/4, 7/12	
http://www.washingtontimes.com (Washington Times)	2012: 28/3	2012: 28/3
http://www.nation.com (The Nation)	2012: 25/3	
http://abcnews.go.com (abc news)	2012: 28/3	2012: 28/3
http://www.dailymail.co.uk (Daily Mail)	2012: 28/3	
http://www.pakistantoday.com (Pakistan Today)	2012: 28/3	
http://www.washingtonpost.com	2012: 26/3	2012: 26/3

(Washington Post)		
http://www.tanea.gr (Ta Nea)	2012: 11/4	
http://asiancorrespondent.com (Asian Correspondent)	2012: 25/3	

Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε υλικό από 8 δημοσιεύματα καθώς κατόπι της μελέτης όλων των παραπάνω δημοσιευμάτων προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να απαντηθούν τα ερωτήματα της διατριβής.

5.3 Έμφυλη διάσταση

Η Fakhra Yunus είναι μια γυναίκα με καταγωγή από το Πακιστάν. Το Πακιστάν περιγράφεται μέσα από διάφορες μελέτες (Talat 2009, Moghissi 2007 & Bari 1998) ως μια κοινωνία, η οποία παρουσιάζει έντονα πατριαρχικά χαρακτηριστικά και ως εκ τούτου η θέση της γυναίκας στη συγκεκριμένη κοινωνία προβάλλεται να είναι σε μεγάλο βαθμό υποδεέστερη από εκείνη του άνδρα.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο έμφυλων διακρίσεων, η περίπτωση της Fakhra Yunus ναι μεν επιβεβαιώνει τη θέση της γυναίκας στο Πακιστάν, αλλά από την άλλη οι διαχωρισμοί με βάση το φύλο και την καταγωγή μοιάζουν κάπως πιο ρευστοί εντέλει όπως θα προκύψει από τη μελέτη. Όπως θα δείξουμε στη συνέχεια, η αντίθεση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο προβολής της Yunus. Η αντίθεση αρχικά λαμβάνει χώρα μέσα από τη συχνή και επίμονη αναφορά στη σύγκριση της κοινωνικής καταγωγής και της επαγγελματικής δραστηριότητας της Yunus με την αντίστοιχη του πρώην συζύγου. Στη συνέχεια η αντίθεση, η οποία αναδεικνύει ακόμη περισσότερο την έμφυλη διάσταση, προβάλλεται μέσα από τη σύγκριση της Yunus με δύο άλλες γυναίκες και κυρίως με τη βραβευμένη με όσκαρ κινηματογραφίστρια Obaid-Chinoy. Τέλος, η ανάδειξη της έμφυλης διάστασης, η οποία ενδύεται τα χαρακτηριστικά του έθνους, πραγματοποιείται μέσα από την κυρίαρχη αναπαράσταση της Yunus ως θύμα μιας πατριαρχικής και διεφθαρμένης κοινωνίας.

5.3.1 Η κοινωνική απόσταση

Στο πλαίσιο που περιγράφηκε πιο πάνω παρατηρούμε ότι στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Telegraph* (16/4/2012) και αφορά στην αυτοκτονία της Fachra Yunus γίνεται μια περιγραφή της καταγωγής και προέλευσης της. Πιο συγκεκριμένα, η θεματική περίοδος της πρώτης παραγράφου αναφέρεται στο μέρος που γεννήθηκε και μεγάλωσε καθώς και στη δουλειά που έκανε όταν γνώρισε το σύζυγό της. Διαβάζουμε:

Γεννημένη από ηρωινομανή μητέρα στο δρόμο Napier σε ένα κακόφημο προάστιο στο Καράτσι, πιθανόν το 1978, η Fakhra Yunus ήταν 18 ετών και δούλευε ως χορεύτρια (ένας ευφημισμός για μια πόρνη) όταν γνώρισε τον Bilal Khar, ένα πρώην μέλος της συνέλευσης της επαρχίας του Punjab και γιο ενός πρώην κυβερνήτη της Punjab, του Ghulam Mustafa Khar. Η οικογένεια Khar έχει στην κατοχή της μεγάλες ιδιοκτησίες γης στην επαρχία και είναι μέγιστη πολιτική δύναμη στο Πακιστάν. Μια ξαδέρφη του Bilal είναι η τωρινή υπουργός εξωτερικών του Πακιστάν, η *Hina Rabbani Khar*.

Το απόσπασμα ξεκινά δίνοντας ένα δραματικό τόνο στην αναφορά της καταγωγής της Fakhra Yunus. Η δραματικότητα αυτή δομείται μέσα από τις αναφορές στο παρελθόν της Yunus και στην πρότερη οικογενειακή της κατάσταση. Πιο συγκεκριμένα, οι αναφορές στη μητέρα ως «ηρωινομανή» καθώς και το γεγονός ότι μεγάλωσε και έζησε πριν παντρευτεί το σύζυγό της σε «σε ένα κακόφημο προάστιο» στην πρωτεύουσα του Πακιστάν, στο Καράτσι συμβάλλουν στη δημιουργία μιας τραγικής φιγούρας. Επιπλέον, σε αυτήν την εικόνα συνδράμουν η έλλειψη ακριβούς γνώσης για την ημερομηνία γέννησής της όπως προκύπτει από τη χρήση του επιρρήματος «πιθανόν» ενώ στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η αναφορά στην επαγγελματική της ιδιότητα ως χορεύτρια που τίθεται σε εισαγωγικά καθώς το πραγματικό της επάγγελμα ήταν η πορνεία.

Ταυτόχρονα, η πορεία της αυτή με τον τρόπο που προβάλλεται μοιάζει μέσα από τα συμφραζόμενα να είναι φυσικό επακόλουθο της ζωής της. Γεγονός που φαίνεται, σύμφωνα με το απόσπασμα, να συνδέεται με την επιλογή επαγγέλματος. Η Yunus ξεφεύγει από το κλασικό πρότυπο της μουσουλμάνας γυναίκας. Δεν είναι περιορισμένη στο σπίτι και κάνει ένα ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο επάγγελμα, θέτοντας σε αμφισβήτηση πολλά στοιχεία που πλαισιώνουν την εικόνα μιας έντιμης γυναίκας και τονίζοντας ιδιαίτερα την ετεροκανονική σεξουαλικότητά της. Βέβαια, το ότι

ασκεί το συγκεκριμένο επάγγελμα σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την ελλιπή φροντίδα, όπως υπονοείται, από τη μητέρα της καθώς ήταν εξαρτημένη από τα ναρκωτικά.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα παρατηρείται μια έντονη διάσταση ανάμεσα στην κοινωνική καταγωγή και θέση της Yunus και σε αυτήν του πρώην συζύγου της. Η διάσταση αυτή δομείται από την αρχή του παραθέματος. Στη δημιουργία αυτής της κοινωνικής διάστασης συμβάλλει εκτός από τις αναφορές στο κοινωνικό-οικονομικό περιβάλλον της Yunus και η περιγραφή της κοινωνικής καταγωγής του πρώην συζύγου της. Όπως, χαρακτηριστικά, αναφέρεται είναι γόνος εύπορης οικογένειας καθώς και ξάδερφος της υπουργού εξωτερικών του Πακιστάν. Προκύπτει, λοιπόν, μια κοινωνική αντίθεση, η οποία ενισχύεται μέσα από την παράθεση καταρχήν της φτωχικής καταγωγής της Yunus και στη συνέχεια της εύπορης οικογενειακής κατάστασης του Bilal Khar. Η δόμηση αυτής της κοινωνικής και οικονομικής διάστασης λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό στην κατεύθυνση της δημιουργίας μιας απόστασης από το συγκεκριμένο υποκείμενο, αλλά και από την ίδια την περίπτωση.

Στη συνέχεια το απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Reuters* (26/3/2012) αναδεικνύει ακόμη περισσότερο την κοινωνικοοικονομική αντίθεση ανάμεσα στο πρώην ζευγάρι. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Η Fakhra Yunus, μια πρώην χορεύτρια, εκτοξεύθηκε στην φεουδαλική ελίτ όταν παντρεύτηκε έναν από τις πιο γνωστές πολιτικές οικογένειες στο Πακιστάν. Ύστερα από χρόνια εκμετάλλευσης, η Fakhra Yunus έφυγε από το σπίτι, όπου είπε ότι ο εν διαστάσει πια σύζυγός της την έπιασε στον ύπνο και της έριξε οξύ πάνω της. Ο Bilal Khar δεν διώχθηκε ποτέ και επέμεινε μετά τον θάνατό της ότι δεν ήταν ένοχος.

Παρατηρούμε ότι όπως σε όλα τα δημοσιεύματα έτσι και στο συγκεκριμένο απόσπασμα γίνεται αναφορά στο επάγγελμα που έκανε η Yunus. Η αναφορά στην επαγγελματική ιδιότητα ακολουθείται από τον σχολιασμό ότι η Yunus «εκτοξεύθηκε» στον κόσμο των πλουσίων λόγω του γάμου της με έναν πλούσιο συμπατριώτη της. Η αναφορά στο επάγγελμα της Yunus γίνεται ως «χορεύτρια» (dancing girl) και όχι για παράδειγμα ως (dancer), υποβαθμίζοντας υπό μία έννοια την ποιότητα του επαγγέλματος. Στη συνέχεια, η χρήση του ρήματος «εκτοξεύθηκε»

δείχνει την αντίθεση, η οποία συνοδεύτηκε από την απότομη μετάβαση καθώς και τη μακρινή απόσταση που διένυσε για να φτάσει σε έναν διαφορετικό κόσμο από αυτόν που ήξερε και ζούσε η Yunus. Στο απόσπασμα αυτό γίνεται κάτι παραπάνω από σαφές η διάσταση ανάμεσα στους δύο κόσμους. Τον κόσμο των φτωχών που αντιπροσωπεύει η Yunus και τον κόσμο των πλουσίων που αντιπροσωπεύει ο σύζυγός της, Bilal Khar.

Η μη δίωξη του Khar αποδίδεται στο γεγονός ότι είναι γόνος μιας πολιτικής και πλούσιας οικογένειας. Αυτό μπορεί να εκληφθεί ως μια αιχμή για το πολιτικό σύστημα στο Πακιστάν, υπονοώντας ουσιαστικά ότι πρόκειται για μια κοινωνία διεφθαρμένη και η διαφθορά ξεκινάει από τα υψηλότερα κλιμάκια της κοινωνίας.

Από την άλλη η Yunus ακόμα και όταν «εκτοξεύεται» στην πλούσια ζωή δεν μπορεί να ξεπεράσει την καταγωγή της. Το σώμα της γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από τον τότε σύζυγό της. Η Yunus ξεπερνώντας το πρότυπο της υποτακτικής και υπάκουης συζύγου τον εγκαταλείπει. Η τιμωρία για την «ατίμωση» αυτή ήρθε με τον πιο σκληρό και αμετάκλητο τρόπο γι' αυτήν, με το οξύ. Με αυτό τον τρόπο αναπαρίσταται μια σκληρή, πατριαρχική, διεφθαρμένη και βίαιη κοινωνία, η οποία δεν αφήνει περιθώρια ελευθερίας κινήσεων και πρωτοβουλιών στις γυναίκες.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το ηλεκτρονικό περιοδικό *Digital Journal* (28/3/2012) γίνεται αναφορά στην αυτοκτονία της Yunus ενώ δεν παραλείπονται και τα στοιχεία της ταυτότητάς της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Fakhra Yunus, 33 ετών, πρώην Πακιστανή πόρνη ή "χορεύτρια" αυτοκτόνησε, 12 χρόνια μετά τη βίαιη επίθεση με οξύ που την άφησε σοβαρά παραμορφωμένη.

Το συγκεκριμένο απόσπασμα ξεκινά με τον ονοματικό προσδιορισμό του υποκειμένου. Αναφέρεται πλήρως το ονοματεπώνυμό της «Fakhra Yunus» και στη συνέχεια δίνεται η ηλικία της «33 ετών» και η δουλειά που έκανε στο παρελθόν συνοδευόμενη από την εθνική της καταγωγή. Χαρακτηριστικό σημείο στη συγκεκριμένη αναφορά είναι ότι το επίθετο «πρώην», το οποίο συνοδεύει τη λέξη «πόρνη ή χορεύτρια» τίθεται πριν από τη λέξη που δηλώνει την πακιστανική καταγωγή της. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται μια μικρή ρωγμή στη σφιχτή

εθνική της ιδιότητα. Ο εθνικός επιθετικός προσδιορισμός που προηγείται της επαγγελματικής της ιδιότητας «Πακιστανή πόρνη» δημιουργεί μια απόσταση από το συγκεκριμένο υποκείμενο. Το Πακιστάν είναι μια χώρα μακρινή και σε μεγάλο βαθμό άγνωστη για τους περισσότερους δυτικούς ενώ και το επάγγελμα της πόρνης σε μεγάλο βαθμό είναι αρνητικά νοηματοδοτημένο.

Οι συγκεκριμένες πληροφορίες που αφορούν στο παρελθόν της δίνονται από το δημοσιογράφο για να περιβάλλουν τη βασική είδηση, που είναι η αυτοκτονία της Fakhra Yunus. Η αυτοκτονία έγινε 12 χρόνια μετά από αυτά που περιγράφονται στην αρχή του αποσπάσματος. Οι πληροφορίες που αφορούν στο παρελθόν της Yunus, δηλαδή η εθνικότητά της «Πακιστανή», αλλά και το επάγγελμά της «πόρνη» χτίζουν ένα προφίλ με το οποίο ο/η αναγνώστης/ια δεν είναι εύκολο να ταυτιστεί. Αυτή η παράθεση πληροφοριών για τη Yunus (ονοματεπώνυμο, ηλικία, εθνικότητα, επάγγελμα) χωρίς κάποιο χαρακτηρισμό, τιθέμενες στην αρχή μετριάζουν ως ένα βαθμό την ένταση του ρήματος «αυτοκτόνησε», δημιουργώντας ένα κλίμα απόστασης. Η αναφορά στην επίθεση με οξύ που είχε δεχθεί πριν από 12 χρόνια γίνεται στο τέλος του συγκεκριμένου παραθέματος και λειτουργεί περισσότερο ως μια αιτιολογία για την πράξη της αυτοκτονίας.

Ως άμεσο αποτέλεσμα των αναφορών αυτών προκύπτει η δημιουργία απόστασης από αυτό το θηλυκό υποκείμενο από την πλευρά του αναγνώστη-αναγνώστριας, η οποία καλλιεργείται μέσα από τον τρόπο που συστήνεται η Yunus στο κοινό. Η Yunus δεν ήταν μόνο Πακιστανή άρα και μουσουλμάνα, αλλά και πόρνη. Αυτή η συχνή αναφορά ουσιαστικά συμβάλλει στην κατεύθυνση όχι τόσο της απενοχοποίησης του δράστη όσο στη συναισθηματική απόσταση από τη Yunus. Υπάρχει βέβαια και χρονική απόσταση. Η Yunus αυτοκτόνησε σε ηλικία 33 χρόνων και η επίθεση που δέχθηκε έγινε 12 χρόνια πριν.

Ταυτόχρονα, χαράσσονται τόσο τα έμφυλα όσο και τα ταξικά όρια. Πίσω από την επιλογή να αναφερθεί στο επάγγελμα της υφέρπει όχι μόνο ένας σεξισμός, αλλά και ένας ρατσισμός που κινείται σε διπλό επίπεδο. Από τη μια η απαξίωση στο επάγγελμα της εκδιδόμενης γυναίκας και από την άλλη η απαξίωση στο επάγγελμα της μουσουλμάνας εκδιδόμενης γυναίκας. Η απαξίωση αρχικά στο επάγγελμα της πόρνης γίνεται ορατή μέσα από την ειρωνεία που υφέρπει στην αναφορά «πόρνη ή ‘χορεύτρια’». Η ειρωνεία εμφανίζεται μέσα από την διάζευξη «ή ‘χορεύτρια’» και

μέσα από την αναφορά σε εισαγωγικά της συνεκφοράς «'χορεύτρια'». Η απαξίωση που συμπεριλαμβάνει και την εθνική καταγωγή της πραγματοποιείται μέσα από το επίθετο «Πακιστανή» που τίθεται στην αρχή της αναφοράς στο επάγγελμά της.

Ο τρόπος που τίθενται οι πληροφορίες αναφορικά με την Yunus και πιο συγκεκριμένα με το παρελθόν της δημιουργούν το προφίλ μιας γυναίκας που ναι μεν προκαλεί οίκτο κυρίως για το τετελεσμένο της πράξης της αυτοκτονίας, αλλά ταυτόχρονα το γεγονός της προβολής τόσο του επαγγέλματος της πόρνης όσο και της εθνικής της καταγωγής, δημιουργεί την εικόνα μιας μακρινής, τόσο χωρικά όσο και χρονικά, ύπαρξης.

Στην κατεύθυνση αυτή συμβάλλουν και οι φωτογραφίες¹⁶ που συνοδεύουν τα άρθρα, τα οποία αναφέρονται στη περίπτωση της Yunus. Πιο συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι οι φωτογραφίες των δημοσιευμάτων που παρατίθενται στο παράρτημα αναπαριστούν τη Yunus μέσα από δύο φωτογραφίες, οι οποίες εστιάζουν στο πρόσωπό της πριν από την επίθεση και μετά. Οι δύο φωτογραφίες βρίσκονται η μία δίπλα στην άλλη, υποδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο μια σύγκριση ανάμεσα στα δύο πρόσωπα. Η μια φωτογραφία αναπαριστά το πρόσωπο της Yunus έτσι όπως διαμορφώθηκε μετά την επίθεση, το οποίο είναι μαύρο ενώ και το δεξί της μάτι έχει χαθεί. Η άλλη φωτογραφία δείχνει τα γαλαζοπράσινα μάτια της και τα έντονα βαμμένα χείλη της. Και οι δύο φωτογραφίες είναι κοντινές λήψεις, εστιασμένες στο πρόσωπό της κάνοντας με αυτόν τον τρόπο ορατή την απώλεια της ομορφιάς, αλλά και τη διάσταση ανάμεσα στα δύο πρόσωπα.

Εξαίρεση αποτελεί το δημοσίευμα του *Reuters* (26/3/2012), το οποίο συνοδεύεται από μια φωτογραφία¹⁷, στην οποία αναπαρίσταται η Tehmina Durrani, η γυναίκα που βοήθησε τη Yunus να μεταναστεύσει στην Ιταλία και σε δεύτερο πλάνο η αναπαρίσταται η Yunus.

Σε αυτή τη φωτογραφία και οι δύο γυναίκες είναι ντυμένες στα λευκά. Η φωτογραφία είναι από κάποια συνέντευξη τύπου που έδωσαν οι δύο γυναίκες και στην οποία ξεχωρίζει η φιγούρα της Durrani, η οποία ξεχωρίζει για την ομορφιά της και η οποία φαίνεται να μιλάει αντί της Yunus, η οποία στέκει στο πλάι της, λίγο πιο πίσω από τη Durrani, με σκυμμένο το κεφάλι.

¹⁶ Βλέπε τη φωτογραφία 9.4.1 στο παράρτημα

¹⁷ Βλέπε τη φωτογραφία 9.4.2 στο παράρτημα.

Αυτές οι εικόνες αναδεικνύουν όχι μόνο τη σημασία που έχει το πρόσωπο στον τρόπο που προσλαμβάνεται ένα υποκείμενο, αλλά τονίζουν, επίσης, την απόσταση που χωρίζει την ίδια τη Yunus από τον παλιό της εαυτό, μια απόσταση η οποία μεταφέρεται και στον αναγνώστη, ο οποίος είναι δύσκολο να ταυτιστεί με ένα καμένο πρόσωπο. Επιπλέον, μέσα από αυτήν την κατά αντιπαράσταση προβολή των φωτογραφιών της Yunus υφέρπει ένα ερώτημα αναφορικά με του τι είδους ζωή μπορεί να έχει ένα υποκείμενο το οποίο έχει υποστεί τόσο μεγάλη αλλοίωση στα χαρακτηριστικά του που δεν αναγνωρίζεται ούτε από το ίδιο.

Συμπερασματικά

Η Fakhra Yunus είναι μια γυναίκα που μοιάζει να το παρατηρούμε μέσα από ένα ζευγάρι κιάλια. Η απόσταση αυτή ενισχύεται μέσα από την επισημάνση των αντιθέσεων που δομούσαν τις ζωές των δύο υποκειμένων και που δεν άφηναν περιθώρια να δημιουργηθεί η προσέγγιση των δύο κόσμων. Η κοινωνική διαφορά της Yunus τίθεται ως ένα από τα βασικά ζητήματα στον τρόπο προβολής της από τα δημοσιεύματα. Σημαντικό στοιχείο, που συνοδεύει κάθε εισαγωγική αναφορά των δημοσιευμάτων είναι το επάγγελμα της πόρνης που έκανε πριν γνωρίσει το σύζυγό της. Η Yunus προβάλλεται ως ένα υποκείμενο, του οποίου η κοινωνική προέλευση δεν ήταν δυνατό να ξεπεραστεί ενώ προβάλλεται μια κοινωνία, η οποία παρουσιάζει έντονες ταξικές και έμφυλες διαφορές.

Η αναφορά στην κοινωνική προέλευση του πρώην συζύγου της Yunus σχετίζεται με το γεγονός ότι δεν καταδικάστηκε ποτέ ως ηθικός αυτουργός της επίθεσης εναντίον της Yunus. Με αυτόν τον τρόπο η κοινωνία του Πακιστάν αναπαρίσταται ως μια ιδιαίτερα διεφθαρμένη κοινωνία, στην οποία οι πολίτες που προέρχονται από χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα να δυσκολεύονται να διεκδικήσουν την ισότητα και την ισοτιμία απέναντι στο νόμο. Ακόμη περισσότερο όταν τα υποκείμενα αυτά είναι γυναίκες και έχουν ένα αμφιλεγόμενο επαγγελματικό παρελθόν, όπως η Yunus.

Η Yunus προβάλλεται ως ένα υποκείμενο, του οποίου η εθνική, αλλά και κοινωνική καταγωγή γίνεται συνέχεια εμφανής. Αυτή η συχνή αναφορά βρίσκεται πάντοτε σε συνδυασμό με τις πληροφορίες για την οικογενειακή και κοινωνική καταγωγή του πρώην συζύγου της κάνοντας με αυτόν τον τρόπο φανερή την κοινωνική διαφοροποίηση των δύο υποκειμένων. Αποτέλεσμα της λειτουργίας της

απόστασης είναι εντέλει η αποστασιοποίηση από το συγκεκριμένο θηλυκό υποκείμενο που δεν μοιάζει, ούτε εμφανισιακά, αλλά ούτε και κοινωνικά με τους/τις αναγνώστες/ιες.

5.3.2 Γυναίκες lifestyle και γυναίκες just alive

Η δυσκολία ταύτισης με τη Yunus προκύπτει και μέσα από την παράλληλη προβολή θηλυκών υποκειμένων που προσιδιάζουν περισσότερο με τα δυτικά πρότυπα γυναίκας. Η προβολή τέτοιων θηλυκών υποκειμένων μεταφέρει τη διάκριση σε ένα διαφορετικό επίπεδο. Η διάκριση δεν είναι μόνο ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες στο Πακιστάν, αλλά και ανάμεσα στις ίδιες τις γυναίκες και αυτή προκύπτει από τη διαφορετική τους κοινωνική θέση.

Η διάκριση σε αυτό το επίπεδο λαμβάνει χώρα μέσα από την αναφορά στην Obaid-Chinoy, κινηματογραφίστρια από το Πακιστάν, η οποία λίγες βδομάδες πριν αυτοκτονήσει η Yunus είχε κερδίσει το βραβείο όσκαρ για το ντοκιμαντέρ με θέμα τις γυναίκες θύματα από οξύ στο Πακιστάν. Ειρήσθω εν παρόδω, η ιστορία της Yunus δεν είχε παρουσιαστεί στο συγκεκριμένο ντοκιμαντέρ. Για το συγκεκριμένο γεγονός, η Yunus είχε αισθανθεί πικρία και απογοήτευση, όπως αναφέρθηκε σε κάποια δημοσιεύματα¹⁸. Η πικρία και η απογοήτευση δημιουργήθηκε από το γεγονός ότι η περίπτωση της, μια από τις σκληρότερες για τα δεδομένα του Πακιστάν δεν απέκτησε την επιθυμητή για την ίδια δημοσιότητα.

Στο δημοσίευμα του *Reuters* (26/03/2012), το οποίο προαναφέρθηκε, είναι σαφές ο υπαινιγμός της απόκρυψης της περίπτωσης από τη δημοσιότητα λόγω των υψηλών πολιτικών διασυνδέσεων του δράστη¹⁹. Το απόσπασμα αναφέρεται στην τελετή απονομής των όσκαρ και στο σχόλιο που έκανε για αυτή ένας μπλόγκερ, ο Ahsan Butt, ο οποίος λέει χαρακτηριστικά:

¹⁸Στο δημοσίευμα της *Washington Times* (28/3/2012) αναφέρεται χαρακτηριστικά: «Η Younus ήταν χαρούμενη όταν η Sharmeen Obaid-Chinoy κέρδισε ένα όσκαρ για το ντοκιμαντέρ της σχετικά με τα θύματα από οξύ τον Φεβρουάριο, αλλά ανησυχούσε μήπως έχει ξεχαστεί αφού δεν προβαλλόταν στο φιλμ, είπε η Durrani».

¹⁹Αντίστοιχη αναφορά γίνεται και στο δημοσίευμα της *Washington Post* (26/3/2012), στο οποίο αναδεικνύεται ότι η υπόθεση συγκαλύφθηκε λόγω της συγγένειας του δράστη με πολιτικούς. Χαρακτηριστικά αναφέρεται: «Η Yunus, μια πρώην πόρνη, ήταν 22 ετών όταν της πετάχτηκε οξύ πάνω της-σύμφωνα με ισχυρισμούς από τον σύζυγό της. Ο Bilal Khar, ένας ξάδερφος της υπουργού εξωτερικών, υποστηρίζει ότι δεν ήταν πίσω από την επίθεση, αν και μερικοί λένε ότι χρησιμοποίησε την πολιτική επιρροή του για να αποφύγει τη σύλληψη, σύμφωνα με την *Asian Correspondent*».

«Για να ανακεφαλαιώσουμε, ένα θύμα καμένο από οξύ πήδηξε στον θάνατό του. Ένας δράστης επίθεσης με οξύ κάθεται άνετα στο σπίτι του. Και η ξαδέρφη ενός δράστη επίθεσης με οξύ δίνει βραβεία σε μια ντοκιμαντερίστρια, της οποίας το κερδισμένο όσκαρ ήταν για τις καμένες από οξύ γυναίκες.

Το παραπάνω απόσπασμα έχει έναν ιδιαίτερο καυστικό και υπαινικτικό τόνο θέτοντας το ζήτημα της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και πώς αυτή «απλώνεται» στις διάφορες εκφάνσεις της ζωής των υποκειμένων στο Πακιστάν. Πιο συγκεκριμένα, στο παραπάνω απόσπασμα γίνεται αναφορά σε δύο γυναίκες που ξεπερνούν τη στερεοτυπική εικόνα που υπάρχει για τις γυναίκες στο Πακιστάν. Η μία είναι πολιτικός και η άλλη είναι βραβευμένη με όσκαρ κινηματογραφίστρια. Παρατηρούμε, όμως, ότι προβάλλονται με έναν υποτιμητικό τρόπο, χωρίς να αναδεικνύεται αυτό που κάνουν καθώς και οι δύο εμφανίζονται να εμπλέκονται με την περίπτωση της Yunus. Η υποτιμητική αναφορά στην υπουργό εξωτερικών λαμβάνει χώρα μέσα από το σχόλιο αφενός ότι είναι ξαδέρφη του δράστη, η οποία «δίνει βραβεία σε μια ντοκιμαντερίστρια» και αφετέρου ότι απονείμει βραβεία για κινηματογραφικές δουλειές που αφορούν θύματα με οξύ αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την αντίθεση λόγων και έργων της συγκεκριμένης γυναίκας. Ο τόνος του είναι ιδιαίτερα ειρωνικός ενώ φανερώνει και ένα θυμό για αυτό που συμβαίνει.

Αντίστοιχα, υποτιμητικά αναφέρεται και στην κινηματογραφίστρια. Η αναφορά στη ντοκιμαντερίστρια δεν γίνεται ονομαστικά όπως παρατηρούμε στη φράση που την αφορά και στην οποία αναφέρεται ότι «το κερδισμένο όσκαρ ήταν για τις καμένες από οξύ γυναίκες» δίνοντας με αυτόν τον τρόπο μια υποτιμητική χροιά, αφήνοντας να υπονοηθεί και μια εκμετάλλευση των περιπτώσεων αυτών για την προσωπική ανέλιξη της κινηματογραφίστριας. Εξάλλου, η φράση ότι «υπήρχε κάτι όχι ακριβώς σωστό στην εικόνα» μοιάζει σαν να υπαινίσσεται ότι κερδίζει βραβεία χάρη στα θύματα με οξύ. Επιπλέον, υφέρπει και ένας επικριτικός τόνος για την Obaid-Chinoy, η οποία δέχθηκε να παραλάβει αυτό το βραβείο από συγγενή ανθρώπου που κατηγορείται για ρίψη οξέως σε γυναίκα.

Ο τρόπος που περιγράφει ο Πακιστανός blogger την τελετή βράβευσης της πακιστανής κινηματογραφίστριας αποτελεί ένα σχόλιο για τον τρόπο που υφαίνεται το πέπλο της διαπλοκής που υπάρχει στην πακιστανική κοινωνία, η οποία περιγράφεται ως κοινωνία συνενοχής, σιωπής και συγκάλυψης γεγονότων που

αφορούν υψηλά ιστάμενα πρόσωπα. Η εκφορά αυτών των λόγων και η αναγνώριση αυτής της κατάστασης από έναν Πακιστανό σαφώς και έχει ισχυρότερη νοηματοδότηση από ότι αν εκφερόταν από ένα δημοσιογράφο που ζει και εργάζεται στη Δύση.

Σε ένα άλλο απόσπασμα του άρθρου που δημοσιεύθηκε στο πρακτορείο ειδήσεων *Reuters* (26/03/2012) και το οποίο προαναφέρθηκε γίνεται φανερή η αντίθεση ανάμεσα στο σκοτεινό κόσμο που έζησε και πέθανε η Yunus, μετά την επίθεση και στο λαμπερό κόσμο της Obaid-Chinoy. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Λαμπερή, γενναία και ταλαντούχα, εμφανίζεται να κινείται εύκολα ανάμεσα στην πακιστανική ελίτ και στα υποκείμενα της ταινίας της, ώστε κανείς να μην είναι σίγουρος πώς να την χαρακτηρίσει.

Το συγκεκριμένο απόσπασμα αφορά στην εικόνα της Obaid-Chinoy και πώς αυτή υφίσταται στο Πακιστάν. Η περίπτωση της Obaid-Chinoy αναπαρίσταται ως μια πτυχή της ιστορίας της Fachra Yunus. Η αντίθεση ανάμεσα στις δύο γυναίκες τονίζεται μέσα από τα επίθετα που χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν την Obaid-Chinoy. Η Obaid-Chinoy χαρακτηρίζεται ως «λαμπερή, γενναία και ταλαντούχα», ενώ η αντίθεση ενισχύεται με την πρόταση «εμφανίζεται να κινείται εύκολα ανάμεσα στην πακιστανική ελίτ και στα υποκείμενα της ταινίας της». Όπως παρατηρήσαμε και προηγουμένως η Fakhra Yunus είχε «εκτοξευθεί» στην πακιστανική ελίτ χωρίς όμως να καταφέρει να σταθεροποιηθεί ή να ενταχθεί σε αυτήν. Στο σημείο αυτό βρίσκεται η αντίθεση και η διαφορά, σύμφωνα με το απόσπασμα, ανάμεσα στα δύο θηλυκά υποκείμενα καθώς επισημαίνεται ότι η Obaid-Chinoy έχει μια άνεση να κινείται τόσο στον κόσμο των πλουσίων όσο και στον κόσμο των γυναικών που έχουν δεχθεί επίθεση με οξύ.

Όπως διαβάζουμε στο απόσπασμα η Obaid-Chinoy προωθείται από τη χώρα της, το Πακιστάν ως μια ταλαντούχα, γενναία και λαμπερή γυναίκα, η οποία κινείται με άνεση ανάμεσα στην πακιστανική ελίτ και στα υποκείμενα που κινηματογραφεί. Από την μια είναι η γυναίκα που αν και παρουσιάζει μέσα από την κινηματογραφική της δουλειά, μια ανοιχτή «πληγή» για το Πακιστάν, όπως είναι η βία εναντίον των γυναικών, επιβραβεύεται και ενισχύεται από την χώρα της. Από την άλλη τα «τραυματισμένα» υποκείμενα, αυτά που δέχονται, δηλαδή, την επίθεση, όχι μόνο παραμένουν στην αφάνεια και την σιωπή, αλλά «εξοστρακίζονται»

αντιμετωπιζόμενα ως κάτι έξω και πέρα από το Πακιστάν. Τονίζεται με αυτόν τον τρόπο η διάσταση ανάμεσα στα «αφανισμένα» πρόσωπα και στα λαμπερά πρόσωπα. Τα μεν πρώτα προσπαθούν να δηλώσουν παρόντα και να διεκδικήσουν μια θέση στο δημόσιο χώρο και λόγο, πολλές φορές φτάνοντας στο θάνατο, όπως η Yunus ενώ εκείνα που απολαμβάνουν μια αναγνώριση συμμετέχουν στο δημόσιο λόγο και χώρο.

Η αρθρογράφος, όπως ισχυρίζεται η ίδια, αδυνατεί να την κατατάξει κάπου καθώς έχει τη δυνατότητα να κινείται από την μια κατάσταση, την κατάσταση της πακιστανικής ελίτ στην κατάσταση των γυναικών θυμάτων. Βέβαια, η κίνηση σημαίνει αποστασιοποίηση και ανάληψη μη σαφούς θέσης απέναντι σε οποιαδήποτε κατάσταση. Σαφώς και εδώ υπάρχει μομφή από πλευράς της αρθρογράφου για την Obaid-Chinoy. Μομφή για το πώς αντιμετωπίζονται από τους αξιωματούχους, αλλά και από κύκλους που αντιπροσωπεύουν το life style²⁰ οι γυναίκες προερχόμενες από την ελίτ και οι γυναίκες που κουβαλάνε ένα φτωχό περιβάλλον μαζί τους.

Αυτό γίνεται πιο ξεκάθαρο παρακάτω στο προαναφερθέν δημοσίευμα του *Reuters* (26/03/2012), στο οποίο αναδεικνύεται μια άλλη όψη της πακιστανικής κοινωνίας, πιο λαμπερή. Αυτή συνδέεται, όμως, με τη σκοτεινή πλευρά κάνοντας με αυτόν τον τρόπο εντονότερη την κοινωνική και ταξική αντίθεση που επικρατεί στην κοινωνία του Πακιστάν και δείχνοντας ότι ο παγκοσμιοποιημένος καπιταλισμός με όχημα το «lifestyle» ακονίζει ακόμη περισσότερο τις διαχωριστικές γραμμές μιας κοινωνίας ξεχωρίζοντας και αναδεικνύοντας αυτά τα υποκείμενα που θεωρούνται επιθυμητά εντός του συγκεκριμένου κοινωνικού πλαισίου. Το παρακάτω απόσπασμα αναφέρεται στην έναρξη κυκλοφορίας στο Πακιστάν του lifestyle περιοδικού *Hello*. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Σύμφωνα με ένα ρεπορτάζ, η Zahraa Saifullah, διευθύνων σύμβουλος του *Hello! Πακιστάν*, ήθελε να αξιοποιήσει την «λαμπερή πλευρά του Πακιστάν». «...Η Saifullah πιστεύει ότι είναι η κατάλληλη στιγμή για να δείξει πολύ συχνά κρυμμένους θησαυρούς του Πακιστάν, παραπέμποντας στη Sharmeen Obaid-Chinoy, η οποία πρόσφατα

²⁰Σύμφωνα με το λεξικό του Μπαμπινιώτη όρος lifestyle σημαίνει: «(ως επίθετο) είδος δημοσιογραφικού λόγου και σχεδιασμού εντύπων που χαρακτηρίζεται από ελαφρότητα, κυνισμό και χιούμορ στην αντιμετώπιση όλων των θεμάτων, δίνοντας έμφαση σε ό,τι σχετίζεται με ζητήματα τρόπου ζωής, μόδας, διακόσμησης, σχέσεων των δύο φύλων, κοινωνικής ανόδου, παρουσίας επιτυχημένων ανθρώπων κτλ.».

έγινε η πρώτη Πακιστανή κινηματογραφίστρια που κέρδισε ένα όσκαρ για ένα ντοκιμαντέρ για τα δεινά των γυναικών-θυμάτων επιθέσεων με οξύ στη χώρα».

Και στο παραπάνω απόσπασμα αναδεικνύεται η κοινωνική αντίθεση ανάμεσα στον κόσμο της πακιστανικής ελίτ, των πλουσίων δηλαδή, ο οποίος στη συγκεκριμένη περίπτωση συνδέεται με τον κόσμο του lifestyle. Το lifestyle συνδέεται με την παρουσίαση λαμπερών κατά κύριο λόγο προσώπων, τα οποία βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της δημοσιότητας. Ωστόσο, η διευθύνουσα σύμβουλος του συγκεκριμένου περιοδικού κάνει λόγο για «κρυμμένους θησαυρούς», γεγονός που μας δείχνει ότι τέτοιες ιστορίες δεν βρίσκονται στο προσκήνιο και επισκιάζονται από την προβολή των κακώς κειμένων της συγκεκριμένης κοινωνίας.

Η λαμπερή πλευρά του Πακιστάν αναδεικνύεται μέσα από την ιστορία της Obaid-Chinoy. Στο σημείο αυτό επικεντρώνει η αρθογράφος για να ασκήσει την κριτική της σε αυτήν την επιλογή, η οποία δεν επιλέγει να παρουσιάσει την πιο «σκοτεινή» πλευρά του Πακιστάν, η οποία εμφανώς συνδέεται με τις γυναίκες που έχουν δεχθεί επίθεση με οξύ. Οι γυναίκες θύματα από οξύ δεν έχουν καμιά σχέση, όπως διαφαίνεται από τα δημοσιεύματα, με τον λαμπερό κόσμο των πλούσιων και διάσημων Πακιστανών τονίζοντας με αυτόν τον τρόπο την κοινωνική διάκριση που υφίστανται ακριβώς λόγω της κοινωνικής τους καταγωγής. Ταυτόχρονα, όμως, παρατηρούμε ότι και οι γυναίκες που βρίσκουν τους τρόπους να ξεπεράσουν τους έμφυλους επικαθορισμούς και να αναδείξουν μια πιο δυναμική και ανεξάρτητη πλευρά προβάλλονται με υποτιμητικό τρόπο. Αυτού του είδους η προβολή συμβάλλει στη δημιουργία μιας διττής γυναικείας εικόνας, η οποία από τη μια προβάλλει τη γυναίκα-θύμα και από την άλλη τη γυναίκα-τυχοδιώκτρια.

Ακόμη περισσότερο αυτή η κοινωνική περιθωριοποίηση των γυναικών που έχουν υποστεί επίθεση με οξύ, αλλά και η «πολωμένη και διασπασμένη κοινωνία» του Πακιστάν αναδεικνύεται στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος του *Reuters* (26/03/2012). Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Παρασυρθήκαμε μακριά από την προσωπική ιστορία της Fakhra Yunus εδώ. Αλλά αυτό ήταν πραγματικά ο στόχος μου. Αυτή και πολλές άλλες ανώνυμες σαν και αυτήν θα ξεχαστούν, επειδή οι ευκαιρίες για να συσπειρωθούν μεταξύ τους οι άνθρωποι για να τους

προσφέρουν προστασία και δικαιοσύνη είναι απλά τόσο δύσκολη υπόθεση σε μια τέτοια πολωμένη και διασπασμένη κοινωνία. Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να κάνεις τις γυναίκες αόρατες.

Οι παρατηρήσεις που κάνει η αρθογράφος αφορούν στην κοινωνία του Πακιστάν. Αυτή περιγράφεται ως «πολωμένη» και «διασπασμένη». Σε αυτήν την κοινωνική κατάσταση αποδίδεται η ελλιπής προστασία και δικαιοσύνη στις γυναίκες, με αποτέλεσμα να γίνονται αόρατες. Η συνολική εικόνα που δημιουργείται είναι μιας κοινωνίας που από τη μια έχει τη λαμπερή της όψη, η οποία βέβαια δεν είναι τόσο φανερή, αλλά πρέπει να αναζητηθεί και από την άλλη τη σκοτεινή της. Και οι δύο αυτές πλευρές παρουσιάζονται μέσα από τις ιστορίες γυναικών. Καθεμιά αντιπροσωπεύει ένα διαφορετικό κόσμο που βρίσκεται μέσα στον ίδιο κόσμο.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, η πακιστανική κοινωνία περιγράφεται μέσα από τα αποσπάσματα κατά βάση ως άδικη απέναντι στις γυναίκες που έχουν την ανάγκη για προστασία και δικαιοσύνη. Η φράση ότι «υπάρχουν πολλοί τρόποι για να κάνεις τις γυναίκες αόρατες» υποδηλώνει την παθητική και ανενεργή κοινωνική θέση των γυναικών, όπου κάποιος μπορεί να τις θέσει σε καθεστώς αφάνειας αποκλείοντάς τις από την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα τίθοντάς τις σε καθεστώς εξαίρεσης, όπως προκύπτει από τη μη αναγνώριση τους και από τη δικαιοσύνη και χωρίς οι ίδιες να μπορούν να ξεφύγουν από αυτήν την κατάσταση. Όπως, όμως, παρατηρήσαμε και προηγουμένως στο ίδιο δημοσίευμα ακόμα και οι γυναίκες που ξεφεύγουν από αυτή τη ζώνη αποκλεισμού αντιμετωπίζονται με επιφυλακτικότητα και μέσα από έμφυλους φακούς, υποτιμώντας αυτήν την προσπάθειά τους.

Στη συνέχεια, τα αποσπάσματα από τα προαναφερθέντα άρθρα των *Washington Times* (28/3/2012) και *Washington Post* (26/03/2012) αντίστοιχα αναφέρονται κατά βάση στην αυτοκτονία της Fakhra Yunus, μιας και αυτή είναι η βασική είδηση, παρατηρούμε, ωστόσο, ότι μέσα από το θάνατό της γίνεται αναφορά και στην απόκτηση του βραβείου όσκαρ από την Obaid-Chinoy. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

Η αυτοκτονία της στις 17 Μαρτίου και η επιστροφή της σωρού της στο Πακιστάν την Κυριακή αναθέρμανε την οργή για την υπόθεση, η οποία έλαβε σημαντική διεθνή προσοχή τη στιγμή της επίθεσης. Ο

θάνατός της συνέβη λιγότερο από ένα μήνα όπου μια Πακιστανή σκηνοθέτρια κέρδισε το πρώτο Όσκαρ της χώρας της για ένα ντοκιμαντέρ για τα θύματα επίθεσης με οξύ.

Και στο δεύτερο δημοσίευμα από τη *Washington Post* διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Ακριβώς ένα μήνα μετά από την απονομή όσκαρ στο ντοκιμαντέρ «*Saving Face*», το οποίο έριξε ένα φως στις επιθέσεις με οξύ στο Πακιστάν, ένα εξέχον θύμα οξέως της χώρας αυτοκτόνησε.

Το δίπολο της κακής και καλής πλευράς του Πακιστάν μέσα από την προβολή των δύο γυναικών συνεχίζεται και σε αυτά τα αποσπάσματα. Το όσκαρ που κέρδισε με το ντοκιμαντέρ της η Obaid-Chinoy παρουσιάζεται ως μια τραγική ειρωνεία. Η νίκη της συνδυάζεται με το θάνατο της Fakhra Yunus, αποδυναμώνοντας με αυτόν τον τρόπο την κατάκτησή της. Η φράση που μπαίνει ως κατακλείδα στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι χαρακτηριστική της αντίθεσης που υποδηλώνει καθώς η αναφορά στο θάνατο συνδυάζεται με την απόκτηση του όσκαρ, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι ο «θάνατός της ήρθε λίγο λιγότερο μετά από ένα μήνα όπου μια Πακιστανή σκηνοθέτρια κέρδισε το πρώτο όσκαρ της χώρας της για ένα ντοκιμαντέρ για τα θύματα επίθεσης με οξύ». Η αντίθεση ανάμεσα στο θάνατο και τη νίκη είναι εμφανής. Το γεγονός ότι ο θάνατος της Yunus έχει ως αναφορά το κερδισμένο όσκαρ της Obaid-Chinoy φανερώνει το μέγεθος της απόστασης ανάμεσα στις δύο γυναίκες. Η μια γυναίκα, το θύμα ταυτίζεται με το θάνατο ενώ και η άλλη, η τυχοδιώκτρια εμμέσως συνδέεται και αυτή με αυτόν αναδεικνύοντας μια κοινωνία όπου οι γυναίκες κινούνται στο μεταίχμιο της ζωής και του θανάτου και τίποτα δεν μπορεί να αναδείξει μια φωτεινή όψη στη συγκεκριμένη κοινωνία.

Συμπληρωματικά της διαφορετικής και εν μέρει υποτιμητικής στάσης απέναντι στην Obaid-Chinoy είναι ότι στο πρώτο απόσπασμα, όπως και σε όλο το δημοσίευμα δεν γίνεται αναφορά στο όνομα της Sharmeen Obaid-Chinoy, της γυναίκας από το Πακιστάν που κέρδισε το βραβείο όσκαρ ενώ, επίσης, δεν υποδηλώνεται με κανένα τρόπο το φύλο της νικήτριας του βραβείου όσκαρ. Μια τέτοια είδους προβολή συμβάλλει στην ενίσχυση της υποτίμησης των γυναικών που ξεφεύγουν από τη συνηθισμένη προβολή τους ως θύματα αναδεικνύοντας την αδυναμία διαχείρισης από τα ΜΜΕ μιας εναλλακτικής από τη συνηθισμένη εικόνας τονίζοντας ταυτόχρονα την εξ αποστάσεως παρατήρηση των συγκεκριμένων υποκειμένων.

Παρόμοια μεταχείριση διαπιστώνουμε και στο επόμενο απόσπασμα. Εδώ τόσο το όσκαρ όσο και το ντοκιμαντέρ δεν έχουν αναφορά σε κάποιο υποκείμενο. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι «το όσκαρ πήγε στο ντοκιμαντέρ *Saving Face*» χωρίς να γίνεται ονομαστική αναφορά στη δημιουργό του ντοκιμαντέρ, πόσο μάλλον δεν υποδηλώνεται κατά ουδέν τρόπο το φύλο αυτής. Κυρίαρχο και στα δύο αποσπάσματα είναι το αφήγημα των Πακιστανών γυναικών θυμάτων της ανδρικής βίας. Η αποσιώπηση τόσο στο όνομα της κινηματογραφίστριας που κέρδισε το όσκαρ όσο και στο φύλο της υποδηλώνει ενδεχομένως μια αδυναμία διαχείρισης των μοντέρνων γυναικών με καταγωγή από χώρα της Ανατολής, οι οποίες ξεφεύγουν από τον παραδοσιακό τους ρόλο (Navarro, 2010:100)²¹.

Συμπερασματικά

Η Yunus και η Obaid-Chinoy παρουσιάζονται ως οι δύο όψεις μιας κοινωνίας, πιο συγκεκριμένα της Πακιστανικής, η οποία σε μεγάλο βαθμό περιγράφεται ως βαθιά διεφθαρμένη τόσο σε κοινωνικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Η «λαμπερή πλευρά» του Πακιστάν προβάλλεται να μην είναι και τόσο λαμπερή καθώς εμφανίζεται να σχετίζεται, έστω έμμεσα με την κατάσταση διαφθοράς που επικρατεί στη χώρα. Παρατηρούμε ότι η προβολή δύο γυναικών, της υπουργού των εξωτερικών και της κινηματογραφίστριας, που δημιουργούν μια διαφορετική εικόνα για τη θέση των γυναικών στο Πακιστάν επισκιάζεται και τρόπον τινά απαξιώνεται και υποτιμάται από τον συσχετισμό με την υπόθεση της Yunus, δημιουργώντας την εικόνα της γυναίκας τυχοδιώκτριας.

Η Obaid-Chinoy, δεν είναι το τυπικό θύμα που συνήθως προβάλλεται ως ενδεικτικό μιας κοινωνίας, όπως η πακιστανική. Είναι δραστήρια και δημιουργική, μορφωμένη και έξυπνη. Στα αποσπάσματα που παρατέθηκαν προηγουμένως διαπιστώσαμε μια ειρωνική, υπαινικτική και όχι τόσο κολακευτική στάση απέναντί της. Στο σημείο αυτό εντοπίζουμε μια αδυναμία των δυτικών μέσων να

²¹Η Laura Navarro (2010:100) στη μελέτη της «*Islamophobia and Sexism: Muslim Women in the Western Mass Media*», στην οποία διερευνά τον τρόπο αναπαράστασης των μουσουλμάνων γυναικών στον ισπανικό Τύπο πέραν των άλλων επισημάνσεων που έκανε για τους τρόπους που αναπαρίστανται οι μουσουλμάνες γυναίκες, σημειώνει ότι τα ΜΜΕ αποφεύγουν, αποσιωπούν ή υποπαρουσιάζουν με την έννοια ότι δεν δίνουν την βαρύτητα που θα δίνανε σε άλλες περιπτώσεις, στις μουσουλμάνες γυναίκες που ξεφεύγουν από το στερεότυπο του θύματος, της Μουσουλμάνας, της γυναίκας νοικοκυράς και μητέρας και ανταποκρίνεται στο πρότυπο της μοντέρνας γυναίκας. Αυτές οι γυναίκες είναι και μαθήτριες, φοιτήτριες, επιστήμονες, ερευνήτριες, καλλιτέχνιδες, πολιτικοί, ακτιβίστριες κ.α. όπως επίσης, σημειώνει, δεν γίνεται ποτέ αναφορά στις κινήσεις για τα δικαιώματα και την ελευθερία των γυναικών που υπάρχουν σε διάφορες αραβικές χώρες.

αντιμετωπίσουν και να δουν τις γυναίκες από χώρες του Ισλάμ με καθαρό βλέμμα. Οι μουσουλμάνες κατά κύριο λόγο αναπαρίστανται από αυτά ως απόμακρες, παθητικές, εξωτικές, με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά τους. Στην περίπτωση των μουσουλμάνων γυναικών υπάρχει μια διπλή προκατάληψη στον τρόπο αντιμετώπισής τους από τα ΜΜΕ. Από τη μια είναι η έλλειψη που εντοπίζεται στη δίκαιη προβολή των γυναικών από τα ΜΜΕ επειδή είναι γυναίκες και από την άλλη είναι η ελλιπής και στερεοτυπική αναπαράσταση του Ισλάμ και της Ανατολής (Navarro 2010:98 & Martín-Muñoz 2002).

Ταυτόχρονα, η προβολή της Yunus ως η «σκοτεινή» πλευρά του Πακιστάν και μέσα από αναφορές θυματοποίησης ενισχύει την εικόνα της γυναίκας που είναι θύμα μιας ολόκληρης κοινωνίας, των θεσμών και των νόμων της. Η βία, βέβαια, κατά των γυναικών είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, το οποίο δεν γνωρίζει σύνορα. Πράξεις βίας κατά γυναικών συμβαίνουν τόσο σε χώρες της Δύσης όσο και σε χώρες της Ανατολής. Παρατηρούμε, ωστόσο, ότι οι αναφορές σε τέτοιες πράξεις βίας περιορίζονται ασφυκτικά στο χώρο της Ανατολής, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο περεταίρω στη βίαιη αναπαράσταση του συγκεκριμένου έθνους, αλλά και στη μη θετική προβολή των γυναικών.

5.4 Έθνος

Με «όχημα» τόσο τη βίαιη επίθεση με οξύ, εξαιτίας της οποίας έχασε το πρόσωπό της όσο και την πράξη της αυτοκτονίας, στην οποία προέβη το ίδιο το υποκείμενο, το αφήγημα του έθνους καταλαμβάνει σημαντικό ρόλο και χώρο στον τρόπο προβολής της περίπτωσης της Fachra Yunus. Το έθνος προκύπτει στα δημοσιεύματα που ακολουθούν μέσα από την αδυναμία επιτέλεσης του ρόλου του προστάτη από το Πακιστάν, ο οποίος ταυτίζεται με το αρσενικό φύλο ενώ αντίθετα αυτός ο ρόλος προβάλλεται να επιτελείται με επιτυχία από την Ιταλία. Με αυτόν τον τρόπο το σώμα της Yunus αναπαρίσταται να βρίσκεται ανάμεσα σε δύο έθνη, ανήμπορο και ανίκανο να αυτονομηθεί και να ειπωθεί ανεξάρτητα από αυτά ενώ στο πρόσωπο της Yunus «εγχαράσσονται» εθνικά χαρακτηριστικά αποδίδοντας ταυτόχρονα αυτό το εγχαραγμένο πρόσωπο σε ένα ολόκληρο έθνος.

5.4.1 Το πρόσωπο του έθνους

Η Yunus προβάλλεται στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα των *Washington Times* (28/03/2012) όχι μόνο ως θύμα του συζύγου της και του πακιστανικού δικαστικού συστήματος, αλλά και μιας ολόκληρης κουλτούρας, της ισλαμικής κουλτούρας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η ιστορία της Yunus φέρνει στην επιφάνεια όχι μόνο τη θλιβερή κατάσταση πολλών γυναικών στο συντηρητικό μουσουλμανικό Πακιστάν, είναι επίσης μια υπενθύμιση του πώς οι πλούσιοι και ισχυροί της χώρας λειτουργούν με ασυδοσία. Ο πρώην σύζυγος της Yunus, ο Bilal Khar, αθώωθηκε, αλλά πολλοί πιστεύουν ότι χρησιμοποίησε τις διασυνδέσεις του για να ξεφύγει από τη λαβή του νόμου-ένα σύνηθες φαινόμενο στο Πακιστάν.

Στο παραπάνω απόσπασμα είναι χαρακτηριστική η απόδοση ευθυνών για αυτό που συνέβη στην Yunus στο «συντηρητικό μουσουλμανικό Πακιστάν». Το επίθετο «συντηρητικό» που τίθεται πριν από το επίθετο «μουσουλμανικό» καταρχήν προσδίδει ένα αρνητικά νοηματοδοτημένο χαρακτηριστικό στους μουσουλμάνους, αλλά και στο Πακιστάν. Αποτελεί, όμως, και ένα αρκετά γενικευτικό προσδιοριστικό όρο, ο οποίος δεν αφήνει περιθώρια ύπαρξης μιας διαφορετικής κατάστασης. Η «θλιβερή κατάσταση» στην οποία βρίσκονται πολλές γυναίκες αποδίδεται στο συντηρητικό μουσουλμανικό Πακιστάν. Η μη θετική νοηματοδότηση που λαμβάνει το επίθετο μουσουλμανικό καθώς συνδέεται με την υφιστάμενη βία εναντίον των γυναικών καλλιεργεί μια συνολικά κακή εικόνα για το συγκεκριμένο κράτος και κατ'έκταση για τους πολίτες του με τελικό αποτέλεσμα την συνολική αρνητική αναπαράσταση ενός ολόκληρου έθνους.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα περιγράφεται μια κοινωνική κατάσταση θλιβερή για «πολλές» από τις γυναίκες, αλλά και η επικράτηση της ατιμωρησίας και της ασυδοσίας για τους πλούσιους και ισχυρούς της συγκεκριμένης χώρας. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται η ισχυρή εντύπωση ότι οι γυναίκες βρίσκονται στην κατάσταση του θύματος και είναι δέκτριες μιας βίας, η οποία είναι ανεξέλεγκτη και ατιμώρητη. Είναι, δηλαδή, περισσότερο παρατηρήτριες αυτών που συμβαίνουν παρά ενεργές πολίτιδες στην κοινωνία τους.

Στη συνέχεια του ίδιου άρθρου από τους *Washington Times* (28/03/2012) γίνεται αριθμητική αναφορά στις επιθέσεις που δέχονται οι γυναίκες στο Πακιστάν,

περιγράφοντας μια ιδιαίτερα βίαιη ατμόσφαιρα και ενισχύοντας την αναπαράστασή τους κυρίως ως θύματα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Περισσότερες από 8.500 επιθέσεις με οξύ, αναγκαστικοί γάμοι και άλλοι τύποι βίας κατά των γυναικών αναφέρθηκαν στο Πακιστάν το 2011, σύμφωνα με το ίδρυμα Aurat, έναν οργανισμό για τα δικαιώματα των γυναικών.

Η παράθεση στην αρχή του αποσπάσματος του αριθμού των επιθέσεων «8.500» με οξύ που δέχθηκαν γυναίκες στο Πακιστάν σε ένα μόνο έτος δείχνει ότι οι γυναίκες βρίσκονται σε πραγματικά δεινή θέση, όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο απόσπασμα. Η αναφορά στις επιθέσεις με οξύ, οι γάμοι χωρίς τη συγκατάθεση των γυναικών, αλλά και άλλοι τύποι βίας ασκούμενοι εναντίον των γυναικών παρουσιάζουν μια κατάσταση, στην οποία τα θηλυκά υποκείμενα είναι παθητικά, καταπιεσμένα, ευάλωτα και σε διαρκή κίνδυνο. Επιπλέον, το γεγονός ότι η έρευνα διεξήχθη από μια πακιστανική οργάνωση συμβάλλει περισσότερο στη δημιουργία μιας αρνητικής εικόνας για το Πακιστάν γιατί τα δεδομένα δεν προκύπτουν από μια ξένη οργάνωση αλλά από μια εγχώρια.

Η Yunus ήταν ένα από αυτά τα πολλά θύματα επιθέσεων με οξύ που, όπως αναφέρεται στο παρακάτω απόσπασμα από το άρθρο του *abcnews* (28/3/2012), η ιστορία της, το μέγεθος της βαρβαρότητας που υπέστη, αλλά και η αυτοκτονία της «έδωσε» ένα πρόσωπο σε αυτές τις παραμορφωμένες γυναίκες. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Μια γυναίκα που έγινε το παραμορφωμένο πρόσωπο αυτών που αποφεύγονται, των ξεχασμένων γυναικών του Πακιστάν αυτοκτόνησε, πηδώντας από το παράθυρο του διαμερίσματός της στον 6^ο όροφο στην Ιταλία, την περασμένη εβδομάδα.

Το πρόσωπο της Yunus, αναπαρίσταται να αντανακλά την αντίστοιχη βία που δέχθηκαν και δέχονται γυναίκες συγκεκριμένα στο Πακιστάν. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η μεταφορά που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την Yunus. Προβάλλεται ως το «παραμορφωμένο πρόσωπο» όλων αυτών των θηλυκών υποκειμένων θυμάτων επιθέσεων από οξύ. Στο σημείο αυτό το πρόσωπο της Yunus νοηματοδοτείται ως ένα πρόσωπο, παραμορφωμένο μεν, σημαντικό για την αναγνώριση και άλλων θυμάτων αντίστοιχων επιθέσεων δε. Παρόλο που της αναγνωρίζεται ένας ενεργητικός ρόλος, ο οποίος, όμως, ενέχει την αντίθεση της

ανάδειξής της μέσα από το ρόλο του θύματος, αυτός υποβαθμίζεται στη συνέχεια με την αναφορά στην αυτοκτονία της. Αυτόματα η πράξη της αυτοκτονίας, αν και ενέχει το στοιχείο της επιλογής, ενισχύει ακόμη περισσότερο την κατάσταση του θύματος, στην οποία έχει τοποθετηθεί.

Παράλληλα, η ίδια φράση λειτουργεί και ως ένας υπαινιγμός για το Πακιστάν στο σύνολό του ως χώρα. Το γεγονός, δηλαδή, ότι το παραμορφωμένο πρόσωπο της Yunus «έδωσε» πρόσωπο σε όλες εκείνες τις συμπατριώτισσές της που ήταν ξεχασμένες και οι οποίες στο παράθεμα αναφέρονται ως οι «ξεχασμένες και αυτές που αποφεύγονται γυναίκες του Πακιστάν» δίνει την εντύπωση και την εικόνα μιας παραμορφωμένης στο σύνολό της χώρας. Η γενική κτητική που χρησιμοποιείται «του Πακιστάν» υποδηλώνει ότι τα σώματα των θηλυκών υποκειμένων αντιμετωπίζονται ως κτήματα του έθνους ενώ το έθνος προβάλλεται αντίστοιχα ως ο ιδιοκτήτης αυτών. Στο απόσπασμα αυτό οι γυναίκες προβάλλονται να είναι παραμορφωμένες και ξεχασμένες από το κράτος, του οποίου αποτελούν ιδιοκτησία. Προηγουμένως συναντήσαμε την αναπαράσταση του Πακιστάν ως ενός κράτους διεφθαρμένου, το ίδιο και το δικαστικό σύστημα.

Μέσα από αυτές τις περιγραφές δημιουργείται η εικόνα ενός κράτους το οποίο βρίσκεται σε μια κατάσταση γενικευμένης παρακμής και διαφθοράς, στο οποίο τα σώματα των γυναικών προβάλλονται να μην έχουν ιδιαίτερη σημασία και να βρίσκονται στο περιθώριο του κοινωνικού και πολιτικού του ενδιαφέροντος. Ταυτόχρονα, μέσα από αυτήν την προβολή της θέσης των γυναικών στο Πακιστάν, αυτό μπορεί να ταυτιστεί με το αρσενικό φύλο καθώς διαφαίνεται μια έντονα διακριτή μεταχείριση ανάμεσα στις γυναίκες και στους άνδρες, όπου αυτοί προβάλλεται να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα και ακόμη περισσότερα ως πολίτες του Πακιστάν σε αντίθεση με τις γυναίκες όπου προβάλλονται κυρίως ως θύματα.

Συνεχίζοντας στο ίδιο άρθρο από το *abcnews* (28/3/2012), η Yunus αναδεικνύεται σε πρόσωπο-κλειδί για την ανάδειξη περιστατικών βίας απέναντι σε γυναίκες στο Πακιστάν, μετά όμως από τη μεσολάβηση μιας άλλης γυναίκας και τη μετανάστευσή της στην Ιταλία. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η *Washington Post* επεσήμανε ότι η Yunus έγινε το πρόσωπο της βίας κατά των γυναικών στη χώρα μετά από (το γεγονός ότι) η

Πακιστανή ακτιβίστρια Tehmina Durrani, συγγραφέας του "*My Feudal Lord*", βοήθησε την Yunus να διαφύγει στη Ρώμη και να λάβει θεραπεία για την παραμόρφωσή της. Η Durrani είναι γνωστό ότι μιλά καθαρά ενάντια στις αδικίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στη μουσουλμανική κοινωνία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι στο ίδιο άρθρο σε ξεχωριστά σημεία, αναφέρεται στην Yunus με την ίδια μεταφορά. Όπως επισημαίνει η αρθογράφος η Yunus «έγινε το πρόσωπο της βίας κατά των γυναικών στη χώρα». Η διπλή μεταφορική αναφορά στο πρόσωπο της Yunus ως αντιπροσωπευτικό των γυναικών θυμάτων βίαιων επιθέσεων στο Πακιστάν, ενισχύει το προφίλ της παθητικότητας και ευαλωτότητας των θηλυκών υποκειμένων ενώ το πρόσωπο αναδεικνύεται σε σημείο-κλειδί για την αναφορά στις γυναίκες αυτές. Παράλληλα, στο συγκεκριμένο παράθεμα προβάλλονται δύο γυναίκες, οι οποίες ορμώμενες από την ίδια χώρα κινούνται σε διαφορετικές κατευθύνσεις. Παρατηρούμε, δηλαδή, να προκύπτει εκ νέου με υπόρρητο τρόπο, όπως και στην προηγούμενη ενότητα, η σύγκριση της Yunus με άλλες διακεκριμένες συμπατριώτισσές της. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται ακόμη περισσότερο η εικόνα της Yunus ως θύματος, αλλά και η ταξική αντίθεση που προβάλλεται να επικρατεί στο Πακιστάν και η οποία αξιολογεί τα σώματα των γυναικών ως σημαντικά και ασήμαντα ανάλογα με την κοινωνική καταγωγή τους.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο αυτό, η Yunus εμφανίζεται ως αδύναμη και σε παθητική θέση, όπως υποδηλώνεται από τη φράση «βοήθησε την Yunus να διαφύγει». Από την άλλη η Durrani, μια Πακιστανή συγγραφέας και ακτιβίστρια εμφανίζεται ως ένα δυναμικό, θαρραλέο υποκείμενο που «βοήθησε» την Yunus ενώ δεν διστάζει, όπως αναφέρεται στο άρθρο και «μιλά καθαρά ενάντια στις αδικίες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στη Μουσουλμανική κοινωνία».

Στο σημείο αυτό προβάλλεται να καταγγέλλει τις συνθήκες αδικίας που βιώνουν τα θηλυκά υποκείμενα στη μουσουλμανική κοινωνία, η οποία μέσα από τη χρήση της λέξης «αδικίες» προβάλλεται να είναι άδικη απέναντι στις γυναίκες, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την απόδοση μιας αρσενικής και μισογύνικης όψης στο Πακιστάν. Ο λόγος της Durrani αφενός δείχνει ένα δυναμικό υποκείμενο, που μπορεί να έχει τη δυνατότητα επιλογών και δράσης ακόμα και μέσα σε μια τόσο έντονα πατριαρχική κοινωνία, αφετέρου η εκφορά ενός καταγγελτικού λόγου για τις

αδικίες που υφίστανται οι μουσουλμάνες γυναίκες από ένα υποκείμενο ίδιας εθνικής καταγωγής με την Yunus, τονίζει ακόμη περισσότερο την κατάσταση που επικρατεί στο Πακιστάν αναφορικά με τις γυναίκες.

Αυτή η κατάσταση που επικρατεί στο Πακιστάν περιγράφεται ακόμα πιο διεξοδικά στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Washington Post* (26/03/2012), μέσα από το λόγο της Tehmina Durrani. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Στη νεαρή ηλικία των 22 ετών μια επίθεση με οξύ την άφησε οριακά ζωντανή, ο τρομακτικός της ακρωτηριασμός την παραμόρφωσε τόσο απόλυτα που αντιμετωπιζόταν με ανοικτή αηδία και περιφρόνηση από όλους όσους την κοίταζαν στο Πακιστάν. Έγινε, επίσης, ένα βάρος στην ίδια της την οικογένεια για την οποία κάποτε ήταν μια πηγή εισοδήματος. «Έχω συναντήσει πολλά θύματα από οξύ. Ποτέ δεν έχω δει κάποια τόσο παραμορφωμένη όσο την Fakhra. Δεν έμεινε μόνο χωρίς πρόσωπο, το σώμα της επίσης έλιωσε μέχρι το κόκαλο. Παρά τη σκληρή και απελπιστική της κατάσταση, η κυβέρνηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Πακιστάν δεν ήταν ούτε στο ελάχιστο θεοσεβής. Δεν της διατέθηκε τίποτα...παρά περιφρόνηση και απόρριψη».

Η περιγραφή τόσο της διαδικασίας παραμόρφωσης όσο και των συνεπειών που ακολούθησαν αυτής καθώς και της αδιαφορίας που επέδειξε η χώρα καταγωγής της συνθέτουν μια εικόνα, στην οποία η κατάσταση της Yunus αναδύει μια έντονη τραγικότητα. Η φράση «ο τρομακτικός της ακρωτηριασμός την παραμόρφωσε τόσο απόλυτα» δείχνει το μέγεθος της ζημιάς που υπέστη. Πιο συγκεκριμένα, η λέξη «εντελώς» δίνει το οριστικό σημείο στο οποίο είχε επέλθει η παραμόρφωσή της, από το οποίο δεν υπάρχει επιστροφή. Η περιγραφή της δραματικής κατάστασης στην οποία περιήλθε τονίζεται τόσο από την αναφορά στο μέγεθος της παραμόρφωσής της, αλλά και από το γεγονός ότι είναι πια ανίκανη να εργαστεί και πια αποτελεί «οικονομικό βάρος για την οικογένειά της». Παράλληλα, τονίζεται ιδιαίτερα η παθητική στάση στην οποία έχει περιέλθει με την αναφορά ότι κάποτε η Yunus ήταν «μια πηγή εισοδήματος» για την οικογένειά της.

Ταυτόχρονα, ο λόγος της Πακιστανής συγγραφέως και ακτιβίστριας διακρίνεται από μια έντονη οργή για τον τρόπο που το Πακιστάν, πολίτες και κυβέρνηση, αντιμετώπισαν την Yunus. Η φράση «αντιμετωπιζόταν με ανοικτή

αηδία και περιφρόνηση από όλους όσους την κοίταζαν στο Πακιστάν» αναπαριστά τους Πακιστανούς ως σκληρούς, άκαρδους και αδιάφορους απέναντι στην τραγωδία της Yunus, επιβεβαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο το στερεότυπο του σκληρού και αδίστακτου μουσουλμάνου που δεν λυγίζει μπροστά στον ανθρώπινο πόνο. Η κυβέρνηση ως επέκταση αυτού του στερεοτύπου της σκληρότητας αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο την Yunus, χωρίς να της προσφέρει καμιά οικονομική αλλά και υγειονομική φροντίδα. Η φράση «δεν της διατέθηκε τίποτα...παρά περιφρόνηση και απόρριψη» αποδίδει με ιδιαίτερα έντονο τρόπο την αδιαφορία της κυβέρνησης για την Yunus καθώς η τελευταία λέξη «απόρριψη», η οποία παραπέμπει στα απορρίμματα δείχνει το μέγεθος της αδιαφορίας για τη ζωή του συγκεκριμένου υποκειμένου.

Παράλληλα, η αναφορά στο θεό ενισχύει ακόμη περισσότερο την εικόνα της απόρριψης καθώς ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η αναφορά σε αυτόν δείχνει τη σπουδαία θέση που κατέχει στη ζωή των Πακιστανών. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει «η κυβέρνηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Πακιστάν δεν φοβήθηκε τουλάχιστον το Θεό», δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο το μέγεθος της αδιαφορίας που επέδειξαν για την Yunus, προσφέροντάς της μόνο περιφρόνηση και απαξίωση.

Οι λόγοι αυτοί, εκφραζόμενοι από μια ομοεθνή της Yunus, που προβάλλουν την τραγική θέση της, η οποία δεν μπορεί να στηριχτεί σε κανέναν, ούτε καν στην οικογένειά της, για την οποία αποτελεί μάλιστα και οικονομικό φορτίο, σκιαγραφούν ένα σκληρό έθνος και μια γυναίκα θύμα αυτής της σκληρότητας. Οι λόγοι αυτοί φέρουν ιδιαίτερη βαρύτητα γιατί δεν εκφράζονται από κάποια ξένη, αλλά από κάποια που γνωρίζει για το τι συμβαίνει στο Πακιστάν. Επιπλέον, συμβάλλουν στη διαμόρφωση ενός έθνους απάνθρωπου, στο οποίο η ζωή των πολιτών μετράει και αξίζει διαφορετικά ανάλογα με το φύλο και την κοινωνική καταγωγή.

Παράλληλα, ανταποκρίνεται και στα ήδη διαμορφωμένα από τους δυτικούς στερεότυπα συμβάλλοντας με έναν έμμεσο τρόπο όχι μόνο στην κατασκευή του άλλου, αλλά και σε μια αναπαραγωγή των κυρίαρχων στερεοτύπων για τους Μουσουλμάνους. Το πόσο σημαντική είναι η ύπαρξη του προσώπου για την απόδοση των διαφορών ταυτοτήτων, συμπεριλαμβανομένης και της εθνικής,

τονίζεται καταρχήν από την αναφορά στο μέγεθος της παραμόρφωσής της από τη Durrani.

Χαρακτηριστική, στην ίδια κατεύθυνση είναι και η επισήμανση για την σημασία του προσώπου στην ύπαρξη και αναγνώριση ενός υποκειμένου από τον πρόεδρο της Αμερικανικής Ένωσης Πλαστικών Χειρουργών, Dr. Malcolm Roth, ο οποίος στο ηλεκτρονικό δημοσίευμα του *abcnews* (28/03/2012), το οποίο προαναφέρθηκε, με αφορμή την περίπτωση της Yunus, αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Το πρόσωπό μας μας προσδιορίζει, παρέχει πληροφορίες για την ηλικία μας, το φύλο μας και την εθνικότητά μας και είναι κεντρική στην επικοινωνία και την αναγνώρισή μας από τους άλλους».

Στο παραπάνω παράθεμα αποδίδεται, μέσα από τα λόγια ενός πλαστικού χειρουργού και στα πλαίσια του ιατρικού λόγου, ο οποίος θεωρείται στην μετανεωτερικότητα ως ένας από τους σημαντικότερους φορείς του κυρίαρχου λόγου (Foucault, 1973), η σπουδαιότητα που διαδραματίζει το πρόσωπο στην ύπαρξη του υποκειμένου εντός της κοινωνίας. Στο απόσπασμα αυτό, το πρόσωπο αναδεικνύεται σε σημείο κλειδί για τον προσδιορισμό της ηλικίας, του φύλου και της εθνικότητας, τα οποία αποτελούν παράγοντες που ενορχηστρώνουν σημαντικά αφηγήματα για την κανονικοποίηση των σωμάτων στη μετανεωτερικότητα. Η Yunus, όμως, έχοντας απολέσει τα χαρακτηριστικά του προσώπου της εντελώς, όπως έχει αναφερθεί και τονιστεί προηγουμένως δεν μπορεί να είναι φορέας των παραπάνω ταυτοτήτων και άρα ένα αναγνωρίσιμο πρόσωπο. Αντίθετα πρόκειται για ένα πρόσωπο που δεν μπορεί να καταταγεί πουθενά.

Ωστόσο, όπως διαπιστώνουμε τα δημοσιεύματα ανελλιπώς αναφέρονται στην εθνική της ταυτότητα, αποδίδοντας με αυτόν τον τρόπο εθνικά χαρακτηριστικά στην υπόθεσή της.

Συμπερασματικά

Το παραμορφωμένο πρόσωπο της Yunus αναπαρίσταται ως ο καθρέφτης του Πακιστάν. Ένας καθρέφτης στον οποίο αντικατοπτρίζεται ένα ολόκληρο έθνος, το οποίο προβάλλεται να είναι ιδιαίτερα διεφθαρμένο, να αδιαφορεί για τους πολίτες και ειδικότερα για τις γυναίκες που πραγματικά έχουν ανάγκη. Η Yunus προβάλλεται ως θύμα αυτής της διεφθαρμένης κατάστασης, η οποία διαφεύγει στην Ιταλία, σε μια χώρα της Δύσης δηλαδή για να θεραπευθεί. Το αφήγημα του ανάλγητου και σκληρού

έθνους ενισχύεται από την αναφορά ενός υποκειμένου που κατάγεται από το Πακιστάν και το οποίο καταδικάζει τις συνθήκες που επικρατούν σε αυτό.

Παράλληλα, αναδεικνύεται η σημασία της ύπαρξης των χαρακτηριστικών του προσώπου προκειμένου να αποδοθούν στο υποκείμενο εκείνες οι ιδιότητες που θα το καταστήσουν αναγνωρίσιμο και κοινωνικά αποδεκτά στο πλαίσιο των κοινωνικών σχέσεων. Στο παραμορφωμένο πρόσωπο της Yunus δεν μπορούν να αποδοθούν χαρακτηριστικά τα οποία θα μπορούν να της προσδώσουν μια εθνική ταυτότητα. Είναι ένα υποκείμενο χωρίς ορατή ταυτότητα και αυτό καθιστά την ύπαρξη της μετέωρη.

5.4.2 Το έθνος του «κακού»

Η συχνή αναφορά στο Πακιστάν, τόσο ως χώρα καταγωγής της Yunus όσο και ως η χώρα που δεν παρείχε καμιά ιατρική, οικονομική, δικαστική βοήθεια στην Yunus αποδίδει μια έντονη εθνική χροιά στη συγκεκριμένη περίπτωση. Η αυτοκτονία της Yunus βιώνεται ως μια συλλογική ντροπή για το έθνος του Πακιστάν.

Ο τίτλος του δημοσιεύματος της *Daily Telegraph* (30/3/2012) δίνει εθνικό χαρακτήρα στην αυτοκτονία της Yunus καθώς ο θάνατός προβάλλεται ως αιτία ντροπής για ολόκληρο το Πακιστάν. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η αυτοκτονία του θύματος οξέως Fakhra Yunus ντροπιάζει όλο το Πακιστάν. Οικογένεια και φίλοι της πρώην χορεύτριας που αυτοκτόνησε ύστερα από την εκτεταμένη παραμόρφωσή της από μια επίθεση με οξύ το 2000, δήλωσαν ότι ο θάνατός της έφερε ντροπή στο Πακιστάν.

Το έθνος, η καταγωγή της Yunus αναδεικνύεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των ΜΜΕ. Στην πρώτη παράγραφο του δημοσιεύματος το Πακιστάν παρουσιάζεται ως ένα ενιαίο σύνολο, το οποίο νιώθει ντροπή για την αυτοκτονία της Yunus. Η φράση «ντροπιάζει όλο το Πακιστάν» και συγκεκριμένα η αναφορά σε ολόκληρο το Πακιστάν αποδίδει συλλογική ευθύνη στο έθνος δηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι το σώμα ενός υποκειμένου καταρχήν ανήκει στο έθνος και είναι αυτό που φέρει την ευθύνη για την τύχη του αλλά και για την μεταχείρισή του. Το γεγονός ότι οι λόγοι αυτοί αρθρώνονται από υποκείμενα ίδιας καταγωγής με την

Yunus συμβάλλει περεταίρω στη διαμόρφωση μιας αρνητικής εικόνας για το Πακιστάν.

Στη συνέχεια τα λόγια μιας Πακιστανής ακτιβίστριας, της Nayyar Shabana Kiyani σε άρθρο των *Washington Times* (26/03/2012) που αναφέρθηκε και προηγουμένως ενισχύουν ακόμη περισσότερο την εικόνα της αδιαφορίας, αλλά και της έλλειψης απονομής δικαιοσύνης στο Πακιστάν ειδικά για τα θηλυκά υποκείμενα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Το πιο θλιβερό μέρος ήταν όταν συνειδητοποίησε ότι το σύστημα στο Πακιστάν δεν θα της παρείχε ποτέ ανακούφιση ή θεραπεία», δήλωσε για την Yunus, η Nayyar Shabana Kiyani, μια ακτιβίστρια στο Ίδρυμα Aurat. «Ήταν εντελώς απογοητευμένη που δεν υπήρχε κατάλληλη δικαιοσύνη για αυτήν».

Η Yunus φαίνεται ότι είχε εναποθέσει όλες τις ελπίδες της στο έθνος, το οποίο όμως τις διαψεύδει συλλήβδην δείχνοντάς της αδιαφορία. Στα παραπάνω λόγια, τα οποία εκφέρονται από μια γυναίκα η οποία έχει την ίδια καταγωγή με την Yunus γίνεται φανερή η δυσaréσκεια και η απογοήτευση της ίδιας της Yunus για την αντιμετώπιση που έλαβε από τη χώρα της. Η χρήση του χρονικού επιρρήματος «ποτέ» δείχνει την ολοκληρωτική διάψευση των ελπίδων της για την παροχή βοήθειας από το κράτος της. Οι συγκεκριμένοι λόγοι αναπαριστούν το Πακιστάν ως ένα κράτος ανάλγητο, το οποίο όχι μόνο επιδεικνύει αδιαφορία, αλλά δεν αποδίδει και τη στοιχειώδη δικαιοσύνη στα υποκείμενα που δικαιωματικά την αξίζουν.

Το αφήγημα της εθνικής ντροπής φαίνεται να κατέχει σημαντική θέση στον τρόπο σχολιασμού της αυτοκτονίας της Yunus φέρνοντας με αυτόν τον τρόπο το έθνος διαρκώς στο προσκήνιο. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Daily Telegraph* (30/03/2012), το οποίο προαναφέρθηκε, η Durrani κάνει και αυτή λόγο για την εθνική ντροπή που πρέπει να διακατέχει το Πακιστάν αυτήν την φορά εξαιτίας του γεγονότος ότι μια «ξένη χώρα», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, αναπλήρωσε το ανύπαρκτο ενδιαφέρον της χώρας καταγωγής της Yunus αναδεικνύοντας την διαφορετική αντιμετώπιση των γυναικών σε Ανατολή και Δύση και ενισχύοντας την εικόνα του κακού και του καλού έθνους αντίστοιχα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Πιστεύω ότι ολόκληρη η χώρα πρέπει να νιώθει εξαιρετικά ντροπιασμένη που μια ξένη χώρα ανέλαβε την ευθύνη μιας

Πακιστανής πολίτιδος για 13 χρόνια, επειδή δεν της δώσαμε τίποτα, ούτε δικαιοσύνη ούτε ασφάλεια».

Η λέξη «χώρα» χρησιμοποιείται δύο φορές στο παραπάνω απόσπασμα. Την πρώτη φορά ταυτίζεται με το Πακιστάν και τη δεύτερη φορά συνοδευόμενη από τον επιθετικό προσδιορισμό «ξένη» αναφερόμενη στην Ιταλία. Με αυτόν τον τρόπο και μέσα από την πληροφορία ότι η «ξένη χώρα ανέλαβε την ευθύνη» της Yunus, το σώμα της αντιμετωπίζεται ως ανήμπορο και πάσχον, το οποίο χρήζει της προστασίας και της φροντίδας ενός έθνους. Και από τη στιγμή που το δικό της έθνος δεν επιτελεί το ρόλο του προστάτη κάποιο άλλο πρέπει να βρεθεί για να το αντικαταστήσει. Το γεγονός ότι η «ευθύνη» της Yunus αναλαμβάνεται από ένα δυτικό κράτος και όχι από κάποιο άλλο κράτος της Ανατολής, γεγονός που το συναντήσαμε και στην περίπτωση της Ameneh Bahrami, υποδεικνύει ότι τέτοιου είδους περιστατικά βίας απέναντι σε γυναίκες δεν αξιολογούνται ως σημαντικά σε αυτές τις χώρες και η παρέμβαση της Δύσης κρίνεται αναγκαία και απαραίτητη προκειμένου να προστατευτούν τα θηλυκά σώματα.

Η ανάδειξη του Πακιστάν, μέσα από το λόγο μιας Πακιστανής, ως του κύριου υπαίτιου των βίαιων επεμβάσεων στα σώματα των αυτοχθόνων αναγνωρίζει από τη μια τον κυριαρχικό ρόλο του έθνους-κράτους το οποίο με τους διάφορους μηχανισμούς ελέγχει και πειθαρχεί τα μη πειθήνια σώματα. Από την άλλη συμβάλλει στην αναπαραγωγή ενός λόγου που θα αντιμετωπίζει όλους τους Πακιστανούς ως εγκληματίες και όλες τις Πακιστανές ως θύματα. Ενός ρατσιστικού λόγου που έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του αφηγήματος των κακών μουσουλμάνων και των καλών δυτικών.

Αυτή η διάσταση στον τρόπο μεταχείρισης της Yunus από τα δύο έθνη αναδεικνύεται και στη συνέχεια από το απόσπασμα του προαναφερθέντος δημοσιεύματος της *Telegraph* (16/4/2012), στο οποίο αναφέρεται ότι η κυβέρνηση του Πακιστάν εμπόδιζε την διαδικασία μετανάστευσής της στην Ιταλία λόγω της εικόνας που θα σχημάτιζε η Δύση για αυτό. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το 2001, ύστερα από κάποιες δυσκολίες (η κυβέρνηση, ανήσυχη για την εικόνα στο εξωτερικό ανέβαλε την έκδοση διαβατηρίου), η Tehmina Durrani βοήθησε την Fakhra, να μετακομίσει στη Ρώμη, όπου τα επόμενα 11 χρόνια υπεβλήθη σε 39 μεγάλες εγχειρήσεις.

Το αφήγημα της αρμόζουσας εικόνας προς τη Δύση, το συναντήσαμε αντίστοιχα και στην περίπτωση της Bahrami, η οποία πιεζόταν να λάβει μια απόφαση που δεν θα αμαύρωνε την εικόνα της χώρας της στο εξωτερικό. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η ίδια η κυβέρνηση φαίνεται να εμποδίζει τη μετανάστευση της Yunus στην Ιταλία ακριβώς για τον ίδιο λόγο, όπως φανερώνει η φράση «ανήσυχη για την εικόνα στο εξωτερικό».

Η πακιστανική κυβέρνηση εδώ αναπαρίσταται να αδιαφορεί για μια πολίτιδα του και να ενδιαφέρεται μόνο για την εικόνα της και όχι για την άσκηση ουσιαστικής ανθρωπιστικής πολιτικής. Επίσης, εμφανίζεται όχι μόνο να μην παρέχει καμιά στοιχειώδη περίθαλψη και βοήθεια, αλλά και να θέλει να υποβαθμίσει και να συγκαλύψει την υπόθεση αυτή προκειμένου να μην σχολιαστεί αρνητικά. Αντίθετα, η Ιταλία προβάλλεται να είναι μια χώρα, στην οποία η Yunus μπορεί να αναζητήσει την αναγκαία φροντίδα και περίθαλψη.

Αυτή η διάκριση στη μεταχείριση της Yunus από τα δύο έθνη προκύπτει στη συνέχεια και στο απόσπασμα από το δημοσίευμα των *Washington Times* (26/03/2012), το οποίο προαναφέρθηκε και στο οποίο αναδεικνύεται η σπουδαία συνεισφορά της Ιταλίας προς την Yunus σε αντιδιαστολή με το Πακιστάν. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Durrani έπρεπε να παλέψει και με τον πρώην σύζυγο της Yunus και με την κυβέρνηση για να τη στείλει στην Ιταλία, όπου η ιταλική κυβέρνηση πλήρωσε για τη θεραπεία της και της παρείχε οικονομική βοήθεια για να ζήσει και έστειλε το παιδί της στο σχολείο. Οι Πακιστανοί αξιωματούχοι υποστήριζαν ότι η αποστολή της Yunus στην Ιταλία θα έδινε κακό όνομα στη χώρα, δήλωσε η Durrani.

Στο απόσπασμα αυτό, η Ιταλία που φιλοξένησε την Yunus προβάλλεται να είναι ένα κράτος φιλόανθρωπο που ανέλαβε την θεραπεία της Yunus, της έδινε ένα χρηματικό επίδομα για να μπορεί να ζήσει ενώ φρόντισε και για την εκπαίδευση του γιου της. Όλες αυτές οι παροχές του ιταλικού κράτους τονίζουν emphatically την απουσία οποιασδήποτε βοήθειας από το Πακιστάν, το οποίο προβάλλεται να αδιαφορεί για την ύπαρξή της και να ενδιαφέρεται μόνο για την εικόνα του προς το εξωτερικό, όπως χαρακτηριστικά προκύπτει από τη χρήση της φράσης ότι αν η Yunus στελνόταν στην Ιταλία «θα έδινε κακό όνομα στη χώρα».

Η ενεργητικότητα της Durrani και η διάθεσή της να αντιπαρατεθεί τόσο με τον πρώην σύζυγο της Yunus όσο και με την πακιστανική κυβέρνηση αναδεικνύει με emphaticό τρόπο την παθητικότητα και αδυναμία στην οποία έχει περιέλθει η Yunus, η οποία εμφανίζεται να μην μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό της και να διεκδικήσει κάτι καλύτερο για αυτήν. Αντίστοιχα, το ιταλικό κράτος αναπαρίσταται ως ο προστάτης ενός θηλυκού υποκειμένου που δεν μπορεί να διαφύγει το ρόλο του θύματος.

Η αναπαράσταση των δύο κρατών ως προστατών, όπου ο ένας επιτελεί το ρόλο του και ο άλλος όχι αποτυπώνει με τον καλύτερο τρόπο την έμφυλη αναπαραγωγή του έθνους. Το θηλυκό υποκείμενο ανήμπορο να προστατεύσει μόνο του τον εαυτό του τίθεται στην προστασία του έθνους. Όταν το έθνος καταγωγής αποτυγχάνει να προστατεύσει τα θηλυκά υποκείμενα που μοιράζονται την ίδια εθνική ταυτότητα τότε επιβεβαιώνεται η αντίληψη ότι πρόκειται για ένα έθνος ανδρών στο οποίο η ζωή έχει έμφυλα χαρακτηριστικά και με βάση αυτά αξιολογείται.

Συμπερασματικά

Η περίπτωση της Fakhra Yunus γίνεται η αφορμή για την αναφορά στη βία που δέχονται οι γυναίκες τόσο στο Πακιστάν, αλλά και σε άλλες χώρες της Ανατολής. Παρατηρούμε ότι το ενδιαφέρον για τη βία κατά των γυναικών εστιάζεται στη συγκεκριμένη περιοχή, χωρίς να γίνεται κάποιου είδους αναφορά σε αντίστοιχες περιπτώσεις στην Ευρώπη. Το γεγονός της εστίασης στη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή αποδίδει εθνικά χαρακτηριστικά στη βία. Η σαφής αναφορά στην έμφυλη βία που ασκείται στο Πακιστάν προσδίδει σε αυτήν αμιγώς εθνικά χαρακτηριστικά δίνοντας την εικόνα ενός έθνους βίαιου και σκληρού, στο οποίο τα θηλυκά υποκείμενα διατηρούν κατά βάση το ρόλο του θύματος.

Το πρόσωπο της Yunus αποτελεί τη βάση για την άρθρωση λόγων που αφορούν ένα ολόκληρο έθνος. Το αλλοιωμένο πρόσωπό της φαίνεται να λειτουργεί παραμορφωτικά για το Πακιστάν στο σύνολό του, δημιουργώντας την εικόνα ενός σκληρού, απάνθρωπου και ανάλγητου έθνους, το οποίο αντιμετωπίζει τα υποκείμενα μέσα από έμφυλους φακούς. Ταυτόχρονα, η θετική προβολή του κράτους της Ιταλίας συμβάλλει στη δημιουργία της αντίθεσης ανάμεσα στην «κακή» Ανατολή και στην «καλή» Δύση.

Παράλληλα, κατασκευάζεται η εικόνα της «άλλης» γυναίκας για την Yunus, αυτής που δεν μπορεί κάποιος ή κάποια να ταυτιστεί μαζί της καθώς πια το άμορφο πρόσωπό της δεν μπορεί να της δώσει μια θέση στο κοινωνικό συγκείμενο. Δομείται, όμως, και η εικόνα του «άλλου» για το Πακιστάν, το οποίο συνολικά προβάλλεται ως κάτι εντελώς διαφορετικό, ως προς τον τρόπο απονομής δικαιοσύνης και αντιμετώπισης των θηλυκών υποκειμένων σε σύγκριση σε ρητό ή άρρητο επίπεδο με τη Δύση.

5.5 Η ορατότητα του θανάτου

Η αυτοκτονία της Yunus έφερε την περίπτωση της στην επιφάνεια του δημόσιου λόγου ενώ την έκανε γνωστή σε περισσότερο κόσμο από ότι είχε συμβεί όταν είχε δεχθεί επίθεση. Η αυτοκτονία της Yunus προβλήθηκε σε μεγάλο βαθμό από τα MME ως μια διαρκή αναζήτηση δικαιοσύνης, αλλά και φροντίδας από τη χώρα της, κάτι το οποίο, όπως επισημάνθηκε και προηγουμένως δεν το κατόρθωσε εντέλει.

Η Yunus σφοδρά παραμορφωμένη, απογοητευμένη και συντετριμμένη βίωνε, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, την απομόνωση και την απόρριψη από τη χώρα της. Βίωνε μια ζωή στο όριο της αναγνώρισης και της μη αναγνωρισιμότητας τόσο σε εμφανισιακό επίπεδο όσο και σε κοινωνικό. Στο πλαίσιο αυτό, στα δημοσιεύματα που ακολουθούν θα δείξουμε ότι η αυτοκτονία της Yunus και ο τρόπος προβολής της από τα MME της έδωσε ζωή, έτσι όπως αυτή προσδιορίζεται μέσα από τις ταυτότητες του φύλου και του έθνους.

5.5.1 Η αξία της έμφυλης ζωής

Σε απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του ηλεκτρονικού περιοδικού *Digital Journal* (28/03/2012), γίνεται λόγος για την εκτεταμένη παραμόρφωση των χαρακτηριστικών του προσώπου της, αλλά και γενικότερα του σώματός της φανερώνοντας ότι η ζωή της Yunus ήταν εξαιρετικά δύσκολη να βιωθεί. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η παραμόρφωση του προσώπου της Yunus ήταν εκτεταμένη. Συχνά ήταν ανήμπορη να αναπνεύσει και τα χαρακτηριστικά του προσώπου της είχαν λιώσει και ενωθεί σε μια ενιαία βολβώδη ανακατεμένη μάζα, με τη μύτη της και το αριστερό της αυτί να έχουν λιώσει εντελώς, τα χείλη της να έχουν λιώσει, ένα από τα μάτια της να έχει τυφλωθεί και τα στήθη της να έχουν λιώσει. Έκανε 39 ξεχωριστές

χειρουργικές επεμβάσεις για να αποκαταστήσει τις ζημιές, χωρίς επιτυχία.

Η εικόνα της Yunus, όπως μας πληροφορεί το παραπάνω παράθεμα έχει παραμορφωθεί σε απόλυτο βαθμό. Σε αυτή την κατάσταση παραπέμπει η θεματική πρόταση του αποσπάσματος, η οποία μας λέει ότι «η παραμόρφωση του προσώπου της Yunus ήταν εκτεταμένη». Με βάση αυτή την αναφορά το πρόσωπό της έχει περιέλθει σε μια κατάσταση μη αναγνωρισιμότητας. Επίσης, στη συνέχεια εκτός από το πρόσωπο από το οποίο ξεκινάει η αναφορά στην παραμόρφωση, γεγονός που αναδεικνύει το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει αυτό στην αναγνώριση ενός υποκειμένου, γίνεται επιπλέον λόγος για άλλα σημεία του σώματός της, η όψη των οποίων επίσης έχει αλλοιωθεί. Αυτά είναι τα χείλη της και το στήθος της, τα οποία συνηθίζεται να αποδίδουν τη θηλυκή ταυτότητα σε ένα υποκείμενο και τα οποία μετά τη ρίψη οξέως έχουν «λιώσει» αποτελώντας μια ομογενοποιημένη μάζα. Η θηλυκή της ταυτότητα καταρχήν με βάση τις συγκεκριμένες αναφορές έχει απολεστεί, οπότε η δυνατότητα αναγνώρισης αυτής καθίσταται αδύνατη.

Η κατακλείδα του συγκεκριμένου παραθέματος, η οποία πληροφορεί τους αναγνώστες ότι προέβη σε «39 χειρουργικές επεμβάσεις» με την επισήμανση ότι αυτές ήταν «χωρίς επιτυχία» συμπληρώνει την εικόνα της απογοήτευσης και της μη αντιστρεψιμότητας της κατάστασης, αλλά και της οριστικής απώλειας εκείνων των χαρακτηριστικών, τα οποία θα μπορούσαν να της προσδώσουν τη χαμένη θηλυκότητά της. Η αλλοίωση των χαρακτηριστικών από τη ρίψη οξέως αναφέρεται ως «ζημιές» ενώ ολόκληρη η φράση «για να αποκαταστήσει τις ζημιές» έχει ένα τόνο αποστασιοποίησης και τυπικής αναφοράς σε σχέση με το μέγεθος της παραμόρφωσης που έχει προηγουμένως περιγραφεί. Αναδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο μια τυπική και συναισθηματικά αποφορτισμένη αντιμετώπιση που ενδεχομένως συνδεέται και με την εθνική καταγωγή της Yunus, αλλά και με το γεγονός ότι πια έχει πεθάνει.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος από το *Digital Journal* (28/03/2012), αυτή η θλιβερή εικόνα συμπληρώνεται με την αναφορά της ίδιας της Yunus, αλλά και του γιου της στην εικόνα της και πώς βίωνοταν αυτή. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

«Το πρόσωπό μου είναι μια φυλακή για ‘μενα», ενώ ο συντετριμμένος γιος της δήλωσε: «Αυτή δεν είναι η μητέρα μου».

Η λέξη «φυλακή» που αναφέρεται στο πρόσωπο της φανερώνει πόσο εγκλωβισμένη νιώθει από την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί. Παράλληλα δείχνει και το αδιέξοδο το οποίο βιώνει εξαιτίας της άμορφης και αλλοιωμένης εικόνας του προσώπου της. Η περιγραφή του γιου της ως «συντετριμμένου» αναδεικνύει την τραγικότητα και τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται αυτός λόγω της κατάστασης της μητέρας του. Η φράση του γιου της έρχεται να ολοκληρώσει την εικόνα της συντριβής της, καθώς η δήλωσή του είναι ιδιαίτερα σκληρή ενώ φανερώνει και το μέγεθος της παραμόρφωσής της. Η φράση «αυτή δεν είναι η μητέρα μου» εκτός από τη συναισθηματική συντριβή υποδηλώνει και την αδυναμία ταύτισης με ένα υποκείμενο όταν το πρόσωπο έχει αλλοιωθεί. Η Yunus, με την παράθεση των λόγων του γιου της «χάνει» ακόμη ένα στοιχείο που θα όριζε την κανονικότητά της ως θηλυκό υποκείμενο, αυτό της μητρότητας.

Στη συνέχεια, το απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Washington Post* (26/03/2012), δείχνει το σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε το «παραμορφωμένο πρόσωπο» της Yunus στην αυτοκτονία της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Σύμφωνα με ένα/μία γείτονα, η Yunus, τελευταία φορά είχε ειπωθεί να κοιτάει το παραμορφωμένο πρόσωπό της και να κλαίει.

Η εικόνα της Yunus να κλαίει μπροστά στον καθρέφτη της προσδίδει μια τραγικότητα δείχνοντας τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται εξαιτίας της εικόνας του προσώπου της και προκαλεί και συναισθήματα οίκτου δείχνοντας την αδυναμία της να αντικρίσει τον ίδιο της τον εαυτό. Η περιγραφή αυτής της τελευταίας σκηνής φανερώνει ότι η ζωή της δεν ήταν βιώσιμη και υποφερτή έχοντας αυτό το πρόσωπο, το οποίο χαρακτηρίζεται ως «παραμορφωμένο». Επιπλέον, στη δημιουργία αυτής της τραγικότητας συντείνει και το γεγονός ότι η τελευταία εικόνα από την Yunus είναι να κλαίει κάτι που δείχνει τη βαθιά θλίψη στην οποία είχε περιέλθει εξαιτίας της εικόνας της. Ταυτόχρονα, αυτή η περιγραφή αναδεικνύει τη σπουδαιότητα του προσώπου στη διαδικασία θετικής πρόσληψης του εαυτού από τα υποκείμενα και τη ψυχική ανάταση που προσφέρει όταν υπάρχει και αντίστοιχα τη ψυχική κατάπτωση όταν απουσιάζει.

Αυτή η εικόνα της οριστικής και τετελεσμένης «απώλειας» ενισχύεται ακόμα περισσότερο στο παρακάτω απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Huffington Post* (29/03/2012), το οποίο περιγράφει τη συναισθηματική κατάσταση της Yunus, η οποία είχε δηλώσει ότι ένιωθε ότι δεν έμοιαζε με άνθρωπο. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η Fakhra Yunus, 33 ετών ένιωθε ότι έμοιαζε «όχι με άνθρωπο» μετά από την επίθεση, η οποία φέρεται ότι διαπράχθηκε από τον τότε σύζυγό της Bilal Khar. Η Yunus πήδηξε από τον 6^ο όροφο ενός κτιρίου όπου ζούσε και λάμβανε θεραπεία στη Ρώμη, στις 17 Μαρτίου, αποφασίζοντας τελικά ότι η ζωή δεν άξιζε πια να βιωθεί.

Σε προηγούμενο παράθεμα είδαμε ότι το πρόσωπο της Yunus αναπαραστάθηκε από την ίδια ως μια φυλακή, γεγονός που παραπέμπει σε μια κατάσταση ανελευθερίας. Στο συγκεκριμένο παράθεμα αυτό το πρόσωπο-φυλακή την κάνει να μην «μοιάζει με άνθρωπο» οδηγώντας την στην απόφαση να αυτοκτονήσει. Η φράση αυτή υποδηλώνει ότι αφού τα χαρακτηριστικά του προσώπου της δεν παραπέμπουν σε άνθρωπο, καθίσταται πολύ δύσκολο και ανέφικτο να ζήσει και ως τέτοιος. Ένας άνθρωπος έχει πρόσωπο, το οποίο με βάση τα κοινωνικά συμφραζόμενα τον βοηθάει να γίνεται αναγνωρίσιμος και άρα να μπορεί να ενταχθεί εντός του κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου στο οποίο ζει. Μέσα σε αυτές τις συνθήκες η Yunus λαμβάνει την απόφαση να τερματίσει τη ζωή της γιατί κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «η ζωή δεν άξιζε πια να βιωθεί». Η ζωή της εμφανίζεται να τίθεται σε μια διαδικασία διαβούλευσης για το αν θα πρέπει να συνεχιστεί. Η αρνητική απόφαση σχετίζεται με την αδυναμία της να διαχειριστεί τη διαμορφωθείσα εμφανισιακή και όχι μόνο κατάστασή της.

Και ενώ προηγουμένως αναπαραστάθηκε ως ένα άβουλο και παθητικό υποκείμενο, το οποίο είχε την ανάγκη από έναν/μία προστάτη τώρα προβάλλεται να είναι ενεργητική και αποφασιστική στην επιλογή του θανάτου της. Η μετοχή ενεργητικής φωνής «αποφασίζοντας» η οποία αποδίδεται στην Yunus αναδεικνύει μια προσωπικότητα, η οποία μπορεί να νοηματοδοτεί τη ζωή της και την ύπαρξή της. Στο σημείο αυτό η Yunus πρώτη φορά αναπαρίσταται ως ένα υποκείμενο που το ίδιο φέρεται να λαμβάνει πρωτοβουλία και αποφάσεις για την ίδια. Το γεγονός, όμως, ότι αυτή η ενεργητικότητά της την οδηγεί στο θάνατό της μετριάξει το χαρακτηριστικό της γενναιότητας που τρόπο τινά της αποδίδεται.

Τα λόγια της Termina Durrani στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος από τη *Huffington Post* (29/03/2012), έρχονται να περιγράψουν με μεγαλύτερη ενάργεια αυτό που βίωνε η Yunus. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

Μετά από την αυτοκτονία της Yunus, η Durrani έγραψε σε μια στήλη στο *The News*: «Η ζωή της ήταν μια άνυδρη έκταση από βράχια στην οποία τίποτα δεν άνθιζε».

Η μεταφορά που χρησιμοποιείται στο σημείο αυτό για να περιγράψει τη ζωή της Yunus φανερώνει το μέγεθος της απελπισίας της και της απόγνωσης της. Η ζωή της αναπαρίσταται ως μια «άνυδρη έκταση με βράχους, όπου τίποτα δεν άνθιζε». Η μεταφορική φράση «άνυδρη έκταση» παραπέμπει σε ένα τοπίο νεκρό, όπου τίποτα δεν έχει ζωή και δεν πρόκειται να έχει. Το νερό είναι βασικό συστατικό της ζωής και η έλλειψη του οδηγεί στο θάνατο οποιοδήποτε ζωντανό οργανισμό. Η ζωή της Yunus περιγράφεται ήδη ως νεκρή. Η παραπάνω μεταφορά, εκφραζόμενη από μια γυναίκα που φέρεται να βρισκόταν στο πλευρό της Yunus και να της συμπαραστέκεται σε όλη αυτή τη διαδρομή, αναδεικνύει το γεγονός ότι η ζωή της, νοηματοδοτείται μέσα από την ύπαρξη του προσώπου της και αυτή φέρεται να μην έχει καμιά αξία χωρίς αυτό οπότε η αυτοκτονία προβάλλεται ως κάτι φυσικό και επόμενο.

Συμπερασματικά

Η υπόθεση της Yunus, αντίθετα με άλλες περιπτώσεις συμπατριωτισμών της ήρθε στη δημοσιότητα και απασχόλησε ως ένα βαθμό τα ΜΜΕ. Στη δημοσιότητα αυτή συνέβαλλε σημαντικά η αυτοκτονία της. Η Yunus σαφώς και υπήρχε και πριν την αυτοκτονία της. Δεν υπήρχε όμως καταρχήν για τον γιο της και δεν υπήρχε και σαν πολίτιδα του Πακιστάν. Η μη αναγνώριση της κινείται σε μια διπλή κατεύθυνση. Καταρχήν η μη αναγνώριση από τον γιο της δημιουργεί την εικόνα της απόρριψης και της συντριβής για την Yunus ως μητέρα ενώ σε συνδυασμό με την απόρριψη της από το κράτος του Πακιστάν, έτσι όπως τίθεται από τα δημοσιεύματα την θέτει εκτός των συγκεκριμένων εθνικών πλαισίων.

Η μετάβασή της στην Ιταλία και η διαμονή της εκεί για 12 χρόνια δεν φαίνεται ως μια ικανή συνθήκη ενσωμάτωσης στους κόλπους αυτής της κοινωνίας. Η Yunus παλεύει να γίνει ξανά αναγνωρίσιμη, αλλά το πρόσωπό της την καθιστά αποκείμενο ον. Ένα υποκείμενο στα όρια του αποκλεισμού το οποίο κινούνταν

κάπου ανάμεσα για αυτό και η ζωή της δεν ήταν εύκολο να αναγνωριστεί. Για τα ΜΜΕ η Yunus αποκτά ζωή με τον θάνατό της, γιατί όπως επισημαίνεται στα δημοσιεύματα η ζωή της, έχοντας αυτό το αλλοιωμένο και παραμορφωμένο πρόσωπο δεν είχε αξία.

Η ζωή για ένα θηλυκό υποκείμενο όπως υποδεικνύει και η περίπτωση της Yunus νοσηματοδοτείται τόσο από την ίδια την Yunus όσο και από το κοινωνικό περιβάλλον της μέσα από την ύπαρξη εκείνων των χαρακτηριστικών του προσώπου της και του σώματός της που της προσδίδουν την θηλυκή της ταυτότητα. Όπως επισημαίνεται στα δημοσιεύματα αυτής της υποενότητας αυτά τα χαρακτηριστικά είχαν αλλοιωθεί και απολεστεί οριστικά για την Yunus, σε σημείο να την αρνείται και να μην την αναγνωρίζει ακόμα και ο γιος της. Η απώλεια αυτών των χαρακτηριστικών φαίνεται να μην μπορεί να κάνει υποφερτή τη ζωή της ενώ διάφορες φράσεις τονίζουν ότι η ζωή ενός υποκειμένου χωρίς πρόσωπο δεν μπορεί να βιωθεί.

Δεν φαίνεται να είναι δυνατό να βιωθεί γιατί το ίδιο το υποκείμενο δεν μπορεί να νοσηματοδοτήσει την ύπαρξή του σε ένα περιβάλλον που το πρόσωπο κρίνεται σημαντικό για τη δημιουργία και διατήρηση κοινωνικών σχέσεων. Η ζωή, όπως προκύπτει από την περίπτωση της Yunus, δεν είναι άξια να βιωθεί χωρίς την ύπαρξη προσώπου αλλά και όντας ξεχασμένη από την πατρίδα της. Το πρόσωπο και η πατρίδα αναδεικνύονται σε κομβικά ζητήματα για την αναγνώριση της ύπαρξης ενός υποκειμένου.

5.5.2 Η εθνική αξία της ζωής

Η αυτοκτονία της Yunus λαμβάνει και εθνικά χαρακτηριστικά καθώς η αναφορά τόσο στην εθνική καταγωγή της όσο και στη χώρα όπου έγινε η αυτοκτονία είναι συνεχής στα δημοσιεύματα. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *Reuters* (26/03/2012), το οποίο παρατίθεται σε εκτενέστερη μορφή, διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Αυτόν το μήνα, σύμφωνα με τις αναφορές των Πακιστανικών ΜΜΕ, πήδηξε στο θάνατό της στην Ιταλία, εξασφαλίζοντας τουλάχιστον για μια σύντομη στιγμή, ότι το όνομά της θα πρέπει να το θυμόμαστε. Το σώμα της μεταφέρθηκε πίσω στο Πακιστάν και το κανάλι *GeoNews*

του Πακιστάν δημοσίευσε μια ιστορία για αυτή, συνοδευόμενη από φωτογραφίες πριν και μετά από μια, κάποτε, όμορφη κοπέλα. Στο Twitter, συνδέσεις με παλιές ιστορίες αναφορικά με αυτή ξεθάφτηκαν και ανταλλάχτηκαν-ένα λεπτομερές προφίλ στο περιοδικό *Time* από το 2001 και μια ιστορία στο *Newsline* από το 2011.

Το παραπάνω απόσπασμα αναφέρεται στη δημοσιότητα που έλαβε η αυτοκτονία της Yunus. Παρατηρούμε ότι η θεματική περίοδος διακρίνεται από ένα συναισθηματικό και δραματικό τόνο, γεγονός που σχετίζεται με τον πρόσφατο θάνατό της. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «πήδηξε στο θάνατό της στην Ιταλία», δείχνοντας παράλληλα και μια ενεργητική σχέση απέναντι σε αυτόν, η οποία προκύπτει από την ενεργητική φωνή του ρήματος «πήδηξε». Επιλέγει αυτή το θάνατό της και για αυτό χρησιμοποιείται και η κτητική αντωνυμία «της». Επιπλέον, γίνεται λόγος και για τον τόπο που γίνεται η αυτοκτονία, ο οποίος είναι η Ιταλία, γεγονός που φανερώνει ότι ο θάνατος και η ζωή σε μια δυτική χώρα δεν μένουν απαρατήρητα. Αντίθετα, φαίνεται ότι με το θάνατό της επιδιώκει να «εξασφαλίσει» ότι «τουλάχιστον για μια στιγμή θα τη θυμόμαστε», φανερώνοντας μια αγωνία, αλλά και ταυτόχρονα μια ανάγκη για αναγνώριση της ζωής της.

Στη συνέχεια του αποσπάσματος διαβάζουμε ότι μετά τον θάνατό της ακολούθησαν εκτεταμένα αφιερώματα για τη ζωή της, τόσο από πακιστανικά ΜΜΕ όσο και από διεθνή αλλά και από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Twitter. Η φράση ότι «παλιές ιστορίες για αυτήν ξεθάφτηκαν» υποδηλώνει ότι η ζωή της είχε «χαθεί-ταφεί» από το δημόσιο λόγο και ότι ο θάνατός της την επανέφερε σε αυτόν. Η αυτοκτονία της όμως «τουλάχιστον για μια στιγμή», έτσι όπως προβλήθηκε από τα ΜΜΕ, υπενθύμισε την ύπαρξη της ζωής της φέρνοντάς την στο προσκήνιο της δημοσιότητας σε διεθνές επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος των ΜΜΕ στην ανάδειξη ή απόκρυψη μιας ιστορίας. Ο χρονικός προσδιορισμός «κάποτε» που αναφέρεται στην παρελθοντική όμορφη εικόνα της Yunus εντείνει την τραγικότητα και τη διάσταση ανάμεσα στην όμορφη και άσχημη όψη της δίνοντας έμφαση στην ύπαρξη και ταυτόχρονα απουσία αυτής.

Η αυτοκτονία της ανέσυρε ερωτήματα για τα αίτια για τα οποία αυτή συνέβη. Η ίδια σε σημείωμα που αφήνει εξηγεί τα αίτια της αυτοκτονίας της, τα οποία αποδίδονται εξολοκλήρου στην αδιαφορία των Πακιστανικών αρχών και όχι τόσο στην παραμόρφωσή της, αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη σημασία που είχε για αυτήν να ανήκει εθνικά κάπου. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε στο

απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Telegraph* (16/4/2012):

Σε ένα σημείωμα αυτοκτονίας έδωσε ως αιτία αυτής «τη σιωπή του νόμου για τις θηριωδίες και την αναισθησία των Πακιστανικών αρχών».

Η απάντηση στην αιτία της αυτοκτονίας δίνεται με την παραπομπή του σημειώματος που αφήνει η Yunus και υποδεικνύει ως υπαίτια «τη σιωπή του νόμου για τις θηριωδίες και την αναισθησία των Πακιστανικών αρχών». Ο θάνατός της στο συγκεκριμένο απόσπασμα λαμβάνει χαρακτηριστικά διαμαρτυρίας. Η αυτοκτονία της προβάλλεται ως μια προσπάθεια να εισακουστεί. Παράλληλα, η ευθύνη για το θάνατό της αποδίδεται στο ίδιο το έθνος. Η ξεκάθαρη αναφορά στη «σιωπή» και τις «θηριωδίες» των Πακιστανικών αρχών ενισχύει την εικόνα του απαθούς, αδιάφορου και σκληρού Πακιστανικού κράτους, στο οποίο η ζωή ενός θηλυκού υποκειμένου όχι απλώς μοιάζει, αλλά και είναι σε μεγάλο βαθμό ανάξια να βιωθεί. Ταυτόχρονα, παρατηρούμε ότι στην αιτία του θανάτου της δεν αναφέρεται η αδυναμία να βιώσει μια ευβοιώτη ζωή εξαιτίας της παραμόρφωσής της παρά μόνο η απόρριψη από τη χώρα καταγωγής της. Με αυτόν τον τρόπο, χωρίς να αποκλείεται η παράμετρος της απουσίας ευβοιώτης ζωής, αλλά να παραμερίζεται και να προβάλλεται η απόρριψη από τη χώρα καταγωγής, αναδεικνύεται η τεράστια σημασία του εθνικώς ανήκειν για ένα υποκείμενο που κινείται στη ζώνη του ανεπιθύμητου «άλλου».

Ο θάνατος που συμβαίνει σε μια διαφορετική χώρα από αυτήν της καταγωγής του θύματος αποκτά διαφορετική αξία²². Η ζωή στην αναπτυγμένη Δύση έχει νοηματοδοτηθεί έχοντας ως αντίβαρο τη ζωή στην αναπτυσσόμενη Ανατολή. Είναι σύνηθες και με αυτόν τον τρόπο αναπαράγεται από τα ΜΜΕ ότι ένα μεγάλο μέρος των πολιτών που κατοικούν σε ισλαμικές χώρες θα επιθυμούσαν να μεταναστεύσουν στη Δύση επικαλούμενοι αφηγήματα όπως η ασφάλεια, η άνεση, η

²²Όπως επισημαίνει ο Hanusch (2010:47 στο Basten 2010:26): «Αν ένα Γερμανός πολίτης σκοτωθεί στο εξωτερικό τα γερμανικά ΜΜΕ σίγουρα θα δώσουν περισσότερη αξία στο θάνατο αυτό από ότι σε ένα θάνατο που θα γίνει στο εσωτερικό της Γερμανίας, ακόμα κι αν σκοτωθούν την ίδια μέρα και με τον ίδιο τρόπο. Η εθνικότητα αντιμετωπίζεται ως μια σημαντική πηγή απόδοσης ταυτότητας στο θύμα». Στη συγκεκριμένη περίπτωση βέβαια η κάλυψη που γίνεται από τα ΜΜΕ δεν αφορά μια δυτική που δέχεται επίθεση σε μια άλλη χώρα αλλά σε μια Πακιστανή που αυτοκτονεί στην Δύση. Η σημασία του συμβάντος του θανάτου στη Δύση φαίνεται να αποκτά διαφορετική αξία και νοηματοδότηση.

ελευθερία²³. Όταν όμως ένα θηλυκό υποκείμενο που έχει εγκαταλείψει αυτόν τον κόσμο της καταπίεσης και της βίας, όπως συχνά περιγράφεται από τα ΜΜΕ, και έχει φτάσει στον κόσμο που θεωρητικά μπορεί να έχει αυτά που επιθυμεί, αλλά επιλέγει να αυτοκτονήσει είναι σαν να καταρρέει κατά κάποιο τρόπο το αφήγημα που συνοδεύει τις περιγραφές που αφορούν στη Δύση.

Στη συνέχεια, σε απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *Reuters* (26/03/2012), κάνοντας λόγο για τους τρόπους που μπορούν οι γυναίκες να καταστούν αόρατες επισημαίνει τόσο την καταγωγή της Yunus όσο και την Ιταλία ως αρωγό χώρα στην προσπάθειά της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να κάνεις μια γυναίκα αόρατη. Ένας είναι να τις αγνοήσεις. Ένας άλλος είναι να τις εξορίσεις από τη δημόσια θέα και στην περίπτωση των θυμάτων με οξύ να τις εξαλείψεις (efface) κυριολεκτικά. Η Πακιστανή θύμα επίθεσης με οξύ Fakhra Yunus, φαίνεται ότι υπέφερε και τα τρία, όταν μετά την παραμόρφωσή της από επίθεση με οξύ το 2000, διέφυγε στην Ιταλία για θεραπεία, όπου έζησε για χρόνια, σε μεγάλο βαθμό ξεχασμένη από τη χώρα που άφησε πίσω. Αυτόν το μήνα, σύμφωνα με τις αναφορές των Πακιστανικών ΜΜΕ, πήδηξε στο θάνατό της, εξασφαλίζοντας τουλάχιστον για μια σύντομη στιγμή, ότι το όνομά της θα πρέπει να το θυμόμαστε.

Το δημοσίευμα μιλώντας αρχικά γενικά για τις γυναίκες θίγει τους τρόπους με τους οποίους μια γυναίκα μπορεί να γίνει αόρατη. Ένας από αυτούς είναι να της «αφαιρέσεις το πρόσωπο». Η ορατότητα, λοιπόν, ενός υποκειμένου συνδέεται άμεσα με την κατοχή ενός αναγνωρίσιμου προσώπου. Αρα η Yunus έχοντας απολέσει το πρόσωπό της καθίσταται τρόπο τινά αόρατη. Η Yunus αγνοείται από τους συνανθρώπους και συμπολίτες της, καθώς από όλα τα δημοσιεύματα σχεδόν αναδύεται μια απίστευτη μοναξιά, όντας αποκλεισμένη από το δημόσιο χώρο, βιώνοντας τη μητρική απόρριψη, αλλά και την απέχθεια από τους συμπατριώτες της όταν την αντικρίζουν εξαιτίας της απώλειας του προσώπου της.

²³Σε άρθρο της *USA Today* αναφορικά με τους μουσουλμάνους που ζουν στην Αμερική υπάρχει δήλωση του Hamed Baig, προέδρου του ισλαμικού κέντρου Des Moines, ο οποίος λέει ότι οι μουσουλμάνοι μεταναστεύουν προς τη Δύση αναζητώντας ελευθερία, ασφάλεια και άνεση. Στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.usatoday.com/story/news/2013/05/01/muslims-america-abroad-global-survey/2125993/>, (01/05/2013).

Το απόσπασμα ξεκινά με τη γενίκευση «γυναίκες» χωρίς να υποδηλώνει καμιά εθνική σχέση και στους τρόπους που μπορούν να γίνουν αόρατες από το δημόσιο χώρο και λόγο. Στη συνέχεια συνδέει τους τρόπους αορατότητας των γυναικών με τη Fakhra Yunus, η οποία προσδιορίζεται ως «Πακιστανή», προσδίδοντάς της την εθνική της ταυτότητα. Πρόκειται για ένα σαφή υπαινιγμό για τις ζωές των Πακιστανών γυναικών και πώς νοηματοδοτούνται αυτές στο συγκεκριμένο συγκείμενο. Η αναφορά ότι η Yunus ήταν «ξεχασμένη σε μεγάλο βαθμό» από τη χώρα της υποδηλώνει ότι η ζωή της δεν είχε σημασία για το Πακιστάν καθώς ξεχνιέται κάποιος/α που είναι ασήμαντος/η πια. Η μόνη στιγμή που γίνεται ορατή είναι όταν αυτοκτονεί. Η αυτοκτονία της προβάλλεται από το απόσπασμα ως μια «ευκαιρία» για να δηλώσει παρούσα στον κόσμο. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «εξασφαλίζοντας τουλάχιστον για μια σύντομη στιγμή, ότι το όνομά της θα πρέπει να το θυμόμαστε»

Αυτοκτονεί στην Ιταλία, στην οποία είχε καταφύγει για να κάνει θεραπεία. Η φράση «το όνομά της θα πρέπει να το θυμόμαστε» αναδεικνύει το γεγονός ότι είχε ξεχαστεί από τη χώρα της. Είναι ξεχασμένη σε πολύ μεγάλο βαθμό από το Πακιστάν και αυτοκτονεί στην Ιταλία για να τη θυμούνται έστω και για μια στιγμή. Στο σημείο αυτό υπάρχει σαφής υπαινιγμός για το Πακιστάν και για τη σημασία της ζωής σε αυτό, η οποία όπως υποδηλώνεται δεν υπάρχει. Αντίθετα, στην Ιταλία, μια χώρα της Δύσης, η ζωή μπορεί να αξιολογηθεί διαφορετικά. Και στην περίπτωση της Ιταλίας υφέρπει ένας υπαινιγμός για το πώς εντέλει αξιολογείται μια ζωή και προκύπτει από τη χρήση της φράσης «τουλάχιστον για μια στιγμή».

Συμπερασματικά

Η Yunus αυτοκτονεί και τότε εμφανίζεται να αποκτά όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που είχε χάσει λόγω της ρίψης οξέως. Τότε γίνεται γυναίκα, αποκτά καταγωγή, αποκτά πρόσωπο υπό την έννοια ότι τότε γίνεται ορατή και ασχολούνται με την περίπτωση της. Ένα πρόσωπο που όπως είδαμε «δίνει πρόσωπο» σε όλες τις γυναίκες στο Πακιστάν. Προφανώς και η Yunus είχε και πριν πρόσωπο, το πρόσωπό της όμως παραμορφωμένο και απομονωμένο, έχοντας «απολέσει» σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική και εθνική του ταυτότητα είναι δύσκολο να επιβιώσει. Τόσο τα χαρακτηριστικά του προσώπου της και του σώματός της, φορείς της θηλυκότητας έτσι όπως είναι νοηματοδοτημένη στο κυρίαρχο κοινωνικό-πολιτικό συγκείμενο όσο και η εθνική της ταυτότητα, η οποία ερμηνεύεται σε μεγάλο βαθμό με τους όρους

της ετερότητας καθιστούν τη ζωή της ως μη άξια να βιωθεί. Παράλληλα, το γεγονός ότι η ίδια η Yunus φέρεται να το επισημαίνει καθιστά ακόμα πιο ισχυρό το αφήγημα ότι η ζωή αξίζει να βιωθεί κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις κοινωνικές και πολιτικές.

Επιπλέον, το γεγονός ότι αυτοκτονεί στην Ιταλία διαψεύδει το αφήγημα ότι η Δύση μπορεί να προσφέρει τις απαντήσεις και τις λύσεις σε όλα τα ζητήματα, ανασύροντας, ωστόσο, ένα σημαντικό ερώτημα. Γιατί ένα υποκείμενο που έχει μεταναστεύσει σε μια χώρα της Δύσης να μην μπορεί να απολαύσει όλα αυτά που προσφέρονται και υποτίθεται ότι τη διαφοροποιούν από μια χώρα του Ισλάμ και επιλέγει την αυτοκτονία για να διαφύγει και από τους δυο κόσμους; Μια πιθανή απάντηση είναι δυνατόν να σταθεί στη σημασία που δίνεται στην ύπαρξη προσώπου στο συγκεκριμένο εθνικό συγκείμενο στο οποίο ζει κάτι που ενδεχομένως να μην είχε τόσο μεγάλη σημασία για τη χώρα καταγωγής της από την οποία όμως δεν αναγνωρίζεται ως ισότιμη πολίτης. Ο συνδυασμός αυτών των δύο παραμέτρων είναι δυνατόν να κατέστησαν τη ζωή της ανάξια να βιωθεί και να οδηγηθεί στο θάνατο.

Εν κατακλείδι

Μέσα από την περίπτωση της Yunus δημιουργείται σε μεγάλο βαθμό η εικόνα ενός μακρινού, ξένου θηλυκού υποκειμένου, που αν και βρίσκεται δίπλα μας συνεχίζει να παραμένει αόρατο όχι μόνο γιατί δεν συνάδει με τα κυρίαρχα πρότυπα ομορφιάς αλλά και γιατί είναι μετανάστρια σε μια ξένη από τη δική της χώρα. Είναι φορέας μιας πολλαπλής ξενοκότητας που την τοποθετεί στην κατάσταση του αποκειμένου. Το αποκείμενο, όπως αναφέρει η Butler (2004:183): «Προσδιορίζει εκείνες τις αβίωτες και μη οικίσιμες ζώνες της κοινωνικής ζωής, οι οποίες εντούτοις οικίζονται πυκνά από εκείνους που δεν απολαμβάνουν το στάτους του υποκειμένου. Αυτή η ζώνη του μη οικήσιμου θα συνιστά το προσδιοριστικό όριο της επικράτειας του υποκειμένου. Θα συνιστά εκείνο τον τόπο έντρομης ταύτισης εναντίον του οποίου-και δυνάμει του οποίου- η επικράτεια του υποκειμένου θα περιγράφει τα όρια της δικής της αξίωσης για αυτονομία και ζωή».

Με βάση το σκεπτικό αυτό το νεκρό σώμα και το παραμορφωμένο πρόσωπο της Yunus ορίζουν την ύπαρξη των ζωντανών και «φυσιολογικών» σωμάτων και προσώπων. Το άμορφο πρόσωπο της Yunus συνιστά το αποκείμενο, το αποκηρυγμένο εσωτερικό όριο και σύνορο, της λευκής, ετεροκανονικής, υγιούς

ταυτότητας. Το αποκείμενο, αόρατο και αποκλεισμένο σώμα της Yunus, αποτελεί το όριο για την παραγωγή των «σωμάτων που έχουν σημασία». Τα σώματα που επιτυγχάνουν να αξιολογηθούν και να αναγνωριστούν ως βιώσιμα και διανοητά είναι αυτά που υλοποιούν το κανονιστικό πρόταγμα.

Εκτός, όμως, από αποκείμενο σώμα, το σώμα της Yunus λαμβάνει και τα χαρακτηριστικά ενός νομαδικού σώματος που επιδιώκει την ελευθερία. Μπορεί, λοιπόν, η Yunus να ειπωθεί ως ένα νομαδικό υποκείμενο, το οποίο αναζητά την ελευθερία του από όλα αυτά που το καταπιέζουν και το κρατούν δέσμιο σε μια σκληρή ζωή μέσα από τον θάνατό του. Παράλληλα, επιλέγοντας το θάνατό της απεκδύεται τη γυμνή ζωή της δίνοντας στο σώμα της υπόσταση και αμφισβητεί το καθεστώς εξαίρεσης (Αγκάμπεν 2007), στο οποίο η εξουσία επεμβαίνει και αποφασίζει για την τύχη του υποκειμένου. Το πρόσωπο και ο θάνατος της Yunus αποτελούν και μπορούν να ειπωθούν ως το οριακό σημείο ανάμεσα στη φυλακή και στην απελευθέρωση.

Η σημασία που έχει το πρόσωπο στη βίωση μιας ευβοιώτης ζωής αναδεικνύεται με περισσότερη ενάργεια στην τρίτη υπό μελέτη περίπτωση, αυτή της Katie Piper. Η ζωή του συγκεκριμένου υποκειμένου, όπως θα δούμε στη συνέχεια, προβάλλεται να είναι συνυφασμένη όχι μόνο με την ύπαρξη προσώπου αλλά και της ομορφιάς τοποθετώντας το δικό της πρόσωπο σε μια διαφορετική διάσταση από αυτήν των δύο άλλων γυναικών που μελετήσαμε και δείχνοντας σε μεγάλο βαθμό ότι το πρόσωπο μιας δυτικής γυναίκας έχει μεγαλύτερη σημασία από αυτήν των μη δυτικών.

Katie Piper: Μια σύντομη γνωριμία

Η Katie Piper, φωτομοντέλο και τηλεπαρουσιάστρια από τη Μ. Βρετανία, στις 31 Μάρτη του 2008 δέχθηκε επίθεση με οξύ. Η επίθεση είχε σχεδιαστεί από τον τότε σύντροφό της και είχε εκτελεστεί από το συνεργό του. Αποτέλεσμα της επίθεσης αυτής ήταν η παραμόρφωση των χαρακτηριστικών του προσώπου της και η απώλεια της όρασης από το ένα μάτι. Η επίθεση αυτή έγινε σε δημόσιο χώρο και απασχόλησε τη δημοσιότητα ένα χρόνο μετά την τέλεσή της, λόγω του ότι η Katie Piper δεν ήθελε να δημοσιοποιηθεί νωρίτερα. Η μελέτη των δημοσιευμάτων καλύπτει μια ευρεία περίοδο στην οποία παρακολουθούμε την Piper, μέσα από

αμέτρητες πλαστικές επεμβάσεις να επιτυγχάνει σε μεγάλο βαθμό την απόκτηση ενός νέου προσώπου και μιας «κανονικής» ζωής, έτσι όπως επιθυμούσε να έχει.

Η συγκεκριμένη περίπτωση μελετάται γιατί οι τρόποι που προβλήθηκε, μέσα από το λόγο του Τύπου, αναδεικνύουν τον καταλυτικό ρόλο του «όμορφου», «λευκού» προσώπου στη νοηματοδότηση και συνέχιση μιας «ομαλής» και «φυσιολογικής» ζωής στο δυτικό συγκείμενο.

Το πρόσωπο της Katie Piper τόσο μέσα από την περιγραφή της επίθεσης που δέχθηκε όσο και μέσα από τη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων που υπεβλήθη αναδεικνύεται σε έναν κόμβο συνάντησης διαφόρων αφηγημάτων που φαίνεται να λειτουργούν συνεκτικά ως προς τον κοινωνικό ιστό. Από αυτά ξεχωρίζουν, το αφήγημα της θηλυκότητας, της οικογένειας, του φόβου και της ασφάλειας.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 20 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
http://www.dailymail.co.uk (Daily Mail)	2009: 19/10 2010: 16/11 2011: 14/9, 17/11 2012: 6/2, 11/6, 7/10 2013: 15/1	2009: 19/10 2010: 16/11 2011: 17/11
http://www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2009: 20/10	
http://news.sky.com (Sky News)	2009: 20/10	2009: 20/10
http://news.bbc.co.uk (bbc)	2010: 28/4 2011: 21/3, 22/11 2012: 7/2	2010: 28/4 2012: 7/2
http://www.guardian.co.uk (The Guardian)	2012: 2/6	2012: 2/6
http://www.independent.co.uk (Independent)	2011: 23/3, 27/3 2012: 30/9	2011: 27/3 2012: 30/9
http://abcnews.go.com (abc news)	2010: 5/1, 7/1	2010: 5/1

Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε υλικό από 10 δημοσιεύματα καθώς κατόπι της μελέτης όλων των παραπάνω δημοσιευμάτων προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να απαντηθούν τα ερωτήματα της διατριβής.

5.6 Θηλυκότητα «*under construction*»

Η θηλυκότητα στην περίπτωση της Piper τοποθετείται στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος των ΜΜΕ. Μέσα από το αφήγημα της απώλειας και της σταδιακής επανάκτησής της, απεκδυμένη από την έννοια της πνευματικότητας ξετυλίγεται ένα νήμα το οποίο προβάλλει τη θηλυκότητα ως βασική παράμετρο για την ύπαρξη της ζωής. Η απουσία της θηλυκότητας συνεπάγεται το ερώτημα του θανάτου και η παρουσία της την ύπαρξη της ζωής. Στις ενότητες που ακολουθούν θα παρακολουθήσουμε την πορεία δόμησης της θηλυκότητας προκειμένου το υποκείμενο να έχει ζωή.

Στην πρώτη ενότητα η σπουδαιότητα της ύπαρξης προσώπου και κατ' επέκτασης θηλυκότητας ξετυλίγεται μέσα από την αναδρομή στο «όμορφο» παρελθόν το οποίο δεν αναγνωρίζεται στο παρόν και το οποίο δεν μπορεί να εγγυηθεί το μέλλον, φλερτάροντας με το θάνατο. Στη δεύτερη ενότητα, ως λύση σε αυτό το δίλημμα προβάλλεται να υπήρξαν οι πλαστικές επεμβάσεις. Σε αυτές επιδόθηκε με ιδιαίτερη επιμονή προκειμένου να ανακτήσει το πρόσωπό της και την ομορφιά της αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη σπουδαιότητα της ύπαρξης του προσώπου και της ομορφιάς για την αναγνώριση ενός θηλυκού υποκειμένου. Τέλος, στην τρίτη ενότητα η δόμηση της θηλυκότητάς της ολοκληρώνεται μέσα από την προβολή της ως μιας γυναίκας που εντέλει επιτυχαίνει τους στόχους της τόσο σε εμφανισιακό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο, με μόνιμο σύμμαχό της τις πλαστικές επεμβάσεις.

5.6.1 Το πρόσωπο στο χρόνο

Η θηλυκή ταυτότητα, σύμφωνα με την Diana Damean (2006:90) κατασκευάζεται επιτυχώς εάν οι εξωτερικοί παρατηρητές μπορούν να αναγνωρίσουν ένα «θηλυκό» σώμα, το οποίο είναι συνδεδεμένο με μια «θηλυκή» συμπεριφορά. Στην περίπτωση της Katie Piper, όπως θα δούμε στη συνέχεια, παρατηρείται καταρχήν η «απώλεια» του θηλυκού προσώπου, ως μέρους του σώματος, ενώ παραμένει η «θηλυκή» συμπεριφορά έτσι όπως εκφράζεται μέσα από διάφορους τρόπους.

Στο πλαίσιο αυτό παρατηρούμε ότι παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η αναδρομή που γίνεται σε διάφορα άρθρα στο παρελθόν της Katie Piper. Ένα παρελθόν που έχει ως σημείο αναφοράς την επίθεση. Στα αποσπάσματα που ακολουθούν από το δημοσίευμα της *Daily Mail* (19/10/2009) και από το

ειδησεογραφικό δίκτυο *Sky News* (20/10/2009), η Katie Piper προβάλλεται να ήταν στο παρελθόν ένα δημοφιλές, λαμπερό πρόσωπο, ιδιαίτερα όμορφο κάνοντας με αυτόν τον τρόπο ορατή την αντίθεση με το παρόν. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Στην αρχή του περασμένου χρόνου, η Katie ζούσε στο Λονδίνο για πρώτη φορά και το απολάμβανε. Ήταν δημοφιλής, συγκεκριμένα στους άνδρες, οι οποίοι ελκύνονταν από τη ξανθιά όμορφη εμφάνισή της και τη μικροκαμωμένη φιγούρα της.

Και στο άλλο άρθρο:

«Ήμουν ένα ευχάριστο άτομο. Είχα πολλούς φίλους. Εάν πήγαινα κάπου και οι άνθρωποι με συναντούσαν για πρώτη φορά θα έλεγαν ‘Ω, είσαι πραγματικά όμορφη’ και θα σκεφτόμουν ‘Ναι, είμαι’», είπε.

Από τα δύο παραπάνω δημοσιεύματα παρατηρούμε ότι η Katie Piper περιγράφεται ως μια κοινωνική και δραστήρια προσωπικότητα, η οποία καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την έκδηλη θηλυκότητά της, όπως προκύπτει χαρακτηριστικά από τη φράση ότι ήταν αρκετά δημοφιλής «ειδικά» στους άνδρες, οι οποίοι «ελκύνονταν από την ξανθιά όμορφη εμφάνισή της και τη μικροκαμωμένη φιγούρα της». Παρατηρούμε ότι η θηλυκότητα μιας γυναίκας, όπως προκύπτει από τα παραπάνω, υπογραμμίζεται μέσα από την ελκυστικότητά της και την ανταπόκριση της σεξουαλικότητάς της στο ανδρικό φύλο. Η Piper προβάλλεται ως ένας στερεοτυπικός τύπος γυναίκας, ο οποίος ετεροκαθορίζεται από την αποδοχή που έχει στα αρσενικά υποκείμενα. Ταυτόχρονα, αναπαρίσταται ως ωραιοπαθής και γεμάτη αυτοποπεοίηση για την εξωτερική της εμφάνιση, όταν στην αναγνώριση της ομορφιάς της απαντούσε «ναι, είμαι». Ο λόγος που αρθρώνεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα φανερώνει ξεκάθαρα το αφήγημα σχετικά με το φύλο και τη σεξουαλικότητα.

Ο καθορισμός της προσωπικότητας της από την εξωτερική εμφάνιση είναι ευδιάκριτος και έντονος και συνεπικουρούνταν από τον τρόπο που την αντιμετώπιζαν οι άλλοι με βάση αυτή. Όπως, χαρακτηριστικά αναφέρει, όταν βρισκόταν σε ένα καινούριο περιβάλλον και γνώριζε για πρώτη φορά ανθρώπους της λέγανε πόσο όμορφη ήταν και το ίδιο σκεφτόταν και αυτή²⁴. Παρατηρούμε ότι η εστίαση στην

²⁴Η θεωρία του «looking glass-self» την οποία πρώτος είχε διατυπώσει ο Charles Horton Cooley, μπορεί να βρει εφαρμογή και στην περίπτωση της Piper. Η θεωρία αυτή υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι του στενού μας περιβάλλοντος χρησιμεύουν ως καθρέφτες που αντανakλούν εικόνες του εαυτού μας. Αυτή η διαδικασία έχει τρία στάδια. Πρώτα φανταζόμαστε πώς φαινόμαστε σε έναν άλλον άνθρωπο. Κάποιες φορές αυτή μπορεί να είναι πραγματική αλλά μπορεί να είναι και λάθος καθώς βασίζεται σε δικές μας υποθέσεις. Δεύτερον φανταζόμαστε τις είδους κρίσεις κάνουν οι άλλοι άνθρωποι αναφορικά με την εμφάνισή μας και τέλος φανταζόμαστε τι νιώθει το υποκείμενο για μας, βασιζόμενοι στις

όμορφη εμφάνιση της αναδεικνύεται σε όλες τις κοινωνικές της συναναστροφές. Από τη γνωριμία της με ανθρώπους μέχρι την επαγγελματική της καριέρα. Παράλληλα, προκύπτει ότι ο τύπος της γυναίκας που θεωρείται επιθυμητός είναι αυτός της ξανθιάς, λευκής και μικροκαμωμένης και είναι αυτή η εικόνα της γυναίκας που τραβάει την προσοχή των αρσενικών υποκειμένων.

Μια τέτοια τοποθέτηση ουσιαστικά απορρίπτει τις μελαχρινές ή τις πιο εύσωμες ενώ τα σώματα των γυναικών τίθενται σε διαδικασία επιλογής από τα αρσενικά υποκείμενα. Η ξανθιά φαίνεται να αποτελεί το πρότυπο της σεξουαλικότητας και η μικροσκοπική φιγούρα παραπέμπει σε κάτι που είναι ευάλωτο και ανίκανο να προβεί σε πράξεις κακές και τίθεται στην προστασία του πιο δυνατού αρσενικού. Σε λίγες μόνο λέξεις παρατηρούμε ότι χτίζεται το προφίλ της επιθυμητής γυναίκας και της οποίας τα χαρακτηριστικά έφερε η Katie Piper πριν, όμως, από την επίθεση.

Το συγκεκριμένο απόσπασμα της *Daily Mail* συνεπικουρείται από την ύπαρξη στο πλάι μιας φωτογραφίας²⁵ της Katie Piper που την απεικονίζει από τη μέση και πάνω.

Η φωτογραφία είναι πριν από την επίθεση. Φοράει ένα λευκό πουκάμισο, χαμογελάει κοιτώντας ευθεία το φακό. Όταν ένα υποκείμενο απεικονίζεται από κοντά, η ατομικότητα του γνωστοποιείται γεγονός που υποδηλώνει μια οικεία προσωπική σχέση με το υποκείμενο (Leeuwen και Jewitt 2001, στο Fahmy, S. 2004:96), η οποία μεταβιβάζεται και στο αναγνωστικό κοινό και σε αντίθεση με τις δύο προηγούμενες περιπτώσεις που μελετήσαμε την τοποθετεί στη σφαίρα της οικειότητας. Στη φωτογραφία ξεχωρίζουν τα ξανθά της μαλλιά και το φωτεινό χαμόγελό της, υποδηλώνοντας την έλλειψη επιθετικότητας, τη συναισθηματικότητα, την τρυφερότητα και την ευαισθησία που επιδεικνύει στις ανθρώπινες σχέσεις της. Χαρακτηριστική είναι και η λεζάντα που συνοδεύει το συγκεκριμένο δημοσίευμα. Είναι σύντομη, περιεκτική και γεμάτη νόημα: «Ομορφιά: η Katie πριν την επίθεση». Η κυριαρχία του λευκού είναι ολοφάνερη. Λευκό πρόσωπο, λευκό πουκάμισο

κρίσεις που κάνει για μας. Αυτό το τελευταίο αποτέλεσμα είναι που συχνά αλλάζει την συμπεριφορά μας. Η Piper καθρεφτιζόταν στο πρόσωπο των άλλων και ο τρόπος που την αντιμετώπιζαν, ο θαυμασμός που της έδειχναν δημιουργούσε σε μεγάλο βαθμό την εικόνα που είχε διαμορφώσει η ίδια για τον εαυτό της. Χάνοντας αυτήν την εικόνα, που την καθιστούσε αναγνωρίσιμη στους άλλους αυτόματα τοποθετείται στη ζώνη του μη αναγνωρίσιμου προσώπου με βάση τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις και από τον ίδιο της τον εαυτό, αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την σπουδαιότητα του προσώπου στην αναγνώριση προσωπική και συλλογική του υποκειμένου.

²⁵Βλέπε τη φωτογραφία 9.4.3 στο παράρτημα.

τονίζουν την ισχυρή θέση της λευκής, δυτικής, μεσαίας τάξης, αρτιμελούς γυναίκας, αλλά και του αγνού και αθώου κοριτσιού. Αυτού του είδους η αναπαράσταση συμβάλλει στην προβολή της συγκεκριμένης εικόνας ως το κυρίαρχο πρότυπο ομορφιάς και το οποίο εκπροσωπούνταν από την Katie Piper πριν δεχθεί την επίθεση.

Η λέξη «ομορφιά» και η επεξήγηση «η Katie πριν από την επίθεση» στη λεζάντα δημιουργεί την απόσταση από το παρόν κάνοντας ευδιάκριτα τα όρια ανάμεσα σε αυτό και στο παρελθόν. Αυτό που δείχνει η φωτογραφία, σύμφωνα με τη λεζάντα είναι η «ομορφιά». Πλέον, όμως, αυτή η ομορφιά όπως υποδηλώνεται από τη φράση «πριν την επίθεση» δεν υφίσταται. Αυτά τα σχόλια σε συνδυασμό με τη φωτογραφία συμβάλλουν στη δημιουργία της εικόνας αυτής της γυναίκας που θεωρείται σε μεγάλο βαθμό επιθυμητή κατά κύριο λόγο από τα αρσενικά υποκείμενα και η οποία παύει να θεωρείται ως τέτοια έχοντας απολέσει αυτήν την εικόνα. Αυτόματα τίθενται στο προσκήνιο τόσο η σεξουαλικότητα όσο και το φύλο. Το θηλυκό ετεροκαθορίζεται από τις γνώμες των άλλων και ιδιαιτέρως των αρσενικών υποκειμένων και υπόκειται στο δικό τους έλεγχο και στη δική τους ερμηνεία.

Παράλληλα, η φωτογραφία αυτή στην οποία κυριαρχεί το λευκό έρχεται σε αντίθεση με το μαύρο που κυριαρχεί στη φωτογραφία των δραστών. Εξάλλου, η παρακάτω φράση, στο ίδιο δημοσίευμα της *Daily Mail* (19/10/2009), είναι χαρακτηριστική για τον αντιθετικό τρόπο που προβάλλονται οι δράστες της επίθεσης σε σχέση με την Piper. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το Μάη, στο Δικαστήριο Wood Green Crown, στο βόρειο Λονδίνο, ο δικαστής δήλωσε ότι ο Lynch και ο συνεργάτης του Sylvestre ήταν «το πρόσωπο του απόλυτου κακού».

Όπως προκύπτει από τις φωτογραφίες²⁶, οι δύο δράστες της επίθεσης εναντίον της Piper είναι μαύρου χρώματος. Η σύγκριση που γίνεται σχεδόν αυτόματα με την παράθεση των φωτογραφιών υποδαυλίζει την αντίθεση ανάμεσα στην καλή, αθώα λευκή και στους κακούς μαύρους και θέτει με αυτό τον έμμεσο τρόπο το ζήτημα της φυλής, αλλά και αναδεικνύει την πρότερη έντονη θηλυκότητα της Piper μέσα από αυτήν τη φωτογραφική αντιπαράθεσή της με δύο άνδρες. Η μεταφορική φράση «το πρόσωπο του απόλυτου κακού», η οποία χρησιμοποιείται από το δικαστή ως χαρακτηρισμός για τους δράστες της επίθεσης, σε συνδυασμό τόσο με τη φωτογραφία τους όσο και με αυτήν της Piper ανασύρει καλά ριζωμένες κοινωνικά αντιλήψεις, στις

²⁶ Βλέπε τη φωτογραφία 9.4.4 στο παράρτημα

οποίες οι πολίτες μαύρου χρώματος ταυτίζονται με την παραβατικότητα και την εγκληματικότητα καθώς αποκλίνουν πολύ από το κυρίαρχο πρότυπο του λευκού.

Ακόμη περισσότερο στη διαμόρφωση μιας τέτοιας αντίληψης συμβάλλει η αμέσως επόμενη φωτογραφία²⁷ από αυτή των δύο δραστών, η οποία αναπαριστά σε κοντινή λήψη την Piper μετά την επίθεση, εμφανώς παραμορφωμένη, φορώντας μια μάσκα για να της συγκρατεί το πρόσωπο, ενώ τα σημάδια είναι ορατά και στο λαιμό της.

Το μόνο χαρακτηριστικό το οποίο παραπέμπει στην πρότερη εικόνα της Piper είναι τα ξανθά της μαλλιά. Η λεζάντα της φωτογραφία αναφέρει χαρακτηριστικά: «Σημαδεμένη για μια ζωή: η θαρραλέα Kate υποβλήθηκε σε πρωτοποριακή χειρουργική επέμβαση για τη θεραπεία των εγκαυμάτων της». Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται με τον πιο εναργή τρόπο το κακό που υπέστη από τους δύο άνδρες η Piper, η οποία εξαιτίας τους σημαδεύτηκε «για μια ζωή». Η φράση αυτή σε αντιδιαστολή με την προηγούμενη λεζάντα δείχνει τη μεγάλη ζημιά που έχει υποστεί το πρόσωπό της, χάνοντας την ομορφιά της και στιγματίζοντάς την για πάντα.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει για τον τρόπο που δομείται μέσα από τα δημοσιεύματα η θηλυκότητα της Piper και ο τρόπος που παρουσιάζει η ίδια η Piper το «πρόσωπο του απόλυτου κακού», του πρώην συντρόφου της, στο ίδιο άρθρο της *Daily Mail* (19/10/2009). Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Φορούσε ένα κοστούμι πολεμικών τεχνών στη φωτογραφία του και τότε έκανα μια προωθητική δουλειά για τις πολεμικές τέχνες στην Αγγλία», εξηγεί. «Φαινόταν να έχουμε πολλά κοινά και, για να είμαι ειλικρινής, μου άρεσε. «Έμοιαζε αρκετά ντροπαλός και νευρικός όταν γνωριστήκαμε για πρώτη φορά», λέει. «Απλά είχαμε μια καλή, φυσιολογική συνομιλία. Ήταν 6 πόδια και 4 ίντσες ψηλός και με μια αρκετά αρρενωπή εμφάνιση και γοητευτικός. Μου άρεσε αυτό που είδα».

Η παραπάνω περιγραφή του άνδρα που προσέλκυσε το ερωτικό ενδιαφέρον της Piper συμβάλλει με αντίστοιχο τρόπο, όπως η δική της περιγραφή, στη διαμόρφωση της κυρίαρχης αρρενωπής εικόνας η οποία προβάλλεται να βρίσκεται σε σχέση αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης με την κυρίαρχη θηλυκή εικόνα. Η αναφορά στις πολεμικές τέχνες, οι οποίες συνδέονται με την έκφραση βίαιων και άγριων χαρακτηριστικών, συνεπικουρούν στη διαμόρφωση του προφίλ του δράστη, αποδίδοντάς του στοιχεία δυναμικότητας και σκληρότητας. Ένα από τα

²⁷ Βλέπε τη φωτογραφία 9.4.5 στο παράρτημα

χαρακτηριστικά που θεωρούνται απαραίτητα για την απόδοση της αρσενικότητας (masculinity) σε έναν άνδρα είναι η ικανότητα της έκφρασης βίαιων συμπεριφορών.

Επίσης, η Piper, όπως η ίδια αναφέρει, ενδιαφέρθηκε γι αυτόν εξαιτίας της ένδυσής του με κοστούμι πολεμικών τεχνών. Το γεγονός ότι την έλκυε επειδή φορούσε κοστούμι πολεμικών τεχνών προσδίδει στην Piper ένα στοιχείο αφέλειας και ανωριμότητας. Ταυτόχρονα, προβάλλει την Piper να εστιάζει αμιγώς στην εξωτερική του εμφάνιση και όχι σε κάποιο άλλο στοιχείο της προσωπικότητάς του, όπως προκύπτει από την αναφορά ότι εντυπωσιάστηκε από το ύψος του «ήταν 6 πόδια και 4 ίντσες ψηλός» και από την «αρκετά αρρενωπή εμφάνιση» του.

Η φράση «μου άρεσε αυτό που είδα», είναι χαρακτηριστική αυτής της οπτικής εστίασης αποκλειστικά στην εξωτερική εμφάνιση χωρίς να γίνεται κάποια αναφορά σε άλλα στοιχεία του χαρακτήρα του που ενδεχομένως θα την ελκύανε. Το θηλυκό υποκείμενο αναπαρίσταται να εντυπωσιάζεται και να ελκύεται από μια δυναμική εμφάνιση, που δίνει έμφαση στη δύναμη ενώ και η ίδια πιο πριν έχει περιγραφεί ως «μικροκαμωμένη». Ο Lynch περιγράφεται ως εύσωμος, δυνατός και μυώδης ενώ η Piper ως μικροκαμωμένη, αδύνατη, ξανθιά, λευκή και όμορφη συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην έμφυλη διάκριση και στην αναπαραγωγή των κυρίαρχων έμφυλων προτύπων έτσι όπως αυτά ορίζονται από την ηγεμονική αρρενωπότητα, αλλά και από την ηγεμονική θηλυκότητα.

Η απώλεια της θηλυκότητας, όπως περιγράφηκε πιο πάνω, θα δούμε στη συνέχεια, να διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο τόσο για τη ζωή της όσο και για την επαγγελματική της καριέρα. Στα αποσπάσματα των δημοσιευμάτων από τη *Daily Mail* (19/10/2009), το οποίο προαναφέρθηκε, το *abcnews* (5/1/2010) και τη *Guardian* (2/6/2012) που ακολουθούν διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Ήταν μια επιπρόσθετη σκληρότητα το ότι ο κόσμος της Katie περιστρεφόταν γύρω από την ομορφιά της. Ήταν μοντέλο για καταλόγους και περιοδικά, παρουσίαζε τηλεοπτικά προγράμματα και είχε ονειρευτεί μια καριέρα πλήρους απασχόλησης στα ΜΜΕ. Αλλά, στις 31 Μαρτίου, το 2008, η παλιά Katie εξαφανίστηκε για πάντα.

Στο επόμενο δημοσίευμα από το *abcnews* (5/1/2010) αναφέρεται χαρακτηριστικά:

Η Katie Piper ήταν εκθαμβωτική. Είχε μια εικόνα και μια ζωή στο Λονδίνο η οποία έμοιαζε να υπόσχεται ένα λαμπρό μέλλον ως μοντέλο. Η Piper ανέφερε ότι οι εμφανίσεις της ήταν το κλειδί στη φιλόδοξη καριέρα της ως μοντέλο και ως τηλεπαρουσιάστρια. Αλλά

τα όνειρά της καταστράφηκαν όταν ένας εντελώς άγνωστος της πέταξε θειικό οξύ στο πρόσωπο της.

Στο απόσπασμα από την *Guardian* (2/6/2012) διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Ολόκληρη η καριέρα της, ολόκληρο το μέλλον της, ήταν εστιασμένα στο πρόσωπό της, και αυτό το πρόσωπο», η φωνή της χαμηλώνει ξαφνικά, «καταστράφηκε για πάντα. Είναι σαν ο πιανίστας να χάνει τα δάχτυλά του, έτσι δεν είναι; Σκέφτεσαι, καλά, εντάξει, είναι ακόμα εδώ, δόξα τω θεώ-αλλά δεν μπορούσες να δεις τι πραγματικά θα συνέβαινε μετά που θα έφευγε από το νοσοκομείο».

Και στα τρία αποσπάσματα κυριαρχεί η αίσθηση της απώλειας. Η απώλεια δηλώνεται χαρακτηριστικά στο πρώτο απόσπασμα μέσα από τη φράση «η παλιά Katie εξαφανίστηκε για πάντα», αλλά και από τη φράση του δευτέρου αποσπάσματος «είχε μια εικόνα και μια ζωή στο Λονδίνο η οποία έμοιαζε να υπόσχεται ένα λαμπρό μέλλον ως μοντέλο». Το ρήμα «εξαφανίστηκε» σε συνδυασμό με τον εμπρόθετο χρονικό προσδιορισμό «για πάντα» και η χρήση του ρήματος «είχε» φανερώνουν την οριστική απώλεια της εικόνας που δήλωνε τη γνώριμη ταυτότητα της Piper. Η απώλεια αφορά στην εικόνα του προσώπου της Piper και ο αντίκτυπος που έχει για τη ζωή της είναι τεράστιος γολγοθάς καθώς η ομορφιά της, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στα δημοσιεύματα, ήταν ο παράγοντας που ρύθμιζε και καθόριζε τις διάφορες εκφάνσεις της ζωής της, από την προσωπική ως την επαγγελματική.

Ο χρόνος των ρημάτων που χρησιμοποιείται είναι ο Αόριστος, δίνοντας ένα σαφή δραματικό τόνο στα λεγόμενα ενώ προκύπτει και μια έντονη «παρελθοντοποίηση» του παρόντος, με την έννοια ότι εστιάζει σε αυτό που υπήρχε πριν την επίθεση και στο παρόν έχει χαθεί. Ιδιαίτερη σημασία έχουν και τα ρήματα που χρησιμοποιούνται. Δύο από τα ρήματα αναφέρονται στο επάγγελμα που έκανε «ήταν μοντέλο» και «παρουσίαζε» (*modeled, presented*) επεξηγώντας ουσιαστικά την προηγούμενη φράση, ότι δηλαδή ο κόσμος της περιστρεφόταν γύρω από την ομορφιά. Με βάση αυτές τις αναφορές προκύπτει μια σαφής σύνδεση ανάμεσα στην ομορφιά και στα συγκεκριμένα επαγγέλματα του μόντελινγκ και της παρουσίας τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Αυτή η σύνδεση παρατηρείται και στο δεύτερο απόσπασμα και πιο συγκεκριμένα στη φράση «οι εμφανίσεις της ήταν το κλειδί στη φιλόδοξη καριέρα της ως μοντέλο και ως τηλεπαρουσιάστρια», όπου όπως προκύπτει το κομβικό σημείο για την καριέρα της ήταν η εικόνα της. Αντίστοιχη παρατήρηση μπορεί να γίνει και στο τρίτο απόσπασμα, στο λόγο της μητέρας της Katie Piper, η οποία χαρακτηριστικά

αναφέρει ότι «όλη η καριέρα της ήταν εστιασμένη στο πρόσωπό της». Τα ρήματα «εξαφανίστηκε» και «παραμορφώθηκε» δίνουν ένα τόνο οριστικό και αμετάκλητο σε ό,τι έχει συμβεί τόσο στο πρόσωπο της Katie Piper όσο και σε ό,τι συνδέεται με αυτό, όπως δηλαδή η επαγγελματική της καριέρα.

Με βάση αυτές τις επισημάνσεις, παρατηρούμε ότι η ζωή της Piper προβάλλεται να είναι συνυφασμένη με την καριέρα της και κυρίως με την εμφάνισή της. Η παραμόρφωση του προσώπου της προβάλλεται να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην επαγγελματική της καριέρα και με αυτόν τον τρόπο δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο επάγγελμα που κάνει και στη σύνδεση που αυτό έχει με την εξωτερική της εμφάνιση, η οποία είναι σύμφυτη με την έκδηλη θηλυκότητα. Το όμορφο, μακιγιαρισμένο πρόσωπο είναι στενά συνδεδεμένο με αντιλήψεις για την υγεία, την ετεροσεξουαλικότητα, αλλά και την αξιοπιστία στο χώρο δουλειάς. Αυτές οι αντιλήψεις διαμορφώνουν και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την εμφάνιση που επιλέγουν να έχουν οι γυναίκες²⁸. Η εξωτερική εμφάνιση, συνδεόμενη σε μεγάλο βαθμό με την ομορφιά διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στη διαδικασία εύρεσης εργασίας καθορίζοντας παράλληλα σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο πρόσληψης ολόκληρης της πραγματικότητας. Αυτό παρατηρείται και στην περίπτωση της Katie Piper, της οποίας ο κόσμος έχει συγκροτηθεί και νοηματοδοτηθεί γύρω από μια πολύ συγκεκριμένη λέξη, την ομορφιά. Η ομορφιά, ταυτισμένη με την ωραία εξωτερική εμφάνιση, αλλά και με την επαγγελματική αποκατάσταση διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στη ζωή της.

²⁸ Οι Christine L. Williams & Kirsten Dellinger (1997) στο άρθρο «Make up at Work Negotiating Appearance Rules in the Workplace», το οποίο αποτελεί το προϊόν μιας έρευνας που διεξήχθη στο Τέξας, αναλύουν 20 συνεντεύξεις σε βάθος, οι οποίες διεξήχθησαν με διαφορετική ομάδα γυναικών, οι οποίες εργαζόταν σε μια ποικιλία επαγγελμάτων. Το βασικό ερώτημα που απασχόλησε την έρευνά τους ήταν για ποιο λόγο οι γυναίκες φοράνε make up στο χώρο εργασίας. Διαπίστωσαν ότι η ένδυση make up στο χώρο εργασίας μπορεί να έχει κάποια θετικά στοιχεία όπως το ότι άνθρωποι θεωρούνται πιο ελκυστικοί και επομένως μπορούν να ωφεληθούν περισσότερο στην καριέρα τους. Επιπλέον, δίνει στις γυναίκες περισσότερη αυτοπεποίθηση ή μια πιο επαγγελματική και λαμπερή εμφάνιση. Από την άλλη όμως μια γυναίκα που δεν θα επιλέξει να φορέσει make up αυτόματα η σεξουαλικότητά της και η θηλυκότητά της αμφισβητούνται και ανεξάρτητα από τις ικανότητές της στη δουλειά θα κριθεί αρνητικά εξαιτίας της εμφάνισης. «Τα πρότυπα ομορφιάς που προσπαθούν να ακολουθήσουν οι γυναίκες που φοράνε make up είναι αυτά της ενεργητικής, υγιούς, της επιτυχημένης επαγγελματικά γυναίκας που κατά βάση είναι νέα, λευκή, αδύνατη και φτιαγμένη» (159). Η ένδυση make up είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με αντιλήψεις που αφορούν στην ετεροσεξουαλικότητα, την υγεία και την αξιοπιστία στο χώρο δουλειάς και αυτές οι ισχυρές αντιλήψεις είναι που διαμορφώνουν και καθοδηγούν τις επιλογές των γυναικών για να φοράνε make up. Εξετάζοντας, επίσης, αν η ένδυση make up οδηγεί στην απελευθέρωση των γυναικών, αν και διαπιστώνουν ότι σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να πάρει τέτοια χαρακτηριστικά, καταλήγουν ότι οι θεσμικοί περιορισμοί που υπαγορεύονται από το χώρο εργασίας περιορίζουν αποτελεσματικά τα όρια αντίστασης των θηλυκών υποκειμένων.

Το τρίτο απόσπασμα που παρατίθεται πιο πάνω δημοσιεύεται στην ηλεκτρονική σελίδα της εφημερίδας *Guardian* περίπου 4 χρόνια μετά την επίθεση. Ήδη η Piper έχει προβεί σε ένα μεγάλο αριθμό πλαστικών επεμβάσεων προκειμένου να επαναφέρει τα χαρακτηριστικά του προσώπου της. Η οριστική και τελεσίδικη εκφράση που χρησιμοποιείται στην αρχή και η οποία αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «καταστράφηκε για πάντα» επανανοηματοδοτείται καθώς η επανάκτηση των χαρακτηριστικών του προσώπου μέσω των πλαστικών επεμβάσεων έχει αποφέρει συγκλονιστικά αποτελέσματα και έχει κατορθώσει σε μεγάλο βαθμό να «ξαναχτίσει» τα χαρακτηριστικά του προσώπου της και να επαναφέρει ως ένα βαθμό εκείνα τα στοιχεία που θα την χαρακτήριζαν ως θηλυκή. Το μέγεθος της «επαναφοράς» τονίζεται από τα λεγόμενα της μητέρας της που ακολουθούν. Και οι λόγοι αυτοί εστιάζουν στη σημασία του προσώπου της και της εμφάνισής της στην καριέρα της. Μάλιστα χρησιμοποιείται και μια μεταφορά για να τονίσει τη σπουδαιότητα. Το πρόσωπο για την Katie Piper, όπως σημειώνει η μητέρα της, ήταν κάτι «σαν τα δάκτυλα του πιανίστα». Ο πιανίστας χωρίς δάκτυλα δεν μπορεί να παίζει πιάνο. Έτσι και η Katie Piper χωρίς πρόσωπο δεν μπορεί να κάνει τηλεοπτική καριέρα.

Συμπερασματικά

Η θηλυκότητα της Piper νοηματοδοτείται μέσα από την εξωτερική της εμφάνιση και ειδικότερα μέσα από το πρόσωπό της. Τα ξανθά της μαλλιά, το όμορφο λευκό πρόσωπό της, το μικροσκοπικό σώμα που παραπέμπει σε ένα υποκείμενο ευάλωτο, το οποίο ασκεί μεγάλη έλξη στα αρσενικά υποκείμενα δημιουργούν την εικόνα της γυναίκας που μπορεί να θεωρηθεί επιθυμητή από τα αρσενικά κατασκευάζοντας ταυτόχρονα την ετεροκανονική σεξουαλικότητα καθώς η θηλυκότητα προβάλλεται να απηχείται μόνο στα αρσενικά υποκείμενα. Το πρόσωπο της Piper πριν από την επίθεση έχει εκείνα τα χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν το κυρίαρχο πρότυπο ομορφιάς στις κοινωνίες της μετανεωτερικότητας. Το πρότυπο, δηλαδή, του ξανθού, όμορφου, λευκού, ευάλωτου αλλά και συνάμα υγιούς θηλυκού υποκειμένου.

Ταυτόχρονα, μέσα από την προβολή των λόγων της Piper για το πρώην σύντροφό της και δράστη της επίθεσής της κατασκευάζεται η εικόνα του κυρίαρχου αρσενικού προτύπου και το οποίο, όπως και το θηλυκό βασίζεται αποκλειστικά στην εξωτερική εμφάνιση. Παρόλο, που η Piper δεν φαίνεται να έδωσε σημασία στο

χρώμα του Lynch όταν γνωριστήκανε, ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η αναφορά σε αυτόν από το δημοσίευμα και σε συνδυασμό με τη φωτογραφία αποτελεί έναν υπαινιγμό για τη φυλετική καταγωγή του δράστη.

Η Piper μετά την επίθεση που δέχθηκε «χάνει» τα χαρακτηριστικά του προσώπου που της προσέδιδαν όχι μόνο μια ελκυστική, θηλυκή εμφάνιση, αλλά και μια πολλά υποσχόμενη επαγγελματική καριέρα. Όπως προκύπτει από τα δημοσιεύματα η εμφάνιση μιας γυναίκας φαίνεται να διαδραματίζει αρκετά σημαντικό ρόλο στην άσκηση ενός επαγγέλματος που αφορά και σχετίζεται με την εξωτερική εμφάνιση της. Από τα παραπάνω προκύπτει η έντονη αίσθηση της απώλειας της θηλυκότητας, η οποία αποτελούσε κατά κάποιο τρόπο εγγύηση, αλλά και «εισιτήριο» για μια πετυχημένη επαγγελματική αποκατάσταση.

Υποδηλώνεται ότι η θηλυκότητα που εξασφαλίζει την επαγγελματική αποκατάσταση συνδέεται με τα χαρακτηριστικά της λευκής, ξανθιάς, όμορφης, αδύνατης και υγιούς γυναίκας. Τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που ορίζουν την ελκυστική και αξιοπρόσεκτη εμφάνιση της υποδεικνύονται ως τα προσόντα που πρέπει να διαθέτει ένα θηλυκό υποκείμενο προκειμένου να κάνει τηλεοπτική καριέρα, αλλά και να ζει μια ευβοιώτη ζωή.

5.6.2 Το δίλημμα της ζωής ή του θανάτου

Η θηλυκότητα της Piper, αλλά και η εμφάνισή της έτσι όπως την ήξερε είχε εξαφανιστεί μετά την επίθεση που είχε δεχθεί. Στα δημοσιεύματα που ακολουθούν παρατηρούμε ότι ο λόγος εκκινεί από την απουσία νοήματος για τη ζωή μετά την επίθεση, ένας λόγος που εκφράζεται τόσο από την ίδια όσο και από τους γονείς της. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει τη σύνδεση μιας καλύτερης ζωής με την ύπαρξη ενός όμορφου προσώπου και εν γένει μιας όμορφης εμφάνισης, η οποία προβάλλεται να είναι άμεσα συνυφασμένη με τη θηλυκότητα.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν άρθρο της *Daily Mail* (19/10/2009), η Piper προβάλλεται να περιγράφει την αντίδρασή της όταν πρωτοαντίκρισε τον εαυτό της σε καθρέφτη και τα συναισθήματα που ένιωσε. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Όταν σήκωσα τον καθρέφτη νόμιζα ότι κάποιος μου είχε δώσει ένα σπασμένο ή είχε βάλει μια αστεία φάτσα πάνω του σαν αστείο», παραδέχεται. Ήξερα ότι είχαν πάρει το πρόσωπό μου και το είχαν ρίξει κάπου σε έναν σκουπιδοτενεκέ στο νοσοκομείο, αλλά στο μυαλό μου υπέθετα ότι έμοιαζα με την παλιά Katie, απλά με λίγες

κόκκινες κηλίδες. Ήμουν τόσο ντροπιασμένη που οι άνθρωποι έπρεπε να με δουν έτσι. Ήθελα να κλάψω και να το κάνω να φύγει μακριά. Δεν υπήρχε τίποτα από ‘μενα που να αναγνωρίζω. Η ταυτότητα μου όπως τη γνώριζα είχε χαθεί.

Η σκηνή που περιγράφεται στο παραπάνω απόσπασμα αφορά στη στιγμή που η Piper αντίκρισε τον εαυτό της σε καθρέφτη μετά την επίθεση με οξύ. Είναι σαφές η προσπάθεια που γίνεται από την Piper να διαχειριστεί την εικόνα του προσώπου της έτσι όπως έχει διαμορφωθεί μετά την επίθεση. Η αφήγηση γίνεται από την ίδια κάτι που δίνει μεγαλύτερη οξύτητα, αλλά και τραγικότητα στα λεγόμενά της. Η άρνησή της να πιστέψει ότι η εικόνα που βλέπει στον καθρέφτη είναι η δική της φανερώνει το μέγεθος του σοκ που έχει υποστεί. Η εικόνα του ραγισμένου καθρέφτη ενώ ο καθρέφτης δεν είναι σπασμένος ή της αστείας φάτσας που θεωρεί ότι βλέπει δείχνουν την προσπάθειά της να διαψεύσει αυτό που έβλεπε, υποδηλώνοντας συνάμα την τραγικότητα της κατάστασής της. Επιπλέον, το συναίσθημα της ντροπής που νιώθει για αυτό που αντικρίζουν οι άλλοι δείχνει πόσο σημαντική ήταν η εικόνα του προσώπου για αυτήν. Η Piper αναπαρίσταται ως ένα υποκείμενο που πενθεί την απώλεια του προσώπου της και συνακόλουθα βιώνει το πρώτο στάδιο του πένθους, το οποίο είναι η άρνηση²⁹.

Πενθεί, όμως, όχι μόνο την απώλεια του προσώπου της, αλλά και της ίδιας έτσι όπως την γνώριζε. Ιδιαίτερα στην αποτύπωση αυτής της κατάστασης συμβάλλουν οι μεταφορικές φράσεις που χρησιμοποιεί. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει: «Ήξερα ότι μου πήραν το πρόσωπο και το έριξαν στο σκουπιδοτενεκέ στο νοσοκομείο». Η «αρπαγή» του προσώπου της και η ρίψη του σε σκουπιδοτενεκέ έχει ιδιαίτερο συμβολισμό. Το πρόσωπό της έχει «αρπαχθεί» χωρίς η ίδια να έχει συμμετοχή σε αυτό, φανερώνοντας την αδύναμη θέση στην οποία έχει περιέλθει. Εξάλλου, η χρησιμοποίηση της παθητικής φωνής τονίζει περεταίρω τη θέση του θύματος στην οποία έχει βρεθεί. Επίσης, η ρίψη του στο σκουπιδοτενεκέ δείχνει το βαθμό που είχε αλλοιωθεί το πρόσωπό της καθώς στα σκουπίδια πετάμε τα άχρηστα και χρησιμοποιημένα αντικείμενα. Το πρόσωπο μέσα από αυτήν την προβολή

²⁹Η Kubler-Ross [1969] 2014, η οποία θεωρείται πρωτοπόρος στη μελέτη των αντιδράσεων του θρήνου και του θανάτου, όρισε πέντε στάδια αντίδρασης: (1) άρνηση και απομόνωση, (2) θυμός, (3) διαπραγμάτευση, (4) κατάθλιψη και (5) αποδοχή. Σύμφωνα με την Kubler-Ross στο στάδιο της άρνησης το άτομο δεν δέχεται ότι αυτό το περιστατικό συνέβη στον ίδιο και αρνείται την ύπαρξη του τέλους. Είναι το αρχικό στάδιο όπου λειτουργεί και σαν μηχανισμός άμυνας για να προστατέψει τον εαυτό του από την ύπαρξη άγχους. Εξυπηρετεί και σαν στάδιο όπου το άτομο αναγνωρίζει ότι κάτι διαφορετικό έχει συμβεί στη ζωή του αλλά δεν θέλει να το πιστέψει.

αντιμετωπίζεται σαν αντικείμενο δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο την αναλωσιμότητά του, αλλά και το εφήμερο του. Δεν είναι δυνατό να υπάρχει για πάντα και σαφώς μπορεί να υποστεί αμέτρητες αλλαγές ενώ μπορεί να αντικατασταθεί και από κάποιο άλλο.

Η αναφορά στην «παλιά Katie» σε συνδυασμό με το γεγονός ότι δεν αναγνωρίζει τίποτα πια από τον εαυτό της, από την ταυτότητά της, όπως χαρακτηριστικά λέει η ίδια, δείχνει μια νοσταλγία για το παλιό και όμορφο που είχε και μια αδυναμία αναγνώρισης του νέου της εαυτού. Το παλιό και το καινούριο μπαίνουν σε μια διαδικασία αντιπαράθεσης, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας κατάστασης θλίψης, απογοήτευσης και αδυναμίας διαχείρισης του καινούριου. Η παλιά «ταυτότητα» χάνεται και η καινούρια προκαλεί πόνο κυριολεκτικά και μεταφορικά. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι «υπέθετα ότι θα έμοιαζα με την παλιά Katie». Η δήλωση της ότι «η ταυτότητα μου όπως τη γνώριζα είχε χαθεί» συμβάλλει στην ισχυρή νοηματοδότηση της ταυτότητας κυρίως μέσα από τα χαρακτηριστικά του προσώπου. Με αυτόν τον τρόπο υποδηλώνεται ότι η ταυτότητά της ήταν το πρόσωπό της.

Η αντίδραση της Piper σε αυτήν τη δραματική αλλαγή της εμφάνισής της είναι χαρακτηριστική του μεγέθους της σημασίας που διαδραματίζει το πρόσωπο στη βίωση της ίδιας της ζωής. Στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα στο *Sky News* (20/10/2009) αυτή η αντίληψη φανερώνεται εναργέστερα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Αλλά μετά την επίθεση και όντας ικανή για
επικοινωνία μόνο με το γράψιμο, είπε στην μητέρα της
Diane: «Σκότωσέ με».

Χαρακτηριστική στο παραπάνω απόσπασμα και ενδεικτική της μη εύκολα διαχειρίσιμης εικόνας της, είναι η φράση που απευθύνει στη μητέρα της «σκότωσέ με» όταν συνειδητοποίησε το βαθμό παραμόρφωσής της. Η φράση αυτή, εκφραζόμενη από την ίδια την Piper δίνει μια έντονη δραματικότητα σε αυτό που της συνέβη. Η δραματικότητα εντείνεται από το γεγονός ότι το γράφει σε χαρτί γιατί αδυνατεί να μιλήσει. Η ζωή της φαίνεται να ταυτίζεται με την ύπαρξη της εξωτερικής της εμφάνιση και του προσώπου της και για αυτό ζητάει από τη μητέρα της να τη σκοτώσει, μην αντέχοντας να αντικρίσει την τωρινή παραμορφωμένη εικόνα του προσώπου της, μια εικόνα που είχε χτιστεί και νοηματοδοτηθεί μέσα από το όμορφο πρόσωπό της.

Όπως και στην περίπτωση της Yunus έτσι και στη συγκεκριμένη περίπτωση παρατηρούμε ότι η παραμορφωμένη εικόνα ισοδυναμεί με το θάνατο προσδίδοντας με αυτόν τον τρόπο ιδιαίτερη δυναμική και σημασία στην ύπαρξη προσώπου για την βίωση μιας καλύτερης ζωής στο δυτικό συγκείμενο καθώς και οι δύο γυναίκες ζουν σε χώρες της Δύσης. Αυτή η αντίδραση δεν παρατηρείται στην περίπτωση της Bahrami, η οποία εκτός από μια μικρή περίοδο διαμονής στην Ισπανία ζει μόνιμα στο Ιράν. Επιπλέον, ένα ακόμη διαφοροποιητικό στοιχείο από τις άλλες δύο περιπτώσεις και το οποίο αναφέρεται στα δημοσιεύματα είναι ότι η Bahrami έχει πνευματικό υπόβαθρο γεγονός που μπορούμε να υποθέσουμε ότι τη ξεχωρίζει στον τρόπο σκέψης και αντίδρασης από τις άλλες δύο γυναίκες.

Στη νοηματοδότηση του προσώπου ως ένα από τα βασικότερα προτερήματα της ύπαρξης της Piper, σημαντικό ρόλο, όπως θα δούμε παρακάτω, διαδραμάτισε και η οικογένεια της Piper, η οποία βρέθηκε από την πρώτη στιγμή στο πλευρό της, συμπαραστεκόμενη στο δύσκολο αγώνα που έδινε και η οποία όπως είδαμε και προηγουμένως δεν μπορούσε να φανταστεί τι είδους ζωή αλλά και επαγγελματική καριέρα μπορεί να έχει η κόρη τους με αποτέλεσμα να προβάλλονται να εύχονται «καλύτερα να πεθάνει» όταν πρωτοαντίκρισαν την κόρη τους. Στα παρακάτω αποσπάσματα από τα προαναφερθέντα άρθρα της *Daily Mail* (19/10/2009) και του ηλεκτρονικού ειδησεογραφικού δικτύου *abcnews* (05/01/2010) διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Ο David Piper που διευθύνει μια επιχείρηση, και η σύζυγός του Diane, έριξαν μια ματιά στην κάποτε όμορφη κόρη τους στο νοσοκομείο και σιωπηλά πίστεψαν ότι είναι καλύτερα να πεθάνει, όπως παραδέχεται τώρα η Diane. «Δεν μπορούσα να φανταστώ τι είδους μέλλον θα είχε. Ό,τι είχε ελπίσει και ονειρευτεί βασιζόταν στο πρόσωπό της και αυτό είχε χαθεί. Το πράγμα που με αναστάτωσε περισσότερο ήταν όταν μου έγραψε, «Σκότωσέ με».

Και στο δημοσίευμα του *abcnews*:

Θυμάμαι σκεφτόμουν, «Θέλω πραγματικά να επιζήσει»; Ήταν τόσο παραμορφωμένη, θα μπορούσε να είναι εντελώς τυφλή. Ξέρετε, κατάπιε λίγο από αυτό. Τι είδους ζωή θα είχε;»

Οι γονείς της Piper αναπαρίστανται στα δύο παραπάνω αποσπάσματα να εκφράζουν τις σιωπηλές τους σκέψεις που είχαν κάνει όταν αντίκρισαν την κόρη τους μετά την επίθεση και οι οποίες αφορούσαν την ποιότητα ζωής που θα είχε η κόρη τους έχοντας ένα τέτοιο παραμορφωμένο πρόσωπο.

Η έκφραση αυτών των σκέψεων των γονιών της, όπως διατυπώνονται στο πρώτο απόσπασμα μέσα από τη φράση «είναι καλύτερα να πεθάνει», αλλά και στο δεύτερο μέσα από τις ερωτήσεις «θέλω πραγματικά να επιζήσει;» και «τι είδους ζωή θα είχε;» προκαλούν ιδιαίτερη αίσθηση καθώς τέτοιου είδους σκέψεις εκφρασμένες από τους γονείς δεν συμβαδίζουν με την κυρίαρχη αντίληψη ότι η μεγαλύτερη απώλεια είναι η απώλεια που νιώθει ο γονέας όταν χάνει το παιδί του. Από αυτό το σημείο και μέσα από αυτές τις εκφράσεις είναι δυνατόν να συμπεράνουμε ότι μεγαλύτερη απώλεια για τους γονείς της, έστω και σαν πρώτη αντίδραση, την οποία όμως δεν διστάζουν να αναφέρουν στα ΜΜΕ, πιθανότατα γιατί εντέλει η κόρη τους κατόρθωσε σε μεγάλο βαθμό να ξαναποκτήσει μια εικόνα που προσομοιάζει με τις κυρίαρχες έμφυλες αναπαραστάσεις, είναι η απώλεια του προσώπου και πιο συγκεκριμένα αυτής της ομορφιάς. Πιθανότατα αυτό συμβαίνει γιατί για την ίδια την κόρη τους ήταν τόσο σημαντική η ύπαρξή της. Μιας ομορφιάς που, όπως σημειώνεται από την μητέρα παρακάτω, ήταν κομβική για το μέλλον της καθώς ό,τι είχε ονειρευτεί και φανταστεί βασιζόταν σε αυτήν.

Μέσα από τον τρόπο που αντιμετωπίζουν αρχικά οι γονείς της την απώλεια του προσώπου και της ομορφιάς της φανερώνεται ο σημαντικός ρόλος της οικογένειας στη κατασκευή σπουδαιοτήτων για το άτομο, η οποία προωθεί συγκεκριμένα πρότυπα εναρμονισμένα με το εκάστοτε βιολογικό φύλο του παιδιού, τα οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε, συνδέονται με την αξία της ζωής. Τι αξία έχει η ζωή χωρίς ομορφιά είναι το ερώτημα που υπόρρητα τίθεται από τους γονείς της και έρχεται να απαντηθεί με την προστακτική της Piper στη μητέρα της «σκότωσέ με». Η έκφραση, ωστόσο, αυτή εμφανίζεται να θορύβησε τη μητέρα της παρόλο που και η ίδια είχε σκεφτεί παρόμοια επαναφέροντας με αυτόν τον τρόπο την κανονικότητα ως προς την αντίδραση που θα πρέπει να έχει ένας γονιός.

Στο πρώτο απόσπασμα η μητέρα της αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «δεν έβλεπε δρόμο επιστροφής για αυτήν» αναδεικνύοντας την κρίσιμη κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η κόρη της και δείχνοντας πόση προσπάθεια κατέβαλε η Piper για να βγει από αυτό το αδιέξοδο. Η Piper, ωστόσο, όχι μόνο δεν πεθαίνει, αλλά βρίσκει και το «δρόμο επιστροφής» μέσα από τις πλαστικές επεμβάσεις. Επιδίδεται σε έναν αγώνα για να επανορθώσει τα χαρακτηριστικά του προσώπου της και εν γένει την εμφάνισή της.

Συμπερασματικά

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι το πρόσωπο κατεστραμμένο ή «φτιαγμένο σαν καινούριο» διαδραματίζει σημαντικό ρόλο καταρχήν στην κατασκευή της κυρίαρχης θηλυκότητας. Παράλληλα, βλέπουμε πως η απώλεια του προσώπου αναδεικνύεται σε κομβικό σημείο για τους τρόπους που μπορεί να νοηματοδοτηθεί η ζωή ενός θηλυκού υποκειμένου στη μετανεωτερικότητα στο δυτικό συγκείμενο.

Η ζωή μέσα από τα διάφορα αποσπάσματα και μέσα από λεγόμενα ρητά και άρρητα συνδέεται με την ύπαρξη προσώπου. Όχι, όμως, ενός τυχαίου προσώπου αλλά ενός προσώπου όμορφου, λευκού, με καλοσχηματισμένα χαρακτηριστικά. Κι όταν αυτό χάνεται, με οποιοδήποτε κόστος και θυσία, πρέπει να ξαναδημιουργηθεί διαφορετικά η ζωή χάνει τη νοηματοδότησή της και οδηγείται προς το θάνατο.

Τέλος, μια σημαντική παρατήρηση που προέκυψε από τη μελέτη των δημοσιευμάτων και είναι ενδεικτική στη διαμόρφωση της επιθυμητής θηλυκότητας είναι η απουσία ρητής αναφοράς στο μορφωτικό επίπεδο της Piper³⁰. Η αναφορά στο βιογραφικό της Piper δεν είχε καμιά αναφορά σε σπουδές, γνώσεις, το οποίο είναι ενδεικτικό μιας μονοσήμαντης προσέγγισης της ομορφιάς και της εξωτερικής εμφάνισης. Το πρόσωπό της νοηματοδοτήθηκε αποκλειστικά μόνο μέσα από την εξωτερική του ομορφιά. Παρατηρούμε, λοιπόν, μια αποσύνδεση της θηλυκότητας, από την πνευματική γνώση και μονομερώς εστιασμένη στην επιφάνεια. Η απουσία αυτή τονίζει τη διάκριση ανάμεσα στην ωραία εμφάνιση και στο πνεύμα.³¹

³⁰Σαφώς και ένα κείμενο εκτός από τις ρητές αναφορές έχει και τις λανθάνουσες, αυτές δηλαδή που δεν αναφέρονται και οι οποίες δίνουν τον δικό τους τόνο μέσα στα κείμενα. Όπως επισημαίνει η Αλεξάνδρα Χαλκιά (2007:135), μελετώντας το ζήτημα των εκτρώσεων στην Ελλάδα και ειδικότερα τους λόγους που αναπτύσσονται γύρω από αυτό: «Το ζήτημα της απουσίας, η απουσία συγκεκριμένων λόγων ή έργων, καθώς και η ερμηνεία της, είναι πολύ σημαντικό. Το όλο εγχείρημα της διερεύνησης της έκτρωσης στην Ελλάδα της ύστερης νεωτερικότητας εμπερικλείει ποικιλοτρόπως τη μελέτη κομβικής σημασίας απουσιών και την προσεκτική ακρόαση διαφορετικών μορφών σιωπής». Οι σιωπές και οι αποσιωπήσεις, σε ένα κείμενο στην προκειμένη, έχουν την δική τους ερμηνεία και σαφώς είναι πιο δύσκολη από εκείνη που βασίζεται στην παρουσία των λόγων.

³¹ Η Carmen Rosa Caldas-Coulthard (2010) στο άρθρο της «"Women of a Certain Age"—Life Styles, The Female Body and Ageism», μιλώντας για τους τρόπους που νοηματοδοτείται η ηλικία μιας γυναίκας και αντιμετωπίζοντάς της ως μέσο διάκρισης και κοινωνικού αποκλεισμού παρατηρεί αναφορικά με τη σημασία που δίνεται στην εξωτερική εμφάνιση και όχι στο μυαλό μιας γυναίκας: «Υπάρχει μια διάχυτη ιδέα ότι παίρνοντας τον έλεγχο του σώματος, μπορείς να παρουσιάσεις έναν πιο θετικό εαυτό-το να είσαι δηλαδή όμορφη και ελκυστική είναι μια πηγή σιγουριάς σε έναν κόσμο αβέβαιο. Σύμφωνα με αυτό το αφήγημα, εάν ένα θηλυκό υποκείμενο αρνείται να μεγαλώσει με το να δουλεύει το σώμα του, τότε δεν είναι μόνο σωματικά δυνατή αλλά και πνευματικά και ηθικά δυνατή-ο πειθαρχημένος εαυτός αξιολογείται θετικά σε κοινωνικό επίπεδο στη μετανεωτερικότητα. Για αυτό το λόγο ο εαυτός είναι ένα έργο το οποίο δουλεύεται και βελτιώνεται, δεν υπάρχει, όμως, θέση για το μυαλό στην κατηγορία «διακριτό σώμα» ή για να το πούμε καλύτερα δεν γίνεται καμιά αναφορά στο μυαλό.

5.6.3 Η επιστροφή μέσω των πλαστικών επεμβάσεων

Στα δημοσιεύματα που ακολουθούν αναδεικνύεται ο κομβικός ρόλος των πλαστικών επεμβάσεων στην εκ νέου απόκτηση της θηλυκότητας, της κοινωνικότητας, αλλά και της αυτοπεποίθησης τόσο της Piper όσο και άλλων ανθρώπων που παρουσιάζουν παρόμοιο πρόβλημα με αυτή.

Το απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Daily Mail* (19/10/2009), μας εισάγει σε αυτή τη δραστηριότητα της Piper προκειμένου να αποκτήσει ένα καινούριο πρόσωπο έχοντας ως «όπλο» της τις πλαστικές επεμβάσεις. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

«Ήμουν τυχερή που είχα έναν καλό χειρουργό και μαζί με τη σωστή θεραπεία πέτυχα αποτελέσματα που ξεπέρασαν ακόμα και τις δικές μου προσδοκίες», δήλωσε. «Παρόλο, που, ναι, φοβήθηκα για τη ζωή μου, είμαι εξαιρετικά ευτυχής με το νέο μου όμορφο πρόσωπο».

Η Piper αποκτά ένα «νέο όμορφο πρόσωπο», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, αμφισβητώντας θα λέγαμε τη φυσικότητα αλλά και τη μοναδικότητα του προσώπου. Το παλιό όπως είχαμε δει και προηγουμένως είχε ριχτεί «στα σκουπίδια» και απέκτησε ένα καινούριο πρόσωπο. Το πρόσωπο τρόπον τινά αντιμετωπίζεται με όρους αγοράς. Πετάει το κατεστραμμένο και «αγοράζει-φτιάχνει» ένα καινούριο, το οποίο μάλιστα «ξεπερνάει τις προσδοκίες της», όντας κάτι περισσότερο από αυτό που περίμενε. Ο χαρακτηρισμός του προσώπου της ως «νέου» μπορεί να εκληφθεί ότι σηματοδοτεί και το ξεκίνημα της νέας της ζωής.

Ωστόσο, αυτή η διαδικασία απόκτησης ενός «νέου και όμορφου προσώπου» δεν φαίνεται ανώδυνη και εύκολη, όπως προκύπτει από τη φράση «παρόλο, που, ναι, φοβήθηκα για τη ζωή μου». Αυτή, η από το μηδέν δημιουργία, αναπαρίσταται να έχει κόστος, όχι μόνο υλικό, αλλά και ψυχικό καθώς ο φόβος για την απώλεια της ζωής και η επιθυμία για την απόκτηση μιας νέας ζωής μπλέκονται αξεδιάλυτα στους λόγους της Piper. Με αυτό τον τρόπο το σώμα της και πιο συγκεκριμένα το πρόσωπό της προβάλλεται να μην ελέγχεται τόσο πολύ από την ίδια όσο κυρίως από την επιστήμη, στην οποία έχει εναποθέσει τις ελπίδες της για να έχει ξανά ένα πρόσωπο.

Στο δημοσίευμα της *Daily Mail* (17/11/2011), το οποίο δημοσιεύτηκε δύο χρόνια μετά από το προηγούμενο παράθεμα γίνεται ακόμη μια αναφορά στις πλαστικές επεμβάσεις που θα προβεί η Piper προκειμένου να διορθώσει τα χαρακτηριστικά της, γεγονός που δείχνει τη διάρκεια αυτών των επεμβάσεων, οι οποίες προβάλλονται από τη μια να σηματοδοτούν μια νέα αρχή στη ζωή της, αλλά

ταυτόχρονα προβάλλεται να είναι και η «φυλακή» της. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

Το ότι έγινα μελαχρινή ήταν ένα τεράστιο μέρος αυτής της μεταβατικής διαδικασίας, είμαι ένα εντελώς διαφορετικό πρόσωπο τώρα και εξωτερικά και εσωτερικά. Αλλά το ταξίδι μου ακόμα δεν τέλειωσε, έχω προγραμματίσει και άλλες επεμβάσεις. Η επόμενη μου επέμβαση θα είναι να ξαναφτιάξω τα στεφάνια από τα ρουθούνια μου και να μου δώσουν ένα διάφραγμα, χρησιμοποιώντας χόνδρο από τα αφτιά μου. Θα υπάρξει πολύς καιρός πριν να είμαι ελεύθερη από το μαχαίρι του χειρουργού. Αλλά έμαθα να αγαπώ ξανά το πρόσωπό μου, κάτι που κάποτε θεωρούσα αδύνατο.

Μέσα στο πλαίσιο της απόκτησης μιας νέας εμφάνισης, η Piper προβαίνει σε αλλαγή στο χρώμα των μαλλιών της, αλλά και σε μια σειρά λεπτών χειρουργικών επεμβάσεων στο πρόσωπό της. Η αλλαγή αυτή, ωστόσο, σύμφωνα με τη Piper, δεν είναι μόνο εξωτερική αλλά και εσωτερική, όπως προκύπτει μέσα από τη φράση «είμαι ένα διαφορετικό πρόσωπο». Η αλλαγή, ωστόσο, εστιάζεται στην εμφάνισή της καθώς δεν αναφέρεται το είδος της εσωτερικής αλλαγής που βίωσε. Αντίθετα, περιγράφει αναλυτικά στη συνέχεια τα είδη των πλαστικών επεμβάσεων που θα προβεί άμεσα στο πρόσωπό της και πιο συγκεκριμένα στα ρουθούνια της. Με αυτόν τον τρόπο φανερώνεται η σπουδαιότητα που έχει το πρόσωπό της για αυτήν. Η αλλαγή στο χρώμα των μαλλιών μεγεθύνεται σαν διαδικασία μέσα από τη φράση «ήταν ένα τεράστιο μέρος αυτής της μεταβατικής διαδικασίας» αποκαλύπτοντας με αυτό τον τρόπο τη βαθιά επιθυμία που έχει να αλλάξει αυτό που ήταν.

Επίσης, η αναφορά στις επεμβάσεις που ακολουθούν ως ένα «ταξίδι που ακόμα δε τέλειωσε» φανερώνει τη μεγάλη διαδρομή που έχει ακόμα να διανύσει προκειμένου να αποκτήσει την επιθυμητή εικόνα. Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η χρήση της φράσης «θα υπάρξει πολύς καιρός πριν να είμαι ελεύθερη από το μαχαίρι του χειρουργού». Ειδικότερα η χρήση του επιθέτου «ελεύθερη» ως δηλωτικού της ανελευθερίας που βιώνει, φράση που μας παραπέμπει στην αντίστοιχη της Yunus, η οποία βίωνε το πρόσωπό της ως «φυλακή», τονίζει την επίπονη διαδικασία που υπόκειται. Η Piper βρίσκεται μεταφορικά υπόδουλη κάτω «από το μαχαίρι του χειρουργού», της ιατρικής επιστήμης θα μπορούσαμε να πούμε, η οποία ταυτόχρονα βιώνεται και ως η απελευθερώτρια από τα δεσμά της καθώς αυτή η διαδικασία προβάλλεται να είναι αυτή που θα την οδηγήσει σε αυτό που αναζητά. Με αυτό τον τρόπο, η σχέση με τις πλαστικές επεμβάσεις αναπαρίσταται ως ένα

αναγκαίο κακό το οποίο είναι δυνατό να ικανοποιήσει την επιθυμία του υποκειμένου και να του δώσει αυτό που αναζητά.

Επιπλέον, η κατακλείδα του αποσπάσματος «έμαθα να αγαπώ ξανά το πρόσωπό μου» αναδεικνύει μια ναρκισσιστική σχέση με αυτό και σε μεγάλο βαθμό αυτή η σχέση αιτιολογεί όλη αυτήν τη διαδικασία στην οποία έχει υποβάλλει τον εαυτό της μέσα από τις πλαστικές επεμβάσεις. Το ρήμα «έμαθα» είναι δηλωτικό αυτής της διαδικασίας αμφισβήτησης που είχε θέσει τον εαυτό της και η οποία επιτείνεται μέσα από τη φράση «κάτι που κάποτε θεωρούσα αδύνατο». Οι πλαστικές επεμβάσεις, δηλαδή, προβάλλονται ως το μέσο του ξεπεράσματος του ίδιου της του εαυτού.

Τα αποσπάσματα που ακολουθούν από το ίδιο εκτενές δημοσίευμα της *Daily Mail* (17/11/2011) ακόμα περισσότερο προβάλλουν την ικανοποίηση που λάβαινε η Piper μετά από κάθε πλαστική επέμβαση ενισχύοντας την εξάρτησή της από αυτές και συνεπώς τη σχέση ελευθερίας και ανελευθερίας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Μια ακόμη ‘αρχή’ στο μονοπάτι της ανάρρωσής μου: Φόρεσα σκουλαρίκια για πρώτη φορά πριν από δυο χρόνια, σε ένα επίσημο δείπνο του ιδρύματός μου, το ίδρυμα «Katie Piper». Έχοντας χάσει το μισό αριστερό αντί μου, δεν είχα λοβό, στον οποίο θα μπορούσα να ταβάλω. Ένας από τους στυλίστες κατάφερε να συναρμολογήσει ένα κούμπωμα, κρεμώντας το στο χείλος του αυτιού μου. Τα σκουλαρίκια ήταν μια μικρή αρχή, αλλά ακόμα μπορώ να θυμηθώ πόσο υπέροχα ήταν να αισθάνεσαι λαμπερή ξανά εκείνη τη νύχτα.

Και στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος:

Το μείγμα του δέρματός μου ήταν τόσο πιο πολύ απαλό, δεν έπρεπε πια να φοράω τη μάσκα και μπορούσα πια να φάω στερεό φαγητό ξανά. Το μόνιμο μακιγιάζ τατουάζ στα φρύδια μου και η γραμμή χειλιών με έκανε να νιώθω τόσο πιο πολύ σίγουρη για το πρόσωπό μου.

Στα παραπάνω αποσπάσματα η Piper αναπαρίσταται ως ένα υποκείμενο που από την αρχή προσπαθεί να «ξαναφτιάξει» τα χαρακτηριστικά της προκειμένου να αποκτήσει μια εικόνα που να πλησιάζει σε αυτό που μοιάζει με την εικόνα ενός κανονικού ανθρώπου. Οι χαρακτηριστικές αναφορές στα αυτιά της και στο συναίσθημα που ένιωθε όταν φόρεσε σκουλαρίκια καθώς και στο «πόσο υπέροχα ήταν να νιώθει ξανά λαμπερή» και συγκεκριμένα το χρονικό επίρρημα «ξανά» σε συνδυασμό με το επίθετο «λαμπερή» (glamorous) υποδηλώνουν το μέγεθος της σημασίας που δίνει στην εμφάνισή της. Ταυτόχρονα, το συναίσθημα της σιγουριάς που δηλώνεται μέσα από τη φράση «νιώθω περισσότερη σίγουρη για το πρόσωπό

μου», συνδέεται με τις αισθητικές επεμβάσεις που έκανε στο πρόσωπό της και οι οποίες αφορούν σε συγκεκριμένα τμήματα του προσώπου, όπως είναι τα φρύδια «το μόνιμο μακιγιάζ τατουάζ στα φρύδια μου» και τα χείλη της «και η γραμμή χειλιών». Με αυτόν τον τρόπο η αυτοπεποίθηση της Piper προκύπτει μέσα από τη σταδιακή βελτίωση της εικόνας του προσώπου της αναδεικνύοντας το σπουδαίο ρόλο που αυτό διαδραματίζει στη βίωση μιας πιο κανονικής ζωής.

Σε αυτή την κανονικότητα αναφορικά με τον τρόπο ζωής παραπέμπει και η αναφορά στη σημασία που είχε για αυτή ο τρόπος που θα εμφανιστεί στο δημόσιο χώρο. Η ένδυση των σκουλαρικών στο δείπνο του ιδρύματος της αναδεικνύονται σε κομβικό σημείο για την εμφάνισή της, αλλά και για τον τρόπο που νοηματοδοτεί η ίδια μια δημόσια εμφάνιση και η οποία σχετίζεται με την επιτέλεση διαδικασιών που λειτουργούν επιβεβαιωτικά ως προς το φύλο της και τη θηλυκότητά της. Αυτό προκύπτει μέσα από τη λεπτομερειακή περιγραφή των διαδικασιών αναφορικά με τα σκουλαρίκια, που προηγήθηκαν μέχρι να τα φορέσει και να «αισθανθεί λαμπερή ξανά». Αυτή η λεπτομερειακή περιγραφή της μεταβολής της εξωτερικής της εμφάνισης αναδεικνύει τη διαρκή ενασχόλησή της αποκλειστικά με αυτή φανερώνοντας ότι το κτίσιμο μιας νέας εμφάνισης δεν είναι μια απλή και εύκολη διαδικασία, αλλά αντίθετα εκτός από χρονοβόρα και κοστοβόρα κρατάει το υποκείμενο σε μια κατάσταση ανελευθερίας αναζητώντας καθημερινά το κάτι παραπάνω αναφορικά με την εμφάνισή του.

Ωστόσο, η Piper αναζητά τη χαμένη κανονικότητα, αυτό δηλαδή που θα της προσδίδει μια φυσιολογικότητα στη ζωή της μέσα από δραστηριότητες που είναι συνυφασμένες με την κυρίαρχη θηλυκότητα. Ταυτόχρονα, προβάλλει αυτήν την έμφυλη επιτέλεση ως πρότυπο άντλησης αυτοπεποίθησης και για άλλες «παραμορφωμένες γυναίκες». Στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Daily Mail* (16/11/2010), γίνεται αναφορά στη επιτέλεση της θηλυκότητάς της μέσα από το μόντελινγκ. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Βλέποντας αυτές τις φωτογραφίες είναι μια τόσο σημαντική στιγμή για 'μενα. Είναι ένα καταπληκτικό συναίσθημα να κάνω μόντελινγκ και να νιώθω ένα φυσιολογικό κορίτσι ξανά. Υποτίθεται ότι είμαι μια επιζήσασα από επίθεση με οξύ, αλλά τελικά είμαι απλά εγώ. Ελπίζω ότι και άλλες παραμορφωμένες γυναίκες θα δουν αυτό και θα νιώσουν περισσότερο σίγουρες, επίσης».

Όταν η Piper κάνει τη συγκεκριμένη φωτογράφιση, στην οποία αναφέρεται το απόσπασμα, έχει ήδη ξεκινήσει τη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων, αλλά

είναι ακόμα ορατά παραμορφωμένα ενώ διατηρεί το ξανθό χρώμα στα μαλλιά της. Στο παραπάνω απόσπασμα αναπαρίσταται ως ένα θηλυκό υποκείμενο που νιώθει ως «φυσιολογικό κορίτσι». Η αίσθηση του «φυσιολογικού» συνδέεται με το γεγονός ότι έχει ξανά τη δυνατότητα να κάνει μόντελινγκ, το οποίο συνεπάγεται φωτογραφήσεις, ένδυση ωραίων ρούχων και μείκ απ. Αυτές οι διαδικασίες συνδέονται με τις κυρίαρχες εικόνες περί θηλυκότητας. Η Piper νιώθει «φυσιολογική» μέσα από την επιτέλεση αυτών των κυρίαρχων νοηματοδοτήσεων της θηλυκότητας, τις οποίες συνήθιζε να κάνει πριν από την επίθεση. Κάνοντας ξανά αυτά που έκανε πριν από την επίθεση, όπως το μόντελινγκ, συνδέεται με το παρελθόν της, το οποίο με αυτό τον τρόπο δεν είναι μακρινό αλλά, αντίθετα, όπως λέει και ίδια, τη βοηθάει εντέλει να συνειδητοποιήσει ότι «είμαι απλά εγώ», ότι, δηλαδή, ανεξάρτητα από το τι συνέβη είναι ο εαυτός της. Ωστόσο, η συνειδητοποίηση αυτή προκύπτει μέσα από την επιτέλεση του θηλυκού της ρόλου.

Με αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται και αναπαράγεται ένα κυρίαρχο πρότυπο γυναίκας, που πρέπει, προκειμένου να νιώθει εντός πλαισίου, να εκπληρώνει συγκεκριμένες προδιαγραφές που ορίζονται κατά κύριο λόγο από την αγορά. Η προτροπή της σε άλλες παραμορφωμένες γυναίκες να αντλήσουν αυτοπεποίθηση από αυτήν την πράξη της, υιοθετώντας την ως πρότυπο αναγνωρίζει στην ίδια μια διαφορετικότητα ως προς τις άλλες, η οποία προκύπτει από τη δημοσιότητα που έχει ως πρόσωπο και που το πρόσωπό της πάντα ήταν το μέσο για την επίτευξη αυτής. Η ταύτιση μπορεί για κάποιες γυναίκες να λειτουργήσει απελευθερωτικά, αλλά άλλες να τις οδηγήσει σε μεγαλύτερη απόγνωση. Η Piper όπως προκύπτει και από τον αριθμό των πλαστικών επεμβάσεων που έχει προβεί, αλλά και από τις τηλεοπτικές εκπομπές που κάνει έχει πολύ περισσότερα έσοδα από μια γυναίκα μέσης ή κατώτερης οικονομικής βαθμίδας. Το πρόβλημα εντοπίζεται στο πώς μπορεί μια γυναίκα χαμηλής οικονομικής βαθμίδας να ακολουθήσει το πρότυπο της Piper, η οποία έχει επιλέξει ένα διαφορετικό τρόπο ζωής και είναι σαφώς επηρεασμένη από αυτόν.

Και αυτό προκύπτει από την προβολή του τρόπου ζωής της Piper. Όπως μας πληροφορούν τα δημοσιεύματα, η Piper μοιράζει το χρόνο της σε πλαστικές επεμβάσεις, φιλανθρωπίες και τηλεοπτικά σόου, μια ζωή δηλαδή που πόρρω απέχει από αυτήν μιας απλής και καθημερινής γυναίκας. Το παρακάτω δημοσίευμα από το άρθρο της *Independent* (30/9/2012) αναφέρεται χαρακτηριστικά σε αυτόν τον τρόπο ζωής που ακολουθεί η Piper. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το καλύτερο μου είναι πάντα σε ψηλά τακούνια. Αυτό που κάνω τώρα αμφισβητεί τις αντιλήψεις ότι οι άνθρωποι πρέπει να προσαρμόζονται στα στερεότυπα της ορατής διαφοράς. Αυτοί μπορούν ακόμη να απολαμβάνουν τη μόδα και να βγαίνουν έξω και μπορούν να έχουν μια γεμάτη ζωή. Διοικώ μια φιλανθρωπική οργάνωση τώρα (το ίδρυμα Katie Piper) για να βοηθήσω στην ενδυνάμωση των ανθρώπων με ορατές διαφορές και να τους αποκαταστήσω στην κοινότητα.

Το γεγονός ότι απολαμβάνει να περπατάει με ψηλά τακούνια, όπως προκύπτει μέσα από τη φράση «το καλύτερό μου είναι πάντα σε ψηλά τακούνια» τονίζει μια θηλυκότητα που είναι βασισμένη, σε μεγάλο βαθμό, σε στερεότυπα. Επίσης, αυτή η φράση μοιάζει κάπως ασύνδετη με το υπόλοιπο περιεχόμενο του αποσπάσματος, ωστόσο, αφενός τονίζει τη θηλυκότητά της αλλά και την επίτευξη της κανονικότητας έτσι όπως αυτή ορίζεται μέσα από τέτοιου είδους απλές αλλά κατεξοχήν «θηλυκές» πράξεις. Ταυτόχρονα, η ενασχόληση της με τη φιλανθρωπία, διοικώντας μάλιστα το δικό της φιλανθρωπικό ίδρυμα επιβεβαιώνει το στερεότυπο της γυναίκας που είναι φιλεύσπλαχνη, φροντίζει και ενδιαφέρεται για τους κατατρεγμένους με στόχο την επανένταξή τους στην κοινωνία. Είναι σαφής η σύνδεση που γίνεται ανάμεσα στην εμφάνιση και στη μόδα με τη δραστηριότητα εντός κοινωνίας. Η Piper, χρησιμοποιώντας τη δική της περιπέτεια, αναλαμβάνει να ενισχύσει ανθρώπους που διαφέρουν. Η συνεκφορά «ορατές διαφορές» θίγει το ζήτημα της διαφορετικότητας των ανθρώπων που έχουν υποστεί κάποιου είδους παραμόρφωση, η οποία τους απομονώνει κοινωνικά. Η Piper, έχοντας ξεπεράσει σε μεγάλο βαθμό τη δική της παραμόρφωση αναλαμβάνει, όπως η ίδια αναφέρει, «να τους αποκαταστήσει στην κοινότητα».

Με αυτόν τον τρόπο αναπαρίσταται ως ένα δυναμικό και ενεργητικό υποκείμενο, που σε μεγάλο βαθμό έχει αφήσει το παρελθόν και ανακτά το παρόν. Ταυτόχρονα, αναγνωρίζει και μια διαφορά σε σχέση με αυτούς τους ανθρώπους, ότι βρίσκεται, δηλαδή, σε πλεονεκτικότερη θέση από αυτούς όπως υποδηλώνεται μέσα από τη χρήση σε πρώτο πρόσωπο των ρημάτων «βοηθήσω» και «αποκαταστήσω», αλλά και από το ίδιο το νόημα των ρημάτων.

Παράλληλα, αυτή η φιλανθρωπική της δραστηριότητα συνδέεται με την τηλεοπτική εκπομπή της, στην οποία προβάλλονται συνεντεύξεις από ανθρώπους που το πρόσωπό τους έχει παραμορφωθεί ενώ υποβάλλονται και σε διαδικασίες πλαστικών ή άλλων αισθητικών επεμβάσεων προκειμένου να αποκτήσουν μια εικόνα

που να πλησιάζει στα κυρίαρχα πρότυπα και η οποία να τους εντάσσει κοινωνικά. Στο πλαίσιο αυτό, στο απόσπασμα που ακολουθεί από την *Independent* (27/3/2011), πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η καριέρα της είχε-δε νομίζω ότι είναι αμφισβητήσιμο να το πω-
χτιστεί στις εμφανίσεις της. Όλα αυτά πέρασαν. Η ιστορία της Piper
ειπώθηκε στο ντοκιμαντέρ *Cutting Edge* πριν από δυο χρόνια. Την
απολαμβάνουμε ξανά καθώς στήνει ένα δίκτυο για άλλους, παρόμοια
πληγέντες, νέους ανθρώπους. Πρέπει να θαυμάζεις οποιονδήποτε,
οποίος αντί να περιφέρεται μακριά στην αφάνεια, φέρνει αυτούς που
είναι πίσω στο προσκήνιο.

Ο αρθρογράφος, στο παραπάνω απόσπασμα, επιβραβεύει την Piper για το ότι η
επίθεση που δέχθηκε δεν την αποθάρρυνε και την κράτησε στο παρασκήνιο, γεγονός
που συνδέεται σαφώς με την εμφάνισή της έτσι όπως είχε διαμορφωθεί μετά την
επίθεση. Η Piper αναπαρίσταται μέσω αυτού του τρόπου ως ένα δυναμικό και
ενεργητικό υποκείμενο, το οποίο έχοντας ως προνομιακό πεδίο δράσης αυτό που
προσφέρει η δημοσιότητα προσπαθεί να φέρει στην τηλεοπτική επιφάνεια
ανθρώπους με δυσμορφίες. Η δημοσιοποίηση εδώ χρησιμοποιείται ως μέσο
θεραπείας προβλημάτων, με την έννοια ότι αν ένας παραδέχεται δημόσια ένα
πρόβλημα που τον ταλαιπωρεί και δείχνει ότι σε ένα βαθμό το ξεπέρασε αυτό μπορεί
να λειτουργήσει θεραπευτικά για κάποιον που έχει παρόμοιο πρόβλημα και επιλέγει,
λόγω ντροπής ή άλλου προβλήματος, να το κρατήσει κρυφά. Αυτό όμως που
αποσιωπάται είναι ότι όλοι οι άνθρωποι δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες, οικονομικές,
κοινωνικές και συναισθηματικές για να ξεπεράσουν ένα παρόμοιο πρόβλημα σαν
αυτό που αντιμετώπισε η Piper.

Η Piper υπέβαλλε τον εαυτό της σε αμέτρητες πλαστικές επεμβάσεις
προκειμένου να αποκτήσει την επιθυμητή εικόνα γεγονός που δύσκολα μπορεί να
επιτευχθεί από ένα απλό υποκείμενο κυρίως λόγω του οικονομικού κόστους που
συνεπάγεται μια τέτοια διαδικασία. Εξάλλου, η Piper δημοσιοποιεί την περίπτωσή
της, όπως αναφέρθηκε και προηγούμενα, ένα χρόνο μετά την επίθεση και αφού έχει
υποβληθεί σε αρκετές επεμβάσεις αποκατάστασης των χαρακτηριστικών του
προσώπου της γεγονός που τη διαφοροποιεί από τα άλλα υποκείμενα που προβάλλει
μέσα από την τηλεοπτική της εκπομπή.

Αυτή η προβολή και δημοσιοποίηση μπορεί να λειτουργήσει απελευθερωτικά
για κάποιους-κάποιες που έχουν αντίστοιχα προβλήματα. Μπορεί όμως να
λειτουργήσει και προς την αντίθετη κατεύθυνση καθώς δεν έχουν την ίδια

οικονομική δυνατότητα όλοι να αντιπεξέλθουν στο οικονομικό κόστος των πλαστικών επεμβάσεων. Ο αριθμός των πλαστικών επεμβάσεων σε συνδυασμό με τη δημοσιότητα που καλύπτει σχεδόν ολόκληρη την ζωή της Piper θίγει εμμέσως το ζήτημα της κοινωνικής τάξης και τις δυνατότητες που δίνει στα υποκείμενα η κατοχή μιας αναβαθμισμένης κοινωνικής θέσης σε αντίθεση με αυτά που υπολείπονται σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των γυναικών που ζουν σε χώρες της Ανατολής και υφίστανται αρκετά συχνά επιθέσεις με οξύ σαν κι αυτή που δέχθηκε η Piper. Αυτές σπάνια αποκαθιστούν σε τέτοιο βαθμό τα χαρακτηριστικά τους γιατί το οικονομικό κόστος αυτό δεν είναι αντιμετωπίσιμο αλλά και η κρατική αρωγή αν όχι ανύπαρκτη είναι μηδαμινή. Το αποδεικνύουν και οι άλλες δύο περιπτώσεις που μελετήσαμε πιο πριν. Και οι δύο γυναίκες, η Ameneh Bahrami και η Fakhra Yunus δεν κατόρθωσαν να επαναφέρουν σχεδόν τίποτα από την αρχική τους εμφάνιση και αυτό γιατί δεν είχαν ούτε την οικονομική δυνατότητα να ανταποκριθούν σε μια τέτοια προσπάθεια ούτε την ηθική και υλική συμπαράσταση από τις χώρες καταγωγής τους.

Είναι, θεωρητικά τουλάχιστον, δύσκολο να ακολουθήσει ή να μιμηθεί κάποιος/α το παράδειγμα που προβάλλει και αναπαριστά η Piper τόσο μέσα από την δική της ιστορία όσο και μέσα από την προβολή ιστοριών άλλων υποκειμένων με αντίστοιχα προβλήματα. Η προβολή βέβαια παραμορφωμένων προσώπων λειτουργεί στην κατεύθυνση της κοινωνικής αναγνώρισής τους, αλλά αυτό προβάλλεται μέσα από την βελτίωση των χαρακτηριστικών με πλαστικές ή άλλου τύπου αισθητικές επεμβάσεις. Με αυτόν τον τρόπο προβάλλονται εμμέσως ως λύση στο πρόβλημά τους οι πλαστικές επεμβάσεις, όπως αντίστοιχα, οι πλαστικές επεμβάσεις έλυσαν σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα της Piper.

Στο παρακάτω απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Independent* (27/03/2011), η άποψη του αρθογράφου αναφορικά με την περίπτωση μιας νεαρής κοπέλας που αντιμετώπιζε μια δυσμορφία στη μύτη και που προβλήθηκε στην εκπομπή της Piper είναι χαρακτηριστική καθώς η λύση για την ομαλή ένταξή της δίνεται μέσα από την πλαστική επέμβαση. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Τώρα, περισσότερο από ποτέ, είμαστε εμμονικοί με τις εμφανίσεις και με το να δείχνουμε ωραίοι. Το οποίο είναι ένα πρόβλημα εάν, σαν την 22χρονη Chantelle, έχεις μια μάζα από υπερδραστήρια αιμοφόρα αγγεία στη μύτη σου, που έχουν το μέγεθος, το σχήμα και το χρώμα

ενός παντζαριού. Όσο όμορφη και να είναι η ψυχή της- και ήταν αξιαγάπητη: ντροπαλή και θλιβερή- οι άνθρωποι πάντα θα σταματάνε στο δρόμο για να την κοιτάξουν. Έτσι ποτέ δεν φεύγει από το σπίτι, παρά μόνο όταν δεν άντεχε άλλο τη βαρεμάρα. Η σκηνή όπου έφευγε από ένα πολυκατάστημα με δάκρυα στα μάτια ήταν αφόρητη. Η μόνη αποζημίωση για την Chantelle είναι η λαμπρότητα της σύγχρονης πλαστικής χειρουργικής.

Η θεματική περίοδος της παραγράφου στέκεται εμφαντικά στην «εμμονή» των σύγχρονων ανθρώπων και τη σημασία που έχει για αυτούς η καλή εξωτερική εμφάνιση, η οποία, ωστόσο, επιβεβαιώνεται και από τα λεγόμενα του αρθογράφου στη συνέχεια. Αναφερόμενος ο αρθογράφος στην περίπτωση της νεαρής Chantelle, η οποία προβλήθηκε μέσα από την εκπομπή της Piper, και η οποία αντιμετώπιζε ένα αισθητικό πρόβλημα στη μύτη της, καταρχήν διαπιστώνει ότι η εμμονή αυτή είναι πρόβλημα. Εννοώντας ότι σε μια κοινωνία που η εξωτερική εμφάνιση διαδραματίζει τόσο σημαντικό ρόλο η ωραία εμφάνιση, μια γυναίκα που φέρει μια δυσμορφία στο πρόσωπό της και η οποία αλλοιώνει την καλή εμφάνισή της αντιμετωπίζεται από τους άλλους με αγένεια και αδιακρίσια.

Υιοθετώντας, ωστόσο, μια κυνική στάση, η οποία υποδηλώνεται από τη φράση που χρησιμοποιεί «όσο όμορφη και να είναι η ψυχή της- και ήταν αξιαγάπητη: ντροπαλή και θλιβερή-οι άνθρωποι πάντα θα σταματάνε στο δρόμο για να την κοιτάξουν», ο αρθογράφος υποδεικνύει ότι για τον τρόπο πρόσληψης ενός υποκειμένου από τους άλλους ανθρώπους, αυτό που έχει σημασία, τουλάχιστον σε αρχικό στάδιο είναι η εξωτερική εμφάνιση καθώς η ομορφιά της ψυχής δεν μπορεί να παρατηρηθεί εκ πρώτης όψεως σε αντίθεση με ένα όμορφο πρόσωπο. Με αυτό τον τρόπο υποδηλώνεται ότι το υποκείμενο που θεωρείται επιθυμητό στο συγκεκριμένο πολιτισμικό συγκείμενο εξαρτάται, αν όχι αποκλειστικά, τουλάχιστον σε μεγάλο βαθμό στην εξωτερική εμφάνιση.

Η παρατήρηση αυτή συνοδεύεται από την αναφορά στη δυσμορφία, η οποία έχει χαρακτηριστεί ως «πρόβλημα» και ως μια συνθήκη που κρατά το κορίτσι εντός σπιτιού για να αποφεύγει προφανώς τα αδιάκριτα βλέμματα, όπως μας ανέφερε και λίγο πιο πάνω. Ως μόνη λύση στο πρόβλημα που αντιμετωπίζει αυτό το κορίτσι προβάλλεται η πλαστική χειρουργική, προϊόν που προσφέρεται μέσα από την τηλεοπτική εκπομπή της Piper. Η λέξη «λαμπρότητα» η οποία αποδίδεται στη σύγχρονη πλαστική χειρουργική έρχεται σε αντίθεση με το επίθετο «θλιβερή» που

χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει την κατάσταση της Chantelle, υποδηλώνοντας ότι μέσω της πλαστικής χειρουργικής θα έρθει και η λαμπρότητα στη ζωή της.

Συμπερασματικά

Η προβολή της διαδικασίας των πλαστικών επεμβάσεων που προέβη η Piper προκειμένου να αποκτήσει ξανά εκείνα τα χαρακτηριστικά που θα της προσδώσουν τη χαμένη θηλυκότητά της, αναδεικνύει την αντίληψη ότι ένα υποκείμενο «έχει ζωή» με όρους κοινωνικότητας εάν κατέχει ένα πρόσωπο το οποίο μπορεί να θεωρείται «φυσιολογικό» στο κοινωνικό συγκείμενο και το οποίο συνεπάγεται και μια φυσιολογική ζωή.

Μέσα από τις προσπάθειες που καταβάλλει η Piper με τις πλαστικές επεμβάσεις παρατηρούμε τους τρόπους με τους οποίους μια «θρυμματισμένη» θηλυκότητα θέτει τον εαυτό της στο προσκήνιο προκειμένου να ενώσει τα θραύσματα και να δημιουργήσει μια καινούρια θηλυκότητα κυνηγώντας να επαναφέρει αυτά που έχασε, αλλά και να δημιουργήσει καινούρια. Η Piper με «όχημα» τις πλαστικές επεμβάσεις κατορθώνει να αποκτήσει μια εξωτερική εμφάνιση και ένα πρόσωπο που ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στα κυρίαρχα πρότυπα και το οποίο μπορεί να την κάνει να νιώθει ένα «φυσιολογικό κορίτσι».

Ως φορέας πια μιας «φυσιολογικής» εμφάνισης έχει το περιθώριο να ασχοληθεί σε επίπεδο φιλανθρωπίας με μη «φυσιολογικούς» ανθρώπους προκειμένου να τους δώσει πίσω τη χαμένη εμφάνισή τους και με αυτόν τον τρόπο να τους «εντάξει στην κοινωνία», όπως συνέβη και στη δική της περίπτωση. Η διαδικασία αυτή λαμβάνει χώρα τόσο μέσα από το φιλανθρωπικό ίδρυμα όσο και μέσα από την τηλεοπτική της εκπομπή, στην οποία τα υποκείμενα προκειμένου να αποκτήσουν αυτήν τη «φυσιολογική» εμφάνιση υφίστανται τη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων, οι οποίες μέσω αυτής της προβολής αναδεικνύονται σε κομβικό μέσο για τη λύση τέτοιων προβλημάτων, αλλά και για να βιώσει το υποκείμενο μια καλύτερη και ομαλότερη ζωή, έτσι όπως αυτή έχει οριστεί αυτή από την κυρίαρχη κανονικότητα.

Τα δημοσιεύματα και ο τρόπος αναπαράστασης της περίπτωσης της Piper προβάλλουν τη δημοσιότητα και την πλαστική επέμβαση ως προέκταση αυτής, ως ένα βασικό δρόμο για τη βίωση αυτής τη ομαλότητας. Δημιουργείται με αυτόν τον τρόπο η εικόνα ότι όπως η Piper κατόρθωσε να αποκτήσει μια κανονική ζωή ξανά

μέσα από τις επεμβάσεις το ίδιο μπορούν να επιτύχουν και τα άλλα υποκείμενα αρκεί να μπορούν να κάνουν πλαστικές επεμβάσεις. Παράλληλα, αναπτύσσεται μια απόσταση από το συγκεκριμένο υποκείμενο καθώς το παράδειγμά του, όσο και αν παρουσιάζεται ως προσιτό, είναι δύσκολο να ακολουθηθεί θέτοντας ταυτόχρονα τα όρια ανάμεσα σε αυτούς που μπορούν να διεκδικήσουν ένα καινούριο πρόσωπο και μια καινούρια ζωή και σε αυτούς/ες που αδυνατούν λόγω κοινωνικής προέλευσης να υπερβούν αυτά τα όρια. Η Piper σε όλη αυτήν τη διαδρομή για την ανάκτηση του προσώπου της, η οποία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο που αξιολογεί το χαμένο της πρόσωπο και νοσηματοδοτεί το καινούριο, έχει στο πλευρό την οικογένειά της ενώ η ίδια τρόπο τινά μέσα από αυτά που προσφέρει στους άλλους αποκτά μια μητρική σχέση με αυτά.

5.7 Οικογένεια: Κατασκευάζοντας κοινωνικές ιεραρχίες

Η οικογένεια της Piper, όπως προκύπτει από τα δημοσιεύματα που ακολουθούν, είναι ένα βασικό στοιχείο στη ζωή της και βρίσκεται δίπλα της σε κάθε της προσπάθεια έχοντας το ρόλο του πανεπόπτη της ζωής της, με την έννοια ότι ελέγχει και είναι ενήμερη για κάθε δραστηριότητά της. Σαφώς και η οικογένεια φέρει ένα πλήθος ιδανικών και αξιών, αποτελώντας έναν από τους βασικότερους μηχανισμούς διαμόρφωσης, μέσω της αλληλεπίδρασης, κοινωνικών ιεραρχιών όπως είναι το φύλο, η σεξουαλικότητα, το έθνος και η τάξη³² και συντελεί στη διαμόρφωση και αναπαραγωγή κυρίαρχων αξιών για την κοινωνία εν γένει. Επιπλέον, η οικογένεια αποτελεί ένα μηχανισμό μέσω του οποίου φυσικοποιούνται διάφορες κυρίαρχες αντιλήψεις, ιδανικά και συμπεριφορές.

Η οικογένεια αναπαρίσταται στην περίπτωση της Piper μέσα από δύο οδούς οι οποίοι συμβάλλουν με καθοριστικό τρόπο στη δόμηση του προφίλ μιας φυσιολογικής-κανονικής οικογένειας και κατ' επέκταση προωθούν το κανονιστικό πλαίσιο και τις κοινωνικές ιεραρχίες. Αυτή η προβολή εκκινεί από την ανάδειξη της οικογένειάς της ως μιας «συνηθισμένης» και υπερπροστατευτικής και άρα κανονικής οικογένειας και καταλήγει με την ανάδειξη της επιθυμίας της ίδιας της Piper να κάνει

³²Η Patricia Hill Collins (1998), στο άρθρο της «It's All in the Family: Intersections of Gender, Race, and Nation», εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους τα παραδοσιακά οικογενειακά ιδανικά λειτουργούν ως ένα προνομιούχο παράδειγμα μέσω του οποίου διασταυρώνονται και αλληλεπιδρούν το φύλο, η φυλή, το έθνος και η τάξη στην Αμερική.

οικογένεια και παιδιά, η οποία ολοκληρώνει με αυτόν τον τρόπο τον «κανονικό» κύκλο της ζωής.

5.7.1 Η συνηθισμένη οικογένεια

Η λέξη «συνηθισμένο» χρησιμοποιείται συχνά για να δηλώσει την κανονικότητα που επικρατεί σε μια κοινωνία. Στη συγκεκριμένη περίπτωση που μελετάμε, ο όρος «συνηθισμένη» αποδίδεται από τα δημοσιεύματα στην οικογένεια της Katie Piper και επεξηγείται μέσα από την προβολή εικόνων που δομούν αυτό το είδος οικογένειας. Στο παρακάτω παράθεμα από το δημοσίευμα της *Guardian* (2/6/2012), διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Ήταν μια συνηθισμένη οικογένεια. Οι Pipers ζούσαν σε ένα ήσυχο χωριό του Hampshire, όπου η Diane ήταν μια δασκάλα παιδιών. Ο άντρας της, ο David, ήταν κουρέας και τα παιδιά τους, ο Paul, η Katie και η Suzy περνούσαν ευχάριστα μέσα από το καράτε, τα μαθήματα μπαλέτου, το πέταγμα του αετού και τις εκδρομές στην παραλία. Η Katie ήταν, σε ορισμένο βαθμό, η πιο θορυβώδης.

Η οικογένεια των Pipers όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, είναι ένα τυπικό και συνηθισμένο παράδειγμα αγγλικής οικογένειας, όπως υποδηλώνεται μέσα από την αναφορά στον τόπο διαμονής αυτής, που είναι ένα χωριό της αγγλικής επαρχίας. Το επίθετο «συνηθισμένος» που συμβάλλει στη δημιουργία μιας εικόνας κανονικότητας επεξηγείται με τη περιγραφή του τόπου διαμονής, αλλά και της περιγραφής των μελών μέσα από τις δραστηριότητες τους. Χαρακτηριστική είναι η αναδρομή που γίνεται στο παρελθόν. Περιγράφεται η ζωή τους όταν η Piper και τα αδέρφια της ήταν μικρά παιδιά γεγονός που συμβάλλει στη δόμηση της εικόνας ενός ασφαλούς, απολύτως κανονικού και συναισθηματικά δεμένου οικογενειακού περιβάλλοντος.

Εντύπωση προκαλεί μια τέτοια αναδρομή καθώς η Piper, όταν γράφεται το άρθρο, είναι 26 ετών και έχει φύγει προ πολλού από αυτή την ηλικία. Η αναδρομή αυτή δεν φαίνεται να είναι τυχαία και συμβάλλει στην κατασκευή μιας εικόνας κανονικότητας, η οποία δημιουργήθηκε μέσα από την οικογένεια. Η οικογένεια ονομάζεται με το επίθετο «Pipers», το επίθετο δηλαδή του πατέρα φανερώνοντας την πατριαρχική δομή της οικογένειας και δίνοντας συνάμα την εικόνα της ενότητας, αλλά και του συνόλου. Αυτό συμβάλλει στη διαμόρφωση μιας ιεραρχίας³³.

³³Όπως χαρακτηριστικά παρατηρεί η Patricia Hill Collins (1998:64) μια διάσταση της οικογένειας ως προνομιακό παράδειγμα διασύνδεσης (intersectionality) είναι ο τρόπος που χειρίζεται την αντιθετική σχέση ανάμεσα στην ιεραρχία και την ισότητα. Το παραδοσιακό οικογενειακό ιδανικό είναι αυτό που

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα παιδιά της οικογένειας και με αυτόν τον τρόπο ολοκληρώνεται το προφίλ μιας «κανονικής-τυπικής» οικογένειας. Η οικογένεια απαρτίζεται από τρία παιδιά εκ των οποίων το ένα είναι η Katie Piper. Τα παιδιά αναπαρίστανται να έχουν διάφορες δραστηριότητες εκτός σπιτιού, όπως μπαλέτο, πέταγμα χαρταετού και εκδρομές στην παραλία. Το επίρρημα «χαρούμενα» που αναφέρεται στις δραστηριότητες δείχνει μια χαρούμενη οικογένεια, που ζει αρμονικά και χωρίς εντάσεις.

Στο παράθεμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Daily Mail* (19/10/2009), γίνεται αναφορά στην επαγγελματική δραστηριότητα του πατέρα της Piper. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται εικόνα μιας οικογένειας που αποπνέει σιγουριά και σταθερότητα και η οποία συμβαδίζει με το κυρίαρχο πλαίσιο αξιών και κατ' επέκταση τα μέλη της και συγκεκριμένα η Piper είναι και αυτή μια γυναίκα που φέρει ανάλογες αξίες και άρα είναι μια οικεία προσωπικότητα και όχι μια ξένη και απόμακρη. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ο David Piper που διοικεί μια επιχείρηση και η σύζυγός του Diane ρίξαν μια ματιά στην κάποτε όμορφη κόρη τους στο νοσοκομείο και σιωπηλά πιστέψανε ότι θα ήταν καλύτερα νεκρή, όπως τώρα παραδέχεται η Diane.

Το επάγγελμα του πατέρα της σε συνδυασμό με την αναφορά στο προηγούμενο παράθεμα στο επάγγελμα της μητέρας της, το οποίο ήταν «δασκάλα παιδιών» καθώς και ο τρόπος με τον οποίο γίνεται η αναφορά σε αυτά δείχνει τη σημασία που έχουν για το κοινωνικό στάτους των υποκειμένων και κατ' επέκταση των οικογενειών τους. Το γεγονός ότι και οι δύο γονείς έχουν μια σταθερή επαγγελματική δραστηριότητα προσδίδει σε μεγάλο βαθμό την απαιτούμενη σταθερότητα σε ένα οικογενειακό περιβάλλον. Το επάγγελμα της δασκάλας, το οποίο κάνει η μητέρα της Piper, είναι ένα επάγγελμα συνδεδεμένο με τη γυναίκα διαχρονικά καθώς η γυναίκα μέσω αυτού προετοιμάζεται και εκπαιδεύεται για να αποκτήσει τα δικά της παιδιά. Επιπλέον, μέσω αυτού του επαγγέλματος επιβεβαιώνεται η «γυναικεία φύση» που δεν είναι άλλη από αυτήν της καλής,

προωθεί το μοντέλο της ισότητας. Μια οικογένεια που λειτουργεί σωστά προστατεύει και εξισορροπεί τα ενδιαφέροντα των μελών της οικογένειας, προστατεύει τους αδύναμους και συνεισφέρει και ωφελείται από τις ικανότητες των μελών της. Αντίθετα, με αυτήν την εξιδανικευμένη εκδοχή της οικογένειας, συνεχίζει η Collins, οι πραγματικές οικογένειες παραμένουν οργανωμένες γύρω από ποικίλες παραμέτρους ιεραρχίας. Οι ιεραρχίες που εννοεί η Collins δεν είναι άλλες από αυτές του φύλου, της κοινωνικής τάξης, της σεξουαλικότητας, της εθνικότητας. Τα άτομα υποστηρίζει μαθαίνουν την ακριβή τους θέση στις διάφορες ιεραρχίες της φυλής, του φύλου, της σεξουαλικότητας, της εθνικότητας και της κοινωνικής τάξης μέσα στην οικογένειά τους.

προστατευτικής, συμπονετικής μητέρας, η οποία βρίσκεται πάντα στο πλευρό των παιδιών.

Αποτέλεσμα αυτών είναι το μοντέλο της οικογένειας να εξαπλώνεται σε διάφορες κοινωνικές σχέσεις και να αποτελεί σημείο αναφοράς αυτών. Το επάγγελμα της δασκάλας ουσιαστικά συνεχίζει το ρόλο της μητέρας εκτός του οικογενειακού πλαισίου και με αυτόν τον τρόπο η οικογένεια βγαίνει και εκτός σπιτιού. Επίσης, είναι ένα επάγγελμα που δίνει κοινωνικό κύρος τόσο στο άτομο που το ασκεί όσο και στην οικογένειά του. Ο σύζυγος από την άλλη αναφέρεται ότι έχει μια επιχείρηση, συγκεκριμένα αναφέρεται η εξής φράση: «διοικεί μια επιχείρηση», χωρίς να δίνονται περεταίρω πληροφορίες, αν και στο προηγούμενο παράθεμα της *Guardian* (2/6/2012), αναφέρεται ότι είναι κουρέας.

Αυτή η προβολή της εικόνας ενός στιβαρού και δεμένου οικογενειακού πλαισίου ενισχύεται στη συνέχεια, στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του ηλεκτρονικού δικτύου *abcnews* (5/1/2010), μέσα από την προβολή του πατέρα της να εκφράζει την εκ των υστέρων ανησυχία του για το γεγονός ότι η κόρη του αποφασίζει να αναζητήσει την τύχη της μακριά από την οικογένειά της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Piper μεγάλωσε σε ένα μικρό αγγλικό χωριό από μια αγαπημένη οικογένεια. Ο πατέρας της, ο David Piper, δήλωσε ότι η κόρη του είχε πάντα μεγάλα όνειρα. Στα 22 η Piper μετακόμισε στο πολυσύχναστο Λονδίνο-δύο ώρες και ένας κόσμος μακριά από τη γενέτειρά της. Οι γονείς της την άφησαν να μετακομίσει μόνη της, αλλά όχι χωρίς μερικές επιφυλάξεις. «Κάθε πατέρας ανησυχεί για την κόρη του όταν φεύγει από το σπίτι και πηγαίνει σε μια μεγάλη πόλη σαν και αυτή», δήλωσε ο David. «Ένα πράγμα που πάντα ανησυχούσα για την Katie ήταν ότι έδειχνε λίγο παραπάνω εμπιστοσύνη».

Όπως μας πληροφορεί και το δεύτερο δημοσίευμα η Piper μεγάλωσε σε ένα μικρό αγγλικό χωριό από μια οικογένεια που χαρακτηρίζεται ως «αγαπημένη». Η αναφορά στο «μικρό χωριό» που ζει η οικογένεια σε συνδυασμό με το χαρακτηρισμό της οικογένειας ως «αγαπημένη», συμβάλλουν στη δημιουργία μιας εικόνας ενός ασφαλούς και δεμένου συναισθηματικά οικογενειακού περιβάλλοντος. Επίσης, υπονοείται ότι ένα κορίτσι που έχει μεγαλώσει σε ένα μικρό μέρος είναι δύσκολο να τα καταφέρει στη μεγαλούπολη, γεγονός που συνδέεται με το φύλο της και τις δυνατότητες που αναγνωρίζονται σε αυτό.

Αυτή η παρατήρηση επιβεβαιώνεται αμέσως μετά, όπου αναφέρεται ότι σε ηλικία 22 ετών, ενήλικη δηλαδή, η Piper μετακομίζει στο «πολυσύχναστο Λονδίνο»,

που όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «απέχει 2 ώρες και έναν ολόκληρο κόσμο» από το μέρος καταγωγής της. Με αυτόν τον τρόπο τονίζεται η μεγάλη απόσταση, όχι μόνο η χιλιομετρική, αλλά και αυτή που χωρίζει τη ζωή που μπορεί να κάνει μια νεαρή κοπέλα στην αγγλική επαρχία και σε αυτή που μπορεί να κάνει στο Λονδίνο. Το Λονδίνο χαρακτηρίζεται ως «πολυσύχναστο», με πολύ κίνηση και φασαρία φανερώνοντας την αντίθεση ανάμεσα στη ζωή του χωριού και σε αυτήν της πόλης, υπονοώντας ενδεχομένως τη δυσκολία προσαρμογής, αλλά και τους κινδύνους που μπορεί να αντιμετωπίσει ένα κορίτσι από την επαρχία το οποίο μετακομίζει στο Λονδίνο.

Το αφήγημα της διακινδύνευσης που αντιμετωπίζει ένα νεαρό κορίτσι που μετακομίζει μόνο του σε μια μεγαλούπολη ενισχύεται από την αναφορά στο προβληματισμό των γονιών της. Όπως αναφέρεται στο δημοσίευμα «οι γονείς της την άφησαν να μετακομίσει μόνη της, αλλά όχι χωρίς μερικές επιφυλάξεις». Παράλληλα προκύπτει το ζήτημα της ενδοοικογενειακής ιεραρχίας και εξουσίας, το οποίο σχετίζεται άμεσα και με την ηλικία. Η Piper δεν είναι ανήλικη αλλά παρόλα, αυτά παρατηρούμε ότι οι γονείς της της ασκούν έλεγχο για το αν θα μετακομίσει μόνη της. Η φράση «την άφησαν να μετακομίσει μόνη της» δείχνει ξεκάθαρα ότι αυτοί αποφασίζουν τι θα κάνει ενώ γίνεται φανερό μέσω αυτών των φράσεων ότι δεν έχουν και απόλυτη εμπιστοσύνη σε αυτό που πρόκειται να κάνει.

Με αυτόν τον τρόπο αναπαράγεται το αφήγημα του ασφαλούς οικογενειακού πλαισίου, όπου η απομάκρυνση από αυτό μπορεί να έχει δυσάρεστες συνέπειες για το άτομο. Οι γονείς, ως μεγαλύτεροι ηλικιακά, αντιμετωπίζονται όχι μόνο ως παντογνώστες, αλλά και ως κάτοχοι μιας εξουσίας, η οποία καθορίζει τις κινήσεις των υπολοίπων μελών της οικογένειας. Μόνο η οικογένεια είναι αυτή που μπορεί να εξασφαλίσει μια ασφαλή διαβίωση. Προβάλλεται σαν το κάστρο που προστατεύει, η έξοδος όμως από αυτό εγκυμονεί κινδύνους ειδικά για ένα κορίτσι και ειδικότερα για ένα κορίτσι ευκολόπιστο και καλοπροαίρετο, όπως σημειώνει ο πατέρας της.

Αυτό επιβεβαιώνεται από τα επόμενα λόγια του πατέρα, θέτοντας παράλληλα και την έμφυλη διάσταση, η οποία καλλιεργείται εντός του συγκεκριμένου πλαισίου. Ο David Piper επιβεβαιώνει όχι μόνο το ρόλο του ως πατέρα, αλλά και του αρσενικού μέσα από την εκδήλωση της ανησυχίας του για την κόρη του. Μάλιστα αυτό επεκτείνεται και αφορά όλους τους πατεράδες καθώς όπως αναφέρει «κάθε πατέρας ανησυχεί για την κόρη του». Η κόρη είναι το θηλυκό, ανυπεράσπιστο, ανέμελο και αφελές υποκείμενο, όπως προκύπτει από την αναφορά σε αυτήν ότι

«έδειχνε λίγο παραπάνω εμπιστοσύνη». Παράλληλα, η χρήση του ρήματος «ανησυχούσα» υποδηλώνει την ύπαρξη ενός διαρκούς και μη προσδιορισμένου κινδύνου, ειδικά, όταν φεύγει από το σπίτι της οικογένειας. Μέχρι τότε ο έλεγχος είναι εφικτός όταν όμως φεύγει δύσκολα μπορεί να διατηρηθεί αυτό το καθεστώς ελέγχου.

Η εξουσία της οικογένειας και ειδικότερα του πατέρα πάνω στα νεότερα μέλη της οικογένειας υφέρπει και φυσικοποιείται. Τα νεότερα μέλη της οικογένειας οφείλουν να υπακούν και να υποτάσσονται σε μια άτυπη, αλλά φυσικοποιημένη, ιεραρχία η οποία εξασφαλίζει μια εύρυθμη λειτουργία για το σύνολο της κοινωνίας ενώ μαθαίνει στα υποκείμενα γενικότερα την αίσθηση της υπακοής σε μια εξουσία, που πολλές φορές μπορεί να μην έχει υλική υπόσταση, αλλά ωστόσο να έχει ισχύ στα υποκείμενα.

Η Piper, ωστόσο, παρακάμπει τους ενδοιασμούς και τις ανησυχίες της οικογένειάς της και έχοντας «μεγάλα όνειρα», τα οποία δεν μπορούσαν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο της επαρχίας, φεύγει από το οικογενειακό της σπίτι. Αυτό μπορεί να εκληφθεί και ως μια αντίθεση αναφορικά με τη διαβίωση της στην επαρχία, αλλά και με το φύλο της. Η προηγούμενη αναφορά τόσο στα παιδικά της χρόνια όσο και στην οικογένειά της, η οποία δε ξεφεύγει από το κυρίαρχο μοντέλο, αλλά το αναπαράγει με συνέπεια και η ταυτόχρονη σύνδεση των ευχάριστων, ασφαλών παιδικών της χρόνων με την οικογένειά της λειτουργούν στην κατεύθυνση της επιβεβαίωσης της ύπαρξης της οικογένειας, ως του μόνου ασφαλούς περιβάλλοντος εντός της κοινωνίας³⁴.

³⁴Πρόκειται για μια χαρακτηριστική φράση της Margaret Thatcher, Βρετανίδας Πρωθυπουργού, εκλεγμένης με το συντηρητικό κόμμα και μια από τις σκληρότερες εκφράστριες του νεοφιλελευθερισμού τόσο στην Αγγλία, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε συνέντευξή της στις 31 Οκτώβρη 1987 στο περιοδικό *Woman's Own* είχε δηλώσει: «Για πολύ καιρό οι πολίτες είχαν εναποθέσει τη λύση των προβλημάτων τους στο κράτος και στην κυβέρνηση και είχαν διοχετεύσει τα προβλήματά τους στην κοινωνία και όπως γνωρίζουμε δεν μπορεί να υπάρξει αυτό. Υπάρχουν μόνο άτομα, άνδρες και γυναίκες και οικογένειες. Και καμιά κυβέρνηση δεν μπορεί να κάνει τίποτα παρά μόνο μέσα από τα άτομα. Για αυτό τα άτομα πρέπει πρώτα να φροντίσουν τον εαυτό τους. Είναι καθήκον μας να προσέχουμε τον εαυτό μας και ύστερα την γειτονιά μας. Οι άνθρωποι σκέφτονται περισσότερο τα δικαιώματά τους παρά τις υποχρεώσεις τους. Δεν μπορεί να υπάρξει ένα τέτοιο δικαίωμα εκτός κι αν έχει προηγηθεί μια υποχρέωση». Η φράση της Θάτσερ ότι υπάρχουν μόνο άτομα και οικογένειες συμπυκνώνει το συντηρητικό αφήγημα που πλαισιώνει το σχηματισμό της οικογένειας. Μια κοινωνία, λοιπόν, είναι μόνο άτομα που ανήκουν σε οικογένειες. Παρατηρούμε ότι η οικογένεια αποτελεί έναν από τους μηχανισμούς πλαισίωσης των συντηρητικών στην παρούσα παράθεση αλλά και ριζοσπαστικότερων πολιτικών σχηματισμών, καθώς αποτελεί όχημα απεύθυνσης στην κοινωνία δείχνοντας τις βαθιές ρίζες, αλλά και τον μη απελευθερωτικό χαρακτήρα της οικογένειας. <http://www.margarethatcher.org/speeches/displaydocument.asp?docid=106689> (10/08/2014).

Και όταν η ασφάλεια που εγγυάται το οικογενειακό πλαίσιο διαρρηγνύεται, η οικογένεια ως ένας από τους κυρίαρχους μηχανισμούς επιβολής και ελέγχου των υποκειμένων, επεμβαίνει για να επαναφέρει την ασφάλεια και την τάξη στο περιβάλλον της επιβεβαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο τον ορισμό της «συνηθισμένης-κανονικής» οικογένειας.

Η μητέρα της, παρά τις σκέψεις που την είδαμε να προβάλλει πιο πάνω για το τι είδους ζωή θα είχε πια η Piper έχοντας απολέσει το αρχικά όμορφο πρόσωπό της, εμφανίζεται να στέκεται στο πλευρό της επιβεβαιώνοντας το ρόλο της τόσο ως μητέρα όσο και ως γυναίκα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε στο προαναφερθέν άρθρο της *Daily Mail* (19/10/2009):

Η Diane εγκατέλειψε τη δουλειά της ως βοηθός σε τάξη σε δημοτικό σχολείο για να φροντίζει την κόρη της σε πλήρη απασχόληση. Όπως, επίσης, της έκανε μασάζ σε τακτική βάση στο σπίτι για να διατηρεί το κατεστραμμένο πρόσωπό της απαλό.

Με αυτοθυσία και αυταπάρνηση, χαρακτηριστικά μιας σωστής μητέρας, παραιτείται από τη δουλειά της για να αφοσιωθεί και να φροντίζει σε διαρκή βάση την κόρη της. Ο ρόλος της μητέρας προβάλλεται να είναι ιδιαίτερα απαιτητικός, να θέτει ως προτεραιότητα και στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος αποκλειστικά και μόνο το παιδί εγκαταλείποντας, όπως φανερώνεται και στην περίπτωση της μητέρας της Piper, οποιαδήποτε προσωπική δραστηριότητα και σε μεγάλο βαθμό τον ίδιο της τον εαυτό. Ταυτόχρονα, η Piper αναπαρίσταται να αποτυγχάνει να δραστηριοποιηθεί με επιτυχία εκτός του οικογενειακού πλαισίου και επιστρέφει και πάλι στη φροντίδα της οικογένειας της, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο την αδυναμία της να ανταπεξέλθει στις δύσκολες στιγμές που βιώνει.

Η ενίσχυση της οικογένειάς της σε αυτόν τον αγώνα που δίνει είναι σημαντική. Το παρακάτω απόσπασμα από το προαναφερθέν άρθρο της *Guardian* (2/6/2012), περιγράφει τον τρόπο με τον οποίον την αντιμετώπισαν τα μέλη της οικογένειας όταν επέστρεψε στο πατρικό της σπίτι. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Μετά που έφυγε η Katie από το νοσοκομείο και επέστρεψε στο πατρικό της σπίτι, έπρεπε να φοράει μια πλαστική μάσκα και η αδερφή της η Suzy προσφέρθηκε να φοράει και αυτή μία σε ένδειξη αλληλεγγύης. Η Suzy επίσης έκρυβε σημειώματα σε όλο το σπίτι, λέγοντας πόσο πολύ την αγαπούσε. Ο αδερφός της ο Paul εντόπισε την Pam Warren, η οποία υπέστη σοβαρά εγκαύματα στο σιδηροδρομικό δυστύχημα στο Paddington, το 1999 και έπρεπε, επίσης, να φοράει πλαστική μάσκα, και κανόνισε να τους επισκεφθεί.

Και στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος:

Η Diane γνέφει: «Αυτή ήταν μια μεγάλη ενίσχυση για όλη την οικογένεια». Οι Diane και ο David έπρεπε να κάνουν μασάζ στο δέρμα της Katie τέσσερις φορές καθημερινά, ενώ πάλευαν να κρατούν το ηθικό της ψηλά. Στην αρχή ήταν τρομοκρατημένη, γεμάτη φόβο ότι θα καεί ή θα δεχθεί επίθεση ξανά, βγαίνοντας έξω δημόσια. Ήταν σαν να ήταν παιδί, που χρειάζεται να επανέλθει στον κόσμο. Υπήρχαν αρκετές φορές, λέει η Diane, που ένιωθε αβοήθητη. «Εάν η Katie αναστατώνεται τότε αναστατώνομαι κι εγώ-εάν κλαίει τότε κλαίω κι εγώ», λέει.

Η δραματικότητα της κατάστασης στην οποία βρίσκεται η Piper μετριάζεται από την οικογενειακή αγάπη που εισπράττει από τα άλλα μέλη της οικογένειάς της. Η οικογένεια αναπαρίσταται να είναι ενωμένη σαν μια γροθιά προκειμένου να αντιμετωπίσει τη δυσκολία που βιώνει το ένα μέλος της δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι αν υπάρχουν σχέσεις φροντίδας, αγάπης και αλληλοκατανόησης μέσα σε αυτήν οποιοδήποτε πρόβλημα επιλύεται όσο σοβαρό και αν είναι. Παράλληλα, η προβολή της μητέρας της να κλαίει όταν κλαίει η κόρη της όπως και να αναστατώνεται όταν αναστατώνεται και αυτή δείχνουν αυτό το ισχυρό δέσιμο ανάμεσα στην μητέρα και στην κόρη. Όλοι προσπαθούν να της δείξουν πόσο την αγαπούν και τη νοιάζονται δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα προστατευτικό κέλυφος για αυτήν. Αυτό δηλώνεται μέσα από την προστατευτική συμπεριφορά που αναπτύσσουν τα αδέρφια της και από την αίσθηση αλληλεγγύης που της δημιουργούν. Ταυτόχρονα, οι γονείς της προβάλλονται ως ακούραστοι και να βρίσκονται διαρκώς στο πλευρό της κόρης τους προκειμένου να αντιπεξέλθουν στο δύσκολο έργο που έχουν αναλάβει.

Η Piper, αναπαρίσταται να επιστρέφει σε μια παιδική ηλικία. Χαρακτηριστική είναι η παρομοίωση ότι «ήταν σαν να ήταν παιδί» που χρησιμοποιεί η μητέρα της για να περιγράψει την κατάστασή της ενώ και η φράση «ένιωθε αβοήθητη» δημιουργούν την εικόνα ενός παιδιού που έχει την ανάγκη της οικογένειάς του για να καταφέρει να ορθοποδήσει, αλλά και για να «επανέλθει στον κόσμο».

Αυτή η συνηθισμένη οικογένεια, όπως περιγράφηκε στην αρχή, αγαπημένη και παρούσα σε κάθε φάση της ζωής των παιδιών της συσπειρώνεται για να βοηθήσει το μέλος της που κινδυνεύει και την έχει ανάγκη. Το παιδί παραμένει παιδί για την οικογένεια, ανεξαρτήτως ηλικίας ενώ η οικογένεια είναι πάντοτε στο πλευρό του

προκειμένου να το βοηθήσει, αλλά και για να μη διαταραχθεί αυτή η πολυπόθητη κανονικότητα.

Το αφήγημα της κανονικότητας της οικογένειας και πόσο σημαντική είναι αυτή στη διαμόρφωση σωστών χαρακτήρων προωθείται εκτός από την προβολή της σφιγχοδεμένης οικογένειας της Piper και μέσα από την αναφορά στο οικογενειακό περιβάλλον του δράστη και στη συσχέτιση με έμμεσο και άρρητο τρόπο στο βίαιο και παραβατικό του ιστορικό. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά στο προαναφερθέν δημοσίευμα της *Daily Mail* (19/10/2009). Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Εάν γνώριζε το πραγματικό του παρελθόν, δεν θα ήταν ποτέ μαζί του από την αρχή. Ο Lynch, που ζούσε στο Shepherd's Bush, στο Δυτικό Λονδίνο, μαζί με τη μητέρα του και τον αδερφό του, είχε καταδίκες για βία και είχε υπηρετήσει ποινή φυλάκισης για ρίξιμο βραστού νερού στο πρόσωπο ενός άλλου άνδρα. Αλλά η Katie δεν ήξερε τίποτα από αυτά.

Η Piper, η αναφορά στην οποία γίνεται με το μικρό της όνομα φανερώνοντας μια συμπάθεια, αλλά και μια οικειότητα που τη φέρνει πιο κοντά στους αναγνώστες αναπαριστώντας την ως ένα δικό τους πρόσωπο, «ντύνεται» με μια άγνοια σχετικά με το παρελθόν του δράστη της επίθεσής της, όπως προκύπτει από τη φράση «αλλά η Katie δεν ήξερε τίποτα από αυτά». Αυτή η άγνοια ενώ την απεκδύει από πιθανές ευθύνες που μπορεί να έχει, ταυτόχρονα τη «ντύνει» με μια αρνητική αφέλεια και ανεμελιά που μπορεί να της στοίχιζε και τη ζωή της. Μια αφέλεια που, ειρήσθω εν παρόδω, επιβεβαιώνει, όπως είδαμε νωρίτερα στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *abcnews* (5/1/2010), την ανησυχία του πατέρα της, η οποία προέκυπτε από το γεγονός ότι ήταν ευκολόπιστη. Πιο πάνω η αναφορά στο δράστη, σε μια από τις σπάνιες, αν όχι η μοναδική αναφορά στο παρελθόν του, κατασκευάζει το προφίλ αυτού που στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Daily Mail* (19/10/2009) είχε χαρακτηριστεί ως το «απόλυτο κακό».

Η θεματική περίοδος της παραγράφου είναι δηλωτική των λεπτομερειών που θα ακολουθήσουν καθώς προεξοφλεί τη στάση που θα κρατούσε η Piper σε περίπτωση που γνώριζε το παρελθόν του δράστη. Η αναφορά στο δράστη γίνεται με το επώνυμό του «Lynch» σε αντίθεση με την αναφορά στο μικρό όνομα της Piper υποδηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο μια απόσταση, αλλά και μια ταύτιση με την Piper. Η περιγραφή του ηθικού αυτουργού της επίθεσης εναντίον της Piper ξεκινάει με την αναφορά στον τόπο διαμονής, την οικογένειά του και συνεχίζει με τις

καταδίκες που είχε και την ποινή φυλάκισης που βάρυνε το ποινικό του μητρώο για παρόμοια ενέργεια σε έναν άνδρα.

Τρία στοιχεία δίνονται για το δράστη εκ των οποίων το ένα αναφέρεται στο οικογενειακό του περιβάλλον χωρίς λεπτομέρειες. Ζούσε με τη μητέρα του και τον αδερφό του, γεγονός που μας οδηγεί να συμπεράνουμε ότι δεν είχε πατέρα, χωρίς να αναφέρεται ο λόγος της απουσίας του. Υπονοείται, όμως, ότι από μια οικογένεια που δεν παρουσιάζει την τυπική-κανονική δομή, σαν και αυτήν της Piper που με τόσο εξονυχιστικό και διεξοδικό τρόπο προβλήθηκε, είναι πολύ πιθανό να έχεις μια παραβατική συμπεριφορά απέναντι στην κοινωνία.

Μια μονογονεϊκή οικογένεια αντιμετωπίζεται πάντα με σκεπτικισμό και προβληματισμό καθώς ξεφεύγει από το κυρίαρχο πρότυπο του ζευγαριού και απειλεί κατά μια έννοια τη συνεκτικότητα που δομείται στην κοινωνία μέσα από την κυρίαρχη δυαδικότητα άνδρας-γυναίκα. Εξάλλου, δεν είναι τυχαίο που αρκετές αναφορές στο δράστη τον περιγράφουν ως ένα διαταραγμένο ψυχικά άνθρωπο. Ο τίτλος του συγκεκριμένου άρθρου «Παραμορφώθηκα άγρια από το διαταραγμένο φίλο μου: Θύμα επίθεσης οξέος γενναία δείχνει το πρόσωπό της», εμφανίζει την ίδια την Piper να χαρακτηρίζει το δράστη ως «διαταραγμένο».

Με αυτούς τους τρόπους όχι μόνο κατασκευάζεται το πρότυπο μιας κανονικής οικογένειας, αλλά ταυτόχρονα ό,τι διαφοροποιείται από αυτό θεωρείται κοινωνικά και ψυχολογικά αποκλίνον από το κυρίαρχο πλαίσιο.

Συμπερασματικά

Η προβολή της συνηθισμένης οικογένειας, η οποία χτίζεται από τις αναφορές στην επαρχία, στους ισχυρούς δεσμούς αγάπης των μελών της οικογένειας, αλλά και στον έλεγχο που έχουν οι γονείς πάνω σε αυτή συμβάλλει στη δημιουργία μιας εικόνας, στην οποία η οικογένεια προβάλλεται ως δομικό συστατικό της κοινωνίας, η οποία εγγυάται την ομαλή εξέλιξη των πραγμάτων έχοντας ως γνώμονα την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας. Επίσης, προβάλλεται η εικόνα μιας κοινωνίας της οποίας τα μέλη λειτουργούν σωστά μέσα από την ύπαρξη της πυρηνικής οικογένειας. Αυτό που συνηθίζεται ουσιαστικά παραπέμπει σε αυτό που κυριαρχεί και αυτό που κυριαρχεί είναι οι πυρηνικές οικογένειες. Με αυτόν τον τρόπο οποιαδήποτε άλλη μορφή οικογένειας, για παράδειγμα μονογονεϊκή, τίθεται στη σφαίρα του ασυνήθιστου, αναπαριστώντας της ως μια όχι και τόσο «φυσιολογική-κανονική» μορφή οικογένειας.

Ταυτόχρονα, μέσα από την προβολή των λόγων του πατέρα για την κόρη του αναπαράγεται το έμφυλο αφήγημα, το οποίο αναδεικνύει το ρόλο κλειδί που διαδραματίζει ο πατέρας-το αρσενικό υποκείμενο στη ζωή των θηλυκών. Παράλληλα, το θηλυκό υποκείμενο, ακόμα και όταν ενηλικιώνεται και σύμφωνα με το κυρίαρχο σύστημα αξιών και λόγων μπορεί να ελέγχει τον εαυτό του, αναπαρίσταται να αμφισβητείται από την οικογένειά του η ικανότητά του να τα καταφέρει εκτός του πλαισίου της οικογένειας. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ο ρυθμιστικός ρόλος που έχει η οικογένεια στη δημιουργία ανεξάρτητων ή μη υποκειμένων.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, όμως, δύσκολα το υποκείμενο μπορεί να δει τον εαυτό του ξέχωρα ως δυναμικό μέλος της κοινωνίας καθώς τα βήματά του εντός αυτής καθοδηγούνται μέσα από μια συγκεκριμένη διαδρομή. Το θηλυκό υποκείμενο παρουσιάζεται ως αδύναμο μπροστά στις όποιες προκλήσεις εμφανίζονται και δέσμιος αποφάσεων που έχουν ληφθεί σε μεγάλο βαθμό από άλλους. Το πλαίσιο αυτό, παράγοντας σχέσεις εξουσίας, μοιάζει να είναι ένα απόρθητο φρούριο από το οποίο εφορμούν αξίες και ιδανικά που στηρίζουν το κυριαρχικό πλαίσιο της κοινωνίας. Αυτό το πλαίσιο βασίζεται πολύ στη διατήρηση μιας συγκεκριμένης κανονικότητας. Η επίθεση που δέχεται η Piper καθώς και όλη η προσπάθειά της για να επανακτήσει τα χαρακτηριστικά της δεν αφορά μόνο αυτή, αλλά και ολόκληρη την οικογένειά της, η οποία κάνει τα πάντα για να επαναφέρει την τάξη και την ομαλότητα στους κόλπους της.

Ως αντίπαλο δέος αυτής της κανονικότητας που δημιουργεί η οικογένεια της Piper αναπαρίσταται η μονογονεϊκή οικογένεια του δράστη, η οποία από τον τρόπο που προβάλλεται δημιουργεί την εντύπωση ότι μόνο η πυρηνική οικογένεια μπορεί να λειτουργήσει στην κατεύθυνση της εξασφάλισης της ομαλότητας-κανονικότητας.

5.7.2 Το όνειρο της οικογένειας

Η προβολή της οικογένειας ολοκληρώνει τον κύκλο της μέσα από την έκφραση της επιθυμίας από την ίδια την Piper να κάνει κάνει και η ίδια οικογένεια. Σαφώς και ένας από τους βασικούς στόχους της οικογένειας είναι η εκμάθηση στα μέλη της των παραδοσιακών αξιών και των θεμελίων μιας οικογένειας. Σύμφωνα με αυτές για να υπάρξει οικογένεια πρέπει να προηγηθεί ο γάμος. Η οικογένεια και ο γάμος φαίνεται ότι απασχολούν την Piper και ελπίζει ότι κάποια μέρα θα καταστεί

δυνατό να επιβεβαιώσει τον κυρίαρχο ρόλο της ως γυναίκα στην κοινωνία. Στα παρακάτω αποσπάσματα από τα προαναφερθέντα δημοσιεύματα της *Daily Mail* (19/10/2009), (16/11/2010) και του *Sky News* (20/10/2009) διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Στο πρώτο απόσπασμα διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Υπάρχουν άνθρωποι που στέκονται και με κοιτάζουν. Ένας άνδρας μάλιστα σήκωσε το καπέλο ήλιου μου και με κορόιδεψε. Αυτές τις στιγμές πληγώνομαι, αλλά δεν τις αφήνω να με πάρουν από κάτω. Θα ήθελα να είμαι σε θέση να έχω άνδρα και οικογένεια κάποια μέρα. Δεν μπορώ να ζω μια ζωή λύπης.

Στη συνέχεια στο δεύτερο απόσπασμα αναφέρεται χαρακτηριστικά:

Υπήρξε μια περίοδος όταν η Katie πίστευε ότι δεν θα είχε ποτέ μια φυσιολογική, χαρούμενη ζωή ξανά αλλά τώρα βγαίνει ραντεβού και ανυπομονεί μια μέρα να αποκτήσει παιδιά. Όταν κάνει, λέει ότι θα προσπαθήσει να τα μεγαλώσει με το παράδειγμα της Diane. «Η μαμά μου έχει έρθει σε κάθε επέμβαση μαζί μου. Περίμενε οχτώ ώρες, σε ένα διπλανό δωμάτιο, χωρίς καρέκλα, για να μπω στο χειρουργείο. Ήρθε σε ξένες χώρες μαζί μου για να κάνω τη θεραπεία χωρίς να μπορεί να μιλήσει με κανέναν. Πραγματικά ελπίζω να μπορέσω να είμαι σαν και αυτή».

Και τέλος στο τρίτο απόσπασμα διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Το όνειρό μου θα ήταν απλά να ζήσω μια φυσιολογική ζωή και μετά από όλα αυτά να μπορέσω να συναντήσω κάποιον ξανά και να μάθω να εμπιστεύομαι έναν άντρα και το φυσιολογικό όνειρο: ένα κορίτσι θέλει να παντρευτεί και να κάνει παιδιά. Πηγαίνω σε εστιατόρια και μπαρ και συνομιλώ με άντρες. Θέλω να παντρευτώ και να αποκτήσω παιδιά αλλά αυτήν τη στιγμή είμαι πολύ απασχολημένη για μια σχέση».

Κοινή συνισταμένη και των τριών παραθεμάτων είναι η έκφραση της ευχής-επιθυμίας από την Piper να κατορθώσει κάποια μέρα, ακολουθώντας το παράδειγμα της δικής της οικογένειας, να αποκτήσει σύζυγο και οικογένεια. Στο πρώτο παράθεμα η αναφορά στην επιθυμία αυτή γίνεται μέσα από την αντίδραση που προκαλεί η εμφάνισή της στη θέασή της και μάλιστα επιλέγεται η αναφορά στην αντίδραση ενός άνδρα απέναντί της, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο τη δυσκολία που αντιμετωπίζει εξαιτίας της εξωτερικής της εμφάνισης. Η εξωτερική εμφάνιση αναδεικνύεται μέσα από τα λόγια της Piper ως ένας σημαντικός παράγοντας στη διαμόρφωση και στην ύπαρξη της προσωπικής της ζωής.

Επίσης, η κανονικότητα της ζωής της ορίζεται μέσα από την ύπαρξη ετεροσεξουαλικής σχέσης καθώς όπως δηλώνει χαρακτηριστικά θα ήθελε να είναι σε θέση να έχει «άνδρα και οικογένεια κάποια μέρα», ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο το αφήγημα της κανονικότητας, η οποία χωρίς να αποκλείει ακριβώς, αλλά κυρίως με το να τις θεωρεί αποκλίνουσες συμπεριφορές από αυτή, απορρίπτει άλλες μορφές σεξουαλικότητας. Στο δεύτερο απόσπασμα αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι η ύπαρξη κανονικής ζωής για τη Piper, μετά την επίθεση που είχε δεχθεί, ήταν ένα απατηλό όνειρο. Η κανονικότητα, ωστόσο, επέστρεψε μέσα από τη σχέση που έχει ενώ το όνειρο της μητρότητας ενισχύει ακόμη περισσότερο την αναζήτηση της πολυπόθητης φυσιολογικής ζωής. Βέβαια η φράση που δηλώνει ότι «βγαίνει ραντεβού τώρα» δίνει ένα πρόσκαιρο και όχι μόνιμο χαρακτήρα στη σχέση της, δηλώνοντας ότι είναι στην αναζήτηση του σωστού συντρόφου, με τον οποίο θα δημιουργήσει στο μέλλον την οικογένειά της. Εξάλλου, όπως τονίζει και λίγο παρακάτω, το πρότυπό της είναι η μητέρα της και η αφοσίωση που έδειξε σε αυτήν την μακριά περίοδο που διένυσε η Piper.

Η μητέρα για μια ακόμη φορά προβάλλεται να είναι όχι μόνο προστατευτική, αλλά να παραιτείται ουσιαστικά από τη δική της ζωή για να αποκτήσει το παιδί της ξανά ζωή. Πρόκειται για τη ρητή επιβεβαίωση του προτύπου της αυτοθυσιαζόμενης μητέρας για το καλό του παιδιού της. Η ζωή μιας τέτοιας γυναίκας υφίσταται μόνο μέσα από την οικογένεια. Αυτό βέβαια δεν προκαλεί εντύπωση καθώς, εντός των συγκεκριμένων πολιτισμικών ορίων, είναι πάγιο δεδομένο να αναγνωρίζεται στη γυναίκα η μητρότητα ως βασικό χαρακτηριστικό. Όπως αναφέρει εξάλλου και ο Allan (στο Walls 2007:2) «ίσως ο ρόλος της μητέρας είναι ο πιο σταθερός και διαρκής σε ολόκληρο το δυτικό κόσμο».

Σύμφωνα με αυτήν την αντίληψη αυτό είναι που της προσδίδει τη θηλυκή βιολογική ταυτότητα και το ίδιο ταυτόχρονα, όταν απουσιάζει, της την αφαιρεί, οδηγώντας στη βίωση μιας κατάστασης κοινωνικής αποτυχίας. Η Butler (1999:41), υποστηρίζει ότι η μητρότητα είναι ένας κοινωνικά κατασκευασμένος θεσμός, ο οποίος χρησιμοποιείται για να νομιμοποιήσει τη γυναικεία καταπίεση και συμβάλλει έτσι στην ισχυροποίηση του αφηγήματος ότι μόνο οι μητέρες είναι «αληθινές» γυναίκες. Επιπλέον, η αναπαραγωγική λειτουργία ορίζεται ως το κομβικό σημείο για την προβολή των έμφυλων διακρίσεων και την ισχυροποίηση του κυρίαρχου ετεροκανονιστικού σεξουαλικού προτύπου.

Έτσι και εδώ στην περίπτωση της Piper η κανονική της ζωή θα επιστρέψει μέσα από το γάμο και τη μητρότητα διαιωνίζοντας και αυτή με τη σειρά της τις κυρίαρχες αξίες που ξεπηδάνε μέσα από το θεσμό του γάμου και της οικογένειας. Αυτή η αντίληψη γίνεται περισσότερο έκδηλη στο τρίτο παράθεμα όπου η Piper εκφράζει την επιθυμία της να «ζήσει μια φυσιολογική ζωή» ενώ κάνει λόγο και για το «φυσιολογικό όνειρο». Η διπλή αναφορά στη λέξη «φυσιολογικό» αφενός εκφράζει την έντονη επιθυμία της Piper για την επιστροφή της ζωής της στην κανονικότητα. Αφετέρου αναδεικνύει το πλαίσιο στο οποίο μπορεί να καλλιεργηθεί αυτή η κανονικότητα, το οποίο δεν είναι άλλο από την απόκτηση ενός συντρόφου, με τον οποίο θα δημιουργηθεί μια σχέση εμπιστοσύνης, η οποία θα οδηγήσει και στην απόκτηση παιδιών. Επιπλέον, στο παράθεμα αυτό η Piper εμφανίζεται από τη μια να προσπαθεί να δημιουργήσει αυτές τις συνθήκες, όπως προκύπτει μέσα από τη φράση «πηγαίνω σε εστιατόρια και μπαρ και συνομιλώ με άντρες» από την άλλη όμως η οικογένεια³⁵ φαίνεται να αποτελεί ένα μακροπρόθεσμο στόχο σύμφωνα με την κατακλείδα του αποσπάσματος.

Συμπερασματικά

Παρατηρούμε ότι μέσα από την ενδελεχή αναφορά στην οικογένεια της Piper αναδύονται διάφορα αφηγήματα που καταλήγουν να αναπαράγουν κυρίαρχες αντιλήψεις, σκέψεις και συμπεριφορές συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη τροφοδότηση των διαφόρων κοινωνικών ιεραρχιών. Το παραμορφωμένο πρόσωπο της Piper, έτσι όπως βιώνεται από την οικογένειά της και όπως προβάλλεται μέσα από τα ΜΜΕ, γίνεται ο καμβάς πάνω στον οποίο λαμβάνουν υπόσταση το φύλο, η σεξουαλικότητα, αλλά και η κοινωνική τάξη. Η οικογένεια, αντιμετωπιζόμενη ως μια φυσικοποιημένη οντότητα, με την έννοια ότι υπήρχε, υπάρχει και θα υπάρχει, αποτελεί ένα χρήσιμο πεδίο μελέτης της ανάδυσης των παραπάνω κοινωνικών ιεραρχιών. Μέσω αυτής και της προβολής της από τα ΜΜΕ ως ενός σημαντικού φορέα ελέγχου και κανονικοποίησης, επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό όχι μόνο η

³⁵ Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι η Piper το Μάρτη του 2014, έξι χρόνια μετά την επίθεση που δέχθηκε γέννησε μια κόρη, την Belle Elizabeth. Το Δεκέμβρη του ίδιου χρόνου πάντρευτηκε και το σύντροφο και πατέρα του παιδιού της, Richard James Sutton. Με αυτόν τον τρόπο η Piper επιβεβαίωσε τόσο τις προσωπικές όσο και τις κοινωνικές προσδοκίες αναφορικά με την επίτευξη οικογένειας. Ο διακαής της πόθος έγινε πραγματικότητα και η Piper επιτέλεσε ένα ακόμη κοινωνικά κατασκευασμένο ρόλο που επιβεβαιώνει, ωστόσο, τη θηλυκότητά της, που μέσα από αμέτρητες και συνεχείς επεμβάσεις προσπάθησε να επαναφέρει. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2863383/Acid-attack-survivor-Katie-Piper-announces-engagement-carpenter-boyfriend.html>, (6/12/2014).

φυσικοποίηση του φύλου και της έμφυλης διάκρισης, της σεξουαλικότητας και της κοινωνικής τάξης, αλλά και η επιθυμητή κοινωνική ομαλότητα.

Η Piper προβάλλεται μέσα από το φακό της κανονικοποίησης, όταν εμφανίζεται και αυτή να αναζητά το «φυσιολογικό» μέσα από το γάμο, ο οποίος προβάλλεται ως σκοπός ζωής για αυτήν και τον οποίο δεν έπαψε να ονειρεύεται ακόμα και όταν ήταν σοβαρά παραμορφωμένη. Η σταδιακή βελτίωση της εμφάνισής της μεγιστοποίησε τις πιθανότητες να ζήσει κάποια στιγμή το όνειρό της έχοντας ως πρότυπό τη μητέρα της. Όλες αυτές οι αφηγήσεις συμβάλλουν στην ισχυροποίηση των κυρίαρχων αξιών μέσα στην κοινωνία έτσι όπως εκπροσωπούνται από την οικογένεια, η οποία προβάλλεται μέσα από συγκεκριμένη οπτική και μην αφήνοντας περιθώρια αμφισβήτησής της ή θέασής της από μια διαφορετική οπτική γωνία.

Ταυτόχρονα, μέσα από την αναφορά στα ψυχικά κατάλοιπα που άφησε στη Piper τόσο η επίθεση όσο και όλη η προσπάθεια ανάκτησης της χαμένης εμφάνισής της υφέρπει ένα άλλοτε ορατό και ρητό και άλλοτε αόρατο και άρρητο πλέγμα ανασφάλειας και φόβου, το οποίο καλλιεργείται σε μεγάλο βαθμό τόσο από την ίδια την Piper όσο και από την οικογένειά της.

5.8 Φόβος-Ασφάλεια

Στις κοινωνίες της μετανεωτερικότητας ο φόβος και η ασφάλεια είναι δύο αλληλοδιαπλεκόμενα αφηγήματα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Rachel Pain και Susan J. Smith (2008) στο βιβλίο τους *Fear: Critical Geopolitics and Everyday Life*, ο φόβος είναι βασικό συστατικό της καθημερινότητας των υποκειμένων καθώς μπορείς να τον εντοπίσεις σχεδόν παντού.

Στην περίπτωση της Piper ο φόβος προκύπτει μέσα από τα δημοσιεύματα να να είναι δομικό στοιχείο της καθημερινότητάς της μετά την επίθεση που δέχθηκε. Ο φόβος και η ανάγκη για ασφάλεια στην περίπτωση της Piper προβάλλεται στα δημοσιεύματα μέσα από την αλληλεπίδραση με το δημόσιο χώρο. Με αυτόν τον τρόπο ο δημόσιος χώρος αναπαρίσταται ως ένα μη προνομιακό και ελεύθερο πεδίο δράσης για τα θηλυκά υποκείμενα ενώ και η προβολή της Piper ως ένα εύθραστο και διαρκώς φοβισμένο υποκείμενο ενισχύει αυτήν την άποψη.

5.8.1 Η αναβίωση του φόβου

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Daily Mail* (19/10/2009), φαίνεται ότι ο φόβος σκιάζει τη ζωή της αποτελώντας κομμάτι της καθημερινότητάς της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το ψυχολογικό τραύμα ήταν τεράστιο και πήρε μήνες στην Katie να βγει έξω. Κρατάει όλες τις πόρτες και τα παράθυρα κλειδωμένα, τρομοκρατείται από απρόσμενα τηλεφωνήματα και φοβάται να φτιάξει ζεστά ποτά λόγω των αναμνήσεων που αναβιώνει. Αλλά η Katie ακόμα έχει εφιάλτες και φόβους από την απελευθέρωση του Lynch. Όταν παράνομα είχε πάρει ένα τηλέφωνο στη φυλακή το χρησιμοποιούσε για να στέλνει μηνύματα στο διαδίκτυο λέγοντας πόσο πολύ του έχει λείψει. Τώρα έχει κλείσει όλους τους διαδικτυακούς λογαριασμούς της.

Από το παραπάνω απόσπασμα προκύπτει ότι το συμβάν της επίθεσης έχει προκαλέσει μεγάλο ψυχικό κόστος στην Piper, η οποία περιγράφεται ως ένα πάρα πολύ φοβισμένο υποκείμενο, που φαίνεται να νιώθει ανυπεράσπιστα και ευάλωτη. Το παραπάνω απόσπασμα και η περιγραφή που δίνεται είναι δηλωτικά στοιχεία μιας έντονα φοβικής ατμόσφαιρας. Ερμητικά κλειστές πόρτες και παράθυρα, αισθήματα τρόμου σε μη αναμενόμενα τηλεφωνήματα, συνθέτουν το σκηνικό τρόμου στο οποίο ζει μετά την επίθεση και το οποίο περιγράφεται με γλαφυρό τρόπο. Φοβάται τον Lynch και για αυτό το λόγο προβαίνει σε μια σειρά ενέργειες προκειμένου να νιώσει ασφάλεια. Αυτό δείχνει πόσο ο φόβος έχει εισχωρήσει βαθύτερα μέσα της και καθορίζει τις κινήσεις της.

Μια ακόμη πτυχή του αφηγήματος του φόβου προκύπτει μέσα από την αναφορά στο διαδίκτυο αναδεικνύοντας και μια φοβία για την τεχνολογία. Αυτό φαίνεται από το γεγονός κλείνει όλους τους διαδικτυακούς επειδή ο φόβος την καθοδηγεί. Το διαδίκτυο που ήταν ο χώρος που είχε γνωρίσει τον Lynch τώρα προβάλλεται να έχει μετατραπεί σε εφιάλτη για αυτήν. Επίσης, η απειλή που νιώθει από το διαδίκτυο προσδίδει σε αυτό υπερφυσικές δυνάμεις. Προβάλλεται, δηλαδή, σαν να είναι δυνατό με κάποιο απροσδιόριστο τρόπο ο Lynch να μπορεί να εισχωρήσει μέσα από τον υπολογιστή της στη ζωή της και αυτό δείχνει όχι μόνο το μέγεθος του φόβου, αλλά και τις παράλογες διαστάσεις που μπορεί να πάρει όταν κυριεύει την λογική.

Ο φόβος αυτός εκκινεί σε μεγάλο βαθμό, κρίνοντας από τη συχνή αναφορά που γίνεται στα δημοσιεύματα, από την γνωριμία που είχε κάνει με το Lynch μέσω λογαριασμού στο μέσο κοινωνικής δικτύωσης Facebook. Στα περισσότερα

δημοσιεύματα που αναφέρονται στον τρόπο γνωριμίας τους, υφέρπει αφενός μια καταδίκη στη συγκεκριμένη επιλογή και αφετέρου προκύπτει μια φοβία απέναντι στις νέες συνήθειες κοινωνικοποίησης που αναπτύσσονται μέσω του διαδικτύου. Και στα δύο παραθέματα από τα προαναφερθέντα δημοσιεύματα των *Guardian* (2/6/2012) και *abcnews* (5/1/2010) που ακολουθούν γίνεται η σύνδεση ανάμεσα στην ανασφάλεια και στο διαδίκτυο. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Στο πρώτο απόσπασμα διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Το 2008, η Katie Piper, βιάστηκε από ένα άντρα που τον είχε γνωρίσει στο διαδίκτυο. Αυτός ύστερα κανόνισε κάποιος να πετάξει οξύ στο πρόσωπό της. Ήταν στις αρχές των 20 της, ζούσε στο Λονδίνο, εμφανιζόμενη σε μεταμεσονύκτιες τηλεοπτικές εκπομπές όταν προσεγγίστηκε από έναν άντρα που ονομαζόταν David Lynch στο Facebook. Είχαν 30 κοινούς φίλους στο διαδίκτυο, οπότε αρχικά φαινόταν αξιόπιστος και μετά που τη βομβάρδιζε με ωραία μηνύματα άρχισε να τον βλέπει.

Και στη συνέχεια στο δεύτερο απόσπασμα αναφέρεται χαρακτηριστικά:

«Η πρώτη αρχική επαφή έγινε στο Facebook, όπου μου έστειλε μηνύματα...Στη φωτογραφία προφίλ του ήταν αυτός με κοστούμε πολεμικών τεχνών. Και ύστερα, τις επόμενες μέρες συνεχίσαμε να μιλάμε διαδικτυακά και τελικά ανταλλάξαμε αριθμούς. Πραγματικά μου άρεσε αρκετά και ολόκληρη η εικόνα που μου παρουσίασε πραγματικά μου άρεσε».

Το πρώτο παράθεμα αποτελεί τον επίτιτλο στο δημοσίευμα της *Guardian*. Η πληροφορία που μας δίνει είναι ότι η Piper βιάστηκε από έναν άνδρα που γνώρισε διαδικτυακά. Αυτή η περιγραφή της γνωριμίας μέσα από διαδίκτυο μπορεί να υπονοεί ότι μια τέτοιου είδους γνωριμία δεν εγγυάται καμιά ασφάλεια σε αυτόν/ή που θα την επιχειρήσει. Αντίθετα, είναι δυνατό και πολύ πιθανό να κινδυνεύσει ακόμα και η ζωή του, όπως αποδεικνύεται περίτρανα μέσα από την περίπτωση της Piper. Το διαδίκτυο και η χρήση του από τα υποκείμενα έχουν ως ένα σημαντικό βαθμό επαναπροσδιορίσει αυτό που λέμε δημόσιο χώρο.

Δημόσιος χώρος μπορεί να είναι και η επικοινωνία μέσω διαφόρων μορφών κοινωνικής δικτύωσης και το παραγόμενο από αυτές υλικό να αντικαθιστά ή να ανανεώνει την υπάρχουσα αντίληψη περί δημόσιου χώρου. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Paccagnella (1997 στο Campell 2004:219) «Το διαδίκτυο συνιστά ένα έξοχο παράδειγμα του πώς οι άνθρωποι μπορούν να χτίσουν σχέσεις και κοινωνικές συμπεριφορές, οι οποίες είναι απολύτως αληθινές και σημαντικές παρά τη φυσική απουσία αγγίγματος». Η χαρακτηριστική φράση είχαν «30 κοινούς φίλους στο

διαδίκτυο», η οποία αποτέλεσε την πρώτη εγγύηση για τη γνωριμία τους δείχνει την οικειοποίηση ενός λεξιλογίου που χρησιμοποιείται στις διαπροσωπικές επαφές, αλλά ταυτόχρονα και τη μετατόπιση από τον συνηθισμένο τρόπο γνωριμίας.

Η αναφορά στη γνωριμία μέσω Facebook του δράστη και του θύματος είναι κοινό σημείο αναφοράς σχεδόν όλων των δημοσιευμάτων. Και στο δεύτερο απόσπασμα παρατηρούμε ότι μέσω της Piper γίνεται η αναφορά στη γνωριμία τους μέσω του διαδικτύου. Ενδεχομένως είναι αυτή η ιδιόμορφη μορφή γνωριμίας που τραβάει την προσοχή και εστιάζει στην προβολή της. Ταυτόχρονα, όμως, είναι και το πλήθος λόγων αναφορικά με τους κινδύνους που ελλοχεύουν στο διαδίκτυο που του δίνει μια επιπλέον αξία αναφοράς. Δεν είναι διόλου τυχαία η συχνή αναφορά στον τρόπο γνωριμίας τους καθώς πίσω από αυτή φαίνεται να κρύβεται μια αδυναμία διαχείρισης ενός, όχι και τόσο νέου για να είμαστε ακριβείς, μοντέλου εξέλιξης των ανθρωπίνων σχέσεων μέσω νέων μορφών κοινωνικοποίησης που προσφέρεται από το διαδίκτυο.

Πίσω από τις αιχμές που αφήνονται για αυτόν τον τρόπο γνωριμίας υφέρπει ένας διαρκής κίνδυνος, που παραμονεύει σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης ζωής και δράσης. Επιπλέον, οι φόβοι που κατακλύζουν την καθημερινότητα των ανθρώπων μεταφέρονται και στο χώρο του διαδικτύου αποδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο ότι το διαδίκτυο είναι ένας ζωτικός, διαδραστικός χώρος για τα υποκείμενα καθιστώντας τον με αυτόν τον τρόπο προέκταση του ορατού κόσμου. Ο φόβος εστιάζει δηλαδή στην καθημερινή ζωή (Pain&Smith 2008:6).

Αποτέλεσμα της συχνής περιγραφής τόσο της γνωριμίας όσο και αυτών που ακολούθησαν αυτής είναι η διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος φόβου που σχετίζεται τόσο με τη χρήση των καινούριων τεχνολογιών όσο και με το φόβο χρήσης του δημόσιου χώρου εν γένει.

Καθώς η επίθεση που δέχθηκε με οξύ η Piper έγινε σε δημόσιο χώρο, φαίνεται από τα δημοσιεύματα ότι η σχέση της με το δημόσιο χώρο διαταράχθηκε σε μεγάλο βαθμό. Αυτό προκύπτει από τα λεγόμενα της στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Daily Mail* (11/6/2012). Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η επίθεση άφησε την Katie φοβισμένη να βγει έξω δημόσια και η αυτοπεποίθησή της ήταν όλον τον καιρό χαμηλή καθώς απεχθανόταν να δει το σηματοδεδεμένο πρόσωπό της, το οποίο έπρεπε να το καλύπτει με μια προστατευτική μάσκα για δύο χρόνια.

Το επίθετο «φοβισμένη» είναι το αποτέλεσμα της επίθεσης που δέχθηκε και η οποία είχε ως συνέπεια να μην μπορεί να διαχειριστεί μια πιθανή δημόσια έξοδο επειδή φοβόταν ότι μπορεί να της ξανασυμβεί κάτι ανάλογο, εξάλλου σε προηγούμενο απόσπασμα από τη *Daily Mail* (19/10/2009) αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι «πήρε μήνες στην Katie να βγει έξω» γεγονός που δείχνει το μέγεθος της ζημιάς που της είχε προκληθεί τόσο σε ψυχολογικό επίπεδο όσο και σε εμφανισιακό, όπως προκύπτει από τη φράση ότι «απεχθανόταν να δει το σηματοδεδεμένο πρόσωπό της». Η Piper εμφανίζεται αδύναμη να αντιμετωπίσει τα βλέμματα των άλλων που θα έπεφταν πάνω στο πρόσωπό της και ενδεχομένως να δεχόταν υποτιμητικά σχόλια για αυτό. Στο συγκεκριμένο σημείο ο φόβος λαμβάνει και κοινωνικές διαστάσεις αφού προβάλλεται να φοβάται τις αντιδράσεις των υποκειμένων στη θέση του κατεστραμμένου προσώπου της.

Στα αποσπάσματα που ακολουθούν από τα προαναφερθέντα δημοσιεύματα των *abcnews* (5/1/2010) και της *Guardian* (2/6/2012), η Piper εμφανίζεται να ανακαλεί τις στιγμές της επίθεσης με λεπτομέρειες ενώ στο δεύτερο παράθεμα η δημοσιογράφος του άρθρου αναφέρεται στο αίσθημα φόβου που αναπαρίσταται μέσα από τη στάση της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Κρατούσε ένα καφέ και το είχε ακριβώς εδώ, έτσι σκέφτηκα: «Καλά, αυτός ο άντρας πραγματικά θέλει να του δώσω μερικά ψιλά» και πήρα τα χέρια για να του δώσω χρήματα και καθώς το έκανα και γύρισα αυτός απλά μου το πέταξε όλο στο πρόσωπό μου. Στην αρχή, νόμισα ότι μου πέταξε καφέ γιατί ήταν στο δρόμο με μια κούπα καφέ. Και ύστερα ο πόνος ήταν τόσο άσχημος που πίστεψα ότι ο άντρας μου πέταξε ένα σπίρτο... οπτικά σκέφτηκα ότι πρέπει να είμαι σαν ένα μεγάλο φλεγόμενο πορτοκάλι επειδή ήταν τόσο οδυνηρό και...τόσο άσχημο».

Και στο δεύτερο απόσπασμα διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Καθισμένη στον καναπέ δίπλα στη Diane, είναι μόνο η ελαφρώς αμυντική στάση της Katie-γόνата στο στήθος, χέρια τυλιγμένα γύρω από αυτά-η οποία προδίδει τον αντίκτυπο του τι έγινε τέσσερα χρόνια πριν. Με τα ριγμένα μαλλιά της και τα πανύψηλα τακούνια της, είναι εξαιρετικά λαμπερή και η καριέρα της είναι ακμάζουσα.

Το γεγονός ότι η Piper εμφανίζεται να ανακαλεί το περιστατικό της επίθεσης δείχνει ότι σε ένα βαθμό έχει προχωρήσει αρκετά από το περιστατικό που της προκάλεσε τόσο μεγάλο κακό και είναι δυνατό να το βλέπει μέσα από κάποια απόσταση. Ωστόσο, η αναβίωση της επίθεσης από την Piper καρέ καρέ δίνει μια έντονη δραματικότητα και τραγικότητα στο περιστατικό. Η προσέγγισή της από έναν

άγνωστο, στον εξωτερικό δημόσιο χώρο και η βίαιη επίθεση εναντίον της στήνει ένα σκηνικό τρόμου. Η διεξαγωγή της επίθεσης στο δημόσιο χώρο έχει το δικό της συμβολισμό και τα δικά της μηνύματα με αποδέκτες κατά κύριο λόγο τα θηλυκά υποκείμενα που ζουν και κινούνται σε αυτόν καθώς η επίθεση που περιγράφεται έγινε σε γυναίκα. Η περιγραφή του οξέος που πέφτει πάνω στο πρόσωπό της και τα αισθήματα που νιώθει την καθιστούν, με βάση τα δημοσιεύματα, μια τραγική ηρωίδα³⁶, που βιώνει μια κατάσταση που ξεπερνάει τις δυνάμεις της.

Η τραγικότητά της εντείνεται από τη μεταφορά που χρησιμοποιεί για να περιγράψει το πώς ένιωθε όταν έπεσε το οξύ πάνω στο πρόσωπό της, χαρακτηριστικά αναφέρει ότι ένιωθε το πρόσωπό της να κομματιάζεται, να σπάει. Χαρακτηριστικά αναφέρει: «θυμάμαι κομμάτια από το πρόσωπό μου να βγαίνουν έξω». Αυτή η εικόνα του «σπασμένου-κομματιασμένου» προσώπου προβάλλει το πρόσωπο ως ένα εύθραστο αντικείμενο αναδεικνύοντας ταυτόχρονα το πόσο πολύτιμη είναι η ύπαρξή του για ένα υποκείμενο και τι συνεπιφέρει η απώλειά του. Ταυτόχρονα, οι φράσεις που περιγράφουν τόσο την κατάστασή της όσο και την αντίδραση των ανθρώπων που την έβλεπαν είναι δηλωτική της κατάστασης πανικού που είχε κυριαρχήσει «είχα πανικοβληθεί, οι άνθρωποι είχαν φοβηθεί». Η εικόνα της φλεγόμενης πορτοκαλί μπάλας που χρησιμοποιεί για να περιγράψει πώς ένιωθε καθώς και η εικόνα της ρίψης οξέος στο πρόσωπό της και στο σώμα της δημιουργούν ένα σκηνικό τρόμου, το οποίο επικουρείται από τις αντιδράσεις των ανθρώπων.

Η αναφορά που γίνεται στο επόμενο απόσπασμα από την εφημερίδα *Guardian* στη στάση του σώματος της κατά τη διάρκεια της συνέντευξης συμβάλλει στη δημιουργία μιας εικόνας ενός φοβισμένου και ευάλωτου θηλυκού υποκειμένου. Στέκεται δίπλα στη μητέρα της, η οποία φέρεται να προσωποποιεί την ασφάλεια για την Piper. Επίσης, βρίσκεται σε ένα περιβάλλον που φαινομενικά τουλάχιστον δεν υπάρχει κάποιος κίνδυνος που να την απειλεί και παρόλα αυτά παρατηρούμε να περιγράφεται ως φοβισμένη και η στάση τους σώματός να ερμηνεύεται από την αρθογράφο ως στάση φόβου και ως τη μόνη ένδειξη για αυτό που της είχε συμβεί

³⁶Σύμφωνα με την Εισαγωγή στη Δραματική Ποίηση τα χαρακτηριστικά ενός τραγικού ήρωα είναι η σύγκρουσή του με υπέρτερες δυνάμεις, η ανάδειξη του ηθικού μεγαλείου του και η μετάβασή του από την άγνοια στην γνώση, στην λύτρωση ή την συντριβή. Αυτός ο ορισμός στην περίπτωση της Piper επιβεβαιώνεται με ένα παρόμοιο τρόπο. Ανώτερες δυνάμεις στην περίπτωση της Piper ήταν η βία που της ασκήθηκε με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να μην μπορεί να αντιδράσει. Η μετάβαση από την άγνοια στη γνώση, εν προκειμένω αυτό συμβαίνει με την παραδοχή της ότι η ομορφιά δεν είναι απαραίτητη για τη ζωή και εντέλει έχουμε την κάθαρση της ηρωίδας, η οποία συγχωρεί το δράστη και κοιτάει το μέλλον της.

καθώς η εικόνα της είναι εντυπωσιακή. Το σημαντικότερο σημείο σε αυτό το απόσπασμα είναι η ερμηνεία της στάσης της, μέσω της οποίας αναπαράγεται και καλλιεργείται ένας κίνδυνος και ένας φόβος που στην παρούσα φάση δεν υπήρχε λόγος αναφοράς.

Η στάση αυτή που έχει πάρει η Piper κατά τη διάρκεια της συνέντευξης φτιάχνει την εικόνα μιας φοβισμένης, ευάλωτης και ανίκανης να διαχειριστεί ικανοποιητικά τους φόβους της, γυναίκας. Παράλληλα, το φύλο της Piper τονίζεται μέσα από τις αναφορές στην εντυπωσιακή της εμφάνιση, στα ψηλοτάκουνα παπούτσια που φοράει. Μια τονισμένη θηλυκότητα, της οποίας όμως προηγείται μια εικόνα φοβισμένης, ευάλωτης και εξαρτημένης γυναίκας, που έχει στο πλάι της την μητέρα της.

Αυτός ο φόβος που έχει χαραχθεί βαθιά στην ύπαρξη της Piper μετά την επίθεση, η οποία έπληξε την εξωτερική της εμφάνιση αντανακλάται και σε αυτή. Σε αυτό το πλαίσιο, σημαντικό ρόλο, όπως προκύπτει από τα λεγόμενά της, έπαιξε και η αλλαγή του χρώματος των μαλλιών της, μια αλλαγή που συνδέει το ξανθό χρώμα μαλλιών με την σεξιστική νοοτροπία συμπεριφορά των ανδρών. Στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Daily Mail* (17/11/2011) διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η πρώτη μου δημόσια εμφάνιση σαν μελαχρινή (επάνω φωτογραφία). Δεν είμαι πια αυτό «το ξανθό κορίτσι που της είχε ριχτεί οξύ στο πρόσωπό της». Δεν είμαι ο στόχος των ανδρών με «τα λευκά φορτηγά» πια. Μια φορά, καθώς έβγαινα από ένα ταξί άκουσα αυτόν τον απαίσιο χαιρετισμό: «Οου ξανθούλα! Ακούστηκε από ένα κτίριο δίπλα.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, η Piper εμφανίζεται να αιτιολογεί τρόπο τινά την αλλαγή του χρώματος των μαλλιών της, η οποία από ξανθιά έγινε μελαχρινή. Η φράση που χρησιμοποιεί συνδέοντας τα ξανθά μαλλιά με την περίοδο που είχε δεχθεί επίθεση με οξύ είναι «δεν είμαι πια το ξανθό κορίτσι που είχε δεχθεί οξύ στο πρόσωπό της». Με τη φράση αυτή θέλει να δείξει την εξέλιξή της αναφορικά με αυτό που ήταν και με αυτό που είναι στο παρόν. Από εκεί που στην αρχή τα ξανθά μαλλιά της προβαλλόταν από τα δημοσιεύματα ως η «αιτία» για τα βλήματα των ανδρών, τα οποία θεωρούνταν με τον τρόπο που προβαλλόταν επιθυμητά, τώρα η μεταστροφή στον τρόπο που αντιμετωπίζει το χρώμα των μαλλιών της είναι χαρακτηριστική. Με την αλλαγή που έκανε στο χρώμα των μαλλιών της φέρεται να πιστεύει ότι δεν θα είναι πια «στόχος» σεξιστικών σχολίων από περαστικούς. Η λέξη «στόχος» δείχνει

το μέγεθος της δύσκολης θέσης που νιώθει ότι έχει περιέλθει, αλλά και τον φόβο που νιώθει. Το ξανθό χρώμα μαλλιών συνδέεται με σεξιστικές συμπεριφορές και αντιδράσεις από πλευράς των ανδρών.

Το γεγονός ότι η Piper αλλάζει το χρώμα των μαλλιών της εξαιτίας των σεξιστικών σχολίων των οποίων είναι αποδέκτρια δείχνει το μέγεθος της παρενόχλησης που της ασκούσαν, αλλά και την αλλαγή στη ψυχολογία της. Δηλαδή ενώ πριν τέτοιου είδους σχόλια φαίνεται ότι όχι μόνο ήταν επιθυμητά αλλά και επιδιώκονταν για τόνωση της αυτοπεποίθησής της τώρα αντιμετωπίζονται με αηδία και την αναγκάζουν να αλλάξει και την εμφάνισή της που ήταν το σήμα κατατεθέν της και όλοι την αναγνώριζαν μέσω αυτής.

Ουσιαστικά υποδηλώνεται ότι η αλλαγή αυτή έγινε όχι ως αποτέλεσμα μιας πραγματικής της επιθυμίας, αλλά γιατί αναγκάστηκε λόγω των σχολίων που άκουγε και του φόβου να μην της ξανασυμβεί κάτι αντίστοιχο. Με αυτόν τον τρόπο τονίζεται ο ρόλος του θύματος και η αδυναμία του χαρακτήρα της Piper, η οποία φαίνεται να καλύπτεται από ένα πέπλο φόβου, το οποίο κατευθύνει τις επιλογές της όχι με βάση τις δικές της επιθυμίες, αλλά με κριτήριο τον αντίκτυπο που έχουν οι πράξεις της στα αρσενικά υποκείμενα.

Ο φόβος όμως μέσα από την περίπτωση της Piper λαμβάνει και πολιτικά χαρακτηριστικά, με την έννοια ότι το περιστατικό της επίθεσης που της συνέβη όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω σε δημόσιο χώρο, χρησιμοποιείται από το πολιτικό κόμμα των Εργατικών στη Μ. Βρετανία προκειμένου να προωθήσουν την ευρεία χρήση καμερών κλειστού κυκλώματος παρακολούθησης ανεβάζοντας με αυτόν τον τρόπο τον πήχη του φόβου που μπορεί να αισθανθεί ένας πολίτης. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα του *bbc* (28/4/2010), διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Δήλωσε ότι οι δράστες της μπορεί να μην είχαν συλληφθεί και οδηγηθεί στη δικαιοσύνη εάν δεν βρισκόταν σε χρήση το κλειστό σύστημα παρακολούθησης. «Εάν δεν έχεις να κρύψεις κάτι, δεν έχεις να φοβηθείς τίποτα. Χωρίς το κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης οι δράστες μου θα μπορούσαν να είχαν διαφύγει ελεύθερα». Δήλωσε ότι τώρα είναι «άνετη» από την σκέψη ότι οι κάμερες του κλειστού κυκλώματος παρακολούθησης βρίσκονται σε πολλά μέρη και δεν θα ζούσε ή θα δούλευε σε μια περιοχή χωρίς αυτές.

Η Piper, ως θύμα επίθεσης που διεξήχθη στον εξωτερικό δημόσιο χώρο, χρησιμοποιείται από έναν πολιτικό σχηματισμό για να προωθήσει την ευρεία παρακολούθηση των κινήσεων των πολιτών με σκοπό την αύξηση του αισθήματος

ασφάλειας. Ο δημόσιος χώρος παρουσιάζεται ως μια επικίνδυνη αρένα για όλους όσους τον χρησιμοποιούν μα περισσότερο για τα θηλυκά υποκείμενα καθώς ο λόγος περί φόβου και ασφάλειας αξιοποιεί την επίθεση που συνέβη σε μια γυναίκα, αλλά ταυτόχρονα αρθρώνεται από την ίδια γυναίκα που δέχθηκε την επίθεση. Με τις φράσεις της «χωρίς το κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης οι δράστες μου θα μπορούσαν να είχαν διαφύγει ελεύθερα» και «δήλωσε ότι τώρα είναι «άνετη», με την έννοια ότι μπορεί να κυκλοφορεί χωρίς φόβο, ο δημόσιος χώρος αποκτά και έμφυλα χαρακτηριστικά.

Μπορούμε, ωστόσο, να διαπιστώσουμε και μια αντίφαση που προκύπτει αναφορικά με την προληπτική ασφάλεια που είναι δυνατόν να προσφέρει το κλειστό κύκλωμα παρακολούθησης, το οποίο καταρρίπτει ως ένα βαθμό το επιχείρημα της ασφάλειας. Αν και η επίθεση που δέχθηκε η Piper καταγράφηκε από κάμερες δεν εμπόδισε τους δράστες από το να προβούν σε αυτήν την πράξη και ούτε βέβαια πρόλαβε την επίθεση που τόσο κόστισε στην Piper. Οπότε προκύπτει μια αντίφαση από τα λεγόμενα της Piper, η οποία εμφανίζεται να νιώθει άνετα να κυκλοφορεί μόνο σε περιοχές με κάμερες κλειστού κυκλώματος. Σε οποιοδήποτε άλλο μέρος νιώθει η ζωή της να απειλείται.

Η ασφάλεια για την Piper περνάει μόνο μέσα από τις κάμερες κλειστού κυκλώματος. Η αναφορά στο ότι «αν δεν έχεις να κρύψεις κάτι δεν έχει τίποτα να φοβάσαι» απαλείφει οποιοδήποτε δικαίωμα του ατόμου στην ανωνυμία και στην ιδιωτικότητά του και θέτει το σώμα του υπό το βλέμμα αμέτρητων καμερών. Μέσα από τα λόγια της Piper το Πανοπτικόν του Bentham βρίσκει πλήρη εφαρμογή, με στόχο την ασφάλεια του πολίτη. Πρόκειται, δηλαδή, για την τεχνολογική απάντηση στην ασφάλεια και στην παρακολούθηση. Να είσαι δηλαδή ορατός αλλά να μην ξέρεις από ποιον, να βρίσκεσαι υπό έλεγχο χωρίς φυσική παρέμβαση³⁷. Ο Φουκώ (1977:204 στο KoskelaH. 2003: 2) έλεγε ότι οι πόλεις που μοιάζουν με το Πανοπτικόν, είναι ένα «εργαστήριο εξουσίας». Πρόκειται για μια συντονισμένη προσπάθεια από πλευράς κράτους για απόλυτο έλεγχο των κινήσεων των πολιτών.

Επιπλέον, η μαρτυρία και η περιπέτεια της Piper αφενός δίνει μια βάση στους υποστηρικτές των κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης, καθώς οι γυναίκες και η βία που δέχονται είναι ένα επιχείρημα που χρησιμοποιούν διαρκώς προκειμένου να

³⁷Η Hille Koskela (2003), στο άρθρο της «‘Cam-Era’ the Contemporary Urban Panopticon», αναφέρει ότι «Πρόσφατα ο αριθμός των καμερών ασφαλείας στο δημόσιο χώρο έχει αυξηθεί ραγδαία. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι μέσω των καμερών ασφαλείας η πανοπτική τεχνολογία της εξουσίας έχει ηλεκτρονικά επεκταθεί: οι πόλεις έχουν γίνει σαν τεράστια Πανοπτικά».

υποστηρίζουν την άποψή τους για την ύπαρξη και διεύρυνση των συστημάτων κλειστών κυκλωμάτων παρακολούθησης στο δημόσιο χώρο.

Η περίπτωση της Piper αναδεικνύει διάφορες διαστάσεις που μπορεί να πάρει ο φόβος στην μετανεωτερικότητα. Το κυριότερο όμως είναι ότι ο φόβος υπάρχει σε διάφορες εκφάνσεις της ζωής και της καθημερινότητας και βρίσκει τρόπους, όπως είναι ο λόγος που εκφράζεται από τα MME, για να διαχέεται και να λειτουργεί ελεγκτικά στις ζωές των ανθρώπων προωθώντας παράλληλα αξίες και συμπεριφορές που συμβάλλουν στην ανελευθερία των υποκειμένων.

Συμπερασματικά

Ο δημόσιος χώρος μέσα από τις νέες τεχνολογίες και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχει εν πολλοίς εκ νέου νοηματοδοτηθεί και εμπλουτιστεί. Το διαδίκτυο και οι υπηρεσίες και οι δυνατότητες για ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων έχουν δημιουργήσει ένα καινούριο τοπίο αναφορικά με αυτές. Η αναφορά στο γεγονός της επίθεσης που δέχθηκε η Piper συνοδεύεται από την πληροφορία, η οποία δεν παραλείπεται σχεδόν από κανένα δημοσίευμα ότι η γνωριμία τους έγινε μέσα από ένα μέσο κοινωνικής δικτύωσης, το Facebook. Υποδηλώνεται με αυτόν τον τρόπο μια σύνδεση ανάμεσα στη γνωριμία μέσω διαδικτύου και στην επίθεση. Ταυτόχρονα, δημιουργείται η εικόνα ότι το διαδίκτυο ως μέσο κοινωνικοποίησης δεν είναι ασφαλές. Παρατηρούμε ότι το αφήγημα της ανασφάλειας και του κινδύνου μπορεί να προκύψει μέσα από οποιαδήποτε έκφανση της ανθρώπινης δραστηριότητας έχοντας ως αποτέλεσμα εντέλει, σε μεγάλο βαθμό, τον έλεγχο αυτής.

Η Piper αναπαρίσταται να αδυνατεί να χρησιμοποιήσει το δημόσιο χώρο, χωρίς κάποιος να την παρακολουθεί. Ο φόβος μήπως της συμβεί κάτι έχει περιορίσει την ελευθερία της, οδηγώντας την σε μια κατάσταση ανελευθερίας, την οποία η ίδια τη βιώνει ως απελευθερωτική. Ο τρόπος που προβάλλεται ο φόβος επενδύεται με έμφυλα στοιχεία καθώς τονίζεται και η θηλυκότητα της Piper, αλλά και η τρωτότητα της ως θηλυκό υποκείμενο. Δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι πολλές φορές δεν είναι η ύπαρξη μιας πραγματικής απειλής που δεσμεύει τις ζωές των ανθρώπων, αλλά η καλλιέργεια της αίσθησης της τρωτότητας.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το πλέγμα του φόβου και της ανασφάλειας, διατρέχοντας μεγάλο μέρος της καθημερινότητάς της, βρίσκει το «αντίδοτό» του μέσα από τον πλήρη έλεγχο των κινήσεων της θέτοντας με αυτό τον τρόπο το

υποκείμενο υπό πλήρη έλεγχο και ενδύοντας αυτόν τον έλεγχο με ένα πλαίσιο κανονικότητας, το οποίο φαίνεται να διατρέχει ολόκληρη την ύπαρξη της Piper.

Εν κατακλείδι

Στην περίπτωση της Katie Piper το πρόσωπο διαδραματίζει το σπουδαιότερο ρόλο στις διάφορες εκφάνσεις της ζωής. Η ύπαρξη προσώπου, η απώλεια και η ανάκτησή του μέσω των πάρα πολλών πλαστικών επεμβάσεων δείχνει το μέγεθος της σημασίας που αποδίδει στο πρόσωπο καταρχήν το συγκεκριμένο υποκείμενο και αποδίδεται στη συνέχεια από το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Η ύπαρξη προσώπου είναι αυτή που δίνει τη θηλυκότητα και τη σεξουαλικότητα στο συγκεκριμένο υποκείμενο. Το παραμορφωμένο πρόσωπο φαίνεται να της στερεί την ορατότητα των χαρακτηριστικών που αποδίδουν τη θηλυκότητα και τη σεξουαλικότητα και να παραπέμπει σε μια άγνωστη ή καλύτερα σε μια μη αναγνωρίσιμη υποκειμενικότητα, η οποία αδυνατεί να δει τον εαυτό της εντός του υπάρχοντος κοινωνικού πλαισίου. Η Piper επιδίδεται σε έναν επίπονο και επίφοβο αγώνα προκειμένου να αποκτήσει την ορατότητά της. Η ορατότητα αυτή νοσηματοδοτείται σχεδόν αποκλειστικά μέσα από την εμφάνισή της, η οποία με τη σειρά της ορίζει ποια ζωή έχει αξία και μπορεί να είναι ευβίωτη στο συγκεκριμένο κοινωνικό-πολιτικό συγκείμενο. Η ύπαρξη μιας όσο το δυνατόν ομορφότερης εμφάνισης συνδέεται όπως είδαμε στην ανάλυσή μας με τη δημιουργία οικογένειας, η οποία αναδεικνύεται σε πυλώνα της κοινωνικής και κατ' επέκταση της πολιτικής σταθερότητας.

Η οικογένεια είναι δύσκολο να τεθεί σε διαδικασία κριτικής καθώς η ύπαρξη της κατά κάποιο τρόπο θεωρείται από το σύνολο της κοινωνίας ως αιώνια και φυσική. Γι' αυτό το λόγο πολλές συμπεριφορές και πρακτικές που λαμβάνουν χώρα εντός αυτής μπορούν να περάσουν ως απαρατήρητες καθώς είναι «φυσικό» να συμβαίνουν. Μέσα από την οικογένεια της Piper βρίσκουν έδαφος ανάπτυξης τα κυρίαρχα αφηγήματα της ετεροκανονικότητας, του αδύναμου και ανυπεράσπιστου θηλυκού, της ηγεμονικής πατρικής φιγούρας καθώς και η διάκριση ανάμεσα στους γονείς που γνωρίζουν λόγω ηλικίας και εμπειρίας και στα παιδιά που διαρκώς χρειάζονται την καθοδήγησή τους προκειμένου να μην παραστρατήσουν.

Η ύπαρξη αυτών των κοινωνικών ιεραρχιών, όπως προκύπτει μέσα από την προβολή της οικογένειάς της, τοποθετεί το σχηματισμό της οικογένειας στη σφαίρα ενός μηχανισμού ελέγχου των υποκειμένων της προκειμένου να διατηρείται η ασφάλεια και η τάξη. Μέσα από την περιπέτεια της Piper αναδύεται έντονα η

σημασία της οικογένειας, της παραδοσιακής και συντηρητικής οικογένειας, ως μιας κοινότητας, που μόνο αυτή μπορεί να παράγει ασφάλεια για το υποκείμενο της. Ουσιαστικά το υποκείμενο υπάρχει μέσω αυτής, αδυνατώντας να δει τον εαυτό του ως αυτόνομη οντότητα.

Εξάλλου, ο φόβος που προκύπτει μέσα από την περίπτωση της Piper και ο οποίος εκφράζεται σε διάφορες εκφάνσεις της ζωής της πρέπει να βρει ή να κατασκευάσει ένα περιβάλλον στο οποίο θα νιώθει ασφάλεια και θαλπωρή. Ο φόβος που κατέχει μια σημαντική θέση στη ζωή της φαίνεται ότι δρα ελεγκτικά σε αυτήν καθορίζοντας πολλές από τις κινήσεις της, αλλά και τις απόψεις της τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο χώρο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η αλλαγή στο χρώμα των μαλλιών της, από ξανθιά γίνεται μελαχρινή για να αποφύγει τα σεξιστικά σχόλια, που είναι φανερό ότι κατά βάθος της προκαλούν φοβία ενώ έχει συνδέσει και τα ξανθά μαλλιά με την περίοδο που δέχθηκε την επίθεση. Το άλλο παράδειγμα είναι η δημόσια υποστήριξη της, στο πλευρό του Εργατικού κόμματος, την ύπαρξη περισσότερων καμερών κλειστού κυκλώματος στο δημόσιο χώρο προκειμένου να επιτευχθεί η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ασφάλεια. Η ασφάλεια αναζητείται και ταυτόχρονα παρέχεται από την οικογένεια, η οποία με τη σειρά δρα με τρόπο ελεγκτικό στην ζωή της.

Μέσα από τους τρόπους που προβάλλει τόσο η ίδια η Piper τον εαυτό της όσο και ο τρόπος αξιοποίησης αυτών από τα ΜΜΕ δημιουργεί έναν τύπο υποκειμένου εγκλωβισμένου σε διάφορες μορφές κυριαρχίας. Ουσιαστικά, η εμμονή στην εμφάνιση, η οποία τονίζεται έντονα από τα δημοσιεύματα, και η οποία αποτελεί μόνιμη και σταθερή αναφορά αυτών, καλλιεργεί το έδαφος για την ανάδυση κυρίαρχων μορφών συμπεριφοράς, οι οποίες καλλιεργήθηκαν εντονότερα μέσα από την κουλτούρα της κατανάλωσης, αλλά και της δημοσιότητας. Με αυτόν τον τρόπο το συγκεκριμένο υποκείμενο μέσω της δημοσιότητας και προβολής αυτού εγκλωβίζεται και εγκλωβίζει ένα ευρύτερο κοινό σε συμπεριφορές που τα κρατούν δέσμια των κυρίαρχων μορφών ιεραρχίας.

5.9 Συμπεράσματα

A. Έθνος

1) Το έθνος στην περίπτωση της Bahrami αναδύεται μέσα από μια τριπλή οδό, οποία υποστηρίζουμε ότι συμβάλλει στη δόμηση της εικόνας της «άλλης», αυτής, δηλαδή, που δεν είναι εύκολο να ερμηνευθεί με βάση τα κυρίαρχα πολιτισμικά πρότυπα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτή η δόμηση ξεκινάει με την έντονη κριτική και τον αποτροπιασμό που εκφράζεται γενικά από τα δημοσιεύματα και ειδικότερα μέσα από δύο γυναίκες. Αυτές εμφανίζονται γνώστριες της ιρανικής πραγματικότητας καθώς μάλιστα η μία είναι Ιρανή και έντονα επικριτικές για τη σκληρή ποινή που επέβαλλε το δικαστικό σύστημα στο δράστη της επίθεσης εναντίον της Bahrami. Παράλληλα, η προβολή της σκληρότητας της ίδιας της Bahrami, υποστηρίζουμε ότι συμβάλλει στην καλλιέργεια μιας απόστασης από το συγκεκριμένο υποκείμενο.

Η δόμηση της εικόνας της «άλλης» συνεχίζει με την προβολή της αναγκαιότητας για μια αλλαγή στην κοινωνική πραγματικότητα του Ιράν, η οποία μέσα από την ανάδειξη του απαρχαιωμένου και εκδικητικού νομικού συστήματος, της σκληρής και αρχικά ανυποχώρητης στάσης της Bahrami καθώς και των αντιθέσεων που προκύπτουν από τη θέση των Ιρανών γυναικών στο συγκεκριμένο εθνικό συγκείμενο, προκύπτει να υπολείπεται αρκετά από τα κυρίαρχα πολιτισμικά δυτικά πρότυπα. Με αυτόν τον τρόπο υπογραμμίζεται ακόμη περισσότερο αυτή η εικόνα του έθνους που αν και παρουσιάζει κάποιες εξαιρέσεις κινείται στον κανόνα της υποτίμησης της ανθρώπινης ζωής και το οποίο προβάλλεται ως ένα καθοριστικό στοιχείο διαφοροποίησης ανάμεσα στην Ανατολή και στη Δύση.

Τέλος, η εικόνα αυτή ολοκληρώνεται μέσα από το γεγονός ότι εντέλει η μεταστροφή στην απόφαση της Bahrami εμφανίζεται να γίνεται ύστερα από την πίεση όχι τόσο των συμπατριωτών της όσο κυρίως και βασικά μέσα από την επέμβαση δυτικών παραγόντων, οι οποίοι εμφανίζονται στα δημοσιεύματα να παρεμβαίνουν για να «επιβάλλουν» τον ορθό λόγο. Με αυτόν τον τρόπο το Ιράν και κατ' επέκταση οι πολίτες του, έτσι όπως αυτοί αντικατοπτρίζονται στην προσωπικότητα της Bahrami αναπαρίστανται σε μεγάλο βαθμό ως άλογοι, οι οποίοι χρειάζονται την καθοδήγηση και κηδεμονία από εξωτερικούς παράγοντες.

2) Στην περίπτωση της Fakhra Yunus, στα δημοσιεύματα συναντάμε δύο έθνη, το Πακιστάν, χώρα καταγωγής της Yunus και την Ιταλία, χώρα που τη φιλοξένησε ύστερα από την επίθεση που δέχθηκε, αλλά και χώρα στην οποία αυτοκτόνησε. Σε όλα τα δημοσιεύματα γίνεται αναφορά στην πακιστανική καταγωγή της Yunus. Οι αναφορές στο Πακιστάν είναι στο σύνολό τους απαξιωτικές, μειωτικές ενώ οι γυναίκες παρουσιάζονται στο σύνολό τους ως θύματα μιας έντονα πατριαρχικής κουλτούρας που τις στερεί την ελευθερία τους και τις οδηγεί στο θάνατο. Παράλληλα, η απουσία οποιασδήποτε αναφοράς σε περιστατικά αντίστοιχης βίας στη Δύση δημιουργούν την εικόνα, της «καλής» Δύσης και της «κακής» Ανατολής. Το αφήγημα στηρίζεται σε γεγονότα που σαφώς δείχνουν μια αποτρόπαια και φρικιαστική αντιμετώπιση των γυναικών στις ισλαμικές χώρες και συγκεκριμένα στο Πακιστάν.

Από την άλλη, η Ιταλία, μέσα από τα δημοσιεύματα αναπαρίσταται ως ένα κράτος φιλόανθρωπο και συμπονετικό. Τα χαρακτηριστικά αυτά αποδίδονται στη συγκεκριμένη χώρα με αφορμή το γεγονός ότι η Yunus κατέφυγε σε αυτή για να υποβληθεί σε θεραπείες αποκατάστασης του προσώπου της. Ταυτόχρονα, υποδηλώνεται μια αναγνώριση ανωτερότητας στον τρόπο που αντιμετωπίζουν τα υποκείμενα που χρήζουν βοήθειας. Η Ιταλία μπορεί όντως να είναι μια φιλόανθρωπη χώρα, θα ήταν όμως σημαντική παράλειψη η μη αναφορά στα συχνά ναυάγια με μετανάστες που γίνονται στα ανοιχτά της θάλασσας του συγκεκριμένου κράτους, στα οποία πνίγονται καθημερινά μετανάστες από χώρες της Ανατολής ενώ όσοι σώζονται απελαύνονται χωρίς δεύτερη σκέψη³⁸.

3) Στην περίπτωση της Piper δεν υπάρχει ρητή αναφορά στο έθνος και ούτε σαφής ανάδειξη του με κάποιο τρόπο. Αυτό, βέβαια δεν σημαίνει ότι δεν υφίσταται σε ένα άρρητο, αλλά καθοριστικό επίπεδο. Στις δύο προηγούμενες περιπτώσεις παρατηρήσαμε ότι το έθνος όχι μόνο είναι ορατό, αλλά τονίζεται και αναδεικνύεται διαρκώς ως μια σημαντική παράμετρος στη ζωή των συγκεκριμένων γυναικών. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτει μια σημαντική διάκριση στον τρόπο που αντιμετωπίζονται και προβάλλονται οι συγκεκριμένες περιπτώσεις από τα MME. Αυτό που διαφοροποιεί τον τρόπο προβολής και αντιμετώπισης της ζωής της Piper

³⁸Το παράδειγμα της Λαμπεντούζα καθώς και παλαιότερα αποδεικνύουν στην πράξη ότι η Ιταλία απέχει από το να χαρακτηρίζεται ως φιλομεταναστευτικό κράτος. Πίσω από την υπόθεση της Yunus σαφώς και κρύβονται άλλου είδους πολιτικές και πρακτικές που δεν αφορούν τους στόχους της παρούσας έρευνας.

από τις άλλες δύο είναι βασικά η καταγωγή της, εθνική και κοινωνική. Η Piper είναι λευκή, δυτική και οικονομικά ευκατάστατη, οπότε η σύνδεση και η ταύτιση με αυτήν σαφώς μπορεί να γίνει ευκολότερα καθώς οι άλλες δύο περιπτώσεις είναι όχι μόνο μακρινές, αλλά και «ξένες», διαφορετικές, άλλες. Είναι αυτές που τις κοιτάμε με φιλανθρωπία, συμπόνια, αλλά πάντα από απόσταση και σαφώς χωρίς καμιά ταύτιση.

4) Μέσα από τους διάφορους τρόπους παρουσίασης των τριών περιπτώσεων ρίψης οξέως και με επίκεντρο το πρόσωπό τους υφαίνονται τα αόρατα δίκτυα της κατασκευής του «άλλου» που στέκεται απέναντι από αυτό που θεωρείται το κανονικό. Πιο συγκεκριμένα, οι λόγοι που αρθρώνονται γύρω από τις περιπτώσεις αυτές συνδράμουν με σημαντικό τρόπο στη διατήρηση της διάκρισης ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Μια Ανατολή που παρουσιάζεται να βρίσκεται στη σκιά της Δύσης. Αυτό στα δημοσιεύματα εμφανίζεται μέσα από την προβολή της Piper ως «το κορίτσι της διπλανής πόρτας», το οποίο παρόλη την παραμόρφωση κατόρθωσε να διατηρήσει την κανονικότητά του.

Από την άλλη, οι άλλες δύο γυναίκες αντιμετωπίζονται ως ξένες, μακρινές, με αίσθημα φιλανθρωπίας που τονίζει την ανωτερότητα αυτών που τη δείχνουν. Οι περιπτώσεις αυτές κατασκευάζουν με έναν έμμεσο τρόπο και όχι τόσο σαφή την έννοια του «άλλου». Ενός «άλλου» που αντιμετωπίζεται όχι μόνο με φιλανθρωπία, συμπόνια, αλλά και προβάλλοντας τη διαφορετικότητά του ως μέσο που τον υποβαθμίζει. Η καταγωγή τους, δηλαδή, συνδέεται με έθνη, τα οποία προβάλλονται να αδιαφορούν, να καταπιέζουν τα θηλυκά υποκείμενα, αλλά και να τους ασκούν και υπέρμετρη βία που πολλές φορές φτάνει στην αφαίρεση της ζωής. Η αναπαραγωγή του αφηγήματος του κακού και του καλού μέσα από πλάγιες οδούς συμβάλλει αν μη τι άλλο στη διατήρηση της φοβίας και άρα στη μη αποδοχή του ξένου και διαφορετικού από το κυρίαρχο.

B. Φύλο

1) Το φύλο της Bahrami προκύπτει από τα δημοσιεύματα να συνδέεται σημαντικά με το έθνος διατηρώντας, ωστόσο, κάποια κυρίαρχα διαπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Ένα τέτοιο στοιχείο είναι και η επιθυμία του γάμου παρόλο που η παραμόρφωση των χαρακτηριστικών του προσώπου προβάλλεται ως ένας ανασταλτικός παράγοντας για την επίτευξη αυτού. Με αυτόν τον τρόπο νοηματοδοτείται ως κάτι το ιδιαίτερα σημαντικό η ύπαρξη ενός ωραίου και ελκυστικού προσώπου σε μια γυναίκα

προκειμένου να προσεταριστούν δύο άνθρωποι διαφορετικού, κατά κύριο λόγο, φύλου.

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό που αποδίδεται στη Bahrami, αφού έχει προηγηθεί η συγχώρεση του δράστη, είναι η καλοσύνη, ένα χαρακτηριστικό που όπως επισημάνθηκε κατά τη διάρκεια της ανάλυσης αποδίδεται σε σημαντικό βαθμό στις γυναίκες. Βέβαια, αυτή η απόδοση του συγκεκριμένου χαρακτηριστικού, προκύπτει ύστερα από παρέμβαση δύο ανδρών στο όνομα της φήμης του Ιράν και συνοδεύεται ταυτόχρονα από την ανάδειξη του σκληρού και απάνθρωπου χαρακτήρα του δράστη. Με αυτόν τον τρόπο ισοσκελίζεται η θετική αναπαράσταση της Bahrami με την αρνητική του δράστη και δείχνεται ότι οι πολίτες του Ιράν και κατ' επέκταση το ίδιο το Ιράν είναι δέσμιοι ενός απάνθρωπου και σκληρού χαρακτήρα.

Επιπλέον, αυτή η ανάδειξη της σπουδαιότητας του ελκυστικού και όμορφου προσώπου που emphatically τονίζει και ενισχύει τη θηλυκότητα μιας γυναίκας λαμβάνει χώρα και μέσα από τη χρονική διάσταση ανάμεσα στο όμορφο και ελκυστικό πρόσωπο του παρελθόντος το οποίο προβάλλεται ως το όχημα για την κατάκτηση της ζωής και το παραμορφωμένο πρόσωπο του παρόντος, το οποίο αντίστοιχα προβάλλεται ως τροχοπέδη για τη βίωση μιας αξιοπρεπούς και ανεξάρτητης ζωής. Αυτή η διάσταση σε παρελθόν και παρόν αποτελεί κοινό χαρακτηριστικό και των τριών περιπτώσεων.

2) Η θηλυκότητα στην περίπτωση της Yunus γίνεται εμφανής μέσα από την αδυναμία ταύτισης με το συγκεκριμένο υποκείμενο η οποία προκύπτει μέσα από την υπόρρητη σύγκριση καταρχήν ανάμεσα σε αυτήν και τον πρώην άνδρα της. Μια σύγκριση που φέρνει στην επιφάνεια την υποδεέστερη κοινωνικά θέση της γυναίκας στο Πακιστάν, η οποία προβάλλεται να είναι θύμα τόσο της δεσποζουσας πατριαρχικής αντίληψης όσο και του διεφθαρμένου συστήματος που επικρατεί στο Πακιστάν. Η ανεπανόρθωτα «τραυματισμένη» και παραμορφωμένη θηλυκότητά της γίνεται ορατή και μέσα από τη σύγκρισή της με δύο άλλες γυναίκες συμπατριώτισσές της. Η σύγκριση αυτή αναδεικνύει μια διττή γυναικεία εικόνα, στην οποία από τη μια η Yunus εικονοποιεί τη γυναίκα θύμα και από την άλλη η Obaid-Chinoy και η υπουργός των εξωτερικών αναπαριστούν τη γυναίκα-τυχοδιώκτρια. Με αυτόν τον τρόπο το γυναικείο φύλο, συνδεδεμένο με το έθνος καταγωγής, αναπαρίσταται κατά κύριο λόγο αρνητικά και χωρίς την εστίαση στην ανάδειξη μιας θετικής όψης.

3) Στα δημοσιεύματα που αφορούν στην περίπτωση της Piper παρατηρούμε ότι η θηλυκότητα «χτίζεται» από την αρχή, με την έννοια ότι αφιερώνεται ιδιαίτερα μεγάλος χώρος στη λεπτομερή περιγραφή των πλαστικών επεμβάσεων που προέβη προκειμένου να αποκτήσει ξανά ένα πρόσωπο πάνω στο οποίο μπορούν να αποτυπωθούν και να αναγνωριστούν εκ νέου τα στοιχεία εκείνα που κάποτε της προσέδιδαν μια έντονη και διακριτή θηλυκότητα. Η αναδρομή στο παρελθόν της, η οποία είναι εστιασμένη αμιγώς στην όμορφη εξωτερική της εμφάνιση και ιδιαίτερα στο λαμπερό, λευκό όμορφο πρόσωπό της λειτουργεί στην κατεύθυνση της ανάδειξης της αντίθεσης ανάμεσα στο παρελθόν και στη διαμορφωθείσα κατάσταση μετά την επίθεση. Το γεγονός αυτό μπορεί να θεωρηθεί ότι προωθεί, ενισχύει αλλά και απενοχοποιεί την αναγκαιότητα των πλαστικών επεμβάσεων προκειμένου να αποκτήσει ξανά τη χαμένη ομορφιά της. Η θηλυκότητά της, έτσι όπως περιγράφεται στο παρελθόν, αναδεικνύει τη στερεοτυπική εικόνα της γυναίκας, η οποία βασίζεται αποκλειστικά στην όμορφη, εξωτερική της εμφάνιση, γεγονός που νοσηματοδοτείται ως το εισιτήριο τόσο για την προσωπική όσο και για την επαγγελματική της ζωή. Μέσα από αυτόν τον τρόπο προβολής η ύπαρξη θηλυκότητας νοσηματοδοτεί την ίδια την ύπαρξη της ζωής.

Γ. Η αξία της ζωής

1) Παρατηρούμε ότι τόσο στην περίπτωση της Yunus, η οποία όπως είδαμε αυτοκτόνησε καθώς αδυνατούσε να διαχειριστεί την εικόνα της όσο και στην περίπτωση της Piper γίνεται ευδιάκριτο ότι η βίωση μιας ευβίωτης ζωής συνδέεται με την ύπαρξη μιας όμορφης εικόνας. Η απουσία αυτής φέρνει στο προσκήνιο την επιθυμία του θανάτου και για τα δύο υποκείμενα. Αυτό πιστεύουμε ότι συμβαίνει γιατί η ύπαρξη μιας όμορφης εικόνας είναι όχι μόνο θετικά νοσηματοδοτημένη, αλλά και απαραίτητη προκειμένου η ζωή του υποκειμένου να αξίζει. Και οι δύο γυναίκες, παρόλο που η Yunus κατάγεται από το Πακιστάν, διαμένουν σε χώρες της Δύσης και είναι δυνατόν να διαπιστώσουμε μέσα και από τις δυο περιπτώσεις ότι το πρόσωπο θεωρείται θεμελιώδες στην αναγνώριση της ύπαρξης του υποκειμένου. Και η άποψη αυτή είναι δυνατό να στηριχτεί ακόμα περισσότερο από το γεγονός ότι η Bahrami διαμένοντας στο Ιράν και έχοντας υποστεί τεράστια παραμόρφωση και τύφλωση δεν διατυπώνει αντίστοιχες απόψεις στα δημοσιεύματα που μελετήσαμε.

Δ. Οικογένεια

1) Η Piper όπως τονίζεται στα διάφορα δημοσιεύματα είχε σε όλη τη διάρκεια της περιπέτειάς της την οικογένειά της στο πλάι της, να την υποστηρίζει και να την ενισχύει. Η οικογένεια αναδείχθηκε σε έναν απαραίτητο παράγοντα για την διατήρησή της στη ζωή. Η Yunus, αντίθετα, όπως αναφέρεται σε δημοσιεύματα αποτελούσε ένα οικονομικό βάρος για την οικογένειά της, η οποία έπρεπε τώρα να τη συντηρήσει. Αυτό δείχνει όχι μόνο το διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο, αλλά και τη διαφορετική ταξική καταγωγή της Yunus από αυτήν της Piper.

Η οικογένεια της Piper παρουσιάζεται ως στοργική, φιλεύσπλαχνη ενώ της Yunus ως απόμακρη, ψυχρή και υπολογιστική. Η οικογένεια της Yunus βασίζεται σε αυτήν όσο ζει και από τότε που δέχθηκε την επίθεση εμφανίζεται ως βάρος για αυτήν. Και η οικογένεια της Bahrami δεν είναι στο προσκήνιο της ζωής. Οι αναφορές στην Piper εξάλλου είναι περισσότερο προσωπικές και κοντινές. Οι άλλες δύο περιπτώσεις αντιμετωπίζονται να μεν με φιλευσπλαχνία, αλλά ως κάτι που είναι μακρινό και δεν μπορεί να μας αγγίξει περισσότερο. Σε αυτό βοηθάει η αναπαράστασή τους ως υποκείμενα «άλλα» από τα δυτικά, τα οποία οι δυτικοί τα αντιμετωπίζουν ως υποκείμενα που πρέπει να τα «εκπολιτίσουν».

Ε. Ο φόβος και η ασφάλεια

1) Το αφήγημα του φόβου προκύπτει στο λόγο των δημοσιευμάτων μόνο στην περίπτωση της Piper. Ένας λόγος που συμβαίνει αυτό είναι γιατί η επίθεση που δέχθηκε η Piper διαπράχθηκε σε «οικείο» θα λέγαμε έδαφος και όχι σε κάποια μακρινή χώρα της Ανατολής και επιπλέον σε ένα υποκείμενο που είναι δυτικό και άρα φορέας σημασιών που σε ένα γενικό επίπεδο την τοποθετούν στην κατηγορία του «δικού μας». Τόσο το γεγονός της επίθεσης όσο και η εθνική καταγωγή της Piper διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάδυση του αφηγήματος του φόβου και της ανασφάλειας καθώς ο κίνδυνος δεν έρχεται από μακριά, αλλά υφίσταται στο εθνικό έδαφός τους. Αυτή η ύπαρξη του «εσωτερικού εχθρού» αξιοποιείται θα λέγαμε από την εξουσία για τη μεγιστοποίηση της άσκησης ελέγχου στα υποκείμενα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η ίδια η Piper εμφανίζεται, με πρόσχημα την ασφάλεια, να διεκδικεί αυτή τη διαρκή παρακολούθηση.

Παράλληλα, ο φόβος στην περίπτωσή της λαμβάνει και έμφυλες διαστάσεις καθώς η επίθεση που δέχθηκε αποδίδεται σε χαρακτηριστικά του προσώπου της και

εν γένει της εμφάνισής της, τα οποία αλλάζει προκειμένου να μην υπάρξει ξανά θύμα. Γενικότερα, η Piper αναπαρίσταται ως μια γυναίκα που είναι εγκλωβισμένη κάτω από ένα καθεστώς φόβου το οποίο επιθυμεί να ξεπεράσει μέσα από ένα καθεστώς ελέγχου. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η Piper τόσο μέσα από τη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων και του συναισθήματος του φόβου που την κατακλύζει στην καθημερινότητά της όσο και μέσα από την αναζήτηση περισσότερης ασφάλειας, αναπαρίσταται ως ένα υποκείμενο εγκλωβισμένο στην εξωτερική του εμφάνιση και στους φόβους της.

6. Ανάλυση λόγου περιπτώσεων πλαστικών επεμβάσεων

DilmaRousseff: Μια σύντομη γνωριμία

Η Dilma Rousseff είναι η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας, η οποία εξελέγη στις προεδρικές εκλογές της 31^{ης} Οκτωβρίου του 2010, με το Κόμμα των Εργατών (Partido dos Trabalhadores). Επανεξελέγη Πρόεδρος για δεύτερη τετραετία στις 26 Οκτωβρίου 2014. Στην παρούσα μελέτη μελετώνται τα δημοσιεύματα που αφορούν στην πρώτη εκλογή της. Τόσο το ριζοσπαστικό της παρελθόν και η προεκλογική της δραστηριότητα όσο και η εκλογή της ως Πρόεδρος της Βραζιλίας αποτέλεσαν για τον Τύπο «τροφή» για την ενασχόληση του με τη συγκεκριμένη γυναίκα ενώ δεν παραλείπεται και η αναφορά στην εξωτερική της εμφάνιση.

Η περίπτωση της Dilma Rousseff μελετάται γιατί φανερώνει ότι η εμφάνιση του προσώπου και του σώματος εν γένει διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο που προβάλλονται και αναπαρίστανται οι γυναίκες πολιτικοί από τα ΜΜΕ. Ειδικότερα, παρατηρείται ότι η εμφάνιση βρίσκεται σε άμεση σύνδεση με την πολιτική φανερώνοντας ότι η εξωτερική εικόνα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο πρόσληψης μιας γυναίκας πολιτικού. Ταυτόχρονα, εξαιτίας της εστίασης στην εξωτερική εικόνα ή και της παράλληλης προβολής της εμφάνισης με την πολιτική δραστηριότητα από τα ΜΜΕ η πολιτική ενδύεται με τη διάσταση της διασημότητας. Το γεγονός αυτό τοποθετεί τις πολιτικές προσωπικότητες στο χώρο των διασημοτήτων, θέτοντας ως προμετωπίδα την εμφάνιση στις διάφορες διαστάσεις της.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 11 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες

ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
www.nbcnews.com (NBC News)	2009: 13/1	2009: 13/1
www.aljazeera.com ((Aljazeera)	2010: 25/10	2010: 25/10
www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2010: 26/5, 31/10	2010: 26/5, 31/10
www.guardian.co.uk (The Guardian)	2010: 1/5, 31/10, 12/11 2011: 7/3	2010: 1/5, 31/10, 12/11 2011: 7/3
www.huffingtonpost.com (Huffington Post)	2010: 29/2	2010: 29/2
http://online.wsj.com (Wall Street Journal)	2010: 30/9	2010: 30/9
http://www.independent.co.uk (Independent)	2010: 26/9	2010: 26/9

Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε υλικό από 11 δημοσιεύματα καθώς κατόπι της μελέτης όλων των παραπάνω δημοσιευμάτων προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να απαντηθούν τα ερωτήματα της διατριβής.

6.1 Πολιτική και φύλο

Η θηλυκότητα και η εμφάνιση των γυναικών που είναι πολιτικοί επειδή είναι δημόσια πρόσωπα βρίσκεται διαρκώς στο προσκήνιο. Η θηλυκότητα των συγκεκριμένων γυναικών αν και προσεγγίζεται τρόπο τινά ως διαφορετική από την κυρίαρχη εντέλει προσκρούει σε αυτήν προκειμένου να ανταποκρίνεται στο κυρίαρχο πλαίσιο αξιών, αλλά και στις απαιτήσεις της πλειοψηφίας των ψηφοφόρων.

Στο πλαίσιο αυτό, η θηλυκότητα της Rousseff, όπως προκύπτει από τη μελέτη του λόγου του Τύπου, ακολουθεί ένα πιο πολύπλοκο δρόμο ανάδειξης. Η θέση εξουσίας που κατέχει, η εικόνα του σώματος και οι αλλαγές που υπεβλήθη προκειμένου να συμβαδίζει με τα κυρίαρχα πρότυπα θηλυκότητας παρατηρούμε ότι

αναδεικνύονται με ένα τρόπο που συνάμα να ανταποκρίνονται στο προφίλ μιας πολιτικού, αλλά και μιας γυναίκας.

Στην πρώτη ενότητα παρατηρούμε καταρχήν ότι η θηλυκότητα της Rousseff προκύπτει μέσα από μια νεφελώδη διαδρομή, η οποία εκκινεί από το παρελθόν συνδέοντας την πολιτική με την εμφάνιση και καταλήγει στο σήμερα πάλι μέσα από μια ίδια διαδρομή. Στη δεύτερη ενότητα η εικόνα της δυναμικής γυναίκας, έτσι όπως δομήθηκε κυρίως στο παρελθόν, προβάλλεται στο παρόν να ετεροκαθορίζεται ως ένα βαθμό από την ύπαρξη και τη στήριξη του προκατόχου της, Lula. Στην τρίτη ενότητα η ανάδυση της θηλυκότητας με μέσο τις πλαστικές επεμβάσεις προκύπτει ως μια πολιτική αναγκαιότητα προκειμένου να εξομαλυνθεί η εξωτερική της εικόνα και να κερδηθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών.

6.1.1 Η πορεία προς τη θηλυκοποίηση

Οι συστάσεις για τη Rousseff σε όλα τα δημοσιεύματα περιλαμβάνουν αναφορές στο ριζοσπαστικό πολιτικό της παρελθόν. Οι περιγραφές και οι αναφορές σε αυτό προβάλλουν ένα ιδιαίτερα δυναμικό, μαχητικό και έντονα πολιτικά δραστηριοποιημένο θηλυκό υποκείμενο, το οποίο υφίσταται σύλληψη, φυλάκιση και βασανιστήρια κατά τη διάρκεια της δικτατορίας στη Βραζιλία. Ταυτόχρονα, από τις αναφορές αυτές δεν λείπουν οι παρατηρήσεις για την εξωτερική της εμφάνιση, η οποία αναδεικνύει τη σπουδαιότητα που διαδραματίζει αυτή στον τρόπο πρόσληψης και προβολής μιας γυναίκας πολιτικού. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε σε απόσπασμα από δημοσίευμα που αναρτήθηκε στην ηλεκτρονική διεύθυνση της *Huffington Post* (29/02/2010):

Αλλά το πολιτικό παθιασμένο πνεύμα της την οδήγησε σε ένα απρόσμενο μονοπάτι για ένα δεκαεξάχρονο κορίτσι, το οποίο περιελάμβανε νεανική μαχητικότητα κατά τη διάρκεια της δικτατορίας στη Βραζιλία το '70, σύλληψη, βασανιστήρια και φυλάκιση για σχεδόν δύο χρόνια. Την άλλαξε. Την έκανε ένα σκληρότερο άνθρωπο, μερικές φορές κτηνώδη και αυστηρό και αυτό αντανακλάται στις εμφανίσεις της. Τις εμφανίσεις, που της πήραν 40 χρόνια για να τις χτίσει και ένα χρόνο για να προσπαθήσει να τις αλλάξει.

Η Rousseff, όπως πληροφορούμαστε από το παραπάνω παράθεμα από την περίοδο της εφηβείας, άρχισε να πολιτικοποιείται και να έχει ενεργή δράση στη πολιτική ζωή της Βραζιλίας. Όπως προκύπτει από τις αναφορές στη «σύλληψη,

βασανιστήρια και φυλάκιση για δύο χρόνια» ήταν ένα ιδιαιτέρως ενεργό θηλυκό πολιτικό υποκείμενο, το οποίο, αντίθετα με τις κυρίαρχες αφηγήσεις για το ρόλο που διαδραματίζουν σε αντίστοιχες στιγμές οι γυναίκες, δεν διστάζει να ριψοκινδυνεύσει για τις πολιτικές του ιδέες. Με αυτόν τρόπο δομείται μια εικόνα της Rousseff, η οποία αναδεικνύει τη μαχητική και ιδιαίτερα δυναμική διάσταση της προσωπικότητάς της, η οποία συμβαδίζει με την πολιτική εξέλιξή της και την τωρινή θέση εξουσίας της.

Το επίθετο «νεανική» που χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τη μαχητικότητα της Rousseff, η οποία στη συνέχεια ακολουθείται από την επεξήγηση της έντονης πολιτικής δραστηριότητας, μπορεί να ερμηνευθεί με διττό τρόπο. Αρχικά ότι αναδεικνύει την πρώιμη πολιτική ενεργοποίηση της Rousseff, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ότι καλλιέργησε το έδαφος για τη δημιουργία ενός σοβαρού πολιτικού υποκειμένου. Ταυτόχρονα, μπορεί να ερμηνευθεί ότι αυτή η ριζοσπαστικότητα, αλλά και η μαχητικότητα για τέτοιου είδους πολιτικές δράσεις ανήκουν στο παρελθόν, στην περίοδο της νεότητας, δηλαδή, από την οποία η Rousseff έχει περάσει πριν από αρκετές δεκαετίες. Αυτό τονίζεται μέσα από την αναφορά «στη Βραζιλιάνικη δικτατορία του '70». Τώρα όντας μια ώριμη γυναίκα και κατ' επέκταση πολιτικός μπορεί να διαχειριστεί με ψυχραιμία και αυτοσυγκράτηση την πολιτική της δραστηριότητα.

Η φράση «την άλλαξε» που ακολουθεί μετά από την αναφορά στην ενεργή πολιτική της δραστηριότητα στην περίοδο της δικτατορίας αναδεικνύει το σημαντικό ρόλο που διαδραμάτιζε η πολιτική στη ζωή της, προβάλλοντάς της με αυτόν τον τρόπο ως ένα καθοριστικό παράγοντα. Η συγκεκριμένη φράση ακολουθείται από μια επεξήγηση, η οποία συνδέει τόσο την αλλαγή στην εξωτερική της εμφάνιση όσο και την αλλαγή στα στοιχεία του χαρακτήρα της με τη συγκεκριμένη περίοδο. Αυτή η σύνδεση πραγματοποιείται μέσα από τη φράση «και αυτό αντανακλάται στις εμφανίσεις της» υποδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η πολιτική βρίσκεται σε μια σχέση αλληλεπίδρασης με την εμφάνιση. Η σκληρότητα που βίωσε τα χρόνια της δικτατορίας προβάλλεται να συνέβαλλε με καθοριστικό τρόπο στη διαμόρφωση εν πολλοίς τόσο του χαρακτήρα της όσο και της εξωτερικής της εμφάνισης. Τα επίθετα «κτηνώδη» και «αυστηρό» τα οποία αναφέρονται στο χαρακτήρα της και τα οποία αντανακλώνται στο πρόσωπό της και εν γένει στις εμφανίσεις της δημιουργούν την εικόνα μιας όχι και τόσο εμφανίσιμης γυναίκας, της οποίας προφανώς η θηλυκότητα

δεν είναι φανερή και έχει αντικατασταθεί από μια πιο αρρενωπή εικόνα, όπως υποδεικνύει η χρήση αυτών των δύο επιθέτων.

Η κατακλείδα του αποσπάσματος φανερώνει τη ραγδαία αλλαγή που υπέστη σε εμφανισιακό επίπεδο μόλις σε ένα χρόνο, γεγονός που αναδεικνύει, χωρίς να το δηλώνει ρητά, το σημαντικό πολιτικό διακύβευμα που συνδεόταν με την απόκτηση μια φιλικότερης εμφάνισης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η τελευταία φράση αυτές οι εμφανίσεις που αντανakλούν τη σκληρότητα «της πήραν 40 χρόνια για να τις χτίσει», γεγονός που αναδεικνύει ότι η πολιτική της καριέρα «χτίστηκε» πάνω σε ένα σκληρό εξωτερικό προφίλ, που πιθανότατα συμβάδιζε και με τις διαφορετικές απαιτήσεις για την εικόνα και τη σταδιοδρομία μιας γυναίκας πολιτικού. Αυτή η εικόνα, όμως, δεν θεωρούνταν πια μάλλον επιθυμητή για τη θέση που διεκδικούσε και στη συνέχεια κατέκτησε και για αυτό το λόγο προσπάθησε σε ένα χρόνο να την αλλάξει. Η χρονική αντίθεση έτσι όπως προβάλλεται μέσα από την αναφορά «40» και «1» δείχνει αφενός την ευκολία με την οποία αλλάζουν καλά δομημένες εμφανίσεις, οι οποίες ανάλογα με την πολιτική και χρονική περίσταση αναδεικνύουν και μια διαφορετική πτυχή του χαρακτήρα. Αφετέρου η χρονική αντίθεση προβάλλει την αλληλένδετη σχέση της πολιτικής με την εξωτερική εμφάνιση.

Σε άλλο παράθεμα από το δημοσίευμα της *Wall Street Journal* (30/09/2010), γίνεται, αναφορά στη πολιτική της δραστηριότητα κατά την περίοδο της δικτατορίας αναδεικνύοντας όψεις του χαρακτήρα της που υπογραμμίζουν το ηγετικό της προφίλ, αλλά και που συμβαδίζουν με το φύλο της κάνοντας με αυτόν τον έμμεσο τρόπο ορατή τη θηλυκότητά της. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Στα τέλη της δεκαετίας του 1960, συμμετείχε σε μια χαλαρά συνδεδεμένη ομάδα ακτιβιστών που οργάνωναν ληστείες τραπεζών καθώς και άλλες ληστείες για να χρηματοδοτήσουν την επανάσταση. Η κυρία Rousseff ποτέ δεν πήρε μέρος στο σχεδιασμό ή στην εκτέλεση των ληστειών, αλλά κέρδισε σεβασμό ανάμεσα στα μέλη της ομάδας σαν μια λαμπρή στοχάστρια, σύμφωνα με τους αντάρτες συντρόφους της εκείνη την περίοδο.

Η πολιτική ομάδα στην οποία συμμετείχε η Rousseff την περίοδο της δικτατορίας περιγράφεται ως ιδιαίτερα αγωνιστική, αλλά και συνάμα παραβατική. Η αναφορά στις ληστείες τραπεζών και όχι μόνο επιβεβαιώνει αυτόν το χαρακτήρα της ομάδας. Η Rousseff, όμως, διαχωρίζεται από την ομάδα αυτή ως προς το

επιχειρησιακό της, τουλάχιστον, τμήμα. Το επίρρημα «ποτέ» που χρησιμοποιείται εκφράζει αυτόν το διαχωρισμό της Rousseff από την υπόλοιπη ομάδα. Αντίθετα, σύμφωνα με το παράθεμα η Rousseff διακρίθηκε για το πνεύμα και τη σκέψη της και αυτό τονίζεται μέσα από την αναφορά στη συμμετοχή της στην ομάδα αυτή ως «λαμπρή στοχάστρια». Ως επιβεβαίωση αυτής της συμμετοχής της Rousseff στην επανάσταση χρησιμοποιείται ο λόγος των ανταρτών συντρόφων της.

Στο παράθεμα αυτό διαφαίνεται μια διπλή προσέγγιση της Rousseff. Καταρχήν υπάρχει η διάκριση ανάμεσα σε σώμα και πνεύμα. Η Rousseff προβάλλεται να αντιπροσωπεύει το πνεύμα σε αντίθεση με τους άλλους συντρόφους της, για τους οποίους από τη χρήση του γένους «αντάρτες συντρόφους» και χωρίς να υπάρχει κάποια διευκρίνιση αναφορικά με το φύλο αυτών, αντιλαμβανόμαστε ότι είναι άνδρες, οι οποίοι είχαν αναλάβει τον πιο επιχειρησιακό και δραστήριο ρόλο στην οργάνωση. Παράλληλα, το γεγονός ότι το παράθεμα κλείνει με την επιβεβαίωση της πολιτικής της ύπαρξης μέσα από τους άνδρες πολιτικούς συντρόφους της, αναδεικνύει το σημαντικό ρόλο που έχει ο εκφερόμενος από άνδρες λόγος για την αναγνώριση της πολιτικής και όχι μόνο αξίας ενός θηλυκού υποκειμένου. Επίσης, παρατηρούμε και αυτό τονίζεται από το επίρρημα «ποτέ», το οποίο αναφέραμε και προηγουμένως, μια τάση να διαχωριστεί το παρελθόν από το παρόν. Το ότι δηλαδή στο παρελθόν συμμετείχε σε μια τέτοιας δομής και οργάνωσης πολιτική ομάδα δεν σημαίνει ότι μπορεί να συμβεί κάτι αντίστοιχο στο παρόν λειτουργώντας με αυτόν τον τρόπο στην κατεύθυνση της εξομάλυνσης της πολιτικής εικόνας της.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος και αμέσως μετά από το παράθεμα που προηγήθηκε δίνονται κάποια επιπλέον στοιχεία για το παρελθόν της και το χαρακτήρα της από έναν πολιτικό της σύντροφο που συμβάλλουν περεταίρω στη διαμόρφωση του πολιτικού της προφίλ, το οποίο εμφανίζεται να είναι συνδεδεμένο με το φύλο της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Ήταν γρήγορη, και μπορούσε να υποστηρίξει ένα θέμα με το λόγο και την πειθώ», δήλωσε ο Roberto Espinosa, ένας ακαδημαϊκός και πρώην ακτιβιστής, ο οποίος έγινε ηγέτης μια ενοποιημένης παράταξης των ομάδων μαζί με την κυρία Rousseff. Η εξυπνάδα της, συνδυασμένη με την έντονη εμφάνισή της-κοντά κομμένα μαλλιά και χοντρά γυαλιά-«την έκαναν κάποια που δεν μπορείς εύκολα να την ξεχάσεις».

Ο πολιτικός σύντροφος της Rousseff από εκείνη την περίοδο της ζωής της την περιγράφει ως έναν ιδιαίτερα ευφυή άνθρωπο. Οι αναφορές στην ικανότητά της στον «λόγο και την πειθώ» που χρησιμοποιεί για να την περιγράψει τονίζουν ιδιαίτερα τις πνευματικές της ικανότητες, οι οποίες αναδείχθηκαν και στο προηγούμενο παράθεμα και είναι απαραίτητες για έναν άνθρωπο που πρόκειται να κυβερνήσει μια ολόκληρη χώρα. Ταυτόχρονα, αναφέρεται ότι η Rousseff μαζί με το Roberto Espinosa ήταν από κοινού αρχηγοί μιας πολιτικής ομάδας που συντόνιζε επιμέρους άλλες πολιτικές ομάδες, γεγονός που αναδεικνύει το πρώιμο ηγετικό της προφίλ. Ως αρχηγός, η Rousseff διέθετε καταρχήν τις απαραίτητες πνευματικές ικανότητες, όπως αναφέρει και ο Espinosa και άρα αναγνωρίζεται η ικανότητά της να ηγηθεί ενός έθνους. Παρατηρούμε και εδώ ότι η αναγνώριση των ηγετικών ικανοτήτων της γίνεται μέσα από έναν άνδρα γεγονός που λειτουργεί στην κατεύθυνση της επιβεβαίωσης αυτής της εικόνας καθώς οι άνδρες προβάλλονται ως περισσότερα ενεργά υποκείμενα στην πολιτική ζωή ενώ οι ικανότητες μιας γυναίκας προβάλλονται και αξιολογούνται από το λόγο ενός άνδρα γεγονός που μπορούμε να πούμε ότι αναγνωρίζει στο αρσενικό φύλο μια προτεραιότητα.

Η έντονη πνευματικότητά της συνδυάζεται και με μια ιδιαίτερα αυστηρή εμφάνιση, η οποία ακολουθείται από κοντοκουρεμένα μαλλιά, τα οποία παραπέμπουν σε μια πιο αρρενωπή εικόνα ενώ τα γυαλιά, τα οποία συνόδευαν την εμφάνισή της και για κάποιο διάστημα στο παρόν, εμφανίζονται ως «σήμα κατατεθέν» της προσωπικότητάς της. Η Rousseff, αρχηγός πολιτικής ομάδας από τη νεότητά της προβάλλεται ως ένα ιδιαίτερα έξυπνο υποκείμενο, του οποίου η εξυπνάδα συνδέεται με μια όχι και τόσο θηλυκή εμφάνιση, γεγονός που υποδηλώνει ότι μια ηγετική θέση, ειδικά τις προηγούμενες δεκαετίες, συνδέεται περισσότερο με μια πιο αρρενωπή εμφάνιση προκειμένου ο λόγος του θηλυκού υποκειμένου να πείθει και να έχει αντίκρισμα.

Παρατηρούμε ότι η αναφορά στο παρελθόν της Rousseff μπλέκεται και ορίζει ως ένα βαθμό το παρόν καθώς η σύνδεση ανάμεσα στην πολιτική και το φύλο είναι ξεκάθαρη στην περίπτωση της Rousseff. Το γεγονός ότι η θηλυκότητά της αντικαθίσταται από μια πιο αρσενική εμφάνιση προβάλλει την ονομαστική αναφορά στο φύλο της Rousseff σε συνδυασμό με το αξίωμά της ως αναγκαιότητα προκειμένου να γίνει περισσότερο ορατή αυτή η κρυμμένη θηλυκότητα. Στο πλαίσιο αυτό, η Rousseff αναφέρεται στην πλειοψηφία των δημοσιευμάτων ως «πρώτη

γυναίκα Πρόεδρος» γεγονός που υπογραμμίζει το φύλο της σε σχέση με το αξίωμα της. Χαρακτηριστικά στο δημοσίευμα της *Independent* (26/9/2010) προβάλλεται ως εξής:

Η πιο ισχυρή γυναίκα του κόσμου θα ξεκινήσει μόνη της την επόμενη βδομάδα. Στιβαρή και σθεναρή στα 63 της, αυτή η πρώην ηγέτιδα της αντίστασης σε μια υποστηριζόμενη από τη Δύση δικτατορία (η οποία τη βασάνισε) προετοιμάζεται να πάρει τη θέση της ως Πρόεδρος της Βραζιλίας.

Μια σειρά από χαρακτηρισμούς στο παραπάνω παράθεμα, όπως ότι η Rouseff είναι η «πιο ισχυρή γυναίκα του κόσμου», «στιβαρή και σθεναρή στα 63», «πρώην ηγέτιδα της αντίστασης» καταλήγουν στον τελευταίο χαρακτηρισμό της ως «Πρόεδρος της Βραζιλίας». Όλοι οι χαρακτηρισμοί αποδίδουν στη Rouseff μια ιδιαίτερη μαχητικότητα, η οποία ξεκινά από την παγκόσμια δύναμη που της αναγνωρίζεται και η οποία βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το φύλο της καθώς η λέξη «γυναίκα» αναδεικνύει αυτόν τον παράγοντα και καταλήγει στην εγχώρια δύναμή της, έτσι όπως αυτή αντικατοπτρίζεται μέσα από το αξίωμα της Προέδρου. Τα επίθετα «στιβαρή και σθεναρή στα 63», τα οποία συνοδεύουν την ηλικία της Rouseff αφήνουν τον υπαινιγμό ότι παρόλο που είναι 63 ετών παραμένει μια ιδιαίτερα δυναμική γυναίκα. Επίσης, η αναφορά στο αντιστασιακό της παρελθόν της προσδίδει μια επιπλέον μαχητικότητα στο ήδη δυναμικό της προφίλ.

Οι παραπάνω αναφορές συνεπικουρούνται από μια φωτογραφία³⁹ της Rouseff από την περίοδο της νεότητάς της, στην οποία απεικονίζεται, όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε με κοντά μαλλιά και γυαλιά μυωπίας με χοντρό μαύρο σκελετό. Αυτός ο τρόπος απεικόνισής της σε συνδυασμό με τη λεζάντα: « Η Βραζιλία φαίνεται πιθανό ότι θα εκλέξει μια εξαιρετική ηγέτη το επόμενο σαββατοκύριακο», την αναπαριστά ως μια ιδιάζουσα και ιδιαίτερα σοβαρή προσωπικότητα, όπως, δηλαδή, αρμόζει σε μια γυναίκα πολιτικό. Παράλληλα, το φύλο της «επισκιάζεται» από μια περισσότερο αρρενωπή εμφάνιση καθιστώντας την «ασυνήθιστη»⁴⁰ για τα δεδομένα του φύλου της, αλλά συμβαδίζοντας με την εικόνα της σοβαρής πολιτικού.

³⁹ Βλέπε τη φωτογραφία 9.4.6 στο παράρτημα.

⁴⁰ Το επίθετο extraordinary μπορεί να μεταφραστεί από την αγγλική γλώσσα και ως ασυνήθιστη.

Η Rousseff, αναπαρίσταται να έχει μια όχι και τόσο θηλυκή εμφάνιση, που όπως είδαμε νωρίτερα αποδίδεται στην πολιτική της δραστηριοποίηση στο παρελθόν και η οποία γίνεται προσπάθεια να αλλάξει προκειμένου να συμβαδίζει με τα κυρίαρχα πρότυπα. Λόγω του γεγονότος ότι η ίδια είναι γυναίκα, φαίνεται να δημιούργησε αρχικά προσδοκίες αναφορικά με την άσκηση μιας πιο φιλικής πολιτικής προς τις γυναίκες. Ωστόσο, αυτές οι προσδοκίες προβάλλεται να διαψεύστηκαν και η ανάδυση της θηλυκότητας στην πολιτική της Rousseff να περιορίστηκε μόνο μέσα από την αναδόμηση της εξωτερικής της εμφάνισης. Τα δημοσιεύματα θέτουν στο επίκεντρο της ανάλυσής τους αυτές τις χαρακτηριζόμενες ως ελλιπείς προεκλογικές υποσχέσεις που αφορούν στις γυναίκες πολίτιδες της Βραζιλίας. Ταυτόχρονα, συμπεριλαμβάνουν και μια κριτική προς τη Rousseff για τη μη ουσιαστική φεμινιστική πολιτική της, η οποία αμφισβητεί εμμέσως τη θηλυκότητά της αποδίδοντάς της ένα πολιτικό καιροσκοπισμό και όχι ένα πραγματικό ενδιαφέρον για τα γυναικεία ζητήματα.

Στο πλαίσιο αυτό, στο δημοσίευμα της *Guardian* (12/11/2010) που ακολουθεί η Rousseff αντιμετωπίζει τις γυναίκες ως δυναμικές και ικανές, αλλά ταυτόχρονα της ασκείται κριτική για ελλιπή φεμινιστική αντίληψη. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Και παρόλο που σε μια σπάνια προεκλογική συνέντευξη στο γυναικείο περιοδικό *Claudia*, δήλωσε, «Εμείς (οι γυναίκες) δεν είμαστε ένα κομμάτι λιωμένο βούτυρο (μαλθακές), ανίκανες να αντιμετωπίσουμε τις αντιξοότητες. Αντίθετα, ξεπερνάμε τα πάντα», τα φεμινιστικά της διαπιστευτήρια απέχουν πολύ από τα να θεωρούνται άμεμπτα. Κατά τη διάρκεια της προεκλογικής της καμπάνιας της ασκήθηκε κριτική ότι αγνόησε σε μεγάλο βαθμό τα γυναικεία θέματα και δημόσια ανέστρεψε τη θέση για την άμβλωση σε μια προσπάθεια να εξασφαλίσει την υποστήριξη από τη θρησκευτική δεξιά.

Η συνεκφορά «γυναικείο περιοδικό», δηλώνει ότι στο κοινό το οποίο απευθύνεται μέσω αυτού η Rousseff είναι κυρίως γυναίκες. Αυτό συνδέεται με το φύλο της, υπό την έννοια ότι ως γυναίκα δίνει συνέντευξη σε ένα γυναικείο περιοδικό. Αντίστοιχα, σπανίως εάν όχι ποτέ έχει παρατηρηθεί άνδρες Πρόεδροι χωρών να δίνουν συνεντεύξεις σε αμιγώς γυναικεία περιοδικά. Η Rousseff προβάλλεται να δηλώνει την εμπιστοσύνη της στις ικανότητες των γυναικών, αρνούμενη ότι οι γυναίκες είναι «μαλθακές», χρησιμοποιώντας τη μεταφορά με το

«λιωμένο βούτυρο». Στη συνέχεια, όμως, και αφού έχει προηγηθεί αυτός ο λόγος της Rousseff ακολουθεί μια φράση που θέτει στο στόχαστρο τις ειλικρινείς προθέσεις της απέναντι στις γυναίκες. Χρησιμοποιείται η φράση «τα φεμινιστικά της διαπιστευτήρια απέχουν από το να θεωρούνται άμεμπτα» υποδηλώνοντας με αυτό τον τρόπο ότι η φεμινιστική πολιτική της Rousseff βρίσκεται μόνο στα λόγια της, μια κριτική που τη συναντήσαμε και νωρίτερα και απέχει από το να γίνει πράξη. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρεται η αλλαγή στη θέση της αναφορικά με τις αμβλώσεις προκειμένου να προσελκύσει το ενδιαφέρον των δεξιών-χριστιανών ψηφοφόρων εμφανίζοντάς την με αυτόν τον τρόπο ως μια πολιτικό που φέρει στοιχεία καιροσκοπισμού.

Η Rousseff εμφανίζεται σε επίπεδο λόγου ευαισθητοποιημένη και γνώστρια της κατάστασης της θέσης και των δυνατοτήτων των γυναικών στη χώρα της, αλλά να μην προχωρά σε συγκεκριμένες προτάσεις βελτίωσης της ζωής τους. Αυτή η προβολή πλήττει θα λέγαμε το θηλυκό προφίλ της Rousseff εμφανίζοντάς την να μην επιτελεί το έργο της καταρχήν ως γυναίκα. Αυτή η κριτική που εντοπίζει την απουσία αντιστοιχίας λόγων και έργων αναφορικά με τα συγκεκριμένα ζητήματα καθώς και η χρησιμοποίηση του συγκεκριμένου παραδείγματος των αμβλώσεων συμβάλλει στην αποδόμηση αφενός αυτού του ενδιαφέροντος, υποδεικνύοντας ότι γίνεται για λόγους πολιτικού καιροσκοπισμού και αφετέρου την απουσία φεμινιστικής αντίληψης από πλευράς Rousseff.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος και ενώ έχει προηγηθεί η κριτική για την ελλιπή αντιμετώπιση και ενασχόληση με τα γυναικεία ζητήματα ακολουθεί, η αναφορά στους τομείς που την απασχόλησαν και οι οποίοι κινήθηκαν γύρω από την ανάδειξη της θηλυκότητάς της ενέχοντας κριτική για την ενασχόλησή της με τα «λάθος» γυναικεία ζητήματα. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Αντίθετα, οι σύμβουλοί της έπεισαν τη Rousseff για την ανάγκη μιας δραματικής αλλαγής, η οποία εμπνεύστηκε από μια Βενεζουελανή σχεδιάστρια μόδας την Carolina Herrera. Υποβλήθηκε σε αρκετούς γύρους πλαστικής χειρουργικής και απέκρουσε κριτικές ότι εκπληρώνει τις προσδοκίες μια μάτσο κοινωνίας με τις λέξεις «οι άνδρες το κάνουν, επίσης».

Η λέξη «αντίθετα» που χρησιμοποιείται ως συνδετική με την προηγούμενη παράγραφο ενέχει ειρωνεία καθώς στη συνέχεια αναφέρονται τα ζητήματα τα οποία

φαίνεται να απασχόλησαν τη Rousseff ως πολιτικό. Το βάρος των επιλογών της Rousseff αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στους συμβούλους της απαλλάσσοντας τρόπο τινά την ίδια από την ευθύνη που φέρει ως πολιτικός. Η Rousseff αναπαρίσταται, λοιπόν, να υφίσταται χάρη στους συμβούλους της «δραματική αλλαγή» αναφορικά με την εξωτερική της εμφάνιση και εμφανίζεται να ενδιαφέρεται κατά κύριο λόγο για αυτή. Ταυτόχρονα, φέρεται να αδιαφορεί για την άσκηση μιας κοινωνικής πολιτικής. Η αναφορά στις πλαστικές επεμβάσεις στις οποίες υπεβλήθη, προβάλλεται ως κομμάτι των μεθόδων τις οποίες ακολούθησε προκειμένου να αλλάξει την εμφάνισή της, αναδεικνύοντας τον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισαν στην αλλαγή της εξωτερικής της εικόνας.

Γενικότερα, σε συνδυασμό και με το προηγούμενο παράθεμα, η Rousseff επικρίνεται για την πολιτική που ακολούθησε αναφορικά με ζητήματα που αφορούν στις γυναίκες ενώ ταυτόχρονα εμφανίζεται να ασχολείται υπέρ του δέοντος με την εξωτερική της εμφάνιση ως γυναίκα προσδίδοντάς της με αυτόν τον τρόπο μια επιφανειακή ενασχόληση με ζητήματα που αφορούν στο φύλο τους. Στην κριτική που της ασκήθηκε για το γεγονός ότι υποβλήθηκε σε διαδικασίες αλλαγής της εξωτερικής της εμφάνισης εκπληρώνοντας τα κυρίαρχα στερεότυπα, τα οποία έχουν καλλιεργηθεί στο πλαίσιο μιας βαθιάς πατριαρχικής κοινωνίας, αυτή επιλέγει να απαντήσει με μια απλοϊκή θα την χαρακτηρίσαμε φράση, η οποία αναφέρει ότι και «οι άνδρες το κάνουν, επίσης». Το γεγονός, δηλαδή, ότι οι άνδρες προβαίνουν σε πλαστικές επεμβάσεις και ασχολούνται με την εμφάνισή τους χρησιμοποιείται ως μέσο για να απενοχοποιήσει αυτήν τη διαδικασία, αφήνοντας να υπονοηθεί με αυτόν τον τρόπο ότι αν οι άνδρες δεν το έκαναν τότε θα υπήρχε λόγος να επικριθεί τώρα όμως που το κάνουν οι άνδρες, το έδαφος είναι ελεύθερο και για τις γυναίκες αναγνωρίζοντας με αυτόν τον τρόπο τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι άνδρες στην αλλαγή των προτύπων.

Στο τέλος του ίδιου δημοσιεύματος ασκείται μια γενικότερη κριτική στον τρόπο που θέτει την πολιτική ατζέντα ο βραζιλιάνικος Τύπος και ο οποίος βάζει ως προτεραιότητα την ανάδειξη της θηλυκότητας της Rousseff και όχι την αλλαγή στην κοινωνική και πολιτική ατζέντα αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τον σπουδαίο ρόλο που διαδραματίζει η εμφάνιση της Rousseff σε σχέση με το πολιτικό της έργο στη συγκεκριμένη χώρα. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Στις μέρες μετά την εκλογή της Rousseff, ο Βραζιλιάνικος Τύπος, έχει κάνει λίγα στο να προτείνει αλλαγές. Η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της χώρας είναι γνωστή ως μια εξαιρετικά ικανή τεχνοκράτης και ως μια θορυβώδης αναγνώστρια. Αλλά οι εφημερίδες καλούν σχεδιαστές και αρθογράφους διασημοτήτων να σχολιάσουν, όχι για τα σχέδιά της για πολιτικές ίσων ευκαιριών αλλά για την αισθητική της αντίληψη. «Πρέπει να φοράει ψηλά τακούνια», πρότεινε ένας. «Σαν την βασίλισσα Ελισάβετ».

Ο Τύπος, με τα θέματα που θα έπρεπε να ασχολείται σύμφωνα με το απόσπασμα, αναπαρίσταται ως ένας ρυθμιστικός παράγοντας της πολιτικής ατζέντας. Μάλιστα, αναγνωρίζει τη λανθασμένη κατεύθυνση στην οποία κινείται συγκεκριμένα ο Βραζιλιάνικος Τύπος προσδίδοντάς του με αυτόν τον τρόπο εθνικά χαρακτηριστικά καθώς το επίθετο «βραζιλιάνικος» συμπεριλαμβάνει το σύνολο του Τύπου. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τη φράση «έχει κάνει λίγα στο να προτείνει αλλαγές» αναπαρίσταται να μην επιτελεί σωστά το ρόλο του αναφορικά με τη Rousseff. Με αυτόν τον τρόπο υπονοείται ότι αντί να ασκούν έλεγχο και κριτική στην πολιτική ατζέντα της Rousseff εμφανίζονται να δίνουν περισσότερο έμφαση στην εμφάνισή της και χαρακτηριστικά αναφέρεται η φράση ότι πρέπει να φοράει «ψηλά τακούνια σαν την Ελισάβετ» που δείχνει ότι τα ΜΜΕ στη Βραζιλία είναι εστιασμένα αποκλειστικά στην εμφάνισή της και όχι στην άσκηση πολιτικής. Και ο Τύπος, αλλά και οι σύμβουλοί της νωρίτερα, αναπαρίστανται ως τροχοπέδη στην ενασχόληση με την άσκηση πολιτικής θέτοντας ως προτεραιότητα την εξωτερική εμφάνιση. Η κριτική αυτή γίνεται από ένα αγγλικό μέσο μαζικής επικοινωνίας φανερώνοντας αφενός την αντίληψη για το ρόλο των ΜΜΕ στην άσκηση πολιτικής και αφετέρου στέκεται επικριτικά στην αποκλειστική ενασχόληση με την εξωτερική εμφάνιση.

Συμπερασματικά

Στα αποσπάσματα που προηγήθηκαν παρατηρούμε ότι η ανάδειξη της θηλυκότητας της Rousseff δεν ακολουθεί μια κανονική διαδρομή και αυτό πιστεύουμε ότι οφείλεται στην ιδιαίτερη εμφάνιση που έχει και η οποία είναι σε μεγάλο βαθμό αποσυνδεδεμένη από αυτό που θεωρείται ως κυρίαρχη θηλυκότητα. Η αναφορά στο πολιτικό υπόβαθρο της Rousseff ξεκινάει από τη νεότητά της, περίοδο κατά την οποία δραστηριοποιήθηκε πολιτικά. Η αναφορά αυτή εντάσσεται στο γενικότερο πλαίσιο γνωριμίας με το συγκεκριμένο θηλυκό υποκείμενο.

Παρατηρούμε ότι οι αναφορές στη πολιτική δραστηριότητα της Dilma Rousseff στο παρελθόν εστιάζουν στη μαχητικότητα και αγωνιστικότητα της συγκεκριμένης γυναίκας αλλά και στην εξυπνάδα της ενώ τα στοιχεία αυτά συνδέονται και με την εμφάνιση που είχε τότε και η οποία απέχει πόρρω από το να χαρακτηριστεί ως θηλυκή.

Από τις αναφορές αυτές διαφαίνεται ότι η εμφάνιση συνδέεται με την πολιτική δράση. Η Rousseff, είναι μια γυναίκα που στο παρελθόν κατείχε μια αρχηγική θέση σε πολιτικό σχηματισμό, σαφώς πιο περιορισμένη, αλλά και πιο ακτιβίστικη, από το σημερινό αξίωμα. Παρατηρούμε ότι το πνεύμα, εκφραζόμενο από ένα θηλυκό υποκείμενο εκδηλώνεται μέσα από μια πιο αρρενωπή εμφάνιση ενώ αποστασιοποιείται και από δράσεις (π.χ ληστείες) που δεν θα «ταίριαζαν» να τις πράττει μια γυναίκα.

Την εποχή που ενεργοποιήθηκε πολιτικά, η συμμετοχή των θηλυκών υποκειμένων σε θέσεις εξουσίας ήταν σαφώς αρκετά περιορισμένη, τουλάχιστον στη Λατινική Αμερική. Το πρότυπο που κυριαρχούσε ήταν το ανδρικό καθώς τα αρσενικά υποκείμενα υπερτερούσαν σε αυτές τις θέσεις (Campo 2005:1702). Ο ρόλος της γυναίκας ήταν σαφώς πιο δύσκολος καθώς έπρεπε να έρθει αντιμέτωπη με κυρίαρχες αντιλήψεις και στερεότυπα. Πέραν του γεγονότος ότι τα θηλυκά υποκείμενα έπρεπε να επιδεικνύουν ένα δυναμισμό και μια μαχητικότητα έπρεπε και με κάποιο τρόπο να συμβαδίζουν με αυτά τα πρότυπα. Η εμφάνιση λοιπόν δεν θα έπρεπε να προκαλεί ή να παραπέμπει σε κάτι που δεν θυμίζει καθόλου την εξουσία.

Η πολιτική καριέρα της Rousseff φαίνεται ότι καθορίστηκε σε μεγάλο βαθμό από ένα παρελθόν, το οποίο τρόπο τινά την ακολουθεί στο παρόν, αλλά και ταυτόχρονα πρέπει να ξεπεραστεί για να διαμορφωθεί μια εικόνα που να ανταποκρίνεται περισσότερο στο παρόν και στα κυρίαρχα πρότυπα που έχουν διαμορφωθεί. Η εκλογή της Rousseff ως Προέδρου της Βραζιλίας προβάλλεται ως κάτι το εξαιρετικό καθώς είναι και η πρώτη γυναίκα που αναδεικνύεται στο προεδρικό αξίωμα στη Βραζιλία.

Το γεγονός, λοιπόν, ότι μια γυναίκα αναλαμβάνει τα ηνία της εξουσίας δημιουργεί και προσδοκίες αναφορικά με τους τομείς που θα αναδείξει και οι οποίες προβάλλονται να είναι σε άμεση σχέση με το φύλο της. Ωστόσο, η Rousseff εμφανίζεται να διαψεύδει αυτές τις προσδοκίες και να ασχολείται με τα γυναικεία

ζητήματα μέσα από την ανάδειξη της προσωπικής της θηλυκότητας σε εξωτερικό επίπεδο, η οποία στο παρόν χρονικό και χωρικό συγκείμενο φαίνεται να είναι συνδεδεμένη με τη σταδιοδρομία της στο πεδίο της πολιτικής.

6.1.2 Δυναμική μεν ετερόφωτη δε

Η Dilma Rousseff είναι μια γυναίκα που κατέχει το αξίωμα της πολιτικού αρχηγού. Αυτή η ιδιότητα δεν είναι πια σπάνια καθώς ολοένα και συχνότερα βλέπουμε γυναίκες να κατέχουν ανώτατα πολιτικά αξιώματα. Η λέξη αρχηγός (leader), όπως επισημαίνει και η Rebecca Richards (2011:52) έχει φυσικοποιηθεί ως ένας όρος που παραπέμπει σε αρσενικά υποκείμενα. Αυτό συμβαίνει γιατί τα χαρακτηριστικά που συνδέονται με την ηγεσία και τα οποία είναι η δύναμη, η επιθετικότητα, η αυτοπεποίθηση και η εξουσία, στερεοτυπικά αποδίδονται στα αρσενικά υποκείμενα.

Καθώς η Dilma Rousseff είναι μια γυναίκα-ηγέτιδα κράτους οι αναφορές που γίνονται σε αυτή περνάνε μέσα από το φίλτρο της στερεοτυπικής αναπαράστασης. Η Dilma Rousseff, όπως θα δούμε στη συνέχεια και όπως είδαμε και νωρίτερα στη μελέτη, αρχικά περιγράφεται ως μια δυναμική γυναίκα. Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η περιγραφή της Rousseff ξεκινάει με την αναφορά στο πολιτικό της ξεκίνημα. Πιο συγκεκριμένα, στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της εφημερίδας *Guardian* (7/3/2011) διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Μια έφηβη, σοσιαλίστρια, αντάρτισσα, η οποία υπόμεινε τη φυλάκιση και το βασανισμό, η Rousseff, είναι η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας. Εξήντα τρία ετών, θεωρείται σκληρή, όχι ανόητη μανάτζερ, η οποία κέρδισε την εξουσία, υποσχόμενη οικονομική σταθερότητα, μείωση της φτώχειας και ανάπτυξη της παιδείας και της υγείας.

Το απόσπασμα ξεκινάει με την αναφορά στο παρελθόν της Rousseff καταθέτοντας με αυτόν τον τρόπο τα πολιτικά της διαπιστευτήρια. Το πολιτικό παρελθόν της, όπως προκύπτει από την εισαγωγική αναφορά σε αυτό, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ριζοσπαστικό και το οποίο υπήρξε η αιτία για να φυλακιστεί και να βασανιστεί. Η αναφορά στη φυλάκιση και στο βασανισμό και στο γεγονός ότι η Rousseff τα υπέμεινε προσδίδουν μια σκληρότητα, αλλά και ένα δυναμισμό στην εικόνα της, υποδηλώνοντας, ταυτόχρονα, ότι δεν πρόκειται για ένα συνηθισμένο

θηλυκό πολιτικό υποκείμενο και το οποίο συνδέεται με τη φράση ότι είναι η «πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας».

Στη συνέχεια της αναφοράς ως της πρώτης γυναίκας Προέδρου ακολουθεί μια περιγραφή των προσόντων-χαρακτηριστικών της προσωπικότητάς της, τα οποία της προσδίδουν κύρος και εμπιστοσύνη και αναδεικνύουν την ικανότητά της να κυβερνήσει τη χώρα. Η περιγραφή αυτών των χαρακτηριστικών ξεκινάει από την αναφορά στην ηλικία της, στη σκληρότητά της και στην ικανότητά της σε οικονομικό επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο, αυτά τα τρία χαρακτηριστικά προβάλλονται ως βασικά συστατικά στοιχεία της εξουσίας.

Στα παραθέματα που ακολουθούν, τα οποία αποτελούν αποσπάσματα από δημοσιεύματα των *Guardian* (31/10/2010) και (12/11/2011), *Wall Street Journal* (30/09/2010), τα οποία αναφέρθηκαν και προηγουμένως παρατηρούμε ότι η εκλογή της Rousseff στο προεδρικό αξίωμα συνοδεύεται από την αναφορά στο αγωνιστικό της παρελθόν. Στο απόσπασμα της *Guardian* διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Οι πρώτες δημοσκοπήσεις προβλέπουν ότι η Dilma Rousseff, μια πρώην μαρξίστρια επαναστάτρια, έχει κερδίσει παίρνοντας το 58% των ψήφων.

Και στη συνέχεια στο δεύτερο απόσπασμα της *Guardian*:

Μέχρι πρόσφατα, η Dilma Rousseff, ήταν μια ελάχιστα γνωστή γραφειοκράτης. Τώρα, η 62άχρονη οικονομολόγος πρόκειται να προσθέσει άλλον ένα τίτλο σε ένα βιογραφικό που ήδη περιλαμβάνει το αριστερή αντάρτισσα, πολιτική κρατούμενη και επιβιώσασα καρκινοπαθή: η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας.

Και στο τρίτο απόσπασμα της *Wall Street Journal* διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η Dilma Rousseff που βασανίστηκε από το στρατιωτική δικτατορία της Βραζιλίας ως φοιτήτρια επαναστάτρια, είναι η πρώτη εκλεγμένη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας και το 16ο πιο ισχυρό άτομο στον κόσμο, σύμφωνα με το περιοδικό *Forbes*.

Τα τρία παραθέματα μπλέκουν το μακρινά χρονικά, αλλά και ιδεολογικά πολιτικό της παρελθόν με τη σημερινή της κατάσταση. Η Rousseff, η οποία κατά το παρελθόν υπήρξε «πρώην μαρξίστρια επαναστάτρια», «αριστερή αντάρτισσα» και «φοιτήτρια επαναστάτρια» γίνεται «η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας».

Αυτή η προβολή της πορείας της στο χρόνο αναδεικνύει το γεγονός ότι υπήρξε μια ιδιαίτερα ικανή γυναίκα, της οποίας η ενασχόληση με την πολιτική δεν αποτέλεσε μια όψιμη επιλογή, αλλά την ακολουθεί από τα χρόνια της νεότητάς της δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο μια βαθιά πολιτικοποιημένη προσωπικότητα, η οποία καταφέρνει στο πέρασμα των χρόνων να «ανέβει» στη σκάλα της πολιτικής εξουσίας και κατορθώνει να γίνει η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας.

Από τη μια προβάλλεται η εικόνα του μαχητικού, επαναστατικού θηλυκού υποκειμένου που ανήκει στο παρελθόν και από την άλλη αυτό ακριβώς το παρελθόν φαίνεται να αποτελεί το δομικό λίθο της διαμόρφωσης της σημερινής της εικόνας. Η αναφορά στο ότι έγινε η «πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας» δείχνει τη διαφορετικότητα της Rousseff, η οποία συνδέεται με το μαχητικό της παρελθόν. Αυτή η μαχητικότητα που φαίνεται να διακατέχει την προσωπικότητά της προκύπτει και στο παρόν μέσα από την αναφορά ότι έχει κατορθώσει να «νικήσει» στη μάχη της με τον καρκίνο.

Επίσης, η αναφορά στο τελευταίο παράθεμα ότι είναι μια από τους 16 ισχυρότερους ανθρώπους στον κόσμο φανερώνει το μέγεθος της δύναμής της, αλλά και της επιτυχίας της. Παράλληλα, σε δημοσίευμα που αναρτήθηκε στην ηλεκτρονική διεύθυνση του ειδησεογραφικού δικτύου *Aljazeera* (25/10/2010), η αναφορά στην Rousseff ξεκινάει από το παρελθόν της ως μαρξίστρια και στο δυναμικό της προφίλ, το οποίο στη συνέχεια προσπαθεί να το «απαλύνει». Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Dilma Rousseff ξεκίνησε την πολιτική της καριέρα ως μαρξίστρια αντάρτισσα, αλλά η πρώην επικεφαλής του υπουργικού συμβουλίου της Βραζιλίας-που ονομάστηκε «σιδηρά κυρία» από κάποιους σχολιαστές-φαίνεται ότι θα γίνει η πρώτη γυναίκα που θα οδηγήσει την 8^η μεγαλύτερη οικονομία. Γνωστή για το απότομο, πολιτικό της ύψος, η Rousseff έχει τη φήμη για δημόσια επίπληξη υπουργών, παρόλο που πρόσφατα προσπάθησε να μαλακώσει την εικόνα της.

Η αναφορά στο ιδεολογικό υπόβαθρο της Rousseff ως «μαρξίστρια αντάρτισσα» και ειδικά το ουσιαστικό «αντάρτισσα» (*guerilla*) προσδίδει στην εικόνα της δυναμισμό, αλλά και επιθετικότητα. Στη συνέχεια, η φράση «σιδηρά κυρία», φράση η οποία έχει χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς για διάφορες γυναίκες πολιτικούς, ιδιαίτερα, όμως, έχει ταυτιστεί με τη Μάργκαρετ Θάτσερ, έρχεται να

δώσει την εικόνα μιας γυναίκας όχι μόνο δυνατής, αλλά και άτρωτης. Ο όρος (Iron lady), που εδώ χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη Rousseff, υποστηρίζει η Richards (2011:162) ότι αποτελεί μια τεχνολογική ρητορική επιτελεστικότητας, η οποία μπορεί να δώσει στη γυναίκα πρόσβαση σε παραδοσιακά ανδροκρατούμενους χώρους⁴¹. Με τον τρόπο αυτό η Rousseff αναγνωρίζεται ως μια πολιτική αρχηγός που έχει κατορθώσει να εισέλθει σε έναν ανδροκρατούμενο χώρο.

Στο ίδιο απόσπασμα η αναφορά στην ανάληψη της αρχηγίας μιας χώρας που τοποθετείται στην 8^η θέση της παγκόσμιας οικονομικής κατάταξης αφενός τονίζει τη σπουδαιότητα της θέσης και αφετέρου τη θέση ευθύνης που έχει αναλάβει. Η φράση «πρώτη γυναίκα που θα οδηγήσει την 8^η μεγαλύτερη οικονομία» δείχνει τον ηγετικό χαρακτήρα της θέσης, αλλά ταυτόχρονα στη συνεκφορά «πρώτη γυναίκα» τονίζεται το ασυνήθιστο αυτής της διαδικασίας που ενδεχομένως ενέχει και μια αμφισβήτηση των ικανοτήτων της για το αν μπορεί να ανταπεξέλθει στο δύσκολο έργο που έχει αναλάβει, γεγονός που απορρέει από τον ανδροκρατικό χαρακτήρα της θέσης.

Παράλληλα, στη συνέχεια του ίδιου παραθέματος η εικόνα του δυναμικού και σκληρού θηλυκού υποκειμένου ενισχύεται μέσα από το γεγονός ότι δεν δίσταζε να «επιπλήττει δημόσια υπουργούς». Η αναφορά αυτή προβάλλει ένα ιδιαιτέρως ισχυρό θηλυκό υποκείμενο, το οποίο δεν φαίνεται να διστάζει να προβεί σε ενέργειες που δεν συνηθίζεται να αποδίδονται στις γυναίκες. Στο τέλος του παραθέματος επισημαίνεται ότι γίνονται προσπάθειες για να «μαλακώσει» αυτήν τη σκληρή και επιθετική εικόνα της που ενδεχομένως δεν θα συσπείρωνε τους συνέργατες της γύρω από αυτήν, αλλά και τους/τις ψηφοφόρους.

Έτσι, στη συνέχεια του ίδιου άρθρου που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα του ειδησεογραφικού δικτύου *Aljazeera* (25/10/2010), η εικόνα της δυναμικής

⁴¹Η Richards (166) χρησιμοποιεί την θεώρηση της Donna Haraway για το cyborg και υποστηρίζει ότι οι «σιδηρές κυρίες» έχουν τη δυνατότητα να αποτελέσουν πραγματικά παραδείγματα ζωής με cyborg ταυτότητες. Εξαιτίας της εμφάνισής τους στο πολιτικό σκηνικό, οι γυναίκες ηγέτες που αποκαλούνται σιδηρές κυρίες εμφανίζονται ως ορατά, πραγματικά στιγμιότυπα του cyborg της Haraway. Μέσα από τη μεταφορά «σιδηρά κυρία», αυτές οι ηγέτιδες χειρίζονται μια ονομαστική τεχνολογία ως ένα ρητορικό σχήμα που χρησιμοποιεί ειρωνεία προκειμένου να συγκρατήσει τις αντιθέσεις ανάμεσα στις έμφυλες επιτελέσεις του cyborg που αναπαριστά η λέξη «κυρία», η οποία είναι αρκετά πολύπλοκη και όχι εντελώς βιολογικά κατασκευασμένη ενώ το επίθετο «σιδηρά» αναπαριστά τη μηχανή και τις τεχνολογικές ενισχύσεις. Χρησιμοποιώντας, λοιπόν, τη φαντασιακή μεταφορά και το υλικό, υποστηρίζει η Richards, αυτή η υβριδικότητα της γυναίκας ηγέτιδος, που ταυτόχρονα είναι και δεν είναι τεχνολογία και άνθρωπος μπορεί να ξεφύγει από τα περιθώρια και να μετατοπιστεί στο κέντρο.

Rousseff «εμπλουτίζεται» και με άλλα χαρακτηριστικά, τα οποία αποκτώνται μέσα από τις πλαστικές επεμβάσεις. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Είναι μια εξαιρετικά δυνατή γυναίκα από τη μια, κάτι το οποίο συνήθως στη Βραζιλία ταυτίζονταν με τους άνδρες, όχι με τις γυναίκες. Σιγά σιγά δουλεύει στο να δείξει άλλα χαρακτηριστικά για να «συστηθεί» σε διαφορετικούς ψηφοφόρους», ισχυρίζεται η Mariado Socorro Sousa Braga, μια πολιτική αναλύτρια στο Πανεπιστήμιο του Sao Paulo. Μερικές αλλαγές στην εικόνα της περιλάμβαναν την αντικατάσταση των γυαλιών μυωπίας με φακούς επαφής, υπεβλήθη σε πλαστική επέμβαση και υιοθέτησε ένα περισσότερο λαμπερό στυλ.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα διακρίνονται δύο κατευθύνσεις. Καταρχήν το παράθεμα ξεκινάει με την αναγνώριση της δυναμικότητας της Rousseff από μια γυναίκα ακαδημαϊκό, πολιτική αναλύτρια, τη Maria do Socorro Sousa Braga. Μάλιστα, στο σημείο αυτό, γίνεται η επισήμανση ότι αυτό το χαρακτηριστικό της δύναμης της Rousseff στη Βραζιλία είναι ταυτισμένο με τους άνδρες και όχι με τις γυναίκες. Η Rousseff με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται να έχει ένα ανδρικό χαρακτηριστικό, που από ό,τι φαίνεται είναι σημαντικό για την κατάκτηση ενός ανώτατου αξιώματος. Στο σημείο αυτό βρίσκει επιβεβαίωση η παρατήρηση που έγινε προηγουμένως ότι ο όρος ηγέτης (leader) πρέπει να συνοδεύεται από κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Φαίνεται ότι η Rousseff δεν θα μπορούσε να γίνει Πρόεδρος της Βραζιλίας αν δεν ήταν φορέας αυτού του χαρακτηριστικού, το οποίο στο απόσπασμα αποδίδεται στα αρσενικά υποκείμενα.

Στη συνέχεια του ίδιου αποσπάσματος αυτός ο προβαλλόμενος και αναγκαίος δυναμισμός για μια γυναίκα πολιτικό αρχηγό δεν φαίνεται να είναι αρκετός για να την προσδιορίσει και να της εξασφαλίσει ψηφοφόρους. Έτσι, η Rousseff εμφανίζεται να «δουλεύει στο να δείξει άλλα χαρακτηριστικά» για να «συστηθεί» σε μια ευρύτερη γκάμα ψηφοφόρων. Δεν διευκρινίζεται τι είδους χαρακτηριστικά θέλει να αναδείξει η Rousseff. Αν πρόκειται δηλαδή για χαρακτηριστικά που αφορούν στην προσωπικότητά της ή στην εξωτερική της εμφάνιση. Βέβαια, στη συνέχεια με την αναφορά που γίνεται σε αλλαγές στην εξωτερική εμφάνιση, συγκεκριμενοποιείται σε ποια χαρακτηριστικά αναφέρεται. Η υιοθέτηση ενός πιο λαμπερού στυλ, μιας πιο θηλυκής εικόνας έγινε στο πλαίσιο μιας γενικότερης αναμόρφωσής της προκειμένου να αποκτήσει μια εικόνα πιο προσιτή, αλλά και πιο κοντινή στα κυρίαρχα πρότυπα

και να «συστηθεί» σε διαφορετικούς ψηφοφόρους», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο παράθεμα.

Η αλλαγή στην εμφάνιση προβάλλεται, γεγονός που το συναντήσαμε και νωρίτερα στη μελέτη, ως μια αναγκαία διαδικασία για να απευθυνθεί, όπως αναφέρει η πολιτική αναλύτρια, σε περισσότερους ψηφοφόρους. Στο σημείο αυτό αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζει η εικόνα του προσώπου στην άσκηση εξουσίας. Αυτό διαφαίνεται από την αναφορά που γίνεται στις διαδικασίες αναμόρφωσης, στις οποίες προέβη η Rousseff και αφορούν όλες στο πρόσωπο. Η εξουσία, η οποία αντιπροσωπεύεται μέσα από μια γυναίκα, η οποία προβάλλεται να «υποτάσσεται» μπροστά στην εξουσία της εικόνας. Οι αλλαγές που έκανε στην εμφάνιση του προσώπου της συνδέονται με την απόκτηση ενός πιο «λαμπερού στυλ». Με αυτόν τον τρόπο υπονοείται ότι πριν κάνει τις αλλαγές στην εμφάνισή της και την πλαστική επέμβαση δεν είχε την εικόνα που θα μπορούσε να απευθυνθεί σε μια ευρεία γκάμα ψηφοφόρων, οι οποίοι προβάλλονται να ελκύονται από το «λαμπερό στυλ». Η ύπαρξη αυτού προβάλλεται ως αναγκαιότητα για μια γυναίκα πολιτικό που επιθυμεί να προσελκύσει ψηφοφόρους. Με αυτόν τον τρόπο διαφαίνεται ότι ο δυναμισμός ενός θηλυκού υποκειμένου δεν μπορεί να βασιστεί μόνο στην έκφρασή του, αλλά πρέπει να συνοδεύεται και από μια πιο λαμπερή και θηλυκή εικόνα. Ο δυναμισμός, δηλαδή, οφείλει να συνάδει με το φύλο του εκάστοτε πολιτικού υποκειμένου.

Ο δυναμισμός, η επιθετικότητα αλλά και σκληρότητα, τα οποία είναι ιδίον σε μεγάλο βαθμό των ανδρών πολιτικών αρχηγών (Richards 2011:52), είδαμε ότι χαρακτηρίζουν και τη Rousseff, συνδυαζόμενα όμως και με την ύπαρξη μιας λαμπερής εμφάνισης. Η απόκτηση των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, αλλά και των ηγετικών ικανοτήτων από τη Rousseff, όπως θα δούμε στα παρακάτω αποσπάσματα, συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τον απερχόμενο Πρόεδρο της Βραζιλίας Luiz Inacio Lula da Silva. Στο παρακάτω απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *Aljazeera* (25/10/2010), παρατηρούμε ότι η Rousseff εμφανίζεται ως μια άξια διάδοχος του προηγούμενου Προέδρου. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Η Rousseff, 62 ετών, υποσχέθηκε να συνεχίσει τις λαϊκές πολιτικές του Luiz Inacio Lula da Silva, μέντορά της από το αριστερό κόμμα των εργατικών και τον απερχόμενο Πρόεδρο της Βραζιλίας. «Μετά

από αυτόν τον σπουδαίο άνδρα, η Βραζιλία θα κυβερνηθεί από μια γυναίκα, μια γυναίκα που θα συνεχίσει τη Βραζιλία του Lula», δήλωσε η Rousseff τον Ιούνιο όταν το κυβερνών κόμμα του Lula ανακοίνωσε επίσημα την υποψηφιότητά της.

Ο Lula περιγράφεται ως «μέντορας» της Rousseff, ως εκείνος, δηλαδή, που της ενέπνευσε την επιθυμία όχι μόνο να ασχοληθεί με την πολιτική, αλλά και να αναλάβει το δύσκολο έργο της διακυβέρνησης μιας χώρας. Στο σημείο αυτό η Rousseff προβάλλεται ως ένα υποκείμενο, του οποίου οι επιλογές σε πολιτικό επίπεδο βασίζονται και ετεροκαθορίζονται από έναν άνδρα, ο οποίος προβάλλεται να έχει καθοριστικό αλλά και ρυθμιστικό ρόλο στην πολιτική πρακτική που θα ακολουθήσει η Rousseff.

Στη συνέχεια γίνεται ακόμα πιο ορατός αυτός ο ετεροκαθορισμός. Η ίδια η Rousseff εμφανίζεται να αναγνωρίζει το σπουδαίο έργο και ρόλο του απερχόμενου Προέδρου στη διακυβέρνηση της χώρας, η οποία μάλιστα χαρακτηρίζεται ως η «Βραζιλία του Lula». Το ουσιαστικό γυναίκα χρησιμοποιείται δύο φορές μέσα στην πρόταση ενώ η λέξη άνδρας συνοδεύεται από το επίθετο σπουδαίος. Προσδίδεται μια ιδιαίτερη αξία στο αρσενικό υποκείμενο ενώ ταυτόχρονα η γυναίκα προβάλλεται ως συνεχίστρια του έργου ενός άνδρα χωρίς να υπάρχει κάποια αναφορά στο δικό της έργο ή στη δική της προσωπική αξία. Η διακυβέρνηση της χώρας δεν θα γίνει από μια οποιαδήποτε γυναίκα, αλλά από μια γυναίκα που θα συνεχίσει το έργο του Lula.

Παράλληλα, η αναφορά στη Βραζιλία σε σχέση με τη Rousseff γίνεται μέσα από τη χρήση της παθητικής σύνταξης προσδίδοντάς της με αυτόν τον τρόπο ενεργητικό και πρωτεύοντα ρόλο. Το ουσιαστικό γυναίκα χρησιμοποιείται ως ποιητικό αίτιο τονίζοντας με αυτόν τον τρόπο τον πρωτεύοντα ρόλο της χώρας σε σχέση με τα υποκείμενα. Στην περίπτωση, όμως του Lula, η Βραζιλία, όπως δηλώνει η γενική κτητική «του Lula», προβάλλεται ως ιδιοκτησία, αλλά και δημιουργήμα του, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο μια σαφή διάκριση, η οποία λαμβάνει έμφυλα χαρακτηριστικά, στον τρόπο που προβάλλεται η σχέση της ηγεσίας με τον παράγοντα του έθνους. Η Rousseff, εμφανίζεται, επίσης, ως ένα θηλυκό υποκείμενο, το οποίο βρίσκεται σε απόλυτη σχέση και σύνδεση με ένα αρσενικό υποκείμενο, προκειμένου να εγγυηθεί την επιτυχία της πολιτικής που θα ακολουθήσει και αυτό διαφαίνεται από τη συγκεκριμένη φράση, στην οποία εμφανίζεται ως συνεχίστρια του έργου του

Lula. Χρησιμοποιεί τον απερχόμενο πολιτικό άνδρα, ως εγγυητή της δικής της πολιτικής σταδιοδρομίας.

Στη συνέχεια, σε επόμενο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Wall Street Journal* (30/09/2010) γίνεται περεταίρω αναφορά σε αυτήν τη σχέση ετεροκαθορισμού ανάμεσα στη Rousseff και στο Lula. Συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Σε μια πολιτική συγκέντρωση τον τελευταίο μήνα στην Joinville, η κυρία Rousseff στάθηκε δίπλα στον κύριο da Silva και δήλωσε ότι η θηλυκή της πλευρά θα είναι ένα ατού στη διακυβέρνηση της Βραζιλίας. «Πρέπει να δείξω ότι μια γυναίκα μπορεί να τα καταφέρει, επίσης», δήλωσε στο πλήθος. «Δεν θα σας απογοητεύσω ούτε και εγώ».

Το συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρεται σε μια προεκλογική συγκέντρωση, πριν ακόμα δηλαδή η Rousseff εκλεγεί Πρόεδρος της Βραζιλίας. Η αναφορά στη Rousseff, γίνεται μέσα από τη θέση που τήρησε ως προς τον Lula. Η Rousseff «στάθηκε δίπλα στο Lula» κάτι το οποίο φανερώνει μια ιεραρχία, αλλά και τη δύναμη και την εξουσία που αντλεί από την προσωπικότητα του Lula. Η αναφορά που γίνεται από την ίδια τη Rousseff στη θηλυκή της πλευρά ως «ατού στη διακυβέρνηση της Βραζιλίας» αφενός προσδίδει έμφυλο χαρακτήρα στη διακυβέρνηση και την εξουσία εν γένει και αφετέρου η «θηλυκή πλευρά της» προβάλλεται ως ένα κομμάτι που μπορεί να διαδραματίσει ρόλο στη διακυβέρνηση χωρίς να επεξηγείται πώς θα γίνει ακριβώς αυτό. Η αναφορά στη θηλυκή πλευρά, διατυπωμένη από μια γυναίκα, αναγνωρίζει τον αρσενικό χαρακτήρα της εξουσίας, στον οποίο ο θηλυκός απλά προβάλλεται ως πλεονέκτημα ενώ υφέρπει και ο υπαινιγμός ότι η προηγούμενη εξουσία ήταν αυστηρά αρσενική ταυτίζοντας με αυτόν τον τρόπο την εξουσία με το φύλο του εκάστοτε υποκειμένου που κυβερνά.

Στο τέλος του παραθέματος ο λόγος λαμβάνει ξεκάθαρα έμφυλη χροιά καθώς η Rousseff, φέρεται από τη χρήση του ρήματος «πρέπει» να έχει αναλάβει μια υποχρέωση να αποδείξει ότι τα θηλυκά υποκείμενα μπορούν να τα καταφέρουν σε θέσεις, ρόλους και πολιτικές στις οποίες πρωταγωνίστησαν εξολοκλήρου άνδρες. Εξάλλου, η Rousseff είναι η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας. Η κατακλείδα της παραγράφου δείχνει τη συνείδηση της ευθύνης που έχει επωμιστεί ενώ υπάρχει και σύνδεση με το φύλο καθώς αφού αναφέρεται στην υποχρέωση να αποδείξει ότι οι γυναίκες μπορούν να τα καταφέρουν, χρησιμοποιεί τη φράση «δεν θα σας

απογοητεύσω ούτε εγώ» υποδηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι παρόλο που είναι γυναίκα πρέπει να της δείξουν εμπιστοσύνη.

Σε άλλο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Telegraph* (26/05/2010) αυτή η σύνδεση και η αλληλεξάρτηση από την προσωπικότητα του Lula φαίνεται να συνέβαλλε καθοριστικά στην τελική εκλογή της Rousseff και όχι τόσο η δική της προσωπικότητα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Όταν αυτή εκλέχθηκε πριν από τέσσερις βδομάδες ως η πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας, μεγάλο μέρος της χώρας απέδωσε σχεδόν εξολοκλήρου τη νίκη της στην υποστήριξη του προκατόχου της, Προέδρου Luiz Inacio Lula da Silva.

Στο πλαίσιο που περιγράφηκε πιο πάνω η νίκη της Rousseff με ρητό τρόπο αποδίδεται, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, «σχεδόν εξολοκλήρου» στην υποστήριξη που της παρείχε ο πρώην Πρόεδρος. Με αυτόν τον τρόπο υπονοείται ότι αν δεν την είχε δεν θα είχε κερδίσει τις εκλογές. Η αναφορά ως η «πρώτη γυναίκα Πρόεδρος της Βραζιλίας», μια φράση που τη συναντάμε αρκετά συχνά ως προσδιορισμό της Rousseff επιλέγεται να αναφερθεί σε συνδυασμό με την υποστήριξη από τον πρώην ισχυρό άνδρα της Βραζιλίας. Το γεγονός αυτό υποδεικνύει αφενός ότι η «πρώτη γυναίκα Πρόεδρος» είναι αποτέλεσμα μιας ανδρικής συνεισφοράς. Αφετέρου ότι η Rousseff είναι μια γυναίκα ετερόφωτη, η οποία παρόλο που διαθέτει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που μπορούν να οικοδομήσουν το προφίλ μιας ηγέτιδος φαίνεται ότι αυτά δεν είναι αρκετά αν δεν υπάρχει από πίσω ένας άνδρας να της ενισχύει, αλλά και να της διαμορφώνει το πολιτικό προφίλ.

Αμέσως μετά από αυτό το απόσπασμα ακολουθεί μια φωτογραφία⁴² που αναπαριστά τη Rousseff και το Lula δίπλα δίπλα. Η φωτογραφία αναπαριστά τη νυν Πρόεδρο και τον τέως Πρόεδρο της Βραζιλίας και πιο συγκεκριμένα τα πρόσωπα αυτών των δύο. Το πρόσωπο της Rousseff αναπαρίσταται με σαφήνεια και ευκρίνεια υποδηλώνοντας ότι τώρα αυτή είναι το κυρίαρχο και πρώτο πρόσωπο της Βραζιλίας. Ο Lula από την άλλη αναπαρίσταται μέσα από μια πιο θολή σε σύγκριση με τη Rousseff απεικόνιση υποδηλώνοντας αντίστοιχα την οπισθοχώρησή του από το προσκήνιο της πολιτικής ζωής. Μπορεί να ειπωθεί ότι η φωτογραφία απεικονίζει

⁴²Βλέπε τη φωτογραφία 9.4.7 στο παράρτημα.

αυτήν τη διαδοχή εξουσίας. Το γεγονός, ωστόσο, ότι ο Lula εμφανίζεται στο πλάι της Rousseff, μέσα από αυτή τη θολή εικόνα υποδεικνύει, σε μεγάλο βαθμό τη σκιά, αλλά και παρασκηνιακή παρουσία του στην προεδρική νίκη της Rousseff.

Επιπλέον, η λεζάντα της φωτογραφίας αναφέρει χαρακτηριστικά: «Η Dilma Rousseff και ο Πρόεδρος της Βραζιλίας Luiz Inacio Lula da Silva». Αν και το δημοσίευμα αναφέρεται μετά την εκλογική νίκη της Rousseff και την ανάδειξή της στο προεδρικό θώκο αυτό δεν αναφέρεται προβάλλοντας τον Lula ως Πρόεδρο. Παρόλο που πρόκειται για μια λεζάντα, ωστόσο, έχει τη σημασία της στον τρόπο προβολής των δύο πολιτικών προσωπικοτήτων αναδεικνύοντας τον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισε και ενδεχομένως συνέχιζε να διαδραματίζει ο Lula στην πολιτική καριέρα της Rousseff ενισχύοντας το αφήγημα της δυναμικής μεν ετερόφωτης δε γυναίκας Προέδρου.

Συμπερασματικά

Η Dilma Rousseff προβάλλεται καταρχήν από τα παραπάνω δημοσιεύματα ως ένα δυναμικό και σκληρό θηλυκό υποκείμενο γεγονός που συνδέεται τρόπο τινά με το ριζοσπαστικό της παρελθόν, στο οποίο γίνεται συχνή αναφορά και η αναφορά του οποίου ακολουθείται από τα χαρακτηριστικά της Rousseff. Τα χαρακτηριστικά αυτά της σκληρότητας, αλλά και του δυναμισμού συνοδεύουν τις αναφορές είτε για την υποψηφιότητά της ως Πρόεδρος της Βραζιλίας είτε για την εκλογή της δίνοντας ένα σαφές τόνο για το ποια χαρακτηριστικά-προσόντα οφείλει να έχει ο/η Πρόεδρος μιας χώρας. Χαρακτηριστικά, που όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως είναι συνδεδεμένα σε μεγάλο βαθμό με τα αρσενικά υποκείμενα.

Ο δυναμισμός της Rousseff, συνδεδεμένος κατά κύριο λόγο με τα αρσενικά υποκείμενα, έπρεπε να αποκτήσει και μια θηλυκή υπόσταση καθώς αναγνωρίζεται ως θηλυκό υποκείμενο. Η εμφάνισή της, όμως, έπρεπε να αναμορφωθεί προκειμένου να αποκτήσει η δυναμικότητά της θηλυκότητα και με αυτόν τον τρόπο να προσελκύσει ψηφοφόρους. Η φράση «να μαλακώσει την εικόνα της» που χρησιμοποιείται για να δείξει τη διαδικασία μετάβασης σε μια θηλυκότερη εμφάνιση είναι ενδεικτική της σπουδαιότητας που προσδίδεται στην προσπάθεια προσέλκυσης ψηφοφόρων. Οι αλλαγές επικεντρώνονται στα χαρακτηριστικά του προσώπου της φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι το πρόσωπο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πολιτική διαδικασία.

Η έμφαση που δίνεται στην εικόνα του δυναμικού θηλυκού υποκειμένου, αλλά και στην προσπάθεια «εμπλουτισμού» αυτής της δυναμικής εικόνας με περισσότερο θηλυκά χαρακτηριστικά σε συνδυασμό με την προβολή της ίδιας της Rousseff να επισημαίνει το ιστορικό της καθήκον ως γυναίκα, το οποίο είναι να αποδείξει την ικανότητα των γυναικών σε θέσεις εξουσίας δίνει στην εξουσία έμφυλη χροιά. Ταυτόχρονα, αυτή η έμφυλη διάσταση υπογραμμίζεται από την αναφορά στο ρόλο που διαδραμάτισε ο Lula στην πολιτική καριέρα της Rousseff, η οποία καλείται να συνεχίσει το πολιτικό έργο του προκατόχου της, υποσχόμενη στους ψηφοφόρους της ότι θα τα καταφέρει και αυτή.

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι μια γυναίκα που επιλέγεται να αναλάβει την ηγεσία, για πρώτη φορά, μιας χώρας καλείται να εκπληρώσει πολλούς ρόλους, αλλά και μια πιο σύνθετη εικόνα από εκείνη ενός αρσενικού πολιτικού υποκειμένου, για το οποίο η σκληρότητα και ο δυναμισμός κρίνονται ως αρκετά προσόντα (Richards, 2011:52) ενώ ταυτόχρονα η εμφάνιση φαίνεται να μην διαδραματίζει τόσο σημαντικό ρόλο. Η απόκτηση μιας πιο θηλυκής εμφάνισης και ενός προσώπου που εκπνέει φιλικότητα σε συνδυασμό με την ύπαρξη ενός σπουδαίου άνδρα που θα εγγυηθεί για τις ικανότητές αξιολογούνται ως αναγκαίες συνθήκες για μια επιτυχημένη πολιτική καριέρα.

6.1.3 Η εξομάλυνση της θηλυκής εικόνας

Στο πλαίσιο της σπουδαιότητας που αναγνωρίζεται στην εξωτερική εικόνα μιας πολιτικού ως καθοριστικής για την ταύτιση περισσότερων ανθρώπων με αυτή, απονοματοδοτώντας με αυτόν τον τρόπο σε μεγάλο βαθμό τη σημασία του πολιτικού λόγου και της πολιτικής πράξης, στα αποσπάσματα που ακολουθούν από το δημοσίευμα του ηλεκτρονικού δικτύου *NBC News* (13/1/2009) παρατηρούμε την έμφαση που δίνεται στις αλλαγές στην εξωτερική εμφάνιση της Rousseff και στη σπουδαιότητα που διαδραματίζει αυτή στη διαδικασία εκλογής της. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Οι μεγαλύτερες εφημερίδες της Βραζιλίας δημοσιεύουν φωτογραφίες από το πριν και το μετά της Dilma Rousseff, την επικεφαλής του προσωπικού του Προέδρου. Ισχυρίζονται ότι προφανώς υποβλήθηκε σε κοσμητική χειρουργική τον τελευταίο μήνα.

Στο απόσπασμα αυτό, ο βραζιλιάνικος Τύπος, προβάλλεται να εστιάζει και να ελέγχει το γεγονός αν έκανε πλαστικές επεμβάσεις φανερώνοντας μια εμμονή των βραζιλιάνικων ΜΜΕ στην εμφάνιση εν γένει. Εξάλλου, η γενική κτητική «της Βραζιλίας», η οποία αναφέρεται στις εγχώριες εφημερίδες προσδίδει ένα εθνικό χαρακτήρα στο γεγονός αυτό, το οποίο μπορεί να προσληφθεί ως ότι η ενασχόληση με την εμφάνιση αποτελεί μια γενικότερη τάση των Βραζιλιάνων.

Χαρακτηριστική είναι η επεξήγηση που ακολουθεί του ονόματος της Rouseff. Αναφέρεται ότι είναι «επικεφαλής του προσωπικού του Προέδρου» τονίζοντας με αυτόν τον τρόπο την υψηλή θέση που κατέχει. Μετά από την αναφορά στη θέση της γίνεται αναφορά και πάλι στα δημοσιεύματα των βραζιλιάνικων εφημερίδων, τα οποία επικεντρώνονται στη πλαστική επέμβαση που υποβλήθηκε η Rouseff. Το επίρρημα «προφανώς» που χρησιμοποιείται δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης για τη διεξαγωγή της επέμβασης.

Στη συνέχεια, αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο η εστίαση στην αλλαγή της εξωτερικής εμφάνισης ως μια δομική ενέργεια στην πολιτική σταδιοδρομία της Rouseff. Πιο συγκεκριμένα, στην αρχή της προεκλογικής της καμπάνιας, η Rouseff φέρεται να προβαίνει σε μια αναδόμηση της εξωτερικής της εμφάνισης. Το απόσπασμα που ακολουθεί από το ίδιο δημοσίευμα του *NBC News* (13/1/2009) είναι από την περίοδο της διαδικασίας επιλογής της Dilma Rouseff ως υποψήφια του κόμματος για τη διεκδίκηση της Προεδρίας και στο οποίο γίνεται αναφορά στην απόκτηση ενός «νέου προσώπου» από τη Dilma Rouseff. Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

Η πιθανή υποψήφια του κυβερνώντος κόμματος για την Προεδρία της Βραζιλίας το 2010 βάζει ένα νέο πρόσωπο προς τα εμπρός-κυριολεκτικά, σύμφωνα με τοπικά δημοσιεύματα.

Η αναφορά στην απόκτηση καινούριας εμφάνισης γίνεται με τη μεταφορική φράση «βάζει ένα νέο πρόσωπο» ενώ συνοδεύεται και από το επίρρημα «κυριολεκτικά» τονίζοντας με αυτόν τον τρόπο και τη διαδικασία αλλαγής των χαρακτηριστικών της. Το ρήμα «βάζει» που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την αλλαγή της εμφάνισης της παραπέμπει στην εικόνα μιας μάσκας, η οποία τοποθετείται στη θέση του προσώπου προκειμένου να καλυφθεί το προηγούμενο, αλλά και να δημιουργηθεί μια καινούρια εικόνα, δείχνοντας, ταυτόχρονα, την

ευελιξία και την ευκολία στη δημιουργία αυτής. Η Dilma Rousseff προβάλλεται να υιοθετεί μια νέα εμφάνιση, ένα «νέο πρόσωπο» για να διεκδικήσει καταρχήν την εκλογή της ως επίσημη υποψηφιότητα του κόμματός της για την προεδρία της Βραζιλίας. Η επιλογή να αναφερθεί η συγκεκριμένη πληροφορία για τη Rousseff μπορεί να τοποθετηθεί και να ερμηνευθεί με βάση το παραπάνω πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο η εξωτερική εμφάνιση μπορεί να λειτουργήσει με καθοριστικό τρόπο στη διευρυμένη ταύτιση με το συγκεκριμένο υποκείμενο.

Στη συνέχεια, διαφαίνεται ότι η αλλαγή της εμφάνισής της δεν ήταν προϊόν δικής της επιλογής, αλλά αντίθετα ήταν σχεδιασμένη από το κόμμα της προκειμένου να κερδίσει την εύνοια των ψηφοφόρων προσδίδοντας σε αυτήν την αλλαγή αμιγώς πολιτικές διαστάσεις. Ενδιαφέρον παρουσιάζει στο επόμενο απόσπασμα η αναφορά στις αλλαγές που προέβη η Rousseff για να αποκτήσει μια πιο «φιλική» εικόνα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται στο παράθεμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Huffington Post* (29/2/2010):

Η αυστηρή, σοβαρή και μη φιλική της εικόνα που της πήρε δεκαετίες για να τη χτίσει έπρεπε να φύγει σε λιγότερο από ένα χρόνο για να κάνει την εικόνα της φιλικότερη σύμφωνα με τα σχέδια του Κόμματος των Εργατών (επίσης, αποκαλείται *Partidodos Trabalhadores*).

Το συγκεκριμένο απόσπασμα μοιάζει με ένα προαναφερθέν παράθεμα από το ίδιο δημοσίευμα στο οποίο γινόταν αναφορά στο γεγονός ότι «της πήρε 40 χρόνια για να φτιάξει αυτήν την εικόνα και μόλις ένας χρόνος για να προσπαθήσει να την αλλάξει». Διαπιστώνουμε ότι αυτή η παρατήρηση επαναπροκύπτει στο ίδιο δημοσίευμα εστιάζοντας σε μια διαφορετική οπτική του ζητήματος. Η επανάληψη, ωστόσο, αναδεικνύει τόσο τη μεγάλη αλλαγή που υπεβλήθη η Rousseff όσο και τη σπουδαιότητα που δίνεται στην εξωτερική αλλαγή όταν αυτή συμβαίνει σε μια γυναικεία πολιτική προσωπικότητα.

Η εικόνα της, όπως περιγράφεται παραπάνω, λαμβάνει μια αρνητική χροιά. Τα επίθετα «αυστηρή», «σοβαρή» και «μη φιλική» που χρησιμοποιούνται στην αρχή της θεματικής περιόδου για να την περιγράψουν δημιουργούν την εικόνα ενός απρόσιτου και ψυχρού θηλυκού υποκειμένου. Όπως αναφέρει το απόσπασμα, η εικόνα αυτή έπρεπε να «φύγει» σε σύντομο χρονικό διάστημα και στη θέση της να δημιουργηθεί μια νέα και «φιλικότερη», η οποία θα ανταποκρινόταν στα σχέδια του κόμματος στο

οποίο ανήκει. Το κόμμα αυτό είναι το εργατικό και στο σημείο αυτό ελλοχεύει ένας υπαινιγμός αναφορικά με την πολιτική τακτική του συγκεκριμένου κόμματος, η οποία αναδεικνύει την αντίθεση ανάμεσα στον πολιτικό χαρακτήρα του κόμματος και στην πολιτική τακτική του. Πιο συγκεκριμένα, η αντίθεση αυτή αναδεικνύεται μέσα από τη χρήση του επιθέτου «εργατικού» το οποίο αναφέρεται στο κόμμα και του προσδίδει το χαρακτήρα της κοινωνικής και πολιτικής του απεύθυνσης σε συνδυασμό με την απαλοιφή της προηγούμενης εμφάνισης που είχε προκειμένου να αποκτήσει «φιλικότερη» εικόνα. Ταυτόχρονα, όμως, η επιλογή της συγκεκριμένης αναφοράς δείχνει ότι η κουλτούρα της εξωτερικής εμφάνισης διακατέχει ολόκληρη την κοινωνία της Βραζιλίας ανεξαρτήτως ιδεολογικών και πολιτικών αποχρώσεων και η οποία αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην προσέλκυση ψηφοφόρων αναδεικνύοντας τη στενή σχέση πολιτικής και εξωτερικής εμφάνισης.

Η εικόνα της Rousseff προβάλλεται να είναι η εικόνα ολόκληρου του κόμματος καθώς αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η αναμόρφωσή της προβάλλεται ως κομματικός σχεδιασμός. Στόχος του κόμματος είναι σύμφωνα με το απόσπασμα η δημιουργία μιας «φιλικότερης εικόνας» για τη Rousseff. Άρα, η Rousseff αναγνωρίζεται ως μια όχι και τόσο συμπαθητική προσωπικότητα και άρα ως ένα βαθμό μη ικανή να διεκδικήσει την προεδρία της χώρας της με την εμφάνιση που είχε. Αυτή η αναγνώριση ενέχει τη σύγκριση με τον πρώην Πρόεδρο της Βραζιλίας, ο οποίος είχε ένα ιδιαίτερα φιλικό προφίλ και ήταν πολύ αγαπητός στους/στις ψηφοφόρους του. Η εμφάνιση εδώ φαίνεται να λειτουργεί σημαντικά στην πολιτική και να μην είναι επιλογή του υποκειμένου η εμφάνισή του, αλλά ολόκληρου του κόμματος.

Επίσης, η δημιουργία της «φιλικότερης εικόνας» σε συνδυασμό με την αναφορά στο πολιτικό σχηματισμό που εκπροσωπεί η Rousseff, το κόμμα των Εργατών, αποτελεί μια έμμεση αναφορά στο γεγονός ότι καθώς ο συγκεκριμένος πολιτικός σχηματισμός απευθύνεται κατά κύριο λόγο στα λαϊκά στρώματα της κοινωνίας της Βραζιλίας, ως εκ τούτου η εικόνα του κόμματος θα πρέπει σε μεγάλο βαθμό να προσιδιάζει με αυτή της κοινωνίας. Με αυτόν τον τρόπο η Rousseff προβάλλεται να εισέρχεται σε μια διαδικασία αλλαγής προσώπων με στόχο την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος αναδεικνύοντας ότι η εικόνα μιας πολιτικού είναι δημιούργημα πολλών παραγόντων.

Όπως είδαμε και νωρίτερα στην περίπτωση με την ενασχόληση με τα «γυναικεία ζητήματα», η οποία σύμφωνα με τα δημοσιεύματα δεν πραγματοποιήθηκε μέσα από μια πολιτική διαδικασία, αλλά μέσα από μια προσωπική ανάδειξη της επιφανειακής θηλυκότητας της έτσι και εδώ η εξωτερική εικόνα φαίνεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη γεφύρωση του οποιοδήποτε χάσματος με την κοινωνία.

Στο πλαίσιο αυτής της εξωτερικής αναδόμησης με απώτερο στόχο όπως διαφαίνεται την προσέλκυση ψηφοφόρων, στο απόσπασμα που ακολουθεί από το ίδιο άρθρο της *Huffington Post* (29/2/2010), περιγράφεται η σταδιακή της αναμόρφωση από ψυχρή και σοβαρή σε φιλική και συμπαθητική. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το πρώτο βήμα της μεταμόρφωσης ήρθε τον Απρίλη του 2009, όταν υπέβαλλε τον εαυτό της σε οδοντική θεραπεία για να φτιάξει τα δόντια της για να αποκτήσει ένα ευγενικότερο χαμόγελο. Συμπεριελάμβανε αισθητικές διαδικασίες όπως οδοντιατρική ευθυγράμμιση, καθαρισμό και προσθήκη. Η κίνηση ολοκληρώθηκε από έναν πλαστικό χειρουργό τον Δεκέμβριο του 2009. Ένα λίφτιγκ (ανόρθωση) και μια βλεφαρολαστική τη βοήθησαν να αποκτήσει μια νεανική εικόνα και λιγότερο δύστροπες εκφράσεις από αυτές που συνήθιζε να φέρει όταν διοικούσε το γραφείο προσωπικού της κυβέρνησης Lula.

Η Rousseff, όπως προκύπτει από το παραπάνω απόσπασμα υποβάλλεται σε μια σειρά πλαστικών επεμβάσεων στην περιοχή του προσώπου. Ως αποτέλεσμα αυτών των επεμβάσεων προκύπτει η απόκτηση μιας «νεανικότερης εμφάνισης» και «λιγότερο δύστροπων εκφράσεων». Η αναφορά στη «νεανικότερη εμφάνιση» μπορεί να εκληφθεί και ως ένας υπαινιγμός για την ηλικία της και στον τρόπο που αυτή αποτυπώνεται στο πρόσωπό της. Επίσης, η νεανική εικόνα ταυτίζεται με τη φιλικότητα ενώ η ηλικιακά μεγαλύτερη εικόνα με την απρόσιτη και δύστροπη εικόνα. Αυτή η απόκτηση μιας νεανικότερης εικόνας, μέσω των πλαστικών επεμβάσεων, συνδεόμενη με ένα φιλικό και συμπαθητικό πρόσωπο, προβάλλεται ως ένα ισχυρό «όπλο» στην κατάκτηση της εκλογικής νίκης. Επιπλέον, η απόκτηση μιας συμπαθητικότερης εικόνας πριν από τις εκλογές συνδέεται με την προσπάθεια εξασφάλισης ψήφων και όπως φαίνεται αυτή η διαδικασία χρησιμοποιεί ως μέσο επίτευξης του επιθυμητού αποτελέσματος τις πλαστικές επεμβάσεις, οι οποίες

προβάλλονται ως το εργαλείο εκείνο το οποίο βοηθάει στην εξομάλυνση της «δύστροπης» εμφάνισής της.

Το ίδιο μοτίβο αναφορικά με τις αλλαγές στην εξωτερική της εμφάνιση και συγκεκριμένα στο πρόσωπο συναντάμε και σε ένα άλλο δημοσίευμα από την ηλεκτρονική διεύθυνση της *Telegraph* (31/10/2010)⁴³, στο οποίο παρατηρούμε ότι υφέρπει μια τάση σύνδεσης της εξωτερικής εικόνας με την πολιτική εικόνα. Η προσπάθεια «εξομάλυνσης» της πολιτικής εικόνας της με απώτερο στόχο τη νίκη στις εκλογές ξεκινά με την αναφορά στις εξωτερικές της επεμβάσεις. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Από τη στιγμή που ξεκίνησε τη προεδρική της καμπάνια η κυρία Rousseff έκανε μερικές προσπάθειες για να μαλακώσει την εικόνα της, αντικατέστησε τα γυαλιά με φακούς επαφής, υπεβλήθη σε πλαστικές επεμβάσεις στο πρόσωπό της και υιοθέτησε ένα διαφορετικό χτένισμα.

Σε επόμενο παράθεμα, από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *The Wall Street Journal* (30/9/2010) αναδεικνύεται ιδιαίτερα αυτή η προσπάθεια εξομάλυνσης:

Για να μαλακώσουν την εικόνα της κυρίας Rousseff, ο κύριος daSilva και το κυβερνών κόμμα τα τελευταία δύο χρόνια έχουν προσπαθήσει να την εξανθρωπίσουν. Αντικατέστησε τα γυαλιά με φακούς επαφής, ξεκίνησε να φοράει μείκ απ πιο συχνά και σύμφωνα με φίλους και τον γιατρό της έκανε και ανόρθωση προσώπου (facelift).

Η σκληρή και δύστροπη εμφάνισή της, όπως χαρακτηρίστηκε προηγουμένως, χρειάζεται να «μαλακώσει» σύμφωνα και με τα δύο παραπάνω παραθέματα. Η χρήση από κοινού στα δύο διαφορετικά παραθέματα του ρήματος «μαλακώνω», το οποίο αναφέρεται στην εξωτερική της εμφάνιση καταρχήν αναγνωρίζει και προβάλλει την σκληρή εμφάνισή της ενώ αναδεικνύει αυτή τη διαδικασία αναδόμησης ως μια αναγκαιότητα και όχι ως μια προσωπική επιλογή της ίδιας. Αυτή η διαδικασία της αναμόρφωσης της Rousseff προβάλλεται σαν μια κομματική διαδικασία στην οποία ο

⁴³ Αντίστοιχα στην ίδια κατεύθυνση παρατηρούμε ότι κινείται και το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Telegraph* (26/05/2010) και το οποίο αντίστοιχα συνδέει την εικόνα του παρελθόντος με την αντίστοιχη πολιτικής της δράση ενώ η αλλαγή αυτής της εμφάνισης στο παρόν συμβαδίζει με τη διαφορετική πολιτική αναγκαιότητα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται: «Πολλά έχουν αλλάξει από τότε που η κυρία Rousseff φυλακίστηκε για τις δράσεις της ως μαρξίστρια αντάρτισσα εμπλεκόμενη στην αντίσταση ενάντια στη στρατιωτική δικτατορία που κυβέρνησε την Βραζιλία από το 1964 ως το 1985. Προσπάθησε να απαλύνει την εικόνα της κατά τη διάρκεια της προεκλογικής της καμπάνιας, αντικαθιστώντας τα γυαλιά με φακούς επαφής, υπεβλήθη σε πλαστική επέμβαση και υιοθέτησε ένα διαφορετικό χτένισμα».

κ. da Silva, ο πρώην Πρόεδρος της Βραζιλίας, τον οποίο διαδέχθηκε στο αξίωμα η Rouseff, αλλά και ολόκληρο το κυβερνητικό επιτελείο, έχουν καταβάλει προσπάθεια, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, να την «εξανθρωπίσουν». Η έκφραση «εξανθρωπισμός» έχει ιδιαίτερη βαρύτητα καθώς υπονοεί ότι η προηγούμενη εμφάνισή της δεν παρέπεμπε σε μια ανθρώπινη εμφάνιση. Στη συνέχεια περιγράφεται αυτή η διαδικασία «εξανθρωπισμού» μέσα από την αλλαγή της εξωτερικής εμφάνισής της, η οποία επισημαίνεται και στα δύο παραθέματα.

Η εξωτερική εμφάνιση λαμβάνει μια ισχυρή νοηματοδότηση και σε αυτό συμβάλλει ιδιαίτερα η λέξη «εξανθρωπισμός». Παράλληλα, παρατηρούμε ότι η επεξήγηση του εξανθρωπισμού γίνεται μέσα από την αλλαγή συνηθειών που αφορούν στην εξωτερική της εμφάνιση. Η έννοια του «εξανθρωπισμού» συνδέεται και με αυτή του πολιτισμού με την έννοια ότι πρόκειται για μια βελτίωση του υποκειμένου με σκοπό να προσλάβει τα χαρακτηριστικά που ταιριάζουν στον πολιτισμένο άνθρωπο. Ο πολιτισμένος άνθρωπος συγκεκριμένα εδώ νοηματοδοτείται μέσα από αλλαγές στην εικόνα του προσώπου, οι οποίες σχετίζονται άμεσα με καταναλωτικές συνήθειες της μετανεωτερικής κοινωνίας (πλαστικές επεμβάσεις, μείκ απ, χτένισμα).

Στο επόμενο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Huffington Post* (29/2/2010), η δημοσιογράφος προβαίνει σε μια ξεκάθαρη δήλωση αναφορικά με το σκοπό της πλαστικής επέμβασης στην οποία υπεβλήθη η Rouseff. Ο σκοπός αυτός δεν είναι άλλος, όπως δηλώνεται, από την απόκτηση μιας καλύτερης εμφάνισης κατά τη διάρκεια της προεκλογικής της καμπάνιας, η οποία θα βοηθήσει στην επίτευξη ενός καλύτερου εκλογικού αποτελέσματος. Παρακάτω διαβάζουμε:

Η γυναίκα που θα ορκιστεί ως η επόμενη της Βραζιλίας-και η πρώτη γυναίκα-Πρόεδρος την 1η Ιανουαρίου υπεβλήθη σε μια σκληρή μεταμόρφωση για να δείχνει καλύτερη στην καμπάνια της.

Στο συγκεκριμένο παράθεμα μαζί με τις πληροφορίες που δίνονται για την ορκωμοσία της Rouseff στο προεδρικό αξίωμα προστίθεται και αυτή της «σκληρής μεταμόρφωσης». Η πληροφορία για την πολιτική δραστηριότητά της συνοδεύεται από μία άλλη που αφορά στην εξωτερική της εμφάνιση και φαινομενικά δεν μοιάζει σχετική, αλλά η σύνδεση που γίνεται στη συνέχεια ανάμεσα στη «σκληρή μεταμόρφωση» και την πολιτική της καμπάνια δίνει ξεκάθαρα τη συμπόρευση

ανάμεσα στην κατοχή μιας καλής εμφάνισης και μιας πετυχημένης πολιτικής δραστηριότητας.

Το απόσπασμα ξεκινάει με την αναφορά στο δεδομένο της εκλογικής της νίκης, η οποία με την αναφορά στη συνέχεια στην αλλαγή που προέβη κατά τη διάρκεια της προεκλογικής της καμπάνιας δημιουργεί την εικόνα ότι η εκλογική αποτυχία ήταν ως ένα βαθμό απόρροια της «σκληρής μεταμόρφωσης» που υπέστη.

Συμπερασματικά

Η Dilma Rousseff προκειμένου να διεκδικήσει την αρχηγία του κόμματος και την Προεδρία της χώρας της υπόκειται, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε μια διαδικασία «εξανθρωπισμού» και εξομάλυνσης των χαρακτηριστικών της εμφάνισής της. Η εμφάνισή της αποτελεί γεγονός συζήτησης στα ΜΜΕ της Βραζιλίας, η οποία, μέσω αυτών, αναπαράγεται και από τα ΜΜΕ του εξωτερικού. Ταυτόχρονα, προβάλλεται ως κομβική στρατηγική στον κομματικό σχεδιασμό. Τονίζεται ιδιαίτερα η διαδικασία της εξωτερικής της αναμόρφωσης προκειμένου να είναι φιλικότερη και άρα πιο προσιτή στο κοινό των ψηφοφόρων.

Παρατηρούμε ότι η εμφάνιση προβάλλεται ως μια σημαντική παράμετρος στη διαδικασία της προεκλογικής δραστηριότητας φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο αφενός τη σπουδαιότητα που αποδίδεται σε αυτή σε πολιτικό επίπεδο και αφετέρου τη σημαντική θέση που κατέχει σε αυτό, υποδεικνύοντας τρόπο τινά ότι η πολιτική και η άσκηση αυτής συνδέεται με άμεσο τρόπο με την εξωτερική εμφάνιση. Αυτή η σύνδεση υπογραμμίζεται μέσα από την αναφορά που γίνεται στην αλλαγή της εξωτερικής εμφάνισης ως κομμάτι του κομματικού σχεδιασμού του κυβερνώντος κόμματος.

Η Rousseff έχοντας μια σκληρή, σοβαρή και μη φιλική εικόνα, όπως αναφέρεται σε δημοσίευμα που είδαμε πιο πάνω, πρέπει να υποβληθεί σε διαδικασία εξομάλυνσης προκειμένου να μπορεί να διεκδικήσει την προεδρία καθώς το προφίλ του Lula που καλείται να διαδεχθεί είναι ιδιαίτερα φιλικό. Η φιλική και συμπαθητική εικόνα στην περίπτωση της Rousseff συνδέεται και με τη θηλυκότητά της, η οποία μέσα από την παράθεση φωτογραφιών όσο και μέσα από αναφορές αναδεικνυε μια πιο αρρενωπή εμφάνιση που έπρεπε να αλλάξει. Οι πλαστικές επεμβάσεις χρησιμοποιούνται σε αυτήν τη διαδικασία της γενικότερης αναμόρφωσής, αποκτώντας μέσω αυτών όχι μόνο μια φιλικότερη εικόνα αλλά και μια νεανικότερη

όψη θίγοντας με αυτόν τον τρόπο και την παράμετρο της ηλικίας και τη σύνδεση αυτής τόσο με την εξωτερική εμφάνιση όσο και με την πολιτική.

Ταυτόχρονα, παρατηρούμε ότι στα αποσπάσματα των δημοσιευμάτων δεν γίνεται αναφορά στην απόκτηση μιας ελκυστικότερης εμφάνισης, αλλά αντίθετα στην απόκτηση μιας φιλικότερης εμφάνισης. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται τρόπο τινά η διαφορετική αντιμετώπιση από τον Τύπο των θηλυκών πολιτικών υποκειμένων, των οποίων η θηλυκότητα δεν ανταποκρίνεται στις κυρίαρχες αναπαραστάσεις. Παράλληλα, η αλλαγή της εξωτερικής της εμφάνισης της προβάλλεται ως αναγκαία και αδιαμφισβήτητη προκειμένου να παρουσιαστεί μια νέα εικόνα, ικανή να ανταποκρίνεται ως ένα βαθμό στα κυρίαρχα πρότυπα θηλυκότητας.

Από τα παραπάνω προκύπτει σε πρώτο επίπεδο η σχέση αλληλεξάρτησης των πολιτικών προσώπων με την εμφάνισή τους και η σημασία που δίνουν σε αυτή ως κομμάτι της πολιτικής τους ταυτότητας. Η επίτευξη μιας θελκτικής ως προς τους ψηφοφόρους εξωτερικής εμφάνισης δεν τίθεται μέσα στα κείμενα ως ξέχωρη, αλλά ως μια διαδικασία αλληλεπίδρασης με άλλους παράγοντες, οι οποίοι συνολικά με αφετηρία την εξωτερική εμφάνιση είναι δυνατόν να δομήσουν μια όσο το δυνατόν οικεία και προσιτή προσωπικότητα. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι η προβολή της εξωτερικής εμφάνισης της Rousseff ακολουθείται και από αναφορές στην προσωπική της ζωή. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί εξετάζεται διεξοδικά η προβολή της προσωπικής της ζωής, ως ένα συμπληρωματικό κομμάτι που συνθέτει το παζλ της εικόνας της.

6.2 Η προσωπική ζωή

Η προσωπική ζωή της Rousseff, από τη στιγμή που επιλέγεται να ηγηθεί στην προεκλογική εκστρατεία, αλλά και κατά την περίοδο μετά την εκλογή της στο ανώτατο αξίωμα παρατηρούμε ότι αποτελεί μια από τις πάγιες αναφορές στη διαδικασία προβολής της από τα ΜΜΕ. Οι αναφορές εκκινούν από την παιδική της ηλικία και καταλήγουν στην τωρινή περίοδο, ευρισκόμενες σε μια σχέση αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης με τη δόμηση της θηλυκότητάς της. Παρατηρούμε, ωστόσο, ότι η αναφορά στην προσωπική της ζωή καταλαμβάνει σχετικά μικρή έκταση μέσα στα δημοσιεύματα και φέρεται να λειτουργεί περισσότερο ως ένας ομαλοποιητικός μηχανισμός μετάβασης στο παρόν.

Στις ενότητες που ακολουθούν η προσωπική ζωή της Rousseff προβάλλεται μέσα από δύο κυρίαρχες οπτικές που συμβάλλουν καθοριστικά στη διαμόρφωση του κοινωνικά επιθυμητού υποκειμένου και άρα αυτού που είναι δυνατό να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις, τις εικόνες και τις ανάγκες των περισσοτέρων. Η προσωπική της ζωή προβάλλεται μέσα από το γάμο, ο οποίος προσδίδει μια κανονικότητα τόσο σε κοινωνικό επίπεδο όσο και σε προσωπικό επιβεβαιώνοντας εν μέρει τη θηλυκότητά της. Η ολοκλήρωση της θηλυκότητας επιτυγχάνεται σε μεγαλύτερο βαθμό με την επιτέλεση του ρόλου της μητρότητας, η αναφορά στην οποία μελετάται στη δεύτερη ενότητα και η οποία ολοκληρώνει τη σύνθεση.

6.2.1 Ο έγγαμος βίος της Rousseff

Παράλληλα με τις αναφορές στην πολιτική δράση της Rousseff στο παρελθόν, η οποία όπως είδαμε και νωρίτερα συνδέεται με την εξωτερική της εμφάνιση, γίνεται αναφορά και στην προσωπική της ζωή που ξεκίνησε εκείνη την περίοδο. Η Rousseff παντρεύτηκε δύο φορές και οι δύο σύζυγοί της προέρχονταν από το περιβάλλον της πολιτικής της δραστηριότητας.

Στο παράθεμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Telegraph* (26/05/2010), γίνεται η σύνδεση της πολιτικής της ζωής με την προσωπική της ζωής. Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

Ως φοιτήτρια ανέπτυξε ένα ενδιαφέρον για την Αριστερά και ενεπλάκη σε μεγάλο βαθμό στην υπόγεια αντίσταση κατά της δικτατορίας στη χώρα της στο πλευρό του πρώτου συζύγου της.

Με πιο ήπιο τόνο, από ό,τι συναντήσαμε νωρίτερα στη μελέτη, αναφέρεται ότι η Rousseff πήρε μέρος στην αντίσταση κατά της δικτατορίας που είχε πραγματοποιηθεί στη χώρα της. Στο τέλος, ωστόσο, του παραθέματος αυτού προστίθεται η πληροφορία ότι η πολιτική της δραστηριοποίηση έγινε «στο πλευρό του πρώτου συζύγου της». Η συγκεκριμένη αναφορά ότι δραστηριοποιήθηκε πολιτικά στο δίπλα στο σύζυγό της δείχνει ότι η πολιτική δραστηριοποίησή της, κατά αναλογία με το παρόν και τη στήριξη, την ενίσχυση και την προώθηση που απολάμβανε από το Lula, σε μεγάλο βαθμό έγινε ενδεχομένως χάρη στο σύζυγό της. Η αναφορά αυτή αναδεικνύει την εικόνα μιας γυναίκας, η οποία ως ένα βαθμό ετεροκαθορίζεται από τις επιλογές του συζύγου της. Και αυτό προκύπτει αν αντί για αυτήν την αναφορά είχαμε την αντίστροφη όπου θα ανέφερε ότι ο σύζυγός της

δραστηριοποιήθηκε πολιτικά στο πλευρό της. Η προσθήκη δηλαδή στο άρθρο «στο πλευρό του συζύγου της» θα μπορούσε και να παραληφθεί, το γεγονός όμως ότι αναφέρεται φανερώνει μια γυναίκα που κατά κάποιο τρόπο ακολουθεί τα χνάρια του συζύγου της και δεν χαράζει η ίδια τη διαδρομή της.

Το αριθμητικό επίθετο «πρώτος» που συνοδεύει το ουσιαστικό «σύζυγος» δηλώνει ότι δεν είναι ο μοναδικός. Ο πρώτος γάμος της έγινε σε νεαρή ηλικία και αυτό φανερώνεται από το ουσιαστικό «φοιτήτρια» που αναφέρεται στην αρχή του αποσπάσματος. Ένας γάμος, όμως, του οποίου η αναφορά συμβάλλει με σημαντικό τρόπο στη δόμηση της εικόνας μιας γυναίκας που από την αρχή της πολιτικής της καριέρας μέχρι και στο παρόν έχει στο πλευρό της έναν άνδρα για να την εμπνέει και να την καθοδηγεί.

Στα παραθέματα που θα ακολουθήσουν γίνεται αναφορά τόσο στους γάμους της Rouseff όσο και στο χωρισμό της από τον πρώτο σύζυγό της. Στο πρώτο παράθεμα από το δημοσίευμα της *Independent* (26/09/2010), αλλά και στο δεύτερο από το δημοσίευμα της *Wall Street Journal* (30/09/2010), τα οποία αναφέρθηκαν και προηγουμένως, αναφέρεται σχετικά ευσύνοπτα η ιστορία της προσωπικής της ζωής. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το 1973, μετακόμισε στην ευημερούσα πολιτεία του Ρίο Γκράντε ντε Σολ, όπου ο δεύτερος άνδρας, Carlos Araujo, ένας δικηγόρος, τέλειωνε τον τέταρτο χρόνο ως πολιτικός κρατούμενος (ο πρώτος γάμος της με έναν νεαρό αριστερό, τον Claudio Galeno δεν άντεξε το τρέξιμο δύο στελεχών σε διαφορετικές πόλεις). Επέστρεψε στο πανεπιστήμιο, ξεκίνησε να δουλεύει για την κυβέρνηση το 1975 και απέκτησε μια κόρη την Paula.

Και στο δεύτερο παράθεμα διαβάζουμε:

Στις αρχές των 20 της, η κυρία Rouseff είχε παντρευτεί δύο φορές, και οι δύο ήταν σύντροφοι ακτιβιστές. Όπως και άλλοι αντάρτες χρησιμοποιούσε ένα ψευδώνυμο, Stella, σύμφωνα με τον Carlos Araújo, το δεύτερο σύζυγό της, ο οποίος πήρε το κωδικό όνομα Max.

Η Rouseff έχει κάνει δύο γάμους και έχει αποκτήσει μια κόρη, όπως προκύπτει από το πρώτο απόσπασμα. Το αριθμητικό επίθετο «δεύτερος» δηλώνει τον αριθμό των γάμων που έχει κάνει η Rouseff. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά και

στην αιτία χωρισμού από τον πρώτο σύζυγό της, μια πληροφορία που ναι μεν τίθεται σε παρένθεση φανερώνοντας μια όχι και τόσο σημαντική πτυχή της τωρινής ζωής της, η οποία, ωστόσο, αναφέρεται ενδεχομένως για να δείξει την ομαλή μετάβαση στον επόμενο γάμο και σύζυγο. Το γεγονός ότι μετακομίζει για να βρίσκεται μαζί με το σύζυγό της, αναδεικνύει τη συντροφικότητά της απέναντι στο σύζυγό της, δημιουργώντας την εικόνα της γυναίκας, η οποία θέτει σε προτεραιότητα τη συζυγική της σχέση. Αυτό προκύπτει και από το γεγονός ότι ύστερα «επέστρεψε στο Πανεπιστήμιο», το οποίο είχε διακόψει για να βρίσκεται μαζί με το σύζυγό της.

Στο δεύτερο παράθεμα παρέχεται εκ νέου η πληροφορία ότι η Rousseff κάνει ήδη δύο γάμους, με δύο άνδρες προερχόμενους από τον πολιτικό χώρο στον οποίο δραστηριοποιούνταν και αυτό δηλώνεται εμφανώς μέσα από τη φράση «και οι δύο ήταν σύντροφοι ακτιβιστές». Η επιλογή των συζύγων από το χώρο πολιτικής δραστηριοποίησής της δείχνει αφενός το βαθμό αφοσίωσης στην πολιτική της καριέρα αφετέρου αναδεικνύει αυτή την αλληλεξάρτηση ανάμεσα στην προσωπική ζωή και την πολιτική δραστηριότητα. Επιπλέον, αυτό φανερώνεται και από το γεγονός ότι σημαντικές προσωπικές στιγμές συμβαίνουν εκείνη την περίοδο.

Στο παράθεμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Wall Street Journal* (30/09/2010) γίνεται αναφορά στις θέσεις εξουσίας που κατέλαβε διαδοχικά, αλλά και στο χωρισμό της από το δεύτερο σύζυγό της.

Τελικά, η κυρία Rousseff ως σύμβουλος κόμματος κέρδισε μια σειρά από γραφειοκρατικές θέσεις, ξεκινώντας με ένα διορισμό ως γραμματέας του δημοτικού συμβουλίου στο Porto Alegre, την πρωτεύουσα του κράτους, το 1986, και ως γραμματέας ενέργειας του κράτους το 1993. Ένα χρόνο αργότερα μαθαίνοντας για μια σχέση, η κυρία Rousseff μάζεψε τις βαλίτσες του συζύγου της και οι δύο λίγο αργότερα χώρισαν σύμφωνα με τον κύριο Αραύζο και μερικούς φίλους της.

Αφού γίνεται η αναφορά στη σταδιακή ανέλιξη της Rousseff σε θέσεις εξουσίας στη συνέχεια προστίθεται η πληροφορία ότι ένα χρόνο αφού έχει γίνει γραμματέας ενέργειας χωρίζουν με το σύζυγό της. Κατά κάποιο τρόπο υποδηλώνεται ότι η ανέλιξη στην πολιτική της καριέρα δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχη ευημερία στην προσωπική της ζωή. Σε αυτό συμβάλλει η φράση «ένα χρόνο αργότερα», η οποία λειτουργεί συνδετικά ανάμεσα στις δύο καταστάσεις. Από τη μία, δηλαδή,

περιγράφεται η σταδιακή επαγγελματική και πολιτική ανέλιξή της μέσα από την αναφορά στις διάφορες θέσεις που κατέλαβε στο πέρασμα των ετών. Από την άλλη αναφέρεται η κατάρρευση της συζυγικής της σχέσης μέσα από την πληροφορία ότι επήλθε ο χωρισμός με πρωτοβουλία της Rousseff μετά την ανακάλυψη ότι ο σύζυγός της είχε εξωσυζυγική σχέση.

Η σύνδεση ανάμεσα στην πολιτική και την προσωπική ζωή διαφαίνεται και σε αυτήν την προσωπική στιγμή της Rousseff καθώς η πολιτική της καριέρα φαίνεται ότι επηρεάζει την προσωπική της ζωή με την έννοια ότι η αφοσίωση στην πολιτική της καριέρα έχει κόστος στην ομαλή εξέλιξη της προσωπικής της ζωής. Με τον τρόπο αυτό υπονοείται ότι μια γυναίκα πολιτικός είναι δύσκολο να συνδυάσει την πολιτική με την προσωπική ζωή καθώς και οι δύο είναι ιδιαίτερα απαιτητικές. Εξάλλου, όπως θα δούμε και στη συνέχεια στην περίπτωση της Louise Mensch, η ίδια προβάλλεται να μην κατορθώνει να συνδυάσει την πολιτική καριέρα με την οικογενειακή ζωή και εμφανίζεται να εγκαταλείπει την πρώτη για χάρη της δεύτερης.

Συμπερασματικά

Το κομμάτι του έγγαμου βίου της Rousseff, όπως παρατηρήσαμε και αρχικά καταλαμβάνει σχετικά μικρή έκταση μέσα στα δημοσιεύματα. Ένας λόγος για τον οποίο πιθανώς συμβαίνει αυτό είναι γιατί η Rousseff πορεύεται στο παρόν χωρίς την ύπαρξη συζύγου ενώ ο χωρισμός της από το δεύτερο και τελευταίο σύζυγό της έχει γίνει από το 1996. Ωστόσο, αυτές οι περιορισμένες σε έκταση αναφορές στους γάμους της λειτουργούν στην κατεύθυνση της εξομάλυνσης της ως θηλυκό υποκείμενο.

Το γεγονός ότι και οι δύο σύζυγοι της Rousseff προέρχονται από το πολιτικό της περιβάλλον φανερώνει την αξεδιάλυτη σχέση ανάμεσα στην προσωπική και πολιτική της ζωή και το βαθμό αφοσίωσης στην πολιτική όψη της ζωής της. Οι γάμοι τελέστηκαν σε σχετικά νεαρή ηλικία, όπως και η απόκτηση της κόρης, γεγονός, που ενισχύει ακόμα περισσότερο το προφίλ της γυναίκας που «εξασφαλίζει» τον προσωπικό τομέα προκειμένου να αφιερωθεί στην πολιτική δράση.

Η αφοσίωσή της όμως στην πολιτική της καριέρα και η ανάληψη πολιτικών ευθυνών συνδέονται μέσα από αναφορές με τον χωρισμό της από το δεύτερο σύζυγό της. Με αυτόν τον τρόπο υποδηλώνεται ότι και οι δύο τομείς δεν μπορούν να

συμβαδίσουν σε απόλυτο βαθμό και η επιλογή από μια γυναίκα της πολιτικής καριέρας έχει κόστος στην προσωπική της ζωή.

6.2.2 Η μητρότητα

Η αναφορά στη μητρότητα είναι μια συνηθισμένη πρακτική που ακολουθούν τα ΜΜΕ για να προβάλλουν μια γυναίκα πολιτικό (Acker 2003:177). Η μητρότητα ως μια αποκλειστική ιδιότητα των θηλυκών υποκειμένων χρησιμοποιείται προκειμένου να ενισχύσει περισσότερο τη θηλυκότητα μιας γυναίκας. Όπως υποστηρίζει και η Acker (2003), αλλά και η Van Zoonen (2006) η μητρότητα θεωρείται από τα ΜΜΕ, από τον τρόπο που προβάλλεται, τόσο ως εμπόδιο, λόγω της σπουδαιότητας της, για την εξέλιξη μιας γυναίκας πολιτικού όσο και ως ένα απαραίτητο στοιχείο για να μπορεί ένα πολιτικό θηλυκό υποκείμενο να καθίσταται αναγνωρίσιμο, αλλά και να είναι δυνατό να ταυτιστεί μαζί του και το κοινό.

Η Rousseff, έχοντας παντρευτεί και χωρίσει δύο φορές έχει αποκτήσει μια κόρη και έναν εγγονό. Και η μητρότητα όπως και ο έγγαμος βίος δεν καταλαμβάνουν μεγάλη έκταση στα δημοσιεύματα. Μια σύντομη αναφορά εξάλλου, όπως το ότι έχει μια κόρη, είναι ικανή να μεταδώσει την πληροφορία ότι η Rousseff είναι μητέρα και άρα έχει επιτελέσει έναν από τους κυρίαρχους κοινωνικούς ρόλους.

Σε ένα απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *Aljazeera* (25/10/2010), η αναφορά στην μητρότητα είναι σύντομη, περιεκτική αλλά και ενημερωτική.

Παντρεμένη δύο φορές, η Rousseff έχει μια κόρη, την Paula, και έγινε γιαγιά το Σεπτέμβρη.

Η αναφορά στην οικογενειακή της κατάσταση στο συγκεκριμένο απόσπασμα επιβεβαιώνει την κυρίαρχη εικόνα που πρέπει να συνοδεύει μια γυναίκα. Με τη σειρά αναφερόμενα προηγείται ο γάμος, στην περίπτωση της Rousseff δύο φορές, ακολουθεί η απόκτηση μιας κόρης και ολοκληρώνεται με την απόκτηση ενός εγγονιού. Μέσα από αυτήν την συντομία, αλλά και από την σειρά των λέξεων προβάλλεται μια ολοκληρωμένη προσωπική ζωή, η οποία σύμφωνα με τις κυρίαρχες κοινωνικές αντιλήψεις συνδέεται με την απόκτηση οικογένειας.

Σε κάποιες περιπτώσεις η αναφορά στη μητρότητα γίνεται παράλληλα με τη πολιτική δραστηριότητα της Rousseff. Δεν υπάρχει, δηλαδή, ξεχωριστή αναφορά στο

γεγονός ότι έγινε μητέρα ή στις συνθήκες που επικρατούσαν εκείνη την περίοδο. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε στο παρακάτω απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Wall Street Journal* (30/09/2010), το οποίο προαναφέρθηκε:

Κυρίως, η κυρία Rousseff απέφυγε τα φώτα της δημοσιότητας. Χαρούμενη να μελετά προσεχτικά πάνω σε ζητήματα εσωτερικής πολιτικής, αρχικά εργάστηκε ως σύμβουλος σε σωματεία, αρχηγούς κομμάτων και συμβούλων. Μια κόρη, η Paula, γεννήθηκε το 1976.

Η Rousseff μετά τη δικτατορία και μετά την φοιτητική της ζωή ακολούθησε μια αμιγώς πολιτική καριέρα και αυτό προκύπτει από τις αναφορές που γίνονται στο παραπάνω απόσπασμα στους τομείς και στις θέσεις εργασίας που εργάστηκε. Η κατακλείδα της συγκεκριμένης παραγράφου είναι η γέννηση της κόρης της. Η γέννηση της κόρης της με τον τρόπο που αναφέρεται εμφανίζεται ως ένα επιπλέον στοιχείο του βιογραφικού της σημειώματος. Δεν δίνεται ούτε ιδιαίτερη βαρύτητα στο γεγονός, ούτε χρωματίζεται με κάποιο ιδιαίτερο λεξιλόγιο.

Ταυτόχρονα, η απλή αναφορά στη γέννηση της κόρης της «μια κόρη, η Paula, γεννήθηκε το 1976» μετά τη διεξοδική αναφορά στις επαγγελματικές δραστηριότητές της «αρχικά εργάστηκε ως σύμβουλος σε σωματεία, αρχηγούς κομμάτων και συμβούλων» δείχνει ότι η επαγγελματική της δραστηριότητα καταλάμβανε μεγαλύτερο μέρος της ζωής της από τη προσωπική της ζωή, δείχνοντας ότι είναι μια γυναίκα αρκετά αφοσιωμένη στην καριέρα της.

Χαρακτηριστική είναι και μια άλλη αναφορά στην οικογενειακή της κατάσταση, η οποία συνδέεται και με την αλλαγή εμφάνισης στην οποία υπεβλήθη η Rousseff, στη διάρκεια της προεκλογικής της καμπάνιας. Στο παρακάτω απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Wall Street Journal* (30/09/2010), διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Τα τελευταία δύο χρόνια, η δύο φορές χωρισμένη, μητέρα ενός παιδιού δέχθηκε μια αλλαγή που περιελάμβανε κοσμητική χειρουργική, φακούς επαφής και ένα πιο κομψό χτένισμα καταλληλότερο για μια παρουσιάστρια ειδήσεων στην τηλεόραση από μια πρώην επαναστάτρια.

Στο παραπάνω παράθεμα το βασικό θέμα είναι η αλλαγή εμφάνισης της Rousseff. Αυτή η βασική αναφορά συνοδεύεται από δύο επιπλέον πληροφορίες. Η πρώτη, με την οποία ξεκινά και το απόσπασμα αφορά στην προσωπική ζωή της

Rousseff ενώ η δεύτερη, η οποία και κλείνει το παράθεμα αφορά στο αποτέλεσμα που προέκυψε από την αλλαγή της εμφάνισής της. Πιο συγκεκριμένα, ξεκινώντας το παράθεμα αναφέρεται στο γεγονός ότι η Rousseff είναι «δύο φορές χωρισμένη, μητέρα ενός παιδιού» και συνεχίζει αμέσως με τις διαδικασίες στις οποίες υπεβλήθη για να αποκτήσει μια διαφορετική εικόνα. Στο σημείο αυτό έχουμε μια ακόμη αναφορά στην οικογενειακή της κατάσταση, η οποία από τον τρόπο που αναφέρεται μέσα στο απόσπασμα συνδέεται με την εξωτερική εμφάνιση δίνοντας επιπλέον στοιχεία για την ταυτότητά της. Το τελευταίο σχόλιο στο παράθεμα ότι η καινούρια εικόνα που απέκτησε η Rousseff είναι καταλληλότερη για παρουσιάστρια ειδήσεων και όχι για μια πρώην επαναστάτρια εμπεριέχει μια ειρωνεία και έναν αρνητικό τρόπο αντιμετώπισης της νέας εμφάνισης της Rousseff.

Το ειρωνικό σχόλιο που κλείνει το παράθεμα σε συνδυασμό με την αναφορά τόσο στην οικογενειακή κατάσταση όσο και στην πλαστική επέμβαση, αλλά και στη γενικότερη αναμόρφωση της Rousseff προσδίδει έναν υποτιμητικό τόνο σε αυτήν τη διαδικασία που υποβλήθηκε. Η αναφορά στο διπλό χωρισμό της και στην κόρη της συνδεόμενη με τα επόμενα φανερώνει έναν επικριτικό τόνο για την αναμόρφωσή της. Τονίζει, επίσης, ότι η εικόνα που απέκτησε δεν ταιριάζει όχι μόνο σε μια πολιτικό, αλλά και σε μια πρώην επαναστάτρια, υποδηλώνοντας ταυτόχρονα ότι μια γυναίκα του βεληνεκούς της Rousseff, της προσωπικής ζωής που έχει, αλλά και της πολιτικής διαδρομής που έχει διανύσει θα πρέπει να είναι προσεκτική στις επιλογές που κάνει.

Επιπλέον, εμμέσως, υποδεικνύεται και η εικόνα που πρέπει να έχει μια γυναίκα πολιτικός, η οποία πρέπει να διατηρεί μια σοβαρότητα σε αντίθεση με μια παρουσιάστρια, η οποία προβάλλεται να μπορεί να κάνει όσες αλλαγές επιθυμεί σε αυτή. Διαπιστώνουμε, δηλαδή, ότι η εικόνα, η εξωτερική εμφάνιση μιας γυναίκας πολιτικού οφείλει να κινείται με βάση το μέτρο χωρίς να προβαίνει σε ραγδαίες αλλαγές που είναι δυνατό να επηρεάσουν την πολιτική της δραστηριότητα.

Στο δημοσίευμα του *Aljazeera* (25/10/2010), που αναφέρθηκε και προηγουμένως, γίνεται μια αναφορά στον τρόπο που προωθούσε πολιτικά τη Rousseff ο απερχόμενος πρόεδρος της Βραζιλίας, Lula. Ο τρόπος αυτός συνδέεται με τη διαμόρφωση μιας γενικότερα αποδεκτής εικόνας που συμβαδίζει με το προφίλ μιας ολοκληρωμένης και αφοσιωμένης στην οικογένειά της γυναίκας. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Κατά τη διάρκεια του 2007, ο Lula προωθούσε τη Rousseff ως «μητέρα» του κυβερνητικού του σχεδίου για την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης, επενδύοντας μαζικά σε έργα υποδομής.

Ο ρόλος της μητέρας προβάλλει μια ασφαλή και παραγωγική εικόνα για τις γυναίκες που πρόκειται να αναλάβουν τέτοιες θέσεις εξουσίας. Αυτή η παραγωγική, αλλά και ασφαλής εικόνα συνδέεται και με την παρακάτω αναφορά στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Ένα θηλυκό υποκείμενο, το οποίο προορίζεται να αναλάβει μια θέση εξουσίας του προσδίδεται ο χαρακτηρισμός «μητέρα», από έναν λαοφίλητο άνδρα-ηγέτη. Αυτός, αντίστοιχα, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ο «πατέρας» της Βραζιλίας καθώς η αναφορά στο κυβερνητικό σχέδιο ως δικό του παραπέμπει σε αυτόν τον πατρικό ρόλο. Με αυτόν τον τρόπο διαιωνίζεται κατ' επέκταση η έμφυλη ετεροκανονικότητα καθώς η εξουσία ασκείται εναλλάξ από έναν άνδρα και μια γυναίκα. Ταυτόχρονα, το «παιδί», ο κυβερνητικός σχεδιασμός μεταβιβάζεται στα ασφαλή χέρια μιας «μητέρας» καλλιεργώντας αφενός το αίσθημα της ασφάλειας αλλά και της συνέχειας στην ίδια κυβερνητική πολιτική.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του ετεροκαθορισμού της Rousseff από το Lula που συναντήσαμε και νωρίτερα στη μελέτη παρατηρούμε ότι αυτός φέρεται να έχει τα ηνία και να κατευθύνει τις κινήσεις, όπως προκύπτει μέσα από τη χρήση του ρήματος «προωθούσε», αλλά και από την αναφορά ότι η Rousseff θα ήταν συνεχίστρια ενός κυβερνητικού έργου που ο ίδιος είχε ξεκινήσει.

Αυτός ο μητρικός ρόλος που της προσδίδεται ενισχύεται μέσα από το παράθεμα της *Guardian* (1/5/2010) που ακολουθεί, στο οποίο η Rousseff, συσχετίζει την παγκόσμια οικονομική θέση της Βραζιλίας με την εκπαίδευση των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Η Βραζιλία θα αφήσει πίσω τη θέση της ως αναδυόμενη δύναμη και θα γίνει μια αναπτυγμένη χώρα εάν εγγυηθούμε ποιοτική εκπαίδευση στα παιδιά μας», παραδέχθηκε η Rousseff την περασμένη εβδομάδα.

Το καλό της χώρας στο οποίο παραπέμπουν οι φράσεις «αναδυόμενη δύναμη» και «αναπτυγμένη χώρα» βρίσκεται σε άμεση σύνδεση με την εκπαίδευση των παιδιών. Η Rousseff αναφέρεται σε αυτά ως «παιδιά μας» παραπέμποντας σε μια εικόνα στοργικής και ανήσυχης μητέρας που νοιάζεται για το μέλλον της χώρας της, αλλά και των παιδιών της, δύο στοιχεία που φαίνεται να αλληλοδιαπλέκονται. Καθώς τα λόγια αυτά εκφέρονται από την Πρόεδρο της χώρας και η οποία σχετίζει την

ανάπτυξη της χώρας με την εκπαίδευση των παιδιών, η Rousseff μπορεί να ειπωθεί με αυτόν τον τρόπο ως η μητέρα ολόκληρου του έθνους, η οποία συνεχίζει το ρόλο του πατέρα έχοντας πάρει το χρίσμα από τον ίδιο.

Στο δημοσίευμα της *Wall Street Journal* (30/09/2010), το οποίο προαναφέρθηκε εντοπίζουμε μια ακόμη αναφορά και ανάδειξη του μητρικού ρόλου της Rousseff. Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

Ένας θρίαμβος ενάντια στον εκκολαπτόμενο λεμφικό καρκίνο πέρσι την βοήθησε να προβληθεί ως μαχήτρια ακριβώς μόλις εισερχόταν στο πολιτικό προσκήνιο. Τις μέρες μετά τη γέννηση του πρώτου εγγονού της, τον περασμένο μήνα, πόσταρε φωτογραφίες του στην ηλεκτρονική της σελίδα και μερικές φορές έγραφε τουίτς (tweets) για αυτόν, κινήσεις που μερικοί λένε ότι επιδεικνύουν τη μητρική της πλευρά.

Η αναφορά στη Rousseff στο παραπάνω παράθεμα αφορά στην επιτυχή εξέλιξη που είχε με την περιπέτεια της υγείας της. Το παράθεμα, από τον τρόπο που παρουσιάζει την περιπέτεια υπονοεί ότι αξιοποιήθηκε από την πλευρά της για να προβληθεί, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο παράθεμα ως «μαχήτρια». Το ρήμα την «βοήθησε» σε συνδυασμό με την αναφορά στην είσοδό της στο πολιτικό σκηνικό αποδίδει μια υστεροβουλία στη Rousseff και στον τρόπο που διαχειρίστηκε την υπόθεσή της. Αλλά και η αναφορά στον τρόπο προβολής της γέννησης του εγγονού της και ο τρόπος που τη διαχειρίστηκε η Rousseff της αποδίδει μια προσπάθεια να αξιοποιήσει τα γεγονότα αυτά προς όφελός της. Η ρηματική έκφραση «επιδεικνύει τη μητρική της πλευρά» που αναφέρεται στη γέννηση του εγγονού της καταλογίζει πρόθεση.

Η Rousseff σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα ενδέχεται να επιχειρεί να «εκμεταλλευτεί» πολιτικά δύο γεγονότα της προσωπικής της ζωής, τα οποία είναι η περιπέτεια της υγείας της και η γέννηση του εγγονού της μέσω της προβολής της μητρικής εικόνας. Πέρα όμως από την ενδεχόμενη προσπάθεια εκμετάλλευσης αυτών των προσωπικών γεγονότων, η προβολή αυτών των στοιχείων αναδεικνύουν ταυτόχρονα την ευάλωτη, ανθρώπινη και ευαίσθητη, την προστατευτική και οικεία εικόνα της, αλλά και τη μαχητική και αγωνιστική, η οποία δεν εγκαταλείπει ποτέ τη μάχη και άρα ως αρχηγός κράτους δεν πρόκειται ποτέ να εγκαταλείψει, να

νοιάζεται, να φροντίζει και να προστατεύει το έθνος της σαν μητέρα-γιαγιά αυτού. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ως ένα βαθμό ο πολιτικός στόχος του Lula, ο οποίος, σύμφωνα με το δημοσίευμα της *Wall Street Journal* (30/09/2010), ήταν ο «εξανθρωπισμός» της Rousseff.

Συμπερασματικά

Αν και η οικογενειακή ζωή της Rousseff και ειδικότερα η μητρική της εικόνα καταλαμβάνουν σχετικά μικρή έκταση, όπως παρατηρήσαμε και για το γάμο νωρίτερα, στα δημοσιεύματα, ωστόσο, καταφέρνουν να συμβάλλουν στη δημιουργία καινούριων όψεων της εικόνας της Rousseff. Τα αποσπάσματα αυτά σε μεγάλο βαθμό λειτουργούν στην κατεύθυνση της κανονικοποίησης της Rousseff καθώς, έστω και ευσύνοπτα αναφέρονται στα γεγονότα του γάμου και της μητρότητας, φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι το θηλυκό υποκείμενο που έχει αναλάβει τη διακυβέρνηση της χώρας έχει διανύσει μια προσωπική διαδρομή.

Επιπλέον, η σχεδόν πάντα συσχέτιση και σύνδεση της οικογενειακής ζωής με την πολιτική της δραστηριότητα δημιουργούν την εικόνα ενός υπεύθυνου θηλυκού υποκειμένου, το οποίο κατόρθωσε ως ένα βαθμό να συνδυάσει και τις δυο ζωές. Η προσωπική της ζωή, ύστερα και από την απόκτηση εγγονιού φαίνεται να έχει ολοκληρώσει ένα κύκλο, υποδεικνύοντας ότι μπορεί να αφοσιωθεί στην πολύ απαιτητική θέση της Προέδρου της χώρας χωρίς επιφυλάξεις και δισταγμούς. Αυτό αποτυπώνεται και στην αναφορά στην ηλικία της, η οποία διαδραματίζει και αυτή σημαντικό ρόλο στην αφοσίωσή της στην πολιτική της καριέρα και στον τρόπο που προσλαμβάνεται μια γυναίκα σε μια θέση εξουσίας.

Παρατηρούμε ότι το κομμάτι της προσωπικής ζωής της Rousseff μοιάζει να έχει κρατηθεί τρόπον τινά προφυλαγμένο από την εξονυχιστική έρευνα των ΜΜΕ. Η ίδια η Rousseff επιλέγει να φέρει στη δημοσιότητα κομμάτια από την προσωπική της ζωή, όπως την περίπτωση με τον καρκίνο, αλλά και με την γέννηση του εγγονού της. Από μια τόσο καλά όμως προφυλαγμένη ζωή όταν διαρρέονται πληροφορίες, επιλεγμένες από το ίδιο το υποκείμενο, φαίνεται να αντιμετωπίζονται ως ένα βαθμό με καχυποψία από τα ΜΜΕ, τα οποία στις περισσότερες των περιπτώσεων δίνουν έμφαση στις ειδήσεις που αναφέρονται σε πιο προσωπικές στιγμές.

Εν κατακλείδι

Συνολικά τα δημοσιεύματα προβάλλουν το δυναμικό χαρακτήρα της Rousseff, ο οποίος βρίσκεται σε άμεση σχέση και σύνδεση με το παρελθόν της. Το δυναμικό της προφίλ μετριάζεται τόσο από την αναφορά στην υποστήριξη του Lula όσο και στην έλλειψη πολιτικών αναφορικά με ζητήματα που αφορούν στις γυναίκες. Η αλλαγή στην εξωτερική της εικόνα προβάλλεται ως βασικός παράγοντας στην εκλογική της επιτυχία ενώ επικρίνεται τόσο η ίδια και οι σύμβουλοί της όσο και ο Τύπος της Βραζιλίας για την εστίαση στην εξωτερική εμφάνιση και όχι στην άρθρωση πολιτικού λόγου. Εν γένει αν και αναγνωρίζεται ο σημαντικός της ρόλος ως πρώτης γυναίκας Προέδρου της Βραζιλίας, αντιμετωπίζεται κατά κύριο λόγο ως η επιλογή του Lula, που χωρίς αυτόν και τις δικές του παρεμβάσεις δεν θα κατόρθωνε να κερδίσει την εκλογή.

Η προβολή της προσωπικής της ζωής, δίχως να καταλαμβάνει μεγάλο μέρος των δημοσιευμάτων, αναδεικνύεται σε σημαντική παράμετρο για την ανάδειξη του πολιτικού της προφίλ, λειτουργώντας στην κατεύθυνση της προβολής της ως ένα «φυσιολογικό» θηλυκό υποκείμενο, το οποίο έχει ολοκληρώσει τις υποχρεώσεις του σε οικογενειακό επίπεδο και τώρα που ο «πατέρας», δηλαδή, ο Lula αποσύρεται μπορεί να επιτελέσει αυτή το ρόλο του ως «μητέρα του έθνους».

Η περίπτωση της Rousseff καλλιεργεί με εποικοδομητικό τρόπο το έδαφος για τη μελέτη της επόμενης περίπτωσης, μιας άλλης γυναίκας Προέδρου, αυτής της Αργεντινής, Cristina Fernandez de Kirchner, της οποίας η εμφάνιση προβάλλεται να καθορίζει την πολιτική προσωπικότητά της σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό και η οποία είναι διαρκώς στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος των ΜΜΕ επισκιάζοντας σε μεγάλο βαθμό το πολιτικό της έργο.

Cristina Fernández de Kirchner: Μια σύντομη γνωριμία

Η Cristina Fernández de Kirchner, όπως και η Dilma Rousseff, υπήρξε η πρώτη εκλεγμένη γυναίκα Πρόεδρος της Αργεντινής. Τόσο κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας όσο και μετά την εκλογή της, η Kirchner κερδίζει τα φώτα της δημοσιότητας με τις εντυπωσιακές και προσεγμένες εμφανίσεις της. Οι αναφορές στο ενδεχόμενο πραγματοποίησης πλαστικών επεμβάσεων αποτελούν μια επιπλέον αφορμή για τα ΜΜΕ να ασχοληθούν με την περίπτωση της επισκιάζοντας ή θέτοντας σε μεγάλο βαθμό στο παρασκήνιο το πολιτικό της έργο. Η πολιτική και ο δημόσιος χώρος γίνονται ένα πεδίο, στο οποίο η εικόνα διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο και ο λόγος εμφανίζεται να κατέχει υποδεέστερο ρόλο στην άσκηση πολιτικής.

Η συγκεκριμένη περίπτωση μελετάται γιατί, όπως και στην περίπτωση της Rousseff, με αφετηρία τον τρόπο προβολής της εξωτερικής εμφάνισης μας δίνεται η ευκαιρία να διερευνήσουμε περεταίρω τις έμφυλες αναπαραστάσεις στα ΜΜΕ μιας γυναίκας που είναι αρχηγός κράτους καθώς και να εντοπίσουμε τα κυρίαρχα στερεότυπα, σύμφωνα με τα οποία προβάλλονται οι γυναίκες πολιτικοί σε παγκόσμιο επίπεδο.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 15 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
http://www.dailymail.co.uk (Daily Mail)	2010: 22/2 2012: 14/1	2010: 22/2
http://www.guardian.co.uk (Guardian)	2007: 28/10, 29/10 2012: 5/2	2007: 28/10, 29/10 2012: 5/2
http://www.elmundo.es (Elmundo)	2011: 25/10	
http://www.independent.co.uk (Independent)	2012: 11/2	2012: 11/2
http://www.reuters.com (Reuters)	2007: 21/10	2007: 21/10
http://www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2010: 20/2	2010: 20/2
http://ireport.cnn.com (Cnn)	2012: 9/1	2012: 9/1
http://www.periodistadigital.com (Periodista Digital)	2012: 6/5	
http://www.cbsnews.com (Cbs News)	2009: 11/2	2009: 11/2
http://www.time.com (Time)	2007: 29/10	2007: 29/10
http://abcnews.go.com (Abc News)	(χωρίς ημερομηνία)	
http://www.argentinaindependent.com	2012: 3/5	2012: 3/5

Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε υλικό από 11 δημοσιεύματα καθώς κατόπι της μελέτης όλων των παραπάνω δημοσιευμάτων προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα αποτελούν περισσότερο πρόσφορο έδαφος για να απαντηθούν τα ερωτήματα της διατριβής.

6.3 Πολιτική και Φύλο

Η συχνή αναφορά, με επικριτικό τόνο τις περισσότερες φορές, στην εξωτερική εμφάνιση, αλλά και σε επιλογές που αφορούν στην προσωπική ζωή της Kirchner, όπως θα δούμε στις ενότητες που ακολουθούν, συνδέονται άρρηκτα τόσο με τη θέση της στην πολιτική σφαίρα όσο και με το φύλο της. Η εστίαση στις ιδιαίτερες εμφανίσεις που κάνει, αλλά και στο ενδεχόμενο να έχει υποβληθεί σε πλαστική επέμβαση στο πρόσωπο, σε κάποιες περιπτώσεις απασχολούν ολόκληρα δημοσιεύματα. Παράλληλα, δεν λείπουν αναφορές και σε άλλες εκφάνσεις της προσωπικότητας της, οι οποίες συνδέονται σε αρκετές περιπτώσεις με την εμφάνισή της.

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη ενότητα η προβολή της Kirchner δομείται μέσα από την ανάδειξη της έντονης θηλυκότητάς της, η οποία επισκιάζει τον πολιτικό της λόγο, αλλά και έργο προβάλλοντας περισσότερο μια ματαιόδοξη γυναίκα παρά μια δραστήρια γυναίκα πολιτικό. Στη δεύτερη ενότητα η ανάδειξη της σχέσης της πολιτικής με το φύλο προκύπτει από την προβολή της εξαρτημένης προσωπικότητας της Kirchner μέσα από τη σύγκρισή της με τον σύζυγό της, αλλά και με την Evita Peron.

6.3.1 Εμφάνιση και πολιτική

Οι επιλογές στην ένδυση, το μακιγιάζ και σε άλλες αισθητικές μεθόδους, οι οποίες είναι συνδεδεμένες με την κυρίαρχη θηλυκότητα εμφανίζονται στην περίπτωση της Kirchner ως βασικές παράμετροι στην προβολή της προσωπικότητάς της και καθώς η Kirchner είναι ένα πολιτικό πρόσωπο, οι παράμετροι αυτές μεταβιβάζονται και σε αυτό το επίπεδο. Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Guardian* (5/2/2012) που ακολουθεί, η πολιτική ιδιότητα της Kirchner συνδέεται με την εμφάνισή της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ευλογημένη με ένα οξύ πολιτικό ένστικτο, έχοντας μια άμεση σύνδεση με τους ψηφοφόρους της, ένα γρήγορο μυαλό και αξιόλογες ωραίες εμφανίσεις, η Kirchner, 58 ετών, εισήχθη στην πολιτική με τη νεολαία των Περονιστών το 1970, ανήλθε στο αξίωμα του γερουσιαστή το 1990 πριν εκλεγεί Πρόεδρος το 2007. Δεν ντρέπεται για το ότι εργάζεται σκληρά για να διατηρήσει τις εμφανίσεις της. «Έβαφα τον εαυτό μου σαν να ήμουν πόρτα από τα 14 μου», έχει ομολογήσει.

Η Kirchner αρχικά περιγράφεται ως μια χαρισματική πολιτικός λόγω της ύπαρξης «οξέως πολιτικού ενστίκτου». Η χρήση της λέξης «ευλογημένη» προσδίδει μια θρησκευτική χροιά στον τρόπο προβολής της προσωπικότητάς της υποδηλώνοντας τρόπο τινά ότι το στοιχείο της πολιτικής οξύτητας είναι κάτι εγγενές και όχι κάτι που αποκτήθηκε στην πορεία της πολιτικής της εξέλιξης. Με αυτόν τον τρόπο της αναγνωρίζεται από τη μια πλευρά μια πολιτική ικανότητα και από την άλλη αυτή η πολιτική ικανότητα μέσα από τη μετοχή «ευλογημένη» προβάλλεται να είναι αποτέλεσμα όχι δικής της προσπάθειας, αλλά προϊόν κάποιας άλλης μεταφυσικής διαδικασίας.

Μια σημαντική έκφανση αυτής της χαρισματικής προσωπικότητας της είναι η ικανότητά της να βρίσκεται κοντά με τους ψηφοφόρους της, γεγονός που αναδεικνύει μια οικεία, φιλική και προσιτή προσωπικότητα. Ταυτόχρονα, περιγράφεται ως ιδιαίτερα έξυπνη, όπως προκύπτει μέσα από τη μεταφορική φράση «γρήγορο μυαλό» (quick brain), αλλά και ως μια εντυπωσιακή γυναίκα που προσέχει ιδιαίτερα τις εμφανίσεις της και οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «αξιόλογες καλές εμφανίσεις». Η Kirchner προβάλλεται να έχει ένα σύνολο χαρακτηριστικών, ξεκινώντας από αυτά που αφορούν στην πολιτική και καταλήγοντας στην εμφάνιση.

Επιπλέον, πριν γίνει λόγος για την είσοδό της στην πολιτική ζωή αναφέρεται η ηλικία της, η οποία είναι «58 ετών» υποδηλώνοντας την ωριμότητά της, στοιχείο που στην πολιτική αξιολογείται ως σημαντικό για την κατοχή ενός τόσο σημαντικού πολιτικού αξιώματος, όπως είναι το αξίωμα της Προέδρου της χώρας της. Η αναφορά στη συνέχεια στην περίοδο πολιτικής δραστηριοποίησης της, το έτος «1970», δηλαδή, ενισχύει ακόμη περισσότερο το γεγονός ότι πρόκειται για μια έμπειρη πολιτικό. Ταυτόχρονα, η πολιτική η αναφορά στη «νεολαία των

Περονιστών»⁴⁴ δίνει το πολιτικό της στίγμα και τον πολιτικό της προσανατολισμό, ο οποίος συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με φιλολαϊκές πολιτικές.

Η αναφορά στο πολιτικό της παρόν και παρελθόν συμπληρώνεται στο τέλος του αποσπάσματος με αυτήν της ιδιαίτερα προσεγμένης και εντυπωσιακής εμφάνισης, η οποία εμφανίζεται ως βασικό χαρακτηριστικό της, το οποίο έχει καλλιεργηθεί από την ίδια από την εφηβεία της, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και για το οποίο ακόμη και σήμερα όπως σημειώνεται «εργάζεται σκληρά». Η φράση αυτή ενέχει μια ειρωνεία καθώς μέσα στο συγκεκριμένο απόσπασμα δεν γίνεται αντίστοιχη αναφορά στο πεδίο της πολιτικής. Η «σκληρή εργασία» αναφέρεται συγκεκριμένα στην εμφάνιση της. Ταυτόχρονα, η αναφορά στο γεγονός ότι «δεν ντρέπεται» για αυτό προσδίδει ένα στοιχείο ενοχής στη διαδικασία της ενασχόλησης με την εμφάνιση. Μάλιστα το μέγεθος της ενασχόλησής της με την εμφάνισή της αναδεικνύεται μέσα από την παρομοίωσή που την προβάλλει να βάφει τον εαυτό της «σαν να ήταν πόρτα» από την ηλικία των 14 ετών. Η παρομοίωση αυτή αφενός δείχνει το πόσο πολύ έβαφε το πρόσωπό της προβάλλοντας ένα στοιχείο έντονης θηλυκότητας και αφετέρου δείχνει ότι σαν προσωπικότητα δεν διστάζει να

⁴⁴Η ιστορική περίοδος του Περονισμού διατρέχεται από διάφορες αντιφάσεις. Μια από αυτές εντοπίζεται από τη Μαρία Δημουλάκη (2011) στον τρόπο αναπαράστασης των γυναικών εργατριών. Στη μελέτη της «Από φτωχά εργατοκόριτσα, «βασιλίσσες της εργασίας»: αναπαραστάσεις της γυναικείας εργασίας στην Αργεντινή του Περόν, 1946-1955», προσεγγίζει τη διαδικασία κατασκευής των εργαζομένων γυναικών ως νέων κοινωνικών υποκειμένων στην Αργεντινή κατά την πρώτη φάση του περονισμού (1946-1955). Σε αυτή την πρώτη φάση του Περονισμού καθιερώθηκαν διαγωνισμοί ομορφιάς της εργαζόμενης γυναίκας, οι οποίες παρήλυναν δημόσια την Πρωτομαγιά. Οι διαγωνιζόμενες έπρεπε να ανήκουν σε κάποιο συνδικάτο και εκλέγονταν για εκπροσώπηση όχι με βάση την απόδοσή τους στην εργασία, αλλά με κριτήρια ομορφιάς. Όπως αναφέρει η Δημουλάκη: «Αυτά τα κριτήρια δεν ήταν, βέβαια, ελεύθερα ούτε τυχαία. Στην αναπαράσταση της γυναικείας ομορφιάς υπήρχαν «προνομακές ζώνες»: η έμφαση των περιγραφών δινόταν στα λαμπερά μάτια, στο χαμόγελο, στα μαύρα μαλλιά, σε κάποια χαριτωμένη ελιά στο μάγουλο. Στο σώμα δεν υπήρχαν αναφορές γιατί θα μπορούσαν να συνδυαστούν με σεξουαλικά υπονοούμενα». Σημειώνει, ωστόσο, ότι «αυτές οι νέες εικόνες της εργαζόμενης γυναίκας έρχονταν εν μέρει σε αντίθεση με τη γενικά συντηρητική αναπαράσταση της γυναίκας από τον περονισμό, η οποία διατήρησε πολλά παραδοσιακά χαρακτηριστικά που παρέπεμπαν στο ρόλο της ως μητέρα, σύζυγο και υπεύθυνη της οικογενειακής εστίας». Αυτή η ιστορική αναφορά μας είναι χρήσιμη καθώς μας βοηθάει ως ένα βαθμό να αντιληφθούμε ότι αυτή η δημόσια έκθεση της ομορφιάς στην Αργεντινή την έχει καταστήσει, τουλάχιστον στο κοινωνικό-πολιτικό πλαίσιο της Αργεντινής ένα σημαντικό φορέα νοσηματοδότησης και σημασιοδότησης του υποκειμένου.

Η Kirchner, κρίνοντας και από την ηλικία αλλά και από την έναρξη της πολιτικής της καριέρας από τη νεολαία των Περονιστών, λογικά είναι φορέας αυτής της κουλτούρας που δίνει έμφαση στην εξωτερική ομορφιά και ιδίως έτσι όπως αυτή αποτυπώνεται στα χαρακτηριστικά του προσώπου. Άρα ως ένα βαθμό μπορεί να γίνει κατανοητή από τη δική της πλευρά αυτή η εμμονή με την εξωτερική εμφάνιση ως μέρος μιας ευρύτερης κοινωνικοπολιτικής και πολιτισμικής συνθήκης βαθιά εγγραμμένης στο έθνος μέσα από πολιτικές διαδικασίες. <http://www.historein.gr/2011/05/1946-1955.html> (12/3/2014).

χρησιμοποιήσει εκφράσεις που μπορεί να την γελοιοποιήσουν, αλλά ταυτόχρονα δείχνουν και μια ειλικρινή και άμεση συμπεριφορά.

Στη συνέχεια, σε δημοσίευμα της *Guardian* (29/10/2007), επισημαίνεται με ρητό τρόπο ότι η Kirchner μερικές φορές απασχολεί τη δημοσιότητα περισσότερο με τις εμφανίσεις της παρά με την πολιτική της. Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

Το βαρύ μέϊκ απ και τα ακριβά ρούχα της Kirchner μερικές φορές ελκύουν περισσότερη προσοχή από ότι οι πολιτικές της, αλλά απαξιώνει την κριτική ότι τη νοιάζει υπερβολικά η εικόνα της και κατηγορηματικά αρνείται ότι έχει υποβληθεί σε πλαστική επέμβαση. «Πάντα ντυνόμουν πολύ καλά, και παστωνόμουν με το μέϊκ απ», δήλωσε σε μια συνέντευξή της την τελευταία εβδομάδα. «Θα έπρεπε να ντύνομαι σαν φτωχή προκειμένου να είμαι μια καλή πολιτικός αρχηγός»;

Η σύνδεση ανάμεσα στην πολιτική και την εμφάνιση στο παραπάνω απόσπασμα είναι ευδιάκριτη και προκύπτει μέσα από την αναφορά στο «βαρύ μέϊκ απ και τα ακριβά ρούχα» ως μέσα που τραβούν περισσότερο την προσοχή από τις «πολιτικές της». Η φράση «μερικές φορές» μετριάζει τη συχνότητα ενασχόλησης με το συγκεκριμένο ζήτημα, ωστόσο, η επισήμανση το φέρνει στο προσκήνιο. Εξάλλου, η αναφορά σε αυτό το γεγονός εκτός από την επισήμανση ενέχει μια υποτίμηση στο έργο της ως πολιτικό πρόσωπο, αφού οι αναφορές σε αυτό επισκιάζονται από την εξωτερική εμφάνιση. Ακόμα, ωστόσο, και όταν γίνεται αναφορά σε ζητήματα αμιγώς πολιτικά, δεν απουσιάζει κάποιο σχόλιο για την εξωτερική της εμφάνιση⁴⁵. Η ίδια προβάλλεται να την ενδιαφέρει υπερβολικά η εικόνα της. Αναπαρίσταται ως ένα υποκείμενο, του οποίου η θηλυκότητα είναι τόσο έκδηλη και προφανής, η οποία επισκιάζει την πολιτική της ιδιότητα. Το απόσπασμα αυτό εστιάζει εξολοκλήρου στην εμφάνισή της και στον τρόπο που προσπαθεί η ίδια

⁴⁵Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αναφορά σε ένα πολιτικό ζήτημα που είχε προκύψει με τα νησιά Φώκλαντ, τα οποία αποτελούν Βρετανικό Υπερπόντιο έδαφος, ενώ η βρετανική κυριαρχία βρίσκεται υπό καθεστώς διαρκής αμφισβήτησης από την Αργεντινή. Πιο συγκεκριμένα, σε ένα δημοσίευμα της Βρετανικής *Daily Mail* (22/2/2010) γίνεται αναφορά σε μια διαμάχη που έχει ξεσπάσει ανάμεσα στην Αργεντινή και τη Βρετανία αναφορικά με την ελεύθερη πλεύση πλοίων ανοιχτά της Αργεντινής. Αν και πρόκειται για ένα αμιγώς πολιτικό ζήτημα δεν παραλείπεται και η αναφορά στην εξωτερική εμφάνιση της Kirchner. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται: «Η Πρόεδρος Cristina Fernandez de Kirchner (ή όπως αναφέρονται σε αυτήν οι κάτοικοι των νησιών Φώκλαντ ως «ένα παλιό πρόσωπο» σύμφωνα με τα δημοσιεύματα από το Μπουένος Άιρες που ισχυρίζονται ότι οι εμφανίσεις της είναι χειρουργικά ενισχυμένες), αποφάσισε ότι θα απαιτείται προηγούμενη έγκριση για να πλέουν τα πλοία μεταξύ των ακτών της Αργεντινής και των νήσων Φώκλαντ». Παρατηρούμε ότι και εδώ η αναφορά στο πολιτικό ζήτημα ενέχει έναν επικριτικό σχολιασμό για την εξωτερική της εμφάνιση γεγονός που συμβάλλει στην ισχυροποίηση της άποψης ότι η πολιτική που ασκεί μια γυναίκα σε μεγάλο βαθμό δεν μπορεί να διαφοροποιηθεί από την εμφάνιση.

η Kirchner να τη διαχειριστεί μέσα από μια πολιτική διαψεύσεων από τη μια και παραδοχών από την άλλη.

Η κατηγορηματική της άρνηση για το ενδεχόμενο να έχει προβεί σε πλαστική επέμβαση υποδηλώνει μια προσπάθεια να αποφευχθεί οποιαδήποτε ταύτιση με μια τέτοια ενέργεια. Αντίθετα υπερασπίζεται την επιλογή της να έχει μια περιποιημένη εξωτερική εμφάνιση πέραν της διαδικασίας της πλαστικής επέμβασης. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι αντίστοιχη αντιμετώπιση για το ίδιο ζήτημα θα συναντήσουμε και από τη Louise Mensch, την τρίτη περίπτωση που μελετάμε. Αυτή από τη μια κατακρίνει την εστίαση των MME στην εξωτερική της εμφάνιση και από την άλλη υπερασπίζεται το δικαίωμά της να έχει όποια εμφάνιση θέλει. Με αυτό τον τρόπο αναδεικνύεται ότι οι γυναίκες που δραστηριοποιούνται στην πολιτική σφαίρα έρχονται αντιμέτωπες με την ίδια, σε μεγάλο βαθμό, προσέγγιση από τα MME με αποτέλεσμα να εισέρχονται σε μια διαδικασία κοινής «υπερασπιστικής» γραμμής αναφορικά με το δικαίωμα στην εξωτερική τους εμφάνιση και ανεξαρτήτως κοινωνικού και εθνικού συγκειμένου. Το χρονικό επίρρημα «πάντα» που χρησιμοποιεί για να περιγράψει αυτήν την επιλογή της, ουσιαστικά υποδηλώνει ότι δεν άλλαξε τις συνήθειές της, ούτε και στην εμφάνισή της εξαιτίας του πολιτικού αξιώματός της, φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι είναι σταθερή σαν χαρακτήρας, κάτι το οποίο θεωρείται προσόν για έναν/μια πολιτικό.

Αυτή η στάση της ενισχύεται ακόμα περισσότερο στη συνέχεια όταν επικρίνοντας την έμφαση που δίνεται στην εμφάνισή της χρησιμοποιεί μια παρομοίωση, στην οποία εκφράζεται μια ταξική και κοινωνική διάσταση. Η Kirchner εμφανίζεται να διερωτάται αν ένας/μια πολιτικός αρχηγός πρέπει να ντύνεται σαν φτωχός/ή για να είναι καλός/ή. Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται μια κυρίαρχη αντίληψη που θέλει τους πολιτικούς αρχηγούς να μην υιοθετούν προκλητικές εμφανίσεις, οι οποίες αναδεικνύουν αφενός την ταξική διάσταση ανάμεσα στους φτωχούς-ψηφοφόρους πολίτες και στους πλούσιους-εκλεγμένους από τους φτωχούς πολίτες πολιτικούς αρχηγούς και αφετέρου μια ματαιοδοξία που νοσηματοδοτεί αρνητικά την εικόνα τους. Στο σημείο αυτό η Kirchner εμφανίζεται να μην υιοθετεί αυτήν την αντίληψη, αντίθετα την υπερασπίζεται σθεναρά, χωρίς να διστάζει να κάνει τη διάκριση ανάμεσα στους φτωχούς πολίτες και στους πλούσιους πολιτικούς. Αυτή η έκφραση κοινωνικής διάστασης από μια γυναίκα πολιτικό

αρχηγό αφενός προβάλλει μια πολιτικό που κινείται ανεξάρτητα από παγιωμένες αντιλήψεις αμφισβητώντας τες τρόπο τινά. Αφετέρου, όμως, συμβάλλει στη δημιουργία μιας αρνητικής εικόνας για αυτήν, η οποία πάνω από όλα θέτει την εξωτερική της εμφάνιση, πλήττοντας ως ένα βαθμό το φιλολαϊκό της προφίλ.

Στον αντίποδα αυτής της επιλογής της Kirchner, αλλά φανερά εστιασμένα στην εξωτερική εμφάνιση, η πολιτική της αντίπαλος για την Προεδρία της Αργεντινής, Elisa Carrio, επιλέγει, όπως η ίδια αναφέρει να φοράει φθηνά ρούχα για να δείξει την αντίθεσή της στη διαφθορά της πολιτικής τάξης στην Αργεντινή. Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Reuters* (21/10/2007), διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η Carrio, 50 ετών, δεν θα μπορούσε να έχει ένα στυλ πολύ διαφορετικό από αυτό της ηγηθείσας της κούρσας. Έχει δηλώσει ότι επέλεξε να κερδίσει βάρος μετά τη νίκη της σε διαγωνισμό ομορφιάς στη νεότητά της, στην επαρχία της Chaco. Φοράει, φθηνά ρούχα ως μέρος της δήλωσής της ενάντια στη διευρυμένη διαφθορά στην πολιτική τάξη της Αργεντινής. Αλλά έχει αδυνατίσει, έβαψε τα μαλλιά της και πρόσθεσε περισσότερο μέικ απ κατά τη διάρκεια της τρέχουσας προεκλογικής καμπάνιας.

Και η υποψήφια της αντιπολίτευσης εμφανίζεται καταρχήν να δίνει ιδιαίτερη σημασία στην εικόνα της εξωτερικής της εμφάνισης και επιπλέον να την ενδύει με πολιτική και ταξική χροιά. Η Carrio σε αντίθεση με την πολυτελή και ακριβή εμφάνιση της Kirchner, επιλέγει να φοράει «φθηνά ρούχα» γεγονός που αποτελεί σύμφωνα με την ίδια μια πολιτική δήλωση, αλλά και μια πολιτική επιλογή προκειμένου να ξεχωρίσει από την Kirchner. Η διάκριση εντοπίζεται όχι σε επίπεδο λόγου και πολιτικής, αλλά εμφάνισης αναδεικνύοντας μια μονομέρεια των γυναικών πολιτικών στην Αργεντινή. Ταυτόχρονα, το πολυτελές και ακριβό ντύσιμο συνδέεται με την πολιτική διαφθορά υπονοώντας με αυτόν τον τρόπο ότι η Kirchner επιλέγοντας αυτόν τον τρόπο ντυσίματος είναι ένα πολιτικά διεφθαρμένο πρόσωπο. Με αυτόν τον τρόπο η πολιτική και οι πολιτικοί κρίνονται από το ντύσιμό τους και εν γένει από την εξωτερική τους εμφάνιση.

Στο απόσπασμα, διαψεύδεται η απουσία σημασίας στην εμφάνιση που δείχνει η Carrio κάνοντας αναφορές στις αισθητικές παρεμβάσεις στο σώμα της κατά τη διάρκεια της προεκλογικής της καμπάνιας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται

«αδυνάτισε, έβαψε τα μαλλιά της και πρόσθεσε περισσότερο μέικ απ». Προέβη, δηλαδή, και αυτή σε αισθητικές μεθόδους προκειμένου να δείχνει ομορφότερη αναγνωρίζοντας αφενός, τρόπο τινά, το «προβάδισμα» της Kirchner αναφορικά με την εξωτερική εμφάνιση, αλλά και με τη διαδικασία πολιτικής εκλογής, όπως προκύπτει από τη φράση «ηγηθείσα της κούρσας». Αφετέρου αναδεικνύεται η σημασία που μπορεί να διαδραματίσει μια καλή και περιποιημένη εξωτερική εμφάνιση στην εκλογική προτίμηση των ψηφοφόρων ανεξαρτήτως κοινωνικής προέλευσης. Με αυτόν τον τρόπο δείχνεται ότι ακόμα και για τους φτωχούς ψηφοφόρους μετράει η περιποιημένη εξωτερική εμφάνιση καθώς ενδεχομένως λειτουργεί για αυτούς ως μια υπόσχεση ότι και αυτοί με κάποιο τρόπο μπορούν να αποκτήσουν αυτήν την εμφάνιση.

Το φύλο πρωταγωνιστεί μέσα από δύο οδούς. Αφενός οι δύο πολιτικοί αντίπαλοι για το αξίωμα του/της Προέδρου της χώρας είναι γυναίκες γεγονός που αναδεικνύει την ανοδική πορεία των γυναικών στην ανάδειξη σε θέσεις εξουσίας. Αφετέρου το φύλο έρχεται στο προσκήνιο μέσα από την εστίαση στην εξωτερική εμφάνιση, στις αλλαγές σε αυτή, οι οποίες αναδεικνύουν και τονίζουν τη θηλυκότητα των γυναικών πολιτικών ως ένα καθοριστικό παράγοντα στη διεκδίκηση της εξουσίας.

Στην κατεύθυνση αυτή, το φύλο γίνεται ορατό κυρίως μέσα από μια διάθεση κριτικής απέναντι στις εμφανίσεις της ενισχύοντας την ανάδειξη των έμφυλων αναπαραστάσεων της Kirchner από τα MME και ταυτόχρονα μειώνοντας την πολιτική ιδιότητα της. Έχει σημασία να επισημανθεί ότι τα αποσπάσματα που ακολουθούν προέρχονται από την *Independent* (11/02/2012), μια αγγλική εφημερίδα και το κύριο θέμα συζήτησης του άρθρου είναι το ζήτημα που έχει προκύψει ανάμεσα στην Αργεντινή και τη Βρετανία για την ελεύθερη πλεύση πλοίων στα ανοιχτά της Αργεντινής από τα υπό αγγλική διοίκηση νησιά Φώκλαντ. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της, διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Μην κλαίτε για την Christina Fernandez de Kirchner επειδή μια ενημερωτική ιστοσελίδα των νησιών Φώκλαντ την αποκάλεσε «παλιοθήλυκο» (bitch) αυτή τη βδομάδα.

Και στη συνέχεια του ίδιου άρθρου διαβάζουμε:

Αν δεν ήταν καθαρός σεξισμός-εξάλλου δεν είναι η πρώτη γυναίκα αρχηγός που είναι «διακοσμητικό πρόσωπο» -ήταν μερικές φορές σνομπισμός οι φανταχτερές, γεμάτες κοσμήματα, εμφανίσεις της. Την αποκαλούν «Bimbo» και «Botox Evita». Ακόμα πρόσφατα, σατιρίστηκε από τα εθνικά μέσα για την αγορά παπουτσιών Christian Louboutin κατά τη διάρκεια εμπορικού ταξιδιού στο Παρίσι.

Στα αποσπάσματα που προηγούνται από το ίδιο δημοσίευμα της *Independent* διαπιστώνουμε ένα σκωπτικό τρόπο προσέγγισης του χαρακτηρισμού της Kirchner ως «παλιοθήλυκο» (bitch) από μια ενημερωτική ιστοσελίδα. Αυτή η σκωπτική διάθεση εντοπίζεται σε όλο το κείμενο, αναδεικνύοντας μια τάση για υποτίμηση της πολιτικής προσωπικότητας της Kirchner. Στα συγκεκριμένα παραθέματα παρατηρείται ένας αρνητικός σχολιασμός όχι απέναντι στο χαρακτηρισμό «παλιοθήλυκο», αλλά στις εμφανίσεις της Kirchner δικαιολογώντας τρόπο τινά αυτήν την αντιμετώπισή της. Μάλιστα στο πρώτο παράθεμα η φράση «μην κλαίτε»⁴⁶ έχει έναν ειρωνικό χαρακτήρα υπονοώντας ότι αυτή η φράση δεν έβλαψε ή δεν δυσαρέστησε την Kirchner. Αντίθετα δείχνει ότι η Kirchner δεν χρειάζεται τον οίκτο καθώς είναι μια ιδιαιτέρως δυναμική γυναίκα, η οποία κατορθώνει να ξεπεράσει τις δυσκολίες, αλλά και να τις χρησιμοποιεί προς όφελός της. Δεν ψέγει, δηλαδή, το χαρακτηρισμό γεγονός που φαίνεται και στη συνέχεια στο επόμενο παράθεμα, στο οποίο γίνεται προσπάθεια να δικαιολογηθεί αυτός ο χαρακτηρισμός μέσα από την αναφορά στις «φανταχτερές, γεμάτες κοσμήματα, εμφανίσεις της».

Χρησιμοποιείται, επίσης, η φράση «διακοσμητικό πρόσωπο» (figure head) για να χαρακτηρίσει την Kirchner εννοώντας ότι δεν ασκεί την πραγματική εξουσία. Ταυτόχρονα, παρατηρείται ότι δεν είναι το μοναδικό τέτοιο πρόσωπο, υπονοώντας πιθανότατα τις δύο συζύγους του Περόν, την Εβίτα και την Ισαμπέλ, οι οποίες βρέθηκαν στο αξίωμα χάρη στο σύζυγό τους και αποτελώντας ουσιαστικά εκτελεστικά όργανα προειλημμένων αποφάσεων. Και οι δύο γυναίκες, δηλαδή, που βρέθηκαν στο αξίωμα του Προέδρου υπονοείται ότι δεν είχαν τον έλεγχο και την πρωτοβουλία των πολιτικών αποφάσεων, αλλά απλώς είχαν «διακοσμητικό» ρόλο, υποτιμώντας με αυτόν τον τρόπο τόσο το πολιτικό τους έργο όσο και τη θέση τους στο κοινωνικό και πολιτικό πεδίο. Εξάλλου, η αναφορά ότι δεν είναι η «πρώτη

⁴⁶Η συγκεκριμένη φράση παραπέμπει στην Εβίτα Περόν, τη λαοφιλή ηγέτιδα της Αργεντινής, της οποίας το όνομα συνδέθηκε με αρκετές παραχωρήσεις στους εργαζόμενους και όχι μόνο, στην Αργεντινή. Η ολοκληρωμένη φράση που αποδίδεται στην Περόν είναι «Μην κλαις για 'μένα Αργεντινή, θα παραμείνω δίπλα σου», η οποία γράφτηκε στον τάφο της.

γυναίκα αρχηγός» έχει σαφή έμφυλο προσανατολισμό καθώς η φράση «γυναίκα αρχηγός» κάνει σαφή τη διάκριση ανάμεσα στους άνδρες αρχηγούς και στο ρόλο τους αναφορικά με την εξουσία. Με αυτόν τον τρόπο υπονοείται ότι οι άνδρες αρχηγοί έχουν ενεργητικό ρόλο στη διαχείριση της πολιτικής εξουσίας ενώ αντίστοιχα οι γυναίκες αρχηγοί κράτους απλώς «διακοσμούν» την εξουσία. Το επίθετο «διακοσμητικός» δεν παραπέμπει μόνο σε έναν ανενεργό ρόλο, αλλά και σε κάτι απλά όμορφο που «στολίζει» με την ομορφιά του την εξουσία κάνοντας με αυτόν τον τρόπο υπόρρητα τη σύνδεση ανάμεσα στην εξουσία και στην εμφάνιση.

Αυτή ενισχύεται ακόμα περισσότερο μέσα από την κατηγορία για σνομπισμό που της προσάπτεται και ο οποίος συνδέεται με τις «φανταχτερές, γεμάτες κοσμήματα, εμφανίσεις της». Η λέξη «σνομπισμός» προβάλλει μια προσωπικότητα που είναι ιδιαίτερα επιρρεπής στην άκριτη υιοθέτηση συμπεριφορών, νοοτροπιών, αλλά και τάσεων της μόδας που δεν είναι ικανή να κρίνει την αξία ή την απαξία τους. Επιπλέον, η χρήση της λέξης (brassy) που εμείς εδώ την μεταφράσαμε «φανταχτερές» επιδέχεται και την σημασία του «ξεδιάντροπες» αντιμετωπίζοντας με πλήρη απαξίωση την εμφάνισή της και κατ' επέκταση την προσωπικότητά της.

Από τα παραπάνω προκύπτει ένας σεξιστικός τρόπος αντιμετώπισης της Kirchner με κριτήριο την εμφάνισή της, η οποία μπορεί να νοηματοδοτηθεί και ως μια προσπάθεια υποτίμησης της πολιτικής δραστηριότητάς της. Οι χαρακτηρισμοί (bimbo) και (botox Evita) παραπέμπουν σε μια σαφώς σεξιστική αντίληψη. Ο χαρακτηρισμός (bimbo) είναι ένας όρος της καθομιλουμένης, ο οποίος χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει θηλυκά υποκείμενα που είναι ελκυστικά στην εξωτερική τους εμφάνιση, αλλά ταυτόχρονα καθόλου έξυπνα. Αυτός ο χαρακτηρισμός της Kirchner σε συνδυασμό και με τις προηγούμενες αναφορές που εστιάζουν αποκλειστικά στην εξωτερική της εμφάνιση χωρίς να της αποδίδει διανοητικά χαρακτηριστικά, τα οποία είναι απαραίτητα για μια γυναίκα πολιτικό αρχηγό, συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην απογύμνωση από το πολιτικό της έργο, το οποίο υπόκειται σε μια διαδικασία διαρκούς υποτίμησης.

Ταυτόχρονα, ο άλλος χαρακτηρισμός (botox Evita) έχει διπλή αναφορά. Το μπότοξ αναφέρεται στην πλαστική επέμβαση που έκανε ενώ η αναφορά στην Evita παραπέμπει στην Εβίτα Περόν, μια γυναίκα που διαδέχθηκε και αυτή το σύζυγό της στο αξίωμα του/της Προέδρου και ταύτισε σε μεγάλο βαθμό το όνομά της στην

Αργεντινή με φιλολαϊκές πολιτικές και με την σύνδεσή της με εργατικά σωματεία. Αυτός ο συνδυασμός αναφορών για την Kirchner αναγνωρίζει το πολιτικό της έργο μέσα όμως από μια εμφανισιακή οπτική. Παράλληλα, αν λάβουμε υπόψη μας ότι με τη διαδικασία του μπότοξ κρύβονται τα σημάδια του χρόνου και ανανεώνεται η εμφάνιση είναι σαν να υπονοείται ότι η Kirchner δεν είναι τίποτα άλλο από μια αναμορφωμένη εικόνα της Peron, αποδυναμώνοντας με αυτόν τον τρόπο τη δική της προσωπικότητα.

Τέλος, γίνεται αναφορά και στη διακωμώδησή της από τα MME για την αγορά πανάκριβης μάρκας παπουτσιών από ταξίδι της στο Παρίσι. Όλες αυτές οι αναφορές, στις οποίες αναγνωρίζεται μεν ο σεξιστικός χαρακτήρας, αλλά δεν καταδικάζεται, προβάλλουν μια γυναίκα αρχηγό κράτους, ως φιλάρεσκη και σπάταλη, που το μόνο για το οποίο φαίνεται να ενδιαφέρεται είναι η διατήρηση της εξωτερικής της εμφάνισης.

Στη συνέχεια σε ένα απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *Reuters* (21/10/2007), το οποίο χρονικά αναφέρεται στην περίοδο πριν από την εκλογή της Kirchner στο ανώτατο αξίωμα της χώρας. τονίζεται ότι οι εμφανίσεις της Kirchner απασχολούν ισόποσα με το πολιτικό της έργο αναδεικνύοντας έντονα τη θηλυκή πλευρά της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Με τα φανταχτερά κοστούμια, το βαρύ μείκ απ, γόβες στιλέτο-η Αργεντινή πρώτη κυρία και ηγηθείσα για την προεδρία έχει κάνει τόσα πρωτοσέλιδα για την εμφάνισή της όσα και για την πολιτική της. Παρόλο που είναι μια ισχυρή ομιλήτρια και μια επιτυχημένη δικηγόρος, είναι το λαμπερό της στυλ το οποίο έχει εμπνεύσει τα πάντα από καρτούν μέχρι δηκτικά σχόλια δημιουργώντας ακλόνητο θαυμασμό. Η 54άχρονη Fernandez έχει μακριά μαύρα μαλλιά και χρησιμοποιεί εντυπωσιακά αξεσουάρ: μεγάλες ζώνες, δαντέλες και έντονα κόκκινους μπερέδες.

Η αναφορά στην εντυπωσιακή εξωτερική εμφάνιση της Kirchner δικαιολογεί την εστίαση σε αυτήν. Με τη χρήση της λέξης «παρόλο» η οποία συνοδεύει τις αναφορές στην ικανότητά της ως ομιλήτρια και ως μια επιτυχημένη επαγγελματίας δείχνεται ότι αυτά τα προσόντα της επισκιάζονται από το «λαμπερό της στυλ», αποδίδοντας κατά κάποιο τρόπο ευθύνη και στην ίδια για αυτήν την υποτίμηση σε άλλα στοιχεία της προσωπικότητάς της. Αυτό φαίνεται με περισσότερη ευκρίνεια στην τελευταία πρόταση του παραθέματος, στην οποία αναφέρονται οι ιδιαίτερες

στυλιστικές επιλογές της Kirchner στα αξεσουάρ που συνοδεύουν την εμφάνισή της και την κάνουν ιδιαίτερα ξεχωριστή.

Οι αναφορές τόσο στο «βαρύ μέϊκ απ», στις «γόβες στιλέτο», στις «μεγάλες ζώνες, δαντέλες και έντονα κόκκινους μπερέδες» ενισχύουν όχι μόνο την ανάδειξη της έντονης θηλυκότητας αλλά και λειτουργούν σε μεγάλο βαθμό στην αναπαραγωγή κυρίαρχων μορφών θηλυκοποίησης του υποκειμένου αλλά και στη θέαση της εξουσίας μέσα από έμφυλους φακούς. Αυτοί δεν λειτουργούν αντίστοιχα ή σε τέτοια ευρύτητα για τους άνδρες πολιτικούς, αν και για αυτούς ως ένα βαθμό και όχι στον ίδιο με τις γυναίκες συναδέλφους τους, η εξωτερική εμφάνιση αξιολογείται ως ένα απαραίτητο στοιχείο. Δεν παρατηρείται, ωστόσο, μια τόσο εξαντλητική ενασχόληση με αυτή και βέβαια δεν μπορεί να παρατηρηθεί μια αντίστοιχη σεξιστική αντιμετώπιση.

Αυτή η παρατήρηση επιβεβαιώνεται στη συνέχεια στο ίδιο δημοσίευμα του *Reuters* (21/10/2007) όταν γίνεται μια κοινωνιολογική προσέγγιση για την ενασχόληση των πολιτικών, ανδρών και γυναικών, με την εμφάνισή τους, επισημαίνοντας ότι οι γυναίκες που κατέχουν εξουσία «ελέγχονται διπλά» για την εμφάνισή τους σε σύγκριση με τους άνδρες πολιτικούς. Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

Αρκετοί από τους πολιτικούς αφιερώνουν χρόνο και ενέργεια στην εμφάνισή τους δήλωσε η κοινωνιολόγος Paula Miguel. «Γυναίκες και άνδρες έχουν συμβούλους που τους λένε τι να φορέσουν ή πώς να φτιάξουν τα μαλλιά τους ή τα δόντια τους. Αυτές είναι εικόνες που κατασκευάζονται», δήλωσε η Miguel. «Και οποτεδήποτε μια γυναίκα έχει μια σημαντική θέση, ελέγχεται διπλά».

Η φροντίδα της εμφάνισης δεν είναι κάτι που χαρακτηρίζει μόνο τους άνδρες ή τις γυναίκες πολιτικούς, αλλά μια υπόθεση που διαπερνά τον έμφυλο προσδιορισμό. Αυτό φανερώνεται με την αναφορά της κοινωνιολόγου τόσο σε άνδρες όσο και σε γυναίκες πολιτικούς, οι οποίοι συμβουλευονται ειδικούς για της εμφάνισή τους. Γεγονός που φανερώνει ότι η εμφάνιση ενός πολιτικού δεν είναι μια απλή υπόθεση αλλά κάτι που προκύπτει μέσα από μια διαδικασία, η οποία δεν είναι προσωπική αλλά μέρος της πολιτικής διαδικασίας.

Τα ρούχα, τα μαλλιά ακόμα και τα δόντια ενός/μια πολιτικού φτιάχνονται ανάλογα με το ποια εικόνα κρίνεται ότι είναι επιθυμητή να δημιουργηθεί. Για

παράδειγμα στην περίπτωση της Dilma Rousseff, εκτός από την πλαστική που είχε υποβληθεί παράλληλα είχε φτιάξει και τα δόντια της για να αποκτήσει, όπως είδαμε στη μελέτη της δικής της περίπτωσης, μια φιλικότερη εμφάνιση. Για αυτό η κοινωνιολόγος αναφέρει ότι «αυτές είναι εικόνες που κατασκευάζονται» φανερώνοντας ότι εν γένει η εικόνα των πολιτικών είναι αποτέλεσμα επεξεργασίας και όχι ένα αυθεντικό προϊόν.

Η έμφυλη, ωστόσο, προσέγγιση στην εξωτερική εμφάνιση των πολιτικών από τα MME διαφαίνεται στην τελευταία επισήμανση του αποσπάσματος, όπου παρατηρείται ότι στην εμφάνιση των γυναικών πολιτικών δίνεται περισσότερη έμφαση. Με αυτόν τον τρόπο φανερώνεται τελικά ότι ανεξάρτητα αν άνδρες και γυναίκες προβαίνουν στη διαδικασία αλλαγών στην εμφάνισή τους, αυτό που έχει περισσότερο ενδιαφέρον και ελκύει την προσοχή των MME είναι οι αλλαγές που κάνουν τα θηλυκά υποκείμενα. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται η σεξιστική συμπεριφορά που αναπτύσσουν τα MME απέναντι στις γυναίκες, αλλά ταυτόχρονα και η έμφυλη διάσταση που εμφανίζει η πολιτική.

Στη συνέχεια, σε προαναφερθέν δημοσίευμα της ηλεκτρονικής έκδοσης της *Guardian* (29/10/2007), γίνεται αναφορά στην τάση των πολιτικών, μάλιστα αναφέρονται και ονόματα δύο ανδρών πολιτικών, να προσφεύγουν στις πλαστικές επεμβάσεις, αλλά και σε άλλες κοσμητικές μεθόδους προκειμένου να διορθώσουν ή να αλλάξουν την εμφάνισή τους. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται με περισσότερη ενάργεια η στενή σχέση ανάμεσα στην πολιτική και την εξωτερική εμφάνιση. Αναφέρεται χαρακτηριστικά:

Οι αναμορφώσεις των πολιτικών δεν είναι κάτι καινούριο: Ο Ronald Reagan έβαφε τα μαλλιά του, ο Silvio Berlusconi εμφύτευσε μαλλιά και έκανε πλαστική προσώπου. Φήμες κυκλοφορούν και για άλλους ηγέτες, αλλά η κοσμητική επέμβαση συνήθως υποβαθμίζεται ή την αρνούνται. Η δραματική αλλαγή της Kirchner αφήνει λίγα περιθώρια για συστολή. Ως νεαρή γερουσιάστρια θεωρούνταν ότι ντυνόταν έξυπνα και ελκυστικά, αλλά ήταν σχετικά χαμηλών τόνων.

Στο απόσπασμα αυτό παρατηρούμε ότι γίνεται απλή αναφορά σε δύο παραδείγματα ανδρών πολιτικών, οι οποίοι χρησιμοποίησαν διάφορες τεχνικές μεθόδους για να αναμορφώσουν την εικόνα τους. Ο τρόπος που γίνεται η αναφορά σε αυτούς είναι ουδέτερος, δεν έχει κάποια ιδιαίτερη χροιά και αυτό φαίνεται από την

απλή παράθεση των μεθόδων που ακολούθησαν αυτοί οι δύο πολιτικοί και ούτε υφάρπει κάποιος επικριτικός τόνος σε αυτά.

Για την Kirchner, όμως, όπως παρατηρούμε στο συγκεκριμένο απόσπασμα, δεν τηρείται η ίδια γραμμή, με την έννοια ότι η δική της αλλαγή σε αντίθεση με τους άλλους δύο, παρουσιάζεται ως «δραματική», με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν περιθώρια ούτε να κρυφτεί ούτε να μείνει στο απυρόβλητο. Η αλλαγή στην εξωτερική εμφάνιση στη περίπτωση της Kirchner προβάλλεται να είναι τόσο μεγάλη, ώστε να μην μπορεί να παραμείνει ασχολίαστη ενώ η σημερινή εικόνα της εμφάνισής της προβάλλεται σε αντιδιαστολή με την εικόνα που παρουσίαζε στα πρώιμα χρόνια της πολιτικής της καριέρας και η οποία χαρακτηρίζεται μεν ως ελκυστική, αλλά όχι υπερβολική. Επιπλέον, τη νεανική της εμφάνιση τη συνοδεύει το επίρρημα «έξυπνα» δηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι στο παρελθόν διαχειρίζονταν με περισσότερη σύνεση την υπόθεση της εικόνας της από ότι στο παρόν, όπου χαρακτηρίζεται από υπερβολή και άρα με λιγότερη εξυπνάδα.

Αυτή η δραματική αλλαγή στην εμφάνισή της εξηγείται στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος μέσα από την εξέλιξη της πολιτικής καριέρας του συζύγου της και της ίδιας. Διαβάζουμε στο απόσπασμα που ακολουθεί:

Αυτό ξεκίνησε να αλλάζει όταν ο σύζυγός της εκλέχθηκε Πρόεδρος το 2003. Καθώς προήδρευσε σε μια ταχεία αναπτυσσόμενη οικονομία, η γυναίκα του, όπως και αυτός, ήταν μια ισχυρή δύναμη μέσα στο κίνημα Περόν, φόρεσε περισσότερο μείκ απ, κοσμήματα, ρούχα σχεδιαστών και αξεσουάρ όπως φαρδιές ζώνες, δαντέλες και κόκκινους μπερέδες.

Η αλλαγή στην εξωτερική εμφάνιση συνδέεται με την εκλογή του συζύγου της στο ανώτατο αξίωμα. Αυτό φαίνεται στην πρώτη πρόταση του αποσπάσματος, όπου το ρήμα «ξεκίνησε» δηλώνει την αφετηρία αυτής της αλλαγής, η οποία συνδέεται με την πολιτική με το ρήμα που αναφέρεται στην εκλογή του συζύγου της «εκλέχθηκε». Η αναφορά στο κοινό πολιτικό παρελθόν των Kirchner δείχνει ότι ήταν μια γυναίκα που είχε μια δυναμική πολιτική παρουσία στο κίνημα εξίσου με τον άνδρα της. Αμέσως, όμως, μετά η αναφορά στις επιλογές που κάνει αναφορικά με την εμφάνισή της λειτουργούν τρόπο τινά απαξιωτικά μέσα στο κείμενο καθώς εστιάζει στις στυλιστικές της επιλογές και δεν αναφέρεται σε κάποια πολιτική της δραστηριότητα προκειμένου να ενισχύσει τον όρο «ισχυρή δύναμη». Ταυτόχρονα, όμως, ενώ φαινομενικά αναγνωρίζεται η πολιτική δυναμική της, αυτή μετριάζεται καθώς αυτή η αναγνώριση γίνεται μέσω του συζύγου της και όχι μέσω των δικών της δυνάμεων, η

οποία σε συνδυασμό με την αναφορά στις εμφανισιακές της επιλογές αναδεικνύουν μια σεξιστική προσέγγιση της περίπτωσης της από τα ΜΜΕ.

Από την μια αναφέρεται μια σημαντική ιστορική στιγμή για την Αργεντινή, στην οποία η Kirchner, ήταν ενεργή συμμετέτοχος και από την άλλη επισημαίνεται η αλλαγή που υπέστη η εξωτερική της εμφάνιση μετά την εκλογή του άνδρα της. Η αναφορά αυτή λειτουργεί με διαψευστικό τρόπο στη δήλωση της Kirchner που συναντήσαμε λίγο νωρίτερα στη μελέτη και η οποία, χρησιμοποιώντας την παρομοίωση «βαφόμενοι σαν την πόρτα από τα 14 μου» τόνιζε ότι η ενασχόλησή της με την εμφάνισή της δεν είναι μια όψιμη απασχόληση, αλλά διατηρείται από την εφηβεία της. Εδώ επισημαίνεται ότι η δραματική αλλαγή στην εμφάνισή της ξεκίνησε στα χρόνια της πολιτικής ανόδου του συζύγου της, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι όσο εξελισσόταν πολιτικά ο σύζυγός της, αλλά και η ίδια η Kirchner επενέβαινε όλο και περισσότερο στην εξωτερική της εμφάνιση. Κάτι που, όμως, επισημαίνεται μόνο για την Kirchner και όχι για το σύζυγό της ενισχύοντας την αντίληψη που συναντήσαμε και νωρίτερα για το ρόλο της, ο οποίος χαρακτηρίστηκε ως «διακοσμητικός».

Αμέσως μετά από αυτήν τη σύνδεση της αλλαγής στην εξωτερική εμφάνιση της Kirchner με την εκλογή του συζύγου της στο ίδιο δημοσίευμα γίνεται μια υπαινικτική αναφορά στο πρόσωπό της από μια Αργεντινή δημοσιογράφο, η οποία αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Ήταν περισσότερο ένας πραγματικός άνθρωπος όταν ήταν μια ταπεινή γερουσιαστής», δήλωσε η Silvina Walger, μια Αργεντινή δημοσιογράφος, η οποία ακολουθούσε από κοντά την εξέλιξη της Kirchner. «Αλλά τώρα μεταμορφώθηκε».

Ουσιαστικά, η συγκεκριμένη δημοσιογράφος υπαινίσσεται ότι η πολιτική εξέλιξη επηρέασε την εξωτερική της εμφάνιση. Χαρακτηριστικά αναφέρεται στην περίοδο που η Kirchner ήταν «ταπεινή γερουσιαστής» και ως άνθρωπος ήταν «περισσότερο πραγματικός». Εδώ η λέξη «άνθρωπος» (person) μπορεί να εκληφθεί και ως το πρόσωπο με την φυσική του έννοια, υπονοώντας ότι ήταν λιγότερο φτιαγμένο και επιτηδευμένο. Ταυτόχρονα, χρησιμοποιείται και με την έννοια της προσωπικότητας υποδηλώνοντας ότι τότε η εξουσία ως «ταπεινή γερουσιαστή» δεν την είχε διαβρώσει και δεν την είχε αλλοιώσει. Ουσιαστικά οι αλλαγές στην εμφάνισή της υποδηλώνουν και αλλαγή στην συμπεριφορά της και στην προσωπικότητά της καθώς εξελίσσεται πολιτικά και ανεβαίνει στην κλίμακα της εξουσίας. Μάλιστα αυτό

τονίζεται ακόμη περισσότερο με την κατακλείδα του αποσπάσματος, στο οποίο αναφέρεται η μεταμόρφωση στο παρόν. Μια μεταμόρφωση που υπονοείται ότι την έκανε να μην φαίνεται αληθινή καθώς προηγείται αυτή η αναφορά στο παρελθόν. Αυτή η αναφορά στο «αληθινό» συνδέεται με τα χαρακτηριστικά του προσώπου της, τα οποία έχουν αλλάξει τόσο που παραπέμπουν σε μια ψεύτικη και φτιαχτή εικόνα και όχι στο πραγματικό της πρόσωπο.

Συνεχίζοντας στο ίδιο δημοσίευμα και στο ίδιο κλίμα αναφορικά με τις αλλαγές που υπέστη η Kirchner στην εξωτερική της εμφάνιση αναφέρεται ότι όταν ανακοινώθηκε ότι επίσημα αναλαμβάνει το χρίσμα για να διεκδικήσει την προεδρία παρατηρήθηκαν αλλαγές στο πρόσωπό της, οι οποίες τρόπον τινά αποδίδονται σε αυτήν την νέα πολιτική θέση που κλήθηκε να αναλάβει. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Όταν ο Nestor Kirchner ανακοίνωσε ότι υποχωρεί αφήνοντας την γυναίκα του να ηγηθεί, παρατηρητές δήλωσαν ότι είχε πιο φουσκωμένα χείλη, πιο σφιχτό δέρμα και πιο λαμπερά πυρόξανθα μαλλιά, προκαλώντας εικασίες για χειρουργική επέμβαση και προσθήκη μαλλιών. Παραμένει μια ανοιχτή ερώτηση εάν αυτό ήταν μια προσωπική απόφαση για να αντιμετωπίσει τις επιδράσεις της ηλικίας, ή μια πολιτική στρατηγική για να κερδίσει ψήφους σε μια εμμονική με την αισθητική εποχή, ή και τα δύο.

Η Kirchner εμφανίζεται παραπάνω να προβαίνει σε αισθητικές αλλαγές όταν αναλαμβάνει το χρίσμα. Αυτό δηλώνεται ξεκάθαρα στο απόσπασμα με την αναφορά σε ανθρώπους, οι οποίοι παρατήρησαν τη διαφορά, στα χείλη της, στο δέρμα της και στα μαλλιά της. Ο τρόπος που αναφέρονται στις αλλαγές και ειδικά η λέξη «παρατηρητές» (observers), είναι σαν επί τούτου κάποιοι άνθρωποι να παρακολουθούν στενά τις αλλαγές στις οποίες προβαίνει η Kirchner, προκειμένου να έχουν κάποιο υλικό για να σχολιάσουν. Μια επιπλέον πολιτική διάσταση στο ζήτημα των εμφανίσεων της Kirchner δίνεται και στο τέλος του αποσπάσματος όταν ο δημοσιογράφος προσπαθεί να ερμηνεύσει και να συνδέσει τις αλλαγές αυτές ως έκφανση μιας πολιτικής στρατηγικής ή μιας προσωπικής ματαιοδοξίας καταλήγοντας να διερωτάται μήπως τελικά συμβαίνουν και τα δύο.

Η αναφορά στην αλλαγή της εξωτερικής εμφάνισης ως προσωπική επιλογή συνδέεται και με τον παράγοντα της ηλικίας και την αντιμετώπιση των σημαδιών που εμφανίζονται με το πέρασμα των χρόνων. Η πλαστική επέμβαση εμφανίζεται ως μια μέθοδος πρόληψης, διατήρησης, αλλά και αποκατάστασης της εξωτερικής

εμφάνισης από το πέρασμα των χρόνων, υποδηλώνοντας ότι θηλυκά υποκείμενα που βρίσκονται στην ηλικία της Kirchner καταφεύγουν σε τέτοιες διαδικασίες προκειμένου να διατηρήσουν μια κατ' επίφαση νεότητα.

Ταυτόχρονα, η σύνδεση της πολιτικής με την εποχή στην οποία κυριαρχεί η αισθητική της ωραίας και καλοδιατηρημένης εικόνας, αποτελεί ένα σχόλιο για τις συνθήκες που επικρατούν στη μετανεωτερικότητα, όπου η κοινωνία εμφανίζεται να έχει εμμονή με την εικόνα. Σαφώς, η πολιτική ως μια έκφανση αυτής της εποχής δεν μπορεί να μην επηρεάζεται από αυτήν και από την κουλτούρα που κυριαρχεί, αλλά να την ακολουθεί προκειμένου να συμβαδίζει και με τις επιθυμίες και τα πρότυπα της κοινωνίας, από την οποία πηγάζει και απευθύνεται. Αυτό υποδεικνύεται μέσα από τη φράση «μια πολιτική στρατηγική για να κερδίσει ψήφους», στην οποία αναδεικνύεται το γεγονός ότι τα υποκείμενα της πολιτικής υποβάλλονται σε διαδικασίες αναμόρφωσης της εικόνας του προκειμένου να είναι αρεστοί στο κοινό των ψηφοφόρων. Με αυτόν τον τρόπο η εξωτερική εικόνα ανάγεται σε σημαντικό μέσο άσκησης πολιτικής, μια διαδικασία που την παρατηρήσαμε και στην περίπτωση της Rousseff.

Συμπερασματικά

Στις παραπάνω αναφορές γίνεται αντιληπτό ότι η σύνδεση της πολιτικής με την εμφάνιση είναι άρρηκτη καθορίζοντας σε μεγάλο βαθμό το πώς προσλαμβάνεται ο πολιτικός από την κοινή γνώμη, αλλά και πώς προβάλλεται από τα ΜΜΕ. Η περίπτωση της Kirchner αναδεικνύει με τον πλέον εναργέστερο τρόπο αφενός τη σύνδεση ανάμεσα στις δύο, αλλά και τι είδους υποκείμενα διαμορφώνει η σύνδεση αυτή.

Η προβολή της Kirchner από τα ΜΜΕ γίνεται κυρίως με έμφαση και εστίαση στην εμφάνισή της, η οποία στην πλειοψηφία των δημοσιευμάτων αναπαρίσταται με αρνητικό τρόπο, δημιουργώντας την εικόνα μιας φιλάρεσκης, ματαιόδοξης πολιτικού, η οποία πάνω από όλα φροντίζει για τη διατήρηση της εξωτερικής της εμφάνισης. Οι αναφορές και οι συνδέσεις ανάμεσα στην εξωτερική εμφάνιση και στην πολιτική ανέλιξη της αναδεικνύουν την εμφάνιση σε κρίσιμη παράμετρο για ένα υποκείμενο της πολιτικής. Αυτό τονίζεται και μέσα από τις αναφορές σε άλλα πολιτικά υποκείμενα που έχουν υποβληθεί σε αντίστοιχες αλλαγές, αλλά και μέσα από την περίπτωση της πολιτικής της αντιπάλου, Elisa Carrio, η οποία κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου υιοθέτησε μια πιο θηλυκή εμφάνιση.

Παράλληλα, στις αναφορές αυτές, αναδεικνύεται και μια έμφυλη διάσταση στο ζήτημα. Η αναφορά σε άλλους πολιτικούς που έχουν κάνει αλλαγές στην εξωτερική τους εμφάνιση αφορά δύο άνδρες, πρώην ηγέτες κρατών. Όπως παρατηρήσαμε και στο κομμάτι της ανάλυσης οι εξωτερικές αλλαγές αυτών των υποκειμένων παραμένουν ασχολίαστες σε σύγκριση με την Kirchner, της οποίας η αλλαγή χαρακτηρίζεται ως δραματική. Αυτή η διαφορετική μεταχείριση έχει ως αποτέλεσμα εντέλει να «κοστίζει» στο πολιτικό της έργο και η εστίαση στην εμφάνιση να το επισκιάζει.

Ταυτόχρονα, οι διάφορες αναφορές, που αναδεικνύουν με υπερβολικό τρόπο τη θηλυκότητά της λειτουργούν στην κατεύθυνση της υποτίμησης του πολιτικού της έργου ενώ η ίδια ως προσωπικότητα νοσηματοδοτείται μέσα από τη συγκεκριμένη προβολή σε μεγάλο βαθμό με αρνητικό τρόπο. Σε αυτό συμβάλλουν και οι έμμεσες σεξιστικές αναφορές σε αυτήν ως (bimbo), ως σπάταλη και καταναλώτρια με αντικείμενα που αφορούν στην εξωτερική εμφάνισή της. Παράλληλα, η αναφορά στην «μεταμόρφωση» που υπέστη με τα χρόνια σε συνδυασμό με την παρατήρηση ότι όταν ήταν σε χαμηλότερο αξίωμα ήταν μια πιο «αληθινή» προσωπικότητα υποδηλώνει ότι η Kirchner εξελισσόμενη πολιτικά και προβαίνοντας ταυτόχρονα σε αλλαγή-ανανέωση των χαρακτηριστικών του προσώπου της έγινε μια πιο ματαιόδοξη και φιλάρεσκη προσωπικότητα.

6.3.2 Η πάλη για την «ανεξαρτησία»

Η Kirchner στα περισσότερα δημοσιεύματα αναπαρίσταται ως μια ιδιαιτέρως δυναμική προσωπικότητα, σκληρή, απρόκλητη και αλύγιστη ακόμα και στις μεγαλύτερες πολιτικές ή προσωπικές δυσκολίες, ανταποκρινόμενη με αυτόν τον τρόπο στον απαιτητικό ρόλο ενός σε μεγάλο βαθμό ανδροκρατούμενου αξιώματος, αυτού του Προέδρου μιας χώρας. Ωστόσο, αυτή η εικόνα της δυναμικής και αγέρωχης Προέδρου αναπαρίσταται να είναι αποτέλεσμα είτε της επήρειας της προσωπικότητας της Evita Peron είτε του συζύγου της, Nestor Kirchner. Μέσα από αυτόν τον τρόπο προβολής η Kirchner αναπαρίσταται ως μια μη ανεξάρτητη οντότητα, αλλά ως ένα υποκείμενο του οποίου η προσωπικότητα σε μεγάλο βαθμό επηρεάστηκε και διαμορφώθηκε μέσα από αυτές τις δύο προσωπικότητες.

Σε απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (5/02/2012), αν και η Kirchner αρχικά αναπαρίσταται να είναι μια ισχυρή και μαχητική

προσωπικότητα με την αναφορά που γίνεται στο σημαντικό ρόλο που διαδραμάτιζε ο σύζυγός της στην άσκηση της εξουσίας, μετριάζεται η συμβολή της Kirchner στην πολιτική σφαίρα της Αργεντινής. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Με τη διαπεραστική της φωνή έχοντας την τάση να νουθετεί σε τηλεοπτικό πρόγραμμα της εθνικής τηλεόρασης και διαθέτοντας ένα συγκρουσιακό στυλ που δεν σηκώνει καμιά αντιπολίτευση, η Kirchner έχει επιβιώσει από τεράστια προσωπικά και πολιτικά εμπόδια, από τον αιφνίδιο θάνατο του συζύγου της, ένα εγκέφαλο της πολιτικής, ο οποίος συνέχιζε να μικροελέγχει την Αργεντινή από τα παρασκήνια ακόμα και όταν αυτή είχε αναλάβει τα καθήκοντά του, μέχρι και την οικονομική ύφεση σε συνδυασμό με την εξέγερση των αγροτών πριν από τρία χρόνια που απείλησε την προεδρία της.

Στις πρώτες γραμμές του παραθέματος χαράσσεται το προφίλ μιας ιδιαίτερα δυναμικής προσωπικότητας. Η αναφορά στη «διαπεραστική φωνή» καθώς και στο «συγκρουσιακό στυλ» αναπαριστούν αυτόν το δυναμισμό, τη μαχητικότητα που διακρίνουν την Kirchner, στοιχεία απαραίτητα για την εικόνα μιας πολιτικής αρχηγού. Ο δυναμισμός γίνεται έκδηλος μέσα από μια τηλεοπτική εκπομπή δείχνοντας τη σημαντική συμβολή των MME στην προβολή μιας πολιτικής προσωπικότητας στο ευρύ κοινό, αλλά και στη δημιουργία αυτού του δυναμικού και συγκρουσιακού προφίλ. Στη συνέχεια του αποσπάσματος με την αναφορά τόσο στα προσωπικά όσο και πολιτικά εμπόδια που αντιμετώπισε στην πορεία της ζωής της φανερώνεται ότι αυτή η δυναμική προσωπικότητα δεν λύγισε συμβάλλοντας ακόμα περισσότερο στην ενίσχυση της εικόνας μιας ατρόμητης και καθόλου ευάλωτης πολιτικής αρχηγού.

Η Kirchner ανέλαβε την Προεδρία της Αργεντινής ενόσω ο σύζυγός της βρισκόταν στη ζωή. Από τη φράση «συνέχιζε να μικροελέγχει την Αργεντινή από τα παρασκήνια», η οποία αναφέρεται στον Kirchner φανερώνεται ότι η πραγματική εξουσία βρισκόταν στη σκιά της μορφής του Kirchner και όχι της δημοκρατικά εκλεγμένης συζύγου του αφήνοντας αμφιβολίες για το κατά πόσο ήταν ικανή να διαχειριστεί την πολιτική εξουσία από μόνη της. Αυτή η παρατήρηση ενισχύεται επιπλέον από τη φράση που ακολουθεί και αναφέρει «ακόμα και όταν αυτή είχε αναλάβει τα καθήκοντά του». Τα «καθήκοντα» συνοδευόμενα από τη γενική κτητική «του» φανερώνει μια ιδιοκτησιακή σχέση ανάμεσα στην πολιτική εξουσία και τον Kirchner ενώ το ρήμα «αναλάβει» που αναφέρεται στην Kirchner φανερώνει ότι αυτή

η εξουσία της παραχωρείται από το σύζυγο, επιβεβαιώνοντας την προηγούμενη αναφορά για το «διακοσμητικό της ρόλο» στην εξουσία.

Ταυτόχρονα, ο χαρακτηρισμός του Kirchner ως «εγκεφάλου της πολιτικής» αναδεικνύει ακόμα περισσότερο τη σημαντική προσωπικότητά του και τον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτιζε στο πολιτικό σκηνικό της χώρας. Ο χαρακτηρισμός αυτός αφενός εξυψώνει την πολιτική προσωπικότητα του Kirchner αφετέρου μειώνει την αντίστοιχη της Kirchner καθώς στο συγκεκριμένο παράθεμα δεν υπάρχει κάποιος αντίστοιχος χαρακτηρισμός ενώ ξεκινάει αποδίδοντάς της τον χαρακτηριστικό της «διαπεραστικής φωνής». Από τη μια, δηλαδή, προβάλλεται η λειτουργία της εξουσίας μέσα από το μυαλό ενός πανέξυπνου άνδρα και από την άλλη έχουμε την εξουσία μιας γυναίκας μέσα από τη φωνή, η οποία αποσυνδέεται από ένα βασικό και απαραίτητο χαρακτηριστικό στην άσκηση εξουσίας, την εξυπνάδα. Παράλληλα, η αναφορά αυτή αφενός αναδεικνύει την πολιτική δεινότητα του άνδρα πολιτικού και αφετέρου προβάλλει την πολιτική αδυναμία της γυναίκας.

Επίσης, η πολιτική της αδυναμία και ο ετεροκαθορισμός της από τον Kirchner προκύπτει και από το γεγονός ότι αν δεν υπήρχε ο Kirchner δεν θα ήταν εφικτό να διαχειριστεί τις πολιτικές κρίσεις που ξέσπασαν στην αρχή της πολιτικής της καριέρας. Μάλιστα η αναφορά στην απειλητική διάσταση για την Προεδρία της που πήραν αυτές οι κινητοποιήσεις δείχνει ότι πέρασε δια πυρός και σιδήρου, αλλά χάρη στο σύζυγό της ξεπέρασε το σκόπελο.

Η αναφορά στην πολιτική δράση της Kirchner, με βάση το παραπάνω απόσπασμα εξαντλείται στην απόδοση μιας φαινομενικής δύναμης, η οποία δεν αντικατοπτρίζεται στο πολιτικό πεδίο καθώς εκεί φαίνεται να έχει τα ηνία και να διευθύνει ο σύζυγός της. Σημαντική είναι και η παρατήρηση ότι, αν και ο Kirchner έχει πεθάνει, αξιολογείται ως σημαντική η αναφορά στον καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισε στην άσκηση της εξουσίας από την Kirchner. Ο λόγος για τον εκλιπόντα σύζυγό της και στο ρόλο που διαδραμάτισε αφήνει να διαφανεί μια αμφισβήτηση στην πολιτική της αξιοσύνη.

Σε αντίστοιχο κλίμα διεξάγεται η αναφορά στην πολιτική δραστηριότητα της Kirchner σε απόσπασμα από προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (29/10/2007). Σε αυτό η Kirchner δεν φαίνεται να χαράζει η ίδια μια πολιτική γραμμή και να εκφράζεται το δικό της πολιτικό όραμα για την Αργεντινή, αλλά αντίθετα αναπαρίσταται ως μια συνεχίστρια του έργου του Kirchner και όχι ως μια διαφορετική πολιτική προσωπικότητα. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Ως Πρόεδρος, αναμένεται να συνεχίσει τις πολιτικές του συζύγου της, αλλά οι κριτικοί σημείωσαν ότι η τελευταία της εκστρατεία κυριαρχήθηκε περισσότερο από τα επιτεύγματα του κυρίου Kirchner παρά από τις δικές της προθέσεις.

Το απόσπασμα είναι από την προεκλογική περίοδο, κατά την οποία η Kirchner δεν φαίνεται να διαφοροποιείται σε επίπεδο πολιτικών δράσεων από τον Kirchner. Αντίθετα προβάλλεται να «αξιοποιεί» το πολιτικό του όνομα για να κερδίσει την εκλογική μάχη. Αυτό προκύπτει από την αναφορά στο γεγονός ότι η προεκλογική της εκστρατεία βασίστηκε στην προβολή των πολιτικών επιτευγμάτων του Kirchner ενώ η ίδια προβάλλεται ως πολιτικά αφανής καθώς δεν έκανε αναφορά στους σκοπούς και στις πολιτικές της «προθέσεις». Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος που διαδραμάτιζε παρασκηνιακά ο σύζυγός της. Η προβολή της ως ελλιπής πολιτική προσωπικότητα συνδέεται και με το φύλο της καθώς αυτός που κινεί τα νήματα είναι το αρσενικό υποκείμενο ενώ αυτό που ακολουθεί αυτή την ήδη χαραγμένη τροχιά, η οποία φαίνεται ως η συνταγή της επιτυχίας και επιβάλλεται να την ακολουθήσει, είναι το θηλυκό υποκείμενο.

Αντίστοιχη προβολή συναντήσαμε και στην περίπτωση της Rouseff, η οποία εμφανιζόταν στα δημοσιεύματα ως συνεχίστρια του έργου του προκάτοχού της Lula, όπως και εδώ η Kirchner προβάλλεται ως συνεχίστρια του έργου του συζύγου της. Από αυτή την προβολή προκύπτει ότι όταν μια γυναίκα διαδέχεται στην εξουσία έναν άνδρα χρειάζονται εγγυήσεις για την αξιοσύνη της στο συγκεκριμένο αξίωμα, οι οποίες εξασφαλίζονται μέσα από την επίκληση της συνέχισης του έργου του άνδρα προκατόχου της προκειμένου να κερδίσει την εμπιστοσύνη, αλλά και τον σεβασμό των ψηφοφόρων της. Ταυτόχρονα, μέσω αυτής της προβολής, η διαδοχή αναπαρίσταται ως μια ομαλή διαδικασία, η οποία δεν διαταράσσει την κανονικότητα που εξασφαλίζει η ανδρική εξουσία.

Στη συνέχεια, σε απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Telegraph* (20/02/2010), προβάλλεται ο παρασκηνιακός ρόλος του συζύγου της Kirchner, ο οποίος εμφανίζεται ως ο απόλυτος διαχειριστής των πραγμάτων, αλλά και ως ο δημιουργός της πολιτικής προσωπικότητας της Kirchner. Αναφέρεται χαρακτηριστικά:

Ο αφοσιωμένος σύζυγός της, Nestor, την πλημμύρισε με φιλία και της χάρισε ένα νικητήριο χορό, όπου χόρεψαν ταγκό μέχρι το πρωί. Μετά, αν πιστεύετε τους κυνικούς, συνέχισε να κυβερνά τη χώρα ο ίδιος. Η-σκιές ξανά της Eva-Cristina είναι η σύζυγος και υπό μια έννοια το δημιούργημα ενός ισχυρού άνδρα.

Η εικόνα του συζύγου μονοπωλεί το ενδιαφέρον και τίθεται σε προτεραιότητα ακόμα και τη βραδιά της εκλογικής νίκης της Kirchner. Η ενεργητική φωνή των ρημάτων που αναφέρονται στις κινήσεις του Kirchner ότι δηλαδή την «πλημμύρισε», της «χάρισε» και «συνέχισε να κυβερνά» του προσδίδουν έναν ενεργητικό ρόλο, αλλά και τον αναπαριστούν ως τον απόλυτο διαχειριστή των πραγμάτων. Με άλλα λόγια ο Kirchner αναπαρίσταται να κινεί όλα τα νήματα τόσο σε προσωπικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Παράλληλα, στο προφίλ του συζύγου προστίθενται επιπλέον χαρακτηριστικά που τον εμφανίζουν να είναι ένας τρυφερός, συναισθηματικός και «αφοσιωμένος» σύζυγος.

Ταυτόχρονα, όμως, στη συνέχεια προβάλλεται να επιστρέφει στον ηγετικό του ρόλο, όπως δηλώνεται από τη φράση «συνέχισε να κυβερνά την χώρα ο ίδιος». Η αυτοπαθητική αντωνυμία «ο ίδιος» (himself) δεν συμπεριλαμβάνει την παρουσία και τη συμβολή της Kirchner στη διακυβέρνηση. Η αναφορά στη νίκη της Kirchner με αυτόν τον τρόπο υποβαθμίζεται και υποτιμάται ενώ οι κριτικές αυτές που αποδίδουν τη διακυβέρνηση της χώρας στον Kirchner εμπεριέχουν μια έντονη αμφισβήτηση για τις πολιτικές της ικανότητες.

Στην κατακλείδα του συγκεκριμένου αποσπάσματος, η Kirchner προβάλλεται ως μια «σκιά» της Peron, αλλά και ως, μέσα από έναν άκρως στερεοτυπικό και απροκάλυπτα σεξιστικό τρόπο, η «γυναικά και το δημιούργημα ενός πανίσχυρου άνδρα». Η λέξη «δημιούργημα» υποβαθμίζει την Kirchner καθώς δεν την αναδεικνύει ως αυθύπαρκτη οντότητα, αλλά ως αποτέλεσμα μια διαδικασίας. Ο δημιουργός είναι ο Kirchner, ένας «πανίσχυρος άνδρας», ένα αρσενικό υποκείμενο, δηλαδή, που κρατάει τα ηνία της διαχείρισης και της δημιουργίας των πάντων ακόμη και της συζύγου του. Η συγκεκριμένη αναφορά εκτός ότι υποτιμάει το πολιτικό έργο της Kirchner, υποτιμάει και τη θέση της ως γυναίκα δίνοντας με αυτόν τον τρόπο μια ξεκάθαρη έμφυλη διάσταση, η οποία αναβαθμίζει και αναγνωρίζει ως απόλυτο αρχιτέκτονα των πάντων τον άνδρα. Αντίστοιχα υποβαθμίζει το ρόλο της γυναίκας, ως δημιούργημα και άρα φερέφωνο του συζύγου της.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της αντίληψης, ότι δηλαδή η Kirchner πέτυχε και αναδείχθηκε πολιτικά χάρη στην παρουσία και εύνοια του συζύγου της είναι η δήλωση της πολιτικής αντιπάλου της Kirchner στην εκλογική της αναμέτρηση. Το απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα του *Time* (29/10/2007) είναι χαρακτηριστικό:

Η Carrio, ωστόσο, παίρνει κάποια ικανοποίηση που ήρθε δεύτερη.
«Είμαι μια γυναίκα χωρίς πολιτικό μηχανισμό και χωρίς σύζυγο,
οπότε τα πήγα πολύ καλά.

Η Carrio, η οποία ηττήθηκε από την Kirchner στη μεταξύ τους πολιτική αναμέτρηση, υπονοεί ότι η Kirchner κέρδισε χάρη στο γεγονός ότι είχε ένα πολιτικό μηχανισμό από πίσω της, ο οποίος είχε διαμορφωθεί και χτιστεί μεθοδικά τα χρόνια της διακυβέρνησης του συζύγου της και, επίσης, χάρη στον ίδιο το σύζυγό της. Υποδεικνύει με αυτόν τον τρόπο ότι αν η Kirchner δεν είχε τη στήριξη από το πολιτικό περιβάλλον του συζύγου της δεν θα κατόρθωνε να τη νικήσει.

Παράλληλα, στο ζήτημα της εκλογικής της ήττας αναδεικνύεται και ο έμφυλος παράγοντας όταν αναφέρεται στο φύλο της και το συνδέει με την απουσία συζύγου και πολιτικού μηχανισμού. Μέσα από τις δηλώσεις της πολιτικής αντιπάλου της Kirchner αναγνωρίζεται από μια γυναίκα, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα στα λεγόμενά της, ότι όταν ένα θηλυκό υποκείμενο διεκδικεί ένα ανώτατο πολιτειακό αξίωμα δύσκολα μπορεί να πετύχει τους σκοπούς της, χωρίς την ύπαρξη ενός ισχυρού άνδρα. Και όπως επισημαίνει η Carrio, η ίδια απέτυχε γιατί δεν είχε να βασιστεί σε αυτούς τους παράγοντες, προβάλλοντας αφενός μια αναγνώριση στη δύναμη των ανδρών και αφετέρου μια ηττοπαθή στάση η οποία συνδέεται με το φύλο της και προβάλλει τη συγκεκριμένη διαδικασία ως μη αναστρέψιμη.

Αντίθετα, η Kirchner αναδείχθηκε νικήτρια χάρη στην ύπαρξη αυτών των παραγόντων. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται φανερό μια ακόμη όψη της έμφυλης διάστασης της πολιτικής, πέρα από τη σύνδεση με την εξωτερική εμφάνιση, σύμφωνα με την οποία μια γυναίκα χρειάζεται αντίστοιχα και έναν άνδρα προκειμένου να αναδειχθεί.

Η Kirchner, όμως, δεν «παλεύει» μόνο για να αποσυνδεθεί και να ανεξαρτητοποιηθεί από τη σκιά του συζύγου της, αλλά έχει να αντιπαλέψει και την αναπόφευκτη σύγκριση με την Evita Peron, με την έννοια ότι και η Peron διαδέχθηκε το σύζυγό της στην εξουσία, χωρίς εκλογές βέβαια.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (29/10/2007), η Kirchner μέσα από την αναφορά σε στοιχεία της προσωπικότητας της συγκρίνεται με την Peron. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Με τους παθιασμένους δημόσιους λόγους της, το εκλεπτυσμένο ντύσιμο και την κοσμοπολίτικη αίγλη, η Cristina Fernández de

Kirchner ξυπνά μνήμες από την «Evita» Peron, η οποία κέρδισε την προσοχή του κόσμου πριν από μισό αιώνα περίπου.

Η Kirchner αναπαρίσταται ως μια ζωντανή υπενθύμιση της ύπαρξης της Peron. Σε αυτήν την παρατήρηση παραπέμπει η αναφορά «ξυπνάει μνήμες». Η σύγκριση αυτή γίνεται τόσο μέσα από τις αναφορές στους «παθιασμένους δημόσιους λόγους» γεγονός που παραπέμπει σε μια πολιτικό που μπορεί να παρασύρει το κοινό της, αλλά και από το «εκλεπτυσμένο ντύσιμό της» και την ανάδυση μιας «κοσμοπολίτικης» αύρας. Από τη σύγκριση ανάμεσα στις δυο γυναίκες παρατηρούμε ότι δεν λείπει η αναφορά στην εξωτερική εμφάνιση, η οποία φαίνεται να ξεχωρίζει από την πολιτική δραστηριότητα. Αυτή προβάλλεται μόνο μέσα από την εκφώνηση «παθιασμένων δημόσιων λόγων» εστιάζοντας στο λόγο και όχι στην πολιτική πράξη που στη διαδικασία της πολιτικής φέρει ιδιαίτερη σημασία. Μέσα από τη σύγκριση με την Peron, στην οποία δεν παραλείπεται η αναφορά στην εξωτερική εικόνα, γεγονός που φέρνει την εμφάνιση των γυναικών πολιτικών σε πρώτο επίπεδο στην αξιολόγηση της πολιτικής προσωπικότητάς τους, η Kirchner αναπαρίσταται ως μια προσωπικότητα που έχει βασίσει την ύπαρξή της, την πολιτική και προσωπική σε μεγάλο βαθμό, στην ύπαρξη μιας άλλης γυναίκας. Με αυτόν τον τρόπο μετριάζεται η δική της συμβολή στη διαμόρφωση της πολιτικής της προσωπικότητας.

Σε απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Guardian* (28/10/2007), γίνεται αναφορά στην φιλόρεσκη πλευρά της Kirchner, της οποίας οι αγορές πανάκριβων ρούχων και οι συνεχείς αλλαγές εμφανίσεων αποδίδονται στην προσπάθειά της να προσεγγίσει την εικόνα της Peron. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Οι εφημερίδες χαιρέκακα ανέφεραν ότι από τα ταξίδια της στο εξωτερικό έφερνε μεγάλα μπασούλα με ρούχα και βοηθούς μόδας και άλλαζε την εμφάνισή της πάνω από τέσσερις φορές τη μέρα. Οι κριτικές λένε ότι η αναμόρφωση ήταν μια προσπάθεια να ζωντανέψει την μαγεία της Eva Peron, το είδωλο που πέθανε το 1952, σε ηλικία 33 χρόνων.

Οι αναφορές των εφημερίδων στη φιλόρεσκη τάση της Kirchner, έτσι όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τις αγορές πανάκριβων και πολλών ρούχων, όπως και η ύπαρξη συμβούλων μόδας, χαρακτηρίζονται ως «χαιρέκακες». Παρόλα αυτά, όμως, το γεγονός ότι γίνεται αναπαραγωγή αυτών των χαιρέκακων αναφορών συμβάλλει στην περεταίρω διαμόρφωση της εικόνας της Kirchner, με αρνητικό τρόπο ενώ ενισχύεται ακόμα περισσότερο η προβολή της θηλυκότητάς της έναντι της πολιτικής της ιδιότητας. Η Kirchner προβάλλεται να είναι σπάταλη αναφορικά με την εμφάνιση

της. Αυτό φαίνεται από την αναφορά στην ποσότητα των ρούχων που έφερνε μαζί της από τα ταξίδια της στο εξωτερικό και η οποία καταδεικνύεται μέσα από τη φράση «στα μεγάλα μπαούλα», αλλά και από την αναφορά στους «βοηθούς μόδας» που διαθέτει για να τη συμβουλεύουν.

Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται μια υπερβολικά θηλυκή πλευρά της Kirchner, η οποία ενισχύει τις διάφορες κυρίαρχες αντιλήψεις για το θηλυκό φύλο ενώ συνάμα αναπαριστά τις γυναίκες πολιτικούς να καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την εξωτερική τους εμφάνιση. Η φράση, εξάλλου, που προβάλλει την Kirchner να αλλάζει «την εμφάνισή της πάνω από τέσσερις φορές την ημέρα» δείχνει μια γυναίκα σχεδόν «εγκλωβισμένη», αλλά και εξαρτημένη από το πώς δείχνει η εξωτερική της εμφάνιση. Το επίρρημα «χαιρέκακα» φανερώνει μια επιθετική στάση απέναντι στην Kirchner και στην προσωπικότητά της. Αυτή η φιλόρεσκη διάθεση και η υπέρ-προβολή της θηλυκότητάς της από την ίδια αντιμετωπίζεται με καχυποψία και αρνητισμό από τα MME.

Ταυτόχρονα, αυτή η τάση της Kirchner να ασχολείται με τόση φροντίδα και επιμονή με την εξωτερική της εμφάνιση συνδέεται, σύμφωνα με την τελευταία πρόταση με μια προσπάθειά της να θυμίσει κάτι από την Peron. Η Peron θεωρούνταν ως μια πολύ δημοφιλής και ωραία γυναίκα. Η σύνδεση, της εξωτερικής της εμφάνισης, με μια άλλη προσωπικότητα, αυτής μιας γυναίκας, δείχνει ότι η Kirchner ούτε στον τομέα της εμφάνισης ακολουθεί ξεχωριστή και ανεξάρτητη πορεία, παρά προσπαθεί να μιμηθεί και να «αναβιώσει την μαγεία της Eva Peron», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται. Η αναφορά στην ηλικία της Peron «33άχρονη» αποτελεί και ένα υπονοούμενο για την ηλικία της Kirchner καθώς η εξωτερική ομορφιά μιας νεαρής γυναίκας δύσκολα μπορεί να αποκτηθεί και να μιμηθεί από μια πολύ μεγαλύτερη ηλικιακά γυναίκα. Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι η σύγκριση παραμένει σε επίπεδο εξωτερικής εμφάνισης και δεν διεισδύει σε πιο πνευματικές πτυχές φανερώνει την αδυναμία των MME να προσεγγίσουν, αλλά και να συγκρίνουν δύο γυναίκες πολιτικούς σε ένα άλλο πεδίο πέραν της εξωτερικής εμφάνισης εγκλωβίζοντάς τες σε μια στερεοτυπική αναπαράσταση που ενισχύει τις κυρίαρχες αφηγήσεις για το θηλυκό φύλο.

Από τις παραπάνω αναφορές αναδεικνύεται μια διάσταση ανάμεσα στην πολιτική εξάρτηση από έναν άνδρα, η οποία προβάλλεται σε μεγάλο βαθμό ως αναγκαία για την πολιτική σταδιοδρομία μιας γυναίκας. Με αυτόν τον τρόπο το πολιτικό πεδίο αναπαρίσταται να είναι ένας χώρος συνδεδεμένος σε μεγάλο βαθμό με

το αρσενικό υποκείμενο, το οποίο ακόμα και από τα «παρασκήνια» ελέγχει και κινεί τα νήματα της εξουσίας. Ταυτόχρονα, η εμμονή της με την εξωτερική της εμφάνιση προβάλλεται ως απόρροια μιας προσπάθειας να μιμηθεί το «είδωλο-εικόνα» (icon) της Peron. Η εμφάνιση συνδέεται με το θηλυκό υποκείμενο κάνοντας φανερή με αυτόν τον τρόπο τη διάσταση και ταυτόχρονα τη σύνδεση ανάμεσα στο φύλο, την πολιτική και την εμφάνιση.

Στη συνέχεια, όπως θα δούμε στο απόσπασμα που ακολουθεί από το ίδιο δημοσίευμα της *Guardian* (28/10/2007), η πολιτική αντίπαλος της Kirchner, παίρνοντας θέση σε αυτήν τη σύγκριση της Kirchner με την Peron, αναγνωρίζει την πολιτική προσωπικότητα της Peron και ταυτόχρονα μειώνει την Kirchner, εκφραζόμενη για αυτήν με ένα άκρως υποτιμητικό τρόπο βασιζόμενη στην εξωτερική της εικόνα. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Η Eva ήταν μια πολιτική ηρωίδα, μια πραγματική βασίλισσα, όχι μια βασίλισσα του μπότοξ», δήλωσε η Elisa Carrio, μια αντίπαλος και η αναμενόμενη πρώτη επιλαχούσα στη σημερινή εκλογή. Η Carrio, μια πρώην βασίλισσα της ομορφιάς, πρόβαλλε την απόκτηση βάρους και τα φθηνά ρούχα ως απόδειξη ότι είναι πιο γνήσια υποψήφια.

Ο τρόπος που αναφέρεται η Carrio, στην πολιτική της αντίπαλο εκφράζει όχι μόνο μια ιδιαιτέρως υποτιμητική στάση απέναντί της, αλλά μπορούν να ανιχνευθούν ίχνη ζήλειας στα λεγόμενά της καθώς και μια μη πολιτικώς ορθή αντιμετώπιση της πολιτικής της αντιπάλου, η οποία διαπνέεται από έλλειψη σεβασμού. Το επιχείρημά της έχει ως βάση την εξωτερική εμφάνιση της Kirchner και σύμφωνα με αυτή καταλήγει ότι η Peron ήταν μια «πολιτική ηρωίδα» μια «βασίλισσα», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ενώ η Kirchner μια «βασίλισσα του μπότοξ» (botox queen). Η Kirchner, δηλαδή, αναπαρίσταται χωρίς κανένα πολιτικό χάρισμα, ταλέντο ή ικανότητα. Αντίθετα της «αναγνωρίζεται» το ταλέντο στη διεξαγωγή πλαστικών επεμβάσεων, που με τη χρήση της λέξης «βασίλισσα» την αναδεικνύει ειρωνικά στην ανώτατη ιεραρχική θέση χωρίς να της αναγνωρίζει ταυτόχρονα την πολιτική ύπαρξη.

Στη συνέχεια, η Carrio εμφανίζεται και αυτή να εστιάζει σε στοιχεία της εξωτερικής της εμφάνισης προκειμένου να πείσει τους ψηφοφόρους να επιλέξουν εκείνη. Η αναφορά ότι είναι «πρώην βασίλισσα της ομορφιάς», δηλαδή μια γυναίκα που κέρδισε ένα διαγωνισμό ομορφιάς σε συνδυασμό με τις αναφορές στη δική της εμφάνιση, ότι έχει «κερδίσει βάρος» και σε αντίθεση με τα πολυτελή και πανάκριβα ρούχα που επιλέγει να φορέσει η Kirchner αυτή φοράει «φθηνά ρούχα», δείχνει ότι η πολιτική σύγκρουση γίνεται με στοιχεία εμφανισιακά. Με αυτόν τον τρόπο

φανερώνεται το μέγεθος της σημασίας της εξωτερικής εμφάνισης σε μια πολιτική διαμάχη. Ταυτόχρονα, όμως, παρατηρούμε ότι τα θηλυκά υποκείμενα που διεκδικούν τέτοιες θέσεις εξουσίας αναπαρίστανται ως εμμονικά με την εξωτερική εμφάνιση, χωρίς να γίνεται αντιληπτό κατά πόσο είναι ικανά να αντιπαρατεθούν σε πολιτικό επίπεδο.

Η πολιτική ιδιότητα τους αποδίδεται μέσα από την λέξη «βασίλισσα», μια λέξη που συμβολίζει την εξουσία και τη δύναμη που μπορεί να έχει ένα θηλυκό υποκείμενο. Στο απόσπασμα παρατηρούμε ότι η λέξη βασίλισσα χρησιμοποιείται τρεις φορές, κάθε φορά περιγράφει μια από τις τρεις γυναίκες που αναφέρονται στο απόσπασμα. Κάθε μια είναι και μια διαφορετική βασίλισσα. Η Peron είναι η «πραγματική», η Kirchner του «μπότοξ» και η Carrio της «ομορφιάς». Η λέξη βασίλισσα για τις δύο τελευταίες, οι οποίες είναι εν ζωή και πολιτικοί αντίπαλοι, συνδέεται με την εξωτερική τους εμφάνιση και σε συνδυασμό με την απουσία αναφοράς στην πολιτική τους δραστηριότητα. Οι αναφορές αυτές υποτιμούν τη συμβολή των θηλυκών υποκειμένων στο πολιτικό πεδίο αναπαριστώντας τες να «μάχονται» για το ποιας η εμφάνιση είναι η πιο αυθεντική, χωρίς να εκφράζεται κάποια κρίση για το πολιτικό έργο. Ακόμη περισσότερο το γεγονός ότι αυτή η αναπαράσταση προέρχεται από μια γυναίκα πολιτικό ενισχύει τη στερεοτυπική εικόνα των γυναικών, οι οποίες λογομαχούν και κατακρίνουν η μία την άλλη για άνευ ουσίας πράγματα. Ταυτόχρονα, όμως, με έμμεσο τρόπο αυτή η προβολή της εξωτερικής εμφάνισης ως εστία σύγκρουσης για δύο γυναίκες πολιτικούς αποτελεί κριτήριο αξιολόγησης και του πολιτικού έργου τους καθώς η ταυτότητα της πολιτικού παραμένει σε πρώτο επίπεδο.

Μέσα σε αυτό το κλίμα, όπου η Kirchner αναπαρίσταται ως πολιτικό φερέφωνο του συζύγου της και ως μια σκιά της Peron, τα λόγια της παρακάτω αναδεικνύουν αυτόν τον αγώνα που κάνει για να ξεφύγει από τα «φαντάσματα» και να αναδείξει το δικό της πολιτικό προφίλ. Στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (29/10/2007), διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Δεν θέλω να κληρονομήσω τίποτα από την Eva, ή από τον άνδρα μου τον Kirchner. Ό,τι έχω είναι αποτέλεσμα των δικών μου επιτευγμάτων και των δικών μου αποτυχιών, επίσης».

Η δήλωση αυτή της Kirchner, δείχνει έναν εκνευρισμό για αυτήν τη συνεχή ταύτιση και σύγκριση με τα δύο αυτά πρόσωπα. Η αναφορά στη μεν Peron γίνεται με το μικρό της όνομα «Eva», φανερώνοντας ακόμα πόσο οικεία και προσιτή είναι η

εικόνα της ενώ στο σύζυγό της αναφέρεται με το επίθετό του «Kirchner» δείχνοντας ότι η εξουσία ενός άνδρα δεν είναι τόσο προσιτή και οικεία όσο μιας γυναίκας. Ταυτόχρονα, εκφράζει και μια αγωνία να αναδείξει τη δική της προσωπικότητα. Η αναφορά στα δικά της επιτεύγματα και στις δικές της αποτυχίες φανερώνει αυτήν την προσπάθεια για την πολιτική της «ενηλικίωση», αλλά και την ανεξαρτησία της από τις δύο αυτές προσωπικότητες. Η προσπάθεια να αναδείξει τη δική της πολιτική προσωπικότητα αποδεικνύεται μια δύσκολη υπόθεση καθώς προβάλλεται ότι δεν είναι αρκετό να δηλώνεις μια τέτοια πρόθεση, αλλά πρέπει να το αποδεικνύεις διαρκώς. Παράλληλα, το γεγονός ότι διαδέχθηκε το σύζυγό της δεν είναι ένα εύκολο προσπελάσιμο εμπόδιο αφενός γιατί διαδέχθηκε σύμφωνα με τα δημοσιεύματα έναν «εγκέφαλο της πολιτικής» και αφετέρου γιατί η πολιτική φαίνεται να έχει έμφυλο προσανατολισμό, ο οποίος δεν είναι άλλος από αυτόν του αρσενικού

Συμπερασματικά

Η Kirchner αναπαρίσταται μέσα από ένα διττό τρόπο προβολής. Προβάλλεται ως μια ετεροκαθοριζόμενη προσωπικότητα τόσο από το σύζυγο όσο και από την Peron. Εμφανίζεται ως μια γυναίκα, η οποία φαίνεται να εξαρτάται και να καθορίζεται πολιτικά αρχικά από το σύζυγό του. Η πολιτική της δράση δεν είναι προϊόν αυτόνομης και ανεξάρτητης πορείας, αλλά συνέχιση της πολιτικής που χάραξε ο σύζυγός της. Η ίδια εμφανίζεται να είναι «δημιούργημα» του συζύγου της και όχι μια αυθύπαρκτη πολιτική οντότητα. Μέσα από αυτόν τον τρόπο προβολής της Kirchner το αποτέλεσμα είναι να υποτιμάται το πολιτικό της έργο. Ιδιαίτερα όταν γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι ακόμα και όταν κέρδισε την εκλογική διαδικασία, ο σύζυγός της συνέχιζε να κυβερνά από τα παρασκήνια, αναδεικνύεται η πολιτική της αδυναμία.

Η πολιτική αδυναμία ενισχύεται ακόμα περισσότερο μέσα από τη σύγκριση με την Evita Peron, η οποία χαρακτηρίζεται ως μια «πολιτική ηρωίδα» σε αντίθεση με την Kirchner, η οποία χαρακτηρίζεται ως «βασίλισσα του μπότοξ». Η σύγκριση ανάμεσα σε αυτά τα δύο θηλυκά πολιτικά πρόσωπα γίνεται κυρίως σε επίπεδο εξωτερικής εμφάνισης και όχι πολιτικής δραστηριότητας. Μέσα από αυτήν τη σύγκριση, η οποία εστιάζει στην εξωτερική εμφάνιση φανερώνεται μια έμφυλη προσέγγιση στη διαχείριση θηλυκών πολιτικών προσώπων, τα οποία κρίνονται μέσα από την εμφάνισή τους και όχι από το πολιτικό τους έργο. Αυτό προκύπτει και από την αναφορά που γίνεται στην πολιτική αντίπαλο της Kirchner, την Carrizo, η οποία

ήταν πρώην νικήτρια διαγωνισμού ομορφιάς, νυν ηττημένη της μεταξύ τους πολιτικής αναμέτρησης και η οποία θέτει τον εαυτό της σε σύγκριση με την Kirchner μέσα από την εμφάνιση. Ταυτόχρονα, η Carrio στην αναφορά της στους λόγους που οδήγησαν στην εκλογική της ήττα θέτει μια ακόμα κυρίαρχη αντίληψη αναφορικά με το φύλο και την πολιτική, σύμφωνα με την οποία μια γυναίκα πολιτικός προκειμένου να ανέλθει πολιτικά πρέπει να έχει τη στήριξη ενός άνδρα.

Γενικότερα, η περίπτωση της Kirchner, αναδεικνύει την πάλη που καλείται να δώσει μια γυναίκα προκειμένου να αναδειχθεί σε μια αυτόνομη και ανεξάρτητη πολιτική προσωπικότητα, η οποία αντιμετωπίζει μια διαρκή υποτίμηση του πολιτικού της έργου είτε μέσω της εστίασης της προβολής της στην εξωτερική της εμφάνιση είτε μέσω της αμφισβήτησής των πολιτικών της ικανοτήτων. Ταυτόχρονα, η Kirchner ως ένα δημόσιο πολιτικό πρόσωπο έχει να αντιμετωπίσει, όπως θα δούμε αμέσως μετά και την έκθεση της προσωπικής της ζωής στην δημοσιότητα, με αποτέλεσμα το πολιτικό της έργο να τίθεται στο παρασκήνιο.

6.4 Η προβολή της προσωπικής ζωής

Η προσωπική ζωή της Kirchner αποτελεί μια επιπλέον οδό ενασχόλησης και προβολής από τα MME της προσωπικότητάς της λειτουργώντας στην κατεύθυνση της ανάδειξης και ενίσχυσης της θηλυκότητας ως μιας βασικής παραμέτρου στον τρόπο που αναπαρίστανται οι γυναίκες πολιτικοί αρχηγοί. Πιο συγκεκριμένα, ως όχημα για αυτήν την είσοδο της προσωπικής της ζωής στο δημόσιο προσκήνιο αποτέλεσαν δύο χαρακτηριστικά γεγονότα.

Το πρώτο γεγονός μέσω του οποίου η Kirchner απασχολεί τα δημοσιεύματα είναι το δημόσιο ανακοινωθέν ότι πάσχει από καρκίνο, το οποίο λίγο καιρό αργότερα διαψεύδεται ως λανθασμένη διάγνωση έχοντας υποβληθεί προηγουμένως σε εγχείρηση αφαίρεσής του. Το γεγονός αυτό πήρε διαστάσεις και προβλήθηκε μέσα από μια διπλή αναφορά. Από την μια προβλήθηκε ως μια περιπέτεια υγείας που είχε αίσιο τέλος από την άλλη ορισμένοι πίσω από τη λανθασμένη διάγνωση και εγχείρηση είδαν μια προσπάθεια συγκάλυψης ενδεχομένως κάποιας πλαστικής επέμβασης.

Το δεύτερο περιστατικό, το οποίο αποτελεί αφορμή για να προβληθεί η προσωπική της ζωή είναι ο αιφνίδιος θάνατος του συζύγου της και πρώην Προέδρου

της Αργεντινής, τον οποίον διαδέχθηκε στο αξίωμα. Και τα δύο περιστατικά φέρνουν στο προσκήνιο και προβάλλουν όψεις της προσωπικότητας της Kirchner, οι οποίες βασιζόμενες στην έντονη προβολή της θηλυκότητας συμβάλλουν περαιτέρω στη διαμόρφωση της εικόνας του πολιτικού υποκειμένου.

6.4.1 Η πάλη για την πολιτική «επιβίωση»

Η περιπέτεια υγείας της Kirchner και η σύνδεση της με ρητό και άρρητο τρόπο με την εξωτερική της εμφάνιση μέσα από το λόγο του Τύπου την αναπαριστά ως ένα πολιτικό πρόσωπο του οποίου, σε μεγάλο βαθμό, όλες οι εκφάνσεις της ζωής του κινούνται γύρω από την εξωτερική εμφάνιση ταυτίζοντας ως ένα σημείο το είναι με το φαίνεσθαι. Χαρακτηριστικά, στο παρακάτω απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (5/2/2012), γίνεται αναφορά στη λανθασμένη διάγνωση που έγινε για την ύπαρξη καρκίνου του θυρεοειδούς και στην οποία υφέρπει μια ερμηνεία σύμφωνα με την οποία πίσω από την επέμβαση και τη λανθασμένη διάγνωση καλύπτεται κάποια πλαστική επέμβαση. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Αλλά, επίσης, είναι αλήθεια ότι οι εφημερίδες όπως η *Clarín* έχουν υπάρξει ανηλεείς στις προσπάθειές τους να γελοιοποιήσουν την Πρόεδρο, ονομάζοντάς την «Βασίλισσα του μπότοξ» και δημοσιεύοντας μη κολακευτικές της φωτογραφίες. Η πρόσφατη επέμβαση θυρεοειδούς είναι ένα θέμα. Μετά που διαγνώστηκε με θυρεοειδή καρκίνο στα τέλη Δεκεμβρη, η Kirchner πήγε στο νοσοκομείο πριν από 4 εβδομάδες για την αφαίρεση του θυρεοειδούς καρκινώματος. Πήρε τα νέα με γενναιότητα και εμφανίστηκε ήρεμη ανακοινώνοντας τα νέα στο έθνος, αστειεύτηκε κιόλας προειδοποιώντας των Αντιπρόεδρο Amado Boudou: «Πρόσεχε τι κάνεις», ενώ βρισκόταν σε αναρρωτική άδεια.

Στο απόσπασμα αυτό δεν υπάρχει ρητή σύνδεση ανάμεσα στη λανθασμένη διάγνωση και στην πλαστική επέμβαση. Ωστόσο, με την αρχική αναφορά στο ρόλο που διαδραματίζουν οι εφημερίδες στον τρόπο προβολής της Kirchner με σκοπό να τη γελοιοποιήσουν αποκαλώντας την «βασίλισσα του μπότοξ» και δημοσιεύοντας μη κολακευτικές φωτογραφίες σε συνδυασμό με την αναφορά που γίνεται αμέσως μετά από αυτό το σχόλιο στην επέμβαση η οποία συνοδεύεται από το χαρακτηρισμό «είναι ένα θέμα» χαράσσεται ένα έδαφος σύνδεσης ανάμεσα σε αυτά τα δύο περιστατικά. Πιο συγκεκριμένα, το νήμα που φαίνεται να συνδέει αυτές τις διαδικασίες ξεκινάει από το χαρακτηρισμό «βασίλισσα του μπότοξ», υποδηλώνοντας ότι ο αριθμός των μπότοξ που έχει υποβληθεί την έχει καταστήσει «βασίλισσα», δηλαδή την απόλυτη

αρχηγό σε αυτόν τον τομέα. Παράλληλα, στη συνέχεια αυτού του χαρακτηρισμού προστίθεται η πληροφορία αναφορικά με την επέμβαση για καρκίνο του θυρεοειδούς στην οποία υπεβλήθη η Kirchner, γεγονός που υποδεικνύει τη μεταξύ τους σύνδεση. Αυτή η σύνδεση έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται η εικόνα μιας πολιτικού, η οποία περιστρέφεται γύρω από την εμφάνισή της προδίδοντας μια ιδιαίτερα ναρκισσιστική προσωπικότητα.

Η ανάδειξη μιας τέτοιας προσωπικότητας λαμβάνει χώρα και μέσα από το γεγονός της ανακοίνωσης της περιπέτειάς της σε ολόκληρο το έθνος. Αφενός φανερώνει την εικόνα μιας γυναίκας-πολιτικού αρχηγού που αντιμετωπίζει το έθνος ως οικογένειά της, με την οποία μοιράζεται τα πάντα, όπως αναδεικνύεται μέσα από τη φράση «ανακοινώνοντας τα νέα στο έθνος». Με αυτόν τον τρόπο μετατρέπει το έθνος σε κοινωνό του δράματός της κερδίζοντας όχι μόνο τη συμπάθειά τους, αλλά και την αμέριστη υποστήριξη τους. Αφετέρου, όμως, ενισχύεται η εικόνα ενός εγωκεντρικού και ναρκισσιστικού θηλυκού υποκειμένου, το οποίο θεωρεί ότι όλος ο κόσμος περιστρέφεται γύρω από αυτό και για αυτό το λόγο μια ξεκάθαρα προσωπική υπόθεση γίνεται ζήτημα ολόκληρου του έθνους μέσα από το δημόσιο ανακοινωθέν.

Σημειώνεται, επίσης, ότι η Kirchner φαίνεται να αντιμετώπισε αυτήν την, εντέλει, όχι δυσάρεστη εξέλιξη στην υγεία της με θάρρος και ηρεμία. Οπότε η αναφορά στη «γενναιότητα» που επέδειξε μειώνεται από την προηγούμενη υπόρρητη σύνδεση επέμβασης με αισθητική πλαστική. Παρόλο, όμως, την τρόπο τινά άρρητη υποτίμηση της γενναιότητας της, η ανάδειξη της ψυχραιμίας αντιμετώπισης μιας δυσάρεστης προσωπικής κατάστασης από μέρους της υπογραμμίζει τη σοβαρότητα που πρέπει να διακατέχει έναν/μία πολιτικό προκειμένου να αντιμετωπίζει με τον κατάλληλο τρόπο όλα τα γεγονότα, δυσάρεστα και ευχάριστα στην πολιτική του/της καριέρα.

Παράλληλα, η ηγεμονική και δυναμική όψη της προσωπικότητάς της υπογραμμίζεται μέσα από τη συμπεριφορά που προβάλλεται να έχει απέναντι στον Αντιπρόεδρο, το οποίο προκύπτει από την προστακτική του ρήματος «Πρόσεχε» και μέσω της οποίας του εφιστά την προσοχή για τον καιρό που θα έλλειπε σε αναρρωτική άδεια. Αποτέλεσμα αυτής της προβολής είναι η ενίσχυση της κυρίαρχης εικόνας ενός θηλυκού υποκειμένου που αναπαρίσταται σχεδόν εμμονικό με την εξωτερική του εμφάνιση, αλλά και συνάμα αυταρχικό και ηγεμονικό προκειμένου να

ανταποκρίνεται στην εικόνα που απαιτεί η συγκεκριμένη θέση εξουσίας. Επίσης, το γεγονός ότι έχει αυτήν τη συμπεριφορά απέναντι σε έναν άνδρα ενισχύει το προφίλ της δυναμικής και ισχυρής Προέδρου.

Μια τέτοια περιπέτεια υγείας, που περιλαμβάνει και χειρουργική επέμβαση διαχειρίζεται από τα ΜΜΕ με επιφυλακτικότητα και καχυποψία όταν μάλιστα αποδεικνύεται εντέλει ότι αυτή οφείλονταν σε λανθασμένη ιατρική γνωμάτευση. Αυτή η καχυποψία των ΜΜΕ σχετίζεται με το γεγονός ότι η Kirchner εμφανίζεται να ασχολείται υπέρ του δέοντος με την εξωτερική της εμφάνιση. Με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Καρκίνος ή μπότοξ» το δημοσίευμα του *cnn* (9/1/2012), αναφέρεται στη λανθασμένη διάγνωση για τον καρκίνο του θυρεοειδούς. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Αργεντινή Πρόεδρος Cristina Fernández de Kirchner, η οποία διαγνώστηκε με καρκίνο τον περασμένο μήνα, δεν έχει την ασθένεια και στάλθηκε σπίτι της μετά την εγχείρηση, δήλωσαν οι γιατροί το Σάββατο.

Το απόσπασμα αυτό αναφέρει ότι η Kirchner διαγνώστηκε λανθασμένα με καρκίνο. Αυτή θα ήταν μια απλή αναφορά χωρίς υπαινιγμούς αν ο τίτλος του δημοσιεύματος ήταν διαφορετικός. Ο τίτλος όμως διερωτάται αν ήταν καρκίνος ή μπότοξ. Χαρακτηριστικό σε αυτό το δημοσίευμα είναι ότι μέσα στο κείμενο δεν γίνεται αναφορά στις φήμες που ήθελαν την Kirchner με αυτήν την επέμβαση να θέλει να καλύψει μια πλαστική επέμβαση. Στο τέλος του κειμένου και αφού έχει αναφερθεί ενημερωτικά στην επέμβαση και στην εκλογή της στο προεδρικό αξίωμα τελειώνει με τη φράση: «Μπότοξ ή λίφτινγκ;», η οποία συνδυάζεται με τον τίτλο του δημοσιεύματος. Με αυτόν τον τρόπο φανερώνεται ότι αφού έχει αποκλειστεί ο καρκίνος τότε πρέπει να έχει προβεί είτε σε μπότοξ είτε σε λίφτινγκ. Οι δύο αυτές φράσεις δημιουργούν το εύλογο ερώτημα γιατί μια λανθασμένη ιατρική γνωμάτευση και μια επέμβαση πρέπει αφενός να ερμηνευθεί και αφετέρου να δοθεί η ερμηνεία της πλαστικής επέμβασης. Ενδεχομένως, αυτό συμβαίνει γιατί η προσπάθεια προσέγγισης μιας γυναίκας είναι εντέλει δύσκολο να πραγματοποιηθεί χωρίς την αναφορά στην εξωτερική εμφάνιση, η οποία αναδεικνύεται σε κομβικό σημείο για την αναπαράσταση μιας γυναίκας πολιτικού.

Αυτή η σύνδεση ανάμεσα στα δύο γεγονότα φαίνεται να αποτελεί ένα σημαντικό σημείο για το σχολιασμό της Kirchner καθώς σε απόσπασμα από το

δημοσίευμα της *Guardian* (5/2/2012), στο οποίο έγινε αναφορά και νωρίτερα διατυπώνεται εκ νέου η έκπληξη του Τύπου για τη λανθασμένη διάγνωση, αλλά και η απόδοση της επέμβασης σε απόκρυψη πλαστικής επέμβασης. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε παρακάτω:

Αλλά όταν έφτασαν τα απροσδόκητα νέα ότι υπήρξε λανθασμένη διάγνωση, ο Τύπος της αντιπολίτευσης είχε την τιμητική του. Κυκλοφορούσαν φήμες ότι η διάγνωση του καρκίνου ήταν μια κάλυψη για πλαστική χειρουργική ή ότι η λανθασμένη διάγνωση απορρέει από το φόβο που λέγεται ότι έχει ενσταλάξει η Πρόεδρος ακόμα και στην ιατρική της ομάδα.

Το θέμα της επέμβασης γίνεται βορρά για τον Τύπο της αντιπολίτευσης. Της αποδίδεται σκοπιμότητα στη λανθασμένη διάγνωση προκειμένου να συγκαλύψει ενδεχόμενη πλαστική επέμβαση. Με αυτόν τον τρόπο εμφανίζεται ακόμα πιο εμμονική, αλλά και ραδιούργα αναφορικά με την εμφάνισή της, με την έννοια ότι δεν διστάζει να επικαλεστεί μια τόσο σοβαρή ασθένεια προκειμένου να κάνει πλαστική επέμβαση, η οποία ειρήσθω εν παρόδω προκαλεί μεγάλη συγκίνηση και θλίψη στο λαό της Αργεντινής, γεγονός που δείχνει τη λαοφιλία της. Ταυτόχρονα, αναπαρίσταται και ως μια ιδιαίτερα δεσποτική γυναίκα, όπως προκύπτει από την αναφορά στο «φόβο που έχει ενσταλάξει η Πρόεδρος ακόμα και στην ιατρική της ομάδα». Και στις δύο περιπτώσεις είτε οφείλεται στην κάλυψη πλαστικής επέμβασης είτε σε λανθασμένη διάγνωση του ιατρικού της επιτελείου, κύρια υπεύθυνη για αυτήν την παραπληροφόρηση αναδεικνύεται η Kirchner, εμφανιζόμενη είτε ως κάποια που μηχανορραφεί προκειμένου να μην αποκαλυφθεί η πλαστική επέμβαση είτε ως μια δεσποτική και αυταρχική προσωπικότητα, η οποία προκαλεί φόβο στους ανθρώπους του ευρύτερου περιβάλλοντός της, όπως προκύπτει από τη χρήση της λέξης «ακόμα». Εξάλλου, στο προηγούμενο απόσπασμα η αυταρχική προσωπικότητά της αναδείχθηκε μέσα από την προσταγή στον Αντιπρόεδρο.

Το γεγονός ότι το προσωπικό της πρόβλημα γίνεται θέμα επικαιρότητας χάρη στον τρόπο που το επικοινωνεί και η ίδια, εμφανιζόμενη στο δημόσιο χώρο και δίνοντας εθνικές διαστάσεις σε ένα αμιγώς προσωπικό της ζήτημα, αναδεικνύει ότι με αυτόν τον τρόπο η ζωή ενός/μιας πολιτικού και δη μιας γυναίκας πολιτικού είναι έκθετη στο δημόσιο λόγο και χώρο. Ταυτόχρονα, αυτή η δημόσια έκθεση του προβλήματος υγείας αναδεικνύει στοιχεία της κυρίαρχης θηλυκότητας, όπως είναι η ευαισθησία και η επιβεβαίωση του αισθήματος του ανήκειν και της ηθικής

υποστήριξης από άλλους, στην προκειμένη αγνώστους σε προσωπικό επίπεδο αλλά οικείους σε εθνικό, λειτουργώντας ως ένα συνεκτικό σημείο αναφορικά με το έθνος. Αυτό προκύπτει στη συνέχεια από τον τρόπο που «αγκαλιάστηκε» η περιπέτεια της υγείας της από το λαό της Αργεντινής, έτσι όπως αποτυπώνεται στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *cnn* (9/1/2012) παρακάτω. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Μετά από την αποδέσμευσή της, η Kirchner ευχαρίστησε το λαό της Αργεντινής και εκατοντάδες ανθρώπων που κατασκήνωσαν έξω από το νοσοκομείο σε συμπαράσταση στην Πρόεδρο καθώς υποβαλλόταν σε χειρουργική επέμβαση. Επίσης, ευχαρίστησε το ιατρικό προσωπικό του νοσοκομείου Austral για τη «ζεστασιά και την αγάπη τους».

Η αναφορά στους εκατοντάδες πολίτες που «κατασκήνωσαν» έξω από το νοσοκομείο κατά τη διάρκεια της νοσηλείας της φανερώνει αφενός ότι είναι αγαπητή στο λαό και αφετέρου τη δημιουργία ενός οικογενειακού κλίματος, το οποίο δείχνει κάτι παραπάνω από συμπάθεια φτάνοντας στη βίωση του συναισθήματος της αγάπης προς την προσωπικότητά της. Αναδεικνύει, όμως, και μια ικανότατη πολιτικό, η οποία αντιμετωπίζοντας με αυτόν τον τρόπο το λαό και κάνοντάς το συμμετόχο στο πρόβλημα υγείας της δημιουργεί εκείνες τις προϋποθέσεις, ώστε να λειτουργεί ως ο συνεκτικός δεσμός του έθνους συσπειρώνοντας αυτό γύρω από την προσωπικότητά της και αποκτώντας με αυτόν τον τρόπο έναν ισχυρότατο σύμμαχο. Ο λαός από την άλλη αναπαρίσταται σαν την οικογένειά της, η οποία σπεύδει να της εκφράσει αυτήν την αγάπη και συμπάθεια. Περαιτέρω σε αυτό το κλίμα συμβάλλει και η αναφορά στο θερμό τρόπο που την αντιμετώπισε το ιατρικό προσωπικό του νοσοκομείου. Η «ζεστασιά» και η «αγάπη» με την οποία περιέβαλλε το ιατρικό προσωπικό την Kirchner φανερώνει μια οικειότητα και μια προστατευτικότητα που αναδεικνύουν τη λαοφιλία της ως πολιτική προσωπικότητα.

Στη συνέχεια του δημοσιεύματος της *Guardian* (5/2/2012), το οποίο προαναφέρθηκε, η Kirchner εμφανίζεται να «αξιοποιεί» την περιπέτεια της υγείας της για να ασκήσει εθνική πολιτική και εμφανίζεται να καυτηριάζει τη στάση των πολιτικών αντιπάλων της απέναντί της. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Όχι αντίθετη στο μελόδραμα, όταν επανεμφανίστηκε δημόσια πριν από 12 μέρες, εκτός του ότι επωφελήθηκε να επιπλήξει τη Βρετανία

ότι «εξαντλεί τις εθνικές μας πηγές, το πετρέλαιό μας και την αλιεία μας», στο Νότιο Ατλαντικό, η Πρόεδρος Kirchner φόρεσε ένα φόρεμα το οποίο αποκάλυπτε την ουλή που έμεινε από την επέμβαση. «Ήμουν έτοιμη να φορέσω μαντίλι επειδή δεν δείχνει καλαίσθητο», δήλωσε η Kirchner καθώς έσπρωχνε τα μαλλιά της στο πλάι για να έχουν οι φωτογράφοι ολόκληρη την εικόνα. «Αλλά μετά σκέφτηκα ότι εάν φορούσα μαντήλι η *Clarín* θα έλεγε αύριο ότι δεν υπήρχε επέμβαση. Όλοι ξέρετε πόσο εύκολα υποκύπτω στην αισθητική, αλλά είπα, «Αγάπη μου η πολιτική πριν από την αισθητική».

Η Kirchner στο συγκεκριμένο απόσπασμα εμφανίζεται να επιστρέφει δυναμική μετά την επέμβαση. Αυτό φαίνεται στην επίπληξη που κάνει στη Βρετανία για τη διαχείριση των νήσων Φόκλαντ, στο νότιο Ατλαντικό, των οποίων η διοίκηση είναι στο επίκεντρο της διαφωνίας ανάμεσα στις δύο χώρες. Εδώ η Kirchner αναπαρίσταται να ασκεί τα πολιτικά καθήκοντά της ως αρχηγός κράτους, ο οποίος οφείλει να προστατεύει τα εθνικά συμφέροντα. Το γεγονός ότι στην πρώτη της δημόσια εμφάνιση μετά την επέμβαση αναφέρεται σε ένα αμιγώς πολιτικό και εθνικό θέμα αφενός δείχνει ότι τα πολιτικά ζητήματα διαδραματίζουν πρωτεύοντα ρόλο στη ζωή της Kirchner, φανερώνοντας ταυτόχρονα την πολιτική της πυγμή. Αφετέρου αναπαρίσταται και ως μια γυναίκα πολιτικός που δεν αφήνει την άσκηση πολιτικής ακόμα και στις δύσκολες προσωπικές της στιγμές ενισχύοντας το προφίλ της πολιτικού που νοιάζεται και έχει στο επίκεντρο τα συμφέροντα της χώρας της.

Με αυτήν την αναφορά του συγκεκριμένου εθνικού πολιτικού ζητήματος μετά από την επέμβαση ενισχύεται στο ακροατήριο ακόμη περισσότερο η πολιτική της εικόνα. Παράλληλα, το έθνος είναι δυνατόν, μέσα από τη συγκεκριμένη προβολή, να συσπειρωθεί γύρω από τη δυναμική εικόνα μιας Προέδρου, η οποία προβάλλεται έτοιμη να αναμετρηθεί με οποιονδήποτε θέτει σε αμφισβήτηση τα κυριαρχικά δικαιώματα του έθνους, του οποίου ηγείται. Σε αυτήν την παρατήρηση παραπέμπει η αναφορά που γίνεται στην εξάντληση των «εθνικών πηγών» από την Αγγλία.

Βέβαια, η αναφορά σε αυτήν την άσκηση και εκφορά πολιτικού λόγου προβάλλεται με ένα ειρωνικό τρόπο και ως ένα βαθμό υποτιμάται καθώς έχει προηγηθεί η λέξη «μελόδραμα», η οποία δείχνει προσποιητή συμπεριφορά που αποβλέπει στην πρόκληση συγκίνησης. Ταυτόχρονα, η φράση ότι «εκμεταλλεύτηκε την κατάσταση» και η παράθεση στη συνέχεια της πληροφορίας για την επίπληξη

στη Βρετανία είναι δυνατόν να παραπέμψουν στην εικόνα μιας πολιτικού που προσποιείται σαν ηθοποιός και είναι ικανή να αξιοποιήσει οποιαδήποτε κατάσταση προκειμένου να ωφεληθεί τόσο σε προσωπικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο.

Επιπλέον, η αναφορά στην ενδυμασία της Kirchner τόσο από την ίδια όσο και από τα MME, στην πρώτη της δημόσια εμφάνιση μετά την επέμβαση που υπεβλήθη και ακριβώς μετά από τις πολιτικές της δηλώσεις αναδεικνύουν με ακόμα πιο εναργή τρόπο το γεγονός ότι η εξωτερική εμφάνιση καταρχήν διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην πολιτική προσωπικότητα της Kirchner, η οποία φαίνεται να την χρησιμοποιεί ως ένα μέσο άσκησης πολιτικής ενώ αναφορικά με το σχολιασμό αυτής από τα MME προκύπτει ότι είναι σχεδόν αδύνατον να μην τεθεί στη διαδικασία σχολιασμού από αυτά φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι αποτελεί μια σημαντική οδό προκειμένου να προσεγγιστεί και να αναπαρασταθεί από τα MME μια γυναίκα πολιτικός. Η αναφορά στην εμφάνιση συνδέεται και με την χειρουργική επέμβαση στην οποία υπεβλήθη η Kirchner. Η επιλογή φορέματος από την Kirchner ήταν τέτοια ώστε να δείχνει την ουλή από την επέμβαση φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η πολιτική ασκείται μέσα από διάφορες οδούς προκειμένου να επιτευχθούν οι εκάστοτε στόχοι.

Και αυτό γίνεται ακόμα πιο ορατό στη συνέχεια όταν εμφανίζεται η Kirchner να σχολιάζει η ίδια την εμφάνισή της μετατρέποντας με αυτόν τον τρόπο το «αδύνατο» σημείο της σε δυνατό. Με την έννοια ότι σχολιάζοντας η ίδια την εμφάνισή αποκτά πλεονέκτημα σε σχέση με τους επικριτές της και κυρίως την εφημερίδα *Clarín*, η οποία της ασκεί και την μεγαλύτερη αντιπολίτευση. Η Kirchner εμφανίζεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα να μιλάει δύο φορές κατά την πρώτη δημόσια εμφάνισή της μετά την επέμβαση. Την πρώτη φορά, όπως σχολιάσαμε και νωρίτερα αναφέρεται σε ένα εθνικό πολιτικό ζήτημα ενώ τη δεύτερη ασχολείται με την εξωτερική της εμφάνιση εξαρτώντας αυτή από τους πιθανούς τρόπους σχολιασμού από ένα συγκεκριμένο ειδησεογραφικό μέσο, την εφημερίδα *Clarín*. Η ίδια η Kirchner εμφανίζεται να ενώνει το νήμα ανάμεσα στην πολιτική και την εξωτερική εμφάνιση επιβεβαιώνοντας αυτόν τον τρόπο προσέγγισης που γίνεται από τα MME στις γυναίκες πολιτικούς.

Ταυτόχρονα, μέσω αυτών των οδών αναδεικνύεται ξεκάθαρα η σχέση της πολιτικής με τα MME και πώς το ένα καθορίζει το άλλο σε ένα αζεδιάλυτο πλέγμα.

Η επιλογή της συγκεκριμένης εμφάνισης γίνεται από την Kirchner προκειμένου να προλάβει τα αρνητικά σχόλια της εφημερίδας *Clarín*, γεγονός που δείχνει ότι τα σχόλια και οι κριτικές των ΜΜΕ όχι μόνο επιδρούν στην εικόνα των πολιτικών αλλά και την διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό.

Παράλληλα, η αναφορά της ίδιας στη σχέση της με την αισθητική, αναπαριστώντας τον εαυτό της ως ευάλωτο απέναντι σε αυτή, σύμφωνα με το ρήμα «υποκύπτω», φανερώνει ότι η αισθητική για αυτήν είναι ένα κομμάτι που δεν μπορεί να της αντισταθεί εύκολα για αυτό και υποκύπτει στις επιταγές της. Με αυτήν την αναφορά αναδεικνύεται από την ίδια, ο τομέας της εξωτερικής εμφάνισης όχι μόνο ως ένας ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας αλλά και ως το αδύνατο σημείο της. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται προς στιγμή μια ρωγμή στην εικόνα της δυναμικής και άτρωτης γυναίκας πολιτικού αρχηγού. Ωστόσο, η χρήση της φράσης «όλοι ξέρετε» που προηγείται του ρήματος «υποκύπτω» αναδεικνύει την εικόνα μιας πολιτικού που δεν έχει μυστικά από το λαό της και όλοι είναι γνώστες όχι μόνο του τρόπου που πράττει και συμπεριφέρεται αλλά και του τρόπου που σκέφτεται προβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο τον εαυτό της ως προέκταση του λαού της και ενισχύοντας ακόμη περισσότερο το προφίλ της λαοφιλούς πολιτικού ηγέτιδος κάνοντας όλους τους πολίτες κοινωνούς των ιδιοτελειών της.

Η κατακλείδα του αποσπάσματος αυτού συμβάλλει στην ανάδειξη εντέλει μιας γυναίκας πολιτικού που μπορεί να επιβληθεί στα πάθη και τις αδυναμίες της θέτοντας σε προτεραιότητα σύμφωνα με τα λεγόμενά της την πολιτική. Ακόμα και όταν μια γυναίκα εμφανίζεται μέσα από ρητές και άρρητες οδούς να εστιάζει στην εξωτερική της εικόνα, ο λόγος έρχεται να θέσει τα όρια και να προβάλλει τις κοινώς αποδεκτές αντιλήψεις για μια γυναίκα πολιτικό. Ο λόγος της γυναίκας πολιτικού δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θέτει σε προτεραιότητα την εξωτερική εμφάνιση. Πολιτική και αισθητική, όμως, από τον τρόπο που προβάλλονται στη συγκεκριμένη περίπτωση αλληλοδιαπλέκονται σθεναρά. Μπορεί σύμφωνα με το αισθητικό πρότυπο η ουλή της Kirchner από την επέμβαση να έπρεπε να καλυφθεί με μαντήλι, αλλά το φόρεμα που φόρεσε, ο τρόπος που χτένισε τα μαλλιά της για να φαίνεται η ουλή είναι κομμάτι της αισθητικής, η οποία εμπλέκεται με την πολιτική.

Μέσα από αυτόν τον δαιδαλώδη τρόπο αναπαράστασης της Kirchner οδηγούμαστε σε μια εικόνα της, η οποία την αναπαριστά ως ειλικρινή, γνώστρια των

αδυναμιών της, τις οποίες ξέρει να χειρίζεται και να τις προβάλλει δημόσια. Η αναφορά στη γνώση των ιδιαιτεροτήτων της από πλευράς κοινού φτιάχνει ένα οικείο προφίλ, το οποίο ενισχύεται και με τη φράση που απευθύνει και στον ίδιο της τον εαυτό, τον οποίο είναι σαν να το μαλώνει και να του βάζει όρια. Με αυτόν τον τρόπο τίθενται τα όρια της γυναίκας-πολιτικού στη γυναίκα- θηλυκό, κάνοντας στο σημείο αυτό το διαχωρισμό ανάμεσα στις δύο εικόνες. Ταυτόχρονα, όμως, καθώς η προβολή της αισθητικής, ακόμα και όταν παρακάμπτεται λόγω της πολιτικής, λειτουργεί στην κατεύθυνση της ενίσχυσης των κυρίαρχων έμφυλων προτύπων.

Συμπερασματικά

Η προσωπική ζωή της Kirchner μέσα από την περιπέτεια υγείας που πέρασε απασχολεί τη δημοσιότητα. Η διάψευση για το ενδεχόμενο ύπαρξης καρκίνου αποτελεί την αφετηρία για την εκδήλωση από την πλευρά των ΜΜΕ κακόβουλων σχολίων αναφορικά με το είδος της επέμβασης στην οποία υποβλήθηκε. Η σύνδεση της διάψευσης του καρκίνου με το ενδεχόμενο πλαστικής επέμβασης φέρνουν για μια ακόμη φορά στο προσκήνιο την εμφάνισή της. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ότι όλα τα γεγονότα στην προσωπική ζωή ενός πολιτικού υποκειμένου μπορούν να λειτουργήσουν σε μεγάλο βαθμό στην κατεύθυνση που ορίζουν τα ΜΜΕ.

Ταυτόχρονα, αυτό το περιστατικό αναδεικνύει και τον έμφυλο, αλλά και σεξιστικό, ως ένα βαθμό, τρόπο αντιμετώπισης μιας γυναίκας πολιτικού, με την έννοια ότι αν ένας άνδρας υποβαλλόταν σε μια αντίστοιχη διαδικασία το πιθανότερο είναι να μην αντιμετώπιζε μια τέτοιου είδους μεταχείριση από τα ΜΜΕ. Υποδεικνύεται, παράλληλα, ότι η εμφάνιση για μια γυναίκα πολιτικό αποτελεί ένα κομβικό σημείο για την προσέγγισή της.

Η ίδια η Kirchner προβάλλεται να είναι παίκτρια αυτού του παιχνιδιού της δημοσιότητας που κατά κύριο λόγο οι όροι έχουν τεθεί από τα ΜΜΕ. Αυτό που καταφέρνει σε μεγάλο βαθμό η Kirchner αφενός είναι να θέσει και πάλι στο προσκήνιο την εμφάνισή της μιλώντας για αυτήν μέσα από τον πολιτικό της λόγο, επιβεβαιώνοντας κατά κάποιο τρόπο τα ΜΜΕ, τα οποία την εμφανίζουν παθιασμένη με την εμφάνισή της. Αφετέρου όμως αναπαρίσταται και μια ικανή πολιτικός, η οποία γνωρίζει πώς να λειτουργεί συνδετικά με το έθνος της και να το συσπειρώνει γύρω από αυτήν.

6.4.2 Η πολιτική απελευθέρωση

Εκτός,όμως, από την περιπέτεια της υγείας της ένα ακόμη περιστατικό από την προσωπική της ζωή έρχεται στο προσκήνιο και γίνεται μια ακόμη αφορμή που συμβάλλει στη, περεταίρω διαμόρφωση του προφίλ της Kirchner. Αυτό δεν είναι άλλο από το ξαφνικό θάνατο του συζύγου της. Μια κατάσταση, η οποία μαζί με την περιπέτεια της υγείας της, προβάλλεται ως από τις δυσκολότερες που πέρασε κατά τη διάρκεια της μέχρι τώρα πολιτικής της καριέρας. Το πένθος όμως δεν φαίνεται να ταιριάζει στην Kirchner, τουλάχιστον από τον τρόπο που προβάλλεται η συγκεκριμένη προσωπική και συναισθηματική κατάσταση από τα ΜΜΕ.

Παρακάτω στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Independent* (11/02/2012), αναφέρονται οι δύο αυτές σημαντικές προσωπικές στιγμές που στιγμάτισαν τη ζωή της Kirchner, με σημαντικότερη να τίθεται ο θάνατος του συζύγου της. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Το μεγαλύτερο πλήγμα για αυτήν, ωστόσο, ήταν ο ξαφνικός θάνατος τον Οκτώβριο του 2010 του Nestor από καρδιακή προσβολή. Συγκλονίστηκε προσωπικά και το παιχνίδι τους να κρατήσουν την Προεδρία στην οικογένεια τέλειωσε. Επιπλέον, ο θάνατός του της έφερε τη δημόσια συμπάθεια και φαίνεται ότι απελευθερώθηκε πολιτικά.

Ο «ξαφνικός», όπως χαρακτηρίζεται θάνατος του συζύγου της από καρδιακή προσβολή, περιγράφεται ως το «μεγαλύτερο πλήγμα» για την Kirchner. Η Kirchner εμφανίζεται αρχικά να συγκλονίζεται από το θάνατο, αλλά στο τέλος φαίνεται ότι αυτό το γεγονός, λειτούργησε θετικά στην εικόνα της, όπως προκύπτει μέσα από τις αναφορές στο απόσπασμα, προσδίδοντας αφενός συμπάθεια και αφετέρου την ελευθερία της και την ανεξαρτησία της από την πολιτική που είχε χαράξει ο σύζυγος και αυτή την ακολουθούσε πιστά. Με αυτόν τον τρόπο η Kirchner ακόμα και από αυτό το τόσο σημαντικό και θλιβερό περιστατικό εμφανίζεται να έχει προσωπικό πολιτικό όφελος.

Ταυτόχρονα, αποδίδεται στο ζευγάρι των Kirchner μια πολιτική τακτική που εντοπίζεται στην απευθείας ανάθεση της υποψηφιότητας από το σύζυγο στη σύζυγο, προκειμένου να διατηρηθεί η εξουσία εντός της οικογένειας Kirchner. Η διαδικασία αυτή με το θάνατο του Kirchner, όπως αναφέρεται στο απόσπασμα, έλαβε τέλος. Ωστόσο, δεν φαίνεται να επηρεάζει την Kirchner, η οποία εμφανίζεται να

απολαμβάνει οφέλη από το συγκεκριμένο θάνατο, όπως προκύπτει από την κατακλείδα του παραθέματος, σύμφωνα με το περιεχόμενο της οποίας ο θάνατος του συζύγου της της «έφερε τη δημόσια συμπάθεια και φαίνεται ότι απελευθερώθηκε πολιτικά». Ουσιαστικά, ο θάνατος του Kirchner προβάλλεται ως ένα γεγονός που εντέλει ενίσχυσε την πολιτική της εικόνα. Η εκδήλωση «δημόσιας συμπάθειας» σχετίζεται με την κυρίαρχη αντίληψη ότι μια γυναίκα χάνοντας το σύζυγό της μένει μόνη και ανυπεράσπιστα για να αντιμετωπίσει τη ζωή. Στην περίπτωση, όμως, της Kirchner αυτή η αντίληψη συμβαδίζει με την πολιτική της απελευθέρωση καθώς άρρητα υποδεικνύεται ότι η Kirchner, ως γυναίκα πολιτικός, ήταν όχι ένα αυτενεργό υποκείμενο, αλλά δέσμια των πολιτικών αποφάσεων του άνδρα συζύγου της.

Αυτό το κέρδος που προκύπτει από το θάνατο εξηγείται ακόμα περισσότερο στο απόσπασμα που ακολουθεί από το ίδιο δημοσίευμα της *Independent* (11/02/2012). Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Επωφελήθηκε από το θάνατο του Nestor επειδή απελευθερώθηκε από τη σκιά του και ήταν έτοιμη να ξεκινήσει να λειτουργεί πολιτικά μόνη της», σημειώνει η Carolina Barros, αρχισυντάκτρια της *Buenos Aires Herald*. Ανάμεσα στα πρώτα βήματά της: να φέρει στον κύκλο της μέλη από τη νεολαία της Περονικής φατρίας από 30 ως 40 ετών με επικεφαλής τον γιο της, Maximo Kirchner.

Η αρχισυντάκτρια της αργεντινής εφημερίδας *Buenos Aires Herald*, Carolina Barros, αναφερόμενη στον απερχόμενο Πρόεδρο της Αργεντινής τον αποκαλεί με το μικρό του όνομα «Nestor» φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο αφενός τη σχέση οικειότητας και αφετέρου ότι αυτή η σχέση οικειότητας της δίνει τη γνώση πιο εσωτερικών ζητημάτων που σχετίζονται με τη διακυβέρνηση. Η Kirchner, αναπαρίσταται ως ένα θηλυκό υποκείμενο, το οποίο δεν έχει τη δύναμη να προβάλει και να εφαρμόσει τις δικές της πολιτικές επιλογές, αλλά είναι υπό το διαρκή και άμεσο έλεγχο του αρσενικού υποκειμένου, ο οποίος ξεκάθαρα εμφανίζεται να διευθύνει και να καθοδηγεί τις πολιτικές αποφάσεις και καταστάσεις.

Η προβολή του θανάτου ως η στιγμή της απελευθέρωσης της Kirchner, το οποίο δηλώνεται μέσα από τη φράση «απελευθερώθηκε από τη σκιά του» συμβολικά παραπέμπει στην κυρίαρχη αντίληψη ότι τα θηλυκά υποκείμενα σε μεγάλο βαθμό αποτελούν εκτελεστικά όργανα των αποφάσεων και των επιλογών των αρσενικών υποκειμένων από τα οποία μπορούν να απελευθερωθούν μόνο μέσα

από το θάνατο αυτών. Ταυτόχρονα, με το θάνατο και την «πολιτική απελευθέρωση» της Kirchner ξεκινάει το δικό της πολιτικό έργο, όπως δείχνει η φράση «ήταν έτοιμη να ξεκινήσει να λειτουργεί πολιτικά μόνη της». Αυτή η φράση είναι ενδεικτική του «διακοσμητικού ρόλου» που διαδραμάτιζε ως εκείνη την στιγμή στην πολιτική ζωή.

Ως πρώτη προσωπική-πολιτική πράξη της αναφέρεται η οργάνωση της νεολαίας του κόμματος από τον γιο της, τον οποίο φαίνεται να το θέτει σε μια διαδικασία πολιτικής δραστηριοποίησης ενδεχομένως για να τη διαδεχθεί στο μέλλον και «το παιχνίδι της πολιτικής» που αναφέρθηκε πιο πάνω να διατηρηθεί στην οικογένεια Kirchner. Αυτό φαίνεται από το ρόλο που έχει σε αυτήν την οργάνωση ο γιος της καθώς χαρακτηρίζεται ως «επικεφαλής», φανερώνοντας μια πολιτική προετοιμασία για τη μελλοντική ανάληψη ισχυρών πολιτικών θέσεων. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται η εικόνα σύμφωνα με την οποία τόσο το πολιτικό παρελθόν όσο και το πολιτικό μέλλον της Αργεντινής καθοδηγείται από άνδρες πολιτικούς. Ο ρόλος της γυναίκας σε αυτή τη διαδικασία προβάλλεται να είναι μεταβατικός προκειμένου η εξουσία όχι μόνο να διατηρηθεί στη συγκεκριμένη οικογένεια, αλλά και να διατηρήσει τον «αρσενικό» της χαρακτήρα.

Η Kirchner φέρεται να απελευθερώνεται πολιτικά από το σύζυγό της διατηρώντας, όμως, μέσω της ένδυσής της την εικόνα του Kirchner ζωντανή, όπως φαίνεται στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος της *Independent*. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η θλίψη της επέτρεψε στην κυρία Kirchner να εκμεταλλευτεί το μελοδραματισμό της Αργεντινής. «Είναι μια πολύ καλή επί σκηνής γυναίκα», λέει η κυρία Barros, η οποία παρατηρεί ότι η Πρόεδρος φοράει μαύρα 15 μήνες μετά το θάνατο του άνδρα της και σκοπεύει να τον αγιοποιήσει στο μυαλό του λαού.

Με τη φράση είναι «μια πολύ καλή επί σκηνής γυναίκα» υπογραμμίζεται ο υποκριτικός χαρακτήρας της Kirchner, η οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει το συναίσθημα προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της. Ακόμα και στην ένδυση μαύρων ενδυμάτων για να τιμήσει το θάνατο του συζύγου της αποδίδεται η πολιτική πρόθεση «να τον αγιοποιήσει». Το γεγονός ότι φοράει μαύρα ρούχα για 15 μήνες ερμηνεύεται όχι ως μια ειλικρινής και αυθόρμητη κίνηση έκφρασης της θλίψης της, αλλά ως μια προσπάθεια να κερδίσει κάποιο όφελος από αυτήν. Με αυτόν τον τρόπο αναπαρίσταται ως ραδιούργα, της οποίας οι ενέργειες είναι προσεκτικά

σχεδιασμένες και όχι αφημένες στην τύχη και στη μοίρα. Ταυτόχρονα, η επιμονή στην ένδυση μαύρων ρούχων για αρκετό διάστημα μετά το θάνατο του συζύγου της είναι δυνατόν να λειτουργήσει και ως μια ενίσχυση του δικού της ρόλου καθώς τα μαύρα ρούχα μπορούν να θεωρηθούν ως υπενθύμιση του θανάτου του και ότι τώρα πια αυτή έχει τον πρώτο λόγο και ρόλο στην πολιτική διακυβέρνηση της Αργεντινής.

Ταυτόχρονα, η εξωτερική εμφάνιση έτσι όπως εικονοποιείται μέσω της ένδυσης των μαύρων ρούχων αφενός τη φέρνει εκ νέου στο προσκήνιο, δείχνοντας ότι αυτή αποτελεί ένα μόνιμο σημείο σχολιασμού από τα ΜΜΕ, αντιμετωπιζόμενη σχεδόν πάντα με επικριτικό τόνο. Αφετέρου φανερώνει τη σύζυγο, η οποία βρίσκεται σε διαρκή θρήνο από το χαμό του άνδρα της ενισχύοντας μέσω αυτής της οδού την κυρίαρχη έμφυλη αναπαράσταση της πιστής και αιώνια αφοσιωμένης συζύγου, η οποία χρησιμοποιεί την εικόνα της εξωτερικής εμφάνισης για να το αποδείξει στο ευρύ κοινό. Με αυτούς τους τρόπους ο θάνατος του συζύγου της προβάλλεται όχι μόνο ως μια στιγμή πολιτικής απελευθέρωσης, αλλά και ως ένα γεγονός το οποίο η Kirchner το «αξιοποίησε» για να κερδίσει έδαφος στο πολιτικό παιχνίδι, του οποίου κυρίαρχος μέχρι εκείνη τη στιγμή εμφανιζόταν ο σύζυγός της. Είναι σαν η Kirchner, καταπιεσμένη από την αδυναμία άσκησης πολιτικής λόγω του συζύγου, να απελευθερώνεται και να εκμεταλλεύεται αυτό το συμβάν για να καλύψει το κενό της δικής της πολιτικής παρουσίας.

Συμπερασματικά

Ο θάνατος του συζύγου της Kirchner φαίνεται ότι αποτέλεσε μια επιπλέον αφορμή για τα ΜΜΕ για να ασχοληθούν με την ίδια. Η προσέγγισή της αναφορικά με το συγκεκριμένο ζήτημα γίνεται τόσο μέσα από την προσωπική της κατάσταση όσο και μέσα από την πολιτική διάσταση του συγκεκριμένου συμβάντος. Τα συναισθήματά της, οι προσωπικές βλέψεις, η πολιτική απελευθέρωση από τη σκιά του Kirchner, όπως και η εμφάνισή της μετά το θάνατο του συζύγου της κυριαρχούν στις αναφορές των ΜΜΕ.

Η Kirchner αναπαρίσταται να «εκμεταλλεύεται» τα γεγονότα που συμβαίνουν στην προσωπική της ζωή, όπως είναι ο θάνατος του Nestor Kirchner, προκειμένου να απεμπλακεί από την πολιτική στρατηγική του συζύγου της και να αρχίσει να χαράσσει το δικό της πολιτικό στίγμα, σηματοδοτώντας τόσο για αυτήν

όσο και για την Αργεντινή ένα νέο πολιτικό ξεκίνημα. Ο τρόπος που προβάλλονται και οι δύο προσωπικές της στιγμές δείχνουν την Kirchner να κινείται και να πράττει βάσει ενός καλά οργανωμένου σχεδίου, προκειμένου να κερδίσει το πολιτικό έδαφος που της αρμόζει και από το οποίο είχε απομακρυνθεί εξαιτίας της πολιτικής παρουσίας του συζύγου της. Το προσωπικό της δράμα αναπαρίσταται από τα ΜΜΕ ως ένα μέσο επίτευξης της «δημόσιας συμπάθειας», αλλά και της «πολιτικής απελευθέρωσής» της, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο το πρότυπο της μηχανορράφου και παμπόνηρης γυναίκας, η οποία είναι ικανή να προβεί σε διάφορες ενέργειες και να αξιοποιήσει κάθε προσωπική στιγμή για όφελος της πολιτικής καριέρας.

6.5 Έθνος

Καθώς η Kirchner είναι η εκλεγμένη Πρόεδρος της Αργεντινής, η Αργεντινή αναφέρεται συχνά μέσα από την περίπτωση της. Πρόκειται για μια χώρα που αν και είναι μακρινή με έντονες πολιτισμικές διαφοροποιήσεις από τις χώρες της Δύσης, ταυτόχρονα είναι δυνατό να παρατηρηθούν πολλές ομοιότητες, οι οποίες μπορούν να αποδοθούν στο φαινόμενο του καταναλωτισμού, το οποίο έχει την ικανότητα να εισχωρεί στις ντόπιες κουλτούρες εισάγοντας παράλληλα τα δικά του πρότυπα που δεν είναι άλλα από τα κυρίαρχα δυτικά και που συνοψίζονται σε αυτά του λευκού, ξανθού, αδύνατου προτύπου.

Η Αργεντινή, μέσα από την περίπτωση της Kirchner, της οποίας οι συμπεριφορές αλλά και οι εμφανίσεις προβάλλονται να αντικατοπτρίζουν ένα ολόκληρο έθνος, εμφανίζεται ως μια χώρα όπου η εμφάνιση είναι πρωταρχικό και σημαντικό στοιχείο της εθνικής ταυτότητας των πολιτών της Αργεντινής. Μια χώρα που προβάλλεται να λατρεύει την ομορφιά και που μέσω αυτής αναδεικνύει την σεξουαλικότητα.

Στις ενότητες που ακολουθούν μέσα από τα αποσπάσματα των δημοσιευμάτων που αφορούν στην περίπτωση της Kirchner το έθνος προκύπτει καταρχήν μέσα από το σχολιασμό της εμφάνισης της Kirchner αποδίδοντάς της εθνικά χαρακτηριστικά και προβάλλοντας ένα έθνος στο οποίο οι πλαστικές επεμβάσεις είναι απενοχοποιημένες. Στη δεύτερη ενότητα το αφήγημα του έθνους προβάλλεται μέσα από τη διείδυση στην Αργεντινή κυρίαρχων πολιτισμικών

προτύπων αναφορικά με την εμφάνιση από τη Δύση, τα οποία γίνεται προσπάθεια να υιοθετηθούν μέσα από τις πλαστικές επεμβάσεις ανάγοντάς τες σε «εθνικό φαινόμενο».

6.5.1 Το έθνος της ματαιοδοξίας

Η Αργεντινή προβάλλεται παρακάτω ως μια χώρα που την απασχολεί η εμφάνισή της. Προσωποποιείται και το πρόσωπο που παίρνει ταυτίζεται με την ενασχόληση με την ομορφιά και την εξωτερική εμφάνιση. Η συζήτηση εκκινώντας από την προβολή της Kirchner ως μια φανατικής με την εμφάνισή της επεκτείνεται σε όλους τους πολίτες της Αργεντινής, οι οποίοι εμφανίζονται να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή και σημασία στην εμφάνισή της και στο πώς δείχνει αυτή.

Παρακάτω σε απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (28/10/2007), η υπεράσπιση αυτής της επιλογής της Kirchner λαμβάνει χώρα μέσα από τη γενίκευση αυτής ως χαρακτηριστικό ολόκληρης της χώρας. Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

Οι υποστηρικτές της Kirchner, δήλωσαν ότι έχει κάθε δικαίωμα να δείχνει υπέροχη, ειδικά σε μια ματαιόδοξη χώρα όπου άνδρες και γυναίκες επίμονα κοιτάνε τις αντανακλάσεις τους στις βιτρίνες των καταστημάτων.

Οι υπερασπιστές της Kirchner αναδεικνύουν το γεγονός ότι η Kirchner με τις περιποιημένες εμφανίσεις της δεν είναι η εξαίρεση στον κανόνα στην Αργεντινή, αλλά ο κανόνας. Ολόκληρη η χώρα χαρακτηρίζεται ως «ματαιόδοξη». Αναζητά και επιδιώκει, δηλαδή, ένα μάταιο πράγμα που είναι η επίτευξη μιας ωραίας εμφάνισης. Η ομορφιά και η εμφάνιση προβάλλονται ως ανούσια πράγματα ενώ και η Kirchner μέσω αυτής της αναφοράς χαρακτηρίζεται και αυτή ως ματαιόδοξη. Ως ένδειξη αυτής της ματαιότητας που εμφανίζεται να χαρακτηρίζει τους Αργεντινούς χρησιμοποιείται η αναφορά ότι κοιτάνε τις «αντανακλάσεις τους στις βιτρίνες». Αυτή η τάση για την αναζήτηση της επιβεβαίωσης της ωραίας εμφάνισης προβάλλεται να μην γνωρίζει έμφυλους περιορισμούς, αλλά αντίθετα να παρατηρείται τόσο σε αρσενικά όσο και σε θηλυκά υποκείμενα, όπως προκύπτει από την αναφορά ότι «άνδρες και γυναίκες επίμονα κοιτάνε τις αντανακλάσεις τους στις βιτρίνες των καταστημάτων», δείχνοντας ταυτόχρονα με αυτόν τον τρόπο πόσο ωραιοπαθείς και εμμονικοί είναι με την εμφάνισή τους.

Η αναφορά αυτή στην Αργεντινή ως «ματαιόδοξη χώρα» εξαιτίας της εμμονής της με την εμφάνιση ενέχει μια υποτίμηση της συγκεκριμένης χώρας σε

σύγκριση με τις δυτικές χώρες. Αξίζει, όμως, να σημειωθεί ότι η Δύση ήταν αυτή που καλλιέργησε σε μεγάλο βαθμό αυτήν την κουλτούρα και τη σημασία της εμφάνισης ενώ είναι και μια διαδικασία η οποία παρατηρείται να συμβαίνει με την ίδια σχεδόν συχνότητα, όπως θα δούμε και στην περίπτωση της Αγγλίδας πολιτικού Louise Mensch και στη Δύση. Άρα είναι μια διαδικασία, η οποία ξεπερνάει το εκάστοτε εθνικό συγκείμενο και σχετίζεται περισσότερο με την κουλτούρα της κατανάλωσης και τον καπιταλισμό που λειτουργούν ανεξαρτήτως εθνικών συνόρων.

Επιπλέον, αξίζει να αναφερθεί και η φωτογραφία⁴⁷ που συνοδεύει το συγκεκριμένο δημοσίευμα. Πρόκειται για μια αφίσα μεγάλων διαστάσεων με το πρόσωπο της Kirchner να κοιτάει μέσα από λήψη $\frac{3}{4}$ το φακό αναδεικνύοντας με αυτό τον τρόπο την καλύτερη πλευρά του προσώπου της. Επίσης, πρόκειται για κοντινή λήψη στην οποία δεν αποτυπώνεται καμιά ατέλεια στο πρόσωπό της και εμφανίζεται να γελάει φιλικά δείχνοντας μια οικεία φυσιογνωμία. Μπροστά από την αφίσα αυτή εμφανίζεται να περνάει μια γυναίκα, η οποία δεν κοιτάει ούτε το φακό ούτε την αφίσα. Το γεγονός ότι επιλέγεται μια τέτοια φωτογραφία για να συνοδεύσει το άρθρο αφενός δίνει έναν αέρα διασημότητας στην Kirchner αφετέρου τονίζει μέσα από αυτό τον τρόπο την έμφυλη διάσταση της εικόνας στην Αργεντινή, αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη θηλυκότητα ως σήμα κατατεθέν στην κοινωνία της Αργεντινής.

Σε αυτήν την αντίληψη συμβάλλει και η δήλωση μιας γυναίκας από την Αργεντινή, έτσι όπως παρατίθεται στο δημοσίευμα του *cbsnews* (11/2/2009):

«Λατρεύω τις εμφανίσεις της. Επειδή προσέχει τον εαυτό της»,
δήλωσε μια Αργεντινή γυναίκα.

Η γυναίκα αυτή, με καταγωγή από την Αργεντινή, αναφέρεται στην Kirchner και στις δημόσιες εμφανίσεις της. Το επίθετο «Αργεντινή» την προσδιορίζει εθνικά, φανερώνοντας, ταυτόχρονα, μια σύνδεση σε αυτά που δηλώνει με την εθνική της καταγωγή. Δηλώνει τον θαυμασμό της στις εμφανίσεις αυτές, έτσι όπως προκύπτει από τη χρήση του ρήματος «λατρεύω». Ταυτόχρονα, επεξηγεί ότι ο θαυμασμός αυτός είναι απόρροια της προσοχής και της φροντίδας που δείχνει στον εαυτό της. Η δήλωση εμφανώς εστιάζει στην εξωτερική εμφάνιση της πολιτικού, στην ανάδυση της υπερβολικής της θηλυκότητας και όχι για παράδειγμα σε κάποια πολιτική της θέση. Το γεγονός ότι τα λόγια αυτά εκφέρονται από μια γυναίκα αποκτούν ένα επιπλέον βάρος καθώς δείχνει ότι σε ένα βαθμό η πολιτική ασκείται μέσω της εμφάνισης και τα θηλυκά υποκείμενα επηρεάζονται από αυτήν. Επιπλέον, δείχνει ότι

⁴⁷Βλέπε φωτογραφία 9.4.8 στο παράρτημα.

η προβολή της Kirchner, ως «βασίλισσας του μπότοξ», δεν φαίνεται να δημιουργεί κάποιο πρόβλημα στην εγχώρια πολιτική εικόνα της Kirchner καθώς η ενασχόληση με την εξωτερική εμφάνιση αναπαρίσταται να είναι μια γενικευμένη κατάσταση για την Αργεντινή.

Παρακάτω στο απόσπασμα που ακολουθεί από το ίδιο δημοσίευμα του *cbsnews* (11/2/2009), αν και οι πλαστικές επεμβάσεις στις οποίες φέρεται να προβαίνει η Kirchner χρησιμοποιούνται από την αντιπολίτευση προκειμένου να θιγεί το πολιτικό της κύρος και η αξιοπιστία της, φαίνεται ότι αυτό το πολιτικό επιχείρημα προσκρούει στο γεγονός ότι πρόκειται για μια ιδιαίτερα διευρυμένη πρακτική στην Αργεντινή, ανεξαρτήτως ηλικίας. Εξάλλου, η ίδια η Carrío κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας είχε προβεί σε αλλαγές στην εξωτερική της εμφάνιση, τονίζοντας εμφατικά αυτή την κατάσταση που επικρατεί στην Αργεντινή. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε παρακάτω:

Πολλοί άνθρωποι υποθέτουν ότι η Fernandez χρησιμοποιεί κοσμητικές τεχνικές για να δείχνει νεότερη. Αλλά η κοσμητική χειρουργική, διαδεδομένη μεταξύ των καλλιτεχνών, δεν απαξιώνεται κατ' ανάγκη στην Αργεντινή. Και οι μεγαλύτερες γυναίκες μπορούν ακόμα να είναι σέξι σε αυτή τη χώρα, η οποία περηφανεύεται για το ότι έχει τις ομορφότερες γυναίκες στον κόσμο.

Η χρήση κοσμητικών τεχνικών από την Kirchner, η οποία χρησιμοποιείται ως στοιχείο κατηγορίας εναντίον της από την αντιπολίτευση εμφανίζεται μέσα στο κείμενο ως μια «διαδεδομένη» τεχνική, η οποία χαίρει αποδοχής στην Αργεντινή και δεν αποτελεί «κατ' ανάγκη» ένα στοιχείο, το οποίο μπορεί να πλήξει την πολιτική καριέρα της. Με αυτή την αναφορά υπονοείται ότι αν και οι πλαστικές επεμβάσεις φέρουν μια τρόπο τινά αρνητική νοηματοδότηση, στη συγκεκριμένη χώρα η διαδικασία αυτή έχει απενοχοποιηθεί, με αποτέλεσμα να έχει δημιουργηθεί μια χώρα που η εικόνα των πολιτών της και ειδικότερα των γυναικών να είναι όχι μόνο όμορφη και σέξι, συνδέοντας αυτές τις δύο έννοιες μέσα από τη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων, αλλά και ταυτόχρονα μη αληθινή.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στις μεγαλύτερες γυναίκες και στο δικαίωμά τους να είναι και να δείχνουν σέξι. Η αναφορά στις μεγαλύτερες γυναίκες συνδέεται με την ηλικία της Kirchner, η οποία διανύει την πέμπτη δεκαετία της ζωής της. Ταυτόχρονα, ο τρόπος που γίνεται η αναφορά στις μεγαλύτερες γυναίκες της Αργεντινής είναι σαν να υποδηλώνει ότι η σέξι εμφανίσεις έχουν ηλικία, αλλά ειδικά οι γυναίκες από την Αργεντινή «μπορούν» να είναι σέξι και αυτό είναι δυνατό να

αποδοθεί στις πλαστικές επεμβάσεις, όπως προκύπτει από τη σύνδεση που γίνεται στις πλαστικές επεμβάσεις και στην ηλικία συγκεκριμένα στην Αργεντινή. Αυτό αποτελεί ένα σχόλιο ανάμεσα στην ηλικία και στη σεξουαλικότητα, δείχνοντας αφενός ότι από κάποιο ηλικιακό σημείο αυτή σταματά και αφετέρου κάνοντας σύνδεση συγκεκριμένα με την Αργεντινή, δηλώνει ότι οι εμφανίσεις των μεγαλύτερων γυναικών, κρίνοντας και από την Kirchner, χαρακτηρίζονται από μια υπέρ-σεξουαλικότητα, η οποία προβάλλεται να επιτυγχάνεται μέσα από τις πλαστικές επεμβάσεις. Αυτές δηλαδή προβάλλονται να είναι το μέσο, το εργαλείο που απαλείφει την ηλικία διατηρώντας μια κατ' επίφαση νεότητα ενταγμένη και νοηματοδοτημένη εθνικά.

Επίσης, η αναφορά στην Αργεντινή ως μια χώρα, η οποία «υπερηφανεύεται ότι έχει τις ομορφότερες γυναίκες στον κόσμο» από τη μια δείχνει ότι τα σώματα των θηλυκών υποκειμένων αντιμετωπίζονται ως κτήματα μιας χώρας και αυτό φαίνεται από το ρήμα «έχει». Αφετέρου η υπερηφάνεια είναι απόρροια της ομορφιάς και όχι άλλων παραγόντων, αναπαριστώντας με αυτόν τον τρόπο μια χώρα προσανατολισμένη και καθορισμένη από την ομορφιά και τα πρότυπά της, επιβεβαιώνοντας ως ένα βαθμό τον προηγούμενο χαρακτηρισμό ως μια «ματαιόδοξη χώρα».

Στο απόσπασμα από το *Reuters* (21/10/2007), στο οποίο αναφερθήκαμε και νωρίτερα στη μελέτη, αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο το ζήτημα της σύνδεσης ανάμεσα στην ηλικία, τη σεξουαλικότητα και την εθνικότητα. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Αλλά η κοσμητική χειρουργική γενικά δεν απαξιώνεται στην Αργεντινή. Και γυναίκες μέσης ηλικίας νιώθουν ελεύθερες να εκφράσουν τη σεξουαλικότητά τους σε αυτή τη χώρα, περισσότερο από τις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου η επίδειξη του χωρίσματος του στήθους από την Clinton στη Σύγκλητο τον Ιούλιο επέσυρε την προσοχή για τη σπανιότητά του.

Η κοσμητική χειρουργική προβάλλεται ως μια διαδεδομένη και αποδεκτή διαδικασία επέμβασης στα σώματα των υποκειμένων στην Αργεντινή, όπως προκύπτει από τη χρήση της φράσης «δεν απαξιώνεται γενικά», αλλά και στην αναφορά στη χώρα «Αργεντινή». Η εμφάνιση συνδέεται με την ηλικία, το φύλο, τη σεξουαλικότητα και με την εθνικότητα μέσα από την αναφορά στις γυναίκες μέσης ηλικίας, οι οποίες «νιώθουν ελεύθερες να εκφράσουν τη σεξουαλικότητά τους σε

αυτή τη χώρα». Η κοσμητική χειρουργική αναπαρίσταται ως ένα μέσο απελευθέρωσης της καταπιεσμένης σεξουαλικότητας των μεγαλύτερων γυναικών.

Ταυτόχρονα, γίνεται σύγκριση αυτής της αίσθησης ελευθερίας στην έκφραση της σεξουαλικότητας που επικρατεί στην Αργεντινή με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Αυτές μέσα από την αναφορά στο παράδειγμα της Χίλαρι Κλίντον, της οποίας η λίγο πιο προκλητική εμφάνιση στη Σύγκλητο είχε αποτελέσει αντικείμενο έντονου σχολιασμού καθώς επρόκειτο για μια εμφάνιση που δεν συνηθίζεται για τις γυναίκες πολιτικούς, προβάλλουν μια αρκετά συντηρητική και πουριτανική κοινωνία, η οποία κρίνεται και αξιολογείται με βάση την εμφάνιση. Με αυτόν τον τρόπο η εμφάνιση αναδεικνύεται ως καίριο σημείο αξιολόγησης όχι μόνο των γυναικών πολιτικών αλλά και ολόκληρων εθνών, τα οποία αντιπροσωπεύουν. Από τη μια πλευρά η Αργεντινή προβάλλεται ως μια χώρα στην οποία οι «γυναίκες μέσης ηλικίας» (middle aged) απολαμβάνουν τη σεξουαλικότητά τους χάρη στην αποδοχή των κοσμητικών επεμβάσεων και από την άλλη οι Ηνωμένες Πολιτείες προβάλλονται ως ανελεύθερες αναφορικά με αυτό το ζήτημα καθώς εκεί η σεξουαλικότητα των μεγαλύτερων γυναικών πρέπει να κρύβεται.

Σε απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (28/10/2007), η εθνική ιδιαιτερότητα της Αργεντινής αναφορικά με τις εμφανίσεις τονίζεται και μέσα από την σύγκριση της Kirchner με άλλες γυναίκες πολιτικούς αρχηγούς. Διαβάζουμε παρακάτω:

Η Cristina, όπως είναι γνωστή, θα είναι η πρώτη γυναίκα εκλεγμένη Πρόεδρος της Αργεντινής. Η 54άχρονη μητέρα δύο παιδιών θα είναι, επίσης, μια από τις εντυπωσιακότερες στο κόσμο γυναίκες αρχηγούς, με μια φωτεινή αίγλη για να φωτίσει τις συνόδους κορυφής που κυριαρχούνται από ηλικιωμένους άνδρες σε σκούρα κουστούμια. Άλλες γυναίκες πολιτικοί αρχηγοί όπως της Γερμανίας η Angela Merkel, της Χιλής Michelle Bachelet και η Hillary Clinton εμφανίζονται συντηρητικές μπροστά της.

Η αναφορά στο μικρό της όνομα, με το οποίο είναι γνωστή στην Αργεντινή, της προσδίδει μια οικειότητα, η οποία τονίζεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι οι άλλες γυναίκες αρχηγοί αναφέρονται με το πλήρες ονοματεπώνυμό τους δημιουργώντας αντίστοιχα μια απόσταση από αυτές. Αναφέρεται, επίσης, η ηλικία της και το γεγονός ότι είναι μητέρα δύο παιδιών. Είναι Πρόεδρος, σε μια αρκετά ώριμη ηλικία έχοντας επιτελέσει το ρόλο της μητέρας αποκτώντας και ανατρέφοντας δύο παιδιά.

Η αναφορά τόσο στην ηλικία όσο και στη μητρότητα σε συνδυασμό με τη μετέπειτα αναφορά στις λαμπερές εξωτερικές εμφανίσεις μπορεί να ερμηνευθεί τόσο ως μια έκφραση θαυμασμού όσο και έκπληξης, που σχετίζεται με τη σύνδεση ανάμεσα στην ηλικία και στην εμφάνιση. Η ηλικία της, δηλαδή, όπως αντίστοιχα άλλων γυναικών πολιτικών, δεν ακολουθεί την εμφάνισή της, υιοθετώντας μια πιο εντυπωσιακή, αλλά και νεανικότερη εμφάνιση. Η κύρια αναφορά στο απόσπασμα αυτό σχολιάζει τη λαμπερή εμφάνισή της έναντι καταρχήν των ανδρών πολιτικών αρχηγών, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως «ηλικιωμένοι άνδρες» και εμφανίζονται να είναι μεγάλης ηλικίας και να φοράνε «σκούρα κουστούμια», αλλά και άλλων γυναικών πολιτικών αρχηγών, των οποίων το ντύσιμό τους εμφανίζεται συντηρητικό σε σχέση με αυτό της Kirchner.

Η αναφορά στην Kirchner ως «η πρώτη εκλεγμένη Πρόεδρος της Αργεντινής» σε συνδυασμό με την αναφορά ότι είναι η «μια από τις εντυπωσιακότερες στον κόσμο πολιτικούς αρχηγούς» αναδεικνύει τον εθνικό χαρακτήρα αυτής της εμφάνισης. Η Αργεντινή Πρόεδρος, δηλαδή, θα έχει μια από τις πιο εντυπωσιακές εμφανίσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, ξεπερνώντας τα εθνικά όρια της χώρας της, μετατρέποντας με αυτόν τον τρόπο τον πολιτικό στίβο σε διαγωνισμό ομορφιάς, στην οποία οι πολιτικοί αξιολογούνται όχι με βάση την πολιτική τους, αλλά με βάση την εξωτερική τους εμφάνιση. Παράλληλα, το εθνικό στοιχείο ενισχύεται ακόμα περισσότερο μέσα από την αναφορά σε άλλες γυναίκες πολιτικούς αρχηγούς, τις οποίες και αυτές τις συνοδεύει ο εθνικός προσδιορισμός.

Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στην καγκελάρια της Γερμανίας, την Πρόεδρο της Χιλής, αλλά και στην Χίλαρι Κλίντον. Η σύγκριση ανάμεσα σε αυτές τις γυναίκες γίνεται σε επίπεδο εμφάνισης και όχι για παράδειγμα σε επίπεδο πολιτικού λόγου με αποτέλεσμα η εμφάνιση να αναδεικνύεται σε κομβικό σημείο για τις γυναίκες πολιτικούς. Στη σύγκριση με αυτές τις γυναίκες η Kirchner βγαίνει κερδισμένη καθώς η εμφάνισή της θεωρείται πιο εντυπωσιακή ενώ αυτές χαρακτηρίζονται ως «συντηρητικές» σε σχέση με την Kirchner. Ταυτόχρονα, αφού θίγεται και το εθνικό στοιχείο και αφού η Αργεντινή είναι η χώρα που εκπροσωπεί η Kirchner, η Αργεντινή ταυτίζεται με την εντυπωσιακή, λαμπερή εμφάνιση ενώ οι άλλες χώρες, που αναφέρονται στο απόσπασμα μέσα από την προβολή των πολιτικών ηγετών τους γίνονται συνώνυμο του συντηρητισμού.

Η εμφάνιση μέσα από τον τρόπο που τίθεται συνδέεται με ένα ολόκληρο έθνος, το οποίο προβάλλεται να είναι λαμπερό, εντυπωσιακό, εστιασμένο στην

αναζήτηση, επιδίωξη και επίτευξη της ομορφιάς γεγονός που συνδέεται και με την ηλικία αλλά και με τη σεξουαλικότητα.

Συμπερασματικά

Στην ενότητα αυτή το έθνος της Αργεντινής εμφανίζεται να αλληλοδιαπλέκεται με την εμφάνιση, τη σεξουαλικότητα, το φύλο και την ηλικία. Προβάλλεται ως μια χώρα όπου η ομορφιά είναι το ζητούμενο ενώ δεν έχει και ηλικία καθώς ακόμα και οι γυναίκες που βρίσκονται στη μέση ηλικία, εμφανίζονται να επιδιώκουν την ομορφιά μέσω των πλαστικών επεμβάσεων, οι οποίες δεν φαίνεται να είναι ένα θέμα ταμπού για την Αργεντινή, αλλά ένα μέσο επίτευξης της τελειότητας.

Η κοσμητική χειρουργική προβάλλεται ως ένα απενοχοποιημένο μέσο στην Αργεντινή, το οποίο βοηθάει τις γυναίκες της μέσης ηλικίας να απελευθερώσουν την καταπιεσμένη σεξουαλικότητά τους. Παρατηρούμε, δηλαδή, ενδεχομένως λόγω και της ηλικίας της Kirchner οι πλαστικές επεμβάσεις να προβάλλονται αποκλειστικά ως μέθοδος αντιμετώπισης της γήρανσης. Ταυτόχρονα, η σεξουαλικότητα, προβάλλεται ως μια κατάκτηση και των μεγαλύτερων γυναικών, οι οποίες εμφανίζονται να μην διστάζουν να την εκφράζουν και το παράδειγμα της Kirchner, η οποία είναι 54 ετών το αποδεικνύει. Η σεξουαλικότητα συνυφασμένη με την προβολή σημείων του σώματος που κάνουν εμφανές το φύλο του υποκειμένου αποκτάει με αυτόν τον τρόπο μια ετεροκανονική διάσταση. Αυτή η αίσθηση ελευθερίας που διακατέχει τις γυναίκες μέσης ηλικίας να εκφράσουν τη σεξουαλικότητά τους συνδέεται με την απόκτηση περισσότερης θηλυκότητας, η οποία ενδεχομένως θα τις κάνει επιθυμητές στο ανδρικό φύλο.

Η κοσμητική χειρουργική προβάλλεται ως μια διαδεδομένη τεχνική στην Αργεντινή και σαφώς η Kirchner δεν είναι η μοναδική στη χώρα της που χρησιμοποιεί τέτοιες μεθόδους. Εξάλλου οι αναφορές στις Αργεντινές γυναίκες ως τις ομορφότερες του κόσμου σε όλες τις ηλικίες και η σύνδεση της αναφοράς αυτής με την πλαστική χειρουργική φαίνεται να επιβεβαιώνει τον τίτλο της «βασίλισσας του μπότοξ» καθώς το μπότοξ προκύπτει ότι είναι μια διαδικασία ιδιαίτερα διαδεδομένη σε εθνικό επίπεδο. Μέσα από αυτόν τον χαρακτηρισμό της Kirchner χαρακτηρίζεται ένα ολόκληρο έθνος ως έθνος του «μπότοξ» του οποίου βασίλισσα είναι η Kirchner.

Επιπλέον, η εμφάνιση της Kirchner ως μιας πολιτικού αρχηγού λαμβάνει εθνικές διαστάσεις συγκρινόμενη με αυτές άλλων πολιτικών αρχηγών από άλλες χώρες, προσδίδοντας μέσω αυτής στη χώρα της λαμπρότητα και ιδιαιτερότητα και μια αίσθηση ριζοσπαστισμού και διαφορετικότητας αναφορικά με την εμφάνιση. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται το πεδίο της πολιτικής ως ένα πεδίο στο οποίο οι εμφανίσεις «κλέβουν» τις εντυπώσεις.

6.5.2 Όταν η Δύση ταξιδεύει στη Λατινική Αμερική

Στο δημοσίευμα της *Argentina Independent* (3/5/2012), γίνεται μια προσπάθεια να εξηγηθεί συνολικά η θέση των γυναικών στην Αργεντινή, αλλά και η τάση που παρατηρείται ολοένα και περισσότερες γυναίκες να ασχολούνται με την εξωτερική τους εμφάνιση. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται αναφορά και στην Kirchner, η οποία, όπως σημειώνεται στο συγκεκριμένο άρθρο, μέσα από τις εμφανίσεις της ενισχύει το πρότυπο της «βασίλισσας του μπότοξ». Παρακάτω ακολουθεί ένα απόσπασμα, το οποίο προσπαθεί να εξηγήσει αυτήν την τάση των θηλυκών υποκειμένων στην Αργεντινή, οι οποίες εμφανίζονται να ασχολούνται διαρκώς με την επίτευξη της επιθυμητής ομορφιάς. Ως ένας βασικός παράγοντας για αυτήν την τάση αναφέρεται η εισαγωγή δυτικών προτύπων ομορφιάς. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η επικράτηση της διαφήμισης στη χώρα αυτή είναι στενά συνδεδεμένη με την τάση των Αργεντινών να κοιτάνε την Ευρώπη ως τον πολιτισμικό τους καθρέφτη. Εμείς στη Δύση έχουμε εξάγει αυτή την τέλεια εικόνα ομορφιάς...και η Αργεντινή είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα του πώς η εικόνα έχει εισαχθεί και διαχειριστεί σε ακραίο σημείο.

Παρατηρούμε ότι στο συγκεκριμένο απόσπασμα αναδεικνύεται, μέσα από τις αναφορές τόσο στην «τάση των Αργεντινών...πολιτισμικό καθρέφτη» όσο και στην ακραία διαχείριση της εισαγόμενης δυτικής εικόνας, η τήρηση μιας επικριτικής στάσης για την άκριτη υιοθέτηση και το μιμητισμό των δυτικών πολιτισμικών προτύπων στα οποία εμπεριέχονται και τα πρότυπα ομορφιάς από τους Αργεντινούς. Καθώς ο μιμητισμός προτύπων είναι μια διαδικασία που αποδίδεται εν γένει στους νέους ανθρώπους, οι οποίοι θεωρούνται από το υπάρχον κοινωνικό-πολιτικό πλαίσιο ότι δεν έχουν διαμορφώσει ακόμη την προσωπικότητά τους και καθώς αυτή η διαδικασία περιγράφεται ως «τάση των Αργεντινών» είναι δυνατόν να υποθέσουμε

ότι οι Αργεντινοί πολίτες αναπαρίστανται, σε υπόρρητο επίπεδο, ως ανώριμοι και ανίκανοι να διαχειριστούν με ψύχραιμο και εποικοδομητικό τρόπο την αθρόα εισαγωγή αυτών των δυτικών προτύπων. Αυτό υποδηλώνει και η τελευταία φράση που αναφέρεται στην αδυναμία διαχείρισης αυτής της εικόνας με δημιουργικό τρόπο. Είναι δηλαδή μια χώρα, στην οποία οι πολίτες της, όπως μπορούμε να υποθέσουμε μέσα από τη φράση «κοιτάνε την Ευρώπη ως τον πολιτισμικό τους καθρέφτη», ζούνε τη δική τους ύπαρξη δια αντιπροσώπου, σαν να είναι μια αντανάκλαση στο καθρέφτη.

Το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο «εμείς στη Δύση» που χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει την ταυτότητα του λέγοντος δημιουργεί αυτόματα δύο διακριτές κατηγορίες υποκειμένων. Από τη μια τα υποκείμενα και τα πρότυπα της Δύσης και από την άλλη τα υποκείμενα της Αργεντινής, στην οποία βρίσκουν εύφορο πεδίο εφαρμογής τα δυτικά πρότυπα. Η Δύση αναπαρίσταται να έχει ηγεμονικό ρόλο έναντι της Αργεντινής, η οποία προβάλλεται ως μια χώρα αποδέκτης των δυτικών προτύπων ομορφιάς. Η διαφήμιση προβάλλεται να είναι το μέσο για τη διείσδυση αυτών των προτύπων στην Αργεντινή. Η Αργεντινή ως μια αποικιοκρατούμενη χώρα, το ίδιο συνέβη και στη Βραζιλία, σύμφωνα με τον Edmonds (2010:24-28), προσπάθησε να μιμηθεί τα δυτικά πρότυπα ξεχνώντας ή βάζοντας στην άκρη τις πολιτισμικές της ιδιομορφίες, για αυτό και στο απόσπασμα αυτό γίνεται η αναφορά «ως ακραία διαχείριση» αυτών των προτύπων ομορφιάς. Η «τέλεια εικόνα» εμφανίζεται ως ένα προϊόν, όπως προκύπτει από τη χρήση του ρήματος «εξάγει» το οποίο διατίθεται προς πώληση αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η καταναλωτική κουλτούρα ορίζει όχι μόνο την τέλεια και επιθυμητή εικόνα, αλλά μέσω της εικόνας έχει τη δυνατότητα να την οπτικοποιεί και να την εξάγει σε κάθε μέρος του κόσμου ανεξάρτητα από το αν συμβαδίζει με τις ήδη υπάρχουσες εικόνες.

Και λίγο πιο κάτω στο ίδιο δημοσίευμα, διαβάζουμε για το ποια είναι αυτά τα πρότυπα που έχουν εξαχθεί από τη Δύση και αντίστοιχα έχουν εισαχθεί στην Αργεντινή:

Οι λευκές, ξανθιές, δυτικές μορφές, οι οποίες έρχονται αντιμέτωπες με τους περαστικούς από τα περιοδικά στα περίπτερα και στους πίνακες διαφήμισης, υποστηρίζει η Haywood, έχουν λίγους φυσικούς ομολογούς τους στην εθνοτική πολυμορφία των δρόμων της πρωτεύουσας. Δεν είναι ίσως έκπληξη ότι το πρώτο μαγαζί στο κόσμο που αφιερώθηκε στη Barbie, συχνά προβαλλόμενη ως ο δούρειος ίππος της δυτικής επιρροής, ξεκίνησε στο Μπουένος Άιρες

το 2007. Και η πλαστική επέμβαση συχνά συμπεριλαμβανόμενη στα προσωπικά σχέδια υγείας, έχει γίνει ένα εθνικό φαινόμενο.

Σύμφωνα με το απόσπασμα, η διαφήμιση και τα περιοδικά έχουν φέρει στην Αργεντινή το κυρίαρχο πρότυπο της Δύσης, που είναι η ξανθιά και λευκή γυναίκα. Συμπεραίνουμε από αυτήν την παρατήρηση ότι ο κυριότερος στόχος αυτής της διείσδυσης της καταναλωτικής κουλτούρας στην Αργεντινή είναι τα θηλυκά υποκείμενα, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο μια ξεκάθαρα έμφυλη διάσταση στο ζήτημα ενώ υπόρρητα οι γυναίκες αναπαρίστανται ως πιο επιρρεπείς, σύμφωνα με τις προβαλλόμενες εικόνες από τα ΜΜΕ και τη διαφήμιση. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται μια αντίθεση ανάμεσα σε αυτές τις αναπαραστάσεις των θηλυκών υποκειμένων, κυρίαρχες στη Δύση και στις εικόνες των γυναικών στην Αργεντινή καθώς, όπως σημειώνεται, στην Αργεντινή παρατηρείται «εθνοτική πολυμορφία» και λίγοι είναι οι «φυσικοί ομόλογοι», οι οποίοι μπορούν εύκολα να υιοθετήσουν και να ταυτιστούν με αυτό το πρότυπο.

Από τα παραπάνω προκύπτει το μέγεθος της δύναμης της εικόνας, η οποία επιδρά με τέτοιο τρόπο στη συνείδηση του ανθρώπου ώστε να θέλει να αποκτήσει αυτό που μπορεί να θεωρείται αδύνατο ή και μη φυσικό σε σχέση με τα δικά τους πολιτισμικά πρότυπα. Η λέξη «φυσικός» με τον τρόπο που αναφέρεται θίγει το ζήτημα του τι μπορεί να θεωρηθεί φυσικό και τι όχι σε μια κοινωνία στην οποία κυριαρχούν διαφορετικά πολιτισμικά πρότυπα. Η προσπάθεια μίμησης διαφορετικών πολιτισμικών προτύπων μπορεί να θεωρείται «αφύσικη», αλλά ταυτόχρονα είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι αμφισβητεί και τα ήδη υπάρχοντα δημιουργώντας ενδεχομένως μια διαφορετική ταυτότητα.

Επιπλέον, όμως, αναδεικνύεται ο ολοκληρωτικός και ομογενοποιητικός χαρακτήρας της καταναλωτικής κουλτούρας, η οποία έχοντας ως μέσο την εικόνα λειτουργεί στην κατεύθυνση της επιβολής μιας κυρίαρχης εικόνας, παρακάμπτοντας ιδιαιτερότητες και διαφορές εκεί όπου προσπαθεί να εφαρμόσει αυτές τις κυρίαρχες εικόνες. Ωστόσο, όπως επισημάνθηκε και προηγουμένως, η ενδεχόμενη εφαρμογή αυτών των δυτικών προτύπων στην εθνοτικά πολύμορφη κοινωνία της Αργεντινής είναι δυνατό να δημιουργήσει νέες ταυτότητες, οι οποίες όμως οριοθετούνται σε μεγάλο βαθμό εξαιτίας της καταναλωτικής κουλτούρας ανάμεσα στις εμφανίσεις και την αισθητική.

Το μέγεθος της «εισβολής» της δυτικής κουλτούρας ομορφιάς αναδεικνύεται και από την αναφορά στην ύπαρξη του πρώτου μαγαζιού στον κόσμο στο Μπουένος

Άιρες, το οποίο είναι αφιερωμένο στη Barbie. Η Barbie είναι μια κούκλα που κατεξοχήν είναι συνδεδεμένη με την προβολή του προτύπου της λευκής, αδύνατης, όμορφης γυναίκας. Η αναφορά στο τέλος του αποσπάσματος στο ζήτημα της πλαστικής, το οποίο αντιμετωπίζεται ως ζήτημα υγείας και ακόμη περισσότερο ως «εθνικό φαινόμενο» φανερώνει το μέγεθος της ενασχόλησης με την ομορφιά και την εξωτερική εμφάνιση, η οποία δεν τίθεται ως ζήτημα επιλογής του υποκειμένου, αλλά ως μια εθνική επιλογή.

Με αυτόν τον τρόπο η Αργεντινή εμφανίζεται ως μια χώρα που ασχολείται υπέρ του δέοντος με την εμφάνισή και την απόκτηση αυτής. Η ομορφιά και η θηλυκότητα, αποσυνδεδεμένες από την πολιτική τους διάσταση προκύπτει ότι είναι ένα εθνικό ζήτημα και αυτό φαίνεται και από τον τρόπο που προβάλλεται η Πρόεδρος της Αργεντινής. Η Αργεντινή αναπαρίσταται ως μια ματαιόδοξη χώρα, το ίδιο και οι Αργεντινοί, αλλά και η Kirchner ως η κορωνίδα όλων αυτών.

Η εθνική επένδυση στην εξωτερική εμφάνιση και στην ιδιαίτερη ανάδειξη της θηλυκότητας φαίνεται να ακολουθείται από την αντίστοιχη ανάδειξη της έντονης αρρενωπότητας. Πιο συγκεκριμένα, η κοινωνία της Αργεντινής αναπαρίσταται ως «σεξιστική και μάτσο». Στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Telegraph* (20/02/2012) διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Σε μια χώρα εθισμένη στο ρομάντζο και την ίντριγκα, η θριαμβευτική άνοδος της Cristina στο μπαλκόνι του ροζ προεδρικού μεγάρου στην πρωτεύουσα έφερε μια μυρωδιά από παλιότερες και καλύτερες στιγμές. Η πρώτη εκλεγμένη γυναίκα Πρόεδρος ενός αδιόρθωτα μάτσο έθνους, ήταν ζωνρή, ειλικρινής και ενεργητική.

Οι αναφορές στο ρομάντζο και στην ίντριγκα, προβάλλουν μια χώρα, στην οποία ο έντονος ρομαντισμός στην ατμόσφαιρα συνδέεται με την τάση για μηχανορραφίες. Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται ένας λαός που τρέφεται από τη συγκίνηση και τη δολοπλοκία και άρα ειδικά το χαρακτηριστικό της ίντριγκας του προσδίδει αρνητικά χαρακτηριστικά. Η αναφορά στο χρώμα «ροζ» του προεδρικού μεγάρου προσδίδει μια έμφυλη χροιά καθώς είναι ένα χρώμα συνδεδεμένο με τις γυναίκες, τονίζοντας ακόμα περισσότερο με αυτόν τον τρόπο την έμφυλη αλλαγή στην εξουσία της Αργεντινής και κάνοντας με αυτόν τον τρόπο μια υπόρρητη σύνδεση με την αναφορά που ακολουθεί στη συνέχεια για το γεγονός ότι η Αργεντινή είναι ένα «μάτσο» έθνος.

Αυτόν το λαό, φορέα αυτών των χαρακτηριστικών καλείται να κυβερνήσει η Kirchner. Μια γυναίκα εκλέγεται Πρόεδρος σε ένα έθνος που χαρακτηρίζεται «μάτσο έθνος», στο οποίο κυριαρχεί, δηλαδή, μια σεξιστική κουλτούρα που αντιμετωπίζει τα θηλυκά υποκείμενα ως υποδεέστερα και αντικείμενα μέσω των οποίων ικανοποιούν τις επιθυμίες τους. Αυτή η διατύπωση, ως ένα βαθμό, επιβεβαιώνεται με τις αναφορές που είδαμε νωρίτερα στη μελέτη και οι οποίες πρόβαλλαν την Kirchner να έχει διακοσμητικό ρόλο στην εξουσία μέχρι τουλάχιστον το θάνατο του συζύγου της. Ταυτόχρονα, αυτή η αναφορά αναδεικνύει την αντίθεση που προκύπτει από το γεγονός ότι μια γυναίκα εκλέγεται στο ανώτατο αξίωμα μιας χώρας που χαρακτηρίζεται ως σεξιστική.

Σε αυτήν την σεξιστική-μάτσο νοοτροπία που φαίνεται ότι υπάρχει στην Αργεντινή επιδίδεται ευθύνη για τον τρόπο που αντιμετωπίζεται η Kirchner όπως θα δούμε στο απόσπασμα που ακολουθεί. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *Reuters* (21/10/2007), διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Οι υπερασπιστές της Fernandez ισχυρίζονται ότι οι εμφανίσεις της ελέγχονται τόσο πολύ γιατί είναι μια ισχυρή γυναίκα σε μια σεξιστική κοινωνία και παραπονιέται ότι ένας άνδρας στη θέση της δεν θα αποσπούσε παρόμοια σχόλια.

Όταν η εξουσία είναι γυναικεία υπόθεση φαίνεται ότι ο έλεγχος της εμφάνισης αποκτάει διπλή σημασία, ειδικά όταν η κοινωνία αυτή όπως αναφέρεται είναι «σεξιστική» και άρα οι γυναίκες θα αντιμετωπίζονται με καχυποψία και υποτίμηση. Αυτό φαίνεται και από την αναφορά στο ενδεχόμενο στη συγκεκριμένη θέση αν αντί για γυναίκα ήταν άνδρας δεν θα απασχολούσε τη δημοσιότητα τόσο πολύ και εξονυχιστικά. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ότι μια γυναίκα σε μια τέτοια θέση εξουσίας γίνεται αντικείμενο σχολιασμού από τα ΜΜΕ σε αντίθεση με τους άνδρες συναδέλφους της εξαιτίας της σεξιστικής αντίληψης που επικρατεί στην κοινωνία και η οποία σε μεγάλο βαθμό αναπαράγεται από τα ΜΜΕ.

Αυτή η σεξιστική νοοτροπία που περιβάλλει την Kirchner μέσα από τις συνεχείς αναφορές στην εμφάνισή της και το οποίο προβάλλεται ως ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της Αργεντινής φαίνεται ότι είναι γενικότερο και δεν γνωρίζει σύνορα. Είναι ένα εξαγωγίμο και ταυτόχρονα εισαγωγίμο προϊόν. Και αυτή η άποψη στηρίζεται στο γεγονός ότι τα δημοσιεύματα που μελετήσαμε για την περίπτωση της Kirchner ανήκουν σε αυτό που θα χαρακτηρίζαμε με το γενικό όρο Δύση. Ο

σεξισμός και η μάτσο νοοτροπία που διατρέχει την περίπτωση της Kirchner είναι με αυτήν την έννοια παγκόσμιος και δεν μπορεί να αποτελεί χαρακτηριστικό ενός μόνο έθνους.

Συμπερασματικά

Το ντόπιο και το εισαχθέν στοιχείο μπλέκονται πολλές φορές με έναν αξεδιάλυτο τρόπο δημιουργώντας καινούριες πολιτισμικές αξίες, πρότυπα ακόμα και μορφές περιχαρακωμένες, ωστόσο, σε μεγάλο βαθμό από τις κυρίαρχες αξίες της καταναλωτικής κουλτούρας που είναι η ομορφιά και η αισθητική.

Αυτή η εισαγωγή προτύπων στην Αργεντινή, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Το εισαγόμενο προϊόν είναι το τέλει πρότυπο ομορφιάς, το οποίο δεν είναι άλλο από το δυτικό, το οποίο ορίζεται από τη λευκή επιδερμίδα, την αδύνατη σιλουέτα και τα ξανθιά μαλλιά. Η προσπάθεια μίμησης αυτού του προτύπου εμφανίζεται με βάση τα δημοσιεύματα ένας διακαής πόθος επίτευξης από τα θηλυκά υποκείμενα στην Αργεντινή, πολλές φορές υπερβαίνοντας τα όρια και φθάνοντας σε εμφανισιακές ακρότητες. Οι Αργεντινές εμφανίζονται να μην μπορούν να κρατήσουν μια κριτική στάση απέναντι σε αυτή την τάση και να επιδιώκουν και να υιοθετούν ολοένα και περισσότερο αυτά τα πρότυπα. Ένας από τους τρόπους που προσπαθεί να επιτευχθεί αυτή η διαδικασία είναι οι πλαστικές επεμβάσεις, οι οποίες με το ρυθμό που διεξάγονται αναφέρεται ότι έχουν γίνει «εθνικό φαινόμενο».

Η υιοθέτηση αυτών των προτύπων και τα μέσα επίτευξης αυτών έχουν έμφυλο προσανατολισμό καθώς φαίνεται ότι τα θηλυκά υποκείμενα είναι που επιδίδονται σε μεγαλύτερο βαθμό σε αυτές τις «μεταμορφώσεις». Η κυριαρχία του προτύπου της δυτικής ομορφιάς συνδεόμενη με τη θηλυκότητα εκφράζεται και μέσα από την Πρόεδρο της Αργεντινής, η οποία επιλέγει τη θηλυκότητα από το φεμινισμό, τονίζοντας ότι πρόκειται για δύο διαφορετικά και αντίθετα πράγματα.

Μέσα από αυτήν την προβολή της Kirchner επιβεβαιώνεται και ο χαρακτηρισμός που δόθηκε στην Αργεντινή ως ενός σεξιστικού έθνους. Αυτός ο σεξιστικός τρόπος αντιμετώπισης των θηλυκών υποκειμένων που δίνει έμφαση στην εμφάνιση των γυναικών δεν είναι ένα αποκλειστικό φαινόμενο της Αργεντινής. Αντίθετα, παρατηρείται και στη Δύση και αυτό αποδεικνύεται και μέσα από την αναπαραγωγή του συγκεκριμένου προτύπου της Kirchner από τα δυτικά ΜΜΕ,

φανερώνοντας ότι σεξισμός δεν συναντάται μόνο στην Αργεντινή, αλλά είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο.

Εν κατακλείδι

Η Kirchner προβάλλεται μέσα από τα ΜΜΕ κυρίως μέσω των εμφανίσεων της. Αυτή η διαρκής αναφορά στην εξωτερική εμφάνιση καταλήγει να έχει μειωτική σημασία για την Kirchner και εντέλει να υφέρπει μια σεξιστική αναπαράσταση της. Αποτέλεσμα μια τέτοιας αναπαράστασης είναι η μείωση της αξιοπιστίας της ως πολιτικού υποκειμένου. Η εξωτερική εμφάνιση της Kirchner φαίνεται να χρησιμοποιείται από τα ΜΜΕ και συγκεκριμένα από τον έντυπο Τύπο ως τρόπος επίκρισης της πολιτικής της ενώ η ίδια η Kirchner υπερασπίζεται την εμφάνισή της και τις επιλογές ως προς αυτήν θέτοντάς την, μέσω του λόγου σε δεύτερη μοίρα. Ουσιαστικά, όμως, βρίσκεται πάντα στα έμπροσθεν της πολιτικής διαδικασίας.

Αυτό προκύπτει και μέσα από την προβολή της προσωπικής της ζωής. Το περιστατικό με την υγεία της προβάλλεται με τέτοιο τρόπο ώστε τελικά να συνδέεται με την εμφάνισή της. Από την άλλη ο θάνατος του συζύγου της και ο τρόπος διαχείρισής του από την Kirchner την αναπαριστά ως μια μη ειλικρινή και αγαθών προθέσεων πολιτικό.

Ταυτόχρονα, μέσα από την προβολή της Kirchner αναδεικνύεται το ζήτημα της σύνδεσης ανάμεσα στο έθνος, τη σεξουαλικότητα και το φύλο, σύμφωνα με την οποία η Αργεντινή προβάλλεται ως μια χώρα που μέσα από την υιοθέτηση των δυτικών προτύπων ομορφιάς, αυτά αλληλοδιαπλέκονται και επηρεάζουν την αντίληψη τόσο των ίδιων των Αργεντινών όσο και των υπολοίπων.

Στη συνέχεια της μελέτης θα εξετάσουμε την περίπτωση της Αγγλίδας Louise Mensch, η οποία ήταν για χρόνια βουλευτίνα του Συντηρητικού κόμματος της Μεγάλης Βρετανίας και η οποία προέβαλλε ως λόγο απόσυρσης από τα κοινά την ενασχόληση με την οικογένειά της. Επρόκειτο για μια γυναίκα πολιτικό που και αυτή όπως και οι άλλες δύο που συναντήσαμε νωρίτερα στη μελέτη προβλήθηκε ιδιαίτερα μέσα από την εξωτερική της εμφάνιση και πιο συγκεκριμένα μέσα από τις πλαστικές επεμβάσεις. Η μελέτη της περίπτωσης της προβάλλει κάποιες επιπλέον πτυχές αναφορικά τόσο με τους τρόπους προβολής των γυναικών πολιτικών όσο και με τη διαμόρφωση των πολιτικών υποκειμένων με όχημα το πρόσωπό τους

ολοκληρώνοντας με αυτή τη μελέτη των προσώπων που υπεβλήθησαν σε πλαστικές επεμβάσεις.

Louise Mensch: Μια σύντομη γνωριμία

Η Louise Mensch, Αγγλίδα συγγραφέας γυναικείων μυθιστορημάτων πια, υπήρξε βουλευτρια του Αγγλικού Συντηρητικού Κόμματος μέχρι και το 2012, όπου ανακοίνωσε την απόφασή της να αποσυρθεί για χάρη της οικογένειάς της. Ο αγγλικός Τύπος έχει ασχοληθεί με επικριτικό τόνο τόσο με τις πλαστικές επεμβάσεις που έχει κάνει όσο και με τον τρόπο προβολής της προσωπικής της ζωής. Η ίδια, προβαλλόμενη ως ένα υποκείμενο που γνωρίζει πώς να διαχειριστεί τα MME έχει ασκήσει κριτική σε αυτά για την ενασχόλησή τους με την εμφάνισή της, χαρακτηρίζοντας τα ως σεξιστικά. Και στη συγκεκριμένη περίπτωση, όπως και στις δύο προηγούμενες αναδεικνύεται η έμφαση που δίνεται στην εμφάνιση μιας γυναίκας και η οποία συνδέεται τόσο με την εκφορά του πολιτικού λόγου όσο και με τις πολιτικές πράξεις.

Η συγκεκριμένη περίπτωση μελετάται γιατί με όχημα την προβολή που λαμβάνει από τα MME το θηλυκό σώμα, μια προβολή εστιασμένη κατά κύριο λόγο στην εξωτερική εμφάνιση και την έκθεση της προσωπικής της ζωής και όχι στην πολιτική ιδιότητα του συγκεκριμένου υποκειμένου, αποκτά τα χαρακτηριστικά μιας διασημότητας και όχι μιας πολιτικού. Η διαδικασία αυτή αφενός παράγει συγκεκριμένα πρότυπα-στερεότυπα που πρέπει να ακολουθούνται από τα θηλυκά υποκείμενα αφετέρου η υπερβολική έκθεση στη δημοσιότητα λειτουργεί υποτιμητικά και αρνητικά όχι μόνο για το συγκεκριμένο θηλυκό, αλλά και για άλλες περιπτώσεις γυναικών. Με αυτόν τον τρόπο ο δημόσιος λόγος, ως ένα εύφορο πεδίο δράσης και καλλιέργειας απόψεων μετατρέπεται σε πεδίο δημοσιότητας, εξορίζοντας κατά κάποιο τρόπο τα θηλυκά υποκείμενα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Van Zoonen (2005:290), από το πολιτικό πεδίο.

Η κάλυψη του υλικού χωρίζεται σε δύο περιόδους. Η πρώτη περίοδος εκτείνεται από τις 30/09/2011 ως 09/04/2012 και αφορά δημοσιεύματα του αγγλικού Τύπου, στα οποία το κύριο θέμα ενασχόλησης είναι η υποβολή ή όχι της Mensch σε πλαστική επέμβαση, μια διαδικασία την οποία η ίδια διαψεύδει. Η δεύτερη περίοδος κάλυψης είναι η 25η Απριλίου 2013, ημερομηνία κατά την οποία η Mensch παραδέχεται ότι εντέλει έχει κάνει πλαστική επέμβαση.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 12 και παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
http://www.guardian.co.uk (The Guardian)	2011: 30/9, 27/11 2012: 4/1	2011: 30/9, 27/11 2012: 4/1
http://www.dailymail.co.uk (Daily Mail)	2011: 2/10 2012: 3/1, 10/3, 9/4, 6/8	2012: 3/1, 10/3, 9/4, 6/8
http://www.theweek.co.uk (The Week)	2011: 7/6	2011: 7/6
http://www.telegraph.co.uk (Telegraph)	2011: 5/10 2013: 14/2	2011: 5/10 2013: 14/2
http://www.bbc.com (bbc)	2013: 25/4	2013: 25/4

Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε υλικό από 11 δημοσιεύματα καθώς κατόπι της μελέτης όλων των παραπάνω δημοσιευμάτων προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα αποτελούν περισσότερο πρόσφορο έδαφος για να απαντηθούν τα ερωτήματα της διατριβής.

6.6 Πολιτική και φύλο

Η Louise Mensch φαίνεται, τουλάχιστον για την περίοδο την οποία μελετάμε, να απασχολεί τα MME περισσότερο με τις εμφανίσεις της και τα σχόλια για την προσωπική της ζωή και λιγότερο για την πολιτική της δράση. Το πεδίο της πολιτικής για μια γυναίκα, όπως είδαμε και στις προηγούμενες περιπτώσεις και ιδιαίτερα στην περίπτωση της Kirchner, φαίνεται να είναι μια δύσκολη υπόθεση γιατί βρίσκεται σε μια κατάσταση διαρκούς έκθεσης του εαυτού της και της προσωπικότητάς της με αποτέλεσμα το πολιτικό της έργο και η ιδιότητά της σε μεγάλο βαθμό να επισκιάζονται.

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη ενότητα η προβολή της προσωπικότητας της Mensch γίνεται μέσα από την εστίαση στο αν έχει κάνει ή όχι πλαστική επέμβαση σε συνδυασμό με τη μη διάψευση από τη Mensch. Με αυτόν τον τρόπο η εμφάνιση μονοπωλεί το ενδιαφέρον των MME επισκιάζοντας την πολιτική ιδιότητα και δραστηριότητα της Mensch. Στη δεύτερη ενότητα γίνεται φανερό η σύνδεση της πολιτικής με τις πλαστικές επεμβάσεις και την εμφάνιση εν γένει η οποία πραγματοποιείται τόσο μέσα από την αναφορά παραδειγμάτων άλλων πολιτικών και

δημοσίων προσώπων που το έχουν παραδεχθεί όσο και μέσα από την παραδοχή της ίδιας της Mensch. Αυτού του είδους η προβολή όσο και αν ως ένα βαθμό η Mensch επεμβαίνει και έχει ενεργητικό ρόλο λειτουργεί στην κατεύθυνση της αποπολιτικοποίησής της.

6.6.1 Αντιφάσεις με φόντο τη θηλυκότητα

Η προβολή της θηλυκότητας της Mensch από τα MME δομείται σε μεγάλο βαθμό μέσα από αντιφάσεις. Από τη μια η Mensch προβάλλεται να ψέγει την εστίαση των MME στην εμφάνισή της και στο αν έχει προβεί σε κάποιου είδους πλαστική επέμβαση και όχι στην πολιτική της δραστηριότητα. Από την άλλη φωτογραφίζεται για λογαριασμό περιοδικών με πανάκριβα ρούχα, ενώ δημιουργεί και ένα blog, στο οποίο δίνει συμβουλές στις γυναίκες για τους τρόπους που μπορούν να κατακτήσουν έναν άνδρα έχοντας μια επιτυχημένη, σεξουαλική, αλλά και ταυτόχρονα φυσική εμφάνιση.

Σε συνέντευξη που έδωσε στη *Guardian* (30/9/2011) και ήταν αυτή που τροφοδότησε σε μεγάλο βαθμό τα σχόλια αναφορικά με την πλαστική επέμβαση εμφανίζεται από τη μια να δηλώνει ότι δεν επιθυμεί να βρίσκεται στο επίκεντρο λόγω της εμφάνισής της και από την άλλη ενισχύει αυτό το αφήγημα αφήνοντας υπονοούμενα ότι έχει προβεί σε αλλαγές στην εμφάνισή της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Δεν θέλω να είναι επίκεντρο η εμφάνισή μου. Υποτιμάς τη γυναικεία αδελφότητα αν βάφεις τα μαλλιά σου ή βγάζεις τα φρύδια σου; Θα έλεγα ότι η απάντηση σε αυτό θα ήταν όχι. Αλλά εξίσου, είναι ένα απόλυτα φεμινιστικό πράγμα να πούμε ότι υπάρχει συγκεκριμένο ποσό προσοχής στη γυναικεία εμφάνιση και δεν επιθυμώ αυτό να είναι το επίκεντρο της προσοχής ή της απόσπασης. Γνωρίζω ότι αν συγκεκριμενοποιήσω (τι έχω κάνει), τότε αυτή θα είναι η ιστορία και δεν θέλω να υποτιμώμαι ως πολιτικός.

Η θεματική περίοδος του συγκεκριμένου αποσπάσματος μέσα από την άρνηση «δεν θέλω να είναι επίκεντρο η εμφάνισή μου» σε συνδυασμό στη συνέχεια με την αναφορά σε μορφές εξωραϊσμού της γυναικείας εξωτερικής εμφάνισης, όπως είναι η βαφή μαλλιών και η αποτρίχωση φρυδιών, αλλά και η αναφορά στο τέλος ότι δεν θέλει να συγκεκριμενοποιήσει τι εντέλει έχει κάνει σε σχέση με την εμφάνισή της, θέτει επιτακτικά το ζήτημα της εμφάνισης. Με αυτόν τον τρόπο, όμως,

επιτυγχάνεται το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό που δηλώνεται στη θεματική περίοδο. Φέρνει, δηλαδή, την εμφάνιση στο προσκήνιο. Ωστόσο, μέσα από αυτή την άρνηση φανερώνεται και μια διάθεση να υπερασπιστεί η ιδιωτικότητα της προσωπικής εμφάνισης με την έννοια ότι η συγκεκριμένη πολιτικός δεν θέλει να υπόκειται στο σχολιασμό και στον έλεγχο των MME. Η Mensch εμφανίζεται να υποστηρίζει τρόπο τινά την αντίληψη εκείνη που θεωρεί ότι οι γυναίκες μπορούν να προβαίνουν σε αλλαγές στην εμφάνισή του χωρίς αυτό να θεωρείται προσβλητικό ως προς τη γυναικεία υπόσταση. Χαρακτηριστικά αναφέρεται σε δυο τεχνικές, βαφή μαλλιών και αποτρίχωση φρυδιών, στις οποίες προβαίνει το μεγαλύτερο ποσοστό των γυναικών.

Η ενασχόληση των MME με την εξωτερική εμφάνιση των γυναικών πολιτικών θεωρείται από τη Mensch ως ένας παράγοντας υποτίμησης και ευτελισμού. Αυτό δηλώνεται ξεκάθαρα τόσο από τη θεματική περίοδο όσο και μέσα από την κατακλείδα της συγκεκριμένης περιόδου. Η φράση «δεν θέλω να είναι επίκεντρο η εμφάνισή μου» σε συνδυασμό με την πρόταση «δεν θέλω να υποτιμώμαι ως πολιτικός» εμφανίζουν ένα πλήρως συνειδητοποιημένο υποκείμενο. Η επανάληψη αυτής της επιθυμίας στην αρχή και στο τέλος της παραγράφου φανερώνει καταρχήν τη σφοδρή εναντίωση απέναντι σε αυτή τη μεταχείριση των γυναικών πολιτικών, στην οποία αναγνωρίζει την πρόθεση από πλευράς των MME να υποτιμηθεί η γυναίκα ως πολιτικός προσδίδοντας μια έμφυλη διάσταση σε αυτή τη διαδικασία.

Αυτή η υποτίμηση λαμβάνει χώρα μέσα από την εστίαση στην εμφάνιση παραβλέποντας ταυτόχρονα την πολιτική τους δράση. Αυτό υποδηλώνεται στην κατακλείδα του αποσπασμάτων με την υποθετική πρόταση «γνωρίζω ότι αν συγκεκριμενοποιήσω (τι έχω κάνει), τότε αυτή θα είναι η ιστορία». Με αυτόν τον τρόπο καταρχήν παραδέχεται ότι έχει κάνει κάτι αναφορικά με την εμφάνισή της, τροφοδοτώντας την περιέργεια του κοινού χωρίς, ωστόσο, να θέλει να το «συγκεκριμενοποιήσει», όπως λέει, γιατί γνωρίζει ότι στη συνέχεια θα αποτελεί το βασικό ζήτημα ενασχόλησης των MME. Εμφανώς συνειδητοποιημένη για το ρόλο που διαδραματίζουν τα MME και τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τις γυναίκες πολιτικούς η Mensch εμφανίζεται εύστροφη και υπερασπίστρια της πολιτικής της ιδιότητας, αλλά και του δικαιώματός της στην αλλαγή της εμφάνισής της χωρίς πολιτικό «κόστος» τοποθετώντας, ωστόσο, το ζήτημα της εξωτερικής εμφάνισης η ίδια στο προσκήνιο.

Λίγο πιο κάτω στο ίδιο δημοσίευμα της *Guardian* (30/9/2011) και ενώ η συζήτηση επανέρχεται στο ζήτημα των πλαστικών επεμβάσεων η Mensch διατηρεί ένα υπαινικτικό ύφος στον τρόπο που απαντάει στις ερωτήσεις αναφορικά με το αν έχει προβεί σε κάποια πλαστική επέμβαση, γεγονός που φαίνεται να τροφοδοτεί το ενδιαφέρον των ΜΜΕ και να προβάλλει την ίδια να παίζει ένα ρόλο σε σχέση με τα ΜΜΕ και στον τρόπο που επιλέγουν να την προβάλλουν. Χαρακτηριστικά αναφέρει:

«Και αρνούμαι να απαντήσω», επαναλαμβάνει. «Αλλά πρέπει να σημειώσετε», προσθέτει προσεκτικά, «ότι δεν αρνούμαι τίποτα».

Η Mensch, εμφανίζεται ιδιαίτερα προσηλωμένη στο να μην απαντήσει στην ερώτηση περί πλαστικής, που με τόση επιμονή ερωτάται. Η καταφατική και αρνητική χρήση του ρήματος «αρνούμαι» αναφορικά με το θέμα της πλαστικής από τη Mensch προσδίδει μια αντίφαση στα λεγόμενά της. Ταυτόχρονα, η τελευταία φράση «ότι δεν αρνούμαι τίποτα» δηλώνει μια υπεκφυγή από την πλευρά της Mensch, η οποία με αυτόν τον τρόπο και ενώ πιο πάνω, emphaticά έχει δηλώσει ότι δεν θέλει να εστιάσουν στην εξωτερική της εμφάνιση, κεντρίζει ακόμα πιο πολύ το ενδιαφέρον αναφορικά με την πλαστική επέμβαση. Στο σημείο αυτό προβάλλεται η εξυπνάδα της ενώ διαφαίνεται και μια γνώση στο πώς να χειρίζεται τα ΜΜΕ προκειμένου να διατηρεί το ενδιαφέρον αυτών για αυτήν αμείωτο φανερώνοντας παράλληλα μια εγωιστική και ναρκισσιστική προσωπικότητα.

Αυτή η αντιφατικότητα στη διαχείριση και προβολή της εξωτερικής της εμφάνισης προκύπτει και στη συνέχεια, στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Daily Mail* (3/1/2012), στο οποίο η Mensch από τη μια εμφανίζεται να κατηγορεί την υποτίμηση των γυναικών πολιτικών που λαμβάνει χώρα μέσα από την εστίαση στην εξωτερική τους εμφάνιση ενώ από την άλλη εμφανίζεται να φωτογραφίζεται με ακριβά ρούχα. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η βουλευτίνα του συντηρητικού κόμματος Louise Mensch καταδίκασε τον «ευτελισμό» των γυναικών πολιτικών που κρίνονται στη βάση της εμφάνισής τους.

Η αναφορά στην αρχή του αποσπάσματος στη Mensch ως βουλευτριά του συντηρητικού κόμματος, της προσδίδει την πολιτική ιδιότητα και συνάμα συμβάλλει ως ένα βαθμό στη διαμόρφωση και ενός πιο συντηρητικού προφίλ, στο οποίο παραπέμπει η χρήση της λέξης «συντηρητικού». Εκ νέου η Mensch εμφανίζεται να

επικρίνει τα MME για την εστίασή τους στην εμφάνιση των γυναικών πολιτικών, κάτι το οποίο το θεωρεί υποτιμητικό. Αν και εμφανίζεται να καταδικάζει τέτοιου είδους αναφορές για τις γυναίκες πολιτικούς, προβάλλοντας μια πιο φεμινιστική αντίληψη, το άρθρο συνοδεύεται από τρεις φωτογραφίες της Mensch, που τραβήχτηκαν στα πλαίσια φωτογράφισης για το περιοδικό GQ και οι οποίες αναπαράγονται από το συγκεκριμένο δημοσίευμα ακριβώς μετά τη δήλωση της Mensch για την υποτίμηση των γυναικών πολιτικών. Οι φωτογραφίες⁴⁸ αυτές εστιάζουν στην εμφάνισή της και η χρήση τους λειτουργεί στην κατεύθυνση της διάψευσης της προηγούμενης δήλωσης της Mensch.

Στην πρώτη φωτογραφία, όπως παραρηρούμε, είναι σε όρθια στάση, φοράει ένα άσπρο πουκάμισο και μια μαύρη φούστα, έχει τα χέρια στη μέση και κοιτάζει πλάγια το φακό χαμογελώντας. Ο ενδυματολογικός συνδυασμός μαύρου-λευκού μπορεί να ερμηνευθεί ως μια συνειδητή επιλογή που δηλώνει την καλή και κακή πλευρά της Mensch. Τα χέρια στη μέση παραπέμπουν σε στάση μοντέλου ενώ δείχνουν και μια αποφασιστικότητα. Η λεζάντα που συνοδεύει τη φωτογραφία αναφέρει χαρακτηριστικά:

Λαμπερή: Η Βουλευτριά Louise Mensch, όπως εμφανίστηκε στη νέα έκδοση του περιοδικού GQ.

Ακριβώς παρακάτω ακολουθεί το απόσπασμα από το ίδιο δημοσίευμα της *Daily Mail*, στο οποίο γίνεται η αναφορά στην εμφάνιση της Mensch σε φωτογράφισή της για περιοδικό, με τη φωτογραφία που την απεικονίζει να παρατίθεται ακριβώς από πάνω.

Η δύο φορές παντρεμένη μητέρα τριών παιδιών φοράει μπλούζα 271 λιρών από την L'Agence και έχει τα μαλλιά της πίσω, με ένα βαρύ σκούρο μακιγιάζ στα μάτια της.

Η περιγραφή της φωτογραφίας της Mensch, στην οποία γίνεται πλήρης αναφορά στη μάρκα των ρούχων και στις τιμές αυτών συνοδεύεται από την αναφορά στην οικογενειακή κατάστασή της και πιο συγκεκριμένα στον αριθμό των γάμων της και στον αριθμό των παιδιών της. Με αυτόν τον τρόπο δίνεται μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της θηλυκότητάς της καθώς αναφέρεται το γεγονός ότι είναι παντρεμένη, δύο φορές, αλλά και το ότι είναι και μητέρα δύο παιδιών. Οι πληροφορίες αυτές

⁴⁸Βλέπε τις φωτογραφίες 9.4.9 στο παράρτημα.

συνοδεύουν την περιγραφή της φωτογραφίας στην οποία απεικονίζεται και γίνεται αναφορά στην ακριβή μπλούζα που φοράει «271 λίρες», φανερώνοντας την οικονομική και κοινωνική της θέση, τα τραβηγμένα μαλλιά, τα οποία συνθέτουν μια πιο αυστηρή εικόνα, αρμόζουσα σε μια γυναίκα πολιτικό του συντηρητικού κόμματος, αλλά και μητέρα δύο παιδιών και τέλος το «βαρύ σκούρο μακιγιάζ στα μάτια», το οποίο συμβάλλει στη δημιουργία μιας πιο μυστηριώδους και απρόσιτης εικόνας. Αυτές οι αναφορές συνθέτουν μια εικόνα στην οποία προβάλλεται έντονα μια κανονικοποιητική εικόνα θηλυκότητας, έτσι όπως αυτή ορίζεται από την ετεροφυλόφιλη σχέση, την αναπαραγωγική ικανότητα, αλλά και από τη θηλυκή εμφάνιση.

Χαρακτηριστική είναι και η τελευταία φωτογραφία που την απεικονίζει να φοράει τα ίδια ρούχα ενώ η λήψη είναι *contre-plonge*, δηλαδή, από κάτω προς τα πάνω. Αυτή η κινηματογραφική λήψη χρησιμοποιείται για να δείξει την υπεροχή και την ισχύ ενός υποκειμένου. Η Mensch με ένα βλέμμα που φανερώνει κάποια έπαρση κοιτάζει ψηλά. Η λεζάντα που συνοδεύει τη συγκεκριμένη φωτογραφία αναφέρει χαρακτηριστικά:

Ντυμένη για την επιτυχία: το μέλος του Βρετανικού Κοινοβουλίου έχει πολιτικές φιλοδοξίες αλλά θα προτιμούσε περισσότερο να δει ένα από τα μυθιστορήματά της προσαρμοσμένο για την οθόνη.

Η επιτυχία σύμφωνα με τη λεζάντα της φωτογραφίας ταυτίζεται με το ντύσιμο, φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο τη σημασία που αποδίδεται στην εξωτερική εμφάνιση, αλλά και ότι η επιτυχία προϋποθέτει και το κατάλληλο ντύσιμο. Την παρατήρηση αυτή ενισχύει ακόμη περισσότερο η αναφορά στις δηλώσεις του δημοσιογράφου που της είχε πάρει τη συνέντευξη για το περιοδικό *GQ*. Αυτός ανέφερε ότι αν και η Mensch ήταν συνεργάσιμη στη φωτογράφιση, αρνήθηκε να φωτογραφηθεί με πιο οικονομικά ρούχα⁴⁹. Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται αφενός η σημασία που διαδραματίζει η ενδυμασία τόσο για το ίδιο το υποκείμενο όσο και για τον τρόπο που θα εκληφθεί αυτό με βάση την εξωτερική εμφάνιση από το κοινό των ψηφοφόρων. Αφετέρου αναδεικνύεται και η κοινωνικοοικονομική θέση της Mensch, η οποία μέσω της συγκεκριμένης ενδυμασίας, τονίζει την αστική-πλούσια

⁴⁹Χαρακτηριστικά στο απόσπασμα της Daily Mail (3/1/2012) αναφέρεται: «Ο δημοσιογράφος Matthewd' Ancona σημειώνει ότι η κυρία Mensch ήταν πρόθυμη να «συνεργαστεί» στη φωτογράφιση, αλλά αρνήθηκε να φωτογραφηθεί με «οικονομικά ρούχα».

καταγωγή της και η οποία οφείλει να αποτυπωθεί και στην εμφάνιση. Ταυτόχρονα, αυτή η επισήμανση ενέχει και έναν επικριτικό χαρακτήρα για την προσωπικότητα της Mensch, η οποία αναπαρίσταται ως μια επηρμένη και εγωιστική προσωπικότητα που επιθυμεί να επιδεικνύεται μέσω της εμφάνισής της.

Παράλληλα, οι «πολιτικές φιλοδοξίες» της Mensch μέσα από το απόσπασμα προβάλλονται να έρχονται σε δεύτερη μοίρα σε σχέση με τη συγγραφική της ιδιότητα και τη μεταφορά αυτής στην τηλεοπτική οθόνη. Αυτό υποδηλώνεται τόσο μέσα από τη χρήση του αντιθετικού συνδέσμου «αλλά» όσο και από τη χρήση του ρήματος «θα προτιμούσε» σε συνδυασμό με το συγκριτικό βαθμό «περισσότερο» του επιθέτου πολύ. Με αυτόν τον τρόπο η πολιτική της ιδιότητα μετριάζεται και αντίστοιχα αναδεικνύεται η συγγραφική της ιδιότητα. Αυτή η προτεραιότητα που δίνεται στη δεύτερη ιδιότητά της, ενδεχομένως, συνδέεται με την έμφαση που δίνεται μέσα από τις φωτογραφίες στην εμφάνισή της, υποδηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι μια τέτοια εντυπωσιακή και λαμπερή εμφάνιση απέχει από το να συνδεθεί με την επίτευξη των πολιτικών φιλοδοξιών.

Μέχρι εδώ η Mensch προβάλλεται ως ένα υποκείμενο που θεωρεί ότι η προβολή της εμφάνισης και η εστίαση των ΜΜΕ σε αυτή είναι συνώνυμο της υποτίμησης των γυναικών πολιτικών. Ταυτόχρονα, όμως, εμφανίζεται να φωτογραφίζεται για ένα περιοδικό στο οποίο επίκεντρο της συζήτησης είναι η εμφάνιση της Mensch. Η προβολή αυτή δημιουργεί μια αμφιλεγόμενη εικόνα για αυτήν καθώς εμφανίζεται να υπάρχει διάσταση ανάμεσα στα λόγια και στις πράξεις.

Ακόμη περισσότερο αυτή η αμφισημία των λεγομένων της αποτυπώνεται με μεγαλύτερη ευκρίνεια στη συνέχεια, στο απόσπασμα από δημοσίευμα της *Telegraph* (14/2/2013). Σε αυτό η αρθογράφος αναφέρεται στο ηλεκτρονικό blog που δημιούργησε η Mensch και το οποίο αφορά στην εξωτερική εμφάνιση που προτείνεται να έχει μια γυναίκα, αλλά και στα μέσα και στους τρόπους που πρέπει να διαθέτει προκειμένου να κατακτήσει έναν άνδρα. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Στο *Unfashionista*⁵⁰ αυτήν την εβδομάδα, η Mensch μας σύστησε μια κατηγορία του blog της το οποίο λέγεται «Τι θέλουν οι άνδρες», μια πάρα πολύ χρήσιμη κατηγορία που πληροφορεί τις γυναίκες πώς να ντύνονται για τα μέλη του αντίθετου φύλου. Στην πρώτη της

⁵⁰Έτσι ονομάζεται το blog που δημιούργησε η Mensch.

προσφορά μας λέει ότι τύποι ανθρώπων σαν και εμάς πρέπει να φοράμε μέϊκ απ, όχι όμως τόνους από αυτό, χρησιμοποιώντας μια φωτογραφία από ένα μοντέλο-επαγγελματία ευλογημένο με απίθανα γονίδια ως ένα «εξαιρετικό παράδειγμα» του πώς να δείχνουμε φυσικές.

Το απόσπασμα αυτό προέρχεται από ένα άρθρο, το οποίο είναι αρκετά ειρωνικό και επικριτικό απέναντι στον τρόπο ζωής που έχει επιλέξει να κάνει η Mensch. Ψέγεται γιατί μέσα από το blog που δημιούργησε, το οποίο έχει αυτόν τον αντιφατικό τίτλο *Unfashionista*, τον οποίο μπορούμε να μεταφράσουμε «εκτός μόδας», προβάλλει πλήθος στερεοτύπων, των οποίων πρέπει να είναι φορέας μια γυναίκα και τα οποία συνδέονται εμφανώς με τις ανδρικές επιθυμίες, όπως δηλώνεται μέσα από το όνομα της στήλης, το οποίο είναι: «Τι θέλουν οι άνδρες». Στο σημείο αυτό επικρίνεται η προβολή της έντονης θηλυκότητας που πρέπει να έχει μια γυναίκα για να ανταποκριθεί στις επιθυμίες ενός άνδρα. Η θηλυκότητα μιας γυναίκας πραγματοποιείται μέσα από το κατάλληλο ντύσιμο, αλλά και από το μέϊκ απ.

Αυτή η επιτέλεση της θηλυκότητας πραγματοποιείται μέσα από μια γυναίκα μοντέλο, η οποία, λόγω του επαγγέλματος, πρέπει, αν μη τι άλλο, να είναι όμορφη, αναδεικνύοντας με αυτόν το τρόπο την ομορφιά ως βασικό στοιχείο της έμφυλης ετεροκανονικότητας. Ωστόσο, θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι η ένσταση της αρθογράφου φαίνεται να εστιάζει στο γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκε μια γυναίκα μοντέλο και όχι μια γυναίκα της διπλανής πόρτας, με την οποία θα ήταν πιο εύκολο να ταυτιστεί μια γυναίκα. Αυτό επισημαίνεται μέσα από την αντίφαση ανάμεσα στις δύο εικόνες, των απλών και καθημερινών γυναικών από τη μια και του μοντέλου από την άλλη. Οι απλές καθημερινές γυναίκες προβάλλονται μέσα από τη φράση «τύποι ανθρώπων σαν και εμάς» ενώ το μοντέλο χαρακτηρίζεται ως «ευλογημένο με απίθανα γονίδια».

Επιπλέον, η χρήση της λέξης «προσφορά» έχει φανερά ειρωνικό τόνο καθώς θέλει να δείξει με αυτόν τον τρόπο την ασημαντότητα αυτού που κάνει η Mensch, ασκώντας της κριτική για την ενασχόληση με ζητήματα που δεν αρμόζουν στο προφίλ μιας γυναίκας που υπήρξε βουλευτρια του συντηρητικού κόμματος και κυρίως μιας γυναίκας που υπερασπιζόταν την πολιτική έναντι της εμφάνισης. Ταυτόχρονα, το παραπάνω απόσπασμα αναδεικνύει μια όχι και τόσο φεμινιστική και ανεξάρτητη όψη της Mensch. Αντίθετα, δείχνει μια γυναίκα επικεντρωμένη όχι μόνο

στην εμφάνιση, αλλά και προσανατολισμένη μέσω της εμφάνισης στην ικανοποίηση των ανδρών.

Παρακάτω σε απόσπασμα από δημοσίευμα της *Daily Mail* (6/8/2012), επανέρχεται το ζήτημα στο ενδεχόμενο της πλαστικής προσώπου που έχει κάνει η Mensch και ταυτόχρονα αναπαριστώνται οι αντιδράσεις από τα δύο φύλα αναφορικά με την προσωπικότητα της συγκεκριμένης γυναίκας. Παράλληλα, προβάλλονται διάφορες όψεις της θηλυκότητάς της, οι οποίες προσλαμβάνονται διαφορετικά ανάλογα με το φύλο. Διαβάζουμε παρακάτω:

Εάν έχει κάνει ανόρθωση προσώπου (Facelift) τότε πρέπει να μας πει το όνομα του χειρουργού, ως κάποιος που δημιούργησε κάτι τόσο λαμπερό. Οι γυναίκες τη μισούν επειδή δείχνει φανταστική χωρίς μείκ απ και είναι αδύνατη. Οι γυναίκες την αντιπαθούν επειδή φαίνεται ότι τα έχει όλα-έναν πλούσιο και ενδιαφέροντα σύζυγο και εκατομμύρια δικά της. Οι άνδρες τη μισούν επειδή τα γκριζοφορεμένα μέλη του Βρετανικού Κοινοβουλίου, που ακόμα κι αν πηδούν πάνω κάτω, σπάνια έχουν να πουν κάτι ενδιαφέρον. Η Louise έχει (να πει). Οι άνδρες τη μισούν γιατί είναι επιτυχημένη και έχει χρήματα.

Η αρθογράφος χρησιμοποιώντας την τακτική της κολακείας προκειμένου να εκμαιεύσει την πληροφορία αν η Mensch έχει κάνει πλαστική προσώπου και σε αντίθεση με το έντονα επικριτικό προηγούμενο απόσπασμα, την παρακινεί να αποκαλύψει το όνομα του πλαστικού χειρουργού, λόγω του επιτυχημένου αποτελέσματος, το οποίο αποτυπώνεται στη «λαμπερή» εμφάνιση που έχει αποκτήσει. Η λαμπρότητα της εμφάνισής της, χωρίς η ίδια η Mensch να το έχει παραδεχτεί, τουλάχιστον τη δεδομένη χρονική στιγμή, αποδίδεται στην επέμβαση ενός πλαστικού χειρουργού, του οποίου το όνομα δε γνωστοποιείται.

Αν και αρχικά γίνεται αυτή η αναφορά στη συνέχεια η αρθογράφος προβάλλει τις αντιδράσεις που προκαλεί η προσωπικότητα της Mensch σε άνδρες και γυναίκες. Τα αισθήματα που προκαλεί και στα δύο φύλα είναι κοινά: μίσος και ζήλια. Τα συναισθήματα αυτά προκαλούνται για διαφορετικούς λόγους για καθένα από τα δύο φύλα. Έτσι για τις γυναίκες η Mensch είναι αιτία μίσους και αντιπάθειας καταρχήν γιατί είναι όμορφη χωρίς τη χρήση τεχνητών μέσων, όπως το μείκ απ και είναι και αδύνατη. Πρώτα, λοιπόν, τίθεται η αψεγάδιαστη εξωτερική εμφάνιση. Στη συνέχεια παρατίθεται η επιτυχημένη προσωπική ζωή, η οποία ορίζεται από τα

χρήματα τόσο της ίδιας όσο και του συζύγου της. Η φράση «έχει ένα πλούσιο και ενδιαφέροντα σύζυγο» καταρχήν της δίνει έναν ενεργητικό ρόλο καθώς αναπαρίσταται στο ρόλο του υποκειμένου, το οποίο έχει στην κατοχή του ένα «πλούσιο σύζυγο». Επιπλέον, ο άνδρας αυτός είναι «πλούσιος», άρα η οικονομική και κοινωνική του θέση μπορεί να αξιολογηθεί ως ισχυρή ενώ χαρακτηρίζεται και ως «ενδιαφέρον», γεγονός που του προσδίδει μια ελκυστικότητα. Ο ενεργητικός της ρόλος τονίζεται και από το γεγονός ότι εκτός από τον «πλούσιο και ενδιαφέροντα σύζυγο» η ίδια έχει «εκατομμύρια δικά της». Με αυτό τον τρόπο προβάλλεται ως μια ανεξάρτητη από το σύζυγο της γυναίκα.

Η επιτυχία του συγκεκριμένου θηλυκού υποκειμένου ορίζεται μέσα από το κυρίαρχο πρότυπο που προωθείται και από τα ΜΜΕ, στις συνθήκες της μετανεωτερικότητας. Όμορφη, αδύνατη και πλούσια. Εάν υποθέσουμε ότι η Mensch είναι φορέας των παραπάνω χαρακτηριστικών και οι γυναίκες τη ζηλεύουν επειδή δεν είναι οι ίδιες φορείς αυτών, προβάλλεται ένα πρότυπο θηλυκότητας που κυριαρχεί στη συγκεκριμένη κοινωνία. Αυτό ακόμα και όταν δεν υπάρχει, μέσα από την επιθυμία απόκτησής του υφίσταται.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στους λόγους που οι άνδρες τρέφουν αισθήματα μίσους και αντιπάθειας για τη Mensch. Οι άνδρες τη μισούν γιατί, σύμφωνα με την αρθογράφο, λέει ενδιαφέροντα πράγματα ενώ έχει και χρήματα. Παρατηρούμε ότι η εικόνα της Mensch συμπληρώνεται με το χαρακτηριστικό της δυνατότητας εκφοράς λόγου γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στην εξυπνάδα της. Άρα η Mensch προβάλλεται ως όμορφη, αδύνατη, πλούσια και ιδιαίτερα έξυπνη. Στο παράθεμα αυτό, εκτός από το ολοκληρωμένο περίγραμμα της εικόνας της Mensch, υφέρπει με αφορμή την προσωπικότητα της και ένας στερεοτυπικός διαχωρισμός ανάμεσα στα δύο φύλα.

Μέσα από τη περίπτωση της Mensch, η οποία προβάλλεται να ξεχωρίζει τόσο για την ομορφιά, τον πλούτο και την εξυπνάδα της σε σχέση με τους άνδρες όσο και με τις γυναίκες, τα θηλυκά υποκείμενα αναπαριστώνται ως ζηλόφθονα, τα οποία εστιάζουν στην όμορφη εξωτερική εμφάνιση, στον πλούσιο γάμο και στα χρήματα εν γένει. Τα αρσενικά υποκείμενα από την άλλη εμφανίζονται να τη μισούν για την εξυπνάδα της, η οποία ορίζεται μέσα από την ικανότητα εκφοράς συναρπαστικών λόγων ενώ τα χρήματα είναι κοινό σημείο και για τα δύο φύλα. Στο συγκεκριμένο

απόσπασμα προκύπτει ότι ο λόγος και η εξυπνάδα συνδέονται με τα αρσενικά υποκείμενα ενώ η εξωτερική εμφάνιση με τα θηλυκά με κοινό σημείο συνάντησης τα χρήματα.

Συμπερασματικά

Η θηλυκότητα της Mensch τίθεται μέσα από τα δημοσιεύματα στο προσκήνιο. Στη διαδικασία αυτή φαίνεται να διατηρεί η ίδια η Mensch πρωταγωνιστικό ρόλο καθώς οι δηλώσεις της αναφορικά με την εμφάνισή της «πυροδοτούν» αντιδράσεις και σχόλια από τα ΜΜΕ. Παρατηρούμε ότι η Mensch αν και δηλώνει τη δυσaréσκειά της αναφορικά με την ενασχόληση των ΜΜΕ με την εμφάνισή της, η ίδια προβαίνει στη διατύπωση διαφορούμενων και υπαινικτικών σχολίων για αυτήν, τα οποία κρατούν αποστάσεις από μια σαφή απάντηση που θα έλυνε το «μυστήριο». Εμφανίζεται, λοιπόν, να τονίζει ταυτόχρονα τόσο την πολιτική της ιδιότητα όσο και την εξωτερική της εμφάνιση μέσα από τα λόγια της.

Παράλληλα, όμως, διαπιστώνουμε ότι στα δημοσιεύματα δεν θίγεται κάποιο πολιτικό ζήτημα στο οποίο να καλείται να πάρει θέση, τοποθετώντας με αυτόν τον τρόπο την εξωτερική εμφάνιση στην κορυφή της πολιτικής ατζέντας για το συγκεκριμένο υποκείμενο.

Ταυτόχρονα, εμφανίζονται διάφορες όψεις της θηλυκότητας της Mensch, οι οποίες δημιουργούν ένα δύσκολα προσεγγίσιμο θηλυκό υποκείμενο. Η Mensch αναπαρίσταται ως έξυπνη και διπλωματική όταν αρνείται να απαντήσει ευθέως αν έχει προβεί στη διαδικασία της πλαστικής. Προβάλλεται, επίσης, ως μια ιδιαίτερα όμορφη, ισχυρή και θηλυκή γυναίκα μέσα από τις φωτογραφίες, οι οποίες συνδέουν την εμφάνιση με το προφίλ μιας δυναμικής γυναίκας.

Η υπερβολική προβολή της θηλυκότητας της Mensch έχει ως αποτέλεσμα τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική στην εμφάνιση δημιουργώντας ένα υποκείμενο, το οποίο μπορεί να προσεγγιστεί και ως διασημότητα καθώς η ζωή του βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των ΜΜΕ. Ταυτόχρονα, ο πολιτικός λόγος και η δράση τα οποία μόνο στα λόγια και όχι στην πράξη φαίνεται να την ενδιαφέρουν, εξοστρακίζονται από τη δημόσια σφαίρα.

6.6.2 Πλαστικοποιώντας την πολιτική

Όπως είδαμε και στην προηγούμενη ενότητα, μέσω της φημολογούμενης πλαστικής επέμβασης της Mensch, η κοσμητική χειρουργική απασχολεί έντονα το δημοσιογραφικό σχολιασμό διαγράφοντας μέσω αυτού μια σχέση, ανάμεσα στην πολιτική και την πλαστική επέμβαση. Αυτή σχετίζεται με το υπάρχον κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο, στο οποίο η εικόνα φαίνεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο που αντιμετωπίζονται τα λόγια και τα έργα των υποκειμένων.

Στο πλαίσιο της άρθρωσης ενός αντιφατικού λόγου εκ μέρους της Mensch, ο οποίος υποδαυλίζει τη διάσταση λόγων και έργων, στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Daily Mail* (3/1/2012), η Mensch αναφέρεται με επικριτικό τόνο στα δημοσιεύματα που την εμφανίζουν να έχει κάνει πλαστική επέμβαση, επισημαίνοντας ότι με αυτόν τον τρόπο υποτιμάται το έργο των γυναικών πολιτικών και ταυτόχρονα επισκιάζεται η πολιτική τους δράση. Χαρακτηριστικά αναφέρεται παρακάτω:

Η κυρία Mensch καταδίκασε τις εικασίες ότι έχει υποβληθεί σε ανόρθωση προσώπου (facelift)-απέρριψε να αρνηθεί τον περασμένο Οκτώβρη ότι είχε κάνει κοσμητική χειρουργική και ισχυρίστηκε ότι η ενασχόληση με την εμφάνισή της επισκιάζει τις πολιτικές της δηλώσεις. Δήλωσε στο *GQ* ότι ήταν σεξιστικό να «ευτελίζουν μια γυναίκα πολιτικό βασιζόμενοι στην εμφάνισή της» και αναφέρθηκε στις συχνά χρησιμοποιούμενες φωτογραφίες με τα χαρακτηριστικά παπούτσια της Υπουργού των Εσωτερικών Theresa May.

Υιοθετώντας έναν επιθετικό τόνο, όπως φανερώνει η χρήση του ρήματος «καταδίκασε», η Mensch εμφανίζεται να ψέγει τη μη ενασχόληση των ΜΜΕ με τις «πολιτικές της δηλώσεις» και την εστίασή τους στην εμφάνιση, η οποία «επισκιάζει» την πολιτική σύμφωνα με τη Mensch. Αυτό αποδεικνύεται όχι μόνο από τη δική της περίπτωση, αλλά και από την περίπτωση της Αγγλίδας υπουργού Εξωτερικών, η οποία δέχεται κριτική για την επιλογή της να φοράει εκκεντρικά παπούτσια. Με αυτόν τον τρόπο η Mensch καταδεικνύει ότι η εστίαση των ΜΜΕ στην εξωτερική εμφάνιση των γυναικών πολιτικών είναι μια πάγια τακτική αντιμετώπισης από αυτά.

Ωστόσο, αυτή η εστίαση των ΜΜΕ στην εμφάνιση φαίνεται να είναι μια αλληλοτροφοδοτούμενη σχέση καθώς η Mensch εμφανίζεται να ασχολείται μόνο με την εμφάνισή της και αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι προβάλλεται να είναι σε μια

διαρκή διαδικασία διάγνωσης, απόρριψης ή απόκρυψης περιστατικών που αφορούν σε αυτή. Αυτό καταδεικνύεται μέσα από τη χρήση των ρημάτων «καταδίκασε» και «απέρριψε» τα οποία αφορούν σε δημοσιεύματα που σχετίζονται με πλαστικές επεμβάσεις στο πρόσωπό της.

Ταυτόχρονα και επικουρικά στην παραπάνω επισήμανση πρέπει να σημειώσουμε ότι η δήλωση της Mensch στο περιοδικό *GQ* για το σεξιστικό τρόπο αντιμετώπισης των γυναικών πολιτικών συνοδεύεται και από μια σειρά φωτογραφιών, στις οποίες αναφερθήκαμε και προηγουμένως και οι οποίες εμφανώς εστιάζουν στην εμφάνισή της. Ως αποτέλεσμα αυτών είναι τα λόγια και οι εικόνες να μη συμβαδίζουν και η Mensch να εμφανίζεται ως αυτοδιαψευσμένη.

Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Telegraph* (5/10/2011), η δημοσιογράφος προβαίνει στη μερική αναπαραγωγή της συνέντευξης της Mensch, στην εφημερίδα *Guardian* (30/09/2011), την οποία συναντήσαμε και νωρίτερα και η οποία αναφέρεται στα σημάδια που εντοπίστηκαν από τη δημοσιογράφο και τα οποία προβάλλονται ως αποδεικτικά της πλαστικής επέμβασης. Παράλληλα, αναφέρεται και σε χαρακτηριστική δήλωση της Mensch, η οποία προβάλλει την πολιτική διάσταση του ζητήματος. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Αυτό το σαββατοκύριακο φημολογούνταν ότι η Louise Mensch, η 40άχρονη υποψήφια με τους συντηρητικούς για το Corby και το East Northamptonshire, υπεβλήθη σε ένα «Σικάγο Facelift»-δημοφιλές στις νεαρές γυναίκες, το οποίο έχει, επίσης, σύντομο χρόνο ανάρρωσης. Μια δημοσιογράφος που της έπαιρνε συνέντευξη παρατήρησε ότι «οι τομές στις πτυχές όπου τα αυτιά και τα μάγουλα συναντώνται, δείχνουν τόσο φρέσκες, που ακόμα έχουν λεπτές γραμμές υπολειμμάτων». Όταν ρωτήθηκε ευθέως από αυτήν που έπαιρνε τη συνέντευξη εάν αυτός ήταν ο λόγος, η Mensch απάντησε «χωρίς να το αρνηθώ, αρνούμαι να απαντήσω στην ερώτησή σου, επειδή όσο πιο σύντομα το κάνω αυτό θα αποφύγω να γίνω υπουργός της μάσκαρα».

Η αναφορά στην ηλικία της Mensch, «40 ετών» και στην πολιτική της ιδιότητα «υποψήφια με τους συντηρητικούς για το Corby και το East Northamptonshire» τιθέμενα στην αρχή τους αποσπάσματος συνθέτουν την ηλικιακή και πολιτική της ταυτότητα, στοιχεία που της προσδίδουν κύρος. Ακολούθως, γίνεται η αναφορά στη «φημολογούμενη πλαστική επέμβαση», που προέβη. Μάλιστα,

κατονομάζεται ο τύπος πλαστικής που έκανε ως «Σικάγο Facelift» δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι υπάρχουν διάφορες τεχνικές πλαστικών επεμβάσεων. Στο σημείο αυτό προστίθεται η πληροφορία ότι η τεχνική αυτή υιοθετείται από «νέες γυναίκες» προβάλλοντας αφενός τη σπουδαιότητα του παράγοντα ηλικία στις διάφορες τεχνικές πλαστικών επεμβάσεων και αφετέρου την εμπορευματοποίηση που χαρακτηρίζει αυτόν τον τομέα.

Παράλληλα, αφενός η αναφορά στην ηλικία της Mensch «40 ετών» και αφετέρου η αναφορά στο συγκεκριμένο λίφτινγκ, το οποίο επιλέγεται από «νέες γυναίκες» μπορεί να ειπωθεί και ως ένας υπαινιγμός για την ηλικία της Mensch. Προβαίνει, δηλαδή, σε μια πλαστική που το κάνουν νεότερες από αυτήν γυναίκες, δείχνοντας μια προτίμηση στη νεαρή εικόνα και η οποία δε συμβαδίζει με την πραγματική ηλικία της. Από την άλλη, όμως, η ηλικία των 40 μπορεί να θεωρηθεί, σύμφωνα με το απόσπασμα, μια νεαρή ηλικία, επεκτείνοντας με αυτόν τον τρόπο τις ηλικιακές διαστάσεις και αμφισβητώντας την ηλικιακή αύξηση μέσα από την εξωτερική εμφάνιση.

Η δημοσιογράφος προσπαθεί να διαπιστώσει με βάσεις τις ενδείξεις που έχει από την εμφάνιση του προσώπου της Mensch αν έχει υποβληθεί σε πλαστική επέμβαση. Φανερώνεται με αυτόν τον τρόπο μια έντονη προσπάθεια εισχώρησης στην προσωπική ζωή της συγκεκριμένης γυναίκας, αλλά και η σημασία που δίνεται στον εντοπισμό και στην ανάδειξη της πλαστικής επέμβασης. Η Mensch θέτοντας όρια εκ πρώτης όψεως σε αυτήν την προσπάθεια εισόδου στην ιδιωτικότητά της τη συνδέει με την υποτίμηση της πολιτικής ιδιότητας των γυναικών πολιτικών, δίνοντας πολιτικές διαστάσεις στο θέμα. Η χαρακτηριστική της αναφορά «όσο πιο σύντομα το κάνω αυτό θα αποφύγω να γίνω υπουργός της μάσκαρα» αποτελεί ένα σκωπτικό σχόλιο για τον τρόπο που αντιμετωπίζονται οι γυναίκες πολιτικοί από τα ΜΜΕ, των οποίων το ενδιαφέρον μονοπωλείται από ζητήματα που αφορούν στην εξωτερική εμφάνιση. Η χαρακτηριστική έκφραση «υπουργός της μάσκαρα» καταδεικνύει τη σύνδεση που κάνουν τα ΜΜΕ ανάμεσα στην πολιτική και στην εμφάνιση.

Και στο ίδιο δημοσίευμα της *Telegraph* (5/10/2011), αμέσως μετά το παραπάνω απόσπασμα, λειτουργώντας κατά κάποιο τρόπο ενισχυτικά στην προηγούμενη δήλωση της Mensch και απενοχοποιώντας ως ένα βαθμό την πλαστική

για τους πολιτικούς γίνεται η αναφορά στη μη μοναδικότητα της ως πολιτικού που προβαίνει σε πλαστικές επεμβάσεις. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε παρακάτω:

Είχε ένα δίκιο, αλλά δεν είναι η μοναδική πολιτικός που της έχει εκτοξευθεί η κατηγορία για πλαστική επέμβαση. Ο Vladimir Putin προκάλεσε σάλο τον τελευταίο μήνα όταν εμφανίστηκε στο συμβούλιο της Ενωμένης Ρωσίας μοιάζοντας σαν να είχε κάνει κάποια «δουλειά». Οι σακούλες κάτω από τα μάτια του, βαριές μετά από πολλά χρόνια άγρυπνων νυκτών στο προσκήνιο της πολιτικής, είχαν εξαφανιστεί. Στη θέση τους ήταν ένα δέρμα τόσο απαλό και φωτεινό που έμοιαζε λιγάκι με μοντέλο από διαφήμιση της Touche Eclat.

Η πλαστική επέμβαση χαρακτηρίζεται ως «κατηγορία» για έναν/μία πολιτικό που προβαίνει σε αυτή και με αυτόν τον τρόπο νοσηματοδοτείται αρνητικά ως πράξη. Ταυτόχρονα, δηλώνεται ότι η Mensch δεν είναι η «μοναδική» πολιτικός που έχει προβεί στη διαδικασία της κοσμητικής χειρουργικής. Χαρακτηριστικά αναφέρεται το παράδειγμα του νυν Προέδρου της Ρωσίας Vladimir Putin, ο οποίος έκανε αισθητική επέμβαση στα μάτια του και η οποία μεταφορικά χαρακτηρίζεται ως «δουλειά». Η αναφορά στο συγκεκριμένο πολιτικό αναδεικνύει το γεγονός ότι οι πλαστικές επεμβάσεις είναι μια διαδικασία, η οποία δε γνωρίζει έμφυλους περιορισμούς, με την έννοια ότι επιδίδονται σε αυτές τόσο οι γυναίκες όσο και οι άνδρες.

Οι σακούλες κάτω από τα μάτια αποδίδονται αποκλειστικά στις έντονες πολιτικές του υποχρεώσεις και όχι για παράδειγμα στην ηλικία του, όπως αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στις γυναίκες πολιτικούς και το συναντήσαμε και στην περίπτωση της Kirchner. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται μια έμφυλη διάσταση στον τρόπο που αντιμετωπίζονται άνδρες και γυναίκες πολιτικοί όταν προβαίνουν σε πλαστικές επεμβάσεις. Πιο συγκεκριμένα, εδώ ο Putin αναπαρίσταται ως ένας σκληρά εργαζόμενος πολιτικός, του οποίου η απαιτητική του πολιτική δραστηριότητα απεικονίζεται στα χαρακτηριστικά του προσώπου του. Για αυτό το λόγο, αυτά έπρεπε να ομαλοποιηθούν για να δείχνει ακούραστος και ενεργητικός, έτσι όπως πρέπει να είναι ένας Πρόεδρος μιας χώρας, δικαιολογώντας τρόπο τινά τη διαδικασία της πλαστικής. Πρέπει να παρατηρήσουμε, όμως, ότι τόσο στις περιπτώσεις της Rouseff και της Kirchner όσο και στην περίπτωση της Mensch οι πλαστικές επεμβάσεις και εν γένει η εξωτερική τους εμφάνιση ποτέ δεν δικαιολογήθηκε με βάση την πολιτική

τους δραστηριότητα, αλλά αντίθετα επικρίθηκε και μάλιστα θεωρήθηκε τρόπο τινά ως αποτέλεσμα της γυναικείας ματαιοδοξίας.

Με βάση τις παραπάνω αναφορές προκύπτει μια σύνδεση ανάμεσα στην πολιτική και την εμφάνιση, στην οποία συνδετικός κρίκος είναι η πλαστική επέμβαση. Η έντονη και απαιτητική πολιτική δραστηριότητα του Putin, σύμφωνα με το απόσπασμα αυτό, αποτυπώνεται στην εξωτερική του εμφάνιση, από την οποία προκύπτει η αναγκαιότητα της διόρθωσής της προκειμένου να είναι αισθητικά άψογη. Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι ένας πολιτικός του βεληνεκούς του Putin προβάλλεται σαν να είναι μοντέλο διαφήμισης, όπως προκύπτει από την αναφορά ότι «έμοιαζε λιγάκι με μοντέλο από διαφήμιση», συμβάλλει στη δημιουργία μιας προσωπικότητας που αφενός η εικόνα διαδραματίζει το σημαντικότερο ρόλο και αφετέρου η απόκτηση αυτής της τέλει εικόνας λειτουργεί στην κατεύθυνση της προώθησής της, σαν να είναι διαφημιστικό προϊόν. Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται τρόπο τινά ότι το έργο ενός πολιτικού συνδέεται με την εξωτερική εικόνα του σε πολύ μεγάλο βαθμό, η οποία φαίνεται να είναι εξίσου σημαντική με το πολιτικό έργο αναδεικνύοντας ότι η πολιτική ταυτίζεται περισσότερο με το φαίνεσθαι παρά με το είναι.

Ενώ στο ίδιο δημοσίευμα της *Telegraph* (5/10/2011), εκτός από την αναφορά στον Putin, αναφέρονται τρία επιπλέον πρόσωπα από τη δημόσια ζωή της Αγγλίας, τα οποία έχουν παραδεχθεί ότι έχουν υποβληθεί σε πλαστικές επεμβάσεις καταδεικνύοντας πόσο γενικευμένη είναι η χρήση της πλαστικής επέμβασης από τα πρόσωπα που είναι δημοσίως αναγνωρίσιμα. Χαρακτηριστικά αναφέρονται δύο γυναίκες παρουσιάστριες τηλεοπτικών ειδήσεων και ένας στρατηγός. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ο στρατηγός Sir Mike Jackson παραδέχτηκε ότι οι σακούλες κάτω από τα μάτια αφαιρέθηκαν-ενώ η Anne Robinson παραδέχτηκε ένα λίφτινγκ 9.000 λιρών. «Οτιδήποτε επιτρέπει στις γυναίκες να νιώθουν καλύτερα με τους εαυτούς τους, αξίζει τα λεφτά» δήλωσε. Πράγματι έμοιαζα με τρακαρισμένο αμάξι για μερικές εβδομάδες. Άλλα σύντομα τέλειωσε και ένιωθα πολύ καλύτερα». Η υπέροχη Kay Burley πρόσφερε στον εαυτό της ένα λίφτινγκ προσώπου για τα πεντηκοστά γενέθλιά της τον περασμένο Δεκέμβριο και δεν φοβάται να το παραδεχθεί. «Είμαι στην τηλεόραση, το οποίο είναι ένα οπτικό μέσο», δήλωσε.

Αν και το παραπάνω απόσπασμα δεν αναφέρεται συγκεκριμένα στη Mensch, ωστόσο, σχετίζεται με αυτή καθώς αφενός έχει γίνει προηγούμενη αναφορά σε αυτήν στο ίδιο δημοσίευμα και αφετέρου αναφέρεται σε άλλα δημόσια πρόσωπα που κατέχουν θέσεις κύρους και τα οποία έχουν υποβληθεί στη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων, με μόνη διαφορά σε σχέση με τη Mensch, τη δεδομένη χρονική στιγμή, ότι το έχουν παραδεχθεί. Χαρακτηριστικά στο απόσπασμα αυτό αναφέρονται ένας στρατηγός και δύο παρουσιάστριες τηλεοπτικών ειδήσεων. Η αναφορά σε έναν άνδρα στρατηγό που έχει τον τίτλο (Sir) και ο οποίος έχει παραδεχθεί ότι έχει κάνει πλαστική επέμβαση εκτός από την έκπληξη που ενδεχομένως μπορεί να προκαλέσει αρχικά λειτουργεί στην κατεύθυνση της απενοχοποίησης της πράξης της πλαστικής επέμβασης. Ταυτόχρονα, αναδεικνύει τη γενικευμένη χρήση της, η οποία γίνεται ανεξαιρέτως φύλου και κοινωνικής θέσης, γεγονός που το συναντήσαμε και νωρίτερα στην περίπτωση του Προέδρου της Ρωσίας, Putin.

Στην περίπτωση της Anne Robinson, δημοσιογράφου και παρουσιάστριας επί σειράς ετών στον τηλεοπτικό σταθμό του *bbc* η πληροφορία για την παραδοχή της πλαστικής επέμβασης συνοδεύεται από την αναφορά στο κόστος της επέμβασης. Η αναφορά στο διόλου ευκαταφρόνητο ποσό των 9000 λιρών που κόστισε η επέμβαση της προσδίδει μια κοινωνική διάσταση καθώς υποδηλώνει ότι το κόστος μιας τέτοιας επέμβασης δεν μπορεί να είναι εύκολα διαχειρίσιμο από διάφορες κοινωνικές ομάδες και ότι η οικονομική κατάσταση και η κοινωνική θέση είναι σημαντικοί παράγοντες που καθορίζουν την πραγματοποίηση ή όχι μιας τέτοιας επέμβασης. Επιπλέον, η φράση της ότι «οτιδήποτε επιτρέπει στις γυναίκες να νιώθουν καλύτερα με τους εαυτούς τους, αξίζει τα λεφτά» δίνει μια απελευθερωτική διάσταση στην πλαστική επέμβαση καθώς προβάλλεται ως μια διαδικασία η οποία δημιουργεί αυτοπεποίθηση στις γυναίκες παρακάμπτοντας, ωστόσο, το οικονομικό σκέλος της συγκεκριμένης διαδικασίας, το οποίο την καθιστά μια ανέφικτη πράξη για αρκετές γυναίκες.

Η δεύτερη παρουσιάστρια ειδήσεων του ειδησεογραφικού τηλεοπτικού δικτύου *Sky News*, Kay Barley προβαίνει και αυτή σε δήλωση παραδοχής μιας πλαστικής επέμβασης, η οποία προβάλλεται ως δώρο για τα πεντηκοστά της γενέθλια. Στη συγκεκριμένη περίπτωση τίθεται το ζήτημα της ηλικίας και πώς αυτή επηρεάζει την εμφάνιση μιας παρουσιάστριας, η οποία θέλει να διατηρείται όμορφη και νέα προκειμένου να είναι αρεστή στο τηλεοπτικό κοινό. Η τελευταία φράση της

«Είμαι στην τηλεόραση, το οποίο είναι ένα οπτικό μέσο» εξάλλου είναι δηλωτική του ρόλου που διαδραματίζει η τηλεόραση ως μέσο στην εικόνα μιας γυναίκας δημοσιογράφου-παρουσιάστριας. Παράλληλα, η παραδοχή της πλαστικής επέμβασης συνοδεύεται από το ρήμα «δεν φοβάται» γεγονός που δείχνει ότι η πλαστική επέμβαση είναι μια διαδικασία της οποίας η παραδοχή φέρει ένα ειδικό βάρος, το οποίο μπορεί να κοστίσει σε ένα υποκείμενο. Εξάλλου, στο προηγούμενο απόσπασμα η πλαστική επέμβαση στην περίπτωση της Mensch είχε χαρακτηριστεί ως «κατηγορία».

Αυτές οι αναφορές σε προσωπικότητες που δημόσια έχουν παραδεχθεί ότι έχουν κάνει πλαστικές επεμβάσεις στο πρόσωπό τους και που συνοδεύουν την αναφορά στη Mensch και στη φημολογούμενη επέμβαση στα χαρακτηριστικά του προσώπου της υποδεικνύουν τη σχέση που αναπτύσσεται ανάμεσα στην προσωπική και στη δημόσια εικόνα ενός υποκειμένου που δραστηριοποιείται ενεργά στο δημόσιο χώρο και λόγο. Η κοσμητική χειρουργική προβάλλεται ως ένα μέσο χάρη στο οποίο επιτυγχάνεται η εξομάλυνση της εικόνας των υποκειμένων, αλλά και ως ένα εργαλείο με το οποίο αποκτάται η αυτοπεποίθηση μιας γυναίκας που έχει περάσει την περίοδο της νεότητας.

Οι παραπάνω αναφορές από το συγκεκριμένο δημοσίευμα της *Telegraph* μπορούν να εκληφθούν και ως μια παρότρυνση προς τη Mensch να παραδεχθεί και αυτή δημόσια ότι έχει κάνει πλαστική επέμβαση. Αυτή η φημολογούμενη πλαστική επέμβαση, η οποία προκάλεσε σωρεία σχολίων θέτοντας στο προσκήνιο της συζήτησης τη Mensch και την εξωτερική της εμφάνιση επιβεβαιώθηκε σε μια συνέντευξη που έδωσε η Mensch σε τηλεοπτική εκπομπή του *bbc*. Σε απόσπασμα από δημοσίευμα που αναρτήθηκε στην ηλεκτρονική διεύθυνση του *bbc* (25/4/2013), η Mensch, έχοντας αποχωρήσει από την πολιτική ζωή και χρησιμοποιώντας την αποχώρησή της ως επιχείρημα, παραδέχεται ότι έχει κάνει πλαστική επέμβαση. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

Η πρώην βουλευτρια του Συντηρητικού Κόμματος Louise Mensch παραδέχθηκε ότι είχε κάνει λίφτινγκ προσώπου ενώ ήταν βουλευτρια. Δήλωσε στο *BBC Newsnight* ότι «έκανα ένα μικρό τέντωμα στο πρόσωπό μου».

Η Mensch, όπως μας πληροφορεί η λέξη «πρώην», δεν είναι πια βουλευτρια του Συντηρητικού κόμματος. Η πληροφορία συνδέεται με την επόμενη φράση στην

οποία δηλώνεται ότι έκανε λήφτινγκ προσώπου στη διάρκεια της θητείας της. Στο πλαίσιο αυτό παρατηρούμε ότι η λέξη «βουλευτρία» αναφέρεται δύο φορές μέσα στο απόσπασμα τονίζοντας την ιδιότητα που είχε όταν έκανε την πλαστική επέμβαση. Η χρήση της λέξης «παραδέχθηκε» φανερώνει ένα είδος ενοχής, η οποία συνδέεται με τη χρονική περίοδο κατά την οποία ήταν βουλευτρία. Με αυτόν τον τρόπο υποδηλώνεται ότι οι πλαστικές επεμβάσεις για τους πολιτικούς και ειδικότερα για τις γυναίκες, δεν είναι μια απενοχοποιημένη διαδικασία, αλλά αντίθετα φέρει ένα ειδικό βάρος, του οποίου οι πολιτικοί φαίνεται να αντιλαμβάνονται ότι είναι δυνατό να λειτουργήσει αρνητικά στην πολιτική τους καριέρα.

Παράλληλα, η παραδοχή της πλαστικής επέμβασης έγινε σε τηλεοπτική εκπομπή, δηλαδή δημόσια, γεγονός που δείχνει ότι η ζωή της Mensch είναι συνυφασμένη με τη δημοσιότητα, η οποία μάλιστα φαίνεται να τη χρησιμοποιεί εξυπηρετώντας κατά κάποιο τρόπο τα συμφέροντά της. Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι το ζήτημα με το οποίο απασχολεί το δημόσιο λόγο είναι η εξωτερική εμφάνιση φανερώνοντας το βαθμό εστίασης σε αυτήν τόσο από την ίδια όσο και από τα ΜΜΕ. Ταυτόχρονα, στο απόσπασμα παρατίθεται και φράση της ίδιας, η οποία δηλώνοντας ότι προέβη σε ένα «μικρό τέντωμα», ενδεχομένως, επιθυμεί να υποβαθμίζει το μέγεθος της πλαστικής επέμβασης που έκανε και δείχνει ότι χρησιμοποιεί τα ΜΜΕ για την αυτοπροβολή της με μέσο την εμφάνισή της.

Στη συνέχεια, στο ίδιο δημοσίευμα από το *bbc* (25/4/2013) κάνοντας έναν έξυπνο ελιγμό, επαναλαμβάνει σχεδόν την ίδια φράση που χρησιμοποιούσε όταν τη ρωτούσαν για το λήφτινγκ προσώπου. Αναφέρει, δηλαδή, ότι είχε αρνηθεί να το παραδεχθεί όταν είχε ερωτηθεί από τη δημοσιογράφο της *Guardian* επειδή δεν ήθελε να ασχολούνται με την εμφάνισή της, αλλά με την πολιτική της. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Έκανα ένα μικρό τέντωμα στο πρόσωπό μου και θυμάμαι ότι ρωτήθηκα για αυτό από την *Guardian*- ρωτήθηκα εάν είχα κάνει λήφτινγκ προσώπου γιατί είχα σημάδια κάτω από το σαγόني μου. Αρνήθηκα να απαντήσω στην ερώτηση, όχι επειδή ντρεπόμουν για τη διαδικασία, αλλά επειδή οι άνθρωποι πάντα προσπαθούν να υποτιμήσουν τις γυναίκες πολιτικούς βασιζόμενοι στην εμφάνισή τους. Αλλά καθώς δεν είμαι πια πολιτικός και η κυβέρνηση έφερε στη δημοσιότητα αυτήν την πολύ ευαίσθητη έρευνα φαίνεται μια καλή χρονική στιγμή για να μιλήσω για αυτό.

Η Mensch αναφέρεται στη συνέντευξή της στην εφημερίδα *Guardian*, κατά την οποία η δημοσιογράφος επίμονα τη ρωτάει αν έχει κάνει πλαστική επέμβαση στο πρόσωπό της, αναφερόμενη μάλιστα σε ενδείξεις του προσώπου της, γεγονός που φανερώνει αγένεια και μη σεβασμό στο δικαίωμα στην ιδιωτικότητα του υποκειμένου. Από την άλλη δείχνει ότι το πρόσωπο ενός πολιτικού και ειδικότερα μιας γυναίκας πολιτικού συγκεντρώνει σε μεγάλο βαθμό την προσοχή των ΜΜΕ.

Η Mensch χαρακτηριστικά δεν αναφέρεται στη δημοσιογράφο που της πήρε τη συνέντευξη, αλλά γενικά και αόριστα στην εφημερίδα. Αυτού του είδους η αναφορά, ενδεχομένως, φανερώνει μια υποτίμηση ως προς το πρόσωπο της δημοσιογράφου καθώς το όνομά της είναι γνωστό και δημοσιοποιημένο μετριάζοντας ως ένα βαθμό το επιχείρημα ότι θα μπορούσε να το κάνει αυτό για λόγους προστασίας. Παράλληλα, φανερώνει και μια συλλογική απόδοση ευθύνης στο συγκεκριμένο δημοσιογραφικό μέσο για αυτήν της τη μεταχείριση⁵¹. Επαναλαμβάνει το ίδιο μοτίβο αναφορικά με το λόγο άρνησής της να απαντήσει στο συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο και το οποίο το συνδέει με το παρόν. Στο παρόν δεν είναι ενεργεία πολιτικός για αυτό επιλέγει να παραδεχτεί την πλαστική επέμβαση ενώ χρησιμοποιεί και ένα επιχείρημα που αφορά κοινωνικούς λόγους για τους οποίους αποκαλύπτει την πλαστική επέμβαση⁵².

Η Mensch αν και δηλώνει όχι πια πολιτικός λειτουργεί με πολιτικούς όρους καθώς επαναφέρει την πολιτική μέσω αυτής της οδού στο προσκήνιο. Παραδέχεται

⁵¹ Σε έρευνα που διεξήχθη από το περιοδικό *International Socialism*, το 2003 για το πολιτικό προφίλ των αναγνωστών της εφημερίδας *Guardian* δείχθηκε ότι το 80% των αναγνωστών και αναγνώστριών της *Guardian* προέρχεται από ανθρώπους που ψηφίζουν το Εργατικό κόμμα. Εξάλλου, ο συντάκτης της *Guardian* Ian Katz σε άρθρο του Wells Matt, που δημοσιεύθηκε στην *Guardian*, στις 16/10/2004, με τίτλο: «World writes to undecided voters», δήλωσε χαρακτηριστικά το 2004: «...δεν είναι μυστικό ότι είμαστε μια κεντρο-αριστερή εφημερίδα». Η Mensch προέρχεται από το χώρο του Συντηρητικού κόμματος με αποτέλεσμα να διαφαίνεται μια αντιπαλότητα στις δύο πλευρές. Αυτό μπορεί να φανεί καταρχήν στην πίεση που ασκήθηκε στη Mensch από τη συγκεκριμένη δημοσιογράφο για να απαντήσει στην ερώτηση αν έχει κάνει πλαστική επέμβαση κάτι που δε συνέβη σε άλλες συνεντεύξεις της Mensch. Επίσης, μπορεί να διαφανεί στο γεγονός ότι γίνεται από μέρους της μια γενική αναφορά στην εφημερίδα *Guardian*. Τέλος, αυτό μπορεί να γίνει ακόμα πιο ορατό και από ένα άλλο απόσπασμα που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα *Daily Mail* (3/1/2012), αμέσως μετά την ανακοίνωση της παραίτησης της Mensch από το βουλευτικό αξίωμα και στο οποίο μεταξύ άλλων αναφέρει χαρακτηριστικά η δημοσιογράφος και το οποίο αποτελεί ενδεικτικό της σχέσης ανάμεσα στη Mensch ως βουλευτριά του Συντηρητικού κόμματος και της εφημερίδας *Guardian*: «Είμαι σίγουρη ότι οι φεμινίστριες *Guardianistas* θα στενοχωρηθούν πολύ που εγκατέλειψε την γυναικεία αδελφότητα ενώ την ίδια στιγμή θα λένε πόσο χαρούμενες είναι που έφυγε δεδομένου ότι ήταν μια σκληρή δεξιά.

⁵² Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, το Υπουργείο Υγείας στην Αγγλία (Department of Health in England), σε μια έρευνα που έκανε για την κοσμητική χειρουργική διαπίστωσε ότι δεν διεξάγονται με τόσο ασφαλή τρόπο και καλεί σε αυστηρότερους ελέγχους σε αυτούς που διενεργούν πλαστικές επεμβάσεις. Επίσης, προειδοποιεί ότι λόγω έλλειψης περιορισμών περιμένουν να οδηγηθούν σε κρίση ενώ επιτίθενται και στις εταιρείες που κερδοσκοπούν πάνω στους ασθενείς.

την πλαστική που έκανε στο παρελθόν όταν ήταν βουλευτρια τώρα που δεν φέρει πια τη βουλευτική ιδιότητα προκειμένου να συνεισφέρει στην επίλυση ενός κοινωνικού προβλήματος από την κυβέρνηση, της οποίας ήταν πρώην στέλεχος. Οι αισθητικές επεμβάσεις της Mensch και η εξωτερική εμφάνιση της μονοπωλούν το ενδιαφέρον των MME, το οποίο όμως συντηρείται και από την ίδια καθώς οι εμφανίσεις στα MME ακόμα και όταν δεν είναι βουλευτρια συνοδεύονται διαρκώς από σχόλια και διαψεύσεις αναφορικά με αυτήν. Με αυτόν τον τρόπο καταδεικνύεται ότι η πολιτική, το φύλο και εμφάνιση μοιάζουν να είναι αλληλένδετα στοιχεία στον κόσμο των MME.

Συμπερασματικά

Η σύνδεση της πολιτικής με την εμφάνιση λαμβάνει χώρα μέσα από τα σχόλια της Mensch όσο και από σχόλια του Τύπου. Η συχνή επανάληψη της άρνησης της απάντησης για λόγους πολιτικούς σε συνδυασμό με την αναφορά στην πολιτική ιδιότητα του συγκεκριμένου θηλυκού υποκειμένου δημιουργούν τα σημεία συνάντησης της πολιτικής με την πλαστική επέμβαση και με την εμφάνιση εν γένει. Σαφώς και η αναφορά σε άλλα δημόσια πρόσωπα που έχουν υποβληθεί σε πλαστικές επεμβάσεις και το έχουν παραδεχθεί κάνει πιο ξεκάθαρη τη σύνδεση αυτή, η οποία οπτικοποιεί την πολιτική μέσω μιας νεανικής, φυσικής και αψεγάδιαστης εικόνας. Μια εικόνα που παραπέμπει σε έναν/μία πολιτικό η οποία θα αντιμετωπίζει τα πολιτικά ζητήματα με την ίδια φρεσκάδα, στην οποία παραπέμπει η εμφάνισή του.

Αν και η εικόνα ενός νεανικότερου από την ηλικία του προσώπου, ενός προσώπου με λιγότερες ρυτίδες μοιάζει να είναι το επιθυμητό πρόσωπο για μια/έναν πολιτικό οι πλαστικές επεμβάσεις φαίνεται να αντιμετωπίζονται με καχυποψία, επιφυλακτικότητα και ως ένα βαθμό επικριτικά από τα MME όταν αφορούν πολιτικά πρόσωπα και ειδικότερα γυναίκες πολιτικούς. Οι πολιτικοί καλούνται να παραδεχθούν την πλαστική επέμβαση ακολουθώντας μια λογική ότι η πολιτική πρέπει να είναι φανερή. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το φύλο σε αυτήν την διαδικασία. Όπως παρατηρεί η Van Zoonen (2006:292), οι πλαστικές των γυναικών πολιτικών τείνουν να αντιμετωπίζονται με αρνητικό τρόπο από τα MME καθώς οι αλλαγές στην εξωτερική εμφάνιση δεν φανερώνουν σταθερότητα και κατά συνέπεια δεν δημιουργεί, το εκάστοτε πολιτικό πρόσωπο που υποβάλλεται σε πλαστική επέμβαση, μια αξιόπιστη εικόνα, την οποία μπορεί να εμπιστευτεί ένας ψηφοφόρος. Ενδεχομένως, η Mensch γνωρίζοντας την επίδραση των πλαστικών επεμβάσεων

στους ψηφοφόρους της επιλέγει, όσο είναι βουλευτρια, να μην παραδεχτεί ότι υπεβλήθη σε κοσμητική επέμβαση. Από την άλλη η επιλογή της αυτή δείχνει και μια προσπάθεια τήρησης των MME σε μια απόσταση από την προσωπική της ζωή, αλλά και μια έξυπνη και δυναμική γυναίκα που μπορεί να διαχειριστεί ακόμα και τα MME.

6.7 Η προσωπική ζωή στο επίκεντρο

Η προσωπική ζωή της Mensch, έτσι όπως αυτή ορίζεται μέσα από τη σχέση με το σύζυγό της και τη σχέση με τα παιδιά της φαίνεται ότι αποτελούν ένα από τα βασικά θέματα συζήτησης τόσο της ίδιας όσο και των MME. Η υποτίμηση του πολιτικού έργου των γυναικών σύμφωνα με την Acker (2003:117) συμβαίνει και μέσα από την εστίαση και την προβολή της προσωπικής ζωής και των προσωπικών σχέσεων των γυναικών πολιτικών από τα MME.

Στην περίπτωση της Mensch, τα MME δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα, όπως θα δούμε στην πρώτη ενότητα στην προβολή της σχέσης της με το δεύτερο σύζυγό της και στο γεγονός ότι αντικατέστησε το πατρικό της επίθετο με αυτό του συζύγου της. Στη δεύτερη ενότητα προβάλλεται ιδιαίτερα ο ρόλος της μητέρας μέσα από τη σχέση με τα τρία παιδιά της. Παρακάτω θα αναλύσουμε τα κομμάτια αυτά που συνθέτουν την εικόνα της Mensch εστιάζοντας στους τρόπους με τους οποίους αναπαρίσταται το συγκεκριμένο υποκείμενο, οι οποίοι αναδεικνύουν και ενισχύουν τις έμφυλες κανονικοποιητικές συμπεριφορές, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη διατήρηση του υπάρχοντος κοινωνικοπολιτικού συστήματος.

6.7.1 Όλα για τον σύζυγο

Η Mensch εμφανίζεται, σε άρθρο του ηλεκτρονικού περιοδικού *The Week* (7/6/2011), να επιθυμεί να κάνει αλλαγές στην εμφάνισή της, φέρνοντας αυτή εκ νέου στο προσκήνιο, προκειμένου να είναι επιθυμητή από το σύζυγό της. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Παραδεχόμενη ότι «ανακαλύπτει εκ νέου την άσκηση και το τρέξιμο» προκειμένου να δείχνει ωραία για αυτόν, δήλωσε: «Νομίζω, είναι μια πράξη αγάπης για τον άνδρα και τη γυναίκα που έχουν υποσχεθεί ο ένας στον άλλο να δείχνουν όσο ομορφότεροι μπορούν. Τον αγαπώ και μου αρέσει να «ντύνομαι» γι αυτόν.

Οι αθλητικές δραστηριότητες, όπως «το τρέξιμο ή η άσκηση», οι οποίες «ανακαλύπτονται εκ νέου» για τη διατήρηση της ομορφιάς και την απόκτηση ενός

θελκτικού σώματος, από τη Mensch προβάλλονται από την ίδια ως διαδικασίες που θα τη βοηθήσουν να ικανοποιήσει το σύζυγό της με τον οποίον, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, έχουν δώσει υπόσχεση να είναι «όσο ομορφότεροι μπορούν». Η έκφραση της υπόσχεσης αυτής ηχεί περίεργα καθώς προκύπτει ότι στη συγκεκριμένη σχέση αυτό στο οποίο δίνεται βαρύτητα, περισσότερο από οτιδήποτε άλλο και μάλιστα εκφράζεται δημόσια είναι η διατήρηση της ομορφιάς μέσω της πειθάρχησης του σώματος. Το σώμα, δηλαδή, προβάλλεται ως ένα εργαλείο χάρη στο οποίο επιτυγχάνεται η συζυγική ευτυχία.

Η διατήρηση της ομορφιάς, όμως, προβαλλόμενη μόνο μέσα από τις προσπάθειες της γυναίκας και όχι από την πλευρά του άνδρα αποκτάει ένα έμφυλο πρόσημο καθώς οι διαδικασίες αυτές καθίστανται τρόπο τινά πιο σημαντικές και συνάμα απαραίτητες για τις γυναίκες από ότι για τους άνδρες. Ταυτόχρονα, η προβολή της ομορφιάς ως ενός παράγοντα διατήρησης της σχέσης και όχι για παράδειγμα του αλληλοσεβασμού ανάγει την ύπαρξη της ομορφιάς σε σημαντικό παράγοντα διατήρησής της. Η κατακλείδα της συγκεκριμένης παραγράφου είναι, επίσης, χαρακτηριστική για τη σπουδαιότητα της εμφάνισης στη σχέση του συγκεκριμένου ζευγαριού. Η Mensch εμφανίζεται να συνδέει την αγάπη για το σύζυγό της με την ένδυση ρούχων που τον ευχαριστούν. Με αυτόν τον τρόπο η αγάπη ταυτίζεται με ένα καταναλωτικό πρότυπο και μια αντίληψη ζωής που γίνεται αντιληπτή σε μεγάλο βαθμό μέσα από όρους αγοράς. Αυτή η εκφορά λόγων από ένα πολιτικό υποκείμενο, που έχει την πρόσβαση στο δημόσιο λόγο, και η αναπαραγωγή αυτών από τα ΜΜΕ προβάλλει ένα πρότυπο καταναλωτικής συμπεριφοράς, το οποίο δίνει έμφαση στην ετεροκανονική θηλυκότητα και σεξουαλικότητα.

Μέσα από το συγκεκριμένο τρόπο προβολής της Mensch προωθείται ο συντηρητικός και τρόπο τινά πεπερασμένος τύπος γυναίκας, που είναι διατεθειμένη να κάνει τα πάντα, τουλάχιστον ως προς την εξωτερική εμφάνιση, προκειμένου να είναι επιθυμητή από το σύζυγό της, ανάγοντας την ομορφιά σε σπουδαίο παράγοντα διατήρησης μιας σχέσης.

Στην εικόνα της συζύγου που είναι διατεθειμένη να κάνει τα πάντα για να διατηρήσει την επιθυμία του συζύγου της ζωντανή προστίθεται και το στοιχείο του άδολου θαυμασμού απέναντι σε αυτόν. Σε απόσπασμα από το προαναφερθέν

δημοσίευμα της *Daily Mail* (3/1/2012), η Mensch μιλώντας για το σύζυγό της εκφράζει τα συναισθήματα θαυμασμού για αυτόν. Λέει χαρακτηριστικά:

«Έχω ισχυρά συναισθήματα ηρωολατρείας απέναντί του. Λαχταρούσα να «χαράξω-στιγματίσω» τον εαυτό μου με το όνομά του για πολύ καιρό. Είναι ένας ζωντανός θρύλος και το να είμαι γυναίκα του είναι η μεγαλύτερη τιμή».

Η Mensch δεν κάνει μια απλή δήλωση αγάπης προς το σύζυγό της, αλλά αντίθετα εκφράζεται με έναν πολύ έντονο τρόπο γεγονός που της δίνει μια ιδιαιτερότητα καθώς οι πολιτικοί, αλλά και οι διασημότητες συνηθίζουν να τηρούν χαμηλούς τόνους αναφορικά με την προσωπική τους ζωή. Επιπλέον, αυτή η αναφορά της προσδίδει έναν αντισυμβατικό χαρακτήρα, κάτι ασυνήθιστο για μια γυναίκα πολιτικό που ανήκει στο συντηρητικό κόμμα. Προσθέτει στο προφίλ της μια νεανικότητα, η οποία απορρέει από τον τρόπο που εκφράζει τα συναισθήματά της για το σύζυγό της καθώς κάνει λόγο για «συναισθήματα ηρωολατρείας», «λαχταρούσα να ‘χαράξω-στιγματίσω’ το όνομα του». Ταυτόχρονα, προσδίδεται στο προφίλ της μια εναλλακτικότητα που απέχει ως ένα βαθμό από το αυστηρό συντηρητικό προφίλ με αποτέλεσμα την ενδεχόμενη απεύθυνσή της σε μεγαλύτερο κοινό ψηφοφόρων.

Σημαντική βαρύτητα διαδραματίζουν στα λεγόμενα της παραπάνω τα ρήματα «λαχταρούσα» καθώς και το (brand), το οποίο το μεταφράσαμε «χαράξω-στιγματίσω». Το πρώτο ρήμα φανερώνει μια ιδιαίτερα σφοδρή επιθυμία και το άλλο ρήμα φανερώνει μια άνευ όρων λατρεία, η οποία σύμφωνα με το νόημα του συγκεκριμένου ρήματος μπορεί να παραλληλιστεί με τη σφραγίδα που μπαίνει με καυτό σίδερο πάνω στα ζώα προκειμένου να δηλωθεί η ιδιοκτησία. Έτσι και η Mensch αντιμετωπίζοντάς τρόπο τινά τον εαυτό της σαν ένα ζώο επιθυμεί να δηλώσει μέσα από την υιοθέτηση του επιθέτου του συζύγου ότι αποτελεί ιδιοκτησία του.

Η λατρεία αυτή συνδέεται με το γεγονός του ότι ο σύζυγός της είναι «ζωντανός θρύλος» προφανώς επειδή τόσο στο παρελθόν όσο και στο παρόν έχει διατελέσει μάνατζερ πολύ γνωστών μουσικών συγκροτημάτων. Αυτό φέρνει στην επιφάνεια μια κοριτσίστικη αντίληψη, με την έννοια ότι ο θαυμασμός ειδώλων που σχετίζονται με τη βιομηχανία του θεάματος, παραπέμπει κατά κύριο λόγο σε μια μικρότερη ηλικία. Η έννοια της λαχτάρας, της χάραξης ονόματος και της λατρείας ενός ανθρώπου που σχετίζεται με τόσο άμεσο τρόπο με τη μουσική δίνει στην ίδια το

προφίλ μιας θαυμάστριας που έχει καταφέρει να πάρει όχι απλώς αυτόγραφο, αλλά να παντρευτεί το ίνδαλμά της. Η προβολή αυτή λειτουργεί με υποτιμητικό τρόπο για αυτήν και κυρίως σε αυτό συμβάλλει η αιτιολόγηση που κάνει σε αυτήν τη λατρεία χωρίς όρια.

Επίσης, η προηγούμενη αναφορά στη χάραξη του ονόματος του συζύγου της επάνω της σε συνδυασμό με την τιμή που λαμβάνει, όπως η ίδια δηλώνει με το «να γίνει γυναίκα του» αναπαράγει το στερεότυπο της γυναίκας που είναι ιδιοκτησία του άνδρα. Ειδικά η κτητική αντωνυμία «του» που χρησιμοποιείται δίπλα από το ουσιαστικό «γυναίκα» επιτείνει την εικόνα της ανδρικής υπεροχής έναντι του θηλυκού υποκειμένου, ιδιαίτερα όταν αυτή εκφράζεται από μια γυναίκα.

Στη συνέχεια, σε δημοσίευμα της *Guardian* (30/09/2011), το οποίο προαναφέρθηκε, η προσωπική ζωή της Mensch προβάλλεται ως αρκετά δύσκολη, λόγω του δύσκολου συνδυασμού δουλειάς και οικογένειας, αλλά και στην εξ αποστάσεως σχέση που διατηρεί με το σύζυγό της, φέρνοντας με αυτόν τον τρόπο την προσωπική ζωή της στο προσκήνιο. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Προσπαθώ να κάνω τη δουλειά μου όσο καλύτερα μπορώ, αλλά, επίσης, πιεσμένη στο μέγιστο όριο. Ο σύζυγός μου έρχεται να με επισκεφθεί και περνάμε τα σαββατοκύριακα μαζί, αλλά σαφώς είναι ένα απαίσιο μακρινό ταξίδι και υπάρχει μεγάλη ποσότητα οικογενειακής πίεσης». Δεν πήρε το επίθετο του πρώτου της συζύγου και σκέφτηκα ότι ίσως το έκανε τώρα για να δημιουργήσει μια νέα πολιτική ταυτότητα, αλλά προφανώς όχι.

Η Mensch αναπαρίσταται ως μια γυναίκα που προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα στην απαιτητική δουλειά της ως πολιτικός και στην οικογένειά της αναδεικνύοντας αυτό το σύγχρονο πρότυπο γυναίκας, το οποίο αγωνίζεται να ανταπεξέλθει στους πολλαπλούς ρόλους της καθημερινότητάς της προσπαθώντας να αγγίξει αυτό που θεωρείται τέλειο στις συνθήκες της μετανεωτερικότητας. Το προφίλ της σκληρά εργαζόμενης μητέρας και συζύγου δομείται μέσα από τις αναφορές σε πληροφορίες που συνθέτουν την αυστηρά προσωπική ζωή της. Οι δυσκολίες, βέβαια, της ζωής της Mensch πρέπει να αξιολογηθούν με ένα διαφορετικό μέτρο και όχι με αυτά που θα χρησιμοποιούσαμε για μια απλή γυναίκα καθώς η πολυπλοκότητα των ρόλων που προβάλλεται να πρέπει να ανταπεξέλθει σε συνδυασμό με το κοινωνικό-

οικονομικό επίπεδό της είναι δυνατό να την τοποθετήσουν σε ένα διαφορετικό επίπεδο.

Η αναφορά στη σχέση από απόσταση που διατηρεί με το σύζυγό της θα ήταν για παράδειγμα πραγματικά δύσκολη εάν συναντιόντουσαν σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ότι κάθε εβδομάδα. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται μέσα από τα εβδομαδιαία ταξίδια στη Νέα Υόρκη-Λονδίνο και αντίστροφα η διαφορετική κοινωνικό-οικονομική θέση της Mensch σε σχέση με άλλες γυναίκες. Και παρόλο που τα ταξίδια παρουσιάζονται από τη Mensch ως μια δύσκολη διαδικασία, όπως προκύπτει από τη φράση «απαίσιο μακρινό ταξίδι», δεν μπορούν να πείσουν για τη δυσκολία τους. Περισσότερο, εδώ, η Mensch αναπαρίσταται ως ένα κακομαθημένο πλουσιοκόριτσο παρά ως μια γυναίκα που βιώνει τόσο μεγάλες δυσκολίες στο συμβιβασμό ανάμεσα στις δύο ζωές της συμβάλλοντας στη δημιουργία αρνητικών συναισθημάτων για αυτή.

Στο τέλος του συγκεκριμένου αποσπάσματος γίνεται και η αναφορά στο γεγονός της επιλογής της Mensch να κρατήσει το όνομα του δεύτερου συζύγου και όχι του πρώτου εκφράζοντας την αρχική πεποίθηση που της δημιουργήθηκε για το ενδεχόμενο μιας προμελετημένης πράξης. Αυτή η αναφορά σε συνδυασμό με την προηγούμενη παρά τη διάψευση αυτής της σκέψης της με τη φράση «προφανώς όχι», αλλά και από το γεγονός ότι η Mensch παραιτήθηκε από το πολιτικό της αξίωμα ενισχύουν την εικόνα μιας γυναίκας, η οποία θεωρείται ικανή να κάνει τα πάντα για όφελος προσωπικό ή πολιτικό και αυτό προκύπτει από τη μεγάλη δημοσιότητα που λαμβάνει η προσωπική της ζωή.

Παράλληλα, δομείται η εικόνα μιας γυναίκας που προσπαθεί να επιτελέσει τους ρόλους της ως γυναίκα, διατηρώντας ένα συντηρητικό μανδύα που συμβαδίζει και με την πολιτική της ιδεολογία ως βουλευτίνα του συντηρητικού κόμματος. Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος η Mensch εμφανίζεται να εξηγεί τους λόγους που την οδήγησαν να αντικαταστήσει το επίθετό της με αυτό του συζύγου της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Η ουσία του φεμινισμού είναι η επιλογή και ενώ δέχομαι ότι υπάρχουν ένα σωρό γυναίκες που αγαπάνε μέχρι θανάτου τον άνδρα τους, αλλά δεν παίρνουν το όνομα τους, είναι κάτι που θέλω να το κάνω ως μια αγνή δήλωση αγάπης. Τον λατρεύω και πραγματικά είναι τόσο απλό».

Η Mensch αναφέρεται στο φεμινισμό μέσα από μια προσέγγιση που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως συντηρητική και κυρίως διαστρεβλωμένη. Στο παραπάνω απόσπασμα νοηματοδοτεί το φεμινισμό ως «επιλογή». Η έννοια της επιλογής ερμηνεύεται σύμφωνα με τη Mensch ως μια διαδικασία στην οποία μπορείς να κάνεις ό,τι θέλεις και ό,τι σε εκφράζει και σε εκπροσωπεί. Μέσα από αυτήν την ερμηνεία του φεμινισμού προσπαθεί να αιτιολογήσει τη δική της επιλογή για την υιοθέτηση του ονόματος του συζύγου της και να βγει στην αντεπίθεση απέναντι στους επικριτές της. Με αυτόν τον τρόπο, δηλαδή, δείχνει ότι η ίδια έχει ενεργητικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία και αυτοβούλως προβαίνει σε αυτή.

Ωστόσο, η ενέργεια αυτή αναδεικνύει μια συντηρητική οπτική του πώς μια γυναίκα αντιλαμβάνεται τη σχέση της με έναν άνδρα, στην οποία η αγάπη συνδέεται με την έννοια του ανήκειν και πιο συγκεκριμένα του ανήκειν σε κάποιον άνδρα. Το επίθετο «αγνή» που χρησιμοποιεί παραπέμπει σε μια καθαρότητα και αθωότητα, η οποία, όμως, δεν προκύπτει από τον τρόπο που προβάλλεται η συγκεκριμένη σχέση και από την έμφαση που δίνεται σε αυτή. Μέσα από αυτήν την ερμηνεία, ουσιαστικά, από τη μια αναπαρίσταται ως μια πιστή, παραδοσιακή σύζυγος, που ερμηνεύει την έννοια του φεμινισμού ως έκφανση της ελεύθερης επιλογής και από την άλλη η πράξη της αυτή προβάλλεται ως αυτονόητη ένδειξη της λατρείας της, όπως προκύπτει από τη φράση «είναι απλό».

Στο πλαίσιο αυτό, όπου η οικογενειακή ζωή αναδεικνύεται σε σημαντικό παράγοντα σταθερότητας στη ζωή μιας γυναίκας, στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *bbc* (25/04/2013), το οποίο αναφέρθηκε και προηγουμένως, η Mensch εμφανίζεται να αποχωρεί από τα κοινά λόγω της οικογένειάς της, ενισχύοντας ακόμη περισσότερο την εικόνα της γυναίκας που κάνει τα πάντα για την οικογένειά της και είναι έτοιμη να «θυσιάσει» και την καριέρα της προκειμένου να είναι μια καλή σύζυγος και μια καλή μάνα. Χαρακτηριστικά αναφέρεται παρακάτω:

Η κυρία Mensch εγκατέλειψε τα κοινά τον Αύγουστο του περασμένου χρόνου για να μετακομίσει στη Νέα Υόρκη μαζί με τα τρία παιδιά της και να είναι με το σύζυγό της, Peter Mensch, ο οποίος είναι μάνατζερ του ροκ συγκροτήματος Metallica.

Στο σημείο αυτό η Mensch ενισχύει ακόμη περισσότερο το συντηρητικό προφίλ καθώς εμφανίζεται να εγκαταλείπει την πολιτική καριέρα για την οικογένειά

της. Προκύπτει, δηλαδή, ότι η Mensch δεν κατάφερε να συνδυάσει την πολιτική ζωή και την προσωπική και επέλεξε ως ένα κατά βάση συντηρητικό άτομο τη δεύτερη επιτελώντας, με βάση τα κυρίαρχα πρότυπα με τον πιο σωστό τρόπο το ρόλο της ως γυναίκα. Το γεγονός ότι εμφανίζεται να αφήνει τη ζωή της για να ζήσει μια από κοινού ζωή με το σύζυγό της, αναπαριστά το αρσενικό υποκείμενο σε ισχυρότερη θέση από αυτήν του θηλυκού, η οποία μοιάζει να υποτάσσεται για μια ακόμη φορά στις επιθυμίες του συζύγου της, αξιολογώντας την ήδη υπάρχουσα καριέρα και ζωή της ως υποδεέστερη από αυτή του συζύγου της. Επιπλέον, δημιουργείται η εικόνα μιας γυναίκας που κάνει τα πάντα για το σύζυγο, αναπαράγοντας ένα συντηρητικό και τρόπο τινά παρωχημένο πρότυπο γυναίκας, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη διατήρηση και σταθερότητα των κυρίαρχων αξιών της κοινωνίας, οι οποίες βασίζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο θεσμό της οικογένειας.

Συμπερασματικά

Η Mensch αναπαρίσταται ως μια παραδοσιακή γυναίκα. Μέσα από τα λεγόμενά της αναφορικά με τη συζυγική της σχέση προβάλλεται ως η γυναίκα που σκοπός της ζωής της είναι να φροντίζει, να προσέχει και να ικανοποιεί τις επιθυμίες του συζύγου της. Μέσα από την προβολή αυτής της επιλογής της αναδεικνύεται μια συντηρητική στοχοπροσήλωση στην ικανοποίηση με κάθε τρόπο του συζύγου με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια εικόνα που συντηρεί ένα στερεοτυπικό πρότυπο γυναίκας. Αυτό αν και μπορεί να χαρακτηριστεί σε μεγάλο βαθμό παρωχημένο καθώς φέρει έντονα τα χαρακτηριστικά της εξάρτησης από τον άνδρα, φαίνεται, ωστόσο, ότι αυτή η εικόνα γυναίκας θεωρείται επιθυμητή καθώς ενισχύει τη συντήρηση και αναπαραγωγή των κυρίαρχων έμφυλων συμπεριφορών που δομούν και στηρίζουν τη μετανεωτερική εποχή.

Παρόλο, που η Mensch εμφανίζεται σε γενικές γραμμές και ως δυναμική, θαρραλέα και ανεξάρτητη γυναίκα οι αναφορές τόσο στις εμφανίσεις της που στοχεύουν στην ικανοποίηση του συζύγου όσο και η απόφασή της εντέλει να εγκαταλείψει την πολιτική της καριέρα για χάρη του συζύγου της και των παιδιών της ενισχύουν ακόμη περισσότερο τη σύνθεση της εικόνας μιας παραδοσιακής συζύγου και μητέρας, η οποία αξιολογεί την προσωπική και οικογενειακή ζωή της πάνω από την πολιτική της καριέρα.

Από τον σχολιασμό της προσωπικής ζωής δεν θα μπορούσε να λείπει, όπως θα δούμε στη συνέχεια και η αναφορά στη μητρότητα, η οποία εξάλλου αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες του συντηρητισμού.

6.7.2 Μητρότητα επί σκηνής

Η Louise Mensch είναι μητέρα τριών παιδιών, τα οποία απέκτησε από τον πρώτο της γάμο και είναι παντρεμένη για δεύτερη φορά, όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα στη μελέτη. Η Mensch γίνεται βουλευτρια στην ηλικία περίπου των 40 ετών ενώ τα παιδιά της είναι αρκετά μικρά σε ηλικία, γεγονός, που σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, θέτει αρκετά εμπόδια στην εξέλιξη της πολιτικής της καριέρας. Η Πρόεδρος της Βραζιλίας, Dilma Rousseff, όπως είδαμε και νωρίτερα στη μελέτη, ήταν στα 65 της, όταν έχοντας επιτελέσει το ρόλο της μητέρας, αφοσιώθηκε στην πολιτική της καριέρα. Όπως θα δούμε και παρακάτω στην ανάλυσή μας, η Mensch, ως μητέρα μικρών παιδιών προβάλλεται να αντιμετωπίζει αρκετές δυσκολίες στο να κατορθώσει να συμβιβάσει την προσωπική της ζωή και την πολιτική της καριέρα, επιλέγοντας εντέλει να εγκαταλείψει τη δεύτερη προκειμένου να αφοσιωθεί εξολοκλήρου στην οικογένειά της.

Πιο συγκεκριμένα, σε απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Daily Mail* (3/1/2012), παρουσιάζονται οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει μια μητέρα πολιτικός στην ανατροφή των παιδιών της. Ταυτόχρονα, γίνεται και αναφορά στην οικονομική άνεση που έχει η Mensch, την οποία όμως εμφανίζεται να μην τη χρησιμοποιεί ούτε για τα παιδιά της προκειμένου να βρίσκεται στα πλαίσια της πολιτικής ορθότητας. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η Louise μπορούσε να αντέξει οικονομικά τη φροντίδα των παιδιών. Εάν είσαι μια βουλευτρια που είσαι μόνη μητέρα από τη βόρεια εκλογική περιφέρεια θα πιεστείς πολύ σκληρά να αντέξεις τη φροντίδα των παιδιών. Η Louise μπορούσε να αντέξει οικονομικά ένα ελικόπτερο να την πηγαίνει και να τη φέρνει από το Corby, αλλά δεν της επιτρεπόταν να το κάνει για λόγους πολιτικής ορθότητας.

Παραπάνω τονίζεται ο παράγοντας της μονογονεϊκότητας, του οποίου είναι φορέας η Mensch και ο οποίος προβάλλεται ως ένα βασικό εμπόδιο στην ανατροφή των παιδιών. Η συνεκφορά «μόνη μητέρα» σε συνδυασμό με την αναφορά στο

βουλευτικό αξίωμα της Mensch συνδέονται με τη δυσκολία φροντίδας των παιδιών. Η μονογονεϊκότητα και το ιδιαίτερα απαιτητικό επάγγελμα της πολιτικού προβάλλονται ως δύο ανασταλτικοί παράγοντες στη φροντίδα των παιδιών. Η ανατροφή των παιδιών τίθεται πάνω από όλα και παράγοντες που μπορούν να την αμφισβητήσουν ή να τη θέσουν σε κίνδυνο πρέπει να αναπροσαρμοστούν. Εδώ στο επίκεντρο τίθεται το είδος της οικογένειας (μονογονεϊκή) μέσα από τη συνεκφορά «μόνη μητέρα», το οποίο υστερεί σε σχέση με την οικογένεια των δύο γονέων στο κυρίαρχο κοινωνικό πλαίσιο, υπονοώντας ότι η ύπαρξη και του άλλου γονέα θα έκανε λιγότερο δύσκολο το έργο της Mensch. Επίσης, τίθεται ο ιδιαίτερα απαιτητικός ρόλος της γυναίκας πολιτικού, ο οποίος έχει πολλές υποχρεώσεις και ευθύνες ανάλογες σχεδόν με αυτές της ανατροφής των παιδιών.

Ταυτόχρονα, τόσο η θεματική περίοδος όσο και η κατακλείδα της συγκεκριμένης παραγράφου αναφέρονται στην οικονομική δυνατότητα που έχει η Mensch αν και είναι «μόνη μητέρα» να φροντίσει τα παιδιά της. Και οι δύο αυτές προτάσεις ουσιαστικά θέτουν το ζήτημα ότι η ύπαρξη οικονομικής δυνατότητας μιας μητέρας δεν μπορεί να ισοσταθμίσει τις δυσκολίες που προκύπτουν από το γεγονός ότι μεγαλώνει μόνη τα παιδιά της κάνοντας παράλληλα μια πολύ δύσκολη και απαιτητική δουλειά. Στις αναφορές αυτές υφέρπει η ανάδειξη της αναγκαιότητας της ύπαρξης μιας κανονικότητας ως προς το οικογενειακό περιβάλλον.

Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει μια γυναίκα πολιτικός, τα δύσκολα ωράρια, οι πολλές υποχρεώσεις που δεν αφήνουν περιθώριο ενασχόλησης με τα παιδιά φαίνεται να απασχολούν ιδιαίτερα τη Mensch στο παρακάτω απόσπασμα από δημοσίευμα της *Guardian* (27/11/2011). Αναδεικνύεται, έτσι, με emphaticό τρόπο η έντονη συναίσθηση του μητρικού της ρόλου, αλλά και η αγωνία της να πετύχει σε αυτόν. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Είναι σκληρό να είσαι βουλευτρια και τα παιδιά σου να ζουν στην εκλογική περιφέρεια. Εξέχον μέλος (η Mensch) του υπουργικού συμβουλίου είπε στη συνεδρίαση επιλογής της ότι θα επιλεγεί ως υποψήφια των Συντηρητικών μόνο στην περίπτωση που θα μετακομίσει με τα παιδιά της στην εκλογική περιφέρεια. Μου είπε πόσο διασπαστικό ήταν. Τα παιδιά ήταν στην περιφέρεια 100 μίλια μακριά. Την περίοδο που ήταν υπουργός σκιώδους κυβέρνησης, τα σαββατοκύριακα είχε δουλειά για το κόμμα, δουλειά για την περιφέρεια, υποχρεώσεις για τα ΜΜΕ και για το σκιάδεξ υπουργικό

συμβούλιο. Ήταν ξανά τυχερή, έστειλε τα παιδιά της σε οικοτροφείο επειδή μπορούσε οικονομικά, αλλά παρέμενε μια θυσία.

Ο τόνος της κατανόησης ξεδιπλώνεται από την αρχή του παραθέματος όταν αναφέρεται η ξεχωριστή διαβίωση της Mensch από τα παιδιά της, γεγονός που φαίνεται να την απασχολεί αρκετά καθώς θέτει ως απαραίτητη προϋπόθεση για την υποψηφιότητά της την από κοινού συμβίωση με τα παιδιά της. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται η μητρική έγνοια που τη διακατέχει και δεν την αφήνει να εξελιχθεί και στο ρόλο της πολιτικού, αλλά και στο ρόλο της μητέρας, όπως προκύπτει στη συνέχεια. Αυτή η στασιμότητα στην πολιτική και μητρική σταδιοδρομία είναι δυνατό να διαφανεί στη δήλωση της Mensch ότι αυτό που ζούσε ήταν «διασπαστικό». Η διάσπαση έχει ως συνέπεια να μη φέρνει τα επιθυμητά αποτελέσματα στους τομείς δραστηριοποίησής της.

Ταυτόχρονα, περιγράφεται να βιώνει μια ιδιαίτερα έντονη και κοπιαστική ζωή εξαιτίας των πολλών και ιδιαίτερα απαιτητικών πολιτικών της υποχρεώσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι αναφορές ότι «τα σαββατοκύριακα είχε δουλειά για το κόμμα, δουλειά για την περιφέρεια, υποχρεώσεις για τα ΜΜΕ και για το σκιώδες υπουργικό συμβούλιο» δείχνουν ότι η αποκλειστική της ενασχόληση ήταν με την πολιτική καθώς δεν υπήρχε χρόνος για να ασχοληθεί με κάποια άλλη δραστηριότητα, ούτε καν με τα παιδιά της. Παρατηρούμε ότι ανάμεσα σε αυτές τις δραστηριότητες εντάσσονται και οι «υποχρεώσεις για τα ΜΜΕ» γεγονός που επιβεβαιώνει ότι τα ΜΜΕ αποτελούν μέρος της πολιτικής διαδικασίας.

Παράλληλα, γίνεται αναφορά στην οικονομική δυνατότητα της Mensch, η οποία της επέτρεπε να στείλει τα παιδιά της σε ιδιωτικό οικοτροφείο. Το επίθετο «τυχερή» που χρησιμοποιείται για να περιγράψει αυτή την κατάσταση δείχνει ως ένα βαθμό να της αποδίδει το αίσθημα της ανακούφισης καθώς χάρη στο γεγονός ότι μπορεί να στείλει τα παιδιά της στο οικοτροφείο αποφορτίζεται από ένα επιπλέον, θα λέγαμε, βάρος της καθημερινότητάς της. Το γεγονός, αυτό περιγράφεται ως «θυσία». Η θυσία μπορεί να εκληφθεί τόσο μέσα από τη μητρική πλευρά καθώς ως μητέρα η ανατροφή θα έπρεπε να είναι στα χέρια της αλλά και μέσα από την οικονομική διάσταση καθώς μια τέτοια κατάσταση έχει υψηλό κόστος. Μέσα από αυτές τις αναφορές η Mensch αναπαρίσταται να βιώνει δυσκολίες αναφορικά με την οικογενειακή της ζωή, την οποία εξαιτίας των υποχρεώσεών της στη πολιτική δεν φαίνεται να μπορεί να τη διαχειριστεί κατάλληλα. Με αυτόν τον τρόπο δείχνεται ότι

τα εμπόδια που έχει να αντιμετωπίσει μια γυναίκα, ιδιαίτερα όταν έχει παιδιά, είναι τόσα πολλά που δύσκολα ξεπερνιούνται ακόμα και όταν το οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο το επιτρέπει.

Στη συνέχεια, σε απόσπασμα από προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (30/09/2011), γίνεται μια ακόμη αναφορά με επικριτικό, θα λέγαμε, τρόπο στα παιδιά της Mensch και κατ' επέκταση στην ίδια μέσα από το σχολιασμό του γάμου της και του αν τα παιδιά της γνωρίζουν για το γάμο καθώς και το γεγονός ότι παρακολουθούν ιδιωτικό σχολείο και όχι δημόσιο. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Δεν σχολίασε αν τα παιδιά της γνώριζαν για το γάμο, έχοντας φτιάξει έναν κανόνα ποτέ να μην τα συζητάνε αυτά. Δηλώνει χαρούμενη που δεν παρακολουθούν δημόσιο σχολείο- "Ω, αυτό είναι απόλυτα λογικό, όλα πηγαίνουν σε ιδιωτικό σχολείο"- παρόλο που στην ιστοσελίδα της παρατήρησα ότι επιλέγει να το περιγράψει ως «τοπικό». Πέραν τούτου, αυτό που λέει για τα παιδιά της είναι ότι έρχονται πριν από την πολιτική της φιλοδοξία.

Στο απόσπασμα αυτό προκαλεί εντύπωση ο τρόπος που θίγεται η σχέση ανάμεσα στα παιδιά και στη μητέρα. Η μη συζήτηση σοβαρών θεμάτων της προσωπικής ζωής με άτομα του στενού περιβάλλοντος μπορεί αφενός να εκληφθεί ότι δεν υπάρχει οικειότητα μεταξύ των μελών της οικογένειας αναφορικά με τη συζήτηση καθημερινών θεμάτων, γεγονός που παραπέμπει στη δημιουργία απόστασης ανάμεσα στα μέλη της. Μπορεί, επίσης, να εκληφθεί και ως μια προσπάθεια προφύλαξης της ιδιωτικότητας της ακόμα και από τα παιδιά της γεγονός που δημιουργεί την εικόνα μιας γυναίκας μυστικοπαθούς και συνάμα απρόσιτης. Εντύπωση, επιπλέον, προκαλεί και η ερώτηση που της γίνεται αναφορικά με το αν γνωρίζουν ή όχι τα παιδιά της για το γάμο της. Υφέρπει, δηλαδή, τρόπο τινά ένας επικριτικός τόνος απέναντι στον τρόπο που η Mensch χειρίστηκε το δεύτερο γάμο της σε σχέση με τα παιδιά της.

Η αρχική αναφορά στο γάμο και στο κατά πόσο είναι ενήμερα τα παιδιά για αυτόν προβάλλει τη Mensch ως μια μυστικοπαθή μητέρα, που κρατάει την προσωπική της ζωή κρυφή από τα παιδιά της. Το αντιφατικό σε αυτό το σχόλιο έγκειται στο γεγονός ότι πώς είναι δυνατόν να μην το γνωρίζουν τα παιδιά της ενώ η προσωπική της ζωή είναι ένα θέμα που όπως φαίνεται απασχολεί τα ΜΜΕ σε μεγάλο βαθμό, εκτός και αν τα παιδιά της ζουν σε ένα ιδιαίτερα προστατευμένο περιβάλλον.

Στο σημείο αυτό είναι δυνατό να αναγνωστεί μια ειρωνεία, αλλά και μια επίκριση για το ότι η Mensch παντρεύεται ξανά έχοντας ήδη τρία παιδιά γεγονός που υποδηλώνει μια συντηρητική προσέγγιση στο δικαίωμα μιας γυναίκας να μπορεί να κάνει ό,τι θέλει στην προσωπική της ζωή. Βέβαια, η ιδιαιτερότητα στην περίπτωση της Mensch έγκειται στο γεγονός ότι είναι μια δημόσια-πολιτική προσωπικότητα της οποίας η ζωή και οι επιλογές αναφορικά με αυτή βρίσκονται διαρκώς στο προσκήνιο ενώ είναι δυνατό να επηρεάσουν και τις ζωές άλλων υποκειμένων με το να αποτελέσουν πρότυπα. Για ένα συντηρητικό πλαίσιο το επιθυμητό και το ευκαίο σίγουρα δεν είναι μια μονογονεϊκή οικογένεια και σίγουρα όχι το διαζύγιο. Τέτοιες διαδικασίες είναι δυνατό να διασπάσουν την κοινωνική και κατ' επέκταση την πολιτική σταθερότητα.

Μια άλλη αντίφαση στο συγκεκριμένο απόσπασμα μπορεί να εντοπιστεί στο γεγονός ότι αυτές οι αντιλήψεις εκφράζονται μέσα από μια εφημερίδα, η οποία είναι γνωστή για τις ριζοσπαστικές αντιλήψεις της αναφορικά με τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Ενδεχομένως, μια τέτοια τοποθέτηση μπορεί να εκληφθεί ως ειρωνικό και σκωπτικό σχόλιο απέναντι στο συντηρητικό προφίλ της Mensch και όχι τόσο στην υιοθέτηση μιας τέτοιας επικριτικής στάσης αναφορικά με το τι είναι σωστότερο να ακολουθήσει μια διαζευγμένη γυναίκα.

Ταυτόχρονα, θίγεται και το ζήτημα της παρακολούθησης ιδιωτικού σχολείου και όχι δημόσιου σχολείου από τα παιδιά της. Στην προβολή της Mensch ως χαρούμενη που τα παιδιά της πηγαίνουν σε ιδιωτικό σχολείο λανθάνει ένας σαφώς επικριτικός τόνος, ο οποίος ενισχύεται με την αναφορά στην προσωπική της ιστοσελίδα και στην πληροφορία ότι τα παιδιά της πηγαίνουν σε «τοπικό» σχολείο. Η αναφορά αυτή αφενός δηλώνει για μια ακόμη φορά την υψηλή κοινωνική καταγωγή της Mensch και αφετέρου της αποδίδει κατά κάποιο τρόπο μια σκοπιμότητα στην απόκρυψη αυτού του στοιχείου. Προφανώς, η σκοπιμότητα έχει να κάνει με την προσέλκυση ψηφοφόρων από χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις, οι οποίες δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα της Mensch να στείλουν τα παιδιά τους σε ιδιωτικό σχολείο. Παράλληλα, όμως, η επιλογή να αναφερθεί η συγκεκριμένη πληροφορία μπορεί να εκληφθεί και ως «φθηνή» επίκριση με την έννοια ότι τα παιδιά της χρησιμοποιούνται από τη δημοσιογράφο ως στοιχείο για την άσκηση πολιτικής κριτικής.

Στην κατακλείδα του συγκεκριμένου αποσπάσματος χρησιμοποιείται η φράση «έραν τούτου», η οποία δίνει μια αρνητική νοηματοδότηση στις προηγούμενες αναφορές για τη σχέση της Mensch με τα παιδιά της καταλήγοντας, ωστόσο, στη φράση της ίδιας της Mensch ότι τα παιδιά της «έρχονται πριν από την πολιτική της φιλοδοξία», υποδηλώνοντας ότι τουλάχιστον η Mensch μέσα από τα λεγόμενά της δίνει προτεραιότητα στην οικογένειά της και πιο συγκεκριμένα στα παιδιά της προβάλλοντάς την με αυτόν τον τρόπο ως μια στοργική και υπεύθυνη μητέρα. Γεγονός που επισημαίνεται και σε παρακάτω απόσπασμα από το ίδιο δημοσίευμα της *Guardian* (30/09/2011), στο οποίο η Mensch εμφανίζεται ξεκάθαρα να θέτει τα παιδιά της ως προτεραιότητα στη ζωή της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Είναι μια δουλειά που λατρεύω, αλλά, όπως για πολλές γυναίκες, είναι μια πολύ δύσκολη δουλειά για να εξισορροπηθεί με όλες τις απαιτήσεις της οικογένειάς σου. Είμαι μόνιμα εξουθενωμένη, νιώθω στρεσαρισμένη στο μέγιστο βαθμό, για αυτό το λόγο δεν μπορώ να πω τι πρόκειται να κάνω σε 5 χρόνια από τώρα ή αν θα θέσω ξανά υποψηφιότητα. Αλλά μπορώ να σας πω ότι δεν έχω καθόλου φιλοδοξίες να γίνω Πρωθυπουργός ή μέλος του υπουργικού συμβουλίου, επειδή με τα παιδιά μου σε αυτήν την ηλικία θα ήταν μια αδύνατη ριψοκίνδυνη πράξη για ‘μενα».

Οι οικογενειακές υποχρεώσεις της Mensch προβάλλονται να μην μπορούν να συνδυαστούν με την επίτευξη μιας σημαντικής και αξιόλογης πολιτικής καριέρας. Περιγράφει τον εαυτό της ως «εξουθενωμένο» και «στρεσαρισμένο» στην προσπάθειά της να διαχειριστεί την οικογενειακή ζωή και πολιτική καριέρα της, δημιουργώντας την εικόνα μιας κουρασμένης γυναίκας που προσπαθεί να «εξισορροπήσει» τις δυο ζωές της. Η συνειδητοποίηση αυτής της δυσκολίας από μέρους της την προβάλλει ως μια συνειδητοποιημένη μητέρα αλλά και πολιτικό, η οποία προσπαθεί να είναι σε όλα καλή, επιτελώντας με αυτόν τον τρόπο το σύγχρονο πρότυπο γυναίκας, το οποίο καλείται να ανταποκριθεί με επιτυχία σε πολλαπλούς ρόλους και υποχρεώσεις.

Επιπλέον, στο λόγο της υφέρπει μια διάκριση ανάμεσα στην επαγγελματική-πολιτική της σταδιοδρομία και στην οικογενειακή της ζωή, στην οποία τρόπο τινά οδηγεί τον εαυτό της να διαλέξει, όπως προκύπτει από τη φράση «είναι μια πολύ δύσκολη δουλειά για να εξισορροπηθεί με όλες τις απαιτήσεις της οικογένειάς σου»,

φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο το διχασμό της αλλά και την αντιμετώπιση με έναν παρεμφερή τρόπο των δύο κομματιών της ζωής της. Γεγονός που την αναπαριστά ως μια ιδιαίτερα προσηλωμένη και αφοσιωμένη γυναίκα τόσο στην επαγγελματική της καριέρα όσο και στην προσωπική της ζωή αλλά και υπεύθυνη και συγκεντρωμένη προκειμένου να τα επιτύχει.

Στην ερώτηση, όμως, που αφορά στη μελλοντική πολιτική της καριέρα, η Mensch εμφανίζεται να μην έχει φιλοδοξίες αναφορικά με αυτή εξαιτίας της δυσκολίας που θα έχει να συμβιβάσει τη δουλειά με τα παιδιά. Η οικογένεια και πιο συγκεκριμένα τα παιδιά γίνονται αντιληπτά ως ένας ανασταλτικός παράγοντας στην ύπαρξη και επίτευξη πολιτικών φιλοδοξιών υπονοώντας ότι αν αυτά δεν υπήρχαν θα ήταν, ενδεχομένως, πιο εύκολο να θέσει υποψηφιότητα στο υπουργικό συμβούλιο αλλά και να γίνει Πρωθυπουργός. Ωστόσο, όντας τα παιδιά της σε αυτήν την ηλικία, εννοώντας ότι βρίσκονται σε μικρή ηλικία, το θεωρεί μια «ριψοκίνδυνη πράξη» υπονοώντας ότι οι υποχρεώσεις της αναλαμβάνοντας τόσο σημαντικές θέσεις θα ήταν τόσες πολλές που θα ήταν αδύνατο να ανταποκριθεί στις οικογενειακές της υποχρεώσεις και άρα στο μητρικό της ρόλο, ο οποίος προβάλλεται να είναι ο σημαντικότερος για τη Mensch.

Στο σημείο αυτό είναι δυνατό να παρατηρήσουμε ότι ο παράγοντας της ηλικίας σε σχέση με την πολιτική τίγεται με έμμεσο τρόπο και πιο συγκεκριμένα μέσα από την ηλικία των παιδιών της. Τόσο στην περίπτωση της Rousseff όσο και στην περίπτωση της Kirchner είδαμε ότι οι ηλικίες των παιδιών τους ήταν τέτοιες που τους επέτρεπαν να αφοσιωθούν εξολοκλήρου στην πολιτική τους καριέρα καθώς βρίσκονταν γύρω στην ηλικία των 30. Στην περίπτωση της Mensch, η μικρή ηλικία των παιδιών της προβάλλεται να είναι εμπόδιο στην εξέλιξη της πολιτικής της καριέρας, όπως προκύπτει μέσα από τη φράση «δεν έχω καθόλου φιλοδοξίες να γίνω Πρωθυπουργός ή μέλος του υπουργικού συμβουλίου θα ήταν μια αδύνατη ριψοκίνδυνη πράξη για ‘μενα». Με αυτόν τον τρόπο υποδεικνύεται κατά κάποιο τρόπο ότι μια γυναίκα για να ασχοληθεί με ουσιαστικό τρόπο με την πολιτική πρέπει να έχει επιτελέσει το ρόλο της ως μητέρα, να έχει μεγαλώσει, δηλαδή, τα παιδιά της προκειμένου μετά να αφιερώσει τη ζωή της στην πολιτική.

Αυτήν την υποχρέωση που τόσο θα λέγαμε επιτακτικά προκύπτει για τις γυναίκες δεν τη συναντάμε αντίστοιχα για τους άνδρες πολιτικούς, οι οποίοι

πιθανότατα δεν θα εγκατέλειπαν την πολιτική για να αφοσιωθούν στην οικογένεια. Μέσα από την προβολή της αναγκαιότητας της σωστής επιτέλεσης του μητρικού ρόλου, ο οποίος φαίνεται ότι δεν μπορεί να συνδυαστεί με μια επιτυχημένη πολιτική καριέρα προκύπτει μια έμφυλη διάσταση στην πολιτική, σύμφωνα με την οποία η ενασχόληση με αυτή προϋποθέτει την απουσία οικογενειακών υποχρεώσεων προβάλλοντας την πολιτική ως μια εξίσου απαιτητική δραστηριότητα όπως είναι και η οικογένεια.

Ουσιαστικά μέσα από την προβολή αυτών των απόψεων αναφορικά με τη δυνατότητα συνδυασμού οικογένειας και πολιτικής καριέρας προοικονομείται η αποχώρηση της Mensch από την ενεργή πολιτική ζωή προκειμένου να αφοσιωθεί στην οικογένειά της. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Daily Mail* (6/8/2012), η Mensch παραιτείται από το πολιτικό της αξίωμα και όπως εξηγεί η δημοσιογράφος η παραίτηση αυτή ερμηνεύεται μέσα από την αναφορά στην οικογένειά της, η οποία μάλιστα χαρακτηρίζεται όπως θα δούμε ως «νεαρή» επιβεβαιώνοντας τον παραπάνω ισχυρισμό. Αναφέρει χαρακτηριστικά:

Σήμερα το πρωί η Louise Mensch παραιτήθηκε από την θέση της ως βουλευτριά του Corby στην περιφέρεια του Northamptonshire αφήνοντας τον Cameron με έναν εφιάλτη για τις εκλογές. Ο λόγος για την παραίτησή της ήταν «για να περνάει περισσότερο χρόνο με την οικογένειά της». Είναι μια γυναίκα με μια νεαρή οικογένεια. Οι ώρες στη Βουλή των Κοινοτήτων δεν είναι κατάλληλες για την οικογενειακή ζωή, ιδίως εάν ο σύζυγός σας είναι ένα από τα κορυφαία μέλη ροκ μπάντας στον κόσμο και ζει στη Νέα Υόρκη. Η Louise έχει παιδιά από τον πρώτο της γάμο οπότε τα παιδιά πρέπει να διαχειριστούν το διαζύγιο, ένα νέο πατριό και μια μητέρα που έχει μια δουλειά με ένα από τα χειρότερα ωράρια.

Το απόσπασμα ξεκινάει με την αναφορά στην παραίτησή της από το βουλευτικό αξίωμα για χάρη της οικογένειάς της. Η αναφορά αυτή ολοκληρώνει την εικόνα της προστατευτικής γεμάτης φροντίδα και αφοσίωση για την οικογένειά της μητέρας, η οποία καλλιεργείται σχεδόν σε όλα τα δημοσιεύματα, με εξαίρεση εκείνα της *Guardian* για λόγους που προαναφέραμε. Στη συνέχεια γίνεται η πλεονασματική αναφορά στο φύλο της Mensch «γυναίκα», με την έννοια ότι είναι περιττή καθώς όλα προδίδουν το φύλο της. Προφανώς και η χρήση αυτής της αναφοράς δίνει έναν έμφυλο χαρακτήρα στην απόφασή της, με την έννοια ότι ένας άνδρας πολιτικός, όπως προαναφέραμε, δεν θα έκανε κάτι αντίστοιχο, αλλά και ότι για ένα θηλυκό

υποκείμενο αξιολογείται διαφορετικά από ότι για το αρσενικό. Επιπλέον, γίνεται αναφορά και στην ηλικία της οικογένειάς της, η οποία χαρακτηρίζεται ως «νεαρή», γεγονός που επιτείνει την αναγκαιότητα η Mensch να βρίσκεται το πλάι της προκειμένου να μεγαλώσουν έχοντας την μητέρα τους μαζί τους. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται ο μητρικός ρόλος, ο οποίος θεωρείται απαραίτητος προκειμένου να μεγαλώσουν σωστά τα παιδιά.

Αυτά τα δύο στοιχεία επιλεγόμενα να αναφερθούν δίνουν το στίγμα της απόφασής της να παραιτηθεί από τη θέση της και ταυτόχρονα χαράσσουν και έμφυλες γραμμές πάνω σε αυτήν την απόφασή της. Αυτή η εγχάραξη έμφυλων ορίων που καθορίζουν ως ένα βαθμό τη λήψη αποφάσεων τίθεται και μέσα από την έμμεση αναφορά στο γεγονός ότι λόγω απουσίας του συζύγου μεγαλώνει μόνη τα παιδιά γεγονός που φαίνεται να προσδίδει μια ιδιαίτερη δυσκολία, αλλά και να επιτείνει την απόφασή της να παραιτηθεί από το πολιτικό της αξίωμα.

Το απόσπασμα κλείνει με τα θέματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα παιδιά της Mensch από τις επιλογές που έχει κάνει στην προσωπική της ζωή και οι οποίες φαίνεται να την οδήγησαν στην παραίτηση από την πολιτική της καριέρα. Τα παιδιά προβάλλονται σε ένα ρόλο όπου πρέπει να διαχειριστούν αυτές τις επιλογές, οι οποίες εμφανίζονται να έχουν αντίκτυπο στα παιδιά της, τα οποία προβάλλονται ως οι αποδέκτες αυτών των επιλογών. Παράλληλα, η Mensch αναπαρίσταται από τη μια ως μια γυναίκα, που ναι μεν παραιτείται από τη θέση της προκειμένου να βοηθήσει τα παιδιά της να διαχειριστούν τη νέα τους οικογενειακή ζωή προσδίδοντάς χαρακτηριστικά που ανταποκρίνονται στο κυρίαρχο και συνάμα επιθυμητό πρότυπο γυναίκας. Από την άλλη, όμως, οι αναφορές στο διαζύγιο και στο νέο πατριό φανερώνουν μια όχι και τόσο παραδοσιακή εικόνα γυναίκας. Δηλαδή, από τη μια αναπαρίσταται ως μια γυναίκα, η οποία θυσιάζει την πολιτική της καριέρα προκειμένου να εξασφαλίσει μια οικογενειακή σταθερότητα και γαλήνη από την άλλη όμως δεν φαίνεται να θυσιάζει την προσωπική της ευτυχία για χάρη των παιδιών της. Υπό την έννοια αυτή η προβολή αυτού του συντηρητικού προφίλ διαταράσσεται κατά κάποιο τρόπο τόσο με την αναφορά στο «διαζύγιο όσο και με την αναφορά στο «νέο πατριό». Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται μια πιο εκμοντερνισμένη εκδοχή της συντηρητικής γυναίκας, η οποία συμβαδίζει με το σύγχρονο τρόπο ζωής.

Η απόφασή της να παραιτηθεί από το βουλευτικό της αξίωμα και να μετακομίσει στη Νέα Υόρκη με τα παιδιά της για να είναι μαζί με το σύζυγό της προβάλλεται να είναι ένας εξισορροπητικός παράγοντας στην εικόνα της μητέρας που πελαγοδρομεί ανάμεσα στην πολιτική καριέρα, στις αλλαγές στην προσωπική της καριέρα και στη διαχείριση της σχέσης της με τα παιδιά της. Ταυτόχρονα, επιτελώντας μέσα από τις κυρίαρχες αναπαραστάσεις το ρόλο της ως γυναίκα λειτουργεί στην κατεύθυνση της διατήρησης της σταθερότητας τόσο σε κοινωνικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο.

Συμπερασματικά

Η Mensch μέσα από διάφορες αναφορές που τη δείχνουν να παλινδρομεί, να δυσκολεύεται και να προσπαθεί να εξισορροπήσει πολιτική καριέρα και οικογενειακή ζωή, επιλέγει, ως μια συνεπής στο πρότυπο προστατευτικής και παραδοσιακής μητέρας, να εγκαταλείψει την πολιτική ζωή για χάρη της προσωπικής γαλήνης, ευτυχίας και ευημερίας.

Εμφανίζεται, λοιπόν, να εκπληρώνει το πρότυπο της γυναίκας που ο προορισμός της είναι η δημιουργία μιας ευτυχισμένης οικογένειας. Είδαμε ότι το φύλο της Mensch διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο που αντιμετωπίζεται από τα ΜΜΕ τόσο η πολιτική της καριέρα όσο και η προσωπική της ζωή. Εδώ το θηλυκό υποκείμενο εμφανίζεται να υιοθετεί το παραδοσιακό μοντέλο γυναίκας, αυτό, δηλαδή, που επιλέγει να επιτελέσει το ρόλο της καλής μητέρας, με κόστος τις προσωπικές φιλοδοξίες για μια επιτυχημένη επαγγελματική καριέρα. Αυτό διαταράσσεται με την αναφορά στο γεγονός του διαζυγίου και την απόκτηση ενός νέου συζύγου, με τον οποίο από κοινού μεγαλώνουν τα παιδιά της από τον πρώτο της γάμο.

Παράλληλα, η έμφαση που δίνεται στο γεγονός ότι η Mensch μεγαλώνει τα παιδιά μόνη της και αυτό είναι ένας επιπλέον παράγοντας δυσκολίας για αυτήν καθώς ο σύζυγός της απουσιάζει αφενός υποδηλώνει την αναγκαιότητα ύπαρξης δύο γονέων και άρα ενισχύει την ύπαρξη της πιο κλασικής εκδοχής της οικογένειας ως ένας ρυθμιστικός παράγοντας που εγγυάται την ομαλή λειτουργία τόσο της οικογένειας όσο και της κοινωνίας εν γένει. Αφετέρου αναπαριστά τη γυναίκα να είναι ανήμπορη να μεγαλώσει τα παιδιά μόνη της χωρίς τη φυσική παρουσία ενός άνδρα, έστω και αν αυτός δεν είναι ο βιολογικός πατέρας, αλλά ο θετός.

Βέβαια, ειρήσθω εν παρόδω ο πατέρας των παιδιών της Mensch, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω δεν είναι ο τωρινός της σύζυγος. Άρα τα παιδιά προφανώς έχουν πατέρα να τα φροντίσει. Αυτό όμως δεν αναφέρεται σε κανένα δημοσίευμα. Εδώ υφέρπει και μια άλλη στερεοτυπική αντίληψη που θέλει τα παιδιά κατά κανόνα να ακολουθούν τη μητέρα στην περίπτωση χωρισμού του ζευγαριού. Η μητέρα, όμως, ακόμα και όταν χωρίζει φαίνεται να «χρειάζεται» έναν άνδρα για να μπορέσουν τα παιδιά να μεγαλώσουν με το πρότυπο της «φυσιολογικής» οικογένειας, αυτής δηλαδή που αποτελείται από έναν άνδρα και μια γυναίκα, έτσι όπως προωθείται από τις κυρίαρχες αντιλήψεις.

Μέσω της προβολής της προσωπικής ζωής της μιας γυναίκας πολιτικού, όπως είναι η Mensch έτσι όπως λαμβάνει χώρα τόσο μέσα από τις αναφορές στο σύζυγό της που είδαμε στην προηγούμενη ενότητα όσο και από τις αναφορές στα παιδιά της στην παρούσα ενότητα γίνεται φανερό ότι αυτό το αυξημένο ενδιαφέρον για το τι κάνει, τον τρόπο που το κάνει και τα αποτελέσματα αυτών που κάνει σημαίνει για τις γυναίκες πολιτικούς εν γένει ότι «το φύλο τους είναι πάντα έκθετο» (Ross & Screbeng 2000:88 στο Muir 2005:58) και πάντα υπό τη διαδικασία κρίσης θα συμπληρώναμε εμείς.

6.8 Η σημασία της ηλικίας

Η Mensch, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, είναι 40 ετών και αυτό φαίνεται να συνδέεται με την εξωτερική της εμφάνιση καθώς στην ηλικία που βρίσκεται, αλλά και νωρίτερα από αυτήν οι διάφορες τεχνικές αισθητικών επεμβάσεων προτείνουν ότι όσο περισσότερο αλλάζει η εικόνα του δέρματος και απομακρύνεται από τα νεανικά πρότυπα τόσο λιγότερο «φυσιολογική» και επιθυμητή θεωρείται η εμφάνιση κάποιου (Bayer 2005:13). Με αυτόν τον τρόπο αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στο σώμα, την τελειότητά του καθώς και στην ιδιαίτερη φροντίδα για την εξωτερική εμφάνιση και την προβολή του εαυτού (Featherstone 1991β στο Δηλάκη & Αλεξιάς 2012:163).

Η έντονη επιθυμία για μια νεότερη εμφάνιση λειτουργεί με την ταυτόχρονη παραγωγή αρνητικών συναισθημάτων για τη μεγαλύτερη ηλικία ενώ ένας ολόκληρος κόσμος, ο κόσμος που κινείται στην τροχιά της κατανάλωσης επενδύει ολοένα και περισσότερα στην απόκτηση μιας νεανικότερης εμφάνισης. Ταυτόχρονα και μέσα από αυτές τις διαδικασίες παράγοντες όπως το φύλο και η σεξουαλικότητα

αναδεικνύονται σε καθοριστικούς για τον τρόπο πρόσληψης και προβολής του εαυτού.

Σε αυτήν την καταναλωτική-καπιταλιστική κουλτούρα, όπου το σώμα έχει μετατραπεί σε εμπόρευμα προς κτήση (Δηλάκη & Αλεξιάς 2012:165), η προβολή μιας νεανικής, ζωτικής εμφάνισης μια γυναίκας πολιτικού, όπως αυτή της Mensch φαίνεται ότι βρίσκεται στο προσκήνιο της δημοσιότητας. Πιο συγκεκριμένα, όπως θα δούμε στην ενότητα που ακολουθεί, η περίπτωση της Mensch προβάλλει τη σύνδεση της ηλικίας με την ομορφιά ως αποτελέσματα των πλαστικών επεμβάσεων, οι οποίες μέσα και από τη χρήση του ιατρικού λόγου προβάλλονται ως σημαντικό εργαλείο στην αντιμετώπιση του χρόνου και της φθοράς.

6.8.1 Η λατρεία της νεότητας και της ομορφιάς

Η Mensch, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, απασχολεί τον Τύπο, όχι τόσο με την πολιτική της δραστηριότητα όσο με τις εμφανίσεις και την προσωπική της ζωή. Σε αυτά τα δημοσιεύματα δίνεται σημασία στην ηλικία της Mensch, η οποία συνδέεται και με την εξωτερική της εμφάνιση και με την προσωπική της ζωή. Οι αναφορές στις πλαστικές επεμβάσεις που φημολογείται ότι έχει υποβληθεί, αλλά και η παραδοχή αργότερα αυτών από την ίδια αναδεικνύουν τη σύνδεση της ηλικίας με το φύλο και τη σεξουαλικότητά της.

Σε απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Daily Mail* (10/03/2012), η αρθρογράφος «επαινεί» τα χαρακτηριστικά του προσώπου της ανεξαρτήτως από το αν έχει κάνει ή όχι πλαστική επέμβαση. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Το έχει κάνει ή δεν το έχει κάνει; Ό,τι και αν νομίζει κάποιος για τη Louise Mensch, συγγραφέα γυναικείων μυθιστορημάτων με μεγάλες πωλήσεις και λαμπερή βουλεύτρια του συντηρητικού κόμματος, πρέπει να παραδεχτεί ότι η γραμμή του σαγονιού της είναι αξιοζήλευτα τεντωμένη για μια γυναίκα 40 ετών. Και ένα νέο είδωλο κοσμητικής χειρουργικής γεννήθηκε, προωθώντας μια εικόνα τόσο φυσική που δεν μπορείς να πεις αν έχει γίνει τίποτα.

Αν και το απόσπασμα αρχίζει με μια ερώτηση αναφορικά με το αν έχει κάνει ή όχι πλαστική επέμβαση πρόκειται περισσότερο για μια ρητορική ερώτηση καθώς στο τέλος τους παραθέματος καταλήγει εμφατικά αναφορικά με τη διαδικασία της πλαστικής επέμβασης. Προς αυτήν την κατεύθυνση λειτουργούν τόσο η αναφορά στη γραμμή του σαγονιού της, η οποία περιγράφεται ως «αξιοζήλευτη» όσο και η

αναφορά στη γέννηση ενός νέου «ειδώλου της κοσμητικής χειρουργικής». Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται η σημασία της κοσμητικής χειρουργικής στον τρόπο πρόσληψης του συγκεκριμένου υποκειμένου.

Πιο συγκεκριμένα, στο παραπάνω απόσπασμα η αναφορά στη Mensch γίνεται αρχικά ως «συγγραφέας γυναικείων μυθιστορημάτων». Ειδικότερα η χρήση της λέξης «γυναικείων» υποδεικνύει ότι το κοινό της ως συγγραφέα είναι συγκεκριμένο και δεν είναι άλλο από αυτό των γυναικών. Εκτός όμως από τη συγγραφική της ιδιότητα, η Mensch είναι φορέας και της πολιτικής ιδιότητας, όπως προκύπτει μέσα από την αναφορά που γίνεται σε αυτή ως μια «λαμπερή βουλευτριά του συντηρητικού κόμματος», συνδέοντας την πολιτική τόσο με το φύλο όσο και με την εμφάνιση. Χαρακτηριζόμενη ως «λαμπερή βουλευτριά» δίνεται μια σαφή προτεραιότητα στην εμφάνισή της ως πολιτικού και όχι στο έργο της γεγονός που τονίζεται ακόμη περισσότερο από την απουσία αναφοράς στο πολιτικό της έργο. Ταυτόχρονα, η αναφορά πρώτα στη συγγραφική της ιδιότητα και στη συνέχεια στην πολιτική τοποθετεί την πολιτική της ιδιότητα στο παρασκήνιο.

Αφού έχουν προηγηθεί αυτές οι αναφορές που δίνουν έναν έμφυλο προσανατολισμό, στη συνέχεια με αφορμή το σαγόνι της Mensch και πώς αυτό δείχνει γίνεται αναφορά στην ηλικία της. Το σαγόνι της, το οποίο είναι χωρίς ρυτίδες, προκαλεί τη ζήλεια της αρθρογράφου και αυτό φαίνεται από το επίρρημα «αξιοζήλευτα» που συνοδεύει την επιθετικοποιημένη μετοχή «τεντωμένη», υποδηλώνοντας, ταυτόχρονα, ότι μια γυναίκα που βρίσκεται στην ηλικία των 40 ετών, υπό φυσιολογικές συνθήκες, πρέπει να έχει ρυτίδες.

Για αυτό το λόγο, γιατί η ηλικία της δεν είναι φανερή και αναδύει μια φρεσκάδα και μια φυσικότητα, χωρίς να είναι εμφανή τα σημάδια της πλαστικής επέμβασης, ανάγεται σε «είδωλο της κοσμητικής χειρουργικής». Παρόλο που είναι 40 ετών δεν δείχνει σημάδια γήρανσης με αποτέλεσμα αυτό να την ανάγει σε είδωλο. Η λέξη «είδωλο» παραπέμπει σε ένα πρόσωπο λατρείας, το οποίο καλούνται να το έχουν κατά κάποιο τρόπο ως πρότυπο όλοι και κυρίως όλες. Η αναγωγή της σε είδωλο της κοσμητικής χειρουργικής δηλώνει με σαφήνεια ότι έχει υποβληθεί σε μια επιτυχημένη πλαστική επέμβαση, γεγονός που επισφραγίζεται από την απόκρυψη των σημαδιών του γήρατος.

Παράλληλα, το επίθετο «λαμπερή» συνοδεύει το ουσιαστικό «βουλευτρία» και όχι το ουσιαστικό «συγγραφέας». Με αυτόν τον τρόπο, η πολιτική ιδιότητα της Mensch προσεγγίζεται μέσα από την εξωτερική της εμφάνιση προσδίδοντας σε αυτήν χαρακτηριστικά διασημότητας. Ταυτόχρονα, όμως, το επίθετο «λαμπερή» αναδεικνύει και τη φωτεινότητα, αλλά και την καθαρότητα θα λέγαμε αναφορικά με την ιδιότητα της βουλευτριάς παραπέμποντας στον άμεμπτο χαρακτήρα της πολιτικού. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται ένα ευάρεστο συναίσθημα αναφορικά με την προσωπικότητά της, το οποίο προβάλλεται ως αποτέλεσμα της εξωτερικής της εμφάνισης και το οποίο αντανακλάται, επίσης, και στη βουλευτική της ιδιότητα.

Στο ίδιο δημοσίευμα λίγο πιο κάτω από την παραπάνω αναφορά στη Louise Mensch παρατίθενται χαρακτηριστικά αποσπάσματα λόγων διαφόρων πλαστικών χειρουργών, οι οποίοι αναφέρονται στην επιθυμία των πελατών να μοιάζουν νεότεροι, γεγονός που κάνει φανερή τη σύνδεση ανάμεσα στην ηλικία και στην πλαστική επέμβαση.

Ο πρώτος πλαστικός χειρουργός αναφέρεται στην «επαναφορά» της νεότητας:

«Ζητάω από τους ασθενείς να φέρουν μαζί τους παλιές φωτογραφίες τους ώστε να ξαναδημιουργήσω το πρόσωπο της νεότητάς τους».

Ο δεύτερος πλαστικός χειρουργός αναφέρεται στη «δημιουργία» μιας νεανικότερης και ομορφότερης εικόνας:

«Όλα τα λίφτινγκ μου είναι κατά παραγγελία, καθώς η κατεύθυνση που θα τραβηχτούν οι μύες εξαρτάται από το πώς δείχνει το υποκείμενο. Οι ασθενείς λένε ότι αυτό δημιουργεί μια περισσότερο νεανική εικόνα και μια ομορφότερη».

Τέλος ο σύμβουλος πλαστικής χειρουργικής αναφέρεται στην κοινωνικοοικονομική διάσταση της πλαστικής επέμβασης:

Ο σύμβουλος πλαστικής, επανορθωτικής και αισθητικής χειρουργικής Charles Nduca συμφωνεί ότι τα παραδείγματα προσωποτήτων με καλά λίφτινγκ αυξάνουν τη ζήτηση. Πιστεύει ότι η κρίση στην πραγματικότητα αυξάνει το αριθμό των γυναικών που αναζητούν χειρουργική επέμβαση.

Οι δύο πρώτες αναφορές ανήκουν σε δυο γιατρούς πλαστικούς χειρουργούς. Με αυτόν τον τρόπο υπεισέρχεται ο ιατρικός λόγος, ο οποίος λειτουργεί στην

κατεύθυνση της τεκμηρίωσης ή της αιτιολόγησης του αυξημένου ενδιαφέροντος, ιδιαίτερα από την πλευρά των γυναικών, για τις πλαστικές-αισθητικές επεμβάσεις. Ο πρώτος πλαστικός χειρουργός αναφέρεται στα υποκείμενα που υποβάλλονται στη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων ως «ασθενείς». Με αυτόν τον τρόπο η πλαστική επέμβαση εκλαμβάνεται ως ένα μέσο θεραπείας μιας ασθένειας. Η ασθένεια αυτή, έτσι όπως τίθεται στο συγκεκριμένο παράθεμα, δεν είναι άλλη από τη γήρανση. Με αυτόν τον τρόπο ο εξειδικευμένος ιατρικός-επιστημονικός λόγος μετατρέπει τη φυσιολογική διαδικασία της γήρανσης σε μια μορφή «ασθένειας», την οποία καλείται να διαχειρισθεί, «προστατεύοντας» το υποκείμενο από την έκθεσή του στις αρνητικές συνέπειες (Δηλάκη & Αλεξιάς 2012:168).

Η σύνδεση αυτής της «ασθένειας» με την επανάκτηση της νεότητας γίνεται αμέσως μετά από όταν ο πλαστικός χειρουργός εμφανίζεται να ζητάει από τα υποκείμενα φωτογραφίες που τα αναπαριστούν κατά τη διάρκεια της νεότητάς τους προκειμένου να την επαναφέρει στα πρόσωπά τους. Η χαρακτηριστική φράση που χρησιμοποιείται από τον πλαστικό χειρουργό, ο οποίος αναφέρει ότι ξαναδημιουργεί «το πρόσωπο της νεότητας τους», προβάλλει αφενός τον πλαστικό χειρουργό τρόπο τινά ως ένα θεό, γεγονός στο οποίο παραπέμπει το ρήμα «ξαναδημιουργήσω». Με αυτόν τον τρόπο, ο πλαστικός χειρουργός εμφανίζεται ικανός να αλλάξει την εμφανισιακή και άρα ηλικιακή εξέλιξη του ανθρώπου επαναφέροντάς τον σε μια εποχή και μια ηλικία, η οποία έχει παρέλθει, ενδεχομένως προ πολλού, χρονικά. Αφετέρου η πλαστική επέμβαση προβάλλεται ως το εργαλείο του ειδικού, με το οποίο είναι δυνατό να εξαφανίσει ή να κρύψει τη φυσιολογική βιολογική φθορά

Στο επόμενο παράθεμα γίνεται συγκεκριμένη αναφορά σε μύες προσώπου παραπέμποντας περισσότερο σε μια επαγγελματική προσέγγιση, η οποία συνοδεύεται από την αναγνώριση και την ευχαρίστηση των υποκειμένων από τα αποτελέσματα της πλαστικής επέμβασης. Η υπόσχεση της νεότητας και η αναζήτησή της από τα υποκείμενα εξατομικεύεται καθώς ο πλαστικός χειρουργός προβαίνει στην εκάστοτε εμφανισιακή αλλαγή αξιολογώντας τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους και τις ιδιαίτερες ανάγκες που αυτά έχουν. Χαρακτηριστική στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι και η χρήση της λέξης «παραγγελία». Τα υποκείμενα που πρόκειται να υποβληθούν σε πλαστική επέμβαση παραγγέλνουν το πρόσωπο που θέλουν να αποκτήσουν.

Μέσα από αυτήν την αναφορά θα λέγαμε ότι το πρόσωπο «αποφυσικοποιείται» με την έννοια ότι αμφισβητείται εμπράκτως, και μάλιστα μέσα από την επιστήμη, η ύπαρξη του ενός και μοναδικού προσώπου με το οποίο γεννιόμαστε καθώς αυτό μπορεί να αντικατασταθεί ανάλογα με το τι αρέσει ή εκφράζει το εκάστοτε υποκείμενο. Σε αυτό το πλαίσιο το πρόσωπο γίνεται αντιληπτό ως ένα εμπόρευμα προς κτήση, το οποίο καθίσταται δυνατό να το «αγοράσεις» αν βέβαια διαθέτεις το απαιτούμενο χρηματικό ποσό, προσδίδοντας με αυτόν τον τρόπο στο σώμα μια αξία που σχετίζεται με την εξωτερική του εμφάνιση.

Τα επιτυχημένα αποτελέσματα συνδέονται αφενός με την απόκτηση μιας νεανικότερης εμφάνισης και αφετέρου μιας ομορφότερης, όπως φαίνεται από τις παραπάνω αναφορές. Οπότε είναι δυνατό να συμπεράνουμε ότι το νεανικό πρόσωπο ταυτίζεται με την ομορφιά και αντίστοιχα ένα γηραιότερο πρόσωπο με την απουσία αυτής. Με αυτόν τον τρόπο το γηραιότερο πρόσωπο νοσηματοδοτείται με όρους αποκλεισμού από το δημόσιο σκηνικό, ενισχύοντας την επικράτηση της νεότητας ως ένα μέσο αποφυγής του θανάτου.

Ταυτόχρονα, η αυξανόμενη ζήτηση των πλαστικών επεμβάσεων αποδίδεται στις επιτυχείς πλαστικές επεμβάσεις των δημόσιων προσώπων, αλλά και στην οικονομική κρίση. Σε απόσπασμα πιο πάνω είδαμε ότι η Mensch χαρακτηρίζεται ως «είδωλο των πλαστικών επεμβάσεων» για το γεγονός ότι η επέμβασή της θεωρήθηκε τόσο επιτυχημένη επειδή φαίνεται φυσική. Άρα η Mensch με βάση και την παραπάνω αναφορά μπορεί να θεωρηθεί ως μια δημόσια προσωπικότητα, της οποίας, τα αποτελέσματα της πλαστικής επέμβασης στο πρόσωπο μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο που πρέπει να ακολουθηθεί και από άλλες γυναίκες. Με αυτόν τον τρόπο το πρόσωπό της μετατρέπεται σε εμπόρευμα που είναι δυνατόν, υπό προϋποθέσεις πάντα, να αποκτηθεί.

Ο δεύτερος λόγος που δίνεται από το σύμβουλο πλαστικής, επανορθωτικής και αισθητικής χειρουργικής είναι η ύφεση-κρίση. Σε συνθήκες οικονομικής αστάθειας και πίεσης υπεισέρχεται ο ψυχολογικός παράγοντας, που βέβαια δεν αποτελεί αντικείμενο μελέτης της παρούσας ανάλυσης, αλλά αξίζει να επισημανθεί με συντομία. Σύμφωνα με αυτόν, τα υποκείμενα μέσα από την απόκτηση μιας νεανικότερης εμφάνισης δημιουργούν μια σταθερότητα στη ζωή τους, αποκτούν αυτοεκτίμηση και μια πίστη ότι με μια νεανικότερη και ομορφότερη εμφάνιση,

μπορούν να δημιουργηθούν ευνοϊκότερες συνθήκες σε οικονομικό αλλά και κοινωνικό επίπεδο για το υποκείμενο (Edmonds, 2010:74-85) ενώ μπορεί να αποτελέσει και μια απάντηση στην απογοήτευση που μπορεί να νιώσει κάποιος/α μπροστά στην εικόνα του εαυτού του/της (Gimlin 2006, στο Αλεξιάς, Γ, Δηλάκη, Γ 2012:163).

Αυτό το ισχυρό αίσθημα της απόκτησης αυτοεκτίμησης, η οποία συνδέεται με μια νεανικότερη εμφάνιση επανέρχεται και στο λόγο ενός άλλου ειδικού, αυτήν την φορά ψυχολόγου. Σε απόσπασμα από δημοσίευμα της *Daily Mail* (9/4/2012), αναφορικά με την τάση που παρατηρείται ολοένα και νεότερες γυναίκες και κυρίως εκεί γύρω στα 40, όπως και η Mensch, να κάνουν πλαστικές επεμβάσεις στο πρόσωπό τους για να δείχνουν νεότερες, ο Καθηγητής ψυχολογίας ερμηνεύει αυτήν την ανοδική αύξηση των πλαστικών επεμβάσεων ως εξής:

Η εμμονή μας με την κουλτούρα της νεότητας ευθύνεται για αυτήν την αλλαγή, σύμφωνα με τον ψυχολόγο Καθηγητή Cary Cooper, από το Πανεπιστήμιο του Λάνκαστερ. «Είμαι έκπληκτος που οι γυναίκες κάνουν λίφτινγκ στα 30 τους, αλλά αυτός είναι ο δρόμος που η κοινωνία οδεύει».

Η «αλλαγή» στο παραπάνω παράθεμα αναφέρεται στην αυξανόμενη ζήτηση πλαστικών επεμβάσεων από νεαρές γυναίκες, η οποία ερμηνεύεται ως «εμμονή με τη νεανική κουλτούρα». Η νεανικότητα και η απόκτησή της περιγράφεται με το ψυχολογικό όρο «εμμονή» δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο την προσήλωση σε υπερβολικό βαθμό στην απόκτηση της νεότητας. Το παράδοξο σε αυτό είναι ότι αυτή η εμμονή με τη νεότητα συνδέεται με την ηλικιακή κατηγορία των γυναικών που βρίσκονται στα 30, οι οποίες θεωρούνται νέες. Παρόλα αυτά, όμως, επεμβαίνουν στα χαρακτηριστικά του προσώπου τους με πλαστικές επεμβάσεις. Αυτό φαίνεται από το επίθετο «έκπληκτος» που χρησιμοποιείται από τον ίδιο το ψυχολόγο για να περιγράψει την κατάσταση στην οποία είναι. Περιγράφεται μια μελλοντική εικόνα από το ψυχολόγο στην οποία κυρίαρχο φαινόμενο θα είναι οι πλαστικές επεμβάσεις, οι οποίες θα γίνονται από νεαρά άτομα με σκοπό τη διατήρηση της νεότητας. Αυτό προκύπτει από το ρήμα «οδεύει προς» που δείχνει την κίνηση σε ένα συγκεκριμένο προορισμό σε ενεστωτικό χρόνο και μάλιστα προβάλλεται ως μονόδρομος, όπως προκύπτει από τη φράση «αλλά αυτός είναι ο δρόμος», από τον οποίο δεν φαίνεται να υπάρχει μια εναλλακτική προοπτική.

Αμέσως μετά από αυτήν την αναφορά στην εμμονή μεγάλου μέρους στη νεανική κουλτούρα, ο ψυχολόγος συνεχίζει την εξήγηση που δίνει για αυτήν την κατεύθυνση που κινείται η κοινωνία. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

«Εάν ρωτήσετε αυτές τις γυναίκες γιατί έκαναν λίφτινγκ, εν γένει θα απαντήσουν: «Για να νιώσω καλύτερα». «Αλλά αν ξεσκεπάσετε τα ψυχολογικά τους κίνητρα, θα ανακαλύψετε ότι ο πραγματικός λόγος είναι πολύ πιο ενδιαφέρων. Μπορεί να ανησυχούν ότι θα χάσουν τους συζύγους τους ή αισθάνονται ανασφαλείς στη δουλειά τους. Μπορεί να αισθάνονται πολύ μεγάλες και να φοβούνται ότι δεν θα παίρνονται στα σοβαρά, ή ότι θα γίνονται αντιληπτές ως «μεγάλες» και άρα λιγότερο αποτελεσματικές.

Η λέξη κλειδί που μπορεί να αποδώσει την πρώτη πρόταση του αποσπάσματος αυτού είναι η αυτοεκτίμηση. Η φράση κάνω πλαστική «για να νιώσω καλύτερα» αποτελεί το περιεχόμενο της λέξης αυτοεκτίμηση. Οι γυναίκες αναπαρίστανται να κάνουν πλαστικές επεμβάσεις προκειμένου να αισθανθούν καλύτερα με τον εαυτό τους. Η αυτοεκτίμηση φανερά ερμηνεύεται μέσα από την απόκτηση μιας εντυπωσιακής, νεανικής εμφάνισης, η οποία συνδέεται με το φόβο απώλειας της σταθερότητας τόσο στην προσωπική ζωή όσο και στην επαγγελματική. Ο φόβος της απώλειας της νεότητας, την οποία σηματοδοτούν τα σημάδια της γήρανσης, η οποία συνδέεται με μια επιτυχημένη και σταθερή προσωπική και επαγγελματική καριέρα, εμφανίζεται ως μια ικανή συνθήκη για να οδηγήσει τα θηλυκά υποκείμενα στην πλαστική επέμβαση μέσω της οποίας θα αποβάλλουν τα σημάδια της γήρανσης που σε μεγάλο βαθμό ταυτίζονται με την απώλεια του ελέγχου του σώματός τους αλλά και με μια γενικότερη απώλεια της εικόνας του εαυτού τους.

Η Mensch, όπως είδαμε νωρίτερα στη μελέτη αναπαρίσταται να προσπαθεί να διατηρήσει την ωραία και σεξουαλική εμφάνισή της για χάρη του συζύγου της. Είχε δηλώσει χαρακτηριστικά στο δημοσίευμα του *The Week* (7/6/2011): «Νομίζω, είναι μια πράξη αγάπης για τον άνδρα και την γυναίκα που έχουν υποσχεθεί ο ένας στον άλλο να δείχνουν όσο ομορφότεροι μπορούν». Αυτή της η δήλωση σε συνδυασμό με την παραπάνω άποψη του Καθηγητή Ψυχολογίας προβάλλει την πλαστική επέμβαση, αλλά και άλλες μορφές σωματοποιημένης πειθαρχίας, όπως οι δίαιτες, το μακιγιάζ κ.α, ως μεθόδους οι οποίες χρησιμοποιούνται από τις γυναίκες προκειμένου να προσελκύσουν ή να διατηρήσουν αμείωτο το ενδιαφέρον των

ερωτικών τους συντρόφων. Με αυτόν τον τρόπο οι μέθοδοι διατήρησης της νεότητας αποκτούν ένα σαφή έμφυλο προσανατολισμό, στον οποίο η σεξουαλικότητα λαμβάνει ετεροκανονικά χαρακτηριστικά και συνδέεται άρρηκτα με την κατοχή μιας όμορφης και θελκτικής εξωτερικής εμφάνισης.

Σύμφωνα, επίσης, με το ψυχολόγο η ανοδική αύξηση των πλαστικών επεμβάσεων στις νεαρές γυναίκες οφείλεται και στην ανησυχία τους μήπως χάσουν τη δουλειά τους αν δεν δείχνουν αρκετά νέες και όμορφες. Στην περίπτωση της Mensch δεν παρατηρείται ρητά μια τέτοια σύνδεση. Ότι, δηλαδή, κάνει πλαστικές επεμβάσεις για να διατηρήσει το πολιτικό της αξίωμα. Κάτι που δεν λέγεται, όμως, δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει ενδεχόμενο και να συμβαίνει. Μέσα, λοιπόν, από τις αναφορές που γίνονται στην επαγγελματική ιδιότητα της Mensch και με την αλλαγή στην εμφάνισή της υφέρπει η σύνδεση ανάμεσα σε αυτές τις δυο παραμέτρους.

Παρατηρήσαμε και νωρίτερα στη μελέτη ότι ο τρόπος που αντιμετωπίζεται μια γυναίκα πολιτικός συνδέεται τόσο με την εξωτερική εμφάνιση όσο και με την προσωπική ζωή. Το θέμα των πλαστικών επεμβάσεων της Mensch αντιμετωπίστηκε με καχυποψία, ειρωνεία και όρους που ταιριάζουν περισσότερο σε μια διασημότητα από ότι σε μια πολιτικό. Στην περίπτωση της, η πλαστική επέμβαση προβλήθηκε από την ίδια ως μια διαδικασία η οποία πρέπει να κρατηθεί μυστική για να μην επηρεάσει το πολιτικό της έργο.

Ταυτόχρονα και σχεδόν άρρηκτα, η ηλικία συνδέεται και με την ομορφιά. Παράλληλα με την ηλικία και σε συνδυασμό με αυτή παρατηρούμε ότι όσο επιδιώκεται η νεότητα άλλο τόσο επιδιώκεται και αναζητείται η ομορφιά. Η ομορφιά κατά κύριο λόγο είναι συνδεδεμένη με τη νεότητα και η απόκτηση του ενός είναι συνυφασμένη σε μεγάλο βαθμό με την απόκτηση του άλλου (Essig 2010:58-59). Με αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται η ταυτότητα του «άλλου/ης», αυτού δηλαδή που δεν ανήκει σε αυτήν την κατηγορία και είτε αναζητά και αυτός/ή τρόπους εισόδου σε αυτήν την κατηγορία είτε παραμένει σε μεγάλο βαθμό αποκλεισμένος/η και κοινωνικά περιθωριοποιημένος/η.

Σε απόσπασμα από δημοσίευμα της εφημερίδας *Guardian* (30/09/2011), το οποίο αναφέρθηκε και προηγουμένως διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Αυτό βέβαια που δεν μπορεί να αναφέρει, αλλά πρέπει να αναγνωριστεί, είναι η προσοχή που τραβάει η ομορφιά της. Έλεγε πάντα ότι ήταν ένα αποκρουστικό παιδί με γυαλιά σαν μπουκάλια της Coca Cola, και αντικείμενο χλευασμού μέχρι που οι φακοί επαφής έφτασαν στην εφηβεία της. Αλλά τώρα έχει να διαχειριστεί το αντίθετο, αλλά ένα παρόμοιο αξιοζήλευτο πρόβλημα- του να είναι μια εξαιρετικά όμορφη γυναίκα στην πολιτική δημόσια ζωή.

Η Mensch αναπαρίσταται από το παραπάνω δημοσίευμα ως μια γυναίκα που είναι ιδιαίτερα όμορφη, της οποίας η ομορφιά δεν μπορεί να μείνει απαρατήρητη από κανέναν. Η αναγνώριση της τωρινής της ομορφιάς συνδέεται με την αντιπαραβολή της άσχημης εικόνας της ως παιδί. Το άσχημο ορίζεται από την ένδυση χοντρών γυαλιών μυωπίας, τα οποία την καθιστούσαν «αποκρουστικό παιδί». Η παιδική ηλικία της Mensch, ως προς την εμφάνισή της, αναπαρίσταται ως άσχημη. Η «λύτρωση» για αυτήν ήρθε στην εφηβική της ηλικία όταν φόρεσε τους φακούς επαφής, οι οποίοι αντικατέστησαν τα γυαλιά μυωπίας και όπως υποδηλώνεται «ομαλοποίησαν» αυτήν την «αποκρουστική» εμφάνιση.

Σε αυτό το απόσπασμα υπάρχει τριπλή αναφορά στην ηλικία, η οποία συνδέεται εμφανώς με την εξωτερική εμφάνιση. Η παιδική ηλικία, κατά την οποία η Mensch αναπαρίσταται ως άσχημο παιδί, η εφηβική ηλικία, στην οποία γίνονται τα πρώτα βήματα απόκτησης μιας όμορφης εμφάνισης και η οποία λειτουργεί ως ένα μεταβατικό στάδιο για την ενηλικίωση και τέλος η ενήλικη ζωή, στην οποία αναπαρίσταται ως μια εξαιρετικά όμορφη γυναίκα. Αυτή, όμως, η εξαιρετική εμφάνιση όπως είδαμε και νωρίτερα είναι προϊόν πλαστικών επεμβάσεων και της ιδιαίτερης ενασχόλησης με την εξωτερική εμφάνιση.

Βέβαια και αυτό προβάλλεται ως ένα είδος προβλήματος, με την έννοια ότι τώρα έχει να διαχειριστεί την ομορφιά της σε σχέση με τη δημόσια πολιτική ζωή, όπως αναφέρεται. Η εμφάνιση, λοιπόν, αναπαρίσταται ως ένα διαρκές πρόβλημα για τη Mensch, με την έννοια ότι προβάλλεται να την απασχολεί από όταν ήταν παιδί. Στην παιδική της ηλικία ήταν «αντικείμενο χλευασμού» λόγω της εμφάνισής της ενώ και τώρα που είναι όμορφη αντιμετωπίζει πρόβλημα με αυτήν, εννοώντας προφανώς ότι εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι όμορφη και δημόσιο πρόσωπο τραβάει την προσοχή και τα φώτα της δημοσιότητας. Αυτό φαίνεται με την αναφορά που κάνει στο ότι είναι μια «εξαιρετικά όμορφη γυναίκα» στην «πολιτική δημόσια ζωή».

Η φωτογραφία που συνοδεύει το συγκεκριμένο δημοσίευμα, εστιάζει στο πρόσωπο της Mensch, στο οποίο δεν παρατηρείται η εμφάνιση κάποιας έκφρασης. Την εμφανίζει από τους ώμους και πάνω, να κοιτάζει ευθεία το φακό. Τα μαλλιά της, ξανθά και μακριά, είναι καλοχτενισμένα προς τα πίσω. Είναι φανερό η ένδυση μείκ απ, χωρίς, ωστόσο, να είναι κραυγαλέα. Το πρόσωπό της φαίνεται αγεγάδιαστο, εντελώς απαλό, χωρίς την παραμικρή κίνηση να διαγράφεται σε αυτό. Το ίδιο και ο λαιμός της. Καμιά ορατή ατέλεια και ρυτίδα δεν διαγράφονται στο πρόσωπό της. Είναι σαν να φοράει μια μάσκα ομορφιάς. Η ηλικία της δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια. Η φωτογραφία αυτή την αναδεικνύει σε ένα πρότυπο ομορφιάς, το οποίο δεν φέρει ατέλειες, ενώ η ηλικία της είναι απροσδιόριστη.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος από τη *Guardian* (30/09/2011), η Mensch εμφανίζεται να σχολιάζει αυτά τα κομπλιμέντα αναφορικά με την εμφάνισή της, η οποία όμως προσθέτει σε αυτόν τον κολακευτικό σχολιασμό από τη δημοσιογράφο, την ηλικία της. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Ευχαριστώ πολύ που το λέτε, αλλά είμαι 40 ετών. Είμαι 40 ετών, δεν κοιμάμαι αρκετά και φοβάμαι ότι είμαι εντελώς αρχάρια στην ομορφιά με κάθε τρόπο. Απελπισμένη».

Στο παραπάνω απόσπασμα η Mensch, επαναλαμβάνει την ηλικία της δύο φορές. Αυτή η επανάληψη, ενδεχομένως, υποδηλώνει ότι η ίδια γνωρίζει ότι η ηλικία της δεν συμβαδίζει με την εξωτερική της εμφάνιση, οπότε δεν έχει κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα να τη δηλώσει. Εμφανίζεται, επιπλέον, ειλικρινής που δηλώνει την ηλικία της χωρίς να φοβάται μήπως χαρακτηριστεί μεγάλη. Το αντίθετο, μάλιστα, προβάλλει την ηλικία της πέραν του δέοντος μέσα από αυτή τη διπλή αναφορά. Ταυτόχρονα, όμως, ενδεχομένως στην προσπάθειά της να δείξει ένα πιο καθημερινό και οικείο προφίλ, προβάλλει τον εαυτό της να μη δίνει τη δέουσα σημασία στη διατήρηση της ομορφιάς της. Υποπίπτει σε λάθη αναφορικά με αυτήν ενώ δηλώνει και «αρχάρια». Με αυτόν τον τρόπο, υποδηλώνεται ότι η ομορφιά για αυτήν είναι κάτι το φυσικό, για το οποίο δεν προσπαθεί ιδιαίτερα.

Παράλληλα, εμφανίζεται ως μια κλασική γυναίκα, η οποία ανησυχεί λόγω ηλικίας για την εξωτερική της εμφάνιση. Βέβαια κοιτάζοντας κανείς τη φωτογραφία δεν μπορεί να παρατηρήσει από πού μπορεί να απορρέει αυτή η ανησυχία παρά μόνο από την αναφορά στην ηλικία. Στην ίδια πρόταση που αναφέρει την ηλικία της

υπάρχει και το ρήμα «φοβάμαι», το οποίο αναφέρεται στη διαχείριση της εμφάνισής της. Η αναφορά στην ηλικία και στο φόβο μπορούν παράλληλα να συσχετιστούν και να ειπωθούν ως παράγοντες που μπορούν να φέρουν το υποκείμενο σε μια κατάσταση αστάθειας. Η επιθετικοποιημένη μετοχή «απελπισμένη» αναφερόμενη στο γεγονός ότι δεν κάνει αυτά που θα έπρεπε να κάνει προκειμένου να διατηρήσει αυτήν την όμορφη εικόνα της, μπορεί να συνδεθεί και με την αναφορά στην ηλικία κάνοντας φανερή μια απογοήτευση που μπορεί να προκύψει από το γεγονός ότι όσο τα χρόνια περνούν δύσκολα μπορεί να διατηρηθεί μια εξαιρετικά όμορφη εικόνα. Ταυτόχρονα, όμως, η Mensch προβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο τη σχέση της με την εμφάνιση δείχνει ένα όχι και τόσο ειλικρινές υποκείμενο καθώς γνωρίζουμε ότι όχι μόνο ασχολείται με την εμφάνισή της, αλλά έχει κάνει και πλαστική επέμβαση προκειμένου να διατηρήσει αυτή τη νεανική και λαμπερή εμφάνιση. Αυτή η ανειλικρίνεια που δείχνει αναφορικά με την εμφάνισή της είναι δυνατό να μετατοπιστεί και στην πολιτική της ιδιότητα και να ερμηνευθεί ως μια πολιτικός που δεν λέει την αλήθεια και «φοράει» ένα προσωπείο κυριολεκτικά και μεταφορικά.

Ενώ παρακάτω σε απόσπασμα από το δημοσίευμα του *bbc* (25/04/2013), το οποίο αναφέρθηκε και νωρίτερα στην ανάλυσή μας, η Mensch καλείται να απαντήσει σε δημοσιογράφο τηλεοπτικού προγράμματος για ποιο λόγο έκανε πλαστική επέμβαση, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι τελικά ασχολείται και μάλιστα αρκετά με την εμφάνισή της. Δήλωσε χαρακτηριστικά:

Πιεσμένη από τον παρουσιαστή του *Newsnight* Jeremy Paxman, για ποιο λόγο το έκανε, δήλωσε: «Μου αρέσει όπως δείχνω, προτιμώ να το κρατήσω έτσι».

Η περιγραφή της ως «πιεσμένη» από το δημοσιογράφο μας προϋποθέτει ότι η απάντησή της δεν είναι προϊόν ηθελημένης διαδικασίας. Η απάντησή είναι εντελώς απλή και δηλώνει ότι στόχος της πλαστικής επέμβασης είναι η διατήρηση της ήδη υπάρχουσας όμορφης κατάστασής της. Εδώ εμφανίζεται να είναι συνειδητοποιημένη τόσο για την ομορφιά της όσο και για την πλαστική επέμβαση που έκανε ενώ ταυτόχρονα αναπαρίσταται να είναι αποφασισμένη να διατηρήσει την εξωτερική της εμφάνιση αμφισβητώντας έμπρακτα τις φυσιολογικές συνέπειες της βιολογικής φθοράς και διατηρώντας το πρόσωπό της ανέπαφο από τα σημάδια της γήρανσης. Η χρησιμοποίηση του ρήματος «προτιμώ» δείχνει ότι έχει την επιλογή να το πραγματοποιήσει και να το διατηρήσει δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η θέληση

του υποκειμένου μπορεί να υψωθεί και να επιβληθεί μέσω βέβαια των πρακτικών επέμβασης, πάνω στο σώμα, αλλά και στο χρόνο.

Συμπερασματικά

Η νεότητα και η διατήρησή της αποδεικνύονται σημαντικοί παράγοντες της ύστερης νεωτερικότητας. Μια λατρεία η οποία αντιπαρατίθεται με τη φθορά του χρόνου με όπλο την επιστήμη και την τεχνολογία. Λόγοι ειδικών, πρόσωπα διασημοτήτων, όπως αυτό της Mensch, επιστρατεύονται από την κυρίαρχη κουλτούρα της νεότητας προκειμένου να «νικήσουν» τη φθορά και εντέλει το φόβο του θανάτου, στον οποίο παραπέμπει μια πιο γερασμένη και ρυτιδιασμένη εμφάνιση.

Η προβολή της Mensch ως ενός καλοδιατηρημένου όμορφου προσώπου, το οποίο λόγω του επαγγέλματός της είναι φορέας κύρους και εξουσίας λειτουργεί ως ένα είδος προώθησης ενός προϊόντος, στη συγκεκριμένη περίπτωση, της πλαστικής επέμβασης, αλλά και άλλων μεθόδων, όπως η άσκηση, ως μέθοδοι πρόληψης, αλλά και καταπολέμησης της επερχόμενης φθοράς του χρόνου, όπως τονίζεται από την συνεχή αναφορά στην ηλικία της.

Ταυτόχρονα, μέσα από το αφήγημα της ηλικίας και της σύνδεσης των γηρατειών με τη φθορά και της νεότητας με την ζωτικότητα και την ζωντάνια, προβάλλονται το φύλο και η σεξουαλικότητα ως βασικοί παράγοντες στην κυριαρχία της κουλτούρας της νεότητας. Το θηλυκό υποκείμενο, μέσα από τις αναπαραστάσεις της Mensch, εμφανίζεται πιο ευάλωτο κοινωνικά και πολιτισμικά, αλλά και ψυχολογικά, στη φθορά του χρόνου. Αναπαρίσταται το πρότυπο θηλυκού υποκειμένου, το οποίο διαρκώς αγωνίζεται να επιβεβαιώσει την ύπαρξή του κοινωνικά μέσα από το διαρκές κυνήγι της νεότητας αλλά και της ομορφιάς.

Παράλληλα, με αφετηρία τη Mensch και την ηλικία της, γίνεται η σύνδεση και με την πολιτική. Συνήθως στην πολιτική συναντάμε ανθρώπους που βρίσκονται ή έχουν ξεπεράσει την πέμπτη δεκαετία της ζωής τους. Νεότεροι/ες στην ηλικία πολιτικούς συναντάμε σε χαμηλότερη συχνότητα. Η Mensch στην ηλικία των 40 θεωρείται νέα για πολιτικός ενώ η εμφάνισή της, ψηλή, ξανθιά, όμορφη και το υψηλό μορφωτικό της επίπεδο θεωρούνται προσόντα που απευθύνονται σε μια πιο διευρυμένη, από άποψη χαρακτηριστικών, εκλογική κοινότητα ανθρώπων. Η νεότητα αυτή αποδίδεται ως ένα βαθμό στην πλαστική επέμβαση που έκανε και μιας και τα πολιτικά πρόσωπα είναι συνδεδεμένα με ένα προφίλ πιο καθαρίο, πιο ειλικρινές,

χωρίς παρεμβάσεις που συνοδεύει την αντίληψη ότι «είμαι αυτό που βλέπεις» η Mensch δεν παραδέχθηκε ποτέ όσο ήταν εν ενεργεία πολιτικός αυτήν την πράξη.

Φαίνεται, λοιπόν, και μέσα από τη Mensch ότι στην περίπτωση των γυναικών πολιτικών το λίκτινγκ και η αλλαγή εμφάνισης, τα οποία σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να είναι πρόδηλα, αλλά να υπονοούνται, παραπέμπουν σε ένα καλυμμένο, μη πραγματικό πρόσωπο και το πρόσωπο του/της πολιτικού πρέπει να είναι όμορφο αλλά ειλικρινές, χωρίς παρεμβάσεις που μπορούν να αλλοιώσουν το περιεχόμενό του.

Παράλληλα, παρατηρούμε και μια σύνδεση ανάμεσα στην ηλικία και την ομορφιά. Η ομορφιά συνδέεται με τη νεότητα με αποτέλεσμα μέσα από τις πλαστικές επεμβάσεις να επιδιώκονται και οι δύο. Η Mensch, τόσο μέσα από τις αναφορές των δημοσιογράφων στην αναμφισβήτητη ομορφιά της όσο και μέσα από την παράθεση φωτογραφιών που το επιβεβαιώνουν, αναπαρίσταται ως μια νέα και όμορφη γυναίκα. Η συχνή αναφορά στην ηλικία της σε συνδυασμό με την πλαστική επέμβαση και με την εμφάνιση, αφενός τονίζει ότι το αποτέλεσμα της εικόνας της Mensch, έτσι όπως προβάλλεται δεν είναι μια «φυσιολογική» διαδικασία και αφετέρου μέσα από την προβολή της τελειότητας έτσι όπως αντικατοπτρίζεται στο πρόσωπο της Mensch αναδεικνύεται η αναγκαιότητα καταφυγής σε μέσα διατήρησης της ομορφιάς για ένα θηλυκό υποκείμενο που βρίσκεται στην ηλικία των 40 ετών.

Μέσα από το πρόσωπο της Mensch αναδύονται διάφορα αφηγήματα, τα οποία φαίνεται ότι έχουν βαθιές ρίζες στο κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο της μετανεωτερικότητας. Ένα δημόσιο πρόσωπο, τίθεται σε μια διαρκή κριτική. Η περίπτωση της Mensch φανερώνει ότι μια γυναίκα πολιτικός, όσο και αν η ίδια δεν το επιθυμεί ή δεν το επιδιώκει τουλάχιστον μέσα από το λόγο της, βρίσκεται στο προσκήνιο μέσα από την εμφάνισή της και την προσωπική της ζωή. Αυτό όμως σε μεγάλο βαθμό λειτουργεί αρνητικά για τα θηλυκά υποκείμενα, επιβεβαιώνοντας την Mensch, ότι δηλαδή οι γυναίκες πολιτικοί υποτιμώνται μέσα από την εστίαση στην εμφάνισή τους. Ταυτόχρονα, όμως, τα ίδια τα θηλυκά υποκείμενα, τουλάχιστον στην περίπτωση της Mensch, μέσα από διάφορους οδούς και κυρίως μέσα από την χρήση των ΜΜΕ πριμοδοτούν αυτήν την ενασχόληση και άρα την αναπαραγωγή έμφυλων στερεοτύπων.

Εν κατακλείδι

Η προβολή της περίπτωσης της Mensch αναδεικνύει τον προβληματικό εν γένει τρόπο αναπαράστασης των γυναικών πολιτικών από τα ΜΜΕ. Από τη μια, δηλαδή, οι γυναίκες πολιτικοί μπορεί να παραμένουν αόρατες γιατί δεν αναφέρονται καθόλου. Από την άλλη υπάρχει ο κίνδυνος να εκτίθενται πάρα πολύ λόγω της υπερβολικής έκθεσης της εμφάνισής τους, της προσωπικής τους ζωής και των σφαλμάτων των οποίων υποπίπτουν.

Η Mensch μέσα από τον τρόπο παρουσίασής της γίνεται ορατή, τουλάχιστον στα δημοσιεύματα που εμείς αναλύσαμε, μέσα από τη διπλή εστίαση στην εμφάνιση και την οικογένειά της. Αν και η ίδια σε συνέντευξή της στην εφημερίδα *Guardian* (30/09/2011), κομμάτια της οποίας αναλύσαμε και εμείς νωρίτερα, κάνει την εύστοχη και πολιτική δήλωση, αρνούμενη να απαντήσει στη δημοσιογράφο αν έχει κάνει πλαστική επέμβαση, ότι υποτιμάται το έργο των γυναικών πολιτικών μέσα από την εστίαση των ΜΜΕ στην εξωτερική τους εμφάνιση, εντούτοις εμφανίζεται να ποζάρει σε φωτογραφίες που αναδεικνύουν την εμφάνισή της. Παράλληλα, προβαίνει και σε δηλώσεις που εστιάζουν στη σημασία που έχει η απόκτηση και η διατήρηση μιας καλοδιατηρημένης και όμορφης εμφάνισης.

Εκτός από την προβολή της εμφάνισης, άλλοτε με επαινετικό τρόπο και άλλοτε με επικριτικό από τα δημοσιεύματα, ταυτόχρονα, εκτίθεται, σε κάποιες περιπτώσεις υπέρ του δέοντος, η προσωπική της ζωή. Η προβολή της μητρότητας, αλλά και της καλής συζύγου δημιουργούν μια, εκ πρώτης όψεως, ασφαλή εικόνα. Ωστόσο, τόσο το γεγονός ότι τα παιδιά της είναι μικρά σε ηλικία όσο και ο χωρισμός και ο δεύτερος γάμος που κάνει, αντιμετωπίζονται με έναν επικριτικό τόνο. Βέβαια, η παραίτηση της Mensch από το πολιτικό αξίωμα «κλειδώνει» θα λέγαμε την ασφαλή της εικόνα καθώς θέτει σε προτεραιότητα την προσωπική της ζωή και όχι την πολιτική καριέρα. Με αυτόν τον τρόπο επιβεβαιώνει το παραδοσιακό πρότυπο γυναίκας.

Σημαντικό βάρος λαμβάνει, μέσα από τη Mensch, η διατήρηση της νεότητας, η οποία αποτελεί ένα κυρίαρχο φαινόμενο στις συνθήκες της μετανεωτερικότητας. Με βάση αυτή, τα θηλυκά υποκείμενα επιδίδονται σε έναν αγώνα δρόμου για να νικήσουν τον χρόνο και τη φθορά, που επιφέρουν αλλαγές στα χαρακτηριστικά του προσώπου και του σώματος. Αυτή η κουλτούρα, η οποία καλλιεργείται από πολύ

μικρές ηλικίες έχει ένα έμφυλο προσανατολισμό καθώς γυναίκες που βρίσκονται στα 30 αρχίζουν να κάνουν πλαστικές και άλλες αισθητικές επεμβάσεις στο πρόσωπο και το σώμα προκειμένου να προλάβουν τον χρόνο.

Η Mensch, ευρισκόμενη στην ηλικία των 40, προβάλλεται ως ένα «είδωλο της κοσμητικής χειρουργικής», καθώς έχει επιτύχει αυτό που επιδιώκουν οι ευρωπαϊές γυναίκες κάνοντας πλαστικές επεμβάσεις. Να μην είναι δηλαδή ορατά τα αποτελέσματα αλλά να αναδύουν μια αίσθηση φυσικότητας και φρεσκάδας (Essig 2010:70-71).

Κλείνοντας τη μελέτη της Mensch και θέλοντας να δείξουμε την έμφυλη σημασία που αποδίδεται στην εμφάνιση των γυναικών πολιτικών θα παραθέσουμε ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από την εφημερίδα *Guardian* (04/01/2012), το οποίο συμπυκνώνει σε μεγάλο βαθμό το νόημα που έχει αποκτήσει η πολιτική στις συνθήκες της μετανεωτερικότητας. Η πολιτική, εμφανώς, όπως τονίζεται παρακάτω όχι μόνο έχει συνδεθεί με την εξωτερική εμφάνιση αλλά και με την έμφυλη επιτέλεσή της.

Τώρα θα ήταν αφελές να διαφωνήσει κάποιος ότι οι εμφανίσεις δεν έχουν σημασία στην μοντέρνα πολιτική και η Mensch, με τους 44.000 φόλοουερς (followers), στο Twitter, το γνωρίζει αυτό. Ακόμα συμφωνώ μαζί της σε αυτό, κάτι που δεν το λέω συχνά. Μπορεί κάποιος να σκεφτεί έναν ελκυστικό άνδρα βουλευτή, του οποίου οι εμφανίσεις να τραβάνε τόσο πολύ την προσοχή; Όχι, ούτε και εγώ.

6.9 Συμπεράσματα

A. Πολιτική και φύλο

Μέσα από την προβολή των τριών γυναικών πολιτικών από τα MME διαπιστώνουμε ότι η πολιτική σχετίζεται με το φύλο με καθοριστικό τρόπο στη διαμόρφωση των έμφυλων σχέσεων, αλλά και στην άσκηση πολιτικής. Σημαντικός παράγοντας στη δημιουργία σύνδεσης φαίνεται να είναι η ανάδειξη της θηλυκότητας μέσα από την εμφάνιση των γυναικών αυτών, αλλά και μέσα από τη σχέση τους με το ανδρικό φύλο, η οποία φαίνεται να χρησιμοποιείται ως ένα οικείο μέσο

προσέγγισης γυναικών που βρίσκονται μακριά από παραδοσιακά κοινωνικά πρότυπα και ένταξής τους στο υπάρχον κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο.

1) Οι δύο από τις τρεις περιπτώσεις που μελετάμε στη συγκεκριμένη κατηγορία αφορούν σε γυναίκες αρχηγούς κράτους. Η ανάδειξή τους σε ένα τέτοιο αξίωμα, ένα αξίωμα στο οποίο παραδοσιακά συναντάμε άνδρες, τις καθιστά πολιτικούς πρώτης γραμμής, ενώ παράλληλα αναδεικνύει τον ανοδικό ρόλο των γυναικών πολιτικών σε παγκόσμιο επίπεδο. Ταυτόχρονα, όμως, μια γυναίκα που κατέχει μια τέτοια θέση στην οποία έχουν κυριαρχήσει οι άνδρες, μπορεί να θεωρηθεί ότι διαταράσσει αυτήν την έμφυλη σταθερότητα στο συγκεκριμένο πεδίο δημιουργώντας μια νέα συνθήκη στον τρόπο προσέγγισης, αλλά και άσκησης της εξουσίας. Παρόλο, όμως, που μια γυναίκα έχει στα χέρια της την απόλυτη εξουσία, οι σεξιστικές νοοτροπίες και αντιλήψεις που κυριαρχούν στο κοινωνικό πεδίο αφενός φαίνεται ότι έχουν ενσωματωθεί και από τις ίδιες ως ένα βαθμό και αφετέρου ακόμα και όταν συνειδητοποιούνται από αυτές δεν είναι εύκολο να διαχειριστούν και να αντιμετωπιστούν ακόμα και από ένα τέτοιο υποκείμενο φανερώνοντας την ισχύ αυτών των αντιλήψεων, οι οποίες προβάλλονται να είναι βαθιά ριζωμένες στο κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο της μετανεωτερικότητας.

2) Στο πλαίσιο αυτό παρατηρούμε ότι η προβολή της εμφάνισης των γυναικών πολιτικών αναδεικνύεται σε ένα κομβικό μέσο αναπαράστασής τους επισκιάζοντας σε μεγάλο βαθμό την πολιτική δραστηριότητά τους καθώς προβάλλονται να επενδύουν σε αυτή μεγάλο μέρος της ζωτικότητάς τους και του χρόνου τους, ενδεχομένως, εις βάρος του πολιτικού τους έργου. Η Rousseff, σε αντίθεση με τις άλλες δύο γυναίκες πολιτικούς δεν είναι η γυναίκα που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί όμορφη με βάση τα κυρίαρχα πολιτισμικά πρότυπα. Παρατηρούμε, ωστόσο, στο υλικό της μελέτης ότι η εμφάνισή της σχολιάζεται, σε μικρότερο βαθμό βέβαια σε σχέση με τις άλλες δύο περιπτώσεις, λειτουργώντας στην κατεύθυνση της ανάδειξης της θηλυκότητάς της ως ενός παράγοντα που διαδραματίζει ρόλο στον τρόπο άσκησης της εξουσίας.

Εκκινώντας την προβολή της από το παρελθόν της, το οποίο εμφανίζεται ως δομικό στοιχείο της σημερινής προσωπικότητάς της παρατηρούμε ότι από την προβολή αυτή δεν λείπουν οι αναφορές στην εμφάνισή της, οι οποίες συνδέονται με

τα κυρίαρχα πρότυπα εξουσίας κατά την περίοδο της πολιτικής της δραστηριοποίησης.

Από την εμφάνιση που είχε στο παρελθόν προκύπτει ότι η έκδηλη ριζοσπαστικότητα στην πολιτική δράση προϋπόθετε ένα συντηρητισμό αναφορικά με την εκδήλωση έμφυλων χαρακτηριστικών παραπέμποντας σε μια πιο αρρενωπή εμφάνιση. Στο παρόν και μέσα από τη διαδικασία διεκδίκησης και ανάληψης της εξουσίας παρατηρούμε ότι η «εξομάλυνση» της σκληρότητας-αρρενωπότητας του παρελθόντος και η υιοθέτηση ενός φιλικότερου-πιο θηλυκού προφίλ τίθεται στο επίκεντρο της πολιτικής της δραστηριότητας, σε τέτοιο βαθμό που προβάλλεται να ασχολείται με τα «γυναικεία ζητήματα» όχι μέσα από μια άσκηση ουσιαστικής πολιτικής παρέμβασης, αλλά μέσα από την επιτέλεση της θηλυκότητάς της προκειμένου να είναι αρεστή και προσφιλής στους/στις ψηφοφόρους της και να συμβαδίζει με τα κυρίαρχα πρότυπα θηλυκότητας στη Βραζιλία, τα οποία όπως είδαμε και στο κομμάτι της βιβλιογραφικής μας επισκόπησης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη βραζιλιάνικη πραγματικότητα. Άρα, η Rousseff πρόκειται για μια γυναίκα που μέσα από τον τρόπο προβολής της εμφανίζεται να προσπαθεί να αναδείξει τη «κρυμμένη» θηλυκότητά της και να συμβαδίσει με αυτά τα κυρίαρχα πρότυπα θηλυκότητας έτσι όπως έχουν δομηθεί και επικρατήσει στις συνθήκες της μετανεωτερικότητας αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την εμφάνιση σε σημαντικό παράγοντα άσκησης της πολιτικής εξουσίας.

Επιπλέον, εκτός από την προβολή της εμφάνισης ως ενός καθοριστικού παράγοντα στην ανάδειξη της κυρίαρχης θηλυκότητας παρατηρούμε ότι αυτή γίνεται ορατή μέσα από τη σύνδεση του δυναμισμού της με τον πρώην Πρόεδρο της Βραζιλίας, εμφανίζοντάς τη να είναι σε μεγάλο βαθμό ετερόφωτη από αυτόν. Με αυτόν τον τρόπο αναπαράγεται μια διαφορετική όψη της θηλυκότητάς της, η οποία συμβαδίζει με τις κυρίαρχες αντιλήψεις και η οποία θέλει τις γυναίκες στην ουσία των πραγμάτων να κινούνται και να κατευθύνονται από μια μεγάλη ανδρική προσωπικότητα.

2) Στο ίδιο μοτίβο αλλά με μεγαλύτερη ένταση κινείται και η προβολή της Kirchner από τα δημοσιεύματα, της οποίας το φύλο αναδεικνύεται σε κομβικό παράγοντα στην άσκηση της εξουσίας μέσα από τον τρόπο που επιλέγεται να αναπαρασταθεί. Παρατηρούμε ότι η εστίαση των MME στην εμφάνιση της Kirchner

γίνεται με περισσότερη ένταση από ότι γίνεται στην περίπτωση της Rousseff. Μάλιστα στην περίπτωση της Kirchner η εστίαση σε αυτή είναι τέτοια στα δημοσιεύματα που μελετάμε όπου δεν θα ήταν υπερβολή αν λέγαμε ότι επισκιάζει σε μεγάλο βαθμό την πολιτική της δραστηριότητα. Αυτό πιστεύουμε ότι συμβαίνει γιατί η Kirchner είναι μια γυναίκα που με βάση τα κυρίαρχα πολιτισμικά κριτήρια μπορεί να χαρακτηριστεί ως όμορφη και σε μεγάλο βαθμό αναδεικνύει τη θηλυκότητά της προβάλλοντάς την ως ένα βασικό στοιχείο της προσωπικότητάς της.

Επιπλέον, η προβολή της Kirchner γίνεται μέσα από δύο προσωπικότητες, των έργων των οποίων εμφανίζεται ως συνεχίστρια, του συζύγου της και της Evita Peron. Αντίστοιχα με την περίπτωση της Rousseff, η οποία προβλήθηκε μέσα από τα δημοσιεύματα ως συνεχίστρια του έργου του απερχόμενου Προέδρου Lula έτσι και η Kirchner στη διαδικασία της εξουσίας φαίνεται ότι πρέπει να διαβεί το μονοπάτι της σύγκρισης με τον άνδρα της αλλά και με μια άλλη ισχυρή γυναίκα. Με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατό να παρατηρήσουμε ότι η άνοδος μιας γυναίκας στην εξουσία δημιουργεί αμφιβολίες και ερωτηματικά για τις δυνατότητές της και προκειμένου να εξομαλυνθεί το έδαφος εμφανίζονται ως «συνεχίστριες» του έργου των προηγούμενων ανδρών Προέδρων ενώ και η στήριξη που αυτοί τους παρέχουν είναι δυνατό να νοηματοδοτηθεί ως εγγύηση και άρα ότι η πολιτική τους δραστηριότητα αξίζει την εμπιστοσύνη του λαού.

3) Στην περίπτωση της Mensch, το φύλο και η θηλυκότητά της καθίστανται ιδιαίτερος ορατός μέσα από την έντονη ενασχόληση με το θέμα της εμφάνισης, έτσι όπως αυτό τίθεται μέσα από το ενδεχόμενο της πλαστικής επέμβασης. Η παραδοχή της πλαστικής επέμβασης διαδέχεται την άρνηση και σε αυτό το γαϊτανάκι η πολιτική και το πρόσωπο της Mensch βρίσκονται διαρκώς στο προσκήνιο διαμορφώνοντας μια εικόνα στην οποία πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζει η εξωτερική εμφάνιση επισκιάζοντας σε μεγάλο βαθμό την πολιτική ταυτότητα της συγκεκριμένης πολιτικού. Εκτός από το δεδομένο ενδιαφέρον των ΜΜΕ για την εμφάνιση το γεγονός ότι η ίδια η Mensch ασχολείται με αυτή αν και φαινομενικά εμφανίζεται να θέλει να μετατοπίσει το ενδιαφέρον των ΜΜΕ από αυτή, εμφανικά εστιάζει στην εμφάνιση καθώς δεν τίθενται ούτε από τα δημοσιεύματα ούτε από την ίδια κάποια άλλου είδους θεματική συναφή με την πολιτική της δραστηριότητα με αποτέλεσμα η συζήτηση να περιστρέφεται στο αν έχει κάνει ή όχι πλαστικές επεμβάσεις η Mensch.

Επιπλέον, το ζήτημα της σύνδεσης της εμφάνισης με την πολιτική φέρνει στη δημοσιότητα και άλλες περιπτώσεις πολιτικών και δημόσιων προσώπων, ανδρών και γυναικών, τα οποία δημόσια έχουν παραδεχθεί ότι έχουν κάνει πλαστικές επεμβάσεις. Από αυτές τις αναφορές προκύπτει μια σημαντική έμφυλη διάσταση. Πιο συγκεκριμένα, η αναφορά των γυναικών που έκαναν πλαστικές επεμβάσεις σε συνδυασμό με αυτήν της Mensch αλλά και των δύο άλλων περιπτώσεων της μελέτης, εστιάζει στην απόκτηση ενός νεανικότερου προσώπου και στην ενίσχυση της αυτοπεποίθησης τους. Η αναφορά, όμως, στον Πρόεδρο της Ρωσίας Vladimir Putin προβάλλει τις πλαστικές επεμβάσεις ως μια διαδικασία που προέκυψε ως αποτέλεσμα της κοπιώδους πολιτικής τους εργασίας. Διαπιστώνουμε, δηλαδή, ότι στις γυναίκες πολιτικούς η διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων επ ουδενί λόγω δεν συνδέεται με την πολιτική τους δραστηριότητα αλλά αντίθετα εμφανίζεται περισσότερο ως προϊόν της γυναικείας ματαιοδοξίας αλλά και ανασφάλειας που προκύπτει λόγω ηλικίας ανάγοντάς τη σε σημαντικό ρυθμιστή της ζωής των γυναικών.

B. Προσωπική ζωή

Η προβολή της εικόνας μιας γυναίκας στα MME, όπως αναφέρει η Elizabeth van Acker (2003:117), βασίζεται εν πολλοίς σε στερεοτυπικές αναφορές, οι οποίες συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη δόμηση μιας προσωπικότητας που ανταποκρίνεται στα κυρίαρχα πρότυπα μιας κοινωνίας. Σε διαφορετική περίπτωση κατά την οποία τα θηλυκά υποκείμενα ενδεχομένως προτείνουν έναν διαφορετικό πρότυπο ζωής και συμπεριφοράς τείνουν να αντιμετωπίζονται από τα MME με υποτιμητικό και αρνητικό τρόπο. Η προβολή θηλυκών πολιτικών προσωπικοτήτων από τα MME βασίζεται στην αναπαραγωγή ορισμένων κυρίαρχων στερεοτύπων. Ένα από αυτά είναι η προβολή της οικογενειακής κατάστασης και ζωής καθώς και της μητρότητας.

1) Η αναφορά στους γάμους στην περίπτωση της Rousseff δίνει ένα χαρακτηριστικό κανονικότητας σε μια γυναίκα που έχει περιγραφεί ως ριζοσπαστική, μαχητική με ιδιαίτερη ένταση στην προσωπικότητα αλλά και στο πρόσωπο. Το γεγονός ότι οι γάμοι αναφέρονται μετά την πολιτική της δράση ουσιαστικά θυμίζει στο αναγνωστικό κοινό τη θηλυκή πλευρά της Rousseff, η οποία επιβεβαιώνεται μέσω των γάμων αλλά και μέσα από την απόκτηση μιας κόρης. Η Rousseff του παρόντος, μπορεί να είχε ένα όχι και τόσο «κανονικό» παρελθόν αναφορικά με τις πολιτικές της επιλογές αλλά στον τομέα της προσωπικής της ζωής λειτούργησε στην

κατεύθυνση της κανονικότητας και αυτό συμβάλλει με τρόπο καθοριστικό στη δημιουργία της επιθυμητής εικόνας που πρέπει να φέρει μια γυναίκα πολιτικός.

2) Η προσωπική ζωή στην περίπτωση της Kirchner παρατηρούμε ότι βρίσκεται στο προσκήνιο και σε μεγάλο βαθμό συμβάλλει και αυτή σε αυτό με τον τρόπο που διαχειρίζεται τις προσωπικές της στιγμές σε σχέση με το δημόσιο χώρο και λόγο. Η δημόσια ανακοίνωση ότι νοσεί από καρκίνο αλλά και η δημόσια διάψευση αυτής, συνδέεται με την πιθανή τέλεση κάποιας πλαστικής επέμβασης γεγονός που δείχνει ότι η εξωτερική της εμφάνιση βρίσκεται στο επίκεντρο επισκιάζοντας οποιεσδήποτε άλλες παραμέτρους. Ταυτόχρονα, δείχνει ότι η προσωπικότητα της Kirchner είναι συνδεδεμένη με την εξωτερική της εμφάνιση σε απόλυτο βαθμό.

Μια άλλη όψη της προσωπικής της ζωής έρχεται στο επίκεντρο της δημοσιότητας με το θάνατο του συζύγου της. Και μέσα από αυτό το δυσάρεστο περιστατικό, η Kirchner προβάλλεται να το εκμεταλλεύεται προκειμένου να κερδίσει τη δημόσια συμπάθεια αλλά και για να εκδηλώσει τη δική της προβαλλόμενη ως καταπιεσμένη πολιτική προσωπικότητα. Γενικότερα, η φανερή προσωπική ζωή της Kirchner και η αλληλοδιαπλοκή με την πολιτική της ζωή την αναπαριστά ως μια γυναίκα που ξέρει να χειρίζεται τη δημοσιότητα προς όφελός της.

3) Μέσα από την περίπτωση της Mensch διαφαίνεται ότι ο χώρος της πολιτικής είναι ένας ιδιαίτερα απαιτητικός χώρος για μια γυναίκα, η οποία ως ένα βαθμό πρέπει να θυσιάσει τόσο τη θηλυκότητά της όσο και την προσωπική της ζωή και τις επιθυμίες της προκειμένου να είναι ενεργή σε αυτή. Με αυτόν τον τρόπο οι έμφυλες κανονικοποιητικές συμπεριφορές που προβάλλονται επάνω στη Mensch εμφανίζουν την πολιτική ως ένα πεδίο στο οποίο από τη μια οι διάφορες κανονικοποιητικές συμπεριφορές όπως η θηλυκότητα αλλά και η μητρότητα και η προσωπική ζωή εν γένει προβάλλονται ως αναγκαίες συνθήκες για την καριέρα μιας γυναίκας από την άλλη αυτές ακριβώς οι συμπεριφορές προβάλλονται και ως αποτρεπτικές για το συγκεκριμένο πεδίο εμφανίζοντας τις γυναίκες να αποσύρονται από αυτό προκειμένου να επιδοθούν ελεύθερα σε αυτές τις συμπεριφορές που θέτουν το γυναικείο σώμα υπό αυστηρή επιτήρηση και συντηρούν τα κυρίαρχα αφηγήματα της μετανεωτερικότητας.

Η Mensch μέσα από την προβολή της ως μιας παραδοσιακής συζύγου, η οποία προκειμένου να κάνει φανερή τη λατρεία της για αυτόν υιοθετεί το επίθετό του ενώ εκφράζεται και με ιδιαίτερα ενθουσιώδη τρόπο για αυτό, συντηρεί την έμφυλη διάκριση υποτιμώντας ως ένα βαθμό τη θέση της γυναίκας σε σχέση με τον άνδρα προβάλλοντας ταυτόχρονα ένα στερεοτυπικό, αλλά και συνάμα παρωχημένο πρότυπο γυναίκας. Η προβολή αυτού αναπαράγει ένα συντηρητικό πλαίσιο αξιών στο οποίο πρωταγωνιστικό ρόλο έχει η οικογένεια ως ένας από τους βασικούς πυλώνες της κοινωνίας και οτιδήποτε άλλο, το οποίο ξεφεύγει από αυτό το πλαίσιο της ετεροκανικότητας μπορεί να θεωρηθεί ότι κλυδωνίζει την κοινωνική σταθερότητα.

Επιπλέον, η επιλογή της να παραιτηθεί από το πολιτικό της αξίωμα για χάρη της οικογένειάς της δημιουργεί την εικόνα μιας γυναίκας η οποία αδυνατεί να ανταπεξέλθει και στις δύο υποχρεώσεις της, οδηγούμενη από το κυρίαρχο πλαίσιο αξιών να επιλέξει την οικογένειά της. Παρατηρούμε ότι για τις γυναίκες πολιτικούς τίθεται το δίλημμα καριέρα ή οικογένεια γεγονός που δεν φαίνεται να το αντιμετωπίζουν άνδρες πολιτικοί και συνδέεται τόσο με το φύλο τους όσο και με τη θέση τους εντός της κοινωνίας και η οποία φαίνεται να είναι άρρηκτα και αέναα συνδεδεμένη με την όσο το δυνατόν ικανοποιητικότερη και επιτυχή επιτέλεση του θηλυκού τους ρόλου, ο οποίος φαίνεται να επιβεβαιώνεται κατ' εξοχήν τόσο μέσω της ύπαρξης συζύγου όσο και μέσα από την αναπαραγωγικής τους ικανότητα.

Γ. Έθνος

Το έθνος κάνει την εμφάνισή του με έντονο τρόπο στην περίπτωση της Kirchner, το οποίο προβάλλεται μέσα από την εμφάνισή της εμφάνιση της. Οι πλαστικές επεμβάσεις, στις οποίες φέρεται να προβαίνει η Kirchner προβάλλονται ως ένα «εθνικό φαινόμενο» στην Αργεντινή χαρακτηρίζοντας υπόρρητα με αυτόν τον τρόπο ένα έθνος ως «πλαστικό» παραπέμποντας σε κάτι το ψεύτικο. Επιπλέον, οι πλαστικές επεμβάσεις προβάλλονται ως το αντίδοτο στη γήρανση αλλά και ως το εργαλείο χάρη στο οποίο μπορεί να επιτευχθεί η ομορφιά και η σέξι εμφάνιση.

Με αυτόν τον τρόπο και μέσα από συγκρίσεις της Kirchner με άλλες γυναίκες πολιτικούς σε επίπεδο εμφάνισης παρατηρούμε ότι η εμφάνιση αποτελεί ένα μέσο προβολής ενός ολόκληρου έθνους συμβάλλοντας στην κατεύθυνση της υποτίμησης αφενός της πολιτικής δραστηριότητας της Kirchner καθώς το πολιτικό της έργο τόσο

σε εγχώριο όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο αξιολογείται με βάση την εμφάνιση αφετέρου στην ανάδειξη ενός έθνους που επικεντρώνεται αποκλειστικά στην εμφάνιση υπονοώντας ότι η ενασχόληση με ουσιαστικότερα πράγματα έχει αντικατασταθεί με την επιφάνεια. Ενδεχομένως αυτό συμβαίνει γιατί η πλειονότητα των δημοσιευμάτων προέρχεται από δημοσιεύματα του αγγλικού Τύπου και είναι γνωστή η αντιπαράθεση ανάμεσα στην Αγγλία και στην Αργεντινή για τη διεκδίκηση των νήσων Φώκλαντ. Με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατό να επισημανθεί ότι η ανάδειξη της εμφάνισης της συγκεκριμένης πολιτικού μέσα από αυτές τις οδούς αποτελεί ένα εργαλείο υποτίμησης της ίδιας της Kirchner όσο και ολόκληρου του έθνους της.

Το έθνος στις άλλες δύο περιπτώσεις, της Rouseff και της Mensch δεν φαίνεται να γίνεται ορατό ως ένας παράγοντας διαφοροποίησης σε σύγκριση με την Kirchner. Ακριβώς, όμως, αυτή η απουσία μιας τέτοιας αναφοράς αναδεικνύει με τον πιο εναργή τρόπο το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει το έθνος στον τρόπο προβολής των υποκειμένων καθώς όπως είδαμε στην περίπτωση της Kirchner το έθνος σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό θίχτηκε προκειμένου να αναδείξει την εθνική διαφορετικότητα της συγκεκριμένης γυναίκας, αλλά και να αποδώσει σε ένα ολόκληρο έθνος την τάση να ασχολείται περισσότερο με το φαίνεσθαι από ότι με το είναι.

Δ. Ηλικία

1) Ο παράγοντας της ηλικίας σε σχέση με την εμφάνιση και κατ' επέκταση με την πολιτική παρατηρούμε ότι αναφέρεται με πιο ξεκάθαρο τρόπο στην περίπτωση της Mensch. Στην περίπτωση αυτή η αναφορά στην ηλικία σε σχέση με την εξωτερική εμφάνιση και σε συνδυασμό με την εκφορά ιατρικού λόγου αναφορικά με τις πλαστικές επεμβάσεις προβάλλουν μια γυναίκα που όχι μόνο ενδιαφέρεται για την εμφάνισή της, αλλά συνάμα τη θεωρεί κομβική σε όλη της την ύπαρξη. Η περίπτωση της Mensch αναδεικνύει με τον πιο εναργή τρόπο ότι το πρόσωπο-σώμα μέσα στις συνθήκες της εμπορευματικής-καταναλωτικής κοινωνίας κανονικοποιείται και ομοιογενοποιείται μέσω της κοσμητικής χειρουργικής, όπου η πειθάρχηση συνυπάρχει με την ικανοποίηση σε μια δυναμική κατάσταση αυτοεπιτήρησης. Η γήρανση αν και είναι μια φυσιολογική συνέπεια της βιολογικής φθοράς προβάλλεται ως μια ασθένεια που πρέπει να εξαλειφθεί μέσα από τις πλαστικές επεμβάσεις. Οι πλαστικές επεμβάσεις χρησιμοποιούνται ως ένα εργαλείο επίτευξης σωμάτων που

φέρουν ομοιόμορφα χαρακτηριστικά και τα οποία αντανακλούν και παράγουν τα πρότυπα ομορφιάς στις δυτικές κοινωνίες (Macgregor 1984, Moorgan 1991 στο Αλεξιάς & Δηλάκη 2012:164).

2) Αντίστοιχα μια τέτοια φανερή σύνδεση ηλικίας και εμφάνισης δεν παρατηρήσαμε στις άλλες δύο περιπτώσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας. Στις άλλες περιπτώσεις η σύνδεση της ηλικίας με την εξωτερική εμφάνιση ακολούθησε μια διαφορετική διαδρομή ανάδυσης στην επιφάνεια. Στην περίπτωση της Rousseff η αναφορά στην ηλικία έγινε μέσω της εκπλήρωσης του μητρικού της ρόλου ενώ στην περίπτωση της Kirchner, της οποίας η εμφάνιση αντίστοιχα με της Mensch, μονοπωλεί το ενδιαφέρον των ΜΜΕ τέθηκε μέσα από μια επίκριση που είχε να κάνει με την πολιτική της καριέρα ως Πρόεδρος της Αργεντινής.

Εν κατακλείδι οι τρόποι προβολής των συγκεκριμένων γυναικών αναδεικνύουν ότι το φύλο τους και η θηλυκότητά τους ως έκφανση αυτού διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια προσέγγισής τους αλλά και στην επιβολή μιας σταθερότητας σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Αυτή φαίνεται να διαρρηγνύεται μέσα από το γεγονός ότι η εξουσία δεν αποτελεί ένα αποκλειστικό προνόμιο των ανδρών.

7. Ανάλυση λόγου περιπτώσεων καλυμμένων προσώπων

Ζαπατίστας: Μια σύντομη γνωριμία

Ο Εθνικοαπελευθερωτικός Ζαπατιστικός Στρατός (EZLN), γνωστός ως Ζαπατίστας, είναι ένα κίνημα που αποτελείται από ιθαγενείς από την Τσιάπας, μια περιοχή στο Μεξικό, οι οποίοι διεκδικούν καλύτερες συνθήκες ζωής, αναδιανομή της γης και διατροφή για τους ιθαγενείς Ινδιάνους. Το πρόσωπό τους καλύπτεται διαρκώς από μια κουκούλα (passamontagna) και το μόνο εμφανές σημείο στο πρόσωπό τους είναι τα μάτια. Σύμφωνα με δηλώσεις που έχουν κάνει οι ίδιοι, επιλέγουν αυτόν τον τρόπο εμφάνισης γιατί οι πράξεις τους δεν θέλουν να ταυτίζονται με ένα πρόσωπο, το οποίο αυτόματα θα λάβαινε κοινωνικά μια αναγνωρισμένη εξουσία, αλλά θέλουν να μπορούν να βρουν τον εαυτό τους σε αυτή την εμφάνιση όλοι και όλες, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, ηλικίας και εθνικότητας.

Με αυτόν τον τρόπο η εξουσία της εικόνας του προσώπου τίθεται υπό αμφισβήτηση και παράλληλα αυτή η εξουσία διαχέεται παντού και φορείς της μπορεί να γίνουν ο καθένας και η καθεμιά.

Παράλληλα, όμως, μέσα από τους Ζαπατίστας αναδεικνύεται μια προσωπικότητα που ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους και η οποία από τον τρόπο που αναπαρίσταται προβάλλεται ως μια ηγετική μορφή. Πρόκειται για τον υποδιοικητή Marcos, το πρόσωπο χωρίς πρόσωπο. Φορώντας τη μάσκα του είναι η φωνή των Ζαπατίστας στο δημόσιο χώρο και παρόλο που το πρόσωπό του δεν έχει φανερωθεί ποτέ δημόσια, κατόρθωσε, ειδικά τα πρώτα χρόνια της εμφάνισης των Ζαπατίστας και ως ένα βαθμό και σήμερα, να κεντρίζει το ενδιαφέρον των ΜΜΕ αναδεικνύοντας ότι το πρόσωπο ακόμα και κρυμμένο είναι δυνατό να αποτελέσει ένα κυρίαρχο μέσο για την άσκηση πολιτικής.

Η περίπτωση των Ζαπατίστας επιλέχθηκε να μελετηθεί γιατί μέσα από την επιλογή του κρυμμένου προσώπου που συνοδεύει την εμφάνιση τόσο του υποδιοικητή Marcos όσο και των Ζαπατίστας εν γένει γίνεται ένας επαναπροσδιορισμός του κυρίαρχου ρόλου του προσώπου σε κοινωνικοπολιτικό επίπεδο, γεγονός που συμβάλλει στην εμβάθυνση της σημασίας του προσώπου στη διαμόρφωση πολιτικών υποκειμένων. Από τη μια αμφισβητείται η εξουσία με την κυρίαρχη έννοιά της και από την άλλη εμφανίζεται με ένα διαφορετικό πρόσωπο, επιβεβαιώνοντας με αυτό τον τρόπο ότι όπου υπάρχει εξουσία υπάρχει και αντίσταση, αλλά και το αντίστροφο, όπου υπάρχει αντίσταση υπάρχει και εξουσία.

Παράλληλα, η έμφυλη διάσταση όπως και η εθνική αναδεικνύονται ως κομβικά ζητήματα στον τρόπο που προσεγγίζονται από τα ΜΜΕ οι Ζαπατίστας. Αυτή η προσέγγιση υποστηρίζουμε ότι συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ένταξη τους σε ένα κανονικοποιητικό πλαίσιο, το οποίο ελέγχεται και ορίζεται από τις ήδη υπάρχουσες δομές εξουσίας και κατά συνέπεια δεν είναι δυνατό να τις θέσει σε κίνδυνο.

Στην κατεύθυνση της θέασης του Marcos, αλλά και των Ζαπατίστας εν γένει μέσα από ένα κανονικοποιητικό φακό υποστηρίζουμε ότι λειτουργούν η ανάδειξη της προσωπικότητας του Marcos ως ηγετική, η προσπάθεια θέασης πίσω από τη συγκεκριμένη μάσκα του προσώπου μια δυτικοτραφούς προσωπικότητας και η ανάδειξη άλλοτε ρητά και άλλοτε άρρητα της μη σύνδεσής του με τους ιθαγενείς

Ζαπατίστας. Τέλος, στην ίδια κατεύθυνση λειτουργεί και η απόδοση αρρενωπών χαρακτηριστικών στην περίπτωση του Marcos και αντίστοιχα θηλυκών χαρακτηριστικών στην περίπτωση της κορυφαίας γυναικείας προσωπικότητας που αναδείχθηκε στους κόλπους των Ζαπατίστας, της διοικήτριας Ramona.

Αναφορικά με το υλικό της έρευνας ο αριθμός των άρθρων που αποτελούν το υλικό της μελέτης είναι 32, από αυτά τα 11 προέρχονται από ελληνικά ειδησεογραφικά δίκτυα και τα 21 από ξένα. Τα αποσπάσματα από τα ξένα δημοσιεύματα παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
www.guardian.co.uk (<i>The Guardian</i>)	2001: 3/3 2007: 26/2, 12/5, 21/12 2011:24/8 2012: 21/12, 31/12	2001: 3/3 2011:24/8 2007: 12/5
www.independent.co.uk (<i>Independent</i>)	2006: 9/1	2006: 9/1
world.time.com (<i>The Time</i>)	2013: 8/1	2013: 8/1
ireport.cnn.com (<i>cnn</i>)	2013: 11/2	
www.nytimes.com (<i>The New York Times</i>)	2005: 31/8 2006: 10/1, 1/6	2005: 31/8
www.aljazeera.com (<i>Aljazeera</i>)	2013: 11/2 2006: 7/1 2011: 1/1	2006: 7/1 2011: 1/1
www.digitaljournal.com (<i>Digital Journal</i>)	2012: 22/12	2012: 22/12
news.bbc.co.uk (<i>bbc</i>)	2001: 11/3 2006: 2/2	2001: 11/3 2006: 2/2
www.naomiklein.org (<i>naomiklein.org</i>)	2000: 6/12 2007: 20/12	2000: 6/12
www.alfavita.gr (<i>Alfavita</i>)	2012: 24/12	2012: 24/12
www.tvxs.gr (<i>tvxs</i>)	2013: 16/2	
www.enet.gr (<i>Ελευθεροτυπία</i>)	2010: 3/4 2013: 13/1	2010: 3/4
www.epohi.gr (<i>ΗΕποχή</i>)	2006: 15/1 Χωρίς ημερομηνία	
www.left.gr (<i>left</i>)	2012: 27/12 2013: 13/4	
www.zougla.gr (<i>zougla</i>)	2011: 1/10	2011: 1/10
www.ethnos.gr (<i>Το Έθνος</i>)	2008: 19/10	2008: 19/10

www.avgi.gr (Η Αυγή)	2011: 19/5	2011: 19/5
www.efsyn.gr (Η Εφημερίδα των Συντακτών)	2013: 23/1	

Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε υλικό από 17 δημοσιεύματα καθώς κατόπι της μελέτης όλων των παραπάνω δημοσιευμάτων προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να απαντηθούν τα ερωτήματα της διατριβής.

7.1 Η πολιτική του καλυμμένου προσώπου

Το καλυμμένο πρόσωπο των Ζαπατίστας και ο ρόλος που διαδραματίζει αυτό στο παγκόσμιο πολιτικό σκηνικό φανερώνει τη σπουδαιότητα του ρόλου του προσώπου στη διαμόρφωση πολιτικών υποκειμένων, αλλά και στην άσκηση πολιτικής. Η υπερβολική προβολή των Ζαπατίστας από τα MME και η ιδιαίτερη εστίαση στη φιγούρα του Marcos φανερώνει ότι ακόμα και όταν δεν υπάρχει ένα πρόσωπο με αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά, κατασκευάζεται ένα τέτοιο προκειμένου να είναι ευκολότερη η διαχείρισή του φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η εικόνα αποτελεί ένα σημαντικό μέσο για τη διαμόρφωση των πολιτικών υποκειμένων.

7.1.1 Το απρόσωπο πρόσωπο «The faceless face»

Σημαντικό χώρο στον τρόπο προσέγγισης και προβολής της προσωπικότητας του Marcos καταλαμβάνει η ένδυση της μάσκας, η οποία χρησιμοποιείται για να κρύβει το πρόσωπό του αφήνοντας ως μόνο ορατό σημείο σε αυτό τα μάτια του. Στα δημοσιεύματα που ακολουθούν παρατηρούμε ότι πίσω από τις μάσκες, τα υποκείμενα που τις φοράνε μπορούν να θεαθούν ως μια νέα μορφή πολιτικής ύπαρξης. Ωστόσο, παρατηρούμε ότι γίνεται προσπάθεια να ειπωθούν, μέσα από ένα κυρίαρχο τρόπο προσέγγισης της πολιτικής, εντάσσοντας την πολιτική διαφορετικότητά τους μέσα σε μια κυρίαρχη αφήγηση.

Στο παρακάτω απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Guardian* (12/5/2007), ο Marcos αναπαρίσταται να μιλάει ο ίδιος για τη μάσκα του, τη χρησιμότητά της, αλλά και τα προβλήματα που του δημιουργεί η ένδυσή της. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Ο Marcos αναγνωρίζει ότι η μάσκα βοηθάει, παρόλο που ο ίδιος τονίζει ότι είναι, επίσης, ένα βάρος. Μπορεί να προκαλεί κνησμό και να είναι άβολη, αλλά είναι τόσο συνυφασμένη με την επαναστατική προσωπικότητά του που εάν τη βγάλει στο δημόσιο χώρο ακόμα και για λίγα δευτερόλεπτα θα ήταν το τέλος του υποδιοικητή.

Η μάσκα, όπως διαφαίνεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα, δεν είναι μια απλή και εύκολη διαδικασία, αλλά όπως δείχνουν και οι λέξεις «βάρος» και «άβολη» πρόκειται για μια επίπονη και διόλου ευχάριστη κατάσταση. Επίσης, αναδεικνύεται ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζει η μάσκα κυρίως στη διαμόρφωση και προβολή της επαναστατικής προσωπικότητας του Marcos. Αυτό τονίζεται από την αναφορά στο γεγονός ότι αν η μάσκα αφαιρεθεί σε κάποια δημόσια εμφάνιση του Marcos θα σημάνει, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, το «τέλος του υποδιοικητή». Η μάσκα συμβάλλει, δηλαδή, στην επιτέλεση ενός εξουσιαστικού ρόλου, αυτού του υποδιοικητή. Με αυτόν τον τρόπο η μάσκα και κατ' επέκταση η προσωπικότητα του Marcos προσλαμβάνει τα χαρακτηριστικά μιας εξουσίας και ταυτόχρονα η μάσκα προβάλλεται ως ένα αντικείμενο που δίνει ταυτότητα στο συγκεκριμένο υποκείμενο.

Από το απόσπασμα προκύπτει ότι το κρύψιμο του προσώπου αναδεικνύεται σε μια όχι και τόσο ευχάριστη διαδικασία, αλλά αντίθετα, ως μια που έχει κόστος καθώς η δημόσια εμφάνιση του Marcos είναι ταυτισμένη με την απόκρυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου. Με αυτόν τον τρόπο ο δημόσιος χώρος λαμβάνει μια διαφορετική διάσταση, διαφορετική από τη συνηθισμένη με την έννοια ότι η εικόνα που κυριαρχεί σε αυτόν είναι αυτή του φανερού προσώπου. Επιπλέον, παρατηρούμε ότι η κάλυψη του προσώπου και η εμφάνιση κατ' αυτόν τον τρόπο στο δημόσιο χώρο δεν προκαλεί κάποιου είδους φόβο, αλλά αντίθετα, προσεγγίζεται τρόπο τινά φιλικά.

Αυτή η διάσταση στην ένδυση της μάσκας αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο στη συνέχεια όπου αναπαρίσταται ως ένα σημαντικό μέσο που συμβάλλει στη δημιουργία ένοπλου στρατού εξυπηρετώντας τον σκοπό των Ζαπατίστας. Αυτός, όπως διαβάζουμε στο απόσπασμα από το βιβλίο της δημοσιογράφου Naomi Klein, *Φράχτες και Παράθυρα, Άει στο Διάολο ΔΝΤ*, τμήμα του οποίου αναδημοσιεύεται στην ειδησεογραφική ιστοσελίδα *Zougla* (1/10/2011), δεν είναι άλλος από το να γίνουν ορατοί στο δημόσιο χώρο και λόγο, να αναγνωριστούν, δηλαδή, ως πολιτικές οντότητες. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Οι Ζαπατίστας εξηγούν ότι πήραν τα όπλα και φόρεσαν τις μάσκες όχι για να πολεμήσουν σαν ένας στρατός από ρομπότ χωρίς ταυτότητα, αλλά για να υποχρεώσουν τον πλανήτη να σταματήσει να αδιαφορεί για την κατάστασή τους, για να δει τα πρόσωπά τους. Οι Ζαπατίστας είναι «η φωνή που παίρνει τα όπλα για να ακουστεί. Το πρόσωπο που κρύβεται για να το δουν».

Χαρακτηριστική είναι η αναφορά στον τρόπο που ερμηνεύουν οι ίδιοι οι Ζαπατίστας τόσο την ένοπλη εξέγερσή τους όσο και την ένδυση της μάσκας. Οι ενέργειές τους αυτές έγιναν με σκοπό να τους δώσουν ύπαρξη και «πρόσωπο». Αν είχαν φανερά τα πρόσωπά τους θα ήταν όπως αναφέρεται ένας «στρατός από ρομπότ χωρίς ταυτότητα». Η παρομοίωση αυτή μπορεί να αποτελέσει έναν υπαινιγμό για τους υπόλοιπους ένοπλους στρατούς που υπάρχουν στον κόσμο και οι οποίοι μέσω αυτής της παρομοίωσης αναπαρίστανται ως ομοειδείς και αδιαφοροποίητοι. Η χρήση της λέξης «ρομπότ» παραπέμπει σε μια μηχανή που δεν διαθέτει ανθρώπινα χαρακτηριστικά και η οποία εκτελεί εντολές. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται η διαφορετικότητα του ένοπλου στρατού των Ζαπατίστας. Η μάσκα εδώ αναπαρίσταται ως ένα ισχυρό εργαλείο ποιοτικής διαφοροποίησης του συγκεκριμένου στρατού από άλλους επιτυγχάνοντας τη διάκριση από την πιθανή ταύτιση η οποία θα προσέδιδε αρνητικά χαρακτηριστικά στο συγκεκριμένο στρατό.

Η ορατότητα των Ζαπατίστας προκύπτει ως ένα βασικό πολιτικό ζητούμενο για αυτούς, οι οποίοι προσπάθησαν να το επιτύχουν μέσω μιας ανατρεπτικής ως προς τα καθιερωμένα μεθόδου, φορώντας μάσκες και καθιστώντας με αυτόν τον τρόπο τα πρόσωπά τους μη ορατά. Η ορατότητα νοσηματοδοτείται εδώ μέσα από την απόκρυψη του προσώπου με την έννοια ότι επιλέγοντας να προβούν στη συγκεκριμένη κίνηση έγιναν αντικείμενο ενασχόλησης σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτό φανερώνεται μέσα από τη φράση «να σταματήσει να αδιαφορεί για την κατάστασή τους, για να δει τα πρόσωπά τους». Η μεταφορική φράση «για να δει το πρόσωπό τους» δίνει ιδιαίτερη δύναμη και ισχύ στη μάσκα που κρύβει το πρόσωπο ενώ το πρόσωπο λαμβάνει νέες διαστάσεις μέσα από την απόκρυψή του. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται «είναι το πρόσωπο που κρύβεται για να το δουν». Ουσιαστικά αυτή η μεταφορική φράση τονίζει την υπόσταση και την ορατότητα που δίνει η μάσκα στους Ζαπατίστας. Ταυτόχρονα, οι Ζαπατίστας γίνονται συλλογικοί φορείς ενός νέου προσώπου που κάνει την εμφάνισή του στο δημόσιο χώρο, αυτό του καλυμμένου εισάγοντας μια νέα μορφή πολιτικού υποκειμένου.

Αυτή η αόρατη ορατότητα που προσδίδει στους Ζαπατίστας η ένδυση της κουκούλας στο δημόσιο χώρο αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο στο επόμενο παράθεμα από το δημοσίευμα της εφημερίδας *Έθνος* (19/10/2008). Σε αυτό προβάλλεται η στέρηση της ταυτότητάς τους μέσα από την απόκρυψη των χαρακτηριστικών τους και η ανιδιοτέλειά τους ως αγωνιστές. Αναφέρεται χαρακτηριστικά:

Στερώντας τους την ταυτότητά τους, οι μάσκες πιστοποιούν την ανιδιοτέλειά τους. Αυτοί οι άντρες κι αυτές οι γυναίκες δεν αποζητούν ούτε τον πλούτο ούτε τη δόξα. Δεν είναι παρά αγωνιστές της σκιάς. Δέχτηκαν να θυσιαστούν και να εξαφανιστούν, όταν έρθει η ώρα».

Η χρήση της μετοχή «στερώντας» που χρησιμοποιείται αναφορικά με τη μάσκα και την ταυτότητα των Ζαπατίστας υποδεικνύει την τεράστια σημασία που έχει η ύπαρξη προσώπου για ένα υποκείμενο και η μη ύπαρξη αυτού αποτελεί ένα είδος έλλειψης και στέρησης. Ακριβώς για αυτό το λόγο η επιλογή της απόκρυψης του προσώπου αναπαρίσταται στο απόσπασμα ως ένδειξη «ανιδιοτέλειας». Με βάση αυτήν την αναφορά, αλλά και με την παράθεση των ρημάτων «θυσιαστούν-εξαφανιστούν», οι Ζαπατίστας προβάλλονται ως άνθρωποι που δεν σκέφτονται με υστεροβουλία, αλλά αντίθετα, με αυταπάρνηση και ηρωισμό, προωθώντας ταυτόχρονα ένα καινούριο πρότυπο ηγεσίας. Γεγονός στο οποίο μπορεί να παραπέμψει και η φράση ότι «δεν αποζητούν τον πλούτο ούτε τη δόξα».

Παράλληλα, αυτή η απόκρυψη των χαρακτηριστικών των Ζαπατίστας αναπαριστώμενη ως θυσία και στέρηση αναδεικνύει τη σημασία που έχει στον κυρίαρχο λόγο και χώρο η ύπαρξη του προσώπου στην αναγνώριση της ανθρώπινης υπόστασης. Ταυτόχρονα, όμως, προβάλλεται και η ευελιξία που προκύπτει από την απουσία ταύτισης με ένα συγκεκριμένο πρόσωπο στη δυνατότητα της εξαφάνισης, αλλά και της εμφάνισης οποιαδήποτε στιγμή ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο ένα εναλλακτικό πρότυπο πολίτη που δραστηριοποιείται στο δημόσιο χώρο.

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο απόσπασμα που ακολουθεί από δημοσίευμα στην ιστοσελίδα της δημοσιογράφου Naomi Klein, *naomiklein.org* (6/12/2000), αυτός ο τρόπος εμφάνισης που έχουν επιλέξει οι Ζαπατίστας, τους επιτρέπει ο καθένας και η καθεμιά να είναι ο οποιοσδήποτε, ταυτίζοντας αυτήν την ευελιξία ταυτοτήτων με ένα καινούριο τύπο ηγεσίας και όχι με ένα καινούριο τύπο

πολίτη, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο έμφαση στην εξουσία. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Και πίσω από τις μάσκες τους, οι Ζαπατίστας έχουν δημιουργήσει ένα νέο είδος ηγεσίας και ηρωισμού, ειδικά προσαρμοσμένο σε μια ύποπτη εποχή για ήρωες και ηγέτες. Παραδόξως είναι μια ηγεσία χωρίς πρόσωπο, ήρωες που πρέπει να τους φανταστείς.

Η επανανοηματοδότηση της ηγεσίας από τους Ζαπατίστας προκύπτει μέσα από την ένδυση της μάσκας καθώς αυτός ο τύπος ηγεσίας είναι «χωρίς πρόσωπο». Η δημοσιογράφος χρησιμοποιώντας στο λόγο της μια πιο ποιητική και ρομαντική οπτική «βλέπει-οραματίζεται» πίσω από τις μάσκες των Ζαπατίστας «ένα νέο είδος ηγεσίας και ηρωισμού» φανερώνοντας μια υποκειμενικότητα στον τρόπο αντιμετώπισης των Ζαπατίστας.

Η ηγεσία που βλέπει να έχει δημιουργηθεί η Klein πίσω από τις μάσκες των Ζαπατίστας είναι «χωρίς πρόσωπο» δηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο την αντίθεση με την κυρίαρχη κατάσταση σύμφωνα με την οποία η ηγεσία πάντα είναι ταυτισμένη με ένα πρόσωπο ενώ και τους ήρωες σε αυτήν την κατάσταση πρέπει να τους «φανταστείς» καθώς το πρόσωπό τους είναι κρυμμένο. Η ηγεσία και ο ηρωισμός μέσα από τις μάσκες των Ζαπατίστας αποκτούν μια διαφορετική νοηματική προσέγγιση από τη συνηθισμένη. Η επισήμανση, ωστόσο, της ύπαρξής της έστω και με μια διαφορετική νοηματοδότηση από την κυρίαρχη, υποδηλώνει ότι η ηγεσία και ο ηρωισμός δεν μπορούν να εκλείψουν από οποιαδήποτε κοινωνία, προβάλλοντάς τους με αυτόν τον τρόπο ως υποκείμενα που τρόπο τινά λειτουργούν, έστω και λίγο διαφοροποιημένα, εντός του κυρίαρχου συστήματος.

Επικεντρώνοντας ακόμη περισσότερο στη συμβολή του καλυμμένου προσώπου στην επανανοηματοδότηση της εξουσίας, στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Guardian* (3/3/2001), γίνεται περεταίρω αναφορά στον επαναπροσδιορισμό του όρου ηγέτης μέσα από το κίνημα των Ζαπατίστας. Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

Περαιτέρω υποτάσσοντας τον εαυτό του, ο Marcos λέει ότι δεν είναι ένας ηγέτης σε εκείνους που τον αναζητούν, αλλά ότι η μαύρη μάσκα του είναι ένας καθρέφτης, που αντανακλά κάθε ένα από τους δικούς

τους αγώνες. Ότι ένας Ζαπατίστα είναι οποιοσδήποτε οπουδήποτε που πολεμάει την αδικία, ότι «Εμείς είμαστε εσείς».

Εδώ ο Marcos αναπαρίσταται να μιλάει ως εκπρόσωπος όλων των Ζαπατίστας έχοντας και τον τίτλο του υποδιοικητή, δηλωτικό ως ένα βαθμό της εξουσίας του, γεγονός που επιβεβαιώνει την άποψη της Klein, πιο πάνω, για την ανάδυση ενός νέου τύπου ηγεσίας στους Ζαπατίστας. Ο Marcos, όμως, απορρίπτει το ρόλο του ηγέτη για τον ίδιο. Αντίθετα, η μάσκα, διαχωριζόμενη από το υποκείμενο που τη φορά, προβάλλεται ως εκείνο το μέσο που έχει την εξουσία. Αυτό φαίνεται από τη θέαση της μάσκας ως ένας «καθρέφτης, στον οποίο μπορεί να καθρεφτιστεί ο αγώνας του καθενός και της καθεμιάς. Χρησιμοποιώντας αυτήν τη μεταφορά αναδεικνύεται η σπουδαιότητα της μάσκας του Marcos, καθώς αυτή έχει σαφώς πολιτικό περιεχόμενο και αυτό προκύπτει από την αναφορά στους «αγώνες που αντανakλώνται» σε αυτή. Δεν είναι, ωστόσο, μια οποιαδήποτε μάσκα καθώς το υποκείμενο που μιλάει για αυτή και της προσδίδει τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά έχει όνομα και υπόσταση και είναι μάλιστα ο υποδιοικητής των Ζαπατίστας, είναι ο Marcos, δίνοντας με αυτόν τον έμμεσο τρόπο εξουσία σε αυτό το υποκείμενο.

Με βάση τις αναφορές αυτές, αν και επιχειρείται η μετατόπιση του ενδιαφέροντος από την προσωπικότητα του Marcos στη μάσκα που φοράει, εντέλει αυτό που αναδεικνύεται είναι η σημασία που μπορεί να διαδραματίσει το πρόσωπο, ακόμα και κρυμμένο, στην άσκηση πολιτικής. Επιπλέον, στη συνέχεια προσδίδοντας παγκόσμια και όχι τοπικά χαρακτηριστικά στους Ζαπατίστας χρησιμοποιεί τη φράση «Εμείς είμαστε εσείς». Η χρήση των δύο προσωπικών αντωνυμιών αφενός δίνει την πρωτοκαθεδρία στους Ζαπατίστας, μέσω των οποίων αναπαρίστανται οι υπόλοιποι και αφετέρου μέσα από την προσωποποίηση αυτής της πολιτικής διαδικασίας δημιουργείται μια εικόνα συμπάθειας και οικειότητας και πανανθρωπισμού, δίνοντας την αίσθηση της ενότητας και της συνέχειας του κόσμου.

Ωστόσο, παρόλο που ο Marcos αρνείται το χαρακτηρισμό του ηγέτη παρατηρούμε ότι συστηματικά αναδεικνύεται από τα δημοσιεύματα η ξεχωριστή προσωπικότητά του και τα ηγετικά του χαρακτηριστικά. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Guardian* (3/3/2001), το οποίο αναφέρθηκε και προηγουμένως, περιγράφεται ο νέος τύπος ηγέτη-ήρωα, ο οποίος προκύπτει μέσα από την οντότητα του Marcos και ο οποίος αναπαρίσταται να μην μοιάζει με τα συνηθισμένα πρότυπα ήρωα. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Στον τόπο τους, ο κόσμος τώρα έχει ένα νέο τύπο ήρωα, ένας που πιο πολύ ακούει παρά μιλάει, ο οποίος κηρύττει με γρίφους και όχι με βεβαιότητες, ένας ηγέτης που δεν δείχνει το πρόσωπό του, που λέει ότι η μάσκα του είναι πραγματικά ένας καθρέφτης. Και στους Ζαπατίστας, δεν έχουμε ένα όνειρο επανάστασης, αλλά μια ονειρική επανάσταση. «Αυτό είναι το όνειρό μας», γράφει ο Marcos, «το παράδοξο των Ζαπατίστας-αυτό που διώχνει τον ύπνο. Το μοναδικό όνειρο που ονειρεύεσαι ξύπνιος. Η ιστορία που γεννήθηκε και γαλουχήθηκε από τα κάτω.

Το απόσπασμα ξεκινάει με συγκεκριμένη χωρική αναφορά στον «τόπο τους», φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η αναφορά που θα ακολουθήσει περιορίζεται στο συγκεκριμένο τόπο και δεν είναι ένα γενικότερο φαινόμενο που μπορεί κανείς να το συναντήσει σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου. Στο συγκεκριμένο μέρος, το οποίο είναι η ζούγκλα Λα Καντόνα στο Μεξικό αναδύθηκε ένας «νέος τύπος ήρωα». Η λέξη «ήρωας», έστω και αν συνοδεύεται από το επίθετο «νέος», το οποίο παραπέμπει σε κάτι καινούριο και άρα διαφορετικό από το προηγούμενο κυρίαρχο πρότυπο δεν παύει να προσδίδει μια ιδιαιτερότητα, σε σχέση με τους υπόλοιπους Ζαπατίστας, στο συγκεκριμένο χαρακτήρα. Η αναγνώριση χαρακτηριστικών ήρωα στον Marcos μπορεί να ειπωθεί ως μια προσπάθεια μείωσης του συλλογικού προτύπου έτσι όπως αυτό προβάλλεται μέσα από τους Ζαπατίστας, λειτουργώντας με αυτόν τον τρόπο στην κανονικοποίηση του συλλογικού εγχειρήματος των Ζαπατίστας. Ο ήρωας ως τύπος, ως χαρακτήρας ανθρώπου στις καπιταλιστικές κοινωνίες μπορεί να θεωρηθεί ως μια σημαντική παράμετρος για την ανυπαρξία συλλογικών κινήσεων καθώς βασίζονται σε μεγάλο βαθμό στην αρχή και τη βούληση του ενός.

Στη συνέχεια, η περιγραφή των χαρακτηριστικών που φέρει ο νέος τύπος ήρωας συμβάλλει περεταίρω στην ένταξή του στο υφιστάμενο πλαίσιο αξιών, έστω και μέσα από την αντιθετική αναπαράστασή του σε σχέση με τον κυρίαρχο τύπο ηγέτη-ήρωα. Αυτό προκύπτει από την αναφορά στο γεγονός ότι είναι ένας καλός ακροατής και όχι ένας φλύαρος ηγέτης. Η ιδιαιτερότητα του Marcos ως ηγέτη διαφαίνεται και στο γεγονός ότι χρησιμοποιεί «γρίφους» για να απευθυνθεί στο κοινό. Η λέξη «κηρύττει» (preaches) που χρησιμοποιείται προσδίδει στην προσωπικότητα του Marcos μια θρησκευτική όψη συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην καλλιέργεια μιας ιερής και σεβάσμιας διάστασης στην πολιτική-ηρωική του οντότητα.

Η διαφορετικότητα του Marcos από τους άλλους ηγέτες εντοπίζεται και στην απόκρυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου με μια μάσκα, η οποία όπως επισημαίνεται λαμβάνει τα χαρακτηριστικά ενός «καθρέφτη», με την έννοια, όπως είδαμε και λίγο πιο πάνω, ότι στη μάσκα αυτή, ακριβώς επειδή δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο πρόσωπο, μπορεί να καθρεφτιστεί ένα οποιοδήποτε πρόσωπο. Το πρόσωπο, με βάση και τις προηγούμενες αναφορές, νοηματοδοτείται μέσα από έμφυλες, εθνικές, φυλετικές, αλλά και κοινωνικοοικονομικές διαστάσεις, προσδίδοντας με αυτόν τον τρόπο μια σαφή πολιτική διάσταση σε αυτό.

Επιπλέον, η σύνδεση που γίνεται ανάμεσα στον ηγέτη και τη μάσκα αναπαριστά τη μάσκα ως ένα εργαλείο άσκησης εξουσίας με τη διαφορά ότι με αυτή είναι δυνατόν να ταυτιστούν όχι οποιοιδήποτε άνθρωποι, αλλά αυτοί που είναι αποκλεισμένοι, αυτοί δηλαδή που στο απόσπασμα αναφέρονται ως οι «από τα κάτω». Με αυτόν τον τρόπο αφενός δίνεται μια κοινωνική, πολιτική, αλλά και ταξική διάσταση και αφετέρου ενισχύεται ακόμη περισσότερο η ισχύς του προσώπου ως φορέα άσκησης εξουσίας καθώς εστιάζει στο συγκεκριμένο μέρος του σώματος έστω κι αν αυτό είναι κρυμμένο. Η μάσκα αντικαθιστά το πρόσωπο διευρύνοντας τον κύκλο των ανθρώπων που μπορούν να αναγνωρίσουν τον εαυτό στη μάσκα των Ζαπατίστας.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η σύνδεση του προσώπου με την πολιτική πραγματοποιείται από την αναφορά στον τρόπο θέασης της επανάστασης από τους Ζαπατίστας, η οποία τίθεται αμέσως μετά από την ερμηνεία του κρυμμένου προσώπου ως «καθρέφτης». Η επανάσταση προσεγγίζεται μέσα από μια λογοτεχνική διάσταση και δεν χαρακτηρίζεται ως ακατόρθωτη, ως «όνειρο», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά, αλλά ως «ονειρική», ως μια τόσο ευχάριστη διαδικασία, δηλαδή, που ξεπερνάει την πραγματικότητα. Η επανάσταση, σύμφωνα με τα λεγόμενα του Marcos στο συγκεκριμένο απόσπασμα, είναι ένα «όνειρο», με τη μόνη διαφορά όμως ότι το ζεις. Το σχήμα οξύμωρο που χρησιμοποιείται στο συγκεκριμένο σημείο «το μοναδικό όνειρο που ονειρεύεσαι ξύπνιος» φανερώνει μια κατάσταση που ξεπερνάει τα όρια της λογικής και της πραγματικότητας δείχνοντας ότι αυτό που συμβαίνει στους Ζαπατίστας κινείται κάπου ανάμεσα στην πραγματικότητα και στη φαντασία σε σχέση με αυτό που συμβαίνει σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο παγκόσμια.

Στη συνέχεια, στο απόσπασμα από το βιβλίο της δημοσιογράφου Naomi Klein, *Φράχτες και Παράθυρα, Άει στο Διάολο ΔΝΤ*, μέρος του οποίου αναδημοσιεύεται από την ηλεκτρονική έκδοση της *Zougla.gr* (1/10/2011) και αναφέρθηκε και προηγουμένως, αναφέρεται στην πορεία που είχαν ξεκινήσει οι 24 διοικητές των Ζαπατίστας από το Σαν Κριστομπάλ, οι οποίοι διασχίζοντας την ύπαιθρο του Μεξικό κατέληξαν στην πόλη του Μεξικό. Με αυτό το απόσπασμα γίνεται μια επιπλέον περιγραφή του τρόπου πολιτικής οργάνωσης των Ζαπατίστας, οι οποίοι φέρονται να οργανώνονται γύρω από την ηγετική προσωπικότητα του Marcos. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά παρακάτω:

Ίσως μόνο ένας άνδρας που δεν αποκαλύπτει ποτέ το πρόσωπο του, που κρύβει το πραγματικό του όνομα, θα μπορούσε να ηγηθεί αυτής της πορείας εξωμοτών, εξεγερμένων, μοναχικών και αναρχικών, η οποία θα διαρκέσει δυο εβδομάδες. Οι άνθρωποι αυτοί έχουν διδαχθεί από τις εμπειρίες τους να αντιμετωπίζουν με δυσπιστία τους χαρισματικούς ηγέτες και τις ιδεολογίες που διατείνονται πως «υπάρχει μόνο μια μέθοδος επίλυσης όλων προβλημάτων». Δεν είναι πιστά μέλη κανενός κόμματος, ανήκουν σε ομάδες οι οποίες υπερηφανεύονται για την αυτονομία τους και την έλλειψη ιεραρχίας στον τρόπο λειτουργίας τους.

Το γεγονός ότι «μόνο ένας άνδρας», ακόμα και αν συνοδεύεται από το πιθανολογικό μόριο «ίσως» το οποίο αφήνει μια αχτίδα αμφισβήτησης, θα μπορούσε να είναι ηγέτης μιας τέτοιας πορείας αναδεικνύει μια έμφυλη προσέγγιση του συγκεκριμένου θέματος καθώς η λέξη «μόνο» απορρίπτει οποιοδήποτε άλλο ενδεχόμενο, όπως παραδείγματος χάρη μια γυναίκα ή ένα άτομο που αυτοπροσδιορίζεται ως queer, gay ή λεσβία να ηγείται αυτού του σχηματισμού. Αυτός ο σχηματισμός λαμβάνει ξεκάθαρα πολιτικά χαρακτηριστικά, όπως προκύπτει από την αναφορά σε αυτούς που απαρτίζουν την πορεία «εξωμότες, εξεγερμένοι, αναρχικοί».

Η έμφυλη διάσταση που προσδίδεται στην ηγεσία συμπληρώνεται και από την παρατήρηση για το καλυμμένο πρόσωπο και την απόκρυψη του πραγματικού ονόματος του Marcos. Αυτό όμως έρχεται τρόπο τινά σε αντίθεση με τη διεμφυλικότητα που πρεσβεύει ο Marcos και τη συναντήσαμε και νωρίτερα στο δημοσίευμα της *Guardian* (3/3/2001) καθώς η μάσκα του λαμβάνει τα έμφυλα χαρακτηριστικά του αρσενικού υποκειμένου.

Παράλληλα, οι Ζαπατίστας προβάλλονται ως μια «πολιτικά εκπαιδευμένη» κοινότητα και αυτό φαίνεται από την αναφορά στο δύσπιστο τρόπο που αντιμετωπίζουν τους «χαρισματικούς ηγέτες», αλλά και από την αυτονομία, με την έννοια ότι δεν λογοδοτούν σε κάποια κεντρική εξουσία για την πολιτική δράση τους. Αυτοί οι άνθρωποι, ωστόσο, παρόλο που λειτουργούν πέρα από τα συνηθισμένα πρότυπα ηγεσίας έχουν ηγέτη, ακόμα και αν αυτός προβάλλεται ως ένας «νέος τύπος ήρωα», αλλά και «ηγέτη».

Στη συνέχεια του ίδιου αποσπάσματος και αναφορικά με το ηγετικό προφίλ του Marcos, ονομάζεται από τη συγγραφέα-δημοσιογράφο «αντί-ηγέτης» και περιγράφεται το προφίλ ενός τέτοιου, εναλλακτικού ηγέτη και κατ' επέκταση ενός εναλλακτικού τρόπου διακυβέρνησης από τον κυρίαρχο. Διαβάζουμε παρακάτω:

Και ο Μάρκος-με τη μαύρη μάσκα του, το έντονο βλέμμα του και την πίπα του, μοιάζει να είναι ο ιδανικός αντί-ηγέτης για αυτούς τους καχύποπτους ανθρώπους που είναι έτοιμοι να ασκήσουν κριτική ανά πάσα στιγμή. Όχι μόνο αρνείται να αποκαλύψει το πρόσωπο του, υπονομεύοντας (και, ταυτόχρονα, αυξάνοντας) τη φήμη που τον συνοδεύει, αλλά η ιστορία του είναι ενός ανθρώπου που δεν έγινε ηγέτης επειδή ξεχείλιζε από αυτοπεποίθηση, αλλά επειδή αντιμετώπισε κατά πρόσωπο τις αβεβαιότητές του, επειδή έμαθε να ακολουθεί.

Οι άνθρωποι που αποτελούν το κίνημα των Ζαπατίστας και οι οποίοι χαρακτηρίστηκαν ως «δύσπιστοι» απέναντι στην κυρίαρχη μορφή ηγεσίας φέρονται να αναζητούν ένα νέο πρότυπο ηγεσίας, υποδηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι οι άνθρωποι, ακόμα και όταν η ηγεσία ονομάζεται «αντί-ηγεσία» χρειάζονται έναν ηγέτη να τους καθοδηγεί. Η διαφορά του συγκεκριμένου ηγέτη, ο οποίος αποκαλείται από τη συγγραφέα και δημοσιογράφο «αντί-ηγέτης» καταρχήν εντοπίζεται στην εξωτερική του εμφάνιση. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στη μαύρη μάσκα, η οποία καλύπτει το πρόσωπό του και η οποία αντιτίθεται στο κυρίαρχο πρότυπο ηγεσίας, το οποίο βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην επίδειξη των χαρακτηριστικών των προσώπων των ηγετών. Άλλωστε όπως δείχθηκε και μέσα από τη μελέτη των γυναικών πολιτικών που υπεβλήθησαν σε πλαστικές επεμβάσεις, το πρόσωπο αναδεικνύεται ως ένας σημαντικός παράγοντας στην άσκηση πολιτικής εξουσίας. Ταυτόχρονα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο προβολής των πολιτικών προσωπικοτήτων αναδεικνύοντας διάφορες όψεις της εξουσίας.

Στην περίπτωση των Ζαπατίστας και του «αντί-ηγέτη» τους το καλυμμένο με τη μαύρη μάσκα πρόσωπο λαμβάνει τα χαρακτηριστικά της εναλλακτικής ηγεσίας, όπως χαρακτηριστικά δηλώνεται μέσα από την πρόθεση «αντί» που συνοδεύει το ουσιαστικό «ηγέτης». Συμπληρωματικά στη μάσκα που καλύπτει το πρόσωπο του Marcos αναφέρονται το «έντονο βλέμμα» και η πίπα που προεξέχει από το στόμα του, προσδίδοντας του μια ιδιαίτερα αρρενωπή εικόνα. Η εικόνα του «αντί-ηγέτη», της οποίας η περιγραφή ξεκινάει με την αναφορά στην εμφάνιση και στην άρνησή του να αποκαλύψει το πρόσωπό του, υποδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη σπουδαιότητα που διαδραματίζει αυτή στο προφίλ ενός ηγέτη, ενισχύεται με τις αναφορές στην αντισυμβατική πολιτική του οντότητα, όπως αυτή αναδεικνύεται μέσα από τις αναφορές στις ιδιότητες που φέρει και που τον καθιστούν ηγέτη. Ο Marcos προβάλλεται καταρχήν ως ένα πολιτικό υποκείμενο με ανθρώπινες αδυναμίες, το οποίο «αντιμετώπισε κατά πρόσωπο τις αβεβαιότητες». Η φράση αυτή σε συνδυασμό με την προηγούμενη που αναφέρεται στην άρνηση της αποκάλυψης του προσώπου αναδεικνύει εντέλει τη σπουδαιότητα του προσώπου και τη δύναμη αυτού στη διαχείριση των πάσης φύσεως καταστάσεων. Ταυτόχρονα αποκλίνοντας από το πρότυπο του ηγέτη που μόνο ηγείται, αυτός έμαθε να «ακολουθεί».

Μια διακυβέρνηση, ωστόσο, ακόμα και όταν χαρακτηρίζεται ως εναλλακτική και στην οποία αναδεικνύεται ένας εναλλακτικός μεν αλλά ηγέτης δε, δεν παύει να ενισχύει έστω και μέσα από αυτήν την ανατρεπτική, ως ένα βαθμό, πολιτική εξουσιαστικές λογικές κινούμενη σε ένα κανονικοποιητικό πλαίσιο.

Συμπερασματικά

Οι Ζαπατίστας προβάλλονται, μέσα από τα δημοσιεύματα, να αντιπροσωπεύουν σε μεγάλο βαθμό μια εξιδανικευμένη πολιτική κατάσταση, στην οποία τόσο ο ηγέτης όσο και οι άνθρωποι «από τα κάτω» κινούνται μεταξύ της σφαίρας της πραγματικότητας και της φαντασίας καθώς το πολιτικό μοντέλο που εκπροσωπούν αφορά μόνο αυτούς και ενδεχομένως περιορίζεται μόνο σε αυτούς αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη μοναδικότητα αυτού του πολιτικού εγχειρήματος σε σχέση με την παγκόσμια πολιτική κατάσταση.

Το κρύψιμο του προσώπου μέσα από την ένδυση της μάσκας λαμβάνει συμβολικό και πολιτικό χαρακτήρα. Η ένδυση της κουκούλας τους προβάλλεται να τους στερεί την ύπαρξη μιας ορισμένης και συγκεκριμένης ταυτότητας. Ταυτόχρονα

τους δίνει τη δυνατότητα της κατοχής πολλαπλών ταυτοτήτων προωθώντας παράλληλα ένα νέο τύπο ηγεσίας, ο οποίος απέχει από το κλασικό και γνώριμο πρότυπο ηγεσίας και ο οποίος στηρίζεται στην ύπαρξη προσώπου.

Παράλληλα, αναδεικνύεται και ένας νέος τύπος ηγέτη-ήρωα, ο οποίος προβάλλεται ως «αντί-ηγέτης» καθώς αναπαρίσταται να ξεπερνάει τις συνηθισμένες εικόνες των ηγετών και ο οποίος φαίνεται να αποτελεί ένα νέο και εναλλακτικό πρότυπο ηγεσίας, αμφισβητώντας το κυρίαρχο σύστημα εξουσίας και τον τρόπο λειτουργίας του. Η απόδοση, ωστόσο, στους Ζαπατίστας έναν ηγέτη, ακόμα και αν αυτός χαρακτηρίζεται ως «εναλλακτικός» και στον Marcos ηγετικά χαρακτηριστικά λειτουργεί στην κατεύθυνση της θέασής τους ως κάτι το οποίο μπορεί να λειτουργεί στο υπάρχον κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο χωρίς να δημιουργεί κάποιου είδους αναταραχή που θα κλόνιζε την παγκόσμια κοινωνική και πολιτική σταθερότητα.

7.2 Έθνος και φυλή

Οι παράμετροι του έθνους και της φυλής στην περίπτωση των Ζαπατίστας αναδεικνύονται στο λόγο του Τύπου μέσα από δύο οδούς. Η πρώτη οδός είναι η επισήμανση της μη ινδιάνικης καταγωγής του Marcos σε σχέση με το αξίωμα που κατέχει στους Ζαπατίστας και η δεύτερη είναι η συχνή αναφορά στην ινδιάνικη καταγωγή των Ζαπατίστας συχνά με αντιθετικό τρόπο σε σχέση με το Marcos και στα μέρη καταγωγής τους.

Οι συγκεκριμένες αναφορές στην εθνικότητα, αλλά και στη φυλή, όπως θα δούμε στη συνέχεια, λειτουργούν σε μεγάλο βαθμό στην κατεύθυνση της ένταξής τους σε ένα κανονικοποιημένο και φυσικοποιημένο πλαίσιο προσδίδοντας στη μάσκα εθνικά και φυλετικά χαρακτηριστικά. Ταυτόχρονα, όμως, δεν απουσιάζει από τα δημοσιεύματα και η αναφορά στην παγκόσμια απήχηση του κινήματος των Ζαπατίστας, που, ωστόσο, καθώς δεν συγκεκριμενοποιείται με παραδείγματα παραμένει περισσότερο μια ευχή παρά μια πραγματικότητα.

7.2.1 Πίσω από την κουκούλα του Marcos

Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *bbc* (11/3/2001) που ακολουθεί γίνεται αναφορά στην απήχηση που έχει η προσωπικότητα του Marcos στο κοινό, γεγονός στο οποίο συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό η ατμόσφαιρα μυστηρίου που περιβάλλει την ταυτότητα του, αλλά και η αναφορά σε στοιχεία αναφορικά με αυτή. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Αλλά πολύ λίγα είναι γνωστά για τον άνδρα πίσω από τη μάσκα, τον οποίο ο προηγούμενος Πρόεδρος, Ernesto Zedillo τον κατηγόρησε κάποτε ότι είναι «ένας ξένος και ένας επαγγελματίας επαναστάτης».

Στο απόσπασμα τονίζεται η άγνοια στοιχείων αναφορικά με στοιχεία της ταυτότητάς του. Το έμφυλο στοιχείο, που οικοδομεί μέρος της ταυτότητάς του και γίνεται φανερό μέσα από την αναφορά για τον «άνδρα πίσω από τη μάσκα», αποτελεί ένα βασικό στοιχείο, το οποίο μπορεί να ειπωθεί ως βάση στήριξης στην οικοδόμηση ολόκληρης της ταυτότητας του.

Στη συνέχεια, προσδιορίζεται από τον Πρόεδρο του Μεξικό ως «ξένος και επαγγελματίας επαναστάτης» προσδίδοντάς του με αυτόν τον τρόπο δύο επιπλέον χαρακτηριστικά. Το πρώτο επίθετο «ξένος» τίθεται προφανώς αντιπαραθετικά με τους ιθαγενείς ινδιάνους καθώς ο Marcos δεν είναι ένας ντόπιος, τους οποίους, ωστόσο, προβάλλεται να εκπροσωπεί. Η λέξη «ξένος» λαμβάνει αρνητικά χαρακτηριστικά καθώς εκφράζεται από έναν πολιτικό αντίπαλο του Marcos και διατυπώνεται ως κατηγορία εναντίον του, υπονοώντας ότι δεν μπορεί να κινητοποιεί επαναστατικά έναν ολόκληρο πληθυσμό κάποιος που δεν ανήκει σε αυτόν.

Το γεγονός ότι ο χαρακτηρισμός «ξένος» εκφέρεται από έναν Μεξικανό και μάλιστα τον αρχηγό κράτους σε συνδυασμό με το γεγονός ότι προηγουμένως αναφέρεται ότι «πολύ λίγα είναι γνωστά για τον άνδρα πίσω από τη μάσκα» δημιουργεί το προφίλ ενός αγνώστου και άρα μη εύκολα διαχειρίσιμου ατόμου από την ντόπια πολιτική εξουσία. Αναδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο, ως ένα βαθμό, η σημασία που διαδραματίζει η καταγωγή ενός ηγέτη στον τρόπο που αντιμετωπίζεται και προβάλλεται. Ταυτόχρονα υποδηλώνεται και ένας φόβος αναφορικά με αυτό που δεν είναι ορατό γιατί κρύβεται πίσω από μια μάσκα και για αυτό το λόγο αντιμετωπίζεται ως ένας φορέας ξενικότητας.

Παράλληλα, ο πρώην Πρόεδρος του Μεξικό διατυπώνει έναν ειρωνικό χαρακτηρισμό για το Marcos αποκαλώντας τον «επαγγελματία επαναστάτη». Η φράση αυτή μειώνει το επαναστατικό και αγωνιστικό προφίλ του καθώς η λέξη «επαγγελματίας», η οποία παραπέμπει σε κάποιον που προσφέρει υπηρεσίες αντί πληρωμής, υποδηλώνει μια διαρκή και συνεχή ενασχόληση με την επανάσταση. Με αυτόν τον τρόπο αποδυναμώνονται τα κίνητρα που κινητοποίησαν το Marcos για να ηγηθεί του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα των Ζαπατίστας. Ο συνδυασμός αυτών των δύο χαρακτηρισμών υποδεικνύει τη ξενόφερτη διείσδυση στα εσωτερικά-εθνικά ζητήματα των αυτοχθόνων πληθυσμών των Ζαπατίστας. Επιπλέον, λειτουργεί ως ένα βαθμό, στην κατεύθυνση της αποδυνάμωσης του πολιτικού περιεχομένου των διακηρύξεων των Ζαπατίστας καθώς αυτοί αναπαρίστανται να καθοδηγούνται από έναν άνθρωπο φυλετικά διαφορετικό από αυτούς.

Αυτή η διαφορετικότητα στην καταγωγή και στη φυλή, όπως αναφέρεται στη συνέχεια σε απόσπασμα από την ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Έθνος (19/10/2008), το οποίο προαναφέρθηκε, χρησιμοποιήθηκε ως κατηγορία εναντίον των ειλικρινών προθέσεων του από τους πολιτικούς αντιπάλους του. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Είναι εντυπωσιακό και πολλές φορές χρησιμοποιήθηκε και από τους εχθρούς του ως επιχείρημα (παρότι μάλλον έφερε αντίθετα αποτελέσματα) το ότι ο ίδιος δεν είναι Ινδιάνος. Αυτό, όμως, όπως και η επιστημονική του κατάρτιση και οι σπουδές του, δεν τον εμπόδισαν να δώσει τον αγώνα του για τους φτωχούς της χώρας του...

Η φράση που ξεκινάει το απόσπασμα «είναι εντυπωσιακό» αναφέρεται στο γεγονός ότι ο Marcos δεν είναι Ινδιάνος. Το εντυπωσιακό έγκειται στο γεγονός ότι ένας μη Ινδιάνος, ηγείται ενός κινήματος Ινδιάνων. Αυτό προβάλλεται να είναι από τη μια ένα αρνητικό στοιχείο με βάση το απόσπασμα, καθώς πολιτικοί αντίπαλοι, οι οποίοι εδώ χαρακτηρίζονται ως «εχθροί», στηρίχθηκαν σε αυτό το γεγονός για να του εξαπολύσουν πολιτική επίθεση. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται η σπουδαιότητα που διαδραματίζει η φυλετική καταγωγή στην αποδοχή μιας ηγετικής προσωπικότητας. Η αναφορά στη διαφοροποιημένη από τους υπόλοιπους Ζαπατίστας φυλετική καταγωγή του Marcos προσθέτει ένα επιπλέον στοιχείο στη

δόμηση της προσωπικότητάς του, αλλά και στον τρόπο προβολής του σε σχέση με τους Ζαπατίστας.

Η μη ινδιάνικη καταγωγή του εν δυνάμει προβάλλεται να είναι ένα εμπόδιο στον ηγετικό ρόλο που διαδραματίζει, υποδηλώνοντας ότι ένας Ινδιάνος, προερχόμενος από τους κόλπους του αυτόχθονος πληθυσμού δεν θα αντιμετώπιζε προβλήματα αμφισβήτησης ενώ θα ήταν και μια πιο ομαλή και φυσιολογική διαδικασία. Αυτό προκύπτει τόσο από το επίθετο «εντυπωσιακός» όσο και από την αναφορά στην επιχειρηματολογία των πολιτικών του αντιπάλων. Επιπλέον, η αντίθεση που χρησιμοποιείται στην αναφορά ανάμεσα στην καταγωγή και στις σπουδές τονίζουν τη διαφορετική τάξη του Marcos σε σχέση με αυτούς που ηγείται. Επισημαίνεται, όμως, ότι τόσο η καταγωγή του όσο και η «επιστημονική του κατάρτιση και οι σπουδές» δεν υπήρξαν εμπόδια για να δώσει αγώνα για τους φτωχούς. Προβάλλεται, έτσι, από τη μια να είναι ο Marcos, με τη μη ινδιάνικη καταγωγή του, με το υψηλό μορφωτικό επίπεδο του και από την άλλη οι φτωχοί της Τσιάπας. Η εικόνα του Marcos ενισχύεται καθώς αναδεικνύεται ως ένα υποκείμενο που ξεπερνάει εθνικά, φυλετικά και ταξικά όρια προκειμένου να υπερασπιστεί τους φτωχούς. Ταυτόχρονα, η αναφορά αυτή τοποθετεί τους λευκούς πολίτες σε μια διαφορετική και ανώτερη μοίρα από τους Ινδιάνους και μιγάδες της συγκεκριμένης περιοχής.

Το γεγονός ότι ένας μη Ινδιάνος ηγείται ενός κινήματος Ινδιάνων που παράλληλα, όμως, αποτελεί και το σημείο διαφοροποίησης του Marcos από τους υπόλοιπους Ζαπατίστας, επισημαίνεται και στη συνέχεια, στο απόσπασμα από την ηλεκτρονική έκδοση της *Independent* (9/1/2006). Σε αυτό ο Marcos εμφανίζεται ως ο εκπρόσωπος των Ζαπατίστας στο δημόσιο χώρο αναφέροντας ότι οι «πραγματικοί ηγέτες» είναι οι Ινδιάνοι. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ο Marcos, ξεκάθαρα ένας λευκός ή μιγάς με τα μελιά μάτια του, εξήγησε ότι μπορεί να είναι το δημόσιο πρόσωπο του αποκαλούμενου Εθνικοαπελευθερωτικού Στρατού των Ζαπατίστας, αλλά κυρίως είναι ένας Υποδιοικητής. Μια γυναίκα είναι η Διοικητής, η Ramona από την Επαναστατημένη Πολιτεία της Tzotzil και της Tzeltal και οι Ινδιάνοι Μάγια, δήλωσε ότι είναι οι πραγματικοί ηγέτες της επαναστατημένης ομάδας. Μιλάει για αυτούς επειδή δεν μιλάνε πολύ καλά Ισπανικά, μόνο τις ντόπιες γλώσσες τους.

Το επίρρημα «ξεκάθαρα» που χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τη φυλετική καταγωγή του Marcos ως λευκού ή μιγά φανερώνει μια τάση να προσδιοριστεί όσο το δυνατόν περισσότερο το πρόσωπο που βρίσκεται πίσω από τη μάσκα. Η αναφορά στο χρώμα των ματιών του «μελιά» (honey) μπορεί να προσληφθεί ως μια προσπάθεια απόδοσής του ανθρώπινων χαρακτηριστικών, αλλά και μιας γλυκύτητας, η οποία συνεπάγεται και οικειότητα. Επίσης, για μια ακόμη φορά γίνεται αναφορά σε ένα σημείο του προσώπου του, τα μάτια του, τα οποία είναι και τα μόνα ορατά δείχνοντας ότι τα χαρακτηριστικά του προσώπου χρησιμεύουν στον προσδιορισμό ενός υποκειμένου.

Αυτή η αίσθηση οικειότητας που αποπνέει η αναφορά στα «μελιά μάτια» συνοδευόμενη από το επίθετο «λευκός» έρχεται ως ένα βαθμό σε αντιδιαστολή με τη λέξη «Ινδιάνοι» που χρησιμοποιείται στη συνέχεια και οι οποίοι χαρακτηρίζονται από το Marcos ως οι «πραγματικοί ηγέτες». Το γεγονός ότι σε αυτό το εγχείρημα συμμετέχει και ένας λευκός έχοντας μάλιστα και ηγετικό ρόλο, ακόμα και αν ο ίδιος δεν το παραδέχεται, λειτουργεί ως ένα βαθμό καθησυχαστικά ως προς τις ενέργειες του συγκεκριμένου κινήματος, τουλάχιστον στον τρόπο που προσλαμβάνεται από τους δυτικούς γιατί οι πολιτικοί του αντίπαλοι αντιμετωπίζουν με ιδιαίτερη καχυποψία το γεγονός ότι είναι «ξένος». Το επίθετο «Εθνικοαπελευθερωτικός» προσδιορίζει τις εκφάνσεις αυτού του κινήματος, το οποίο προσδίδει εθνικά χαρακτηριστικά στο κίνημα των Ζαπατίστας.

Επιπλέον, αυτή η αναφορά στον εθνικό χαρακτήρα του κινήματος συμπληρώνεται από την αναφορά στις Επαναστατημένες πολιτείες «Tzotzil, Tzeltal» και στους Ινδιάνους Μάγια, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από το Marcos ως οι «πραγματικοί ηγέτες». Ταυτόχρονα, δηλώνει ότι ο ίδιος είναι ο Υποδιοικητής και ότι μια γυναίκα, η Ramona, είναι η Διοκλήτρια, δίνοντας έναν αντισεξιστικό τόνο στην ηγεσία των Ζαπατίστας και παράλληλα δείχνοντας ότι μια αυτόχθονας κατέχει το ανώτατο αξίωμα και όχι ένας «ξένος». Μέσα από αυτήν τη δήλωση του Marcos φανερώνεται μια προσπάθεια απόδοσης στο κίνημα των Ζαπατίστας εθνικών χαρακτηριστικών και αυτό φαίνεται από την αναφορά στο γεγονός ότι ο Marcos απαρνείται τον ηγετικό ρόλο, ο οποίος του αποδίδεται συστηματικά από τα ΜΜΕ, και ονοματίζει ως ηγέτες τους Ινδιάνους και ως Διοκλήτρια μια γυναίκα. Με αυτόν τον τρόπο ενδεχομένως επιχειρεί να αντικρούσει τα επιχειρήματα των πολιτικών του

αντιπάλων, τα οποία βασίζονται στην μη ινδιάνικη καταγωγή του ενώ, ταυτόχρονα, έτσι δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η εθνική διάσταση του κινήματος.

Παράλληλα, η εθνική διάσταση προκύπτει και από την αναφορά στο τέλος του αποσπάσματος στο γεγονός ότι οι Ινδιάνοι μιλούν μόνο τις ντόπιες γλώσσες και όχι τα Ισπανικά και για αυτό ο Marcos έχει αναλάβει να τους εκπροσωπεί δημόσια. Οι αυτόχθονες πληθυσμοί του Μεξικό εμφανίζονται να διατηρούν την παράδοση ενώ ο Marcos εμφανίζεται ως ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στον κόσμο των αυτοχθόνων Ινδιάνων και στον κόσμο που δημιουργήθηκε από τις Ισπανούς αποίκους, όπως προκύπτει από τη λέξη «ισπανικά» που αναφέρεται στην επίσημη γλώσσα του Μεξικό.

Στη συνέχεια στο δημοσίευμα του *bbc* (11/3/2001), το οποίο προαναφέρθηκε γίνεται μια πιο συγκεκριμένη αναφορά στην προσωπικότητα του Marcos αποκαλώντας τον «εθνικό ηγέτη» και προσδίδοντας με αυτόν τον τρόπο εθνικά χαρακτηριστικά στην εξουσία του, αναιρώντας τις δηλώσεις του ίδιου του Marcos, οι οποίες χαρακτηρίζουν τους Ινδιάνους ως «πραγματικούς ηγέτες». Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Με την σήμα κατατεθέν μαύρη μάσκα του σκι και την πίπα, ο ηγέτης των επαναστατημένων Ζαπατίστας του Μεξικό, γνωστός μόνο ως Υποδιοικητής Marcos, έδωσε τα επαναστατικά διαπιστευτήρια μετά από την εξέγερση των Ινδιάνων της επαρχίας της Τσιάπας το 1994. Αυτοί που ακολουθούν τον χαρισματικό επαναστάτη, ή μερικοί μπορεί να πουν ότι τον έχουν κάνει είδωλο, τον περιγράφουν ως έναν πραγματικό εθνικό ηγέτη, μια ιστορική φιγούρα που μιλάει για τους φτωχούς και τους στερημένους.

Ο Marcos καθίσταται αναγνωρίσιμος μέσα από τη μάσκα και την πίπα που φέρει και τα οποία αναδεικνύουν το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει το πρόσωπο στην προσπάθεια ερμηνείας και ανάγνωσης μιας προσωπικότητας ακόμα και όταν αυτό είναι καλυμμένο. Η φράση «σήμα κατατεθέν» αναφερόμενη στη μάσκα και την πίπα προσδίδει ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό στο μη ορατό πρόσωπο καθιστώντας τον παράλληλα διακριτό και αναγνωρίσιμο σε σχέση με τους υπόλοιπους Ζαπατίστας και ενισχύοντας το προφίλ του ηγέτη που διαφοροποιείται από τους υπόλοιπους. Ένας ηγέτης που χαρακτηρίζεται ως «χαρισματικός», είναι

«είδωλο» για κάποιους ενώ λαμβάνει και τον προσδιορισμό «εθνικός» μεγεθύνοντας με αυτόν τον τρόπο το εύρος και τις διαστάσεις της εξουσίας του.

Το έθνος του οποίου είναι ηγέτης αποτελείται από τους αυτόχθονες πληθυσμούς του Μεξικό, τους Ινδιάνους. Μέσα από τον χαρακτηρισμό του Marcos ως «εθνικό ηγέτη», οι Ινδιάνοι λαμβάνουν εθνικά χαρακτηριστικά και έναν ηγέτη για να τους καθοδηγήσει. Αυτός ο εθνικός ηγέτης χαρακτηρίζεται, επίσης, ως «ιστορική φιγούρα» καθώς και ως μια προσωπικότητα που εκφράζει τους «φτωχούς» και τους «στερημένους». Με αυτόν τον τρόπο αναπαρίσταται ως ένας νέος τύπος ηγέτη, του οποίου η διαφορετικότητα βασίζεται στο γεγονός ότι προβάλλεται να έχει διαφορετική εθνική-φυλετική καταγωγή από αυτούς που ηγείται.

Η αναγνώριση της διαφορετικότητάς του ως ηγέτη, ωστόσο, αν και επισημαίνεται στα δημοσιεύματα, φαίνεται να μην λειτουργεί αρνητικά ως προς την προσωπικότητά του, αλλά αντίθετα αναδεικνύει το βαθμό αποδοχής του από όλο τον κόσμο. Στο πλαίσιο αυτό, στη συνέχεια του δημοσιεύματος από το *Έθνος* (19/10/2008), το οποίο αναφέρθηκε και προηγουμένως, γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι η αποκάλυψη των πραγματικών στοιχείων της ταυτότητας του Marcos δεν προκάλεσε κάποια αλλαγή στη συμπεριφορά τόσο των Μεξικανών όσο και ολόκληρου του κόσμου. Συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Μάλιστα το 1995 η μεξικανική κυβέρνηση έδωσε στη δημοσιότητα τα πραγματικά του στοιχεία. Ποιον νοιάζουν; Για μας, όπως και για τους Μεξικανούς, είναι ο Σαμπκομαντάντε Μάρκος των Τσιάπας και όχι ο Ραφαέλ Σεμπαστιάν Γκιγιέν Βισέντε που γεννήθηκε το 1957 στο Ταμπίκο, μια παράκτια πόλη στον κόλπο του Μεξικού, στην πολιτεία Ταμαουλίπας και σπούδασε φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο UNAM, ο οποίος μάλιστα ακολουθούσε ακαδημαϊκή καριέρα όταν αποφάσισε να ενταχθεί στο αντάρτικο.

Ένα χρόνο μετά την εμφάνιση των Ζαπατίστας στο προσκήνιο δόθηκαν τα στοιχεία της ταυτότητας του Marcos. Στο απόσπασμα όμως, σημειώνεται ότι τα «πραγματικά στοιχεία», το ονοματεπώνυμό του, η καταγωγή του και η επαγγελματική του ιδιότητα, δηλαδή, δεν ενδιαφέρουν κανέναν. Παρόλο, όμως, που γίνεται αυτή η δήλωση στη συνέχεια ακολουθεί η πλήρης αναφορά στην πραγματική ταυτότητα του Marcos αναιρώντας τρόπο τινά την ερωτηματική φράση «ποιον νοιάζουν;». Μάλιστα, αμέσως, μετά τη χρήση της ερωτηματικής πρότασης

ακολουθεί η αναφορά στους Έλληνες μέσα από την προσωπική αντωνυμία «για μας» καθώς και η αναφορά στους «Μεξικανούς» κάνοντας με αυτόν τον τρόπο ορατή την εθνική διάσταση μέσα από την παγκοσμιότητα της μορφής και της προσωπικότητας του Marcos. Δηλώνεται, λοιπόν, ότι τόσο για τους Έλληνες, η αναφορά στους Έλληνες γίνεται γιατί το απόσπασμα προέρχεται από ελληνικό ειδησεογραφικό δίκτυο, όσο και για τους Μεξικανούς το πρόσωπο πίσω από τη μάσκα δεν είναι αυτό που δόθηκε στη δημοσιότητα, αλλά απλά ο γνωστός σε όλους «Σαμπκομαντάντε Marcos των Τσιάπας».

Στην αναφορά των πραγματικών στοιχείων της ταυτότητάς αναφέρεται το πλήρες όνομά του, «Ραφαέλ Σεμπαστιάν Γκιγιέν Βισέντε», η χρονολογία γέννησής του, «1957» δίνοντάς του με αυτό τον τρόπο ηλικία. Αναφέρεται, επίσης, ο τόπος καταγωγής και γέννησής του «Ταμπίκο» καθώς και οι σπουδές του, «σπούδασε φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο UNAM» και η ακαδημαϊκή καριέρα που είχε όταν αποφάσισε να ηγηθεί του κινήματος των Ζαπατίστας. Ο Marcos μέσα από αυτήν την πλήρη αναφορά λαμβάνει, θα λέγαμε, «σάρκα και οστά» δείχνοντας την κανονικότητα που τον χαρακτήριζε πριν αποφασίσει να ακολουθήσει τους Ινδιάνους και η οποία, μέσα από την αναφορά, εξακολουθεί ως ένα βαθμό να υφίσταται. Ταυτόχρονα, φανερώνει και μια διάθεση τοποθέτησης του Marcos σε μια πιο πραγματική σφαίρα δείχνοντας ότι πίσω από τη μάσκα υπάρχει ένας κανονικός άνθρωπος με όνομα και καταγωγή. Άρα η ερωτηματική φράση «ποιον νοιάζουν;» και ακολούθως η παράθεση της πλήρους ταυτότητας του Marcos φανερώνει ότι το ενδιαφέρον για την αποκάλυψη του πραγματικού προσώπου-ταυτότητας του Marcos είναι πολύ μεγάλο.

Στη συνέχεια, σε απόσπασμα από το δημοσίευμα της ηλεκτρονικής έκδοσης της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία* (3/4/2010), αν και επισημαίνεται το γεγονός της αποκάλυψης της ταυτότητας του Marcos, ο ίδιος φέρεται να αδιαφορεί για αυτήν την αποκάλυψη καθώς αναπαρίσταται να είναι κάτι πέρα και πάνω από την εθνική και ατομική ταυτότητα. Διαβάζουμε παρακάτω:

Ο ίδιος, από τη ζούγκλα της Λακαντόνα όπου ζει, μάλλον θα γελά με την «αποκάλυψη», ξέροντας ότι η ταυτότητά του, που απεμπόλησε συνειδητά, δεν έχει καμιά σημασία. Γιατί, όπως λέει ο μύθος των ιθαγενών που τόσο συχνά διηγείται στις ομιλίες του στην Τσιάπας «...Όταν λέμε εγώ, δίνουμε όνομα στην ιστορία μας και τότε, με βάση

αυτό, αρχίζουμε να μαθαίνουμε τις άλλες λέξεις... Κι όταν το εγώ συναντά το αυτός ή το αυτή και ανακαλύπτει ότι έχουν τον ίδιο πόνο, αρχίζει και δημιουργείται μια λέξη, η πιο δύσκολη στην ιστορία της ανθρωπότητας, η λέξη εμείς».

Η λέξη «αποκάλυψη», η οποία αναφέρεται στην ταυτότητα του Marcos τίθεται σε εισαγωγικά αμφισβητώντας με αυτόν τον τρόπο τη λειτουργία της συγκεκριμένης λέξης και κατ'έπекταση τη φανέρωση των στοιχείων της ταυτότητας του Marcos έτσι όπως την είδαμε να συμβαίνει νωρίτερα, προβάλλοντάς τον με αυτόν τον τρόπο ως κάτι το ιδιαίτερο και το ξεχωριστό. Αυτή η αμφισβήτηση της αποκάλυψης της πραγματικής ταυτότητάς του εμπλουτίζεται ακόμη περισσότερο με την υπόθεση που κάνει ο συντάκτης του άρθρου ότι ο Marcos «γελά» ευρισκόμενος στη ζούγκλα Λακαντόνα. Με αυτόν τον τρόπο το απόσπασμα τοποθετείται στην πλευρά του Marcos, η οποία δε δίνει καμιά σημασία, όπως αναφέρεται στο απόσπασμα, στην αποκάλυψη της ταυτότητας.

Στη συνέχεια, παρατίθεται ένα κομμάτι από ένα μύθο, που συνήθιζε να εκφωνεί ο Marcos στις δημόσιες ομιλίες του. Στο κομμάτι αυτό, με μια ποιητικότητα που απορρέει από το γεγονός ότι αυτό που αφηγείται ο Marcos είναι μύθος, αναφέρεται στη δημιουργία της συλλογικής ταυτότητας ως κάτι το οποίο ξεκινάει από το «εγώ» και σταδιακά δομείται η λέξη «εμείς», η οποία θεωρείται η «πιο δύσκολη στην ιστορία της ανθρωπότητας». Μέσα από το μεταφορικό και υπαινικτικό λόγο που χρησιμοποιεί θέτει στο προσκήνιο τη δημιουργία μιας συλλογικής ταυτότητας. Αυτή φανερώνεται μέσα από την προσωπική ανωνυμία «εμείς», ξεπερνώντας με αυτόν τον τρόπο τα στενά όρια που δημιουργούνται από την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου προσώπου, το οποίο συνοδεύεται από ένα ονοματεπώνυμο και δρα σε ένα συγκεκριμένο μέρος.

Προχωρώντας, ακόμη περισσότερο στη νοηματοδότηση της ταυτότητας, η απάντηση του Marcos στην ερώτηση ποιος είναι, όπως θα δούμε παρακάτω, από το απόσπασμα που προαναφέρθηκε στη μελέτη και δημοσιεύθηκε στο *zougla.gr*, (1/10/2011), ξεπερνάει τα συγκεκριμένα όρια που θέτουν οι έμφυλες, φυλετικές και εθνικές ταυτότητες και αναπαρίσταται ως ο καθρέφτης των απανταχού καταπιεσμένων και περιθωριοποιημένων από το κυρίαρχο πολιτικό σκηνικό υποκειμένων. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Ο Μάρκος είναι ένας ομοφυλόφιλος στο Σαν Φρανσίσκο, ένας μαύρος στη Νότια Αφρική, ένας Ασιάτης στην Ευρώπη, ένας Μεξικάνος στο Σαν Ισίντρο, ένας αναρχικός στην Ισπανία, ένας Παλαιστίνιος στο Ισραήλ, ένας Ινδιάνος Μάγια στους δρόμους του Σαν Κριστόμπαλ, ένας Εβραίος στη Γερμανία, ένας Τσιγγάνος στην Πολωνία, ένας Μοϊκανός στο Κεμπέκ, ένας ειρηνιστής στη Βοσνία, μια γυναίκα μόνη στο μετρό στις δέκα το βράδυ, ένας χωρικός χωρίς γη, ένα μέλος συμμορίας στις υποβαθμισμένες γειτονιές, ένας άνεργος εργάτης, ένας φοιτητής και, φυσικά, ένας Ζαπατίστα στα βουνά».

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, η μάσκα που φοράει ο Marcos γίνεται αντιληπτή ως το σπάσιμο των συνόρων και γίνεται ο «καθρέφτης» όλων εκείνων που καταπιέζονται εξαιτίας έμφυλων, φυλετικών, πολιτικών και εθνικών διαχωρισμών. Η εθνική-φυλετική διάσταση θίγεται μέσα από τις αναφορές στην εθνικότητα ή τη φυλετική καταγωγή ανθρώπων που βρίσκονται σε μέρη διαφορετικά από αυτά που δηλώνει το εθνικό ή φυλετικό επίθετο που φέρουν. Πιο συγκεκριμένα, με τις ακόλουθες αναφορές «ένας Ασιάτης στην Ευρώπη, ένας Ινδιάνος Μάγια στο Σαν Κριστόμπαλ, ένας Τσιγγάνος στην Πολωνία, ένας Μοϊκανός στο Κεμπέκ», θίγεται το ζήτημα των μειοψηφιών που ζουν σε περιβάλλοντα στα οποία θεωρούνται οι «άλλοι», αυτοί δηλαδή που διαφέρουν από το κυρίαρχο πρότυπο. Ένας Ασιάτης που βρίσκεται στην Ευρώπη διαφέρει τόσο εμφανισιακά και σε μεγάλο βαθμό και πολιτισμικά από ένα Ευρωπαίο. Στην Ευρώπη, όπου το κυρίαρχο πρότυπο είναι του λευκού, δυτικού υποκειμένου, ο Ασιάτης με τα χαρακτηριστικά σχιστά μάτια, τη διαφορετική γλώσσα και παράδοση είναι μια μειοψηφία και για αυτό το λόγο μπορεί να αντιμετωπίζει ρατσισμό και αποκλεισμό. Αυτός, λοιπόν, σύμφωνα με το Marcos μπορεί να είναι ένας Marcos.

Αντίστοιχα, ένας Ινδιάνος Μάγια στο Σαν Κριστόμπαλ, πρωτεύουσα της επαρχίας της Τσιάπας, μπορεί να είναι ένας Marcos. Οι ιθαγενείς πληθυσμοί που βρίσκονταν στην περιοχή αυτή την περίοδο της αποικιοκρατίας από τους Ισπανούς αλλά και στην μετέπειτα εποχή δέχθηκαν μεγάλες εκκαθαρίσεις ενώ το πολιτισμικό τους στοιχείο και οι παραδόσεις τους σε μεγάλο βαθμό αλλοιώθηκαν εξαιτίας του αποικιοκρατικού στοιχείου. Έτσι, οι Ινδιάνοι Μάγια, όντας και αυτοί μειοψηφία, προσπαθούν να διατηρήσουν μέσα από πολλές δυσκολίες την παράδοσή τους και την ιδιαιτερότητά τους, η οποία προκύπτει από την φυλετική τους καταγωγή.

Αλλά και ένας Ρομά στην Πολωνία μπορεί να είναι ένας Marcos. Οι Ρομά που κατοικούν στην Πολωνία για αιώνες βρίσκονταν συνέχεια υπό το καθεστώς διωγμού από τις Πολωνικές Αρχές λόγω της φυλετικής τους καταγωγής ενώ μέχρι και σήμερα αντιμετωπίζουν σε μεγάλο βαθμό αντίστοιχες διώξεις. Επίσης, ένας Μοϊκανός στο Κεμπέκ του Καναδά είναι Marcos. Οι Μοϊκανοί είναι Ινδιάνοι αυτόχθονες πληθυσμοί, οι οποίοι ζουν μέχρι σήμερα στην περιοχή Kahnawake του Καναδά και είναι γνωστοί για τους διαρκείς αγώνες που δίνουν για να διατηρήσουν την γη τους από την «εισβολή» του κεφαλαίου, η οποία λαμβάνει χώρα μέσα από την απαλλοτρίωση των εδαφών τους για την κατασκευή δημοσίων έργων. Και αυτοί είναι μια μειοψηφία που αντιστέκεται και διεκδικεί.

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στα δημοσιεύματα δεν παραλείπεται η αναφορά όχι μόνο στα στοιχεία της ταυτότητάς του, αλλά και στην εθνική του καταγωγή φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι πίσω από την καλυμμένη με μάσκα προσωπικότητα του Marcos υφίσταται ένα πραγματικό πρόσωπο που φέρει σάρκα και οστά, φύλο και εθνική καταγωγή χωρίς να διαφέρει από τους υπόλοιπους ανθρώπους. Ο Marcos, μπορεί πίσω από τη μάσκα του να είναι ένα πρόσωπο που φέρει ονοματεπώνυμο, καταγωγή και παρελθόν, προβάλλεται, ωστόσο, ως μια προσωπικότητα που ξεπερνάει αυτήν την προκαθορισμένη ταυτότητα δίνοντας στο καλυμμένο πρόσωπό του εκείνα τα χαρακτηριστικά εθνικά-φυλετικά, όπως είναι τα σχιστά μάτια, οι ινδιάνικες παραδόσεις που εξαφανίζονται, οι τσιγγάνοι που διώκονται, που συνθέτουν ένα πολυεθνικό και πολυφυλετικό πρόσωπο.

Αφενός η συγκεκριμένη αναφορά αναδεικνύει ότι ο Marcos και κατ' επέκταση το κίνημα των Ζαπατίστας ταυτίζονται όχι με τους οικονομικά και κοινωνικά ισχυρούς, αλλά με τις πιο αδύναμες κοινωνικά και πολιτικά πληθυσμιακές ομάδες και άρα δεν ταυτίζεται με τον κυρίαρχο ρόλο και λόγο. Αφετέρου όμως το γεγονός ότι χρησιμοποιείται το δικό του όνομα ως σημείο αναφοράς για αυτές τις αποκλεισμένες πληθυσμιακές ομάδες τονίζει την ηγετική φιγούρα του μέσα στους Ζαπατίστας, που ναι μεν χάρη στη μάσκα μπορεί να ξεπεράσει τα στενά νοηματοδοτημένα εθνικά, πολιτικά, έμφυλα και κοινωνικά όρια και όλοι να γίνουν Marcos, αλλά δεν παύει με αυτόν τον τρόπο να συμπλέει τρόπο τινά με το κυρίαρχο σύστημα αξιών, το οποίο χωρίς ηγέτες δεν είναι εύκολο να πορευθεί και να συνεχίζει να υφίσταται.

Συμπερασματικά

Τα δημοσιεύματα που αναφέρονται στην ταυτότητα του Marcos στέκονται στη μη ινδιάνικη καταγωγή του δίνοντας σε κάποιες περιπτώσεις στοιχεία της πλήρους ταυτότητάς τους, υπονοώντας εν μέρει την αντίθεση που προκύπτει από το γεγονός ότι είναι ηγέτης των Ινδιάνων Μάγια. Ωστόσο, υπάρχει η αναφορά από τον ίδιο τον Marcos ότι ο ίδιος δεν είναι ο ηγέτης, αλλά ότι ηγέτες είναι οι ίδιοι οι Ινδιάνοι, διατηρώντας για τον ίδιο τον τίτλο του Υποδιοικητή και του εκπροσώπου τους στο δημόσιο χώρο και λόγο. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται μια προσπάθεια αιτιολόγησης του πώς ένας λευκός ή μιγάς, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται ο Marcos, είναι δυνατόν να ηγείται μιας φυλής Ινδιάνων. Έτσι, δεν αμφισβητείται η φυλετική ομοιογένεια των Ινδιάνων, οι οποίοι πρέπει να έχουν έναν ηγέτη που να προέρχεται από τους κόλπους τους, όπως ήταν η Διοικήτρια Ramona.

Αν και σε κάποια δημοσιεύματα αναφέρεται η μη σημασία της πραγματικής ταυτότητας του Marcos, ωστόσο, αυτή όπως παρατηρήσαμε και νωρίτερα παρατίθεται με τα πλήρη στοιχεία της. Αυτό φανερώνει μια τάση για απόδοση χαρακτηριστικών στο καλυμμένο πρόσωπο του Marcos δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι πρόκειται για ένα πραγματικό πρόσωπο εντέλει με καταγωγή και παρελθόν. Η παράθεση στοιχείων της ταυτότητάς του λειτουργεί στην κατεύθυνση της ένταξης της συγκεκριμένης προσωπικότητας εντός των ορίων της κυρίαρχης κανονικότητας. Αυτή η απόδοση χαρακτηριστικών μέσα από την αποκάλυψη της ταυτότητάς του όμως διαχειρίζεται από το Marcos με έναν τρόπο που νοσηματοδοτεί την κουκούλα ως ένα μέσο το οποίο αμφισβητεί την ύπαρξη οποιασδήποτε ταυτότητας, η οποία λειτουργεί με όρους κοινωνικού αποκλεισμού συμπεριλαμβάνοντας σε αυτή όλους και όλες εκείνες, οι οποίοι αντιμετωπίζονται ως οι «άλλοι» της κοινωνίας. Με αυτόν τον τρόπο και ο Marcos αν και λευκός και όχι ιθαγενής μπορεί να είναι Υποδιοικητής, να εκπροσωπεί τους Ινδιάνους και να είναι κομμάτι του πολιτισμού τους και της παράδοσής τους.

Η προβολή της ταυτότητας του Marcos μέσα από αυτούς τους τρόπους από τη μια καλλιεργεί τη διαφορετικότητα μέσα από τις αναφορές στην εθνική και φυλετική καταγωγή του από την άλλη προβάλλοντας τις απόψεις του Marcos δημιουργεί μια διαφορετική αντίληψη για τον «άλλο» δίνοντας στο κρυμμένο πρόσωπο μια ιδιαίτερη δύναμη και μετατρέποντάς το στο πρόσωπο οποιοδήποτε νιώθει και είναι στο περιθώριο αυτού που κυριαρχεί σε κοινωνικό επίπεδο. Με αυτόν τον τρόπο η

προσωπικότητα του Marcos αναπαρίσταται να ακροβατεί ανάμεσα στην κανονικότητα και στη διαφορετικότητα φανερώνοντας μια αδυναμία προσέγγισης και ερμηνείας από πλευράς των ΜΜΕ της προσωπικότητας του Marcos.

7.2.2 Η εθνική-εδαφική τοποθέτηση των Ζαπατίστας

Όπως είδαμε και νωρίτερα παρόλο που ο Marcos είναι ένας λευκός, μη ιθαγενής Ινδιάνος, κατάφερε να ενσωματωθεί στους κόλπους των Ινδιάνων και να προβάλλεται ως η «φωνή» των Ζαπατίστας στο δημόσιο χώρο. Στη συνέχεια, αντίστοιχα με την προβολή και την ανάδειξη της εθνικής καταγωγής και ταυτότητας του Marcos, δίνεται βάρος και στην εθνική και φυλετική προέλευση των Ζαπατίστας, η οποία τονίζεται ότι είναι ινδιάνικη σε αντίθεση με αυτή του Marcos. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται η ιδιαιτερότητα αυτής, αλλά ταυτόχρονα προσδίδεται σε αυτούς ένας συγκεκριμένος εθνικός χαρακτήρας λειτουργώντας, ως ένα βαθμό, στην κατεύθυνση της μείωσης της παγκοσμιότητας του κινήματος τους και της αποδυνάμωσης της πολιτικής τους ισχύς.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το ελληνικό ειδησεογραφικό ηλεκτρονικό δίκτυο *Alfavita* (24/12/2012), μέσα από την αναφορά στις φυλές των ιθαγενών πληθυσμών τονίζεται η διαφορετικότητα αυτών των ανθρώπων που απαρτίζουν το κίνημα των Ζαπατίστας, αλλά και ταυτόχρονα οι φυλές αυτές τοποθετούνται χωρικά. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ήδη από τις 4 μ.μ στις 21 Δεκεμβρίου του 2012 οι αυτόχθονες Mayan, Tzeltales, Tzotziles, Tojolobales, Χολη, Zoques και Mames, ξεκίνησαν τις κινητοποιήσεις τους από τα πέντε πολιτιστικά κέντρα της αντίστασης τους, που είναι γνωστά ως Caracoles, και βρίσκονται στη ζούγκλα Λακαντόνα, στα εδάφη Canyon Chiapas, και στα βροχερά υψίπεδα.

Οι πληθυσμοί χαρακτηρίζονται ως «αυτόχθονες» και με αυτόν τον τρόπο προσδιορίζονται και χωρικά και χρονικά, υπό την έννοια ότι φανερώνεται το γεγονός της εντοπιότητας αυτών των πληθυσμών και ταυτόχρονα αναδεικνύεται η μακράιωνη σχέση αυτού του πληθυσμού με το συγκεκριμένο τόπο. Αναγνωρίζεται, έτσι, στους Ινδιάνους περισσότερη δικαιοδοσία αναφορικά με τον τόπο.

Παράλληλα η αναφορά στα ονόματα των αυτοχθόνων φυλών «Mayan, Tzeltales, Tzotziles, Tojolobales, Χολη, Zoques και Mames» προσδίδει ένα εξωτικό στοιχείο που λειτουργεί διαφοροποιητικά από τον υπόλοιπο πληθυσμό του Μεξικό, τονίζοντας τον ιθαγενή χαρακτήρα τους και την ιδιάνικη ταυτότητά τους. Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι αναφέρονται και οι περιοχές από τις οποίες ξεκίνησαν τις κινητοποιήσεις τους οι φυλές αυτές «ζούγκλα Λακαντόνα, στα εδάφη Canyon Chiapas», τους δίνει ένα σημείο αναφοράς και μια εδαφική βάση.

Παρακάτω, στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος από το *Alfavita*, η ανάδειξη του έθνους προκύπτει μέσα από την αναφορά στις σημαίες που φέρουν οι Ζαπατίστας κατά την παρέλασή τους. Διαβάζουμε παρακάτω:

Μόνο δύο σημαίες συνόδευαν τους χιλιάδες αντάρτες Ζαπατίστας, μία μαύρη σημαία με το κόκκινο αστέρι των Ζαπατίστας και μία μεξικανική σημαία.

Μέσα από τη φράση «Μόνο δύο σημαίες συνόδευαν του χιλιάδες αντάρτες Ζαπατίστας» αναδεικνύεται η αντίθεση ανάμεσα στον αριθμό των σημαιών, η οποία δηλώνεται από τη φράση «μόνο δύο» και στον αριθμό των Ζαπατίστας, στον οποίο παραπέμπει η πρόταση «χιλιάδες αντάρτες», υπονοώντας ότι αν και είναι χιλιάδες ενώνονται κάτω από τη σημασία αυτών των δύο σημαιών. Η σημαία, συνδεδεμένη κατεξοχήν με το έθνος, αναπαρίσταται στο συγκεκριμένο απόσπασμα ως ένας ιδεολογικοποιητικός και εθνοποιητικός μηχανισμός ενός πληθυσμού που με αυτόν τον τρόπο διακηρύσσει την ιδεολογική και εθνική του ταυτότητα.

Η αναφορά στη «μαύρη σημαία με το κόκκινο αστέρι των Ζαπατίστας» δίνει τον ιδεολογικό και πολιτικό προσανατολισμό των Ζαπατίστας. Πιο συγκεκριμένα, το κόκκινο αστέρι⁵³ στη σημαία αναδεικνύει την επαναστατικότητα, τη διεθνικότητα και τη ριζοσπαστικότητα των Ζαπατίστας.

Η δεύτερη σημαία που φέρουν στην πορεία τους και η οποία λειτουργεί συνεκτικά για τους Ζαπατίστας είναι η σημαία του κράτους του Μεξικό. Αυτή η σημαία τους προσδίδει το εθνικό στοιχείο. Η πρώτη τους δίνει την ιδεολογική

⁵³Σύμφωνα με το αντίστοιχο λήμμα της *Wikipedia* (http://wikipedia.qwika.com/en2el/Red_star) στο διαδίκτυο, το κόκκινο αστέρι συμβολίζει την γροθιά του εργάτη, επίσης, οι πέντε γωνίες συμβολίζουν τις πέντε ηπείρους. Αποτελέσε ένα από εμβλήματα της Σοβιετικής Ένωσης και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, επίσης χρησιμοποιήθηκε στα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης από τους ναζί για να ξεχωρίζουν τους κομμουνιστές (10/8/2014).

ταυτότητα και η δεύτερη την εθνική φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο τις εθνικές και ιδεολογικές ρίζες, αλλά και κατευθύνσεις των Ζαπατίστας. Ταυτόχρονα, δείχνει ότι δεν είναι μόνο το έθνος που τους συσπειρώνει, αλλά και η πολιτική δίνοντάς τους ένα επιπλέον γνώρισμα σε σχέση με άλλους εθνικοαπελευθερωτικούς στρατούς.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα του ηλεκτρονικού δικτύου ενημέρωσης *Digital Journal* (22/12/2012) εκτός από τη αναφορά στη εθνική και φυλετική καταγωγή των Ζαπατίστας γίνεται μια επιπλέον αναφορά και στην εμφάνιση που είχαν οι Ζαπατίστας κατά τη διάρκεια της σιωπηλής πορείας τους συνδέοντας την εμφάνιση με την εθνική-φυλετική καταγωγή. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Χιλιάδες ιθαγενών ανθρώπων από τον EZLN, από τις πέντε επαρχίες της Τσιάπας, με τα πρόσωπά τους καλυμμένα με τη θρυλική πασαμοντάνα και με μαντήλια γύρω από τους λαιμούς τους, πορεύθηκαν στη σιωπή στις πόλεις του Ocosingo και του San Cristóbal de las Casas, στην Τσιάπας, στα πλαίσια της 14ης Baktun ή της αρχής της περιόδου των Μάγια.

Η αναφορά στους πληθυσμούς που πορεύονταν γίνεται καταρχήν με το αριθμητικό επίθετο «χιλιάδες», που φανερώνει το μέγεθος και στη συνέχεια με το επίθετο «ιθαγενών» που φανερώνει τη φυλετική προέλευσή τους. Στη συνέχεια γίνεται λόγος για το σημείο από το οποίο εκκίνησε αυτή η πορεία, το οποίο ήταν οι «πέντε επαρχίες της Τσιάπας», αναδεικνύοντας το γεγονός της ύπαρξης μιας σταθερής βάσης προέλευσης. Αυτές οι αναφορές προσδίδουν στους πληθυσμούς αυτούς τα στοιχεία της φυλετικής, αλλά και χωρικής προέλευσης φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο την ιστορικότητά τους και ότι η ύπαρξή τους δεν προέκυψε ξαφνικά. Αντίθετα έχει εθνική και τοπική προέλευση.

Η αναφορά στη φυλετική τους καταγωγή «ιθαγενείς» και στον τόπο καταγωγής και δράσης τους, «Τσιάπας» σε συνδυασμό με την αναφορά στον τρόπο εμφάνισής τους καθώς όπως αναφέρεται έχουν τα «πρόσωπά τους καλυμμένα» με τη λεγόμενη «πασαμοντάνα» (*pasamontañas*)⁵⁴ ενώ και ο λαιμός τους είναι καλυμμένος με «μαντήλια» (*paliacates*) προσδίδει μια διαφορετική διάσταση τόσο στη σιωπηλή πορεία τους όσο και στην εθνική προέλευσή τους. Στη συγκεκριμένη, δηλαδή,

⁵⁴ Αν και κυριολεκτικά η λέξη *pasamontana* σημαίνει ορεινά περάσματα, μεταφορικά χρησιμοποιείται για να περιγράψει την χαρακτηριστική κουκούλα που φοράνε οι Ζαπατίστας για να καλύψουν τα χαρακτηριστικά τους.

περίπτωση το έθνος και η φυλή δεν μπορεί να ταυτιστεί με πρόσωπα καθώς αυτά είναι καλυμμένα αφήνοντας τα πρόσωπα έξω από το παιχνίδι της εθνικής ή φυλετικής ταύτισης και δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο μια ρωγμή στη συνήθη ταύτιση του προσώπου με το έθνος και τη φυλή.

Εκτός από την αναφορά στο τρόπο ένδυσης των Ζαπατίστας κατά τη διάρκεια της πορείας τους χαρακτηριστική είναι και η αναφορά που γίνεται τόσο στη μάσκα όσο και στο μαντήλι στην ισπανική τους εκδοχή. Δεν γίνεται, δηλαδή, αναφορά σε αυτά στην αγγλική εκδοχή τους (mask) και (scarf), αλλά αντίθετα στα ισπανικά προσδίδοντας ένα εθνικό πρόσημο στην ενδυμασία τους και κατ' επέκταση και στους ίδιους.

Ακολούθως, η αναφορά στα μέρη που κινήθηκαν κατά τη διάρκεια της πορείας τους «Ocosingo και του San Cristóbal de las Casas, στην Τσιάπας» σε συνδυασμό με τις προηγούμενες αναφορές δίνει ακόμα περισσότερο έμφαση στην εθνική προέλευση και υπόσταση των Ζαπατίστας.

Στη συνέχεια, σε απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα που αναρτήθηκε στην ηλεκτρονική σελίδα του δικτύου *Zougla* (1/10/2011), τονίζεται ακόμη περισσότερο ο φυλετικός χαρακτήρας του κινήματος των Ζαπατίστας. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Μέσα από αυτή τη διαδικασία, αναδύθηκε ένα νέο είδος στρατού, ο EZLN, τον οποίο δεν έλεγχε μια ελίτ στρατιωτικών διοικήτων, αλλά οι ίδιες οι κοινότητες των ιθαγενών μέσω των μυστικών συνεδριάσεων των συμβουλίων τους, αλλά και μέσω ανοιχτών συνελεύσεων. «Ο στρατός μας είναι σκανδαλωδώς ινδιάνικος», έχει πει ο Μάρκος.

Ο στρατός των Ζαπατίστας χαρακτηρίζεται ως ένα «νέο είδος» και η καινοτομία που τον διακρίνει είναι ότι απαρτίζεται και ελέγχεται από τις «κοινότητες των ιθαγενών». Η λέξη «κοινότητες» που συνοδεύει τη γενική κτητική «ιθαγενών» δίνει την αίσθηση της συλλογικής διοίκησης και δράσης που ακολουθούν οι Ζαπατίστας. Επίσης, χαρακτηριστικός για την ιδιαιτερότητα που εισάγει είναι ο τρόπος που διοικείται αυτός ο στρατός, ο οποίος απέχει από το συνηθισμένο συγκεντρωτικό τρόπο. Η διοίκησή του από μυστικά συνέδρια, αλλά και από ανοιχτές συνελεύσεις παραπέμπει περισσότερο σε μια πολιτική οργάνωση παρά σε ένα στρατό.

Η αναφορά στη φυλετική σύσταση του στρατού τόσο στην αρχή όσο και στο τέλος υποδηλώνει κάτι το οποίο είναι απροσδόκητο. Χαρακτηριστική είναι η φράση που χρησιμοποιεί ο Marcos για να περιγράψει το στρατό. Τον χαρακτηρίζει «σκανδαλωδώς ινδιάνικο». Το επίρρημα «σκανδαλωδώς» χρησιμοποιείται για να δείξει ότι ο στρατός απαρτίζεται στο μέγιστο βαθμό από ινδιάνους. Με αυτόν τον τρόπο υποδεικνύεται ότι η φυλετική ομοιογένεια του στρατού είναι τέτοια ώστε κανείς να μη μπορεί να την αμφισβητήσει ως προς τη φυλή και την εθνικότητα όσο και ως προς τις διεκδικήσεις της. Αυτή η φράση εκφερόμενη από τον Marcos, του οποίου η μη ινδιάνικη καταγωγή έχει αποτελέσει, όπως είδαμε και νωρίτερα, πεδίο αντιπαράθεσης και άσκησης κριτικής εναντίον του, μπορεί να εκληφθεί και ως ένα μέσο επιβεβαίωσης της ηγεσίας του ίδιου, με την έννοια ότι η δική του φυλετική καταγωγή δεν επηρέασε τη σύσταση του στρατού και άρα μπορεί να συνεχίζει να πορεύεται και να διεκδικεί μαζί τους.

Συμπερασματικά

Παρατηρούμε ότι οι άνθρωποι που απαρτίζουν τις κοινότητες των Ζαπατίστας έχοντας καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους με την ένδυση της μάσκας προβάλλονται ως ένα κίνημα το οποίο διεκδικεί την απόκτηση κοινωνικής και πολιτικής υπόστασης και αναγνώρισης τόσο σε εγχώριο όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Μέσα από την προβολή αυτή ξεχωρίζει η ιδιαίτερη έμφαση στην ανάδειξη της εθνικής και φυλετικής προέλευσής τους.

Αυτό λαμβάνει χώρα μέσα από τη συνεχή αναφορά τόσο του επιθέτου «ιθαγενής» όσο και του επιθέτου «αυτόχθονες», το οποίο χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει τους πληθυσμούς που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή της Τσιάπας, η οποία ορίζεται ως η χωρική αφετηρία τους, αλλά και η βάση για την ανάδειξη των διεκδικήσεών τους. Με αυτόν τον τρόπο οι πληθυσμοί αυτοί ακόμα και με κρυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους αποκτούν εθνικό και φυλετικό πρόσωπο έτσι όπως αυτό νοηματοδοτείται μέσα από τις συγκεκριμένες λέξεις.

Ταυτόχρονα, η τοποθέτηση σε ένα συγκεκριμένο εθνικό έδαφος φαίνεται να καλλιεργεί την εδαφική και εθνική χωροθέτηση του κινήματος τους και των δράσεών τους, προκειμένου αυτός ο τρόπος δράσης να λάβει συγκεκριμένα γνωρίσματα και ενδεχομένως να μην μπορεί να ειπωθεί σε παγκόσμιο επίπεδο ως ένας εναλλακτικός τρόπος δράσης στον παγκοσμιοποιημένο καπιταλισμό.

Ωστόσο, παρά την απόδοση εθνικών και φυλετικών χαρακτηριστικών στο κίνημα των Ζαπατίστας μέσα από τη χωρική εδαφοποίηση του κινήματός τους, στα δημοσιεύματα που θα εξετάσουμε στη συνέχεια δημιουργείται το περιθώριο να ξεπεραστούν τα στενά εθνικά και φυλετικά χαρακτηριστικά και η μορφή αγώνα τους να γίνει παγκόσμια.

7.2.3 Η παγκοσμιότητα των Ζαπατίστας

Οι Ζαπατίστας ξεκίνησαν έναν αγώνα, όπως τονίζεται στη συνέχεια, από την επαρχία της Τσιάπας δίνοντας με αυτόν τον τρόπο τοπικό και εθνικό χαρακτήρα σε αυτόν. Ταυτόχρονα, όμως, όπως σημειώνεται στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα τη *Guardian* (3/3/2001), ο αγώνας αυτός προσπάθησε να ξεπεράσει τα συγκεκριμένα εθνικά σύνορα του Μεξικό και να γίνει παγκόσμιος θέτοντας ως εχθρό τους το νεοφιλελευθερισμό. Διαβάζουμε παρακάτω:

Όταν η εξέγερση ξεκίνησε, η κυβέρνηση προσπάθησε να υποβαθμίσει το γεγονός ως ένα «τοπικό» πρόβλημα, μια εθνοτική διαμάχη που παρέρχεται εύκολα. Η στρατηγική νίκη των Ζαπατίστας ήταν ότι άλλαξαν τους όρους. Επέμεναν ότι αυτό που συνέβαινε στην Τσιάπας δεν θα μπορούσε να γραφτεί ως μια στενή «εθνική» διαμάχη και ότι ήταν παγκόσμιο. Το έκαναν αυτό ονοματίζοντας ξεκάθαρα τον εχθρό τους όχι μόνο το Μεξικάνικο κράτος, αλλά το σύνολο των οικονομικών πολιτικών γνωστών ως «νεοφιλελευθερισμός».

Το γεγονός ότι το απόσπασμα ξεκινάει με την αντιμετώπιση που είχε η εξέγερση των Ζαπατίστας από τη μεξικάνικη κυβέρνηση καταρχήν προσδίδει μια εδαφική βάση στη συγκεκριμένη εξέγερση. Παράλληλα, η αναφορά στην προσπάθεια υποβάθμισης του χαρακτήρα της από την κυβέρνηση αναδεικνύει το μέγεθος της σημασίας του συγκεκριμένου κινήματος σε εθνικό επίπεδο. Η αναφορά στην εξέγερση των Ζαπατίστας ως «τοπικό πρόβλημα» και ως «εθνοτική διαμάχη» αναπαρίσταται ως μια προσπάθεια από τη μεξικάνικη κυβέρνηση να περιορίσει τον αντίκτυπο του συγκεκριμένου κινήματος και με αυτόν τον τρόπο να τον περιορίσει και να τον απομονώσει.

Οι Ζαπατίστας, ωστόσο, αναπαρίστανται ως αξιόμαχοι στο παιχνίδι της εξουσίας και εμφανίζονται να το κερδίζουν, όπως φανερώνει η φράση «στρατηγική νίκη». Με αυτόν τον τρόπο η εικόνα της απόλυτης εξουσιαστικής κυβέρνησης μετριάζεται και οι Ζαπατίστας αναδεικνύονται σε ένα ρυθμιστή της πολιτικής

κατάστασης, αλλά και σε ενεργούς διεκδικητές της πολιτικής τους ορατότητας μετατρέποντας το επίδικο από τοπικό σε παγκόσμιο.

Η παγκοσμιότητα του εγχειρήματός τους προκύπτει, σύμφωνα με το απόσπασμα από το γεγονός ότι ξεπερνούν τον εγχώριο εθνικό εχθρό, το «Μεξικάνικο κράτος» και θέτουν απέναντί τους το «νεοφιλελευθερισμό», όλες εκείνες δηλαδή τις οικονομικές πολιτικές που εφαρμόζονται σε παγκόσμιο επίπεδο και λειτουργούν με όρους αποκλεισμού των οικονομικά αδύναμων. Με αυτόν τον τρόπο ο αγώνας των Ζαπατίστας προβάλλεται ως ο παγκόσμιος εκφραστής όλων εκείνων που είναι αποκλεισμένοι και καταπιεσμένοι από το «νεοφιλελευθερισμό» και μάχονται εναντίον του.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος της *Guardian* (3/3/2001), τονίζεται ακόμη περισσότερο το ξεπέρασμα των στενών εθνικών ορίων του κινήματος των Ζαπατίστας και η μετατροπή του σε ένα παγκόσμιο κίνημα. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η εξέγερση των Ζαπατίστας ήταν ένας νέος τρόπος για να προστατευθεί η γη και η κουλτούρα. Από το να κλειδώσεις τον κόσμο έξω από αυτό, οι Ζαπατίστας άνοιξαν τις απομακρυσμένες πόρτες και προσκάλεσαν τον κόσμο μέσα. Η Τσιάπας μετατράπηκε, παρόλο τη φτώχεια, παρότι ήταν κάτω από διαρκή στρατιωτική πολιορκία, σε ένα μέρος παγκόσμιας συγκέντρωσης για ακτιβιστές, διανοούμενους και αυτόχθονες πληθυσμούς.

Η λέξη «εξέγερση», την οποία συναντήσαμε και στο προηγούμενο παράθεμα και η οποία τίθεται στην αρχή του αποσπάσματος δείχνει την ένταση και την δυναμικότητα αυτής της κίνησης των Ζαπατίστας. Η προστασία της γης και της κουλτούρας μέσω αυτής της εξέγερσης τοποθετεί τα εδαφικά και πολιτισμικά όρια, τα οποία έθεσαν οι Ζαπατίστας στο επίκεντρο του αγώνα τους, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο μια βάση για το κίνημά τους. Δεν ήταν, δηλαδή, μια αόριστη προσπάθεια για την επίτευξη του παγκόσμιου καλού, αλλά κάτι που είχε ρίζες και βάσεις σε έναν τόπο και για αυτό το λόγο προβάλλεται να μπορεί να επεκταθεί και να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση και για άλλους λαούς ανεξαρτήτως εθνικών ορίων. Η χρήση του ρήματος «προσκάλεσαν» προβάλλει μια ευγενική όψη αυτού του κινήματος καθώς δείχνει ότι δεν επέβαλλαν ή ανάγκασαν να τους ακολουθήσουν σε αυτήν τους την προσπάθεια. Με αυτόν τον τρόπο η εξέγερση των Ζαπατίστας

αντιμετωπίζεται με καλοπροαίρετο τρόπο φανερώνοντας ότι μια εξέγερση, ανάλογα με το τι πρεσβεύει και διεκδικεί, μπορεί να βρει συμμάχους παντού.

Η επέκταση του κινήματός τους φαίνεται μέσα από τη φράση «Από το να κλειδώσεις τον κόσμο έξω από αυτό, οι Ζαπατίστας άνοιξαν τις απομακρυσμένες πόρτες και προσκάλεσαν τον κόσμο μέσα». Η μεταφορική αυτή φράση προβάλλει την αντίληψη των Ζαπατίστας για τον αγώνα τους και τον κόσμο εν γένει. Η ανοιχτότητα των οριζόντων του κινήματός τους αναδεικνύεται μέσα από το ρήμα «άνοιξαν» που χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με την συνεκφορά «απομακρυσμένες πόρτες», φανερώνοντας την απεύθυνσή τους σε ένα παγκόσμιο επίπεδο.

Η πρόσκληση του κόσμου να εισέλθει στον κόσμο των Ζαπατίστας τους αναπαριστά ως ένα κίνημα που έχει διευρυμένη και πολιτικοποιημένη αντίληψη για τον κόσμο καθώς αν και σημειώνεται στην αρχή η τοπικότητα του αγώνα τους αυτοί προβάλλονται ως ένας χώρος υποδοχής και ενσωμάτωσης όλου του κόσμου. Αυτό τονίζεται και με τη φράση που αναφέρει ότι η Τσιάπας έγινε τόπος προσέλευσης και «παγκόσμιας» συγκέντρωσης «ακτιβιστών, διανοουμένων και αυτοχθόνων πληθυσμών». Η περιοχή της Τσιάπας με αυτόν τον τρόπο αναπαρίσταται ως ένας παγκόσμιος τόπος στον οποίο μπορούν να βρουν καταφύγιο οι απανταχού ριζοσπάστες και εναλλακτικοί και ενδεχομένως πιο προωθημένοι στον τρόπο σκέψης πολίτες.

Στη συνέχεια στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Aljazeera* (1/1/2011), ο αγώνας των Ζαπατίστας προβάλλεται με τέτοιο τρόπο ώστε η δική τους μάχη και ο δικός τους τόπος να αναπαρίσταται ως «ένας κόσμος που χωράει πολλούς κόσμους», φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο την ευρύτητα της πολιτικής τους σκέψης, η οποία δεν περιορίζεται στα στενά τοπικά σύνορα της Τσιάπας και ανοίγοντας ένα παράθυρο σε όλο τον κόσμο από το οποίο δεν αποκλείεται κανείς λόγω της φυλής ή της εθνικότητάς του. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Οι Ζαπατίστας ήθελαν «να ακούσουν και να μάθουν για αγώνες...να μετακινήσουν τη χώρα και το κάτω να το μετατρέψουν σε πάνω» και για να δημιουργήσουν «έναν κόσμο όπου χωράει πολλούς κόσμους». Και αυτές οι ιδέες αντήχησαν στο Μεξικό και πιο πέρα.

Στο απόσπασμα αυτό όπως και στο προηγούμενο παρατηρούμε ότι η λέξη «κόσμος» έχει κομβική σημασία για τον τρόπο που αναπαρίστανται οι ιδεολογικές

και πολιτικές αντιλήψεις των Ζαπατίστας. Η συχνή χρήση της συγκεκριμένης λέξης αναδεικνύει την ευρύτητα στον τρόπο που αντιλαμβάνονται τη θέση τους στο παγκόσμιο πολιτικό και κοινωνικό σκηνικό. Στο παράθεμα εδώ χρησιμοποιείται τόσο στον ενικό η λέξη «κόσμος» και αναφέρεται στους Ζαπατίστας όσο και στον πληθυντικό «κόσμους» και αναφέρεται στην πληθυντική έκφραση των πολιτισμών της υφελίου. Οι Ζαπατίστας εδώ αναπαρίστανται ως ένα σύνολο που επιδιώκει την ανατροπή του υπάρχοντος κοινωνικό-οικονομικού και πολιτικού σκηνικού, φέρνοντας, όπως αναφέρεται στο απόσπασμα, αυτούς που είναι στις κατώτερες κοινωνικές βαθμίδες στα ανώτερα στρώματα.

Η μεταφορική-ποιητική φράση που αναφέρεται στη δημιουργία ενός κόσμου που συμπεριλαμβάνει πολλούς κόσμους χωρίς να αποκλείει κανένα τους, τρόπο τινά φανερώνει περισσότερο μια επιθυμία που κινείται στα όρια του μύθου παρά ως μια κατάσταση η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί στις συνθήκες της μετανεωτερικότητας. Παρόλο αυτά, αυτές οι ιδέες που αναδύουν μια πανανθρώπινη αίσθηση αλληλεγγύης, προβάλλονται να έχουν επίδραση όχι μόνο στο Μεξικό, αλλά και να λαμβάνουν παγκόσμιες διαστάσεις, όπως φανερώνεται μέσα από τη φράση «πιο πέρα». Αυτό φανερώνεται μέσα από τη μεταφορική χρήση του ρήματος «αντήχησαν» το οποίο αναφέρεται στις ιδέες των Ζαπατίστας αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την αναστάτωση που προκάλεσαν αυτές σε εθνικό, αλλά και σε ευρύτερο επίπεδο.

Αυτήν την αντίληψη αναφορικά με τη δημιουργία ενός κόσμου που εμπεριέχει πολλούς κόσμους μέσα σε αυτόν τη συναντάμε και στη συνέχεια στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (3/3/2001). Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Αντίθετα από τους κλασικούς επαναστάτες, που κηρύττουν από άμβωνα, ο Marcos έχει διευρύνει την έννοια των Ζαπατίστας μέσα από τα αινίγματα. Επαναστάτες που δεν θέλουν εξουσία. Άνθρωποι που πρέπει να κρύψουν τα πρόσωπά τους για να ειδωθούν. Ένας κόσμος με πολλούς κόσμους μέσα σε αυτόν.

Παρατηρούμε ότι επαναπροκύπτει η αντίληψη που αναπαριστά τον Marcos ως το παράδειγμα του «μη κλασικού επαναστάτη», ο οποίος δεν ακολουθεί την πεπατημένη οδό άλλων επαναστατών. Μέσα από το εναλλακτικό πρότυπο επαναστάτη, το οποίο επεκτείνεται και στους Ζαπατίστας αναπαρίστανται ως μια

«διευρυμένη έννοια» με την έννοια ότι τους «απεκδύει» από τα στενά τοπικά, εθνικά και φυλετικά σύνορα. Ταυτόχρονα, τους προσδίδει μια απεριόριστη δύναμη ύπαρξης, με το σκεπτικό ότι οι έννοιες μπορούν να διατηρηθούν, να ταξιδέψουν και να εγκατασταθούν παντού. Αυτό έχει επιτευχθεί, όπως επισημαίνεται στο απόσπασμα, μέσα από τη δύναμη των λόγων και πιο συγκεκριμένα των «αινιγμάτων» που χρησιμοποιεί ο Marcos για να μιλήσει στους Ζαπατίστας αλλά και εκ μέρους αυτών. Αυτή η έννοια των αινιγμάτων τονίζεται στη συνέχεια από τις δύο προτάσεις που ακολουθούν και από τις οποίες προκύπτει περισσότερο μια αντίφαση.

Έτσι, οι Ζαπατίστας χαρακτηρίζονται ως «Επαναστάτες που δεν θέλουν εξουσία» και αυτό αποτελεί αντίφαση γιατί ιστορικά οι επαναστάσεις και οι εξεγέρσεις τελέστηκαν στο όνομα της κατάληψης της εξουσίας ακόμα και από αυτούς που θεωρούνταν αδύναμοι. Η αντίφαση αυτή ενισχύεται και από τη δεύτερη φράση «Άνθρωποι που πρέπει να κρύψουν τα πρόσωπά τους για να ειδωθούν», η οποία επισημάνθηκε και νωρίτερα και η οποία εμφανίζει τους Ζαπατίστας να διεκδικούν την ορατότητά τους και την ύπαρξή τους κατ' επέκταση μέσα από την κάλυψη των χαρακτηριστικών. Αυτή η περιγραφή των Ζαπατίστας καταλήγει με μια φράση που ακούγεται ανέφικτη, αλλά οι Ζαπατίστας τη θέτουν στο επίκεντρο των διεκδικήσεών τους και η οποία δηλώνει ότι οι Ζαπατίστας είναι «Ένας κόσμος με πολλούς κόσμους μέσα σε αυτόν».

Αυτή η φράση σε συνδυασμό με την προηγούμενη περί επίτευξης της ορατότητας μέσα από την αορατότητα δημιουργεί την εικόνα ενός κινήματος όπου διεκδικεί τη δημιουργία ενός κόσμου όπου τα χαρακτηριστικά του προσώπου, η σεξουαλικότητα, η εθνικότητά, η φυλή, μη όντας αποτυπωμένα στο πρόσωπό τους λόγω της αφάνειάς του είναι δυνατό να δημιουργήσουν το έδαφος για να ξεπεραστούν αυτά τα βαθιά χαραγμένα στα σώματα των ανθρώπων σύνορα και να δημιουργηθεί ένας κόσμος δίχως σύνορα. Ένας κόσμος με πολλούς κόσμους.

Αυτή όμως η αοριστολογική αναφορά στον «κόσμο» και στους «κόσμους» προσδίδει έναν αέρα ανεδαφικότητας στις εξαγγελίες των Ζαπατίστας προσεγγίζοντας με φιλική και τρόπο τινά εξιδανικευτική διάθεση τον αγώνα τους. Αυτός με τον τρόπο που περιγράφεται δεν φαίνεται να απειλεί την κοινωνική συνοχή, αλλά αντίθετα να κηρύττει ένα πανανθρώπινο μήνυμα αλληλεγγύης.

Στη συνέχεια, στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (12/5/2007), ο αγώνας των Ζαπατίστας αναπαρίσταται ως μια «διεθνής αιτία εορτασμού», παρόλο που οι ιδέες τους προβάλλονται να κινούνται στο μεταίχμιο μεταξύ φαντασίας και πραγματικότητας. Πιο συγκεκριμένα, διαβάζουμε:

Σε λιγότερο από δύο εβδομάδες οι Ινδιάνοι της Τσιάπας έγιναν μια διεθνής αιτία εορτασμού και ο μυστηριώδης μασκοφόρος, καπνιστής πίπας, ποιητής ηγέτης αναδείχθηκε ως η πλησιέστερη προσέγγιση στο ρομαντισμό του μαρτυρικού Τσε Γκεβάρα.

Μέσα από την αναφορά στους «Ινδιάνους της Τσιάπας» και στη θέασή τους ως μια «διεθνής αιτία εορτασμού» αναδεικνύεται το πώς μια συγκεκριμένη φυλετική και εθνική κατηγορία ανθρώπων μπορεί να ξεπεράσει τα στενά τοπικά και εθνικά χαρακτηριστικά και να εμπνεύσει ολόκληρο τον κόσμο. Οι Ινδιάνοι προβάλλονται ως κάτι το μοναδικό καθώς από κατατρεγμένοι και καταδικασμένοι σε καθεστώς ανυπαρξίας κατόρθωσαν να δημιουργήσουν ένα διαφορετικό κλίμα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σε αυτήν την επίτευξη βέβαια δεν παραλείπεται να αναφερθεί ο σημαντικός ρόλος που διαδραμάτισε ο Marcos, ο οποίος μέσα από τους χαρακτηρισμούς που τον συνοδεύουν αναδεικνύεται για μια ακόμη φορά ως η κορυφαία προσωπικότητα των Ζαπατίστας. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στο συγκεκριμένο απόσπασμα δεν γίνεται αναφορά στο όνομα του Marcos, αλλά επιλέγεται μια σειρά από ονοματικούς προσδιορισμούς για να περιγραφεί «μυστηριώδης μασκοφόρος, καπνιστής πίπας, ποιητής ηγέτης», αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την πολυδιάστατη προσωπικότητά του και επιβεβαιώνοντας τον χαρακτηρισμό του «μη κλασικού επαναστάτη» που συναντήσαμε και νωρίτερα στην ανάλυσή μας. Με αυτόν τον τρόπο υποδηλώνεται ότι εντέλει χωρίς την ευρύτητα της προσωπικότητας του Marcos ως ένα βαθμό δεν θα είχε επιτευχθεί αυτή η παγκόσμια αναγνώριση και απήχηση του κινήματός τους.

Συμπερασματικά

Από τα παραπάνω αναδεικνύεται μια τάση αναγνώρισης στο κίνημα των Ζαπατίστας παγκόσμιων χαρακτηριστικών. Αυτό φαίνεται από τις αναφορές στις διεθνείς διαστάσεις που λαμβάνει το κίνημα των Ζαπατίστας, το οποίο προβάλλεται ως η έκφραση των απανταχού αποκλεισμένων και περιθωριοποιημένων. Ένας τρόπος

ξεπεράσματος αυτών, των στενών εθνικών-φυλετικών εγχαραγμένων στα σώματα των ιθαγενών ινδιάνων, ορίων λαμβάνει χώρα μέσα από την κάλυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου τους. Στα καλυμμένα χαρακτηριστικά των προσώπων των Ζαπατίστας αυτά τα όρια και σύνορα είναι δυνατόν να ξεπεραστούν καθώς δεν είναι ορατό ποιες ταυτότητες κρύβονται πίσω από τη μάσκα.

Ταυτόχρονα, μέσα από την προβολή της παγκοσμιότητας αυτού του κινήματος, αναδεικνύεται το οικονομικό σύστημα του νεοφιλελευθερισμού ως ένας κοινός εχθρός που καταλύει και ξεπερνάει τα μέχρι σήμερα διαμορφωμένα σύνορα, θέτοντας στο προσκήνιο την οικονομία και τους αποκλεισμούς που αυτή δημιουργεί. Οι Ζαπατίστας προβάλλονται ως οι κυρίαρχοι πολέμοι αυτού του συστήματος, προσδίδοντας στον εθνικοαπελευθερωτικό χαρακτήρα του κινήματος μια ιδεολογικοπολιτική διάσταση, που φαίνεται ότι τους δίνει το έδαφος για να «εξαπλωθούν» πέρα από το Μεξικό και να κινητοποιήσουν τον κόσμο σε παγκόσμιο επίπεδο.

Παράλληλα, οι διάφορες παραλλαγές της μεταφορικής φράσης «να φτιάξουν ένα κόσμο που να χωρά πολλούς κόσμους» δίνει αφενός μια ποιητική και ρομαντική διάσταση στον τρόπο πρόσληψης του κόσμου, αλλά και μια εναλλακτική αντιμετώπιση του κόσμου και των συνόρων που τον οριοθετούν και τα οποία δεν είναι άλλα από τα εθνικά, φυλετικά, έμφυλα, κοινωνικά και οικονομικά και με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται η δημιουργία ενός κόσμου, ο οποίος θα περιλαμβάνει πολλούς κόσμους, με την έννοια ότι όλοι όσοι θα συμπεριληφθούν σε αυτόν θα διατηρούν τη διαφορετικότητά τους και την ιδιαιτερότητά τους.

Το γεγονός βέβαια ότι η δημιουργία αυτού του κόσμου τοποθετείται σε μια συγκεκριμένη περιοχή του πλανήτη, την επαρχία της Τσιάπας, εκεί όπου ζουν οι ιθαγενείς Ινδιάνοι των Ζαπατίστας και χωρίς να γίνεται κάποια συγκεκριμένη αναφορά σε παραδείγματα όπου το μοντέλο των Ζαπατίστας έχει δημιουργήσει έρεισμα σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο μπορεί να προσληφθεί ως μια προσπάθεια περιορισμού και περιχαράκωσης του παγκόσμιου χαρακτήρα των Ζαπατίστας σε πιο στενά όρια από αυτά που αναπαριστώνται να υποστηρίζουν στις διακηρύξεις τους.

7.3 Φύλο

Ο παράγοντας του φύλου στην περίπτωση των Ζαπατίστας, όπως θα δούμε και παρακάτω, προκύπτει τόσο μέσα από τον τονισμό και την ανάδειξη της αρρενωπότητας του υποδιοικητή Marcos όσο και μέσα από την ανάδειξη της περίπτωσης της διοικήτριας Ramona. Μέσα από τις δύο αυτές αναφορές αναδεικνύεται αφενός ότι το φύλο αποτελεί ένα ρυθμιστικό παράγοντα εντός του περιβάλλοντος των Ζαπατίστας και αφετέρου προβάλλει το φύλο ως ένα σταθερό σημείο προσέγγισης, ερμηνείας, αλλά και κανονικοποίησης του «μασκοφορεμένου» κινήματος των Ζαπατίστας.

7.3.1 Η ανάδυση της αρρενωπότητας πίσω από την κουκούλα

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα που αναρτήθηκε στην ηλεκτρονική διεύθυνση της εφημερίδας *Έθνος* (19/10/2008), προβάλλεται η εμφάνιση του Marcos, η οποία αναδεικνύει μια έμφυλη διάσταση στον τρόπο αναπαράστασης του Marcos. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Η φιγούρα του Σαμπκομαντάντε Μάρκος με το τσιμπούκι να κρέμεται από τη μάλλινη κουκούλα-μάσκα έγινε σύμβολο και εικόνα παγκόσμιας προβολής. Το «σαμπκομαντάντε», «υποδιοικητής», δηλαδή, μην σας κάνει εντύπωση. Σύμφωνα με τον Μάρκος ο «διοικητής» είναι ο ίδιος ο λαός...

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα παρατηρούμε ότι η ανάδειξη της μοναδικότητας της προσωπικότητας του Marcos σε σχέση με τους χιλιάδες ανώνυμους Ζαπατίστας λαμβάνει χώρα μέσα από την προβολή της εξωτερικής του εμφάνισης και πιο συγκεκριμένα μέσα από την εστίαση στο καλυμμένο πρόσωπό του. Ο Marcos αναφέρεται ως μια «εικόνα παγκόσμιας προβολής» και αυτή η εικόνα εκτός από τη μάλλινη κουκούλα, χαρακτηριστική για όλους τους Ζαπατίστας ανεξαρτήτως φύλου, συμπληρώνεται από το τσιμπούκι που προεξέχει από το στόμα του. Η εικόνα αυτή προβάλλεται ως παγκοσμίως αναγνωρισμένη και ταυτισμένη με ένα συγκεκριμένο υποκείμενο παρόλο που η μάσκα-κουκούλα εξασφαλίζει την ανωνυμία και την εικόνα δίχως πρόσωπο. Η πίπα καπνίσματος που φέρει η εικόνα του Marcos τον διαφοροποιεί από τους υπόλοιπους μασκοφορεμένους Ζαπατίστας ενώ του προσδίδει και ένα στοιχείο αρρενωπότητας καθώς αυτή παραπέμπει σε μεγάλο βαθμό σε μια ανδρική συνήθεια.

Η αναφορά στο αξίωμα του Marcos «σαμπκομαντάντε» αναδεικνύει την κατοχή εξουσίας που φέρει ακόμα και αν στη συνέχεια γίνεται η διευκρίνιση ότι ο λαός είναι «διοικητής». Η διάκριση αυτή, στην οποία σημαντικό ρόλο παίζει η λέξη «σαμπ» (sub στα αγγλικά) που σημαίνει «υπό» αν και αναδεικνύει τη δύναμη του λαού στη διοίκηση παρόλα αυτά επειδή η λέξη «λαός» είναι αρκετά γενική και σε συνδυασμό με τη συγκεκριμένη αναφορά στον ηγετικό ρόλο του Marcos, αναδεικνύεται η δύναμη, η ισχύς και η εξουσία του Marcos, προσόντα απαραίτητα για έναν ηγέτη και κατ' επέκταση έναν άνδρα. Επίσης, η λέξη «διοικητής», η οποία αναφέρεται στο λαό, τίθεται σε εισαγωγικά φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο τη μη συνηθισμένη νοηματική χρήση της λέξης και ενδεχομένως μια κάποια ειρωνεία.

Στη συνέχεια, σε απόσπασμα από την προαναφερθείσα διαδικτυακή ιστοσελίδα της δημοσιογράφου Naomi Klein (6/12/2000), εμπλουτίζεται ακόμη περισσότερο η αναφορά στην εικόνα του Marcos. Η αναφορά αυτή αναδεικνύει ακόμη περισσότερο την αρρενωπότητα και κατ' επέκταση το φύλο του Marcos καθώς αυτή εκφράζεται από μια γυναίκα. Διαβάζουμε παρακάτω:

Ο σαμπ-κομαντάντε Μάρκος, η φωνή του Εθνικοαπελευθερωτικού Στρατού του Μεξικό, έχει κρατήσει ένα χαμηλό προφίλ τελευταία. Αλλά επέστρεψε, με σήμα κατατεθέν μια μάσκα του σκι, με ένα τουφέκι πάνω από τον ώμο του και μια πίπα να κρέμεται από το στόμα του. Η εμφάνιση του προσώπου του, αστειεύεται, θα απογοητεύσει τις γυναίκες οπαδούς του.

Ο Marcos αναπαρίσταται ως μια ιδιαίτερα αρρενωπή προσωπικότητα. Αυτό προκύπτει από το σχολιασμό της εξωτερικής τους εμφάνισης. Πιο συγκεκριμένα, ένα ακόμη στοιχείο προστίθεται στην εξωτερική εικόνα του Marcos, το τουφέκι που φέρει στον ώμο του. Η μάσκα, η πίπα καπνίσματος και το τουφέκι συνθέτουν μια ιδιαίτερη εικόνα, υποδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο και την ιδιαιτερότητα του Marcos ως προσωπικότητα. Ταυτόχρονα, το καινούριο στοιχείο, το τουφέκι, ένα σύμβολο ηγεμονικής αρρενωπότητας (Connell 1995:212-214) και δύναμης σε συνδυασμό με την πίπα αναδεικνύουν την αρσενική πλευρά αυτής του ανθρώπου προσδίδοντας με αυτόν τον τρόπο έμφυλο πρόσημο στο πρόσωπο που βρίσκεται πίσω από τη μάσκα. Η εικόνα αυτή συνδέεται με την αρρενωπότητα και μέσα από την κατακλείδα αυτού του αποσπάσματος, στην οποία γίνεται αναφορά στις «γυναίκες οπαδούς» του Marcos και στην απογοήτευση που θα λάμβαναν αν έβλεπαν τι κρύβεται πίσω από τη μάσκα.

Η φράση «γυναίκες οπαδοί», η οποία συνοψίζει την έλξη που ασκεί ο Marcos συγκεκριμένα στις γυναίκες αποκλείοντας ταυτόχρονα ανθρώπους με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό ενισχύει την εικόνα ενός ιδιαιτέρως αρρενωπού υποκειμένου. Ταυτόχρονα, προσδίδεται σε αυτή μια ξεκάθαρη ετεροκανονική σεξουαλική διάσταση. Επιπλέον και το πρόσωπο του Marcos λαμβάνει τέτοια χαρακτηριστικά όπως προκύπτει από την αναφορά στην απογοήτευση που θα βίωναν συγκεκριμένα οι γυναίκες από την πιθανή θέαση αυτού. Το πρόσωπο ταυτίζεται με την ελκυστικότητα και τη σεξουαλικότητα που εκπέμπει μια προσωπικότητα και στην περίπτωση του Marcos, ο ίδιος ισχυρίζεται ότι το πρόσωπό του θα πρόσφερε απογοήτευση στις γυναίκες.

Παράλληλα, η αναφορά στις γυναίκες σε συνδυασμό με τη λέξη «οπαδοί» τις προβάλλει μέσω ενός στερεοτυπικού και τρόπο τινά υποτιμητικού τρόπου καθώς τις αναπαριστά αφενός να επηρεάζονται από την εικόνα του προσώπου και αφετέρου να είναι θαυμάστριες ενός άνδρα. Επιπλέον, φέρονται να γοητεύονται από την εμφάνιση και όχι από το περιεχόμενο των λόγων του Marcos, δίνοντας βαρύτητα στο εξωτερικό φαίνεσθαι και όχι στο πνευματικό περιεχόμενο της συγκεκριμένης προσωπικότητας.

Με τον τρόπο που παρουσιάζεται η εξωτερική εικόνα του Marcos και σε συνδυασμό με την τελευταία φράση υποδηλώνεται ότι η δημιουργία αυτής της εικόνας, έγινε ως ένα βαθμό για να τονώσει και να αναδείξει τη σεξουαλικότητα και ελκυστικότητά του. Αφενός γιατί η μάσκα, η πίπα και το τουφέκι αναδεικνύουν την αρρενωπότητά του και αφετέρου καλύπτουν τη μη ελκυστική, όπως ο ίδιος φέρεται να δηλώνει, εμφάνισή του. Ταυτόχρονα, ενισχύουν την εικόνα του μυστηριώδη άνδρα, η οποία φέρεται να γοητεύει και να ελκύει τις γυναίκες.

Αυτή η ελκυστικότητα που προκύπτει από την κάλυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου του Marcos, διαφαίνεται ακόμη περισσότερο στο απόσπασμα που ακολουθεί από την ηλεκτρονική διεύθυνση των *The New York Times* (31/8/2005). Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Ο επαναστάτης, που αυτοαποκαλείται Υποδιοικητής Marcos, εμφανίστηκε από τα δάση την Κυριακή το πρωί περιτριγυρισμένος από 24 ένοπλους επαναστάτες για δεύτερη ημέρα ακούγοντας τους ηγέτες των δεκάδων φιλανθρωπικών οργανώσεων που είναι αφοσιωμένοι στην κοινωνική εργασία και στα ανθρώπινα

δικαιώματα. Όλοι οι επαναστάτες φορούσαν το σήμα κατατεθέν του κινήματός τους, την μαύρη μάσκα, συμπεριλαμβανομένου και του Marcos, ο οποίος πρέπει να είναι ο μοναδικός άνθρωπος στην ιστορία που έκανε τη μάσκα και την πίπα να δείχνουν σέξι.

Η εμφάνιση του Marcos με «24 ενόπλους επαναστάτες» προσδίδει στην εικόνα του αφενός μια σκληρότητα και αφετέρου ένα δυναμισμό, χαρακτηριστικά σύμφυτα με την εικόνα ενός άνδρα ηγέτη. Επιπλέον, η συγκεκριμένη εικόνα προβάλλει τους Ζαπατίστας μέσα από ένα έμφυλο φακό καθώς δεν γίνεται κάποια διευκρίνιση για το φύλο των ένοπλων ανταρτών. Η μη αναφορά ενισχύει την αντίληψη ότι το φύλο αυτών είναι αρσενικό αναπαριστώντας με ακόμη περισσότερο δυναμική την ανδρική-αρρενωπή εικόνα όχι μόνο του Marcos, αλλά και των Ζαπατίστας. Η εικόνα του Marcos αναδεικνύεται περισσότερο από τους υπόλοιπους 24 καθώς αυτός αναφέρεται ονομαστικά ενώ οι υπόλοιποι ως απλά «ένοπλοι επαναστάτες». Επιπλέον, το ρήμα «περιτριγυρίζουν» (surrounded) που χρησιμοποιείται για να δείξει τη θέση τους ως προς το Marcos αναδεικνύει τον ηγετικό ρόλο του καθώς αυτός είναι η κεντρική φιγούρα και οι υπόλοιποι των πλαισιώνουν.

Και στη συνέχεια γίνεται ξεχωριστή και συγκεκριμένη αναφορά στην ένδυση της μαύρης μάσκας από το Marcos αν και οι υπόλοιποι που τον περιτριγυρίζουν είναι ντυμένοι κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Η σύνδεση της εμφάνισης με τη σεξουαλικότητα και το φύλο προκύπτει στη συνέχεια με τη φράση όπου επισημαίνεται ο ρόλος που διαδραμάτισε ο Marcos στην ανάδειξη της μάσκας και της πίπας ως σύμβολα αυτού που μπορεί να θεωρηθεί ως σέξι. Χαρακτηρίζεται ως «ο μοναδικός άνθρωπος στην ιστορία» δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο τη μεγάλη συμβολή του στην ανάδειξη της συγκεκριμένης εικόνας, η οποία προωθεί το πρότυπο του μυστηριώδη, αρρενωπού, δυναμικού και θαρραλέου άνδρα. Ταυτόχρονα, όχι μόνο αναδεικνύεται η αρρενωπή πλευρά του Marcos, αλλά και η σημασία που διαδραματίζει η εξωτερική εμφάνιση στη διαμόρφωση μιας έμφυλης προσωπικότητας ακόμα και όταν τα χαρακτηριστικά του προσώπου παραμένουν καλυμμένα.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Guardian* (24/8/2011), η γοητεία και η αρρενωπότητα της προσωπικότητας του Marcos αντιπαραβάλλεται μέσα από μια γυναικεία προσωπικότητα, η οποία αναδείχθηκε

μέσα από το φοιτητικό κίνημα της Χιλής. Εκτός από την έμφυλη προσέγγιση που προκύπτει στο συγκεκριμένο απόσπασμα σημαντική είναι και η έμφαση που δίνεται στην εξωτερική εμφάνιση. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Από τις μέρες του υποδιοικητή Marcos των Ζαπατίστας είχε να γοητευθεί τόσο η Λατινική Αμερική από έναν επαναστάτη ηγέτη. Αυτήν τη φορά δεν υπάρχει μάσκα του σκι, πίπα και όπλο, μόνο ένα ασημένιο σκουλαρίκι στη μύτη. Γνωρίστε τη Διοικήτρια Camila, μια ηγέτιδα των φοιτητών στη Χιλή, η οποία έγινε το πρόσωπο μιας λαϊκής εξέγερσης, την οποία μερικοί αναλυτές αποκαλούν τον Χιλιανό χειμώνα.

Σε προηγούμενο απόσπασμα από το άρθρο της Naomi Klein (6/12/2000) ο Marcos είχε χαρακτηριστεί ως η «φωνή του Εθνικοαπελευθερωτικού Στρατού του Μεξικό» ενώ στο συγκεκριμένο απόσπασμα η Camila Vallejo αναφέρεται ως το «πρόσωπο μιας λαϊκής εξέγερσης». Η φωνή, όπως επισημάναμε και προηγουμένως, ταυτίζεται με την άρθρωση πολιτικού λόγου και συνδέεται άρρηκτα και με το γεγονός του μη ορατού προσώπου λόγω της μάσκας. Στην περίπτωση της Vallejo το πρόσωπο της και όχι η φωνή της γίνεται συνώνυμο της «λαϊκής εξέγερσης» προσδίδοντας σε αυτό έναν επαναστατικό χαρακτήρα. Ταυτόχρονα, όμως, η αναφορά σε ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό του προσώπου της το «ασημένιο σκουλαρίκι στη μύτη» φανερώνει ότι το πρόσωπο διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο που αναπαρίσταται ένας/μία ηγέτης.

Επιπλέον, η αναφορά στην πιο επιτηδευμένη, αλλά και συνάμα αρρενωπή εμφάνιση του Marcos, έτσι όπως αυτή αναπαρίσταται μέσα από τις λέξεις «η μάσκα του σκι, η πίπα και το όπλο» και η ακόλουθη αναφορά στο «ασημένιο σκουλαρίκι στη μύτη», αναδεικνύουν τη θηλυκότητα του συγκεκριμένου υποκειμένου λειτουργούν αφενός στην κατεύθυνση της ενίσχυσης των κυρίαρχων έμφυλων στερεοτύπων. Αφετέρου αναπαριστούν το Marcos ως έναν ηγέτη, ο οποίος μέσα από αυτήν την επιτηδευμένη εμφάνιση επιδιώκει να τραβήξει τα φώτα της δημοσιότητας σε αντίθεση με τη Vallejo, η οποία αναπαρίσταται ως μια πιο λιτή προσωπικότητα σε σχέση με τον Marcos.

Η αναφορά στο ασημένιο σκουλαρίκι στη μύτη αναδύει έναν αέρα εκμοντερνισμού των ηγετών και ταυτόχρονα αναδεικνύει και την εστίαση στην προβολή της εξωτερικής εμφάνιση αυτών. Αυτό προκύπτει και στην περίπτωση της

προβολής του Marcos, για τον οποίο η αναφορά στη μάσκα είναι εκ των ων ουκ άνευ προκειμένου να προβάλλουν στοιχεία της προσωπικότητάς τους. Μια ακόμη παρατήρηση αφορά στη χρήση της φράσης «λαός της Λατινικής Αμερικής». Αυτός εμφανίζεται να «γοητεύεται» από την εξωτερική εμφάνιση αυτών με βάση και τις αναφορές που γίνονται σε αυτή και για τους δυο ηγέτες. Αυτό προκύπτει από την απουσία άλλης αναφοράς εκτός από την εμφάνιση. Με αυτόν τον τρόπο η πολιτική γίνεται ορατή μέσα από την εμφάνιση.

Καθώς η εμφάνιση και πιο συγκεκριμένα η μάσκα φαίνεται να διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην προβολή και ανάδειξη της προσωπικότητας του Marcos από τα ΜΜΕ, μια από τις σταθερές ερωτήσεις που απευθύνονται σε αυτόν είναι το πότε θα βγάλει τη μάσκα. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (12/5/2007), βρίσκεται η απάντηση του Marcos στη συγκεκριμένη ερώτηση, η οποία έχει έμφυλα χαρακτηριστικά. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Η μάσκα θα βγει όταν ένας υποδιοικητής Marcos δεν θα είναι πια αναγκαίος», λέει. «Ελπίζω ότι θα είναι σύντομα ώστε να μπορώ επιτέλους να γίνω ένας πυροσβέστης, όπως ήθελα πάντα. Οι πυροσβέστες παίρνουν τα καλύτερα κορίτσια».

Το επαγγελματικό όνειρο του Marcos είναι να γίνει «πυροσβέστης», σύμφωνα με τα λεγόμενά του. Πρόκειται για ένα επάγγελμα συνδεδεμένο σε μεγάλο βαθμό με τα αρσενικά υποκείμενα και με την κατασκευή της κυρίαρχης αρρενωπότητας (Pacholok 2013:87-90). Μέσω της δήλωσης αυτής της επιθυμίας του ο Marcos επιτελεί το ρόλο του ως άνδρας, επιβεβαιώνει τον ανδρισμό του και προσδίδει με αυτόν τον έμμεσο τρόπο τον χαρακτηρισμό του ήρωα στην προσωπικότητά του καθώς οι πυροσβέστες αρκετές φορές κινδυνεύουν με κόστος τη ζωή τους για να σώσουν άλλους. Επιλέγει, λοιπόν, ένα επάγγελμα το οποίο είναι συνδυασμός ανάδειξης του ανδρισμού και του ηρωισμού, στοιχεία που συνδέονται με την προώθηση της στερεοτυπικής αναπαράστασης των ανδρών, αλλά και του ετεροκανονικού σεξουαλικού προτύπου.

Ακόμα περισσότερο αυτό συμβαίνει στη συνέχεια με τη σύνδεση του συγκεκριμένου επαγγέλματος με την ερωτική επιθυμία που αυτό προκαλεί στα κορίτσια με αποτέλεσμα να προβάλλεται ως αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι «οι πυροσβέστες παίρνουν τα καλύτερα κορίτσια». Η φράση αυτή ενέχει μια σεξιστική

χροιά καθώς το ρήμα «παίρνουν» αναδεικνύει τον ενεργητικό ρόλο των πυροσβεστών-ανδρών και αντίστοιχα τον παθητικό ρόλο των κοριτσιών, οι οποίες αναπαρίστανται ως αντικείμενο προς επιλογή και αγορά. Με αυτόν τον τρόπο επιβεβαιώνεται και ενισχύεται ο κυρίαρχος ρόλος των ανδρών. Επίσης, η χρήση της λέξης «κορίτσια» παραπέμπει σε θηλυκά υποκείμενα μικρής ηλικίας και άρα πιο ανώριμα και αφελή.

Στη συνέχεια στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (3/3/2001), η προβολή της αρρενωπής ταυτότητας του Marcos συμβάλλει περεταίρω στην αναπαράστασή του ως μια πολύπλευρη προσωπικότητα, η οποία καταφέρνει να συνδυάζει την ιδεολογικοπολιτική του πλευρά με την καλλιτεχνική και σεξουαλική του διάσταση. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ο Marcos φαίνεται ότι αναγνωρίζει πολύ καλά τον εαυτό του ως έναν ακαταμάχητα ρομαντικό ήρωα. Είναι ένας αντίθετος χαρακτήρας της Isabelle Allende-όχι ο φτωχός αγρότης που γίνεται μαρξιστής επαναστάτης, αλλά ένας μαρξιστής διανοούμενος που γίνεται ένας φτωχός αγρότης. Παίζει με αυτόν τον χαρακτήρα, φλερτάρει με αυτόν λέγοντας ότι δεν μπορεί να αποκαλύψει την πραγματική του ταυτότητα από φόβο μήπως απογοητεύσει τις γυναίκες θαυμάστριές του. Ανήσυχος, ίσως, ότι έχει χαθεί λίγο ο έλεγχος από αυτό το παιχνίδι, ο Marcos επέλεξε την παραμονή της γιορτής του Αγίου Βαλεντίνου για να ανακοινώσει τα κακά νέα: είναι παντρεμένος και βαθιά ερωτευμένος και το όνομά της είναι La Mar («η θάλασσα-τι άλλο θα ήταν;»)

Η φράση που αναγνωρίζει το Marcos ως έναν «ακαταμάχητα ρομαντικό ήρωα» είναι σύμφυτη με τα χαρακτηριστικά που έχουν προσδοθεί ως τώρα στη προσωπικότητά. Πιο συγκεκριμένα, ένας ρομαντικός ήρωας είναι ένα ανήσυχο πλάσμα που επαναστατεί ενάντια στον κόσμο και την κοινωνία και βρίσκεται σε μια συνεχή ψυχική ανισορροπία (Γκότση & Προβατάς 2000:49). Πρόκειται, λοιπόν, για έναν εξαιρετικά ευαίσθητο, ρομαντικό και ακαταμάχητα γοητευτικό άνδρα για τις γυναίκες. Η μυθιστορηματική εικόνα του Marcos ενισχύεται ακόμα περισσότερο στη συνέχεια με την αναφορά που γίνεται σε αυτόν ως ένας χαρακτήρας που ακολουθεί την αντίθετη πορεία από τους ήρωες που αναπαρίστανται στα μυθιστορήματα της Isabelle Allende. Μάλιστα, αυτή η αντίθετη πορεία από μαρξιστής διανοούμενος να μετατρέπεται σε φτωχό αγρότη δεν δείχνει μόνο το εύρος της προσωπικότητάς του, αλλά τονίζει ακόμα περισσότερο την εικόνα του ήρωα, ο οποίος δεν διστάζει να

αλλάζει ρόλους με γνώμονα πάντα το κοινό καλό, όπως αποδεικνύει η γενικότερη στάση και δράση του.

Στη συνέχεια του αποσπάσματος ο Marcos αναπαρίσταται να χρησιμοποιεί αυτόν το μυθιστορηματικό χαρακτήρα. Το ρήμα «παίζει» που χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τη σχέση του Marcos με αυτόν τον χαρακτήρα αναδεικνύει ως ένα βαθμό τη μη αυθεντικότητα αυτού του χαρακτήρα, αλλά αντίθετα έχει διαμορφωθεί προκειμένου να αποκομίσει οφέλη. Ένα από αυτά τα οφέλη, όπως προκύπτει στη συνέχεια, είναι η σχέση που έχει με τις γυναίκες και την οποία φοβάται μην χάσει σε περίπτωση αποκάλυψης της ταυτότητάς του και κυρίως του προσώπου του. Τα θηλυκά υποκείμενα αναπαρίστανται ως «θαυμάστριες» του Marcos επιβεβαιώνοντας για μια ακόμη φορά την αρρενωπότητά του και τον τρόπο που έχει χτιστεί αυτή γύρω από το συγκεκριμένο χαρακτήρα, που φέρει αυτήν την ιδιαίτερη και παράξενη αμφίεση. Αυτή παρόλο που αποκρύπτει τα χαρακτηριστικά του προσώπου του αποτελεί σημείο έντονης έλξης και μυστηρίου για τις γυναίκες.

Η συνέχεια του αποσπάσματος αναπαριστά το Marcos να ανακοινώνει την ημέρα του Αγίου Βαλεντίνου το γάμο του και τον έρωτά του για μια μόνο γυναίκα, η οποία ονομάζεται «La Mar», που όπως σημειώνεται στο απόσπασμα, σημαίνει θάλασσα. Από το σημείο, δηλαδή, που ο Marcos αναπαρίσταται ως ο κλασικός τύπος του εραστή, ο οποίος έχει παντού θαυμάστριες εμφανίζεται να δηλώνει όχι μόνο ερωτευμένος, αλλά και παντρεμένος με μια μόνο γυναίκα. Η δήλωση αυτή, η οποία γίνεται την ημέρα μιας συγκεκριμένης γιορτής, της γιορτής των ερωτευμένων, η οποία δέχεται πολλές επικρίσεις για τον εμπορευματικό και επιφανειακό της χαρακτήρα, εκ πρώτης όψεως ενισχύει την εικόνα του ρομαντικού ήρωα, έτσι όπως θίχθηκε στην αρχή του συγκεκριμένου αποσπάσματος. Παράλληλα, λειτουργεί προς την κατεύθυνση της θέασης του Marcos μέσα από πιο κανονικοποιητικούς φακούς, με την έννοια ότι παρόλο που αυτοπροβάλλεται ως ένας εναλλακτικός επαναστάτης, σε μεγάλο βαθμό ετεροκαθορίζεται από το κυρίαρχο πλαίσιο αξιών και αντιλήψεων, το οποίο αναπαράγεται τόσο μέσα από την ετεροκανονική σεξουαλικότητά του όσο και μέσα από τη διαδικασία του γάμου, ο οποίος αποτελεί θεμέλιο και στήριγμα της ετεροκανονικότητας.

Αυτή η εικόνα της κανονικοποίησης, ενισχύεται ακόμη περισσότερο στην συνέχεια από το απόσπασμα του προαναφερθέντος δημοσιεύματος του *bbc* (11/3/2001). Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Λίγο πριν από την έναρξη της περιοδείας του-η πρώτη φορά που αφήνει την ζούγκλα μετά από χρόνια- ο Marcos αποκάλυψε ότι είναι παντρεμένος για 5 χρόνια και θα ήθελε να αποκτήσει ένα παιδί σύντομα. Οι ανταποκριτές λένε ότι η ύπαρξη της «La Mar» μια συντομογραφία της Mariana-ήρθε σαν έκπληξη στους υποστηρικτές του, οι περισσότεροι από τους οποίους πιστεύεται ότι είναι γυναίκες.

Η εικόνα της κανονικοποίησης προκύπτει μέσα από την αναφορά τόσο στον πενταετή γάμο του με τη La Mar όσο και με την εκδήλωση της επιθυμίας του να αποκτήσει παιδί με τη συγκεκριμένη γυναίκα. Ο γάμος και το παιδί «σβήνουν» κατά κάποιο τρόπο το προφίλ του εναλλακτικού επαναστάτη. Αντίθετα υποδεικνύουν ότι πρόκειται εντέλει για ένα συνηθισμένο οικογενειάρχη, που στόχος του είναι η απόκτηση απογόνων. Με αυτόν τον τρόπο ως ένα βαθμό επιτυγχάνεται η «εξομάλυνση» αυτού του αντισυμβατικού χαρακτήρα αναδεικνύοντας μια πιο συμβατική και καθημερινή προσωπικότητα.

Το υποκείμενο που φέρεται να επηρεάζεται περισσότερο από αυτήν τη δήλωση είναι οι γυναίκες υποστηρίκτριές του, γεγονός που δηλώνεται από τη λέξη «έκπληξη» που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την αντίδρασή του στο άκουσμα της δήλωσης. Το ουσιαστικό «υποστηρικτές» τονίζει την ηγετική προσωπικότητα του Marcos ενώ η διευκρίνιση που ακολουθεί για το γεγονός ότι ο αριθμός των γυναικών υποστηρικτών είναι περισσότερος, αφενός τονίζει την έντονη αρρενωπότητα του Marcos καθώς γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στο φύλο των υποστηρικτών του και αφετέρου αναπαριστά τις γυναίκες σε ρόλο θαυμαστριών ενός άνδρα-ηγέτη.

Συμπερασματικά

Ο Marcos προβάλλεται ως μια προσωπικότητα, η οποία χαρακτηρίζεται από μια έντονη αρρενωπότητα. Η δόμηση αυτής της αρρενωπής όψης του Marcos πραγματοποιείται μέσα από τις αναφορές τόσο σε στοιχεία της εξωτερικής του εμφάνισης όσο και της προσωπικής του ζωής.

Η μάσκα αναδεικνύεται σε σύμβολο του σεξ, όπως και η πίπα καπνίσματος χάρη στη συμβολή του Marcos, με την έννοια ότι ο τρόπος που προβλήθηκαν από τον ίδιο και στη συνέχεια από τα ΜΜΕ τους προσέδωσε αυτό τον χαρακτηρισμό.

Άρα και ο Marcos προβάλλεται ως μια σέξι προσωπικότητα, ως μια προσωπικότητα, δηλαδή, που ασκεί έλξη στις γυναίκες «θαυμάστριες» του. Στο σημείο αυτό αναδεικνύεται η ετεροφυλοφιλία ως η μοναδική προοπτική καθώς γίνεται ξεκάθαρη αναφορά στις γυναίκες αποκλείοντας την έλξη που ενδεχομένως μπορεί να ασκεί η συγκεκριμένη προσωπικότητα στους άνδρες.

Ταυτόχρονα, αυτή η κυριαρχία της ετεροφυλοφιλίας, ως η μοναδική επιλογή καλλιεργείται και από τον ίδιο το Marcos καθώς εμφανίζεται να μιλάει και να απευθύνεται, σε σχέση με τη σεξουαλικότητά του, μόνο σε γυναίκες. Τα θηλυκά υποκείμενα προβάλλονται στο ρόλο της θαυμάστριας ενός αρσενικού υποκειμένου και με αυτόν τον τρόπο αναπαράγεται το σεξιστικό πρότυπο της γυναίκας που θαυμάζει και υποτάσσεται στη γοητεία και στη δύναμη ενός αρσενικού υποκειμένου. Παράλληλα, μέσα από τις αναφορές στη μάσκα και στο ρόλο που αυτή διαδραματίζει στη σεξουαλικότητα που εκπέμπει ο Marcos, αναδεικνύεται σε σημείο κλειδί στην εμφάνισή του και στον τρόπο που αντιμετωπίζεται από τα θηλυκά υποκείμενα καθώς αυτή κρύβει ενδεχόμενες ατέλειες που αυτός φέρει.

Η προβολή του ως ένας ρομαντικός μυθιστορηματικός ήρωας προσδίδει ένα επιπλέον στοιχείο στη δόμηση της αρρενωπότητάς του, η οποία συμπληρώνεται από την αναφορά στον πενταετή γάμο του και στην εκδήλωση της επιθυμίας του για απόκτηση παιδιού. Αυτή η αναφορά στην οικογένεια, όπως επισημάνθηκε και νωρίτερα, αφενός καλλιεργεί μια ομαλοποιητική και κανονική πλευρά του Marcos, υποδεικνύοντας ότι είναι ένας άνδρας με συνήθειες που δε ξεφεύγουν από τα πλαίσια της κανονικότητας. Αφετέρου ενισχύει ακόμη περισσότερο το αφήγημα της ετεροκανονικότητας, ότι δηλαδή καταρχήν είναι παντρεμένος, κατά δεύτερον είναι παντρεμένος με γυναίκα οπότε δεν υπάρχει καμιά αμφισβήτηση του ανδρισμού του και τρίτον ως επιστέγασμα της επικράτησης της κυρίαρχης λογικής γίνεται αναφορά στην επιθυμία απόκτησης παιδιού.

Εν κατακλείδι η προβολή της προσωπικότητας του Marcos μέσα από αυτούς τους τρόπους αναδεικνύει τον κρίσιμο παράγοντα του φύλου, ως σημείο αναφοράς και εκκίνησης διαχωρισμών και διακρίσεων, ακόμα και στη συγκεκριμένη περίπτωση. Εντέλει, η μάσκα που φοράει ο Marcos δεν κατορθώνει να κρύψει το φύλο, αλλά αντίθετα να το αναδεικνύει ακόμα περισσότερο.

7.3.2 Ramona: «Όταν μια γυναίκα φοράει πολλά μεσοφόρια

Στα αποσπάσματα που ακολουθούν προβάλλεται η Διοικήτρια Ramona, ιθαγενής Ινδιάννα, η οποία φέρεται να ήταν μια από τις πρωτεργάτριες στο κίνημα των Ζαπατίστας. Επιπλέον, είναι η μοναδική γυναίκα, μέλος των Ζαπατίστας, που αναδείχθηκε και προβλήθηκε από τα ΜΜΕ, όπως και ο Marcos είναι ο μοναδικός άνδρας που έλαβε τόση δημοσιότητα από τους Ζαπατίστας. Όπως θα δούμε στη συνέχεια αν και ως ένα βαθμό αναδεικνύεται η αξία της Ramona ως ξεχωριστής προσωπικότητας, κατά κύριο λόγο προβάλλεται να ετεροκαθορίζεται τόσο από την παρουσία του Marcos όσο και των υπολοίπων ανδρών συντρόφων της.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Independent* (9/1/2006), γίνεται λόγος για μια γυναίκα, η οποία εμφανιζόταν μαζί με τον Marcos από την αρχή της εξέγερσης των Ζαπατίστας. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Όταν ο καλυμμένος με κουκούλα Υποδιοικητής Marcos ξεκίνησε την εξέγερσή του με τους Ζαπατίστας στο νότιο του Μεξικό στην επαρχία της Τσιάπας τον Ιανουάριο του 1994, μια μικροσκοπική γυναίκα ντυμένη με μια χαρούμενη μπλούζα των ιθαγενών, την *huipil*, ήταν συχνά μαζί του, αλλά τα μάτια της ήταν καλυμμένα με ένα ροζ μαντήλι. Έδειχνε σαν μην είχε χρησιμοποιήσει ποτέ το όπλο από την περίοδο του Βιετνάμ, που σχεδόν την επισκίαζε και μερικοί λένε ότι δεν το έκανε ποτέ.

Στο συγκεκριμένο παράθεμα παρατηρούμε ότι η προβολή της Ramona, της οποίας το όνομα δεν αναφέρεται, αυτό ακολουθεί στη συνέχεια του δημοσιεύματος, γίνεται μέσα από την εικόνα του Marcos, ο οποίος αναπαρίσταται ως πρωτεργάτης της εξέγερσης των Ζαπατίστας, όπως προκύπτει από τη χρήση του ρήματος «ξεκίνησε». Η αναφορά στο Marcos γίνεται με τον τρόπο που συναντήσαμε αρκετές φορές κατά τη διάρκεια της μελέτης της συγκεκριμένης περίπτωσης. Αναφέρεται ως «ο καλυμμένος με κουκούλα» φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο τη σημασία που διαδραματίζει η επιλογή της συγκεκριμένης εμφάνισης στον τρόπο προβολής και αναπαράστασής τους από τα ΜΜΕ.

Επιπλέον, η επιλογή να αναφερθεί πρώτα ο Marcos, αναδεικνύει τη μεγάλη αναγνωρισιμότητά του, αλλά και την ηγετική θέση που κατέχει ανάμεσα στους Ζαπατίστας, ως πρωτεργάτης της εξέγερσης, επισκιάζοντας τρόπο τινά την μετέπειτα

αόριστη και γενική αναφορά στη Ramona, η οποία σε προηγούμενα αποσπάσματα προβαλλόταν από το Marcos ως Διοικήτρια. Με την παρούσα αναφορά «αποκαλύπτεται» θα λέγαμε ποιος είναι ο πραγματικός ηγέτης των Ζαπατίστας και ότι οι προηγούμενες αναφορές λειτουργούσαν στην κατεύθυνση της αποδοχής του Marcos και στη μείωση της κριτικής που δεχόταν για τη μη ινδιάνικη καταγωγή του.

Η Ramona προβάλλεται ως μια «μικροσκοπική γυναίκα», η οποία αναπαρίσταται να είναι στο πλάι του Marcos κατά τη διάρκεια των πρώτων εμφανίσεων των Ζαπατίστας. Παρατηρούμε ότι στο δημοσίευμα γίνεται μια εξ αποστάσεως περιγραφή αυτής της γυναίκας, η οποία βασίζεται στην εξωτερική της εμφάνιση. Σύμφωνα με αυτή την περιγραφή προβάλλεται να είναι «μικροσκοπική», μια λέξη που αναφέρεται στο ύψος της ενώ γίνεται λόγος και για την παραδοσιακή μπλούζα των ιθαγενών, την οποία φοράει και ονομάζεται (*huipil*) και η οποία χαρακτηρίζεται ως «χαρούμενη» προσδίδοντας με αυτόν τον τρόπο μια προσιτή και οικεία διάσταση σε αυτήν την εξ αποστάσεως περιγραφή.

Επιπλέον, στο απόσπασμα αναφέρεται και η κάλυψη των ματιών της με ένα ροζ μαντήλι. Αυτή η αναφορά στο χρώμα του μαντηλιού ενισχύει την ανάδειξη της θηλυκότητας της συγκεκριμένης προσωπικότητας καθώς το ροζ χρώμα θεωρείται ως μια χρωματική επιλογή που γίνεται σε μεγάλο βαθμό από τις γυναίκες⁵⁵. Ταυτόχρονα, μέσα από την συγκεκριμένη αναφορά σε συνδυασμό με την αναφορά στο μαύρο χρώμα που έχει το μαντήλι που φέρει ο Marcos όχι μόνο ενισχύεται η θηλυκότητα αλλά και η έμφυλη διάκριση ανάμεσα στο θηλυκό και το αρσενικό. Μετά την αναφορά στο ροζ μαντήλι ακολουθεί η πληροφορία για τη σχέση της συγκεκριμένης γυναίκας με τα όπλα καθώς ο στρατός των Ζαπατίστας όπως επισημάνθηκε και νωρίτερα ήταν ένοπλος ενώ και ο Marcos είχε κάνει την εμφάνισή του με 24 ένοπλους άνδρες, όπως είδαμε σε παράθεμα (*New York Times*, 31/8/2005) που προηγήθηκε.

Αντίθετα, λοιπόν, με τους ένοπλους άνδρες του στρατού των Ζαπατίστας, αλλά και με τον ίδιο το Marcos, του οποίου η εικόνα εκτός από την κουκούλα και την πίπα καπνίσματος συνοδεύεται και από το τουφέκι, αυτή η «μικροσκοπική»

⁵⁵Το άρθρο της Δήμητρας Κογκίδου (2014) «Πέρα από το ροζ και το γαλάζιο», είναι αρκετά κατατοπιστικό στην ανάδειξη των τρόπων με των οποίων το ροζ χρώμα συμβάλλει στην κατασκευή της θηλυκότητας και κατ' επέκτασης της έμφυλης διάκριση. <http://tvxs.gr/news/paideia/pera-apo-roz-kai-galazio>, (13/10/2014).

γυναίκα αναπαρίσταται σαν να μην έχει χρησιμοποιήσει ποτέ όπλο. Μάλιστα, οι μεγάλες διαστάσεις του προβάλλονται σε αντίθεση με το μικρό της μέγεθος, όπως προκύπτει από το ρήμα «επισκιάζει» (dwarfed her) ενώ το απόσπασμα καταλήγει με τη φράση ότι «μερικοί λένε ότι δεν το έκανε ποτέ». Η φράση αυτή αναφέρεται στη μη χρησιμοποίηση του όπλου γεγονός που συμβαδίζει με τη δημιουργία μιας θηλυκότητας που βασίζεται σε κανονικότητες, σύμφωνα με τις οποίες μια γυναίκα δεν είναι τόσο εύκολο να είναι βίαιη. Ταυτόχρονα, όμως, μέσα από αυτήν την αντίθεση που προκύπτει από το μέγεθος του όπλου και από το μέγεθος της γυναίκας αναδεικνύεται και η όψη μιας δυναμικής γυναίκας, η οποία δεν διστάζει και δεν δειλιάζει εξαιτίας των σωματικών της διαστάσεων.

Οι αναφορές στη «μικροσκοπική» της εμφάνιση σε σημείο που ακόμη και το τουφέκι να την «επισκιάζει», «κρύβει τα μάτια με ένα ροζ μαντήλι» και δεν έχει χρησιμοποιήσει ποτέ όπλο σε συνδυασμό με τη θέση στην οποία θεάται συχνά και δεν είναι άλλη από αυτή δίπλα στο Marcos, η οποία αποδίδεται με τη φράση «ήταν συχνά μαζί του» φανερώνει την προτεραιότητα του Marcos έναντι της συγκεκριμένης γυναίκας. Παράλληλα, αυτές οι αναφορές συμβάλλουν και στη δημιουργία της στερεοτυπικής εικόνα μιας γυναίκας που η εμφάνισή της, η θέση της δίπλα από μια ηγετική φυσιογνωμία, όπως αναγνωρίζεται ο Marcos, επιβεβαιώνουν ως ένα βαθμό την αδύναμη και όχι και τόσο πλεονεκτική θέση ενός έμφυλου θηλυκού υποκειμένου.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος της *Independent* (9/1/2006) γίνεται μια πιο διεξοδική αναφορά στην ταυτότητα και τη δράση της συγκεκριμένης γυναίκας. Συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ήταν η Ramona που στάλθηκε στις πρώτες συνομιλίες με την Μεξικάνικη κυβέρνηση, στον αποικιακό καθεδρικό του San Cristobal το Φεβρουάριο του 1994. Έχει υιοθετήσει το στυλ του Marcos, την κουκούλα με μια χαρούμενη φούντα και τα MME τη βάφτισαν «Μικρή Πολεμίστρια». Στις τουριστικές αγορές του San Cristobal, μάλλινες κούκλες Ramona την αναπαριστούν με κουκούλα και όπλα, μερικές φορές έφιππη.

Αν και η Ramona φαίνεται ότι πρωτοστάτησε σε εκείνες τις συνομιλίες η παθητική χρήση του ρήματος «στάλθηκε» υποδηλώνει ότι η πρωτοβουλία ανήκε σε άλλους για αυτήν της την αποστολή. Παράλληλα, όμως, το ότι συμμετείχε σε αυτές φανερώνει τον ενεργό ρόλο που διαδραμάτιζε και ότι δεν περιοριζόταν στις κοινές

εμφανίσεις στο πλευρό του Marcos, αλλά αντίθετα ήταν πολιτικοποιημένη και μπορούσε να συμμετέχει σε πολιτικές συνομιλίες.

Το γεγονός, όμως, ότι στη συνέχεια, αναπαρίσταται να έχει «υιοθετήσει» το στυλ του Marcos αναδεικνύει την ηγετική του φυσιογνωμία, ο οποίος φέρεται να δημιούργησε πρώτος το συγκεκριμένο στυλ και στη συνέχεια η συγκεκριμένη εμφάνιση του φαίνεται να αποτέλεσε πρότυπο και για τους υπόλοιπους Ζαπατίστας. Με τη χρήση του ουσιαστικού «υιοθέτηση» η Ramona εμφανίζεται τρόπο τινά όχι ως μια ανεξάρτητη προσωπικότητα, αλλά ως μια που εμπνέεται και αντιγράφει τον Marcos. Η «γυναικεία» πινελιά στην κουκούλα της Ramona προκύπτει από την αναφορά στη «χαρούμενη φούντα» που κοσμεί την κουκούλα και η οποία λειτουργεί διαφοροποιητικά σε σχέση με τη μαύρη και πιο αρρενωπή κουκούλα του Marcos και των άλλων ένοπλων ανταρτών ενώ αναδεικνύει και περισσότερο το φύλο της.

Στο ίδιο απόσπασμα αναφέρεται και ως «Μικρή Πολεμίστρια», ένα προσωνύμιο που σύμφωνα με το απόσπασμα της προσέδωσαν τα MME. Το επίθετο «μικρή» σχετίζεται προφανώς με το μέγεθος και το ύψος λειτουργώντας τρόπο τινά αντιθετικά με το ουσιαστικό «πολεμίστρια», το οποίο παραπέμπει σε μια ιδιαίτερα μαχητική προσωπικότητα. Αν και η αναφορά αυτή δείχνει τη μαχητικότητά της, το επίθετο «μικρή» που τίθεται πριν από τη λέξη «πολεμίστρια» μειώνει την ισχύ της συνεκφοράς.

Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι η φιγούρα της Ramona αναπαρίσταται ως κούκλα δείχνει το μέγεθος της διείσδυσης που είχε η φιγούρα της στην κοινωνία και στο αγοραστικό κοινό μέσω της προβολής από τα MME. Οι μάλλινες κούκλες που πωλούνται στις τουριστικές αγορές του San Cristobal την αναπαριστούν να κρατάει όπλο ενώ αναπαρίσταται και έφιππη. Η εικόνα που προκύπτει από τις κούκλες είναι μιας γυναίκας ιδιαίτερα δυναμικής και μαχητικής, αυτό υποδηλώνεται από το όπλο, αλλά και από τη λέξη «έφιππη», η οποία, ωστόσο, ως ένα βαθμό έρχεται σε αντίθεση με την εικόνα της «μικρής πολεμίστριας».

Η προσωπικότητα της Ramona προβάλλεται να είναι ισχυρή, θαρραλέα και γενναία, αλλά αυτή η εικόνα μετριάζεται καθώς η προβολή της συνοδεύεται είτε από χαρακτηρισμούς είτε από αναφορές που ενισχύουν μια ευαίσθητη και ευάλωτη πλευρά που οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο φύλο της. Αυτό διαπιστώνεται και στη συνέχεια σε απόσπασμα από το δημοσίευμα του ειδησεογραφικού δικτύου *Aljazeera*

(7/1/2006), στο οποίο η Ramona φέρεται να γίνεται αγαπητή σε μεγάλη μερίδα των Μεξικανών πολιτών χάρη στους συναδέλφους της διοικητές των Ζαπατίστας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Ramona κέρδισε τις καρδιές πολλών Μεξικανών μετά από την προβολή από τα MME των συναδέλφων της διοικητών των Ζαπατίστας να τη σηκώνουν ψηλά κατά τη διάρκεια του πρώτου γύρου των συνομιλιών για την ειρήνη με την κυβέρνηση το Φλεβάρη του 1994.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η Ramona αναπαρίσταται ως ένα αγαπητό πρόσωπο για μεγάλο μέρος των Μεξικανών. Αυτό προκύπτει από τη μεταφορική φράση «κέρδισε τις καρδιές». Το ενδιαφέρον έγκειται, όμως, στο πώς προβάλλεται να κατόρθωσε να κερδίσει τις καρδιές των Μεξικανών. Αυτό σύμφωνα με το απόσπασμα οφείλεται στη συνεισφορά των συναδέλφων της, οι οποίοι την ανύψωσαν, υπονοώντας ότι με αυτόν τον τρόπο έγινε ορατή μιας και ήταν αρκετά μικρόσωμη για να μπορεί να τη δει κάποιος. Συμβολικά, όμως, αυτή η κίνηση μπορεί να λάβει διαφορετική ερμηνεία καθώς είναι άνδρες αυτοί που τη «σηκώνουν ψηλά» για να τη φέρουν στην επιφάνεια και για να την αναδείξουν. Ο άνδρας με αυτόν τον τρόπο αναπαρίσταται ως στυλοβάτης στην ανάδειξη μιας γυναίκας, ακόμα και αν αυτή είναι μια πολιτική προσωπικότητα, με την έννοια ότι συμμετέχει, διεκδικεί και συνδιαμορφώνει για τη θέση της στο δημόσιο χώρο.

Η πολιτική προσωπικότητα της Ramona διαφαίνεται από το γεγονός ότι έλαβε μέρος στις συνομιλίες που γίνονταν με την κυβέρνηση για την επίτευξη ειρήνης. Όπως, όμως, είδαμε και στο προηγούμενο παράθεμα της *Independent* (11/2/2013), έτσι και σε αυτό ο τρόπος που παρουσιάζεται η πολιτική συμμετοχή της επισκιάζεται ως ένα βαθμό γιατί δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στον τρόπο που έγινε αγαπητή στους Μεξικανούς. Ο ρόλος των MME, όπως προκύπτει από την αναφορά στο απόσπασμα, υπήρξε καθοριστικός για την προβολή και την ανάδειξή της ως ένα αγαπητό πρόσωπο.

Το πόσο αγαπητή ήταν στους Μεξικανούς αναδεικνύεται και στο επόμενο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Independent* (9/1/2006). Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ενώ οι άνδρες στο πλήθος τραγουδούσαν «όλοι είμαστε Marcos», οι γυναίκες απαντούσαν με το «όλες είμαστε Ramona». Μέχρι τώρα έχει

γίνει σχεδόν μια μυστικιστική φιγούρα μεταξύ των ιθαγενών γυναικών στην Τσιάπας, κάποιες από τις οποίες τη συγκρίνουν με την Παρθένο Μαρία για τη δύναμη και τον αυτοσεβασμό που έφερε σε αυτές. «Είναι μια γυναίκα με ψηλό μεσοφόρι», θα λέγαμε. Είναι μια γυναίκα με πολλά μεσοφόρια. Μια φράση ισοδύναμη με το ρητό ότι αυτός ο άνδρας έχει πολλές μπάλες (a lot of cojones).

Στο απόσπασμα αυτό από την αρχή προκύπτει μια έμφυλη διάκριση, η οποία βασίζεται στις δύο πιο προβαλλόμενες από τα MME προσωπικότητες των Ζαπατίστας, το Marcos και τη Ramona. Οι άνδρες φέρονται να ταυτίζονται με το Marcos και αυτό προκύπτει από τη φράση που αναφωνούν «όλοι είμαστε Marcos». Αντίστοιχα, οι γυναίκες ταυτίζονται με τη Ramona, όπως δηλώνεται από τη φράση «όλες είμαστε Ramona». Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται με ενάργεια η διάκριση ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες και η ταύτιση με το εκάστοτε έμφυλο πρότυπο από τους θαυμαστές τους. Γίνεται φανερό, έτσι, ότι είναι δύσκολο να ξεπεραστεί ο έμφυλος προσδιορισμός και προσανατολισμός, παρόλο που η ένδυση της κουκούλας, θα βοηθούσε να ξεπεραστούν, ως ένα βαθμό, τα εγχαραγμένα στο πρόσωπο και στο σώμα έμφυλα χαρακτηριστικά.

Στη συνέχεια, η αναφορά συγκεκριμενοποιείται στη Ramona και στη θέση της, αλλά και στον τρόπο αντιμετώπισής της από τις υπόλοιπες γυναίκες στην περιοχή της Τσιάπας, όπου δραστηριοποιείται. Η Ramona φέρεται να αντιμετωπίζεται με ευλάβεια και σεβασμό και αυτό προκύπτει από τη σύγκρισή της με την «Παρθένο Μαρία», δηλαδή, με την Παναγία. Το γεγονός ότι συγκρίνεται και παρομοιάζεται με την Παναγία και όχι με κάποιο ιστορικό πρόσωπο δείχνει αφενός μια θρησκευτικότητα που διαπνέει αυτές τις κοινότητες. Αφετέρου την προβάλλει με ένα συντηρητικό τρόπο συγκρίνοντάς τη με ένα πρόσωπο που προέρχεται από τη θρησκεία και το οποίο φέρει το χαρακτηριστικό της Παρθένου, παραπέμποντας σε μια ηθικιστική αντίληψη για τη σεξουαλικότητα.

Στη συνέχεια, θέλοντας να αναδειχθεί ο δυναμισμός της χρησιμοποιείται μια μεταφορική φράση, προερχόμενη από μια αντίστοιχη που χρησιμοποιείται για να περιγράψει το δυναμισμό των ανδρών, προσαρμοσμένη στα γυναικεία χαρακτηριστικά. Αναφέρεται, λοιπόν, ως μια γυναίκα «που φοράει πολλά μεσοφόρια» (She's a woman with a lot of petticoat). Η φράση αυτή στο απόσπασμα προβάλλεται ως αντίστοιχη της φράσης ότι «αυτός ο άνδρας έχει πολλές μπάλες». Μέσα από αυτόν τον τρόπο αφενός αναδεικνύεται ο δυναμισμός της Ramona,

αφετέρου ο τρόπος που επιλέγεται για να επιτευχθεί αυτό αναπαράγει σε μεγάλο βαθμό τη στερεοτυπική και σεξιστική διάκριση ανάμεσα στα δύο φύλα. Αυτό προκύπτει από την αναφορά αρχικά της λέξης «ισοδύναμη» και στη συνέχεια της αντίστοιχης φράσης που χρησιμοποιείται για την ανάδειξη του ανδρικού δυναμισμού. Επιπλέον, μέσα από την παράθεση αυτών των μεταφορικών εκφράσεων ενισχύεται ακόμη περισσότερο η έμφυλη διάκριση καθώς γίνεται παραπομπή στον ανδρικό και γυναικείο δυναμισμό με ξεχωριστή αναφορά.

Και αυτή, όπως και ο Marcos, αναπαρίσταται ως μια πολύπλευρη και πολυδιάστατη προσωπικότητα, η οποία φέρει τόσο εκείνα τα χαρακτηριστικά που μπορούν να της προσδώσουν την απαραίτητη θηλυκότητα, όπως το γεγονός ότι είναι «μικροκαμωμένη», αξιοσέβαστη και αναγνωρίσιμη ανάμεσα στις γυναίκες Ζαπατίστας όσο και εκείνα που μπορούν να την αναγνωρίσουν ως μια πολιτικά ενεργή προσωπικότητα.

Αυτός ο δυναμισμός και ενεργητικότητά της φανερώνονται και στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *bbc* (2/2/2006), το οποίο με αφορμή τον πρόωρο θάνατό της πλέκει το εγκώμιο της αναδεικνύοντας κάποιες από τις πτυχές της ζωής της. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Άλλη μια ατρόμητη γυναίκα, η Μεξικανή επαναστάτρια των Ζαπατίστας, πέθανε μετά από μια μεγάλη μάχη με αρρώστια του νεφρού. Πιστευόταν ότι ήταν 47 χρόνων. Μια γνωστή-αν και συχνά ορατά εύθραυστη-φιγούρα, το πρόσωπο της συνήθως καλυμμένο από μια μαύρη μάσκα του σκι ήταν μια εξέχουσα υπέρμαχος των δικαιωμάτων των γυναικών και υποστηρίκτρια των παραδοσιακών τεχνών. Λίγα είναι γνωστά για τη ζωή της, εκτός από το ότι ήταν μια Ινδιάνα Tzotzil, η οποία συμμετείχε στο κίνημα των επαναστατών πριν από την ένοπλη εξέγερση τον Ιανουάριο του 1994 και ήρθε στο προσκήνιο των γραμμών του.

Η αναφορά στη Ramona ξεκινάει με την επαναστατική της εικόνα, η οποία περιγράφεται ως «ατρόμητη», δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο το πόσο γενναία και θαρραλέα υπήρξε ενώ αυτήν την εικόνα υπηρετεί και στη συνέχεια η συνεκφορά «Μεξικανή επαναστάτρια». Το εθνικό επίθετο δε «Μεξικανή» της προσδίδει την εθνική ταυτότητα, αλλά και την τοποθετεί σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.

Μετά από την αναφορά στην επαναστατική εικόνα της και τον θάνατό της, ακολουθεί μια προσπάθεια να προσεγγιστεί η πιο προσωπική της εικόνα. Χαρακτηρίζεται ως «εύθραυστη» και αυτό προκύπτει πιθανώς από τη μικρόσωμη φιγούρα της προσδίδοντάς της, ταυτόχρονα, μια ευαισθησία και αναπαριστώντας την ως μια εύαλωτη γενικά προσωπικότητα, ένα χαρακτηριστικό που αποδίδεται κατά κόρον στα θηλυκά υποκείμενα. Παράλληλα, δεν παραλείπεται η αναφορά στην ένδυση της μάσκας, σήμα κατατεθέν εξάλλου της εμφάνισης των Ζαπατίστας, αλλά και στην ενεργή συμμετοχή της στον αγώνα για τα δικαιώματα των γυναικών φανερώνοντας την έντονη πολιτική δραστηριότητά της.

Ταυτόχρονα, η πληροφορία ότι υποστήριζε τις παραδοσιακές τέχνες φανερώνει ένα πιο συντηρητικό προφίλ, το οποίο παραπέμπει σε μια γυναίκα που σέβεται και τιμά τις παραδόσεις. Οι αναφορές σε αυτές τις δραστηριότητες σε συνδυασμό με την παράθεση της ινδιάνικης καταγωγής της «Ινδιάνα Tzotzil», δημιουργούν την εικόνα μιας ιδιαίτερης γυναίκας και ξεχωριστής προσωπικότητας, η οποία καταφέρνει αν και εύθραυστη και μικρόσωμη να είναι μαχητική και ατρόμητη.

Το γεγονός, στη συνέχεια ότι η αναγνώριση της σπουδαιότητας της προσωπικότητας της Ramona γίνεται μέσα από το λόγο του Marcos λειτουργεί στην κατεύθυνση της αναγνώρισης της ηγετικής φυσιογνωμίας του Marcos ενώ ενισχύει και την έμφυλη διάκριση. Στο παράθεμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *Aljazeera* (7/1/2006), διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Το Μεξικό έχασε ένα από εκείνους τους μαχητές που έχουν σημασία, και ένα κομμάτι της καρδιάς μας ξεριζώθηκε», δήλωσε ο Marcos στους υποστηρικτές του κατά τη διάρκεια μιας ομιλίας τους στην Τσιάπας.

Ο τρόπος που μιλάει για αυτήν ο Marcos αναδεικνύει τη μαχητικότητά της καθώς μέσα από το λόγο του αναδεικνύεται το επαναστατικό της προφίλ. Η μεταφορική φράση «το Μεξικό έχασε» αναδεικνύει τη σημασία του έθνους ενώ και η αναφορά στη Ramona, ως η απώλεια «ενός μαχητή» αναδεικνύει αφενός την σπουδαιότητα της επαναστατικής φυσιογνωμίας της συγκεκριμένης προσωπικότητας αφετέρου προβάλλει τον ενεργό ρόλο του έθνους, στο οποίο ανήκουν οι μαχητές. Ταυτόχρονα, όμως, το γεγονός ότι αυτή προσδιορίζεται με ένα αρσενικό ουσιαστικό «μαχητής» προσδίδει στην προσωπικότητά της μια αρρενωπότητα, συστατικό

απαραίτητο για μια γυναίκα η οποία ήταν Διοικήτρια του Εθνικοαπελευθερωτικού Στρατού.

Επίσης, άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι η αναγνώριση της σημασίας μιας γυναίκας, η οποία προσδιορίζεται και με το αρσενικό ουσιαστικό «μαχητές», λαμβάνει χώρα μέσα από το λόγο ενός άνδρα, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ως ένα βαθμό ότι η γυναίκα μπορεί να λάβει αξία μόνο μέσα από την αναγνώριση του έργου της από τους άνδρες.

Συμπερασματικά

Ο τρόπος προβολής της Ramona γίνεται καταρχήν μέσω της αναφοράς στην προσωπικότητα του Marcos και αφετέρου μέσω της αντίθεσης ανάμεσα στην μικροσκοπική φιγούρα της και στην ιδιαίτερη μαχητικότητά της. Οι αναφορές που γίνονται στη Ramona σε μεγάλο βαθμό λαμβάνουν χώρα μέσα από την πρωθύστερη αναφορά στο Marcos. Σε αυτές, αφού αναδεικνύεται ο σημαντικός και ηγετικός ρόλος του Marcos, αλλά και η εμφάνισή του με κουκούλα, προκύπτει και η αναφορά στη Ramona, δείχνοντας ως ένα βαθμό την ετερόφωτη θέση της ως προς τον Marcos.

Ταυτόχρονα, όμως, με αυτές τις αναφορές υπάρχουν και εκείνες που αναδεικνύουν τη σπουδαιότητα της προσωπικότητάς της, όπως είναι εκείνες που αναφέρονται στη συμμετοχή της στις πρώτες συνομιλίες με την κυβέρνηση για ειρήνη.

Σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη της προσωπικότητάς της λαμβάνει και η περιγραφή της εξωτερικής της εμφάνισης και πιο συγκεκριμένα το μέγεθος του σώματός της, αλλά και η μάσκα που φορά. Η αναφορά στο μικρό μέγεθος του σώματός της σε μεγάλο βαθμό προβάλλεται σε αντίθεση με τη μεγάλη μαχητικότητα και δυναμικότητά της, ξεπερνώντας ως ένα βαθμό τη στερεοτυπική αναφορά που θέλει μόνο τους εύσωμους να είναι δυνατοί και μαχητικοί. Ταυτόχρονα, όμως, η συγκεκριμένη αναφορά στην εύθραυστη μορφή της λειτουργεί στην κατεύθυνση της στερεοτυπικής επιβεβαίωσης των αδύναμων και εύθραυστων γυναικών.

Η αναφορά σε μια μόνο γυναικεία ηγετική μορφή που αναδύθηκε από τους κόλπους των Ζαπατίστας αναδεικνύει την έλλειψη γυναικείων προτύπων, αλλά και τη μοναδικότητα αυτής, υποδεικνύοντας ότι τέτοιες μορφές και δη γυναικείες είναι ελάχιστες σε σχέση με το κυρίαρχο πρότυπο των ανδρών.

Η Ramona προβάλλεται ως μια δυναμική, μαχητική, αλλά και συνάμα εύθραυστη προσωπικότητα, η οποία έλαβε την αγάπη και την αναγνώριση που της άξιζε μέσα από τη συμβολή των ανδρών συναδέλφων της και κυρίως εμφανιζόμενη στο πλευρό του Marcos. Η προβολή του θανάτου της και ταυτόχρονα η μη ανάδειξη κάποιας άλλης γυναικείας μορφής σε συνδυασμό με τις αναφορές στους ένοπλους επαναστάτες που συναντήσαμε και νωρίτερα στην μελέτη, αναπαριστά μια κοινωνία που αντιμετωπίζει και αυτήν την έμφυλη διάκριση.

Εν κατακλείδι

Ο Marcos, οι Ζαπατίστας, αλλά και η Ramona προβάλλονται ως κάτι μακρινό και συνάμα και κάπως κοντινό καθώς δεν λείπουν οι αναφορές στην παγκοσμιότητά τους. Η κουκούλα που φοράνε και ειδικότερα ο Marcos, φαίνεται ότι είναι το σημείο κλειδί για να ασχοληθούν τα ΜΜΕ μαζί τους, σε συνδυασμό βέβαια με τους αινιγματικούς και όλο μυστήριο λόγους του Marcos. Αυτά τα «απρόσωπα» (faceless) πρόσωπα κατόρθωσαν σε μεγάλο βαθμό μέσα από τη συγκεκριμένη επιλογή εμφάνισης να τεθούν στο προσκήνιο, να κάνουν τα ΜΜΕ να ασχοληθούν μαζί τους και από αόρατοι να γίνουν ορατοί, όπως λένε και οι ίδιοι.

Η έννοια του προσώπου μέσα από την κάλυψη αυτού νοηματοδοτήθηκε ως ένα βαθμό με διαφορετικό τρόπο. Παρατηρήσαμε, ωστόσο, ότι κρίσιμες παράμετροι όπως το έθνος και το φύλο συνέχισαν να υφίστανται ακόμα και με καλυμμένα τα πρόσωπα, φανερώνοντας το μέγεθος και την ισχύ αυτών των εννοιών στις συνθήκες της μετανεωτερικότητας ακόμα και σε κοινότητες που επιθυμούν να ξεφύγουν από αυτές τις περιοριστικές έννοιες.

Καταλήγοντας, οι Ζαπατίστας σε πολύ μεγάλο βαθμό προσεγγίστηκαν από τα ΜΜΕ με ένα ιδιαίτερα φιλικό τρόπο, παρόλο που το πρόσωπό τους ήταν καλυμμένο και κρυμμένο στην ανωνυμία. Σε αυτήν την προσέγγιση πιστεύουμε ότι βοήθησε σημαντικά και καθοριστικά η προσωπικότητα του Marcos και ο τρόπος διαχείρισης από τον ίδιο των ΜΜΕ. Επιπλέον, αυτή η φιλική αντιμετώπιση του κινήματος των Ζαπατίστας οφείλεται και στη μακρινή απόσταση, στην οποία βρίσκονται και εντέλει διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο που μπορεί να επηρεάσει καθοριστικά ένα τέτοιο γεωγραφικά μακρινό κίνημα.

Σε αυτές τις συνθήκες της «παγκοσμιοποιημένης αντίστασης» κάποια χρόνια μετά την εμφάνιση των Ζαπατίστας εμφανίζονται οι Anonymous, τα υποκείμενα,

δηλαδή, που δρουν στο διαδίκτυο, αλλά και στην πραγματικότητα με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους φορώντας τη μάσκα που αναπαριστά το πρόσωπο ενός Άγγλου επαναστάτη, του Guy Fawkes. Οι Anonymous, ακολουθώντας χρονικά την εμφάνιση και δραστηριότητα των Ζαπατίστας και έχοντας ως κοινό σημείο αναφορά την αντίθεση απέναντι στο κυρίαρχο σύστημα αξιών αποτελούν ένα πρόσφορο έδαφος μελέτης των αναπαραστάσεών τους από τον Τύπο. Το κρύψιμο του προσώπου τους λαμβάνει πολιτική νοσηματοδότηση ενώ μέσω της προβολής της δραστηριότητάς τους με καλυμμένα τα πρόσωπα αναδεικνύονται κρίσιμα αφηγήματα της μετανεωτερικότητας, όπως το φύλο και το έθνος, τα οποία υποστηρίζουμε ότι λειτουργούν στην κατεύθυνση της κανονικοποίησης και ένταξης των συγκεκριμένων υποκειμένων και της δράσης τους στο κυρίαρχο πλαίσιο αξιών.

Anonymous: Μια σύντομη γνωριμία

Οι Anonymous είναι ένας συντονισμός ομάδων και χρηστών του διαδικτύου, οι οποίοι κινητοποιούνται με βάση κοινώς αποδεκτές ιδέες και στηρίζονται στην άμεση δράση μέσω της ψηφιακής και διαδικτυακής διαμαρτυρίας. Οι Anonymous δεν είναι μία πολιτική συλλογικότητα με παραδοσιακούς όρους, δηλαδή με παραδεδεγμένες αρχές, πολιτικούς στόχους, μέλη και συγκεκριμένη λειτουργία. Σύμφωνα με τους ίδιους, ανώνυμος (anon) μπορεί να γίνει ο οποιοσδήποτε επιθυμεί να κινητοποιηθεί στη χρήση του διαδικτύου για ψηφιακή διαμαρτυρία και όχι μόνο. Η δράση τους εξάλλου δεν περιορίζεται στο διαδίκτυο. Έχουν διεξάγει επανειλημμένα ταυτόχρονες offline, εκτός του διαδικτύου, δηλαδή, συγκεντρώσεις – διαμαρτυρίες σε πολλά μέρη του κόσμου, όπου συγκεντρώνονται κατά κανόνα με πλακάτ και μάσκες με το πρόσωπο του Guy Fawkes, όπως έγιναν γνωστές από το κόμικ *V for Vendetta*.

Το κίνημα των Anonymous προέκυψε μέσα σε συνθήκες παγκόσμιας κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής κρίσης και καθώς είναι διαδικτυακό είναι και παγκόσμιο, με την έννοια ότι στο διαδίκτυο υπάρχει η δυνατότητα της πρόσβασης από όλον τον κόσμο. Επειδή λαμβάνει τις ιδιότητες της παγκοσμιότητας, τα χωρικά, εθνικά, ταξικά, έμφυλα και φυλετικά όρια τίθενται σε μια διαφορετική διάσταση. Όπως και στην περίπτωση των Ζαπατίστας το πρόσωπό τους είναι καλυμμένο. Αυτοί

έχουν επιλέξει να καλύψουν τα χαρακτηριστικά τους με τη μάσκα που απεικονίζει το πρόσωπο του Guy Fawkes.

Η περίπτωση των Anonymous επιλέχθηκε να μελετηθεί γιατί η κάλυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου τόσο στο διαδίκτυο όσο και στο δημόσιο χώρο, μέσα από την πολιτική σημασία που προσδίδεται στη μάσκα, συμβάλλει στην όσο το δυνατόν σφαιρικότερη προσέγγιση της συμβολής του προσώπου στη διαμόρφωση πολιτικών υποκειμένων στο συγκεκριμένο συγκείμενο στην ύστερη νεωτερικότητα. Επιπλέον, μελετάμε τη συγκεκριμένη περίπτωση γιατί με την επιλογή της ένδυσης ενός μοναδικού προσώπου, το παγκόσμιο κίνημα εμφανίζεται με ένα ορισμένο, αρσενικό πρόσωπο φανερώνοντας εν μέρει τον περιορισμένο χαρακτήρα του και αφετέρου την απόδοση έμφυλων χαρακτηριστικών σε αυτό. Στην ανάλυση που ακολουθεί η μάσκα των Anonymous αναδεικνύεται από τα ΜΜΕ ως ένα σημαντικό εργαλείο για την ανάδυση έμφυλων, εθνικών αλλά και πολιτικών χαρακτηριστικών στον τρόπο προσέγγισης και ερμηνείας ενός κινήματος.

Αναφορικά με το υλικό της έρευνας ο αριθμός των άρθρων που αποτελούν το υλικό μελέτης είναι 83, από τα οποία 46 βρέθηκαν σε ελληνικά ειδησεογραφικά δίκτυα και 37 σε ξένα ειδησεογραφικά δίκτυα. Τα αποσπάσματα από τα ξένα δημοσιεύματα παρατίθενται στα ελληνικά κατόπι δικής μου μετάφρασης. Αυτά τοποθετούνται χρονικά στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
www.tanea.gr (<i>Τα Νέα</i>)	2012: 26/10, 30/10, 18/12, 30/12 2013: 24/1, 13/3	
www.tovima.gr (<i>Το Βήμα</i>)	2012: 9/10 (2), 12/10, 25/11, 28/11	2012: 25/11, 28/11
www.naftemporiki.gr (<i>Ναυτεμπορική</i>)	2012: 9/10	
www.tvxs.gr (<i>tvxs</i>)	2011: 4/2 2012: 3/2, 18/2	2012: 3/2

www.ethnos.gr (<i>To Έθνος</i>)	2012: 3/2, 15/2, 23/2, 6/3 2013: 17/2	
www.avgi.gr (<i>Η Αυγή</i>)	2011: 15/6 2012: 19/2, 13/12 2013: 29/1	
www.protothema.gr (<i>Πρώτο Θέμα</i>)	2011: 6/7	2011:6/7
www.news.kathimerini.gr (<i>Η Καθημερινή</i>)	2011: 27/2, 6/8 2012: 26/2	2012: 26/2 2011: 6/8
www.enet.gr (<i>Ελευθεροτυπία</i>)	2010: 11/12, 12/12 2011: 27/4, 20/6, 13/11, 13/12, 6/8 2013: 10/2, 17/2	2010: 12/12 2011: 13/11
www.megatv.com (<i>mega</i>)	2012: 21/3, 4/4	2012: 21/3, 4/4
www.protagon.gr (<i>Protagon</i>)	2012: 5/2 2013: 9/1, 3/2	
www.aljazeera.com (<i>Aljazeera</i>)	2011: 16/2, 19/3, 19/5 2012: 8/5	2011:19/5
http://topontiki.gr (<i>Το Ποντίκι</i>)	2012: 22/2, 24/2	2012: 22/2
www.skai.gr (<i>skai</i>)	2012: 22/3	
www.thepressproject.gr (<i>The Press Project</i>)	2012: 3/2	2012: 3/2
www.nytimes.com (<i>The New York Times</i>)	2011: 16/8, 28/8, 27/10 2012: 31/5 2013: 13/01, 28/2, 17/3	2011: 27/10 2013: 17/3
www.reuters.com (<i>Reuters</i>)	2011: 19/1 2012: 9/3	2012: 9/3
www.latimesblogs.latimes.com (<i>Los Angeles Times</i>)	2011: 14/11	

www.rt.com (<i>Russia Today</i>)	2012: 9/1, 13/7, 21/8, 15/11 2013: 27/2,	2013: 27/2
www.guardian.co.uk (<i>The Guardian</i>)	2011: 11/5, 30/8, 10/9 2012: 8/9 2013: 15/4	2011:30/9 2012:8/9
www.time.com (<i>TheTime</i>)	2010: 5/11 2011: 10/8, 29/8, 5/11 2012: 4/11 2013: 27/2	2011: 10/8, 5/11
www.independent.co.uk (<i>Independent</i>)	2013: 25/2	
www.bbc.co.uk (<i>bbc</i>)	2012: 3/2, 10/10, 19/10, 20/10, 26/11	2012: 3/2
www.huffingtonpost.com (<i>The Huffington Post</i>)	2013: 27/2	

Πιο συγκεκριμένα,όπως αποτυπώνεται και στον πίνακα παραπάνω,στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε υλικό από 22 άρθρα και ένα τηλεοπτικό ντοκιμαντέρ καθώς κατόπι της μελέτης όλων των παραπάνω δημοσιευμάτων προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να απαντηθούν τα ερωτήματα της διατριβής.

7.4 Η σημασία της μάσκας

Η κάλυψη του προσώπου με μάσκα που απεικονίζει το πρόσωπο του Guy Fawkes τόσο στις διαδικτυακές εμφανίσεις όσο και σε αυτές που πραγματοποιούνται εκτός διαδικτύου φαίνεται να απασχολεί ιδιαίτερος τα ΜΜΕ καθώς προσπαθούν αφενός να «δουν» τα πρόσωπα που κρύβονται πίσω από τις μάσκες και αφετέρου επιχειρούν να ερμηνεύσουν τη συγκεκριμένη κίνηση προσδίδοντας πολιτικές διαστάσεις στη μάσκα και κατ' επέκταση στα υποκείμενα που τη φέρουν.

Στην πρώτη ενότητα θα δούμε ότι η μάσκα προβάλλεται μέσα από το δίπολο χρηστική και συμβολική αξία. Αυτές οι δύο σημασίες μπλέκονται αζεδιάλυτα χωρίς η μια να προβάλλεται ανεξάρτητα από την άλλη. Μέσα από αυτή τη διττή προβολή ναι μεν αναγνωρίζονται στη μάσκα και τα υποκείμενα που τη φέρουν πολιτικά χαρακτηριστικά από την άλλη, όμως, υφαίνεται μια αρνητική νοηματοδότηση τόσο για τα υποκείμενα όσο και για τις δραστηριότητες που συμμετέχουν (διαδίκτυο, διαδηλώσεις) φορώντας τις.

Στη δεύτερη ενότητα παρατηρούμε ότι τα δημοσιεύματα εστιάζουν στην αποκάλυψη των προσώπων πίσω από τις μάσκες καθώς και στον ορισμό αυτού του κινήματος συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο τόσο στην ανάδειξη της κανονικότητας των υποκειμένων που βρίσκονται πίσω από τις μάσκες όσο και στην οριοθέτηση και τον έλεγχο του συγκεκριμένου κινήματος.

7.4.1 Η χρηστική-πολιτική διάσταση της μάσκας

Η μάσκα που απεικονίζει το πρόσωπο του Guy Fawkes, γίνεται, όπως επισημαίνεται στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του περιοδικού *Time* (5/11/2011), το «δημοφιλέστερο πρόσωπο» των διαδηλωτών. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η μάσκα έχει γίνει ένα από τα δημοφιλέστερα πρόσωπα-είναι προς το παρόν η μεγαλύτερη σε πώληση μάσκα του Amazon-μεταξύ των σύγχρονων διαδηλωτών. Πρώτα υιοθετήθηκε από την ομάδα χάκερς, Anonymous. Ο αντί-ήρωας Guy Fawkes γίνεται αντιληπτός ως ένας αυθεντικός πολιτικός επαναστάτης. Η μάσκα παρέχει την ανωνυμία στους διαδηλωτές (όπως υποδηλώνει το όνομά τους) καθώς και μια πανούργα ομοιότητα.

Η μάσκα, όπως προκύπτει από την αρχή του αποσπάσματος, είναι ένα προϊόν ιδιαίτερα «δημοφιλές», με την έννοια ότι επιλέγουν να τη φορέσουν πάρα πολλοί διαδηλωτές. Αυτή η γενική αποδοχή που έχει η συγκεκριμένη μάσκα προκύπτει από την παράθεση της πληροφορίας για την τεράστια αγοραστική απεύθυνση που έχει μέσω διαδικτύου θίγοντας με αυτόν τον τρόπο την καταναλωτική διάσταση της μάσκας. Ο μεταφορικός χαρακτηρισμός «δημοφιλέστερα πρόσωπα», φανερώνει το μέγεθος της απήχησης που έχει η ένδυση της συγκεκριμένης μάσκας σε συνθήκες διαμαρτυρίας και διαδηλώσεων. Αναπαρίσταται να είναι το πρόσωπο που «φοριέται» περισσότερο «αντικαθιστώντας» τα πραγματικά πρόσωπα.

Το πρόσωπο που απεικονίζει η μάσκα, ο Guy Fawkes, χαρακτηρίζεται ως το αντίθετο του ήρωα καθώς μπροστά από το ουσιαστικό «ήρωας» τίθεται η πρόθεση «αντί» και αυτό προκύπτει μάλλον από μια πιο συντηρητική προσέγγιση και ανάγνωση της πράξης που είχε κάνει ο Fawkes. Ο αντλήρωας εξάλλου παραπέμπει σε μια σκοτεινή, εχθρική φιγούρα, η οποία τίθεται στον αντίποδα του ήρωα, λαμβάνοντας με αυτόν τον τρόπο αρνητικά χαρακτηριστικά. Αυτή η φιγούρα του «αντλήρωα» αναπαρίσταται ως η φιγούρα του «αυθεντικού πολιτικού επαναστάτη».

Με αυτήν την επισήμανση και ενώ έχει προηγηθεί η εισαγωγική παρατήρηση για την υιοθέτηση της μάσκας από τους «σύγχρονους διαδηλωτές», ο Guy Fawkes προβάλλεται ως ο γνήσιος πολιτικός επαναστάτης ενώ οι σύγχρονοι διαδηλωτές απλώς προσπαθούν να τον μιμηθούν μέσα από την ένδυση της μάσκας που τον απεικονίζει, προσδίδοντάς τους μέσα από την αναφορά στον «αντλήρωα» αρνητικά χαρακτηριστικά και αμφισβητώντας με αυτόν τον έμμεσο και άρρητο τρόπο την γνησιότητα των πολιτικών προθέσεων των σημερινών επαναστατών. Αυτό προκύπτει και από την συνεκφορά «πανούργα ομοιότητα» (conniving likeness) στο τέλος του αποσπάσματος, αλλά και από το γεγονός ότι η ένδυση του προσώπου αυτού, ενός αυθεντικού πολιτικού επαναστάτη, προσφέρει στους διαδηλωτές «ανωνυμία». Αποκρύπτει, δηλαδή, την πραγματική τους ταυτότητα και με αυτόν τον τρόπο ο αγώνας τους χάνει τη γνησιότητα και αυθεντικότητά του και λαμβάνει και αρνητική νοηματοδότηση.

Η παροχή ανωνυμίας στους διαδηλωτές, αλλά και στους διαδικτυακούς επαναστάτες αποτελεί μια συχνή αναφορά καθώς η μάσκα προβάλλεται ως ένα εργαλείο στα χέρια των διαδηλωτών προκειμένου να καλύψουν τα χαρακτηριστικά τους, υπονοώντας ότι η απόκρυψη των χαρακτηριστικών συνδέεται ως ένα βαθμό και με την τέλεση μη ελέγξιμων πράξεων. Με αυτόν τον τρόπο προσδίδεται στη μάσκα το χαρακτηριστικό της βιαιότητας και ταυτόχρονα απεκδύεται από τον πολιτικό της χαρακτήρα, μια προσέγγιση που είναι δυνατό να επεκταθεί και στα υποκείμενα που τη φορούν.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Guardian* (30/9/2011), επισημαίνεται αυτός ο χαρακτήρας της χρήσης της μάσκας, η παροχή, δηλαδή, ανωνυμίας, η οποία συνδέεται τόσο με την τέλεση άνομων πράξεων όσο και

με την απόδοση πολιτικού χαρακτήρα σε μια ολόκληρη γενιά ανθρώπων. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Η μάσκα, με την παραμορφωμένη γκριμάτσα και τα γελοιογραφικά χαρακτηριστικά, προσφέρει στους διαδηλωτές ένα σύμβολο πίσω από το οποίο η ταυτότητά τους και οι προθέσεις τους μπορούν να κρυφτούν. Παρόμοια με κουκούλα κατά τη διάρκεια των ταραχών, προσφέρει μια ευκαιρία για συμμετοχή και μυστικότητα. Αντίθετα, όμως, από την κουκούλα, η μάσκα κουβαλάει από μόνη της μια πολιτική διάσταση. Ο αυξανόμενος αριθμός πωλήσεων της μάσκας λέει την ιστορία μιας γενιάς που έχει αποκλειστεί από την πολιτική διαδικασία, αλλά που παραμένει στην ολότητά της πολιτική. Είναι σε αυτό το είδος κατάστασης, όπου τα σύμβολα της εξουσίας γίνονται σημαντικά.

Η χρησιμότητα της μάσκας εντοπίζεται στο γεγονός ότι οι διαδηλωτές φορώντας την αποκρύπτουν τα χαρακτηριστικά τους, αλλά και τις προθέσεις τους. Η αναφορά τόσο στην απόκρυψη της ταυτότητας κατά τη διάρκεια «ταραχών» όσο και στις «προθέσεις» των διαδηλωτών, υποδηλώνει το ενδεχόμενο της τέλεσης αξιόποινων πράξεων από τους διαδηλωτές που φορούν τη μάσκα ενώ επικρατεί ένα κλίμα χάους. Μέσα από αυτή την περιγραφή η μάσκα αναπαρίσταται ως ένα πιθανό μέσο ανομίας. Μια αντίληψη, η οποία ενισχύεται και στη συνέχεια, μέσα από την παράλληλη αναφορά στη μάσκα και την κουκούλα, όπου παρόλο που γίνεται διάκριση ανάμεσα στα δύο αντικείμενα μέσα από την αναγνώριση στη μάσκα της αυθύπαρκτης πολιτικής διάστασης δεν αποκλείεται το γεγονός ότι και η μάσκα μπορεί να υποθάλπει αντίστοιχες ενέργειες.

Το επίρρημα «αντίθετα» λειτουργεί διευκρινιστικά ως προς την πολιτική νοηματοδότηση της μάσκας και της κουκούλας. Στη μάσκα αναγνωρίζεται μια αυθύπαρκτη πολιτική νοηματοδότηση, η οποία δεν παρατηρείται στην περίπτωση της κουκούλας. Στη φράση «κουβαλάει από μόνη της μια πολιτική διάσταση» η εμπρόθετη οριστική αντωνυμία «από μόνη της» αναδεικνύει τη σημασία που φέρει η συγκεκριμένη μάσκα ανεξαρτήτως του τόπου και του υποκειμένου από το οποίο φοριέται. Αντίθετα, στην περίπτωση της κουκούλας, η απόκτηση πολιτικής διάστασης δεν είναι μια αυτόματη διαδικασία, αλλά συμβαίνει μέσα από τα υποκείμενα που τη φέρουν και από τις πράξεις στις οποίες προβαίνουν φορώντας την.

Η πολιτική διάσταση της μάσκας του Guy Fawkes, προβάλλεται και στη συνέχεια μέσα από τη διπλή αναφορά στο επίθετο «πολιτική», το οποίο αναφέρεται στη γενιά που έκανε τη συγκεκριμένη μάσκα σύμβολό της. Η συμβολοποίηση της μάσκας προκύπτει, σύμφωνα με το απόσπασμα, από την τεράστια αγοραστική απόδοση που έχει η μάσκα αυτή στη νέα γενιά διαδηλωτών. Ταυτόχρονα, το γεγονός ότι προβάλλεται ως «σύμβολο εξουσίας» αναγνωρίζει σε αυτή μια ιδιαίτερη δυναμική, η οποία έρχεται σε αντιπαράθεση με την κυρίαρχη εξουσία καθώς πολιτικά τοποθετείται απέναντί της, αναπαριστώντας την με αυτόν τον τρόπο ως το αντίπαλο δέος της εξουσίας.

Ακόμη περισσότερο η σύνδεση ανάμεσα στην χρηστικότητα και το συμβολισμό της μάσκας αναδεικνύεται στο απόσπασμα από την *Guardian* (30/9/2011), το οποίο προαναφέρθηκε και το οποίο εκτός από την επισήμανση της πολιτικής διάστασης, αποδίδει την αυξανόμενη δημοτικότητα της χρήσης της συγκεκριμένης μάσκας στην ανωνυμία και τη μυστικότητα που εξασφαλίζει αυτή. Διαβάζουμε παρακάτω:

Ενώ η οργάνωση υποστηρίζει την εναντίωση στο κατεστημένο και την πολιτική ανυπακοή στο σύνολο των αρχών της, παράλληλα καλωσορίζει ένα μεγάλο αριθμό ανθρώπων για τον οποίο τέτοιοι στόχοι δεν είναι ίσως τόσο σημαντικοί όσο θα ήθελαν οι Anonymous να πιστέψουμε. Ωστόσο, η μάσκα προσφέρει, ταυτόχρονα, ένα πολιτικό σύμβολο που παρέχει ανωνυμία. Και εδώ έγκειται η αυξανόμενη δημοτικότητα του συμβόλου, διαποτισμένη με μια πολιτική αύρα ενώ ταυτόχρονα προσφέρει την άνεση (και εξαρτάται από τις δραστηριότητές σου, την ασφάλεια) της μυστικότητας.

Το απόσπασμα ξεκινάει με μια εναντίωση, στην οποία παραπέμπει ο εναντιωματικός σύνδεσμος «ενώ», δηλαδή μια ισχυρή αντίδραση προς την αντίληψη ότι η ένδυση της μάσκας ταυτίζεται με την άκριτη υιοθέτηση των πολιτικών αντιλήψεων που πρεσβεύουν οι Anonymous. Με αυτόν τον τρόπο δηλώνεται ότι οι αρχές της εναντίωσης στο κυρίαρχο σύστημα και η πολιτική ανυπακοή δεν φαίνονται ιδέες που γίνονται αποδεκτές από την πλειοψηφία της κοινωνίας, υποτιμώντας ως ένα βαθμό την πολιτική όψη και απεύθυνση του κινήματος των Anonymous στην κοινωνία. Η κριτική στάση που κρατά απέναντί τους φαίνεται από τη φράση που χρησιμοποιεί «τέτοιοι στόχοι δεν είναι ίσως τόσο σημαντικοί όσο θα ήθελαν οι Anonymous να πιστέψουμε» αναφερόμενος στις πολιτικές ιδέες που πρεσβεύουν.

Επίσης, η χρήση της φράσης «όσο θα ήθελαν οι Anonymous να πιστέψουμε» υποδηλώνει μια υπερβολή στον τρόπο που παρουσιάζουν τις ιδέες αυτές οι Anonymous.

Ένας παράγοντας που εξηγεί τη δημοτικότητα της μάσκας στο συγκεκριμένο απόσπασμα είναι η επιθυμία των υποκειμένων να αποκρύψουν την πραγματική τους ταυτότητα και να επιδιώξουν την ανωνυμία και τη μυστικότητα των πράξεων τους που αν και δεν αναφέρεται μπορούμε να υποθέσουμε ότι τελούνται στο δημόσιο χώρο. Ταυτόχρονα, όμως, η απόκρυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου με τη συγκεκριμένη μάσκα η οποία συνεπάγεται ανωνυμία και μυστικότητα αναπαρίσταται να έχει πολιτικές διαστάσεις και ερμηνείες.

Στη συνέχεια, το απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Reuters* (9/3/2012), αναφέρεται στους διαδηλωτές που υιοθετούν τη συγκεκριμένη μάσκα προσδίδοντάς της ένα ξεκάθαρο πολιτικό χαρακτήρα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Αυτές οι μάσκες έγιναν αυξητικά ορατές στους δυτικούς δρόμους, το 2011 καθώς όλο και περισσότερο υιοθετούνταν από πιο ριζοσπαστικά, ελευθεριακά και μερικές φορές αναρχικά στοιχεία Ευρωπαϊκών και Αμερικάνικων ομάδων διαδηλωτών. Έγιναν μια συχνή εικόνα στις διαδηλώσεις του «Καταλάβετε την Wall Street» και σε άλλα μέρη της Αμερικής και της Βρετανίας. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν πολύ από τους «Αγανακτισμένους», διαδηλωτές κατά της λιτότητας στην Ισπανία.

Η πολιτική διάσταση της μάσκας στο παραπάνω απόσπασμα αναδεικνύεται μέσα από τις αναφορές ότι συναντάται σε ομάδες διαδηλωτών σε διάφορα μέρη του δυτικού κόσμου, των οποίων οι ιδεολογίες χαρακτηρίζονται ως πιο «ριζοσπαστικές», «ελευθεριακές» και «αναρχικές». Με αυτόν τον τρόπο επιβεβαιώνεται, αλλά και ενισχύεται ο αντισυστημικός χαρακτήρας της μάσκας, διατηρώντας την παράδοση του ήρωα Guy Fawkes, το πρόσωπο του οποίου απεικονίζεται πάνω σε αυτή. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι στην Αμερική συναντάται στις διαδηλώσεις που έγιναν στα πλαίσια του κινήματος «Καταλάβετε την Wall Street». Επίσης χρησιμοποιήθηκε στη Βρετανία αλλά και στην Ισπανία από το κίνημα των «Αγανακτισμένων». Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται όχι μόνο η πολιτική διάσταση που λαμβάνει η συγκεκριμένη μάσκα καθώς συναντάται αποκλειστικά σε κινηματικές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα στο δημόσιο χώρο, αλλά και η

παγκόσμια διάδοση αυτού του φαινομένου σε διαδηλωτές και κινήματα σε όλο τον κόσμο. Η χρήση της μάσκας από διαφορετικούς πολίτες, διαφορετικών χωρών, διαφορετικού φύλου και διαφορετικού χρώματος μπορεί να ειπωθεί ως ένας τρόπος ξεπεράσματος των ήδη υπαρχόντων συνόρων και είναι ένας τρόπος αμφισβήτησης και αντίστασης σε αυτά.

Παρατηρούμε, ωστόσο, ότι η σύνδεση της μάσκας με τα κινήματα εντοπίζεται αποκλειστικά στο δυτικό κόσμο, όπως προκύπτει από την αναφορά στους «δυτικούς δρόμους», αλλά και από τις χώρες που αναφέρονται «Αμερική, Βρετανία και Ισπανία». Με αυτόν τον τρόπο προσδίδεται στη μάσκα ένας δυτικός χαρακτήρας, υποδηλώνοντας, ταυτόχρονα, την ανοιχτότητα της Δύσης στην ανάδειξη ριζοσπαστικών ιδεών σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο και κυρίως με την Ανατολή. Ένα γεγονός που θα τονιστεί και στη συνέχεια μέσα από το «διωγμό» που υπέστη η μάσκα στο Μπαχρέιν.

Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του ειδησεογραφικού πρακτορείου *Russia Today* (27/2/2013) που ακολουθεί αναδεικνύονται οι παγκόσμιες διαστάσεις που λαμβάνει η χρήση της μάσκας με το πρόσωπο του Guy Fawkes και ταυτόχρονα επισημαίνεται η σκληρότητα και η αυταρχικότητα που αντιμετωπίζονται οι μασκοφόροι διαδηλωτές από την κρατική εξουσία του Μπαχρέιν. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η μάσκα του Guy Fawkes- η οποία ήρθε για να αναπαραστήσει ένα παγκόσμιο σύμβολο διαμαρτυρίας-απαγορεύθηκε στο Μπαχρέιν. Η κίνηση είναι η τελευταία σε μια σειρά μέτρων που εφαρμόζονται από το κράτος του Κόλπου για να καταστείλει μια διετή, υπέρ της δημοκρατίας, εξέγερση. Η απαγόρευση για τις παραγγελίες μάσκας-η οποία έγινε δημοφιλής από την μεταφορά στο Χόλλυγουντ το 2005 του κόμικ «V for Vendetta», διατάχθηκε από τον Υπουργό Βιομηχανίας και Διαφήμισης του Βασιλείου του Κόλπου, Hassan Fakhro. Το υπουργείο έχει δώσει εντολή στις συνοριακές και λιμενικές αρχές της χώρας να αποτρέπουν την εισαγωγή μασκών και οποιοσδήποτε προσπαθήσει να παρακάμψει την απαγόρευση θα μπορούσε δυνητικά να συλληφθεί.

Η μάσκα στην αρχή του αποσπάσματος χαρακτηρίζεται ως «παγκόσμιο σύμβολο διαμαρτυρίας» προσδίδοντάς με αυτόν τον τρόπο ένα παγκόσμιο πολιτικό χαρακτήρα. Επιπλέον, η πολιτική σημασία της μάσκας αναδεικνύεται μέσα από την

αναφορά στη «διετή, υπέρ της δημοκρατίας εξέγερση» που πραγματοποιούνταν στο Μπαχρέιν και την οποία η κυβέρνηση προσπαθούσε να την καταστείλει με διάφορες μεθόδους και ως τέτοια περιγράφεται η απαγόρευση της ένδυσής της από τους διαδηλωτές αλλά και της εισαγωγής της από το εξωτερικό. Η διαταγή απαγόρευσης φέρει την σφραγίδα ανώτατου στελέχους της κυβέρνησης, του υπουργού Βιομηχανίας και Διαφήμισης, υποδεικνύοντας ότι όχι μόνο την αντιμετώπιζαν ως φορέα άσκησης, πολιτικής, αλλά και τη σημασία που προσέδιδαν στη συγκεκριμένη μάσκα.

Η ένδυση της μάσκας από τους διαδηλωτές λαμβάνεται ως μια απειλή για το αυταρχικό καθεστώς του Βασιλείου του Μπαχρέιν. Ταυτόχρονα, η μάσκα μπορεί να ειπωθεί μέσα από τον τρόπο που προβάλλεται στο απόσπασμα ως το σύμβολο της δημοκρατίας και της επανάστασης ενάντια στους καταπιεστές. Η τελευταία αναφορά για την απαγόρευση εισόδου της μάσκας τόσο από στεριά όσο και από θάλασσα και η πιθανή τιμωρία όσων τυχόν θα εμπλακούν στις διαδικασίες εισαγωγής της φανερώνει αφενός τον κατασταλτικό χαρακτήρα του συγκεκριμένου κράτους και αφετέρου το φόβο που προκαλεί η συγκεκριμένη μάσκα σε ένα αυταρχικό καθεστώς καθώς είναι συνδεδεμένη με την αντίσταση και την πολιτική ανυπακοή.

Επιπλέον, από το συγκεκριμένο απόσπασμα δεν αναδεικνύεται μόνο ο αυταρχισμός και η σκληρότητα που διαπνέει το συγκεκριμένο κράτος της Ανατολής, αλλά και η οπισθοδρομικότητα στη σκέψη. Το γεγονός αυτό συνδέεται με την αναζήτηση της δημοκρατίας στο συγκεκριμένο κράτος υποδεικνύοντας ταυτόχρονα μια αντίθεση με τη Δύση. Στις χώρες της Δύσης πρέπει να επισημάνουμε ότι δεν απαγορεύθηκε η κυκλοφορία και η ένδυση της συγκεκριμένης μάσκας, καθώς πίσω από αυτήν κρύβεται μια ολόκληρη αγορά, αλλά η ένδυσή της συνδυασμένη με επεισόδια προκάλεσε σε μεγάλο βαθμό την ποινικοποίηση της ένδυσής της.

Συμπερασματικά

Η μάσκα του Guy Fawkes προκύπτει από τα παραπάνω να έχει μια χρηστική αξία και μια συμβολική. Η χρηστική αξία της μάσκας προβάλλεται να είναι η ανωνυμία που προσφέρει σε αυτόν που τη φορά και στη μυστικότητα αναφορικά με την τέλεση ή όχι αξιόποινων πράξεων, συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός αρνητικού κλίματος αναφορικά με τη χρήση της καθώς η ανωνυμία και η απόκρυψη των χαρακτηριστικών παραπέμπει κατά κύριο λόγο στην παραβατικότητα.

Η μάσκα, στην πλειοψηφία των δημοσιευμάτων προβάλλεται να είναι το πρόσωπο της διαμαρτυρίας, της αντίστασης και της ανυπακοής απέναντι στην κυρίαρχη εξουσία. Ταυτόχρονα, όμως, το γεγονός ότι η προβολή της πολιτικής της διάστασης λαμβάνει χώρα μέσα από την ανάδειξη της χρηστικής της αξίας υποστηρίζουμε ότι συμβάλλει όχι τόσο στη μείωση της πολιτικής της διάστασης της μάσκας όσο στην μείωση της πολιτικής διάστασης αυτών που την χρησιμοποιούν. Η χρήση της συγκεκριμένης μάσκας συνδέεται με κοινωνικά αρνητικά νοηματοδοτημένες ενέργειες, όπως είναι η απόκρυψη των χαρακτηριστικών στο δημόσιο χώρο και η τέλεση αξιόποινων πράξεων.

7.4.2 Πίσω από τις μάσκες

Όταν ένα πρόσωπο καλύπτεται από μια μάσκα και κυκλοφορεί στο δημόσιο χώρο φαίνεται να δημιουργεί μια έντονη επιθυμία για την αποκάλυψη της πραγματικής ταυτότητας αυτού, γεγονός που μπορεί να ερμηνευθεί ως μια προσπάθεια ελέγχου και οριοθέτησης του άγνωστου προσώπου, αλλά και πρόληψης ενδεχόμενων αξιόποινων ενεργειών. Αυτή η διάσταση φαίνεται να προκύπτει, όπως θα δούμε στα αποσπάσματα που ακολουθούν, μέσα από την προβολή μιας αδυναμίας να ερμηνευθεί η οργάνωση και η δομή των Anonymous από τα δημοσιεύματα. Αυτή πραγματοποιείται μέσα από την ανάδειξη της εναλλακτικής μορφής της δομής τους, η οποία δεν θυμίζει το πλαίσιο λειτουργίας υπάρχουσών πολιτικών ομάδων εντείνοντας ακόμη περισσότερο τις διαδικασίες αποκάλυψης των υποκειμένων πίσω από τις μάσκες γεγονός που μπορεί να εξηγηθεί μέσα από μια προσπάθεια οριοθέτησης και ελέγχου.

Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Βήματος* (28/11/2012), επισημαίνεται η δυσκολία καταρχήν στο να δοθεί ένας ορισμός για το τι είναι Anonymous και στη συνέχεια να αποκαλυφθεί ποιοι τελικά είναι αυτοί. Διαβάζουμε παρακάτω:

Για όποιον θέλει να είναι ακριβής, το πιο δύσκολο ίσως είναι να προσδιορίσει τους anonymous: Η ανωνυμία αποτελεί ουσιαστικά την ταυτότητά τους, η οποία προσωποποιείται μέσω της μάσκας του καθολικού επαναστάτη Γκάι Φοκς (εμπνευσμένοι και οι anonymous από το φιλμ «V for Vendetta»). Ανάμεσά τους δεν υπάρχει καμία ιεραρχία και, φυσικά, κανένα είδος κεντρικού ελέγχου, τον οποίο ούτως ή άλλως απεχθάνονται – εξού και το σήμα κατατεθέν τους, το

«κοστούμι χωρίς κεφάλι», αλλά με ένα ερωτηματικό στην κεφαλή. Η λέξη «ομάδα» είναι, λοιπόν, μια επίφαση ορισμού. Εξάλλου, στους anonymous ομάδες δεν υπάρχουν. Συγκροτούνται ίσως περιστασιακά για τις ανάγκες μιας συγκεκριμένης «Operation», όπως οι ίδιοι ονομάζουν τις «επιχειρήσεις» τους.

Η δυσκολία προσδιορισμού των Anonymous εντοπίζεται στο γεγονός της «ανωνυμίας» τους, το οποίο είναι και το βασικό χαρακτηριστικό τους. Δεν έχουν, δηλαδή, πρόσωπο αλλά ούτε και όνομα. Η μάσκα που φορούν τους δίνει το πρόσωπο ενός επαναστάτη άρα και οι ίδιοι, φορώντας τη μάσκα, τρόπο τινά μπορεί να θεωρηθεί ότι υιοθετούν το συγκεκριμένο προφίλ και να εκληφθούν ως τέτοιοι.

Στη συνέχεια, επιχειρείται μια προσέγγισή τους μέσα από την προβολή του τρόπου οργάνωσής τους. Η εικόνα του κοστούμιού χωρίς κεφάλι, το οποίο χρησιμοποιούν ως σήμα αναγνώρισής τους, όπως αναφέρεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα παραπέμπει σε μια «ακέφαλη» δομή, δηλαδή μια δομή χωρίς έλεγχο από ένα υποκείμενο που φέρει ένα συγκεκριμένο πρόσωπο. Μέσα από την επιλογή του ακέφαλου σώματος αναδεικνύεται η σημασία του προσώπου στην ταύτιση και άσκηση της εξουσίας ενώ οι ίδιοι που προβάλλονται και αναπαρίστανται ως το αντίπαλο δέος της εξουσίας επιλέγουν να μην έχουν πρόσωπο. Επιπλέον, το γεγονός ότι το ρούχο που φοράνε είναι κοστούμι παραπέμπει καθαρά σε μια αρσενική φιγούρα, έστω ακέφαλη. Επίσης, η ένδυση κοστούμιού δηλώνει και μια επισημότητα, η οποία βέβαια λόγω του ακέφαλου της μορφής μπορεί να ειπωθεί και ως προσπάθεια ειρωνείας και σαρκασμού αυτών που φοράνε κοστούμια. Ένα ένδυμα, το οποίο θεωρείται ότι είναι συνδεδεμένο με τα υποκείμενα που ασκούν εξουσία και κατ' επέκταση με την ίδια την εξουσία.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος που προβάλλεται η ομάδα στο δημοσίευμα με βάση τόσο την προηγούμενη αναφορά όσο και την επόμενη. Το γεγονός ότι οι Anonymous απεχθάνονται την εξουσία και τον κεντρικό έλεγχο, αυτό δεν τους καθιστά ομάδα και όπως αναφέρεται στο απόσπασμα πρόκειται για μια «επίφαση του ορισμού». Με αυτόν τον τρόπο μια ομάδα με πολιτικό προσανατολισμό αναπαρίσταται ως ένα σύνολο ανθρώπων, οι οποίοι αν δεν έχουν αρχηγό ή μια αναγνωρισμένη διοίκηση, δεν μπορούν να αποτελέσουν μια ομάδα. Με βάση αυτό το σκεπτικό και οι Anonymous δεν μπορούν να αποτελέσουν μια ομάδα. Ακόμη περισσότερο σε αυτή την προβολή των Anonymous συνεπικουρεί και η επισήμανση

που γίνεται στη συνέχεια ότι στους Anonymous «δεν υπάρχουν ομάδες», αλλά περιστασιακά διαμορφώνονται τύπου ομάδες προκειμένου να εκτελέσουν κάποιου είδους επιχείρηση φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο την πρόσκαιρη διάρκειας ζωής αυτών των ομάδων.

Η ανάδειξη, μέσα από το συγκεκριμένο απόσπασμα, της απουσίας οργανωτικής δομής λειτουργεί ως ένα βαθμό στην κατεύθυνση της προβολής μιας ανεξέλεγκτης κατάστασης. Σε αυτήν φαίνεται να δραστηριοποιούνται ανώνυμοι άνθρωποι και το γεγονός ότι είναι ανώνυμοι δημιουργεί την εικόνα μιας κατάστασης στην οποία ο έλεγχος από την κυριαρχία καθίσταται δύσκολος, υποδηλώνοντας ταυτόχρονα την αναγκαιότητα για την ύπαρξη αυτού⁵⁶.

Μια διαφορετική προσέγγιση της έννοιας της ομάδας πραγματοποιείται στη συνέχεια στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της εφημερίδας *Καθημερινή* (26/2/2012). Το απόσπασμα αυτό, το οποίο αναφέρεται στην ταυτότητα των Anonymous, αποφεύγει να υιοθετήσει τους σκληρούς χαρακτηρισμούς για τους Anonymous, με τους οποίους ξεκινάει το απόσπασμα και τους αναπαριστούν σε μεγάλο βαθμό ως μια εγκληματική οργάνωση καταλήγοντας σε μια πιο ποιητική προσέγγιση του είδους της ομάδας που συνιστούν οι Anonymous. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά στο απόσπασμα που ακολουθεί:

Κάποιοι τους χαρακτήρισαν «ντοπαρισμένους πειρατές», «μηχανή μίσους του Διαδικτύου» ή και «εσωτερικούς τρομοκράτες». Στην πραγματικότητα, οι Anonymous, που πρωτοστατούν στο διαδικτυακό ακτιβισμό κατά της λογοκρισίας ή και σε δημόσιες συγκεντρώσεις διαδηλωτών με την περίφημη «μάσκα του Γκάι Φοκς», απέχουν πολύ από το να συνιστούν οργάνωση πολιτικά στρατευμένων με ροπή προς τη φυσική βία.

⁵⁶Στο ίδιο μοτίβο κινείται και το απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Guardian* (11/5/2011). Αυτό αρχικά προσπαθεί να προσδιορίσει ποιοι και τι είναι οι Anonymous. Στη συνέχεια αναφέρεται και στη δομή των Anonymous κάτι το οποίο φανερώνει τη σύνδεση ανάμεσα στην ταυτότητά τους και στον τρόπο λειτουργίας τους. Χαρακτηριστικά διαβάζουμε: «Αυτό που δεν έχει ξεκαθαριστεί είναι μόνο ποιοι ή τι είναι οι Anonymous. Δημοφιλείς περιγραφές που χρησιμοποιήθηκαν από τα ΜΜΕ είναι αυτές στις οποίες προβάλλονται ως κίνημα διαμαρτυρίας, μια κοινότητα χάκερ, ή συγχωνεύοντας τα δύο-ως μια ομάδα χάκερ ακτιβιστών. Εκτός από ένα ενδιαφέρον για τα πραγματικά άτομα πίσω από τον τίτλο, μια εστίαση έχει γίνει στο αν οι Anonymous έχουν ή όχι ηγέτη ή δομή κεντρικής διοίκησης που επιβλέπει και καθοδηγεί τις δράσεις του».

Η αόριστη ανωνυμία «κάποιοι» που χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει αυτούς που χρησιμοποιούν αυτούς τους σκληρούς χαρακτηρισμούς για τους Anonymous, προσδίδει έναν αοριστολογικό και άρα όχι τόσο έγκυρο χαρακτήρα σε αυτούς τους χαρακτηρισμούς. Ωστόσο, η παράθεσή τους, στην αρχή του αποσπάσματος τραβάει την προσοχή και ακόμη και αν διαψεύδονται στη συνέχεια αφήνουν κάποια ψήγματα αμφιβολίας στον αναγνώστη για το αν εντέλει ισχύουν αυτοί οι χαρακτηρισμοί. Ειδικά, ο προσδιορισμός «εσωτερικοί τρομοκράτες» και πιο συγκεκριμένα η λέξη «τρομοκράτες» είναι ιδιαίτερα φορτισμένη στο μυαλό και τη συνείδηση των ανθρώπων, δημιουργώντας την εικόνα εκείνου που μπορεί με κάποιο τρόπο, άγνωστο στους περισσότερους καθώς αφορά στο διαδίκτυο, να σπείρει τον πανικό και το κακό.

Στη συνέχεια, όμως, η λέξη «πραγματικότητα» έρχεται να αποδώσει την πραγματική διάσταση των πραγμάτων και με σιγουριά και βεβαιότητα να θέσει τα πραγματικά όρια αυτών των χαρακτηρισμών. Ωστόσο, αυτοί οι χαρακτηρισμοί δεν διαψεύδονται τελείως, όπως φανερώνει το ρήμα «απέχουν» σε συνδυασμό με το ποσοτικό επίρρημα «πολύ», τα οποία αναφέρονται στη σύσταση «οργάνωσης πολιτικά στρατευμένων με ροπή προς τη φυσική βία», αυτό δηλαδή που θα τους καθιστούσε τρομοκρατική οργάνωση. Αντίθετα, διακρίνονται από το δημοσίευμα σε δύο κατηγορίες αυτών που φοράνε τη μάσκα του Guy Fawkes και η διάκριση λαμβάνει χώρα μέσα από την προβολή του χώρου δραστηριοποίησης και εμφάνισής τους. Με βάση αυτήν τη διάκριση αναπαριστώνται ως ακτιβιστές του διαδικτύου και ως απλοί διαδηλωτές σε δημόσιες συγκεντρώσεις, εδαφικοποιώντας τρόπο τινά τη δράση τους και την ύπαρξή τους και χωρίς σε αυτό να προσάπτεται, ρητά τουλάχιστον, κάποια επιλήψιμη ενέργεια.

Ταυτόχρονα, αν και δηλώνεται αυτό που δεν είναι οι Anonymous δεν υπάρχει κάποια αντίστοιχη αναφορά ή χαρακτηρισμός για αυτό που εντέλει είναι. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται η εικόνα της αδυναμίας να χαρτογραφηθεί η συγκεκριμένη συλλογικότητα από τα MME. Ακριβώς αυτή η αδυναμία ένταξης σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο και χαρακτηρισμού της, σε συνδυασμό με την αναφορά στο τι δεν είναι χωρίς να συνοδεύεται από την αντίστοιχη σιγουριά για αυτή τη δήλωση, λειτουργεί τρόπο τινά στην κατεύθυνση της καλλιέργειας αμφιβολίας για την ταυτότητα των Anonymous.

Ακόμη περισσότερο αυτή η θολή και δύσκολα προσδιορίσιμη εικόνα και ταυτότητα των Anonymous ενισχύεται με την παρομοίωσή τους με ένα «σμήνος πουλιών», η οποία υιοθετείται για να σχολιαστεί η δομή των Anonymous στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος από την *Καθημερινή* (26/2/2012). Διαβάζουμε παρακάτω:

Χωρίς αρχηγούς, μέλη και προσδιορισμένη ταυτότητα, αυτή η χαλαρή, διαδικτυακή κοινότητα ανταποκρίνεται περισσότερο στην περιγραφή ενός περιοδικού της Βαλτιμόρης: «Οι Anonymous συγκροτούν ομάδα όπως ένα σμήνος πουλιών. Γιατί λέμε ότι συγκροτούν ομάδα; Γιατί το σμήνος ταξιδεύει προς την ίδια κατεύθυνση. Σε κάθε συγκεκριμένη στιγμή, μπορεί να προστεθούν στο σμήνος κι άλλα πουλιά, άλλα να φύγουν κι άλλα να αλλάξουν εντελώς κατεύθυνση».

Το συγκεκριμένο απόσπασμα κάνει λόγο για την οργανωτική δομή των Anonymous, όπου η πρόθεση «χωρίς» αναφέρεται στην απουσία αρχηγών, μελών, αλλά και συγκεκριμένης ταυτότητας αναδεικνύοντας την εικόνα ενός νέου είδους ομάδας, η οποία κινείται σε διαφορετική κατεύθυνση από το κυρίαρχο πρότυπο. Επιπλέον, η λέξη «χαλαρή» που χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τις σχέσεις των Anonymous και σε συνδυασμό με τις προηγούμενες αναφορές φανερώνει την έλλειψη μιας αυστηρά συγκροτημένης και πειθαρχημένης ομάδας, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως χαρακτηριστικό που δεν θα μπορούσε να αποτελεί απειλή και δημόσιο κίνδυνο. Ταυτόχρονα, όμως, αυτή η χαλαρή και απείθαρχη δομή θα μπορούσε να ερμηνευθεί και με τον αντίθετο τρόπο και να ειπωθεί ως μια απειλή για το δημόσιο καλό.

Ακόμη περισσότερο σε αυτήν την κατεύθυνση της αδυναμίας περιγραφής και προσέγγισης του χαρακτήρα της συγκεκριμένης «διαδικτυακής κοινότητας» συμβάλλει η παρομοίωσή τους με «σμήνος πουλιών». Η παρομοίωση αυτή αναδεικνύει τον αοριστολογικό και μη συγκεκριμένο χαρακτήρα των Anonymous και για αυτό ακριβώς το λόγο δεν είναι δυνατό να ερμηνευθεί και να αξιολογηθεί το τι μπορεί να προκαλέσει η συγκεκριμένη κοινότητα. Το επίθετο, βέβαια, «διαδικτυακή» προσδίδει ένα συγκεκριμένο πεδίο δράσης, το οποίο στερείται μια ευρύτητα και άρα λειτουργεί τρόπο τινά καθησυχαστικά για το είδος της πράξης και το χώρο τέλεσης αυτής από τη συγκεκριμένη ομάδα. Ωστόσο, μέσα από αυτές τις περιγραφές αναδεικνύεται αυτό το άγνωστο πεδίο που εισάγουν οι Anonymous τόσο στην έννοια

της ομάδας όσο και της δράσης φέρνοντας στο προσκήνιο το χώρο του διαδικτύου, ο οποίος αναδεικνύεται σε ένα σημαντικό φορέα εισαγωγής νέων μορφών ομάδων και δράσεων.

Αυτή η καινούρια μορφή ομάδας με τη διαφορετική δράση αναδεικνύει και τη διαφορετική ταυτότητα αυτών που συμμετέχουν στις δράσεις της. Αυτό φαίνεται στη συνέχεια, σε απόσπασμα από το δημοσίευμα της ηλεκτρονικής έκδοσης της *Ελευθεροτυπίας* (12/12/2010), όπου ένα μέλος των Anonymous σε συνέντευξή του στην εφημερίδα, ερωτάται για την ταυτότητα και τη δομή των Anonymous. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Πρώτα απ όλα θέλω να δηλώσω ότι δεν είμαι «η φωνή των Anonymous». Θα ήταν δύσκολο, μάλλον ακατόρθωτο-για οποιονδήποτε να δηλώσει μια επίσημη θέση στο κίνημα αυτό, λόγω της ιδιάζουσας σύστασης του», μας είπε. «Δεν υπάρχει κάποιο κέντρο ούτε μια συγκεκριμένη ομάδα που το καθοδηγεί. Μία ιδέα η οποία κρίνεται σωστή, ένα κείμενο ή μια άποψη η οποία κρίνεται από έναν μεγάλο αριθμό ατόμων ως κατάλληλη διακινείται αυτόματα στο υπόλοιπο διαδίκτυο».

Σημαντική παρατήρηση που προκύπτει από την εισαγωγική πρόταση του αποσπάσματος είναι η δήλωση που κάνει το μέλος των Anonymous ότι «δεν είναι η φωνή των Anonymous». Το πρόσωπο στη συγκεκριμένη περίπτωση έχει αντικατασταθεί από τη φωνή. Η φωνή, δηλαδή, ο λόγος είναι που τίθεται στο προσκήνιο και όχι η εμφάνιση, όπως θα προέκυπτε ενδεχομένως στην περίπτωση που υπήρχε πρόσωπο. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη κοινότητα, στοιχείο που τους προσδίδει και πολιτικό χαρακτήρα είναι ότι δίνεται σημασία στην άρθρωση λόγου. Η άρνηση να εκληφθεί ως ο επίσημος εκπρόσωπος των Anonymous συνδέεται από τον ίδιο με την «ιδιάζουσα σύσταση» αυτού του εγχειρήματος. Το επίθετο «ιδιάζουσα» προσδίδει μια ιδιαιτερότητα και ιδιομορφία στο συγκεκριμένο κίνημα, διαφοροποιώντας τη λειτουργία του σε σχέση με άλλα κινήματα. Η ιδιαιτερότητά του συγκεκριμένου κινήματος έγκειται, σύμφωνα με τον συνεντευξιαζόμενο, στο γεγονός ότι «δεν υπάρχει κάποιο κέντρο ούτε μια συγκεκριμένη ομάδα που το καθοδηγεί».

Ταυτόχρονα, αυτή η ιδιαιτερότητα μεταφέρεται και στα υποκείμενα που εκφράζουν αυτές τις αντιλήψεις, προσδίδοντάς τους μια εναλλακτική και

διαφορετική ταυτότητα από άλλους ανθρώπους. Αυτό προκύπτει από την αναφορά στον τρόπο που ενεργούν κάθε φορά τα συγκεκριμένα υποκείμενα, σύμφωνα με τον οποίο μια πρόταση, ιδέα ή κείμενο συναποφασίζεται διαδικτυακά από υποκείμενα που φέρουν μια διαδικτυακή ταυτότητα και βρίσκονται στο καθεστώς ανωνυμίας, που δύναται να τους προσφέρει το διαδίκτυο.

Το γεγονός ότι το συγκεκριμένο μέλος των Anonymous εμφανίζεται να μιλάει για τους Anonymous, διατηρώντας την ανωνυμία του και χωρίς ουσιαστικά να δίνει κάποια πιο συγκεκριμένη πληροφορία για την ταυτότητα των μελών των Anonymous, αλλά προβάλλεται να εστιάζει στον εναλλακτικό τρόπο διαχείρισης της λειτουργίας της ομάδας, η οποία αναπαρίσταται να απέχει από το κυρίαρχο πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας μιας ομάδας, αναδεικνύει αφενός τη διαφορετικότητα και το καινούριο που εισάγουν οι Anonymous. Αφετέρου ενισχύει την αναγκαιότητα ελέγχου μέσα από την προβολή μιας μη διαχειρίσιμης και ελεγχόμενης, και άρα ικανής, ως ένα βαθμό, να διαταράξει το υπάρχον πλαίσιο, εικόνας.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα του *Βήματος* (25/11/2012), οι Anonymous αναπαρίστανται ως εν δυνάμει ικανοί να είναι τα πάντα και κατ' επέκταση να προκαλέσουν τα πάντα. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Οι anonymous είναι αντιπροσωπευτικό δείγμα της γενιάς της κυβερνοκουλτούρας. Ένα φαινόμενο που προβληματίζει, καθώς είναι δύσκολο να καταλάβεις αν είναι παιδιά που παίζουν με το Διαδίκτυο, επαναστάτες μιας νέας ψηφιακής εποχής ή απλοί προβοκάτορες και «τρομοκράτες». Ίσως είναι λίγο απ' όλα, μια και φέρουν πάνω τους όλα τα χαρακτηριστικά του χάους που κυκλοφορεί στο Διαδίκτυο.

Η λέξη «κυβερνοκουλτούρα», δηλαδή η κυριαρχία του διαδικτύου και η εισαγωγή μέσω αυτού μιας διαφορετικής σε μεγάλο βαθμό πολιτιστικής πραγματικότητας, προβάλλεται να είναι χαρακτηριστικό μιας ολόκληρης γενιάς, μέρος της οποίας αποτελούν και οι Anonymous. Η προβολή αυτής της τάσης των νέων ως κάτι που προκαλεί προβληματισμό, προσδίδει στη συγκεκριμένη έννοια αρνητική χροιά και κατά συνέπεια οι Anonymous, ως κομμάτι και εκπρόσωποι αυτής της κουλτούρας αντιμετωπίζονται και αυτοί με σκεπτικισμό.

Ο προβληματισμός έγκειται στη δυσκολία κατανόησης του ποιοι συμμετέχουν, τι είναι και τι κάνουν στο διαδίκτυο. Η προσπάθεια προσδιορισμού των Anonymous ακολουθεί μια αυξητική σε ένταση πορεία χαρακτηρισμών.

Ξεκινάει με τη φράση «παιδιά που παίζουν με το Διαδίκτυο», όπου το ρήμα «παίζουν» φανερώνει μια χαλαρή και ακίνδυνη κατάσταση. Συνεχίζει με τη φράση «επαναστάτες μιας νέας ψηφιακής εποχής» και καταλήγει με τους πιο ισχυρούς χαρακτηρισμούς «προβοκάτορες» και «τρομοκράτες» για να υιοθετήσει στο τέλος την άποψη ότι είναι «λίγο απ' όλα». Παράλληλα, χαρακτηρίζονται και ως φορείς του «χάους του διαδικτύου». Όλοι αυτοί οι χαρακτηρισμοί δεν είναι αμελητέοι με την έννοια ότι κάθε μια από αυτές τις λέξεις έχει τη βαρύτητά της και συμβάλλει στη δόμηση μιας εικόνας στην οποία επικρατεί το χάος, η ανωνυμία και η άγνοια για την ταυτότητα αυτών που βρίσκονται στο διαδίκτυο και δραστηριοποιούνται εκεί. Ουσιαστικά υιοθετείται μια προσέγγιση φόβου λόγω της ανωνυμίας και της άγνοιας και σε αυτό συμβάλλουν τόσο οι αναφορές στους «τρομοκράτες» και «προβοκάτορες» όσο και η αναφορά στην κυριαρχία του «χάους».

Ενδιαφέρον παρουσιάζει στη συνέχεια, στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της εφημερίδας *Το Ποντίκι* (22/2/2012), η νοηματοδότηση και η ερμηνεία που δίνουν οι ίδιοι οι Anonymous στην ταυτότητά τους, η οποία μπορεί ως ένα βαθμό να λειτουργεί κατευναστικά ως προς το κλίμα φόβου και ανησυχίας που δημιουργείται μέσα από τη μη συγκεκριμενοποίηση της ταυτότητας των υποκειμένων που χαρακτηρίζονται ως Anonymous, ταυτόχρονα, όμως, προβάλλεται να κινείται και να υιοθετεί το ίδιο πνεύμα αοριστίας. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Ποιοι είμαστε; Από πού προερχόμαστε; Ποιος βρίσκεται πίσω από τη μάσκα; Τι πιστεύουμε; Είμαστε οι Anonymous. Είμαστε ΕΣΥ.

Οι ερωτήσεις που τίθενται στην αρχή του αποσπάσματος από το μήνυμα των ίδιων των Anonymous, έτσι όπως αυτό μεταφράστηκε από την εφημερίδα, βρίσκονται στον πυρήνα του ενδιαφέροντος των ΜΜΕ καθώς, όπως είδαμε και νωρίτερα στην ανάλυση της συγκεκριμένης ενότητας, αυτή η αορατότητα και αοριστία που χαρακτηρίζει την ταυτότητα των Anonymous φαίνεται να προκαλεί μια περιέργεια και συνάμα αγωνία για τον προσδιορισμό τους. Οι ερωτήσεις αυτές αναφέρονται στην ταυτότητα αυτών που βρίσκονται πίσω από τις μάσκες, στην καταγωγή τους και στην ιδεολογία τους καλύπτοντας με αυτόν τον τρόπο ένα ευρύ φάσμα αναφορικά με το ποιόν τους. Η απάντηση είναι μονολεκτική και με κεφαλαία γράμματα δίνοντάς της με αυτόν τον τρόπο ιδιαίτερη έμφαση. Η προσωπική αντωνυμία «ΕΣΥ» αφορά όποιον διαβάζει αυτό το κείμενο άρα ο καθείς και η

καθεμιά είναι ένας Anonymous, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο οικουμενικά και παγκόσμια χαρακτηριστικά σε έναν τόνο οικείο και φίλιο.

Παρόλο, όμως, αυτό το κλίμα οικειότητας, δεν μπορούμε να μην παρατηρήσουμε ότι οι απαντήσεις που δίνουν δεν είναι συγκεκριμένες, απαντώντας περισσότερο ιδεαλιστικά παρά σε μια πραγματική βάση για το ποιοι είναι ενισχύοντας αυτό το πέπλο μυστηρίου που τους καλύπτει.

Στο ίδιο πλαίσιο λειτουργεί και στη συνέχεια το απόσπασμα από το δημοσίευμα του ελληνικού ηλεκτρονικού ειδησεογραφικού δικτύου *tnxs* (3/2/2012), στο οποίο από την μια προβάλλεται το ιδιαίτερα ευρύ κοινωνικό, πολιτικό, ταξικό πεδίο αυτών που κρύβουν τα πρόσωπα πίσω από τις μάσκες με το πρόσωπο του Guy Fawkes. Από την άλλη δε γίνεται πιο συγκεκριμένη αναφορά σε στοιχεία της ταυτότητας αυτών. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Ποιο είναι, όμως, το προφίλ των μελών των Anonymous; Οι μάσκες του Guy Fawkes (εμπνευσμένες από το βιβλίο του Άλαν Μούρ «*V for Vendetta*»), με τις οποίες οι «χακτιβιστές» καλύπτουν τα πρόσωπά τους στις δημόσιες εμφανίσεις τους, κρύβουν άτομα διαφορετικών ηλικιών, κοινωνικών τάξεων και πολιτικών πεποιθήσεων.

Η αναφορά στην ευρεία γκάμα υποκειμένων που κρύβονται πίσω από τη μάσκα των Anonymous τους προσδίδει μια πολλαπλότητα και οικουμενικότητα. Και στο απόσπασμα αυτό, όπως και προηγουμένως στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Guardian* (11/5/2011), οι Anonymous χαρακτηρίζονται ως «χακτιβιστές» που κρύβουν τα πρόσωπα τους όταν εμφανίζονται στο δημόσιο χώρο, δίνοντας και με αυτό τον τρόπο μια άλλη διάσταση στο δημόσιο χώρο καθώς σε αυτόν δεν συνηθίζεται μια τέτοια εμφάνιση.

Οι μάσκες αυτές χρησιμοποιούνται όπως σημειώνεται στο απόσπασμα από διάφορες κοινωνικές τάξεις, που είναι φορείς διαφορετικών ηλικιών και πολιτικών πεποιθήσεων. Με αυτόν τον τρόπο οι Anonymous βγαίνουν από το χώρο του διαδικτύου στο δημόσιο χώρο, επανανοηματοδοτώντας ταυτόχρονα τα κοινωνικά, πολιτικά και ταξικά όρια μεταξύ των ανθρώπων. Ταυτόχρονα, όμως, εδώ η ταυτότητα νοηματοδοτείται με ένα πολλαπλό τρόπο και εμφανίζεται κοινωνικά και πολιτικά διευρυμένη με αποτέλεσμα να μην καθίσταται εύκολη η αναγνώριση και

κατ' επέκταση η κατηγοριοποίηση των υποκειμένων που κρύβονται πίσω από τις μάσκες.

Συμπερασματικά

Οι Anonymous προβάλλονται μέσα από μια ευρύτερη γκάμα χαρακτηρισμών προκειμένου να εξηγηθεί και να προσεγγιστεί το φαινόμενο αυτό δεδομένου ότι αναδεικνύεται ιδιαίτερα το γεγονός της απόκρυψης των χαρακτηριστικών τους από τη μάσκα του Guy Fawkes, αναδεικνύοντας τον επαναστατικό χαρακτήρα τους και κατ' επέκταση την ταυτότητα που έχουν εκτός διαδικτύου.

Επιπλέον, παρατηρούμε ότι προκειμένου οι Anonymous να καταστούν αναγνωρίσιμοι, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη δομή και την οργάνωση της συγκεκριμένης ομάδας, η οποία ξεφεύγει από το γνώριμο και κυρίαρχο μοντέλο των ομάδων καθώς λειτουργούν όχι κάτω από τον έλεγχο ενός συγκεκριμένου ηγέτη. Ταυτόχρονα, όμως, αυτός ο χαρακτήρας αναδεικνύεται τόσο ως απειλητικός όσο και ως ακίνδυνος, φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο την αδυναμία προσέγγισης του συγκεκριμένου φαινομένου, ομάδας, κινήματος.

Η απάντηση που δίνουν οι ίδιοι οι Anonymous για το ποιοι αναδεικνύει την οικουμενικότητα αυτού του κινήματος στο οποίο μπορεί να είναι ο καθένας, η καθεμιά, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, εθνικότητας και ηλικίας. Η απεύθυνσή τους γίνεται σε προσωπικό επίπεδο δημιουργώντας ένα φιλικό και άμεσο κλίμα. Στο σημείο αυτό μπορούμε να επισημάνουμε ένα κοινό και συνάμα διαφοροποιητικό στοιχείο με τους Ζαπατίστας. Είδαμε προηγουμένως ότι και αυτοί όταν απευθύνονται στον κόσμο λένε ότι ο καθείς και η καθεμιά μπορεί να είναι Marcos. Στο σημείο αυτό, όμως, έγκειται και η διαφορά τους καθώς οι Ζαπατίστας λαμβάνανε ένα συγκεκριμένο πρόσωπο-όνομα μέσα από την προσωπικότητα του Marcos ενώ οι Anonymous εξακολουθούν να είναι «απρόσωποι» και άρα λιγότερο ελέγξιμοι από την κυρίαρχη εξουσία.

Ταυτόχρονα αναδεικνύεται και η γενικότητα και η αοριστία αυτού του κινήματος, γεγονός το οποίο αποδίδεται στη μη επιτυχημένη προσπάθεια ένταξής του σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο, το οποίο θα προέκυπτε μέσα από την συγκεκριμενοποίηση των ταυτοτήτων αυτών των υποκειμένων, αλλά και της δομής της οργάνωσής τους. Με αυτόν τον τρόπο, άλλοτε ρητά και άλλοτε άρρητα

ενισχύεται ένα αφήγημα κινδυνολογίας που προβάλλει την αναγκαιότητα του ελέγχου του συγκεκριμένου κινήματος.

Παράλληλα, στα δημοσιεύματα προκύπτει και η έννοια του δημόσιου, η οποία τίθεται μέσα από την αναφορά τόσο στις δημόσιες εμφανίσεις στο διαδίκτυο και στις συγκεντρώσεις με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά όσο και με την έννοια ως ενός πεδίου στο οποίο πρέπει να συμμετέχουν όλοι. Στην επόμενη ενότητα εξετάζεται η ανάδυση της έννοιας του δημόσιου χώρου έτσι όπως αναδεικνύεται μέσα από την περίπτωση των Anonymous.

7.5 Ορατός και αόρατος δημόσιος χώρος

Η περίπτωση των Anonymous αποτελεί ένα αξιοσημείωτο έδαφος ανάδειξης του χώρου του διαδικτύου ως ενός σημαντικού πεδίου ανάπτυξης πολιτικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων που βρίσκονται σε άμεση αλληλεπίδραση με το φυσικό χώρο τον ανθρώπων. Η δράση των Anonymous ξεκίνησε και εδραιώθηκε στον αόρατο χώρο του διαδικτύου, αλλά σύντομα απέκτησε έρεισμα και μεταπήδησε στον ορατό δημόσιο χώρο μέσα από τα κινήματα των διαδηλωτών σε όλον τον κόσμο. Παρόλο που στα αποσπάσματα που ακολουθούν είναι εμφανής η διάκριση ανάμεσα στο ψηφιακό και φυσικό κόσμο προκειμένου να εγχαραχτούν και να διασφαλιστούν τα όρια αυτών των δύο κόσμων, όπως θα δούμε, η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο διαδικτυακό και φυσικό χώρο μέσα από μια κινηματική-πολιτική διαδικασία διευρύνει τις διαστάσεις των ήδη γνώριμων πεδίων δράσης των υποκειμένων και συνάμα συμβάλλει και στη νοηματοδότηση και ύπαρξη του ανθρώπου με διαφορετικό τρόπο.

7.5.1 Δημόσιος χώρος: Όταν το αόρατο συναντά το ορατό

Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *bbc* (3/2/2012), δίνεται ο ορισμός του τι είναι Anonymous, μέσα από τη χωρική διάσταση. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Οι Anonymous περιγράφουν τους εαυτούς τους ως μια «διαδικτυακή συγκέντρωση». Ο όρος χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια συλλογικότητα ανθρώπων που συναντώνται διαδικτυακά, συνήθως για να οργανώσουν μια διαμαρτυρία.

Με τον ορισμό «διαδικτυακή συγκέντρωση», επιλέγεται να δοθεί το χωρικό στίγμα, αλλά και η χωρική ταυτότητα της συγκεκριμένης κοινότητας, η οποία είναι ο

χώρος του διαδικτύου. Η λέξη «συγκέντρωση» δίνει την εικόνα της συνομιλίας και της κοινωνικής επαφής μεταξύ των υποκειμένων που όμως δεν γίνεται με το συνηθισμένο τρόπο της φυσικής επαφής, αλλά μέσω μιας επανοσηματοδότησης αυτής, η οποία λαμβάνει χώρα μέσα από τη χρήση του διαδικτύου και τις δυνατότητες που δίνει αυτό.

Επιπλέον, γίνεται ορατή η σύνδεση ανάμεσα σε αυτές τις διαδικτυακές συγκεντρώσεις και στο σκοπό αυτών, ο οποίος είναι η «οργάνωση διαμαρτυρίας». Το χρονικό επίρρημα «συνήθως» φανερώνει αυτήν τη σύνδεση και ταυτόχρονα αναδεικνύεται μέσα από τον προσδιορισμό του είδους της οργάνωσης ως «διαμαρτυρίας» και ο πολιτικός χαρακτήρας αυτών των συγκεντρώσεων.

Ο χώρος του διαδικτύου, προβάλλεται, όπως θα δούμε στη συνέχεια, στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του ειδησεογραφικού δικτύου *Aljazeera* (19/5/2011), ως ένα εύφορο πεδίο άσκησης πολιτικής δράσης και πολιτικοποίησης των υποκειμένων. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Υπάρχουν σίγουρα άνθρωποι που εμπλέκονται, οι οποίοι δεν νοιάζονται για την πολιτική, αλλά οι οποίοι θέλουν να δημιουργήσουν ένα είδος χώρου όπου οι άνθρωποι μπορούν να κάνουν πολιτική», δηλώνει η Coleman. Και είναι ένας χώρος στον οποίο πολλοί ακτιβιστές στράφηκαν τους τελευταίους μήνες. «Πολλοί άνθρωποι έρχονται εδώ επειδή δεν ξέρουν άλλη πόρτα να χτυπήσουν, που να χτυπήσουν και να ακουστούν, όταν κανείς άλλος δεν ακούει», δήλωσε ένας Anonymous.

Η αρχική φράση του αποσπάσματος ότι, δηλαδή, «υπάρχουν σίγουρα άνθρωποι που εμπλέκονται, οι οποίοι δεν νοιάζονται για την πολιτική» αναφέρεται στους Anonymous, ξεκαθαρίζοντας με αυτόν τον τρόπο ότι όλοι όσοι συμμετέχουν στους Anonymous δεν ενδιαφέρονται να ασκήσουν πολιτική και άρα διαχωρίζονται από αυτούς που κάνουν, αλλά να «δημιουργήσουν ένα είδος χώρου όπου οι άνθρωποι μπορούν να κάνουν πολιτική». Συμβάλλουν, δηλαδή, στη διαμόρφωση ενός χώρου, στον οποίο είναι δυνατή η άσκηση πολιτικής από τους ίδιους τους ανθρώπους. Στο σημείο αυτό φαίνεται ότι ο συγκεκριμένος χώρος πολιτικής δραστηριοποίησης αποδίδεται στους απλούς πολίτες και όχι στους επαγγελματίες πολιτικούς.

Αυτό φαίνεται ακόμη πιο ξεκάθαρα στη συνέχεια του αποσπάσματος, όταν αναφέρεται ότι πρόκειται για ένα χώρο στον οποίο στράφηκαν «πολλοί ακτιβιστές». Οι ακτιβιστές διαφοροποιούνται από τους επαγγελματίες πολιτικούς καθώς δεν βρίσκονται σε άμεση σχέση με τους κομματικούς και εξουσιαστικούς μηχανισμούς. Αυτή η αντίληψη περί πολιτικής δραστηριοποίησης των ανθρώπων βρίσκει χώρο για να αναπτυχθεί στο διαδίκτυο. Σε αυτόν το χώρο αναφέρεται το απόσπασμα. Ακόμα περισσότερο αυτή η αντίληψη περί της άσκησης της πολιτικής διακρίνεται και στα λόγια του μέλους των Anonymous. Ο χώρος αυτός, με τη μεταφορά της πόρτας που χρησιμοποιεί το μέλος των Anonymous, αναπαρίσταται ως ένα εικονικό σπίτι, μεταφέροντας μια εικόνα από το φυσικό χώρο στο διαδικτυακό χώρο και δημιουργώντας τους συνδετικούς κρίκους ανάμεσα σε αυτούς τους κόσμους. Με αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται ένας νέος χώρος πολιτικής δραστηριοποίησης των υποκειμένων, διαφορετικός από τον κυρίαρχο.

Στη συνέχεια του αποσπάσματος από το δημοσίευμα της *Guardian* (8/9/2012), αναδεικνύεται ακόμα περισσότερο ο σημαντικός ρόλος του διαδικτύου, ως ενός νέου χώρου πολιτικοποίησης και κοινωνικοποίησης των υποκειμένων. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Και παρόλο που ο αντίκτυπος των Anonymous μπορεί να ήταν υπερβολικός, στην καρδιά του είναι μια ριζοσπαστική ιδέα: ότι, δηλαδή, το διαδίκτυο μπορεί να προκαλέσει μια μαζική, συμμετοχική, πιθανώς παράνομη δράση με ένα τρόπο που ο κόσμος δεν θα έχει ξαναδεί ποτέ. Δράσεις, οι οποίες δεν μπορούν να ελεγχθούν ούτε από κυβερνήσεις ούτε από διεθνείς οργανισμούς και οι οποίες αποφασίστηκαν από την ορδή, θεσπίστηκαν από την ορδή και ελέγχονται από την ορδή.

Εδώ το κίνημα των Anonymous προβάλλεται να έχει μια ιδιαίτερη δυναμική, η οποία βρίσκεται σε μια διαρκή διαδικασία ροής καθώς οι όροι συμμετοχής σε αυτό, οι οποίοι εξασφαλίζονται από τον τρόπο λειτουργίας του διαδικτύου προβάλλονται να είναι ιδιαίτερα διευρυμένοι. Πιο συγκεκριμένα, η φράση ότι το κίνημα αυτό είναι μια «ριζοσπαστική ιδέα» αυτόματα του δίνει ένα πολιτικό και συνάμα ανατρεπτικό χαρακτήρα. Ο χαρακτήρας αυτός προκύπτει από τον τρόπο που περιγράφεται να λειτουργούν και να συμμετέχουν τα υποκείμενα, όπως υποδεικνύουν οι λέξεις «μαζική» και «συμμετοχική», αλλά και από την αδυναμία άσκησης ελέγχου στις

δράσεις αυτού του κινήματος από τις «κυβερνήσεις» και «διεθνείς οργανισμούς», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται.

Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται ως ένα κίνημα που συγκεντρώνει, σε ένα μη ορατό, αλλά υπαρκτό περιβάλλον, έναν αρκετά σημαντικό αριθμό υποκειμένων, όπως φανερώνεται μέσα από τη χρήση της λέξης «ορδή». Αντίστοιχα, προηγουμένως είχαμε δει να περιγράφονται ως «σμήνος πουλιών», δείχνοντας και την αοριστία τους αλλά και τη μη σαφή χωρική τοποθέτησή τους καθώς τα πουλιά έχουν την ιδιότητα να ταξιδεύουν και να μη μένουν στάσιμα. Επίσης, πετάνε και αυτό μπορεί να θέλει να δείξει ότι και οι Anonymous, όπως και τα πουλιά είναι άπιαστα. Η λέξη «ορδή» που χρησιμοποιείται εδώ παραπέμπει εκ νέου σε ένα πλήθος υποκειμένων, το οποίο δρα, όμως, με βίαιο τρόπο, προσδίδοντας του με αυτόν τον τρόπο πολεμοχαρή χαρακτηριστικά. Ταυτόχρονα, όμως, το πλήθος αυτό δεν αφήνει την πολιτική δράση σε κάποιον εκπρόσωπό του, αλλά συμμετέχει το ίδιο, διαμορφώνοντας ένα νέο περιβάλλον κοινωνικοποίησης και πολιτικοποίησης. Η αναφορά στην «πιθανή παράνομη δράση» δίνει ένα επιπλέον χαρακτηριστικό, με αρνητικό πρόσημο, όμως, γεγονός που υπονομεύει ως ένα βαθμό τα άλλα δύο πολιτικά χαρακτηριστικά που συμβαίνουν στο νέο χώρο πολιτικοποίησης.

Επιπλέον, αυτός ο λόγος που βασίζεται σε πιθανότητες και αναφέρεται σε πιθανές καταστάσεις, με την έννοια ότι μπορούν να συμβούν, μπορεί και όχι δημιουργεί μια φοβική κατάσταση, όπως προκύπτει από τη χρήση της φράσης «ο κόσμος δεν θα έχει ξαναδεί ποτέ», η οποία σε συνδυασμό με την επόμενη φράση «δράσεις, οι οποίες δεν μπορούν να ελεγχθούν ούτε από κυβερνήσεις ούτε από διεθνείς οργανισμούς και οι οποίες αποφασίστηκαν από την ορδή, θεσπίστηκαν από την ορδή και ελέγχονται από την ορδή» δημιουργούν μια εικόνα ανεξέλεγκτη. Η λέξη «έλεγχος» είναι κομβικής σημασίας εδώ μέσα από τη διπλή ρηματική της χρήση. Στην πρώτη περίπτωση χρησιμοποιείται για να δείξει την αδυναμία άσκησης ελέγχου από την κυρίαρχη εξουσία ενώ στη δεύτερη περίπτωση χρησιμοποιείται για να δείξει τη δυνατότητα άσκησης ελέγχου από τον κόσμο που συμμετέχει σε αυτό το κίνημα.

Η λέξη «ορδή» που χρησιμοποιείται δείχνει αφενός τη μαζικότητα αυτού του κινήματος, όπως προαναφέρθηκε, αλλά και το γεγονός ότι δεν μπορεί να ελεγχθεί λειτουργώντας στην κατεύθυνση της δημιουργίας ενός φοβικού κλίματος αναφορικά

με το συγκεκριμένο κίνημα και τη δράση του, η οποία ενισχύεται μέσα από τις πιθανολογικές αναφορές. Αυτές οι καταστάσεις πολιτικές και ανατρεπτικές στον πυρήνα τους μεν ανεξέλεγκτες και με δυνατότητα πρόκλησης χάους δε, λαμβάνουν χώρα σε αυτόν το νέο χώρο πολιτικής δράσης, στο διαδίκτυο. Με αυτόν τον τρόπο αυτός ο χώρος προβάλλεται να δομείται μέσα από αντιφάσεις αναδεικνύοντας ουσιαστικά και μια αδυναμία προσέγγισης και κατανόησής του ως ένα βαθμό, αλλά και μια τάση αποδυνάμωσης και απομυθοποίησης από τις πολιτικές του διαστάσεις.

Στη συνέχεια, η σύνδεση που περιγράφηκε και προηγουμένως ανάμεσα στους δύο κόσμους εμφανίζεται με εναργέστερο τρόπο στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Guardian* (30/9/2011), το οποίο προαναφέρθηκε, και στο οποίο οι Anonymous αναπαρίστανται να κάνουν την «έξοδο» τους στον ορατό δημόσιο χώρο, μέσα από τη συμμετοχή τους σε διαδηλώσεις φορώντας τη μάσκα του Guy Fawkes, σήμα κατατεθέν των Anonymous. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Αυτοαποκαλούνται «Anonymous» και είναι η διασημότερη ομάδα χάκερ-αναρχικών στον κόσμο. Όταν άφησαν τη λάμψη των υπολογιστών τους για να διαδηλώσουν δημόσια αποφάσισαν πολύ σοφά, να φορέσουν τις μάσκες.

Οι Anonymous αναφέρονται ως «χάκερ-αναρχικοί», αποκτώντας έναν ακόμη προσδιορισμό μέσα σε τόσους άλλους και δίνοντάς τους με αυτόν τον τρόπο έναν ιδεολογικό και πολιτικό προσανατολισμό, ο οποίος κινείται ενάντια στις εξουσιαστικές δομές. Οι «χάκερ-αναρχικοί» προβάλλονται να φεύγουν από τις οθόνες των υπολογιστών τους και να βγαίνουν στο δημόσιο χώρο φορώντας μάσκες και κρύβοντας το πρόσωπό τους. Αυτή η έξοδος από το περιβάλλον των υπολογιστών σηματοδοτεί και την επέκταση της δράσης τους, έτσι όπως αυτή διαμορφώθηκε στο διαδίκτυο, στον ορατό δημόσιο χώρο. Αν και στο απόσπασμα γίνεται φανερό ότι στο δημόσιο χώρο δεν συμπεριλαμβάνεται ο διαδικτυακός χώρος, ταυτόχρονα υποδεικνύεται ότι δημιουργείται μια κοινή ζώνη επικοινωνίας ανάμεσα στους δύο κόσμους, μέσα από τη μεταφορά των δράσεων στο δημόσιο χώρο καθώς και της ανωνυμίας που συνεπάγεται η ένδυση της μάσκας.

Στη συνέχεια, στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Aljazeera* (19/5/2011), που αναφέρθηκε και προηγουμένως, προβάλλεται η πολλαπλότητα του διαδικτύου, η οποία εν πολλοίς αποδίδεται στο ξεπέρασμα των συνόρων, δίνοντας μια διαφορετική

και υπερτοπική διάσταση στο κίνημα των Anonymous. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το διαδίκτυο δεν γνωρίζει σύνορα, οπότε ακόμα και αυτοί που διερρωτώνται για την πολιτική ελευθερία και δημοκρατία από πραγματικά διαφορετικές οπτικές γωνίες και από πραγματικά διαφορετικές εμπειρίες μπορούν να έχουν ένα κοινό σκοπό».

Στην εισαγωγική φράση «το διαδίκτυο δεν γνωρίζει σύνορα» υφέρπει η αντίθεση, αλλά και το πλεονέκτημα αναφορικά με τον ορατό χώρο. Ο ορατός δημόσιος χώρος είναι οριοθετημένος από διαφόρων ειδών σύνορα, όχι μόνο εθνικά αλλά και έμφυλα και φυλετικά. Στο διαδίκτυο αυτά τα σύνορα και άλλα σαν αυτά που αναφέρονται στο απόσπασμα, δηλαδή τα σύνορα που προκύπτουν από τις πολιτικές αντιλήψεις και απόψεις, εκμηδενίζονται και εμφανίζεται ένας νέος χώρος, που «δεν γνωρίζει σύνορα» δηλώνοντας με αυτόν τον τρόπο την οικουμενικότητά και την παγκοσμιότητά του, αλλά και τη δυνατότητά του να απαλείφει τις διαχωριστικές γραμμές. Μάλιστα, ακριβώς λόγω αυτού του ξεπεράσματος των ορίων οι άνθρωποι εμφανίζονται να μπορούν να βρουν ένα «κοινό σκοπό» ακόμα κι αν έχουν «διαφορετικές οπτικές γωνίες» και «διαφορετικές εμπειρίες».

Το διαδίκτυο, προβάλλεται ως ένας χώρος, στον οποίο οι άνθρωποι, ανεξαρτήτως συνόρων, μπορούν να συμμετέχουν, να δημιουργούν και να έχουν «κοινό σκοπό» ακόμα κι αν δεν έχουν συναντηθεί ποτέ δια ζώσης, δεν γνωρίζουν το όνομά τους, ούτε το πρόσωπό τους.

Συμπερασματικά

Οι Anonymous προβάλλονται ως ένα κίνημα που δημιουργήθηκε στο χώρο του διαδικτύου συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενός χώρου διευρυμένης πολιτικής δραστηριοποίησης των υποκειμένων, των απλών ανθρώπων που δεν μετέχουν στα κέντρα λήψης αποφάσεων, αλλά επιθυμούν την πολιτική τους δραστηριοποίηση. Η ανωνυμία που εξασφαλίζει το περιβάλλον του διαδικτύου επιδιώκεται μέσα από την ένδυση της μάσκας να διατηρηθεί και στον ορατό δημόσιο χώρο δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο νέα ήθη στον τρόπο πολιτικής δράσης.

Ταυτόχρονα, το διαδίκτυο προβάλλεται να μην περιορίζεται από σύνορα, αλλά αντίθετα οι άνθρωποι που δραστηριοποιούνται σε αυτό προβάλλονται ως περισσότερο ελεύθεροι στον τρόπο δράσης, έκφρασής τους και στην εξεύρεση

κοινών στόχων σε σχέση με την αλληλεπίδρασή τους και δραστηριότητά τους στο φυσικό τους χώρο. Ο διαδικτυακός χώρος προβάλλεται να είναι ένα πιο εύφορο έδαφος για την έκφραση και το ξεπέρασμα των κυρίαρχων πολιτικών προτύπων καθώς αυτός προβάλλεται να είναι περισσότερο εύχρηστος, αλλά και ανώδυνος σε σχέση με το φυσικό χώρο. Με αυτήν την προβολή του διαδικτυακού χώρου, ο οποίος βρίσκεται σε αλληλεπίδραση με τον ορατό δημόσιο χώρο επεκτείνονται και διευρύνονται οι διαστάσεις του δημόσιου χώρου και κατ' επέκταση το πεδίο της άσκησης πολιτικής.

7.6 Όταν το έθνος είναι παντού

Οι Anonymous όντας μια διαδικτυακή κοινότητα ανθρώπων, δεν γνωρίζει εθνικά σύνορα, με την έννοια ότι λόγω των δυνατοτήτων που προσφέρει το διαδίκτυο, μπορούν να αλληλεπιδράσουν άνθρωποι από όλο τον κόσμο την ίδια χρονική στιγμή κάτι το οποίο οι χιλιομετρικές αποστάσεις και τα φυσικά εθνικά σύνορα καθιστούν αδύνατο. Το διαδίκτυο δημιουργεί ένα διαφορετικό πεδίο δράσης επανανοηματοδοτώντας σε μεγάλο βαθμό ό,τι μέχρι σήμερα θεωρείται φυσικό και δεδομένο. Στις ενότητες που ακολουθούν διερευνάται και αναλύεται πώς το έθνος εμφανίζεται μέσα από την προβολή των Anonymous και τι είδους χώρος και με τι χαρακτηριστικά εντέλει διαμορφώνεται.

7.6.1 Ο «Anonymous» κόσμος

Καθώς λοιπόν οι Anonymous αξιοποιούν τη δυνατότητα που τους δίνει το διαδίκτυο για ταυτόχρονη και μαζική παρουσία σε διάφορα μέρη του κόσμου, αλλά και με τη φυσική παρουσία στον ορατό δημόσιο χώρο με τη χρήση της μάσκας, το κίνημα των Anonymous ξεπερνάει τα στενά τοπικά όρια μιας χώρας και εξαπλώνεται στον κόσμο. Στα αποσπάσματα που ακολουθούν η παγκοσμιότητα των Anonymous γίνεται ορατή τόσο μέσα από τις αναφορές στο μεγάλο αριθμό διαδηλωτών που εμφανίζονται στα διάφορα μέρη του κόσμου φορώντας τη μάσκα με το πρόσωπο του Guy Fawkes όσο και μέσα από τις αναφορές στις εθνικές ταυτότητες υποκειμένων που συλλαμβάνονται ως μέλη των Anonymous. Αυτές αναδεικνύουν μια εθνική ποικιλία, γεγονός που σχετίζεται με το διαδίκτυο και τις δυνατότητες που προσφέρει αυτό στο ξεπέρασμα των εθνικών συνόρων.

Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται και μια προσπάθεια από τα διεθνή δημοσιεύματα να τους εντάξουν σε συγκεκριμένα εθνικά πλαίσια, παρόμοια με αυτή που συναντήσαμε στην ελληνική περίπτωση και η οποία μπορεί να ερμηνευθεί ως μια προσπάθεια ελέγχου και ενσωμάτωσής τους σε ένα κανονικοποιητικό πλαίσιο.

Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της ηλεκτρονικής έκδοσης της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία* (13/11/2011) που ακολουθεί προβάλλεται ο ιδιαίτερα διευρυμένος και ως εκ τούτου μαζικός χαρακτήρας των Anonymous, μέλη των οποίων, εκκινώντας από το διαδίκτυο, με σύμβολο τη μάσκα του Guy Fawkes, συναντώνται σε διάφορα μέρη του πλανήτη. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Σε βίντεο-μανιφέστο τους όρισαν την 15η Ιουνίου ως την ημέρα έναρξης ενός «Σχεδίου» δράσης για την αλλαγή καλώντας τους ονειροπόλους και όσους δεν ανέχονται πια την αδικία και απληστία του συστήματος να συστρατευτούν. «Η αντίσταση άρχισε. Κηρύσσουμε τον πόλεμο στο σύστημα». Γι' αυτό και τους συναντάμε παντού και η μάσκα τους ξεχωρίζει σε κάθε διαδήλωση στον κόσμο. Από την Τυνησία και την Αίγυπτο κατά των δικτατόρων ή τις μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις που αγνοούν τη βούληση των πολιτών τους για την οποία ανάρτησαν ως τη Συρία, σε ιστότοπους της κυβέρνησης Άσαντ μηνύματα για τους 2.316 νεκρούς της καταστολής της εξέγερσης. Ή την Ελλάδα, όπου σε βίντεό τους της 4ης Ιουλίου μιλούν για το πείραμα των «οικονομικών του Ράιχ» που δοκιμάζεται στη χώρα μας.

Από το παραπάνω απόσπασμα αναδεικνύεται μια σύζευξη ανάμεσα στον κόσμο του διαδικτύου και στον κόσμο που δραστηριοποιείται στο χώρο εκτός αυτού φανερώνοντας την αλληλεπίδραση των δύο κόσμων, αλλά και ταυτόχρονα είναι ακριβώς αυτή η ταυτόχρονη αλληλεπίδραση που συμβάλλει στη θέασή τους ως κάτι το όχι και τόσο διαφορετικό εντέλει. Στο πλαίσιο αυτό οι διαδικτυακοί Anonymous εμφανίζονται να απευθύνουν κάλεσμα συστράτευσης στον πόλεμο ενάντια στο σύστημα. Η λέξη «ονειροπόλοι» προσδίδει εκτός από ένα ρομαντισμό στα υποκείμενα και μια μη ρεαλιστική προσέγγιση της πραγματικότητας συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη διαμόρφωση μιας εικόνας στην οποία τα υποκείμενα που συμμετέχουν στις δράσεις των Anonymous αναπαριστώνται να μην έχουν και τόσο μεγάλη επαφή με την πραγματικότητα. Ταυτόχρονα, καλούνται και αυτοί που χαρακτηρίζονται ως ενάντιοι στην εξουσία και στο σύστημα προσδίδοντάς τους με αυτόν την αναφορά έναν αντιεξουσιαστικό χαρακτήρα. Παράλληλα, οι δύο

χαρακτηρισμοί βρίσκονται σε μια σχέση αλληλεπίδρασης δημιουργώντας την εικόνα ότι οι ενέργειες των Anonymous είναι ως ένα βαθμό ανεδαφικές γιατί δεν είναι γειωμένες με την πραγματικότητα.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς το κάλεσμα για «συστράτευση σε πόλεμο» ενάντια στην εξουσία προβάλλεται ως κάτι το πολύ γενικό, αναδεικνύοντας μια υπερβολή στα λεγόμενα τους, η οποία κινείται στην κατεύθυνση της απομυθοποίησης της δυναμικής, αλλά και των δυνατοτήτων των Anonymous.

Σε αυτό το κάλεσμα για πόλεμο ενάντια στο σύστημα αποδίδεται το γεγονός ότι η συγκεκριμένη μάσκα συναντάται «σε κάθε διαδήλωση στον κόσμο» αναδεικνύοντας το μέγεθος της επέκτασης, της επιρροής και του ασπασμού της συγκεκριμένης ιδέας. Στη δημιουργία της αντίληψης αυτής συνηγορούν οι αναφορές σε χώρες όπως η «Αίγυπτος», η «Τυνησία», οι «ευρωπαϊκές δυνάμεις, η Συρία και τέλος η Ελλάδα, στην αναφορά των οποίων αναδεικνύεται και ο λόγος για τον οποίον διαδηλώνουν και «πολεμούν» το σύστημα. Με αυτόν τον τρόπο μέσα από την παγκοσμιότητα της απήχησης του μηνύματος των Anonymous αναδεικνύεται εντέλει ο τοπικός χαρακτήρας του πολέμου αυτού, ο οποίος ασπάζεται ως ένα βαθμό τις πολιτικές ιδέες των Anonymous.

Αυτή η παγκοσμιότητα του κινήματός τους προκύπτει και στη συνέχεια στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *Βήματος* (28/11/2012), όπου ένα ενεργό μέλος των Anonymous, ο Commander X, αναφέρεται στον αριθμό των Anonymous παγκοσμίως. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Σήμερα, περίπου 100.000 άνθρωποι ανά τον κόσμο είναι anonymous και μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό εξ αυτών είναι χάκερ, όπως ισχυρίζεται ο Commander X, σύμφωνα με στοιχεία που έχει στη διάθεσή του. Το περιοδικό «Time» συμπεριέλαβε τους Anonymous στην ετήσια λίστα του με τους «100 πιο ισχυρούς ανθρώπους στον κόσμο».

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα οι Anonymous φέρονται να είναι «100.000» διασκορπισμένοι σε όλο τον κόσμο, γεγονός που τους προσδίδει παγκόσμια διάσταση. Στη συνέχεια σε άλλο απόσπασμα δίνεται διαφορετικός αριθμός μελών, γεγονός που δείχνει ότι είναι δύσκολη η καταμέτρησή τους. Στο παρόν απόσπασμα, η συγκεκριμένη αναφορά μπορεί σε ένα πρώτο επίπεδο να εκληφθεί ως μια προσπάθεια επίδειξης δύναμης, αλλά αν αναλογιστεί κανείς τον αριθμό αυτό σε

σχέση με τον συνολικό πληθυσμό της Γης που είναι 7.210.000.000⁵⁷ φαντάζει πραγματικά μικρός αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την περιορισμένη απεύθυνση του συγκεκριμένου κινήματος σε παγκόσμιο επίπεδο και λειτουργώντας τρόπο τινά καθησυχαστικά για τις πραγματικές διαστάσεις που έχει. Παράλληλα, η επισήμανση που γίνεται ότι «ένα πολύ μικρό ποσοστό εξ αυτών είναι χάκερ» φανερώνει ότι το κίνημα αυτό έχει μια πιο διευρυμένη απήχηση ανεξάρτητα από δυνατότητες σε διαδικτυακό επίπεδο.

Ταυτόχρονα, η παγκόσμια ισχύς τους διαφαίνεται και από το γεγονός ότι αυτή αναγνωρίζεται από ένα έγκυρο αμερικάνικο περιοδικό το *Time* καθώς όπως αναφέρεται βρίσκεται στη λίστα με τους «100 πιο ισχυρούς ανθρώπους στον κόσμο». Το αντιφατικό και άξιο λόγου στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι ότι οι Anonymous δεν είναι ένας άνθρωπος και σαφώς δεν εμφανίζονται ως τέτοιοι. Αυτό προκύπτει και από τα στοιχεία που δίνει το μέλος τους, Commander X, ότι είναι 100.000. Ωστόσο, εδώ οι Anonymous λογίζονται για ένα πρόσωπο, για έναν άνθρωπο, αυτόν που κρύβεται πίσω από τη μάσκα του Guy Fawkes. Άρα, ένα από τα πιο ισχυρά πρόσωπα του κόσμου, μπορεί να θεωρηθεί το συγκεκριμένο πρόσωπο, δηλαδή η μάσκα. Εξάλλου χαρακτηριστικά στο συγκεκριμένο τεύχος του περιοδικού *Time*, όπου παρουσιάζονται οι 100 πιο ισχυροί άνθρωποι στον κόσμο, το εξώφυλλο είναι η μάσκα του Guy Fawkes.

Τόσο η αναφορά στον πιθανολογούμενο παγκόσμιο αριθμό των Anonymous από ένα μέλος τους, όσο και η ένταξη του συγκεκριμένου προσώπου στη λίστα με τους 100 ισχυρότερους ανθρώπους στον κόσμο από ένα περιοδικό με παγκόσμια αναγνωσιμότητα αναδεικνύει ως ένα βαθμό, καταρχήν τη δυναμική του συγκεκριμένου κινήματος. Αυτό αποκτά στην κυριολεξία παγκόσμιες διαστάσεις αναγνώρισης, τόσο από τους απλούς ανθρώπους που βγαίνουν στις διαδηλώσεις φορώντας τη μάσκα του Guy Fawkes όσο και από μηχανισμούς προβολής, όπως είναι ένα ιστορικό περιοδικό σαν το *Time*. Αυτή, όμως η επισήμανση που έγινε νωρίτερα με τη σύγκριση ανάμεσα στο φερόμενο αριθμό των Anonymous και το συνολικό πληθυσμό της γης σε συνδυασμό με την αναφορά ότι η μάσκα Guy Fawkes συμπεριλήφθηκε στο ετήσιο αφιέρωμα του περιοδικού *Time* για τους «100 ισχυρότερους ανθρώπους στον κόσμο», λειτουργεί στην κατεύθυνση της θέασής

⁵⁷ International Programs Center - census.gov: <http://www.census.gov/population/international/>

τους ως κάτι το οποίο έχει περιορισμένες διαστάσεις και απήχηση παρά την παγκοσμιότητα που φέρει και διατυμπανίζει. Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται να είναι περισσότερο ελέγξιμο από ότι φαίνεται.

Στη συνέχεια, σε απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της ηλεκτρονικής έκδοσης της εφημερίδας *Ελευθεροτυπίας* (12/12/2010), προβάλλεται η παγκόσμια εμφάνιση και παρουσία των Anonymous τόσο στο διαδίκτυο όσο και στον εξωτερικό κόσμο, αλλά και στο περιεχόμενο της δράσης τους. Διαβάζουμε πιο συγκεκριμένα:

«Το γεγονός παραμένει, ότι οι Anonymous σε όλον τον κόσμο ακόμη διαδηλώνουν μέσω διαδικτύου και συμμετέχουν σε αυθόρμητες διαδηλώσεις σε διάφορα μέρη του πλανήτη».

Η φράση «διαδηλώνουν μέσω διαδικτύου» φέρνει μια νέα διάσταση στον τρόπο διαμαρτυρίας των υποκειμένων. Καθώς η διαδήλωση είθισται να γίνεται στον ορατό δημόσιο χώρο και καθώς το διαδίκτυο προβάλλεται να χρησιμοποιείται για αυτή την επιτέλεση αυτής της διαδικασίας, αυτός γίνεται αντιληπτός ως ένας ενεργό και αναπόσπαστο κομμάτι του δημόσιου χώρου. Ταυτόχρονα ο δημόσιος χώρος αποκτά και άλλο ένα πεδίο δράσης των υποκειμένων. Η φράση «συμμετέχουν σε αυθόρμητες διαδηλώσεις σε διάφορα μέρη του πλανήτη» δείχνει αφενός την εμφάνισή τους στον ορατό δημόσιο χώρο, η οποία γίνεται πάντα με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά τους. Το επίθετο «αυθόρμητες» που χρησιμοποιείται ως επιθετικός προσδιορισμός στις διαδηλώσεις φανερώνει ότι δεν έχει προηγηθεί κανένας σχεδιασμός αυτών επιβεβαιώνοντας με αυτόν τον τρόπο την απουσία κάποιας ηγετικής μορφής, αλλά και κάποιας οργανωτικής δομής, η οποία σχεδιάζει και προωθεί μια κίνηση από τα πάνω προς τα κάτω. Αυτή η απουσία οργάνωσης δεν φαίνεται να αποτελεί εμπόδιο στην ευρύτητα του συγκεκριμένου κινήματος καθώς, όπως σημειώνεται, είναι ταυτόχρονη ή και όχι η παρουσία μελών των Anonymous σε «διάφορα μέρη του πλανήτη».

Ένα άλλο στοιχείο που εντοπίζεται στα δημοσιεύματα και το οποίο αναδεικνύει αυτή την πλανητική δραστηριοποίηση των Anonymous είναι οι συλλήψεις των μελών τους. Παρακάτω στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της εφημερίδας *Καθημερινή* (6/8/2011) γίνεται αναφορά στις συλλήψεις μελών των Anonymous σε διάφορα μέρη του κόσμου. Αντίστοιχη αναφορά γίνεται

και στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *tnxs* (3/2/2012), που προαναφέρθηκε, με την προσθήκη εκτιμήσεων αναφορικά με τον αριθμό των μελών των Anonymous. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε παρακάτω:

Στις 20 Ιουλίου συνελήφθησαν στις ΗΠΑ 14 άτομα κατηγορούμενα για συμμετοχή στους Anonymous και για την επίθεση στην ιστοσελίδα PayPal. Μέλη της ίδιας ομάδας έχουν επίσης συλληφθεί σε Μ. Βρετανία, Τουρκία, Ιταλία, Ολλανδία και αλλού.

Και στο άλλο δημοσίευμα διαβάζουμε:

Από το 2010 έως σήμερα, έχουν γίνει περισσότερες από 60 συλλήψεις ατόμων στην Τουρκία, στην Αυστραλία, στην Δανία, στις ΗΠΑ και στο Λονδίνο που οι αρχές υποστηρίζουν ότι ανήκουν στους «Anonymous». Ωστόσο, το κίνημα των «χακτιβιστών» μετρά - σύμφωνα με εκτιμήσεις- σχεδόν ένα εκατομμύριο μέλη διεθνώς που συνεχίζουν να δρουν, με τους δικούς τους τρόπους, υπέρ της ελεύθερης έκφρασης ιδεών και πληροφόρησης στο διαδίκτυο, αλλά και έξω από αυτό.

Στο πρώτο απόσπασμα από την *Καθημερινή* γίνεται αναφορά σε πέντε διαφορετικές χώρες «ΗΠΑ, Μ. Βρετανία, Τουρκία, Ιταλία, Ολλανδία» ενώ υπάρχει και η αοριστία «αλλού», η οποία δεν παραπέμπει σε ένα συγκεκριμένο μέρος. Από αυτήν την πολλαπλή εθνική αναφορά προκύπτει ότι οι Anonymous βρίσκονται και δραστηριοποιούνται σε διάφορα μέρη του κόσμου.

Στο δεύτερο απόσπασμα γίνεται, επίσης, αναφορά στον αριθμό «60» των συλλήψεων μελών των Anonymous. Τα μέρη όπου έχουν πραγματοποιηθεί αυτές οι συλλήψεις είναι η Τουρκία, η Αυστραλία, η Δανία, οι ΗΠΑ και το Λονδίνο. Από αυτό γίνεται φανερό ότι η ύπαρξη των Anonymous αποτελεί ένα ευρύ παγκόσμιο δίκτυο. Αφού προηγείται η αναφορά στις συλλήψεις, ακολουθεί η αναφορά στον αριθμό των μελών σύμφωνα με εκτιμήσεις. Η λέξη «ωστόσο» που χρησιμοποιείται για να εισάγει την πληροφορία αναφορικά με τον αριθμό των μελών των Anonymous λειτουργεί αντιθετικά ως προς τον αριθμό των συλλήψεων αυτών. Με αυτόν τον τρόπο η αναφορά στο γεγονός ότι το κίνημα των Anonymous «μετρά ένα εκατομμύριο μέλη διεθνώς» φανερώνει το μέγεθος του συγκεκριμένου κινήματος ενώ το επίρρημα «διεθνώς» μέσα στη φράση του προσδίδει ένα παγκόσμιο χαρακτήρα.

Η αναφορά στον εκτιμώμενο αριθμό Anonymous έρχεται σε αντίθεση, όπως προαναφέραμε, με την προηγούμενη αναφορά για τον αριθμό αυτών στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Βήματος* (28/11/2012), στο οποίο ο αριθμός ανερχόταν, σύμφωνα με μέλος των Anonymous στους (100.000). Η απόκλιση στον αριθμό είναι αρκετά μεγάλη φανερώνοντας ότι ο αριθμός των Anonymous δεν μπορεί να εκτιμηθεί από κανέναν, ακόμη και από ένα φερόμενο ως μέλος αυτών, γεγονός που μπορεί να αποδοθεί στον τρόπο δράσης τους. Επίσης, κάθε έντυπο, αναλόγως του χαρακτήρα του (συντηρητικό ή προοδευτικό) ή των περιστάσεων (έχει πραγματοποιηθεί κάποια επίθεση, επίκειται κάποια επίθεση ή επικρατεί ησυχία) μπορεί να αναφερθεί στους Anonymous με διαφορετικό τρόπο αναδεικνύοντας τη συμβολή των MME στο ήδη διαμορφωμένο πολιτικό σκηνικό.

Επιπλέον, το περιεχόμενο της δράσης τους προβάλλεται να μην περιορίζεται μόνο στο διαδίκτυο αλλά και να «απλώνεται» και «έξω από αυτό». Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ο πολιτικός χαρακτήρας του κινήματος των Anonymous, οποίος δεν περιορίζεται μόνο στο πεδίο από το οποίο ξεκίνησαν αλλά επεκτείνεται και στον ορατό δημόσιο χώρο.

Στη συνέχεια στο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Guardian* (8/9/2012), γίνεται αναφορά στις συλλήψεις μελών Anonymous, στην Αμερική, στην Αγγλία και την Ιρλανδία επισημαίνοντας ότι ο μεγαλύτερος αριθμός μελών Anonymous εντοπίστηκε σε δύο γείτονες χώρες, την Αγγλία και την Ιρλανδία, τοποθετώντας τους με αυτόν τον τρόπο σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο και προσδίδοντας τους ως ένα βαθμό έναν ορισμένο εθνικό χαρακτήρα. Διαβάζουμε παρακάτω:

Το FBI είχε συλλάβει ένα μέλος της LulzSec στη Νέα Υόρκη, έναν 28άχρονο Πουερτορικανό, πατέρα δύο παιδιών που ονομαζόταν Hector Xavier Monsegur, γνωστό διαδικτυακά ως «Sabu» και τον χρησιμοποίησαν ως πληροφοριοδότη τους. Και, ίσως, το πιο περίπλοκο από όλα είναι ότι η μεγάλη πλειοψηφία των βασικών παικτών φαίνεται να ζει στη Βρετανία ή στην Ιρλανδία.

Στο παραπάνω απόσπασμα είναι χαρακτηριστική η πλήρης αναφορά στην ταυτότητα του συλληφθέντος μέλους των Anonymous. Ξεκινάει με τον τόπο σύλληψης του, τη «Νέα Υόρκη», συνεχίζει με την αναφορά στην ηλικία του «28άχρονο», στην καταγωγή του «Πουερτορικανός» καθώς και στο γεγονός ότι είναι

«πατέρας δύο παιδιών». Τέλος, καταλήγει με την αναφορά στην εκτός του διαδικτύου ταυτότητά του «Hector Xavier Monsegur», αλλά και με τη διαδικτυακή του ταυτότητα «Sabu». Η αποκάλυψη τόσο της επίσημης όσο και της διαδικτυακής-ανώνυμης ταυτότητάς του φανερώνει την επιθυμία για την αποκάλυψη του πλήρους προφίλ ενός μέλους των Anonymous, για το οποίο μέχρι τότε τίποτα δεν ήταν γνωστό. Ταυτόχρονα, η αναφορά, κυρίως, στην πραγματική του ταυτότητα δείχνει ότι ένα μέλος των Anonymous πέρα από τη διαδικτυακή ζωή του, έχει μια απολύτως κανονική και ομαλή ζωή, όπως προκύπτει και από την αναφορά ότι είναι «πατέρας δύο παιδιών».

Εκτός από την πλήρη αναφορά στην ταυτότητα του μέλους των Anonymous, στην κατακλείδα του αποσπάσματος δίνεται μια επιπλέον πληροφορία αναφορικά με την εθνική προέλευση της πλειοψηφίας των Anonymous, έτσι όπως αποκαλύφθηκε από την έρευνα του FBI. Σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία, η πλειονότητα των μελών των Anonymous, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο απόσπασμα «φαίνεται να ζει στη Βρετανία ή στην Ιρλανδία». Ανεξάρτητα με το πώς μπορεί να εξηγείται μια τέτοια πληροφορία, το γεγονός, δηλαδή, ότι σε δύο γειτονικές χώρες εντοπίζεται ο μεγαλύτερος αριθμός Anonymous, δίνει ένα εθνικό προσανατολισμό και μια εθνική ταυτότητα στα μέλη των Anonymous.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος από την *Guardian* (8/9/2012) και στην προσπάθεια να εξηγηθεί αυτό το υψηλό ποσοστό μελών στη Μεγάλη Βρετανία και στην Ιρλανδία, από την εφημερίδα, ζητείται η γνώμη μιας Καθηγήτριας Πανεπιστημίου, της Gabriella Coleman, η οποία εμφανίζεται ως «ειδική» αναφορικά με το ζήτημα των Anonymous. Πιο χαρακτηριστικά διαβάζουμε:

Η Gabriella Coleman, τους έχει μελετήσει από τη στιγμή που εμφανίστηκαν ως μια νέα πολιτική δύναμη το 2008 και λέει ότι δεν είναι σύμπτωση ότι τόσες πολλές συλλήψεις ήταν βρετανικής και ιρλανδικής εθνικότητας. Οι Anonymous είναι μια μεγάλη, νέα, ελάχιστα κατανοητή παγκόσμια δύναμη που ειδικεύεται στην «υπέρ-συντονισμένη motherfuckery», όπως το έθεσε μια από τις επαφές της Coleman. Και ελκύει πολλούς Βρετανούς ακόλουθους.

Η Coleman εμφανίζεται ως βαθιά γνώστρια της δράσης των Anonymous, όπως προκύπτει από τη φράση ότι τους μελετάει από τη «στιγμή που εμφανίστηκαν».

Η προσέλευση ατόμων ιρλανδικής και βρετανικής καταγωγής αποδίδεται στον όρο «υπερσυντονισμένη motherfuckery⁵⁸». Πρόκειται για μια φράση που δίνει ταυτότητα στους Anonymous και η οποία προήλθε από τους ίδιους. Αυτή η φράση αποδίδει ένα συγκεκριμένο χαρακτήρα, αρνητικό εκ πρώτης όψεως καθώς εμπεριέχει την υβριστική λέξη (motherfuckery), η οποία προβάλλεται ως ένα χαρακτηριστικό που παρατηρείται συγκεκριμένα στους Βρετανούς και στους Ιρλανδούς και το οποίο αναπαρίσταται να είναι ο λόγος για τον οποίο οι Anonymous έχουν απήχηση στις συγκεκριμένες εθνικότητες. Αυτή η αναφορά σε συγκεκριμένα εθνικά χαρακτηριστικά σε συνδυασμό με την αναφορά στις χώρες «Βρετανία» και «Ιρλανδία» αφενός δημιουργεί μια στερεοτυπική εθνική εικόνα και αφετέρου προσδίδει και εθνική ταυτότητα στου Anonymous.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος της *Guardian* (8/9/2012) δίνεται περεταίρω έμφαση στην απήχηση που έχει το κίνημα των Anonymous συγκεκριμένα στους Βρετανούς. Αυτή τη φορά αξιοποιείται η γνώση μια Αγγλίδας δημοσιογράφου, της *Parry Olson*, που και αυτή έχει διεισδύσει στο χώρο των Anonymous. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Στα δωμάτια επικοινωνίας όπου οι Anonymous συναντώνται, η *Parry Olson*, μια Λονδρέζα δημοσιογράφος συνεργάτιδα του περιοδικού *Forbes*, βρήκε τη βρετανική σύνδεση αυτονόητη. «Και», δηλώνει, «μπορείς απλά να δεις πολλούς ανθρώπους να μιλάνε για βρετανικά πράγματα, βρετανικά τηλεοπτικά προγράμματα, μιλάνε με αγγλική προφορά. Θα μπορούσες να πεις ότι είναι Βρετανοί.

Οι αναφορές στην εθνικότητα στο συγκεκριμένο απόσπασμα ξεκινάνε από την αναφορά στην εθνικότητα της δημοσιογράφου «Λονδρέζα». Στη συνέχεια η ίδια επιβεβαιώνει τον βρετανικό χαρακτήρα των Anonymous, έτσι όπως τον είδε να ξετυλίγεται στις αίθουσες συνομιλίας τους. Η συγκεκριμένη δημοσιογράφος, αναφορικά με τα στοιχεία της έρευνας του FBI, δεν βρίσκεται προ εκπλήξεως όπως φανερώνεται μέσα από τη χρήση του επιθέτου «αυτονόητη» για τη σύνδεση μεταξύ Anonymous και Βρετανών.

⁵⁸ Η λέξη «motherfuckery» είναι μια υβριστική λέξη, η οποία στα ελληνικά μπορεί να αποδοθεί ως η πράξη ή η κατάσταση του να είναι κάποιος κάθαρμα. Η χρησιμοποίηση τέτοιων φράσεων και εκφράσεων από τους Anonymous έγκειται στο γεγονός ότι διακατέχονται από μια κουλτούρα γραφής και έκφρασης, η οποία χαρακτηρίζεται από χιούμορ/σάτιρα, τη διακωμώδηση των κυρίαρχων ηθικών κανόνων έκφρασης και από ένα γενικότερο πνεύμα ελευθεριότητας. Για τη χρήση τέτοιων εκφράσεων έχουν χαρακτηριστεί, όπως θα δούμε και παρακάτω, ως σεξιστές.

Η λέξη «βρετανικός» παραπέμποντας άμεσα στην αγγλική καταγωγή χρησιμοποιείται στο συγκεκριμένο παράθεμα τέσσερις φορές, αλλά και η κατακλείδα του αποσπάσματος ότι δηλαδή οι Anonymous είναι «Βρετανοί», λειτουργεί στην κατεύθυνση της απόδοσης στη συγκεκριμένη κοινότητα βρετανική εθνική ταυτότητα. Αυτή η επίμονη προσπάθεια απόδοσης συγκεκριμένων εθνικών χαρακτηριστικών, η οποία μπορεί να επισημανθεί στα τελευταία αποσπάσματα λειτουργεί στην κατεύθυνση αφενός της συγκεκριμενοποίησης και της χωρικής οριοθέτησης των Anonymous, αλλά και στην ένταξη τους σε ένα κανονικοποιητικό και σε μεγάλο βαθμό ελεγχόμενο πλαίσιο, μειώνοντας, ταυτόχρονα, τον παγκόσμιο χαρακτήρα τους.

Οι ίδιοι οι Anonymous, όμως στα μηνύματα τους, προβάλλονται να υιοθετούν μια διαφορετική στάση που παραπέμπει σε μια οικουμενική αντίληψη για τον κόσμο και τα έθνη. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το ντοκιμαντέρ «*Στρατιώτες δίχως όνομα*» (21/03/2012-04/04/2012), στο οποίο έγινε αναφορά και προηγουμένως, συμπεριλαμβάνεται στην ύλη του αναφορικά με τους Anonymous ένα μήνυμα των Anonymous, το οποίο απευθύνεται σε ολόκληρο τον κόσμο, φανερώνοντας μια διάθεση οικουμενικότητας και παγκοσμιότητας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Χαίρετε λαοί του κόσμου. Αφήστε με να συστηθώ ως Anonymous και μόνο ως Anonymous, γιατί δεν είμαι τίποτε άλλο παρά μια ιδέα. Μια ιδέα για έναν ελεύθερο κόσμο, χωρίς καταπίεση».

Ο χαιρετισμός τους στην αρχή του παραθέματος, απευθύνεται στους «λαούς του κόσμου». Η λέξη «λαός», σύμφωνα με το μήνυμα των Anonymous, συμπεριλαμβάνει κάθε πολίτη ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής και αυτό ενισχύεται ακόμη περισσότερο από τη γενική κτητική «του κόσμου» στο τέλος, εννοώντας ότι οι λαοί ανήκουν στον κόσμο και όχι σε κάποιο έθνος ξεχωριστά και συγκεκριμένα. Με αυτόν τρόπο δίνεται μια πρώτη εντύπωση για τον τρόπο που προσεγγίζουν τον κόσμο.

Στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας ενικό πρόσωπο ο εκφωνητής του μηνύματος ζητάει να του επιτραπεί να δηλώσει την ταυτότητά του. Δεν δηλώνει τίποτα άλλο από Anonymous. Δεν αναφέρει, δηλαδή, ονοματεπώνυμο, φύλο ή εθνική καταγωγή ή κάποιο άλλο χαρακτηριστικό που συνηθίζουμε να χρησιμοποιούμε ως σημείο αναγνώρισης ενός υποκειμένου. Επιπλέον, όπως αναφέρεται στο μήνυμα είναι

Anonymous γιατί είναι μια ιδέα, προσδίδοντας στις ιδέες την απελευθέρωση από διάφορα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Και αυτή η αντίληψη ενισχύεται ακόμη περισσότερο στη συνέχεια με τη σύνδεση της ιδέας με έναν «ελεύθερο κόσμο», στον οποίο, όπως σημειώνεται δεν θα υπάρχει καταπίεση. Με αυτό το μήνυμα, οι Anonymous επιχειρούν να τοποθετηθούν τόσο οι ίδιοι όσο και τα υποκείμενα στα οποία απευθύνονται, ως πολίτες όχι ενός συγκεκριμένου έθνους, αλλά ως πολίτες του κόσμου.

Στο ίδιο ντοκιμαντέρ παρατίθεται η φωτογραφία⁵⁹, η οποία δείχνει την αντίληψη των Anonymous για την καταγωγή προσδίδοντας μια διαφορετική διάσταση στον τρόπο πρόσληψης της καταγωγής, όπως φανερώνει η φράση «είμαστε από το ίντερνετ». Στη φωτογραφία αυτή εμφανίζεται κάποιος που φοράει μάσκα του Guy Fawkes και κρατάει ένα χαρτί που επάνω γράφει «Μην ανησυχείτε, είμαστε από το ίντερνετ». Αυτό το μήνυμα, ενέχοντας μια περιπαιχτική διάθεση, η οποία συνεπικουρείται και από την ειρωνική εικόνα της μάσκας, φανερώνει ότι αυτοί που ασπάζονται τις ιδέες των Anonymous δηλώνουν ότι το σημείο εκκίνησης και αναφοράς τους είναι το διαδίκτυο. Αυτό, μέσα από τις δυνατότητες δικτύωσης που δίνει στους ανθρώπους, ως ένα βαθμό μπορεί να θεαθεί ως ένας εικονικός μεν τόπος δε, στον οποίο η εθνική καταγωγή δεν φαίνεται να διαδραματίζει κάποιο ρόλο στον τρόπο που κινούνται, δραστηριοποιούνται και επικοινωνούν τα υποκείμενα. Επιπλέον, η προτροπή «μην φοβάστε» η οποία συνοδεύει τη φράση «είμαστε από το διαδίκτυο» είναι δυνατόν να εκληφθεί ως ένας υπαινιγμός για το ότι αν ήταν φορείς μιας συγκεκριμένης εθνικής καταγωγής τότε θα έπρεπε να φοβούνται, γιατί τότε το διακύβευμα θα ήταν διαφορετικής φύσεως.

Συμπερασματικά

Γενικά από τα δημοσιεύματα αναγνωρίζεται μια παγκοσμιότητα του κινήματος των Anonymous τόσο μέσα από την αναφορά στον τεράστιο αριθμό μελών που απαριθμούν σε διάφορα μέρη του πλανήτη, έτσι όπως προκύπτει τόσο από τις εμφανίσεις διαδηλωτών με τη μάσκα του Guy Fawkes σε διαδηλώσεις που γίνονται στην Αμερική, στην Ευρώπη, στην Αυστραλία. Παράλληλα, αυτό δηλώνεται και μέσα από τις συλλήψεις μελών των Anonymous σε διάφορα μέρη του κόσμου.

⁵⁹Βλέπε τη φωτογραφία 9.4.10 στο παράρτημα.

Με βάση αυτές τις πληροφορίες μπορεί να εξαχθεί ως συμπέρασμα η τεράστια παγκόσμια απήχηση του συγκεκριμένου κινήματος.

Αν και γενικά παρατηρείται μια τάση για μη συγκεκριμενοποίηση της εθνικής ταυτότητας, σε δημοσιεύματα αναφορικά με την αναγνώριση μελών Anonymous στη Βρετανία, υφέρπει μια τάση για απόδοση συγκεκριμένης εθνικής ταυτότητας. Η αναγνώριση από τα ΜΜΕ μιας εθνικής ταυτότητας για τα μέλη των Anonymous μπορεί να αναγνωστεί ως μια προσπάθεια ένταξης του υποκειμένου Anonymous στο πλαίσιο μιας κανονικότητας, που η υιοθέτηση της ταυτότητας Anonymous, είναι δυνατό να θεωρηθεί, ως ένα βαθμό, απειλητική για το συγκεκριμένο πλαίσιο.

Παράλληλα, διαπιστώνουμε, έτσι όπως προκύπτει από το μήνυμα των ίδιων των Anonymous, η ανάδυση μιας νέας ταυτότητας, αυτής του Anonymous, η οποία, όπως διατείνονται, δεν είναι τίποτα άλλο από μια «ιδέα για έναν ελεύθερο κόσμο», θέτοντας ταυτόχρονα στο περιθώριο την εθνική ταυτότητα που θα μπορούσε να λειτουργήσει με περιοριστικό τρόπο για τον άνθρωπο και την ελευθερία του. Αυτό προκύπτει και από τον χαιρετισμό τους απευθυνόμενοι στον κόσμο ως «λαοί του κόσμου». Αυτό είναι το μήνυμα με το οποίο συστήνονται στον κόσμο και ενώ είναι άνθρωποι, συστήνονται ως μια ιδέα, δίνοντας στην ύπαρξή τους μια ιδεαλιστική οπτική και κάτι που ξεπερνάει μια απλή σύσταση που θα είχε ονοματεπώνυμο και θα παρέπεμπε με αυτόν τον τρόπο στο έθνος και στο φύλο.

7.7 Η έμφυλη διάσταση

Η έμφυλη διάσταση στην περίπτωση των Anonymous αναδεικνύεται μέσα από την εμφάνισή τους, δηλαδή, από τη μάσκα με το ανδρικό πρόσωπο, το ακέφαλο σώμα που φοράει κοστούμι, αλλά και μέσα από την κριτική που ασκείται στο λόγο που χρησιμοποιούν τόσο στη μεταξύ τους ενδοεπικοινωνία όσο και στην απεύθυνσή τους στον εξωτερικό κόσμο. Με αυτόν τον τρόπο καταδεικνύεται ότι η ανάδειξη του φύλου αποτελεί ένα ρυθμιστικό παράγοντα στην κατεύθυνση της αναπαραγωγής και ισχυροποίησης της έμφυλης διάκρισης ακόμα και από υποκείμενα που έχουν κρυμμένα τα πρόσωπά τους.

7.7.1 Η ανάδυση της αρρενωπότητας

Στα αποσπάσματα που ακολουθούν η ανάδυση και η απόδοση της αρρενωπότητας στους Anonymous πραγματοποιείται καταρχήν μέσα από την αναφορά στη μάσκα, η οποία φέρει αρσενικά χαρακτηριστικά. Ακολουθεί η αναφορά στις συλλήψεις των μελών των Anonymous, οι οποίοι είναι όλοι άνδρες και καταλήγει με τον τρόπο απεύθυνσης των Anonymous συγκεκριμένα στον ελληνικό λαό χρησιμοποιώντας το αρσενικό γένος. Αυτοί οι τρόποι αναδεικνύουν τις πολλαπλές οδούς, μέσω των οποίων η ανδρική εικόνα κυριαρχεί αναπαράγοντας τις έμφυλες σχέσεις που βασίζονται στη διάκριση άνδρας-γυναίκα. Το φύλο, όπως και το έθνος στις προηγούμενες ενότητες, «επιστρατεύεται» προκειμένου να αναδειχθούν κυρίαρχες εικόνες, οι οποίες είναι δυνατόν να εντάξουν αυτές τις «αόρατες» και ανώνυμες μορφές σε ένα κανονικοποιητικό πλαίσιο.

Η μάσκα σύμβολο των Anonymous τόσο διαδικτυακά όσο και στο δημόσιο χώρο είναι, όπως έχει αναφερθεί και προηγουμένως, η μάσκα που αναπαριστά το πρόσωπο ενός Άγγλου επαναστάτη, του Guy Fawkes. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα των *TheNew York Times* (27/10/2011) ακολουθεί μια περιγραφή του συγκεκριμένου ιστορικού προσώπου. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Ο Guy Fawkes ήταν Άγγλος, ο οποίος προσπάθησε να ανατινάξει τη Βουλή στις αρχές του 17ου αιώνα ως μέρος μιας συνωμοσίας για να δώσει στους Καθολικούς περισσότερη δύναμη μέσα σε μια προτεσταντική μοναρχία. Απέτυχε, μετά αυτοκτόνησε για να αποφύγει την εκτέλεση, αλλά έγινε ένας Βρετανός λαϊκός ήρωας.

Η μάσκα, η οποία έχει επιλεγεί να φορεθεί και να δώσει πρόσωπο τόσο στους Anonymous όσο και στους απανταχού διαδηλωτές του κόσμου, φέρει το πρόσωπο ενός άνδρα, του Guy Fawkes. Ο Guy Fawkes, όπως αναφέρεται στο δημοσίευμα είναι «Άγγλος» (Englishman) στην καταγωγή. Η αγγλική λέξη (Englishman) λειτουργεί μέσα στο κείμενο emphaticά τόσο ως προς την εθνικότητα του συγκεκριμένου προσώπου όσο και ως προς το φύλο του, το οποίο προκύπτει από την προσθήκη στο τέλος της αγγλικής λέξης (English) της λέξης (man), η οποία θα μπορούσε να παραλειφθεί καθώς ακολουθεί το όνομα Guy Fawkes, το οποίο παραπέμπει εμφανώς σε αρσενικό υποκείμενο. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα λεκτικό πλεονασμό, ο οποίος λειτουργεί ενισχυτικά ως προς τον έμφυλο προσδιορισμό του συγκεκριμένου ήρωα.

Το φύλο του συγκεκριμένου χαρακτήρα σε συνδυασμό με την εθνικότητά του φανερώνεται και στη συνέχεια με την αναφορά ότι ύστερα από την αποτυχημένη προσπάθειά του να ανατινάξει τη Βουλή, αυτοκτόνησε και έγινε ένας «Βρετανός λαϊκός ήρωας». Ειδικά, η προσθήκη «Βρετανός» είναι πλεονασματική καθώς ήδη πιο πριν, όπως επισημάναμε, προσδιορίστηκε η εθνικότητά του. Επίσης, το γεγονός ότι αυτοκτονεί για να αποφύγει την εκτέλεση φανερώνει τη ψυχική δύναμη και το θάρρος, στοιχεία απαραίτητα για ένα επαναστάτη και ιδιαίτερα για έναν άνδρα επαναστάτη. Επίσης, η λέξη «ήρωας» είναι ένα ουσιαστικό, η οποία είναι συνδεδεμένη με τα αρσενικά υποκείμενα συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μιας ιδιαίτερης αρρενωπής εικόνας.

Στη συνέχεια, στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του περιοδικού *Time* (10/8/2011), μέσα από την αναφορά στον ήρωα του κόμιξ και της ταινίας *V for Vendetta*, αναδεικνύεται ο έμφυλος τρόπος προσέγγισης του χαρακτήρα, ο οποίος «μεταπήδησε» στην πραγματικότητα μέσα από τη μάσκα που φοράνε οι Anonymous και οι διαδηλωτές σε ολόκληρο τον κόσμο. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η Natalie Portman υποδύεται την Every, ένα κορίτσι της εργατικής τάξης, η οποία πρέπει να προσδιορίσει αν ο ήρωας της έχει γίνει μια μεγάλη απειλή που μάχεται εναντίον της. Ο Hugo Weaving είναι ο V, ένας μαχητής της ελευθερίας ντυμένος σαν Fawkes που θέλει εκδικηθεί για όσους τον παραμόρφωσαν. Ο Richard Corliss του *Time* τον αποκάλεσε «καταπληκτικό, τολμηρό και στοχαστικό».

Εκ πρώτης όψεως κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι το παραπάνω απόσπασμα δεν μπορεί να σχετιστεί με τους Anonymous καθώς δεν υπάρχει αναφορά σε αυτούς. Η μόνη σύνδεση θα μπορούσε να προκύψει μέσα από την αναφορά στον ήρωα Guy Fawkes. Ωστόσο, η σύνδεση προκύπτει από το γεγονός ότι το απόσπασμα αυτό, αποτελεί ένα κομμάτι του δημοσιεύματος του περιοδικού *Time*, το οποίο εν όψει μιας προαναγγελλθείσας, αλλά μη εκτελεσθείσας επίθεσης των Anonymous στο μέσο κοινωνικής δικτύωση Facebook, κάνει μια αναδρομή στην ιστορική, αλλά και καλλιτεχνική μορφή του Guy Fawkes.

Ο Guy Fawkes προβάλλεται ως ένα ιδιαίτερα αρρενωπό υποκείμενο, όπως προκύπτει από την περιγραφή του ως «μαχητή της ελευθερίας», ως «εκδικητικό», αλλά και μέσα από την πιο ρομαντική περιγραφή του δημοσιογράφου ως «καταπληκτικό, τολμηρό και στοχαστικό». Η προβολή της γυναίκας ηρωίδας του

έργου «Every» ακολουθεί τον στερεοτυπικό τρόπο αναπαράστασης των γυναικών. Χαρακτηριστική είναι η φράση «ήρωας της» δείχνοντας τον παθητικό ρόλο της γυναίκας, η οποία ειρήσθω εν παρόδω, κατά τη διάρκεια της ταινίας σώζεται από τον V. Με αυτόν τον τρόπο προβολής της γυναίκας και σε συνδυασμό με το μαχητικό, επαναστατικό και πολιτικοποιημένο τρόπο προβολής του άνδρα ενισχύεται ακόμη περισσότερο ο αρσενικός χαρακτήρας έτσι όπως αποτυπώνεται στη μάσκα. Η υιοθέτηση αυτής από ένα κίνημα σχετίζεται με το δυναμισμό, τη μαχητικότητα και την επαναστατικότητα του συγκεκριμένου ήρωα, προσδίδοντας, με αυτόν τον τρόπο ως ένα βαθμό, στο συγκεκριμένο κίνημα αρρενωπά χαρακτηριστικά και ταυτίζοντάς το με το πρόσωπο ενός άνδρα.

Παρακάτω στο απόσπασμα από το δημοσίευμα των *The New York Times* (27/10/2011), που έχει προαναφερθεί, αναδεικνύεται ο επαναστατικός και συνάμα ανδρικός χαρακτήρας της μάσκας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η έντονα λευκή μάσκα, με ένα μεφιστοφελικό γυρισμένο προς τα πάνω μουστάκι και ένα λεπτό σαν στιλέτο μούσι, φορέθηκε από τον V, ο ηγέτης χωρίς πρόσωπο στο βιβλίο κόμικ *V for Vendetta*, που ανατρέπει μια μελλοντικά ολοκληρωτική κοινωνία. Το αντικαθεστωτικό μήνυμα αγκαλιάστηκε από τους καταληψίες της Wall Street.

Το μουστάκι και το μούσι, αποτυπωμένα στη μάσκα, της δίνουν ένα ξεκάθαρα ανδρικό χαρακτήρα. Μάλιστα, το μουστάκι χαρακτηρίζεται «μεφιστοφελικό» παραπέμποντας στο Μεφιστοφελή, με το σατανικό χαρακτήρα και την κυνική συμπεριφορά. Ενδεχομένως, χαρακτηρίζεται με αυτόν τον τρόπο γιατί το μουστάκι του ήρωα δεν ακολουθεί την καθοδική πορεία ως είθισται, αλλά την ασυνήθιστη ανοδική κάτι που παραπέμπει σε μια διαβολική εμφάνιση, όχι δηλαδή μια συνηθισμένη. Η συγκεκριμένη περιγραφή της μάσκας αναδεικνύει την αινιγματικότητα του συγκεκριμένου ήρωα, μια αινιγματικότητα η οποία μπορεί να συνδεθεί με την ανωνυμία που εξασφαλίζει η μάσκα και χάρη στην οποία ο V χαρακτηρίζεται ως «ηγέτης δίχως πρόσωπο», αναπαριστώντας με αυτόν τον τρόπο την εξουσία δίχως πραγματικό πρόσωπο, αλλά με μάσκα.

Αυτό το επαναστατικό, όπως προκύπτει μέσα από την αναφορά στην ανατρεπτική του δράση απέναντι σε μια «μελλοντικά ολοκληρωτική κοινωνία» και συνάμα ανδρικό πρόσωπο υιοθετήθηκε, όπως αναφέρεται στην συνέχεια από τους

«καταληψίες της Wall Street» από ένα σύγχρονο κίνημα, το οποίο αντέδρασε με τους δικούς του τρόπους στις σύγχρονες μορφές ολοκληρωτισμού. Το κίνημα αυτό αν και αποτελείται και από άνδρες και από γυναίκες αναπαρίσταται, μέσα από ένα ανδρικό πρόσωπο δίνοντας με αυτόν τον τρόπο έναν έμφυλο προσδιορισμό στο κίνημα. Αυτό προκύπτει και από το γεγονός ότι δεν επιλέχθηκε το πρόσωπο μιας γυναίκας επαναστάτριας να υιοθετηθεί από το κίνημα δείχνοντας ταυτόχρονα και το σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε η εικονοποίηση του συγκεκριμένου ιστορικού προσώπου στο κόμικ και στον κινηματογράφο.

Η ανάδυση της έμφυλης διάστασης στην προβολή των Anonymous από τα ΜΜΕ, αναδεικνύεται περεταίρω από την προβολή του φύλου των συλληφθέντων, φερόμενων ως μελών των Anonymous. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Guardian* (8/9/2012), το οποίο έχει προαναφερθεί γίνεται πλήρης αναφορά των στοιχείων ενός συλληφθέντα μέλους των Anonymous, ο οποίος αναφέρεται ως το «πρόσωπο των Anonymous». Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Φυσικά, ήδη γνωρίζω πώς μοιάζει ο Jake Davis, επειδή τον περασμένο Ιούλιο, ο Davis, τότε 18 ετών, συνελήφθη στο σπίτι του στο Shetland Isles. Οι Anonymous ξαφνικά είχαν ένα πρόσωπο: και το πρόσωπο ήταν ενός κρυψίνου, με λιπαρά μαλλιά νέου, που φοράει ένα ζευγάρι μαύρα γυαλιά και κουβαλάει ένα βιβλίο που λέγεται *Ελεύθεροι Ριζοσπάστες: Η Κρυφή Αναρχία της Επιστήμης*. Εάν έπρεπε να φανταστείς με τι μοιάζει ένας έφηβος κομπιούτερ χάκερ, αυτό ήταν.

Το παραπάνω απόσπασμα μας πληροφορεί για τη σύλληψη ενός «εφήβου κομπιούτερ χάκερ» με το ονοματεπώνυμο Jake Davis και ο οποίος ήταν μέλος των Anonymous. Το παράθεμα εστιάζει στο γεγονός της αποκάλυψης όχι και τόσο της ταυτότητάς του όσο στην αποκάλυψη του προσώπου. Αυτό προκύπτει μέσα από την αναφορά ότι οι «Anonymous ξαφνικά είχαν ένα πρόσωπο». Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται αφενός ο σημαντικός ρόλος του φυσικού προσώπου στο τρόπο που εκλαμβάνεται ένα υποκείμενο, αλλά και ένα κίνημα, με την έννοια ότι η μάσκα που χρησιμοποιούσαν οι Anonymous να μεν τους προσέδιδε όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που αναπαριστούσε η μάσκα, τους απέκρυπτε, όμως, το πρόσωπο με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα κενό στην πρόσληψη και ταυτοποίηση των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η

αποκάλυψη του προσώπου προβάλλεται ως αναγκαιότητα προκειμένου να ειπωθεί ως «το πρόσωπο».

Παράλληλα, η αποκάλυψη της ταυτότητας του συγκεκριμένου νεαρού αναδεικνύει το γεγονός ότι «το πρόσωπο των Anonymous» είναι το πρόσωπο ενός έφηβου άνδρα. Αυτό δεν φαίνεται να προκαλεί κάποιου είδους έκπληξη, σαν να ήταν τρόπο τινά αναμενόμενο πίσω από τη συγκεκριμένη μάσκα να κρύβεται το πρόσωπο ενός άνδρα. Με τις περιγραφές της εμφάνισής του που ακολουθούν, περιγράφεται ως «κρυψίνους», αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο τη μυστικοπάθεια και την αινιγματικότητα των μελών των Anonymous. Η αναφορά στα «λιπαρά μαλλιά» παραπέμπει σε έναν άνθρωπο που δεν τον απασχολεί η εξωτερική εμφάνισή του, ενώ το γεγονός ότι φέρει μαζί του ένα βιβλίο με ριζοσπαστικές τάσεις, όπως μπορούμε να κρίνουμε από τον τίτλο: *Ελεύθεροι Ριζοσπάστες: Η Κρυφή Αναρχία της Επιστήμης*, αναδεικνύει αφενός την εικόνα ενός μελετηρού νεαρού αφετέρου η αναφορά στο βιβλίο που κρατά αναδεικνύει τον ιδεολογικό προσανατολισμό όχι μόνο τον δικό του, αλλά και όλων των Anonymous.

Αυτή η έμφυλη διάσταση που επισημάνθηκε προηγουμένως αναδεικνύεται και στη συνέχεια όταν στο ίδιο δημοσίευμα γίνεται αναφορά και σε επόμενες συλλήψεις μελών Anonymous, οι οποίοι είναι όλοι αρσενικού φύλου. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το επεισόδιο ήταν στην πρώτη σελίδα των νέων των ιστοσελίδων σε όλο τον κόσμο, καθώς έγιναν μια σειρά από συλλήψεις: ο 19άχρονος Ryan Cleary από το Essex, ο 16άχρονος Tflow από το Λονδίνο, ο 27άχρονος Jeremy Hammond από το Σικάγο, ένας 25άχρονος στρατιώτης, ο Ryan Ackroyd, από το Doncaster, ο 19άχρονος Darren Martyn (ή PwnSauce), από το Galway και ο Donncha O'Cearrbhail (ή Palladium), επίσης 19 ετών από το Offaly, στην Ιρλανδία. Η πιο πρόσφατη σύλληψη, πριν από 12 μέρες, ήταν ενός ακόμη Αμερικανού, του 20άχρονου Raynaldo Rivera, από την Αριζόνα.

Στο απόσπασμα αυτό γίνεται αναφορά σε επτά συλληφθέντα μέλη των Anonymous. Όπως προκύπτει από τα ονόματά τους είναι όλοι άνδρες νεαρής ηλικίας, με καταγωγή από την Αμερική, την Αγγλία και την Ιρλανδία. Σε έναν μόνο από αυτούς γίνεται αναφορά στην επαγγελματική του ιδιότητα, αναφέρεται, δηλαδή, ότι είναι «στρατιώτης». Αυτή η μοναδική αναφορά στην επαγγελματική ιδιότητα του στρατιώτη μπορεί να εκληφθεί ως έκφραση έκπληξης καθώς οι στρατιώτες είναι και

θεωρούνται άτομα κύρους και αξιοσέβαστα σε διάφορες κοινωνίες. Όλες αυτές οι αναφορές συμβάλλουν στη δημιουργία μιας εικόνας, στην οποία κυριαρχεί η μορφή του δυτικού αρσενικού υποκειμένου, υποδεικνύοντας ότι το κίνημα αυτό δεν έχει μόνο αρσενικά χαρακτηριστικά εξαιτίας της μάσκας, αλλά είναι και το ίδιο αρσενικό καθώς όλες οι αναφορές σε μέλη των Anonymous αφορούν το ανδρικό φύλο. Αυτό βέβαια δεν αποκλείει το γεγονός να υπάρχουν και γυναίκες στο κίνημα των Anonymous. Το γεγονός όμως ότι δεν υπάρχει καμιά αναφορά σε θηλυκό υποκείμενο ονομαστικά ταυτίζει σε μεγάλο βαθμό τους Anonymous με το αρσενικό φύλο⁶⁰.

Από όλες αυτές τις αναφορές σε συλληφθέντα μέλη ή φερόμενα ως μέλη των Anonymous εκτός από το γεγονός ότι όλοι είναι νεαρής ηλικίας και δυτικοί, με την έννοια ότι κατοικούν σε χώρες της Δύσης, είναι και όλοι άνδρες. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται η εικόνα ενός κινήματος που όχι μόνο φοράει τη μάσκα που αναπαριστά το πρόσωπο ενός άνδρα, αλλά και στο οποίο πρωτοστατούν άνδρες, καθώς είναι οι μόνοι που εμφανίζονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στο προσκήνιο. Ενδεικτικό, αναφορικά με αυτήν την παρατήρηση, είναι ότι στο ντοκιμαντέρ «Στρατιώτες δίχως όνομα» που προβλήθηκε στον τηλεοπτικό σταθμό Mega και αναφέρθηκε και νωρίτερα στη μελέτη, υπάρχουν τρεις συνεντεύξεις χακτιβιστών-μελών των Anonymous και χαρακτηριστικό είναι ότι και οι τρεις προέρχονται από άνδρες. Αυτό συμβάλλει ακόμη περισσότερο στη δημιουργία μιας εικόνας, η οποία αναπαριστά τους Anonymous, οι οποίοι κατά τα άλλα είναι άγνωστοι και αινιγματικοί να φέρουν και να επιτελούν με ένα σαφή τρόπο το ανδρικό τους φύλο.

Παράλληλα, στα δημοσιεύματα μέσα από τη δημοσίευση των μηνυμάτων των Anonymous αναδεικνύεται και η προσέγγιση των ίδιων των Anonymous ως προς το φύλο. Στη συνέχεια παραθέτουμε ένα απόσπασμα που δημοσιεύθηκε στην ηλεκτρονική διεύθυνση της εφημερίδας *Το Ποντίκι* (22/2/2012), το οποίο αναφέρθηκε και προηγουμένως και αφορά σε ένα μήνυμα των Anonymous που απευθύνεται στον ελληνικό λαό. Χαρακτηριστικός είναι ο τρόπος που απευθύνονται σε αυτόν. Διαβάζουμε σε αυτό:

⁶⁰ Ανάλογες επισημάνσεις μπορούμε να κάνουμε και σε άλλο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα του Reuters (9/3/2012), το οποίο εξίσου αναφέρεται σε συλλήψεις μελών των Anonymous, τα οποία είναι όλοι άνδρες, προσδίδοντας με αυτό τον τρόπο ένα ξεκάθαρα έμφυλο χαρακτήρα στο συγκεκριμένο κίνημα.

«Έλληνες πολίτες, πολίτες του κόσμου, το απόλυτο όπλο για αυτή τη μάχη είναι τα μορφωμένα μυαλά. Μόνο εσύ μπορείς να αλλάξεις τον κόσμο. Μην ζητάς για Ελευθερία και Δικαιοσύνη. Να παλεύετε για αυτό κάθε στιγμή. Όχι για τον εαυτό σας αλλά για τα παιδιά σας και τους αδύναμους ανθρώπους αυτού του βίαιου κόσμου. «Φορέστε τις μάσκες και ελάτε μαζί μας στην επανάσταση».

Χαρακτηριστικά οι Anonymous στο μήνυμά τους παραπάνω αναφέρονται στον ελληνικό λαό χρησιμοποιώντας τον πληθυντικό αριθμό του αρσενικού γένους «Έλληνες» ενώ και η λέξη «πολίτες», ουσιαστικό και αυτό αρσενικού γένους προσδίδει ένα ξεκάθαρο αρσενικό πρόσημο στο λαό που απευθύνεται δημιουργώντας ταυτόχρονα την εικόνα ενός λαού που στο σύνολό του απαρτίζεται από άνδρες. Στη συνέχεια η εκ νέου χρησιμοποίηση της λέξης «πολίτες» σε συνδυασμό με τη γενική κτητική «κόσμου» αφενός τους προσδίδει γενικότερες διαστάσεις, οι οποίες ξεφεύγουν από τη στενή έννοια του έθνους δίνοντάς τους μια οικουμενικότητα και παγκοσμιότητα και αφετέρου χρησιμοποιώντας το αρσενικό γένος δημιουργείται αυτή τη φορά η εικόνα ενός κόσμου που αποτελείται από άνδρες.

Με τη χρησιμοποίηση των συγκεκριμένων λέξεων, οι οποίες μπορεί να εμφανίζονται εκ πρώτης όψεως, ως ουδέτερες νοήματος, δημιουργείται το έδαφος για την κατασκευή λογοθετικά κυρίαρχων κανονικοτήτων (Τσιμπιρίδου, 2014:92), οι οποίες στη συγκεκριμένη περίπτωση ενεργοποιούν την έμφυλη διάκριση, η οποία διαπερνά τα στενά όρια του έθνους, όπως αυτά γίνονται ορατά μέσα από τη λέξη «Έλληνες» και αποκτούν υπερεθνικά χαρακτηριστικά μέσα από τη γενική κτητική «του κόσμου». Αυτή η έμφυλη διάκριση συνεπικουρείται από την εμφάνιση των ίδιων κατά τη διάρκεια της εκφώνησης του διαδικτυακού μηνύματος με τη μάσκα με τα ανδρικά χαρακτηριστικά. Παράλληλα, το σήμα κατατεθέν τους είναι ένα ακέφαλο σώμα, το οποίο όμως ξεκάθαρα μέσα από την ένδυση του κοστουμιού παραπέμπει σε άνδρα δημιουργώντας την εικόνα ενός κόσμου, στον οποίο άνδρες απευθύνονται σε άνδρες ενώ οι γυναίκες υπάρχουν απλώς κάπου, χωρίς να υπάρχει κάποιο στοιχείο που να ορίζει την ύπαρξή τους σε επίπεδο λόγου.

Συμπερασματικά

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η έμφυλη προσέγγιση στην περίπτωση των Anonymous γίνεται ορατή μέσα από διάφορες οδούς. Καταρχήν η επιλογή της χρήσης μιας μάσκας με ανδρικά χαρακτηριστικά από ένα κίνημα θέτει τη βάση για τον έμφυλο προσδιορισμό του κινήματος. Κάποιος/α θα μπορούσε να διερωτηθεί γιατί να υιοθετηθεί το συγκεκριμένο ανδρικό πρόσωπο και όχι κάποιο γυναικείο ή επίσης γιατί εντέλει να υιοθετηθεί ένα πρόσωπο, όπου κι αν παραπέμπει αυτό. Εκτός από την προφανή απάντηση που αποδίδεται στην κινηματογραφική απόδοση του συγκεκριμένου ήρωα, αναδεικνύεται η έντονη τάση για τη χρήση ενός προσώπου προκειμένου να υπάρχει ένα σημείο αναφοράς. Ταυτόχρονα, προβάλλεται η διόλου τυχαία προσήλωση της κοινωνίας στην υιοθέτηση ανδρικών προτύπων.

Ο έμφυλος χαρακτήρας στον τρόπο προβολής των Anonymous εκτός από τη χρήση της μάσκας αναδεικνύεται και μέσα από τις αναφορές στις συλλήψεις μελών του κινήματος των Anonymous, οι οποίες εξ ολοκλήρου αναφέρονται σε άνδρες ενώ σε όλα τα δημοσιεύματα δεν υπάρχει αναφορά σε καμιά γυναίκα μέλος των Anonymous. Αυτές οι αναφορές χτίζουν σε μεγάλο βαθμό το προφίλ ενός άνδρα Anonymous, το οποίο επικουρείται από την απουσία αναφοράς σε γυναίκες μέλη. Όπως επισημάνθηκε και νωρίτερα, η εμφάνιση στο ντοκιμαντέρ «Στρατιώτες δίχως όνομα» τριών ανδρών χάκερ συμπληρώνει αυτήν την ανδροκρατούμενη εικόνα αναπαράστασης των Anonymous από τα ΜΜΕ.

Και από τον λόγο, όμως, των ίδιων των Anonymous προκύπτει μια έμφυλη διάσταση καθώς στο μήνυμα που απευθύνουν συγκεκριμένα προς τον ελληνικό λαό, απευθύνονται στο αρσενικό γένος καλλιεργώντας περεταίρω την εντύπωση για ένα έθνος ανδρών και των «παιδιών» τους, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο συγκεκριμένο απόσπασμα που είδαμε στην συγκεκριμένη ενότητα.

7.8 Η ανάδυση του φόβου

Ένα πρόσωπο καλυμμένο με μια μάσκα που παραπέμπει σε μια αινιγματική φιγούρα είναι δυνατόν να προκαλέσει περιέργεια, αλλά και φόβο για το τι μπορεί να κρύβεται πίσω από αυτό και κυρίως για το τι μπορεί να προκαλέσει. Όπως θα δούμε και στη συνέχεια, παρά την απεύθυνση, οι Anonymous προβάλλονται από τα δημοσιεύματα, ως ένα βαθμό, να είναι μια απειλή για το δημόσιο κοινωνικό συμφέρον και όχι μόνο για τους δυνατούς και ισχυρούς του πλανήτη. Αυτή η προβολή κινείται στην κατεύθυνση του περιορισμού της απήχησής τους και της αποδυνάμωσης του πολιτικού λόγου και δράσης τους. Σημαντικό ρόλο στην καλλιέργεια αυτού του κλίματος φόβου διαδραματίζει η προβολή μιας επιθετικής, ανεξέλεγκτης και πολεμικής ατμόσφαιρας, η οποία απορρέει από την ερμηνεία της δράσης των Anonymous, αλλά και από τα μηνύματα τους μέσα από μια οπτική που προσεγγίζει περισσότερο την εξουσία.

7.8.1 Οι «τρομοκράτες» της εξουσίας

Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι από το ντοκιμαντέρ «Στρατιώτες δίχως όνομα», το οποίο προβλήθηκε στον τηλεοπτικό σταθμό Mega (21/03/2012-04/04/2012) και στο οποίο έγινε αναφορά και προηγουμένως. Είναι το εισαγωγικό κομμάτι και παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον τρόπο που επιλέγουν να προβάλλουν τους Anonymous. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ακτιβιστές ή αντάρτες του διαδικτύου; φαρσέρ, κοινοί χάκερς ή σύγχρονοι επαναστάτες με πληκτρολόγια και οθόνες; Για πρώτη φορά στην ελληνική τηλεόραση οι μάσκες που σπέρνουν τον πανικό με τις επιθέσεις τους κι έχουν θέσει σε συναγερμό κυβερνήσεις και υπηρεσίες παγκοσμίως αποκαλύπτουν τους σκοπούς και τους στόχους τους. Οι διαβόητοι «Anonymous» έρχονται στη τηλεόρασή σας στο νέο δώρο ντοκιμαντέρ της Εμπόλεμης Ζώνης του Σωτήρη Δανέζη με τίτλο «Στρατιώτες δίχως Όνομα».

Αυτός ο διαζευκτικός τρόπος προβολής των Anonymous, έτσι όπως τίθεται στην εισαγωγική φράση, ενισχύει τη «θολή» εικόνα που είναι σχηματισμένη για αυτούς, με την έννοια ότι δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί τι είναι εντέλει οι Anonymous και η οποία κινείται στα όρια του νόμιμου και του παράνομου, όπως δηλώνουν οι φράσεις «φαρσέρ, χάκερ, ακτιβιστές, αντάρτες του διαδικτύου, σύγχρονοι επαναστάτες». Οι χαρακτηρισμοί αυτοί, με τον τρόπο που παρατίθενται, αλλά και με τη νοηματοδότησή τους στο κυρίαρχο συγκείμενο ουσιαστικά

συντείνουν σε ένα κοινό αποτέλεσμα αναφορικά με την προβολή τους και η οποία κινείται οριακά στο να χαρακτηριστούν ως κάτι που κινείται περισσότερο στην κατεύθυνση της παρανομίας και άρα μπορεί να θεωρηθεί επικίνδυνο για το δημόσιο σύνολο.

Επιπλέον, η φράση που χρησιμοποιείται για να αναδείξει το γεγονός της πρώτης παρουσίας τους στην ελληνική τηλεόραση αναφέρεται σε αυτούς ως «οι μάσκες που σπέρνουν τον πανικό». Οι μάσκες μέσα από τη συγκεκριμένη αναφορά αναπαρίστανται να έχουν ενεργητικό ρόλο στην καλλιέργεια του «πανικού», μεταφέροντας τρόπο τινά τη δράση από τα υποκείμενα στις μάσκες. Τα υποκείμενα, δηλαδή, χαρακτηρίζονται από τις μάσκες. Η φράση «σπέρνουν τον πανικό με τις επιθέσεις τους» ειδομένη απομονωμένα, αλλά και σε σχέση με το υπόλοιπο κείμενο, στο οποίο δεν υπάρχει κάποια διευκρίνιση για το πεδίο δράσης τους και εναντίον ποιων διεξάγονται οι επιθέσεις, είναι δυνατόν να συμβάλλει στη δημιουργία μιας κατάστασης αβεβαιότητας και αστάθειας. Σε αυτή η λέξη «πανικός» προσδίδει μια αρνητική νοηματοδότηση τόσο στις πράξεις τους όσο και στους ίδιους.

Αυτή η νοηματοδότηση ενισχύεται ακόμα περισσότερο με την αναφορά στους Anonymous ως «διαβόητοι». Το συγκεκριμένο επίθετο τους προσδίδει ένα κακό χαρακτηριστικό καθώς χρησιμοποιείται για κάποιον που έχει γίνει γνωστός με κακόφημο τρόπο. Αυτή η εισαγωγική περιγραφή-παρουσίαση των Anonymous συμβάλλει στη δημιουργία ενός φοβικού κλίματος για αυτούς, η οποία επικουρείται μέσα από την απόδοση σε αυτούς αρνητικά νοηματοδοτημένων χαρακτηρισμών.

Στη συνέχεια σε άλλο απόσπασμα από το ίδιο ντοκιμαντέρ, σε μια από τις συνεντεύξεις που προβάλλονται στα πλαίσια του ντοκιμαντέρ, η δημοσιογράφος Κούνιν Νόρτον εστιάζει στην κατάληξη των μηνυμάτων των Anonymous, τα οποία είναι χαρακτηριστικά για τον ιδιαίτερο τόνο που έχουν. Πιο συγκεκριμένα λέει:

Τα μηνύματα των χακτιβιστών τελειώνουν πάντα με τη φράση «Είμαστε οι Anonymous. Είμαστε λεγεώνα. Δεν συγχωρούμε. Δεν ξεχνάμε. Να μας περιμένετε!». Όπως εξηγεί η δημοσιογράφος Κούνιν Νόρτον, «Είναι μια δήλωση τόσο επιθετική. Και αυτό συμβαίνει με τους Anonymous. Είναι πάντα υπερβολικοί. Είναι πάντα τόσο επιθετικοί. Πάντα φέρνουν τη συντέλεια του κόσμου. Πραγματικά μπορούν να κυνηγήσουν κάτι μέχρι εσχάτων. Να προσπαθήσουν να το συνθλίψουν στο έδαφος».

Η κατακλείδα των μηνυμάτων των Anonymous «Είμαστε οι Anonymous. Είμαστε λεγεώνα. Δεν συγχωρούμε. Δεν ξεχνάμε. Να μας περιμένετε!» προσδιορίζει τη συλλογική τους ταυτότητα και εμπεριέχει και έναν απειλητικό τόνο. Η φράση «είμαστε λεγεώνα» παραπέμπει σε ένα πλήθος ανθρώπων, το οποίο οργανώνεται μέσω διαδικτύου εναντίον των στόχων του. Οι φράσεις «Δεν συγχωρούμε. Δεν ξεχνάμε» δίνουν το στίγμα της δράσης τους, η οποία εμφανίζεται να είναι εκδικητική. Η δημοσιογράφος χαρακτηρίζει τη φράση «επιθετική» ενώ και το ποσοτικό επίρρημα «τόσο» πριν από το επίθετο «επιθετική» δείχνει το μέγεθος της επιθετικότητας του μηνύματος. Αυτός ο χαρακτηρισμός σε συνδυασμό με την αναφορά του μηνύματος διαμορφώνει μια απειλητική εικόνα για τους Anonymous.

Περεταίρω στη διαμόρφωση μιας τέτοιας απειλητικής εικόνας για τους Anonymous συνεισφέρει και η αναφορά ότι «μπορούν να κυνηγήσουν κάτι μέχρι εσχάτων» «να το συνθλίψουν στο έδαφος». Ειδικά τα ρήματα «κυνηγήσουν» και «συνθλίψουν» δημιουργούν μια ιδιαίτερα επιθετική και βίαιη εικόνα. Βέβαια, δεν αναφέρεται πουθενά, ότι αυτή η εικόνα του κυνηγητού και της σύνθλιψης αναφέρεται σε διαδικτυακούς στόχους και όχι σε ανθρώπους. Επιπλέον, η τελευταία αναφορά στο «έδαφος» είναι σαν να «βγάζει» τους Anonymous από τον αόρατο χώρο του διαδικτύου και να τους τοποθετεί έξω, στο έδαφος σε μια πραγματική, ορατή κατάσταση. Με αποτέλεσμα η απειλή, όπως και ο πανικός στο προηγούμενο απόσπασμα, αν και αναφέρονται σε διαδικτυακούς στόχους, να μην διευκρινίζεται και με αυτόν τον τρόπο να υφαίνεται ένα πέπλο απροσδιόριστου φόβου και απειλής που απορρέει από τη δράση των Anonymous.

Παρακάτω σε απόσπασμα από το δημοσίευμα της εφημερίδας *Το Πρώτο Θέμα* (6/7/2011), αυτή η ατμόσφαιρα καλλιεργείται ακόμη περισσότερο μέσα από την αναφορά σε δύο βίντεο των Anonymous, τα οποία αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο και τα οποία χαρακτηρίζονται ως «επιθετικά». Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Δύο "επιθετικά" βίντεο αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο από τη γνωστή πλέον διεθνή ομάδα χάκερ «anonymous», τα μέλη της οποίας χτυπούν μέσω ίντερνετ, επιλεγμένους στόχους ανά τον κόσμο. Τα δύο αυτά βίντεο αφορούν την Ελλάδα και την επικείμενη διαδικτυακή επίθεση που θα δεχθούν όπως απειλούν οι ανώνυμοι χάκερς οι πολιτικοί, τα ΜΜΕ, η Αστυνομία και οι τραπεζικοί στη χώρα μας.

Το απόσπασμα, όπως και το δημοσίευμα, καθώς το συγκεκριμένο παράθεμα αποτελεί την αρχή του αποσπάσματος, ξεκινάει με τη φράση «δύο επιθετικά βίντεο». Η χρήση της λέξης «επιθετικά» ακόμη και αν αναφέρεται στη λέξη «βίντεο» δημιουργεί μια εικόνα κινδύνου και απειλής. Διευκρινίζεται, ωστόσο, ότι οι στόχοι των επιθέσεων είναι παγκόσμιοι και διαδικτυακοί. Επομένως, μετριάζεται αυτή η φοβική ατμόσφαιρα. Πρέπει, ωστόσο, να αναφερθεί ότι το διαδίκτυο και οι χρήσεις αυτού είναι σε μεγάλο βαθμό μια άγνωστη και ανεξερεύνητη περιοχή για ένα αρκετά μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Ελλάδας⁶¹. Με αποτέλεσμα οι άνθρωποι, που δεν γνωρίζουν το διαδίκτυο και τις χρήσεις του και οι οποίοι ενημερώνονται μόνο μέσα από την τηλεόραση και τις εφημερίδες, να προσλαμβάνουν ενδεχομένως αυτές τις αναφορές ως ιδιαιτέρως απειλητικές.

Στη συνέχεια αναφέρεται ότι τα βίντεο «αφορούν την Ελλάδα» και με αυτόν τον τρόπο η απειλή αποκτά συγκεκριμένα εδαφικά και εθνικά χαρακτηριστικά. Η αναφορά στη «διαδικτυακή επίθεση» που θα εξαπολυθεί εναντίον «πολιτικών, ΜΜΕ, Αστυνομίας, τραπεζικών» προβάλλεται να είναι ιδιαίτερης εθνικής σημασίας όπως προκύπτει και από τη χρήση της λέξης «χώρας μας». Οι ιστοσελίδες των διαφόρων κυβερνητικών οργανισμών και μη αναδεικνύονται με αυτόν τον τρόπο σε ζωτικής σημασίας μηχανισμούς, οι οποίοι θα πληγούν από την κυβερνοεπίθεση.

Περιγράφεται μια τρόπο τινά εμπόλεμη κατάσταση, μόνο που ο πόλεμος λαμβάνει διαφορετικά χαρακτηριστικά και εκκινεί από ένα, μη ευρέως γνώριμο σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού, έδαφος, το διαδίκτυο. Σε αυτόν το νέο πόλεμο, καθώς σε αυτήν την έννοια παραπέμπει η λέξη «επίθεση» σημαίνοντα πρόσωπα αλλά και κυβερνητικοί οργανισμοί στη «χώρα μας», εννοώντας την Ελλάδα, βρίσκονται υπό απειλή. Αυτές οι λέξεις, αλλά και ο τρόπος που χρησιμοποιούνται δημιουργούν την εικόνα μιας εθνικής απειλής, δίνοντάς της μεγάλες διαστάσεις.

⁶¹ Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) για το έτος 2013, περισσότεροι από 9 στους 10 ηλικίας 16-24 ετών χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και μόλις 1 στους 10 ηλικίας 65-74 ετών. Το συγκεκριμένο στατιστικό στοιχείο επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό μας για το φόβο που μπορεί ενδεχομένως να προκαλέσει ειδικά στις ηλικίες 65-74 μια τέτοια είδηση περί «χτυπήματος επιλεγμένων στόχων ανά τον κόσμο» αλλά και πιο συγκεκριμένα η αναφορά στην «επικείμενη διαδικτυακή επίθεση» που αφορά στην Ελλάδα.
http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/BUCKET/A1901/PressReleases/A1901_SFA20_DT_AN_00_2014_01_F_GR.pdf (20/9/2014).

Στο ίδιο πολεμικό κλίμα εντάσσεται και το απόσπασμα από το δημοσίευμα των *The New York Times* (17/3/2013) που ακολουθεί και στο οποίο γίνεται λόγος για «κυβερνοπόλεμο». Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Αυτό πραγματικά είναι ένας κυβερνοπόλεμος και δεν χρησιμοποιώ αυτόν τον όρο με έναν συναισθηματικό τρόπο, δήλωσε ο Richard Power, ο οποίος καταγράφει το κυβερνοέγκλημα της δεκαετίας του 1990, στο βιβλίο του *Tangled Web*. Δεν κοιτάς μόνο σε μια συγκεκριμένη αιτία. Επιτίθεσαι σε όλη την εξουσιαστική δομή.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα χρησιμοποιείται ο όρος «κυβερνοπόλεμος» (cyberwar) για να περιγράψει αυτό που κάνουν οι Anonymous. Αυτός ο πόλεμος είναι πόλεμος ενάντια, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, σε «όλη την εξουσιαστική δομή». Πρόκειται για ένα πόλεμο, δηλαδή, που διεξάγεται στο διαδίκτυο και έχει ως αντίπαλό του την εξουσία. Η λέξη «κυβερνοπόλεμος», με τον τρόπο που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη δράση των Anonymous, δημιουργεί μια νέα εικόνα πολέμου και άρα νοηματοδοτεί με ένα διαφορετικό τρόπο τον ίδιο τον πόλεμο. Η εικόνα αυτή δεν έχει νεκρούς ανθρώπους, αλλά πεσμένες ιστοσελίδες κυβερνητικών οργανισμών, μηνύματα στο διαδίκτυο και μια γενικότερη κατάσταση χάους, η οποία όμως δεν επηρεάζει, τη ζωή του πολίτη, τουλάχιστον σε άμεσο επίπεδο.

Το ζήτημα είναι ότι αφού η ζωή των ανθρώπων, νοηματοδοτημένη ως ιδιαίτερα σημαντική στο δυτικό συγκείμενο, δεν βρίσκεται σε άμεσο κίνδυνο και απειλή γιατί οι Anonymous προβάλλονται ως κάτι τέτοιο. Παρακάτω παραθέτουμε ένα μήνυμα των Anonymous, το οποίο απευθύνθηκε στον ελληνικό λαό συγκεκριμένα κάνοντας αναφορά στον φόβο και στο ποιοι είναι τελικά αυτοί που θα έπρεπε να φοβούνται και ποιον. Πιο συγκεκριμένα, από το απόσπασμα από το δημοσίευμα της διαδικτυακής ειδησεογραφικής ιστοσελίδας *The Press Project* (3/2/2012), με αφορμή την επίθεση στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, διαβάζουμε:

Η Δημοκρατία γεννήθηκε στη χώρα σας, αλλά τώρα εσείς τη σκοτώσατε...είμαστε οι Anonymous, είμαστε λεγεώνες, δεν συγχωρούμε, δεν θα ξεχάσουμε, έπρεπε να μας περιμένετε. Ο κόσμος δεν πρέπει να φοβάται τις κυβερνήσεις. Οι κυβερνήσεις πρέπει να φοβούνται τον λαό».

Το παραπάνω μήνυμα απευθύνεται στην κυβέρνηση της Ελλάδας, ασκώντας τους κριτική σε έντονο βαθμό για τις πολιτικές που ακολούθησε μετά την είσοδο της Ελλάδας στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Γίνεται, επίσης, αναφορά και στην απουσία δημοκρατίας στην Ελλάδα με την χαρακτηριστική φράση «την σκοτώσατε». Με αυτόν τον τρόπο προβάλλεται η αντίληψη ότι ακόμα και σε μια δημοκρατία, την πρωτοβουλία κινήσεων και ενεργειών την έχουν οι κυβερνήσεις και όχι οι ίδιοι οι πολίτες. Επίσης, σε αυτό το απόσπασμα οι πολίτες εμφανίζονται ως θύματα των περιστάσεων και των κυβερνήσεων. Οι Anonymous αντίθετα, εμφανίζονται με ένα σωτηριολογικό τρόπο και ως προστάτες ενός λαού που έχει αδικηθεί από τους κυβερνώντες του. Αυτό φαίνεται από τη φράση «δεν συγχωρούμε, δεν θα ξεχάσουμε, έπρεπε να μας περιμένετε». Βέβαια, η ενέργειά τους να ρίξουν την ιστοσελίδα του υπουργείου Δικαιοσύνης, μόνο ως συμβολική μπορεί να χαρακτηριστεί καθώς δεν είχε κάποια άλλη επίπτωση ή συνέπεια που να λειτούργησε θετικά για τον ελληνικό λαό.

Παράλληλα, στο τελευταίο κομμάτι του μηνύματός τους απευθυνόμενοι γενικά και όχι συγκεκριμένα στην κυβέρνηση κάνουν λόγο για το φόβο. Προσπαθώντας να ανυψώσουν το ηθικό των ανθρώπων αναδεικνύουν τη δύναμη που έχει ο λαός έναντι των κυβερνήσεων μέσα από τη φράση «Ο κόσμος δεν πρέπει να φοβάται τις κυβερνήσεις. Οι κυβερνήσεις πρέπει να φοβούνται το λαό». Το ρήμα «φοβούνται» που χρησιμοποιείται δύο φορές σε αυτές τις τελευταίες φράσεις αφενός αναδεικνύει τη δύναμη του λαού έναντι των κυβερνήσεων αφετέρου παραπέμπει σε μια κοινωνία, η οποία έχει ως βασικό συστατικό της το φόβο και την εξουσία που απορρέει από αυτόν που προκαλεί φόβο.

Ο φόβος φαίνεται να είναι μια κυρίαρχη λέξη στο λεξιλόγιο αναφορικά με τους Anonymous. Κυριαρχεί έμμεσα και ενίοτε άμεσα και στο δικό τους λεξιλόγιο ενώ προβάλλεται και από τα ΜΜΕ. Πιο κάτω σε απόσπασμα από το προαναφερθέν ντοκιμαντέρ «Στρατιώτες δίχως όνομα» (21/03/2012-04/04/2012) παρατίθεται ένα κομμάτι από την συνέντευξη ενός γνωστού χάκερ των Anonymous, του "Commander X", ο οποίος απαντά πάνω στο κομμάτι του φόβου που ενδεχομένως προκαλούν στον κόσμο. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Οι Anonymous είναι αυτό που συμβαίνει όταν οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες τα κάνουν θάλασσα. Αν θέλετε να με αποκαλέσετε τρομοκράτη, δεν έχω πρόβλημα με αυτό. Όμως θα σας πω το εξής, οι

άνθρωποι που τρομοκρατούνται είναι οι κακοί. Οι καλοί άνθρωποι δεν έχουν τίποτα να φοβηθούν από εμάς».

Η λέξη «τρομοκράτης» δεν φαίνεται ότι προβληματίζει το μέλος των Anonymous. Ενδεχομένως, όχι γιατί αποδέχεται άκριτα τον όρο, αλλά ίσως γιατί δεν δίνει σημασία στην απόδοση τέτοιων χαρακτηρισμών. Διαφορετικά θα έσπευδε να διαψεύσει έναν τόσο αρνητικά νοηματοδοτημένο όρο από την πλειοψηφία των ανθρώπων. Στη συνέχεια προβαίνει σε μια διευκρίνιση για το ποιοι είναι αυτοί που τρομοκρατούνται από τους Anonymous. Αυτοί λοιπόν που «τρομοκρατούνται είναι οι κακοί», αναφέρει χαρακτηριστικά. Ταυτόχρονα, η κοινωνία με αυτό τον τρόπο χωρίζεται στους κακούς, που στην προκειμένη περίπτωση είναι οι εξουσιαστές και οι δομές τους και οι καλοί, οι οποίοι είναι ο απλοί άνθρωποι που πλήττονται από τις κυβερνητικές πολιτικές. Οι Anonymous δεν ανήκουν ούτε στους μεν ούτε στους δε διατηρώντας για τους ίδιους ένα ηρωικό χαρακτήρα, όπου όπως αναφέρεται και στο απόσπασμα επεμβαίνουν «όταν οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες τα κάνουν θάλασσα». Η τελευταία φράση «δεν έχουν να φοβηθούν τίποτα από εμάς» και συγκεκριμένα το «από εμάς» αναδεικνύει τη διαφορετική θέση που αναγνωρίζουν για αυτούς σε σχέση τόσο με τους κακούς όσο και με τους καλούς.

Ωστόσο, δεν απορρίπτει εντελώς τον όρο «τρομοκράτης» ή κάποιος που προκαλεί φόβο για αυτούς που τοποθετούνται στην πλευρά των κακών και οι είναι εκάστοτε μηχανισμοί εξουσίας. Αυτό φαίνεται μέσα από τη φράση «οι άνθρωποι που τρομοκρατούνται είναι οι κακοί». Με αυτήν τη φράση ξεκαθαρίζει το συγκεκριμένο μέλος των Anonymous ότι προκαλούν τρόμο με την ύπαρξή τους και με τις δράσεις, αλλά σε πολύ συγκεκριμένο κομμάτι του πληθυσμού.

Στη συνέχεια, σε άλλο κομμάτι της συνέντευξης της δημοσιογράφου Κούν Νόρτον, στο ίδιο ντοκιμαντέρ, ο λόγος γίνεται πάλι για το φόβο που προκαλούν οι Anonymous, ενισχύοντας ως ένα βαθμό την παραπάνω άποψη του μέλους των Anonymous. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Κανείς δεν είναι βέβαιος πόση δύναμη έχουν οι Anonymous. Και σε τεχνικές ικανότητες και στο επίπεδο της επιρροής σε πολιτική και μιντιακή βάση. Νομίζω ότι ο περισσότερος φόβος που απορρέει από τις αστυνομικές επιθέσεις είναι ο φόβος του άγνωστου. Γιατί ο φόβος προέρχεται από όσους κατέχουν την εξουσία.

Το συγκεκριμένο απόσπασμα προσπαθεί να εξηγήσει γιατί οι Anonymous προκαλούν φόβο στις διωκτικές αρχές με αποτέλεσμα να αυξάνεται διαρκώς ο αριθμός των διώξεων και οι συλλήψεις μελών τους. Η δημοσιογράφος αποδίδει τον φόβο στον «φόβο του άγνωστου», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει. Η ανωνυμία αλλά και η άγνοια αναφορικά με τις «τεχνικές ικανότητές τους», αλλά και ο βαθμός επιρροής τους τόσο στο πολιτικό πεδίο όσο και στο πεδίο των ΜΜΕ αποτελούν, σύμφωνα με τη δημοσιογράφο οι βάσεις για την πρόκληση του φόβου. Ενός φόβου όμως, που έχει ως άμεσους λήπτες αυτούς που «κατέχουν την εξουσία». Η εξουσία, λοιπόν, είναι σε τεχνικό επίπεδο και αυτή απορρέει από το γεγονός ότι αυτές οι τεχνικές γνώσεις και ικανότητες ανάλογα με το επίπεδο που έχουν φτάσει δεν είναι γνωστό που μπορούν να οδηγήσουν.

Προκύπτει, δηλαδή, ένας φόβος από και για την τεχνολογία. Στη συνέχεια, η εξουσία αναφέρεται στην πολιτική της διάσταση και η οποία κρίνεται και ιδιαίτερα ισχυρή και διαμορφώτρια, σε μεγάλο βαθμό, καταστάσεων ενώ τέλος αναφέρεται και η εξουσία των ΜΜΕ, θέτοντας και αυτούς στο προσκήνιο των λήψεων αποφάσεων. Αναγνωρίζονται από τη μια αυτές οι εξουσίες ενώ το άγνωστο σημείο σύμφωνα με τη δημοσιογράφο παραμένει η σχέση που έχουν οι Anonymous με αυτές τις εξουσίες. Με αυτόν τον τρόπο τους αποδίδεται μερίδιο στην εξουσία και αυτό προκύπτει μέσα από τη φράση «Κανείς δεν είναι βέβαιος πόση δύναμη έχουν οι Anonymous». Η λέξη δύναμη, εδώ ταυτίζεται με τη λέξη εξουσία. Παράλληλα, η λέξη «επιρροή» στη συνέχεια, που αναφέρεται στη σχέση των Anonymous με την πολιτική και τα ΜΜΕ είναι ενδεικτική της αναγνώρισης δύναμης και εξουσίας. Ο βαθμός ανάμειξης με την εξουσία είναι αυτός που προκαλεί το φόβο.

Αυτός ο φόβος για την άγνωστη δύναμη που έχουν οι Anonymous είναι που προκαλεί τον φόβο στην εξουσία η οποία απαντάει με περισσότερη καταστολή. Στη συνέχεια της ίδιας συνέντευξης γίνεται λόγος για ένα νέο είδος πολέμου που έχει ξεκινήσει με αφορμή τους Anonymous και το φόβο που προκαλούν στην εξουσία. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Νομίζω πως βλέπουμε το ξεκίνημα ενός πράγματος το οποίο δεν θα είναι απλά μια καταστολή των Anonymous, αλλά μια επίθεση σε έναν τρόπο ύπαρξης. Βλέπουμε την αρχή ενός πολιτισμικού πολέμου, όπου η ιδέα της ιεραρχίας, η ιδέα ενός ελεγχόμενου κόσμου, θα εναντιωθεί στην ιδέα της ατομικής πράξης.

Σύμφωνα με το παραπάνω απόσπασμα, αυτή η καταστολή εναντίον των Anonymous, η οποία έχει ως πηγή το φόβο απέναντι στο άγνωστο, ένα άγνωστο που καθορίζεται πολύ από την ανωνυμία, λαμβάνει γενικότερα χαρακτηριστικά και απευθύνεται σε ένα ευρύτερο κομμάτι της κοινωνίας και αυτό προκύπτει από την φράση «επίθεση σε ένα τρόπο ύπαρξης». Χρησιμοποιείται και εδώ η λέξη «επίθεση» αυτή τη φορά, όμως, λαμβάνει διαφορετικά χαρακτηριστικά γιατί δεν εξαπολύεται από τους Anonymous και δεν αναφέρεται μόνο στο διαδίκτυο όπως φανερώνουν οι λέξεις «τρόπος ύπαρξης». Στη συνέχεια προκύπτει ένα νέο είδος πολέμου, ο «πολιτισμικός πόλεμος». Στον κυβερνοπόλεμο την πρωτοβουλία κινήσεων σύμφωνα με τα αποσπάσματα μέχρι τώρα την έχουν οι Anonymous ενώ σε αυτόν τον πολιτισμικό πόλεμο η πρωτοβουλία ανήκει στην «ιεραρχία» και στην επικράτηση της «ιδέας του ελεγχόμενου κόσμου», η οποία εναντιώνεται στην «ατομική πράξη», προκειμένου να ελέγξει τα αστάθμητα αποτελέσματα μιας τέτοιας διαδικασίας απέναντί της. Περιγράφεται δηλαδή ένας φόβος από την πλευρά της εξουσίας να διατηρήσει την ισχύ της και να προσπαθήσει να ελέγξει καθετί που δεν το γνωρίζει και την απειλεί.

Συμπερασματικά

Στην ενότητα που προηγήθηκε αναδεικνύεται ένας φόβος που εκκινεί από ένα σημείο, την εξουσία. Στην αρχή περιγράφεται και κατ' επέκταση καλλιεργείται ένας φόβος που προκύπτει γενικά από την ύπαρξη και δράση των Anonymous και ο οποίος έχει ως αποδέκτες κατά κύριο λόγο τους απλούς πολίτες. Στα αποσπάσματα των δημοσιευμάτων περιγράφονται ως «επιθετικοί», «τρομακτικοί» και τρόπο τινά «πολεμοχαρείς». Η δράση τους στο διαδίκτυο προβάλλεται με πολεμικούς χαρακτηρισμούς διαμορφώνοντας ως ένα βαθμό ένα φοβικό και τρόπο τινά πολεμικό κλίμα, το οποίο ενισχύεται και από τις διάφορες περιγραφές που αφορούν στη δράση τους, όπως για παράδειγμα αναφέρεται «σπέρνουν τον πανικό», χωρίς να διευκρινίζεται τι είδους πανικό προκαλούν και το κυριότερο που τον προκαλούν. Ακόμα όμως και όταν γίνεται η διευκρίνιση ότι η δράση τους αφορά στο διαδίκτυο, αυτή γίνεται με ένα αοριστολογικό τρόπο ενώ υπερισχύουν οι λέξεις που αφορούν στις επιθέσεις, στους στόχους και στα αποτελέσματα αυτών των στόχων. Με αυτόν τον τρόπο διαμορφώνεται ένα επιθετικό προφίλ ενώ δεν λείπουν και οι αναφορές που τους παρουσιάζουν ως τρομοκράτες, συμβάλλοντας στη δημιουργία ενός εχθρικού περιβάλλοντος απέναντί τους.

Οι ίδιοι οι Anonymous, ωστόσο, μέσα από συνεντεύξεις μελών τους αντιστρέφουν την πορεία του φόβου από τους απλούς πολίτες προς την εξουσία. Με αφορμή τη συγκεκριμένη λέξη «τρομοκρατίας», ένας μέλος των Anonymous αναδεικνύει μια άλλη πλευρά στο πεδίο του φόβου. Προβάλλει, δηλαδή, το φόβο που αναπτύσσει η κυρίαρχη εξουσία απέναντι στους Anonymous και κατ' επέκταση στους πολίτες. Τη συγκεκριμένη πτυχή του φόβου αναδεικνύει και η δημοσιογράφος Κουίν Νόρτον, η οποία κάνει λόγο για το φόβο του άγνωστου και την αγωνία του ελέγχου αυτού του άγνωστου που κινητοποιεί την εξουσία και παράγει αυτό το αφήγημα του φόβου.

Η εξουσία, φαίνεται να είναι η κοινή συνισταμένη αυτού του διπλού φόβου. Ο ένας φόβος εκκινεί από τον άλλο φόβο, σε ένα συνεχές πλέγμα δράσεων με διπλό σκοπό ανάλογα με την κοινωνική και πολιτική αφετηρία. Οι εξουσιαστές προβάλλονται να θέλουν πάση θυσία να διατηρήσουν τα κεκτημένα τους μέσω του απόλυτου ελέγχου ενώ αναδεικνύεται και μια άλλη φωνή που θέλει να διεκδικήσει κομμάτι από αυτήν την εξουσία για να διατηρήσει το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης και ατομικής πράξης και οι δύο πλευρές όμως χρησιμοποιούν το φόβο ως παραγωγικό πεδίο δράσης και κατ' επέκταση ελέγχου.

Εν κατακλείδι

Οι Anonymous, είναι ένα διαδικτυακό κίνημα με πολιτικά χαρακτηριστικά, το οποίο έλαβε τεράστιες διαστάσεις και επεκτάθηκε στον ορατό δημόσιο χώρο μέσα από τις διαδηλώσεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Κοινό χαρακτηριστικών αυτών των ακτιβιστών εντός και εκτός διαδικτύου είναι οι πολιτικές πεποιθήσεις, οι οποίες συμβολίστηκαν μέσα από τη μάσκα με το πρόσωπο του Guy Fawkes, την οποία τόσο οι Anonymous όσο και οι διαδηλωτές τη φοράνε για να κρύψουν τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους και να διατηρήσουν το δικαίωμα στην ανωνυμία και στην ατομικότητα της πράξης, αλλά και στην ίδια την ατομικότητα της ύπαρξης. Με αυτόν τρόπο η μάσκα στο σύνολο των δημοσιευμάτων λαμβάνει πολιτικά χαρακτηριστικά και προβάλλεται ως συνδετικός κρίκος ανάμεσα στοναόρατο και τονορατό κόσμο, των οποίων οι διαφορές αναδεικνύονται μέσω των δημοσιευμάτων. Ταυτόχρονα, καθώς επιδιώκει την ανωνυμία και δεν μπορεί να ελεγχθεί με άμεσο τρόπο προβάλλεται να προκαλεί φόβο κυρίως στις εξουσιαστικές δομές αν και δίνεται μια γενικότερη κατάσταση χάους που κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί για το που μπορεί να οδηγήσει.

Η ένδυση της συγκεκριμένης μάσκας προβάλλεται να στέλνει ένα μήνυμα παγκόσμιας πολιτική ανυπακοής, στην οποία ο καθένας και η καθεμία μπορεί να αντικρίσει το πρόσωπό του. Στη διάρκεια της μελέτης παρατηρήσαμε μια τάση να αναζητείται και να αναδεικνύεται η εθνική ταυτότητα των μελών των Anonymous ενώ παράλληλα να ξεχωρίζει η προβολή του έμφυλου στοιχείου μέσα από την ανάδειξη αποκλειστικά και μόνο ανδρών μελών των Anonymous, εγγαράσσοντας με αυτόν τον τρόπο εθνικά και έμφυλα χαρακτηριστικά πάνω στη συγκεκριμένη μάσκα. Παρόλα αυτά, όμως, μέσα από τα δημοσιεύματα γίνεται ορατή μια ρωγμή στην προσπάθεια απόδοσης συγκεκριμένων χαρακτηριστικών που αντιστοιχούν στο κυρίαρχο πλαίσιο αξιών αφήνοντας μας το περιθώριο να ισχυριστούμε ότι η μάσκα συμβολίζειτο πανανθρώπινο πρόσωπο, του αγώνα και της αντίστασης και του δικαιώματος στην ελευθερία.

Το ζήτημα του συμβολισμού της κάλυψης του προσώπου και της πολιτικής νοηματοδότησης αυτού μέσω της κάλυψης μελετάται και στην τρίτη και τελευταία περίπτωση της μελέτης των καλυμμένων προσώπων αντίστασης, της νομοθετικής ρύθμισης που εφαρμόστηκε στην Ελλάδα από το 2009 έως και την Άνοιξη του 2015⁶² και ποινικοποιεί την ένδυση της κουκούλας στο δημόσιο χώρο και πιο συγκεκριμένα κατά τη διάρκεια πολιτικών διαδηλώσεων και συγκεντρώσεων. Με αφορμή το λόγο που αναπτύχθηκε για την ένδυση και την ποινικοποίηση της κουκούλας μελετάμε τους τρόπους με τους οποίους το έθνος, ο φόβος και το φύλο διαγράφονται κάτω από την κουκούλα λειτουργώντας στην κατεύθυνση της κανονικοποίησης και ένταξής των «άλλων-κουκουλωμένων» υποκειμένων στο κυρίαρχο σύστημα.

⁶²Με τις διατάξεις του άρθρου 20 του ν. 4322/2015 καταργήθηκαν οι επιβαρυντικές περιπτώσεις διάπραξης αδικημάτων με χρήση κουκούλας ή αλλοιωμένων ή καλυμμένων χαρακτηριστικών του προσώπου του δράστη. Διατηρείται μόνο για το αδίκημα της ληστείας.
<http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/m-prison-pap.pdf> (20/7/2015).

Ο νόμος για την ποινικοποίηση της κουκούλας: Μια εισαγωγή

Ο λόγος που αναπτύσσεται αναφορικά με το νόμο που ποινικοποιεί την ένδυση της κουκούλας από υποκείμενα κατά τη διεξαγωγή διαδηλώσεων και συγκεντρώσεων διαμαρτυρίας, προβάλλει το σημαντικό ρόλο που φαίνεται να διαδραματίζει το καλυμμένο πρόσωπο στην άσκηση πολιτικής στο δημόσιο χώρο. Εξάλλου, η εφαρμογή του νόμου δείχνει μια αναγκαιότητα περιορισμού της δράσης των υποκειμένων σε διαδικασίες που φέρουν έναν πολιτικό χαρακτήρα.

Ο συγκεκριμένος νόμος επιστρατεύεται από την ελληνική κυβέρνηση προκειμένου να καταστείλει το μη εύκολα διαχειρίσιμο φαινόμενο της απόκρυψης των προσώπων, έτσι όπως έγινε ιδιαιτέρως ορατό σε μια περίοδο κοινωνικής και πολιτικής έντασης, η οποία ακολούθησε μετά την εξέγερση τον Δεκέμβρη του 2008. Τα δημοσιεύματα αναφορικά με το συγκεκριμένο ζήτημα είτε υιοθετούν μια υποστηρικτική στάση στην εφαρμογή του συγκεκριμένου νόμου είτε υιοθετούν μια πιο κριτική στάση, μέσα από την οποία εγείρονται διάφορα ερωτήματα που κινούνται γύρω από το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης.

Η συγκεκριμένη περίπτωση μελετάται γιατί αφενός η ποινικοποίηση της ένδυσης της κουκούλας στο δημόσιο χώρο κατά τη διεξαγωγή διαδηλώσεων με πολιτικό χαρακτήρα μας δίνει την ευκαιρία να μελετήσουμε το συγκεκριμένο φαινόμενο και στο εγχώριο εθνικό συγκείμενο, ιδωμένο και τοποθετημένο όμως μέσα σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο, αυτό των καλυμμένων προσώπων αντίστασης, στο οποίο εντάσσονται και οι άλλες δύο περιπτώσεις μελέτης, οι Ζαπατίστας και οι Anonymous. Αφετέρου γιατί το καλυμμένο πρόσωπο στο δημόσιο λόγο έτσι όπως αυτό προβάλλεται από τα ΜΜΕ δημιουργεί συνδέσεις με το έθνος, το χώρο, το φόβο, την ασφάλεια, αλλά και το φύλο, οι οποίες αναδεικνύουν τις πολιτικές διαστάσεις που μπορεί να λάβει ένα πρόσωπο αν και καλυμμένο, στις συνθήκες της μετανεωτερικότητας.

Τα δημοσιεύματα που θα μελετηθούν είναι 42 και τοποθετούνται στις ακόλουθες ημερομηνίες με χρονολογική σειρά και εντοπίζονται στα ακόλουθα ηλεκτρονικά ειδησεογραφικά sites:

Ηλεκτρονικός Τύπος	Χρονολογία/Ημερομηνία δημοσιευμάτων	Δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν
www.avgi.gr (<i>Η Αυγή</i>)	2009: 13/6, 20/10 2010: 21/3 2012: 28/9, 27/11 2013: 13/1	2012: 28/9
www.enet.gr (<i>Ελευθεροτυπία</i>)	2009: 18/3, 23/3, 6/7, 6/12 2010: 18/12 2011: 9/1 2012: 1/3 2013: 27/1	2009: 18/3, 12/7 2010: 18/12 2011: 9/1 2012: 1/3 2013: 27/1
www.tovima.gr (<i>Το Βήμα</i>)	2010: 7/2 2012: 13/2, 27/3, 27/9	2012: 27/3, 27/9
www.tanea.gr (<i>Τα Νέα</i>)	2011: 14/11 2012: 12/9, 27/9	2012: 27/9, 14/11
www.topontiki.gr (<i>Το Ποντίκι</i>)	2009: 20/10 2010: 19/3	2010: 19/3
www.ethnos.gr (<i>Το Έθνος</i>)	2009: 18/3, 21/3, 31/3, 8/4 2012: 13/2, 18/2 2013: 10/1, 15/1	2009: 3/3, 18/3, 21/3, 8/4 2012: 13/2, 18/2
www.tvxs.gr (<i>Tvxs</i>)	2012: 13/8	
www.protagon.gr (<i>Protagon</i>)	2009: 1/9 2011: 11/12 2012: 14/11, 24/12	2012: 24/2, 14/11
www.skai.gr (<i>Skai</i>)	2012: 15/9	
www.makthes.gr (<i>Μακεδονία</i>)	2009: 22/3	2009: 22/3
www.enikos.gr (<i>Ενικός</i>)	2012: 7/4, 29/12	
www.efsyn.gr (<i>Η Εφημερίδα των Συντακτών</i>)	2012: 23/12	
www.dimokratia.gr (<i>Δημοκρατία</i>)	2013: 5/1	

Πιο συγκεκριμένα, στη μελέτη χρησιμοποιήθηκε υλικό από 24 δημοσιεύματα καθώς κατόπι της μελέτης όλων των παραπάνω δημοσιευμάτων προέκυψε ότι τα συγκεκριμένα δημοσιεύματα αποτελούν πρόσφορο έδαφος για να απαντηθούν τα ερωτήματα της διατριβής.

7.9 Κουκούλα και δημόσιος χώρος

Η ένδυση της κουκούλας στο δημόσιο χώρο προκύπτει, μέσα από την κάλυψη, που τυγχάνει να είναι ένα μείζον ζήτημα για τα ΜΜΕ καθώς αυτή χρησιμοποιείται από μια μερίδα διαδηλωτών κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων στις οποίες τελούνται βίαιες ενέργειες. Η κουκούλα, ταυτισμένη σε μεγάλο βαθμό με τις διαδηλώσεις, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στον ορατό δημόσιο χώρο, προσδίδει ένα διαφορετικό χαρακτήρα τόσο σε αυτόν όσο και στα υποκείμενα που τη φορούν.

Στην ενότητα που ακολουθεί παρατίθενται αποσπάσματα από δύο ελληνικές εφημερίδες μεγάλης πανελλαδικής κυκλοφορίας αναφορικά με τη χρήση της κουκούλας στο ελληνικό κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο συνδεδεμένη όμως και με το ευρύτερο παγκόσμιο κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο. Στην αρχή παρατίθενται αποσπάσματα από την εφημερίδα *Έθνος*, στα οποία όπως θα δούμε η προβολή της κουκούλας κινείται σε μια κατεύθυνση αποδυνάμωσης και απογύμνωσης της πολιτικής της διάστασης, λειτουργώντας προς μια κατεύθυνση δικαιολόγησης της ποινικοποίησής της. Στη συνέχεια παρατίθενται αποσπάσματα από την εφημερίδα *Ελευθεροτυπία* στα οποία αν και επισημαίνεται η διάκριση ανάμεσα στη χρηστική και συμβολική αξία της κουκούλας αυτή δεν αναιρεί την πολιτική της διάσταση.

7.9.1 Η χρηστική και συμβολική αξία της κουκούλας

Κοινό σημείο των δημοσιευμάτων από τις δύο εφημερίδες είναι η προβολή της κουκούλας μέσα από τη διάκριση στη συμβολική και χρηστική αξία της κουκούλας. Η διαπίστωση της διάκρισης αυτής καταρχήν στα δημοσιεύματα από την εφημερίδα *Έθνος* λειτουργεί στην κατεύθυνση της αποδυνάμωσης της πολιτικής σημασίας της κουκούλας και των υποκειμένων που τη φέρουν καθώς η αναφορά στη χρηστική αξία εστιάζει στην προβολή της κουκούλας είτε ως μέσο τέλεσης πράξεων βίας είτε ως μέσο προστασίας από βίαιες ενέργειες. Υποστηρίζεται ότι αυτός ο τρόπος προβολής συμβάλλει στη δημιουργία ενός αρνητικού εδάφους νοηματοδότησης της κουκούλας, η οποία κινείται σε μια κατεύθυνση αποδυνάμωσης του πολιτικού χαρακτήρα τόσο του υποκειμένου που κινείται στο δημόσιο χώρο με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου όσο και της διαδικασίας, δηλαδή των διαδηλώσεων, που παίρνει μέρος.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα του *Έθνους* (31/3/2009), η κουκούλα προβάλλεται μέσα από μια πιο εκτεταμένη αναφορά στην ιστορική

χρήση της, αλλά και στη συμβολική και πρακτική αξία της κουκούλας στο συγκεκριμένο εθνικό και κοινωνικοπολιτικό συγκείμενο, όπως αυτές προκύπτουν από τις αναφορές στο καθεστώς ανωνυμίας, αλλά και ανασφάλειας που αυτό συνεπάγεται. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η τακτική είναι ένα βασικό κριτήριο για να φορέσει κάποιος κουκούλα, αλλά έχουμε και περιπτώσεις που η κουκούλα φοριέται ως συμβολική αμφίεση και σημειολογική αναφορά. Η ιστορική της καταγραφή περιλαμβάνει από ακροδεξιές και ρατσιστικές οργανώσεις έως αντιτρομοκρατικές υπηρεσίες, επαναστατικά, αλλά και αντάρτικα κινήματα. Υπάρχουν βέβαια και κουκουλοφόροι που ενώ δεν διατρέχουν κίνδυνο από την αποκάλυψη της ταυτότητάς τους, εντούτοις φορούν την κουκούλα διότι η απρόσωπη εικόνα δημιουργεί φόβο και ταραχή στον αντίπαλο. Σε όλες τις περιπτώσεις, όμως, η κουκούλα ισοδυναμεί με το κάλυπτρο εκείνο που έχει στόχο να κρύψει το πρόσωπο για να διατηρηθεί η ανωνυμία.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα αναδεικνύεται μια προσπάθεια κατηγοριοποίησης αυτών που φορούν την κουκούλα εξηγώντας, ταυτόχρονα, τους λόγους που καθεμιά κατηγορία ενδύεται την κουκούλα. Έτσι, η κουκούλα θεάται καταρχήν ως ένα μέσο «τακτικής», αλλά και ως ένα αντικείμενο που «φοριέται ως συμβολική αμφίεση και σημειολογική αναφορά». Η αναφορά στην έννοια της τακτικής παραπέμπει σε ένα σύστημα, μια στρατηγική προκειμένου να επιτευχθεί ένας σκοπός. Ενδεχομένως, εδώ, υπονοείται η σύνδεση της κουκούλας με τη χρήση της στις διαδηλώσεις, η ένδυση της οποίας προσφέρει τη δυνατότητα της πρόκλησης βίαιων ενεργειών χωρίς την αποκάλυψη των στοιχείων του υποκειμένου που προβαίνει σε αυτές. Ταυτόχρονα, η αναφορά στη «συμβολική» και τη «σημειολογική» χρήση της κουκούλας, της προσδίδει ένα βαθύτερο νόημα, το οποίο την απομακρύνει ως ένα βαθμό από την υλική και χρηστική της αξία γεγονός που προκύπτει και από τη χρήση του αντιθετικού συνδέσμου «αλλά».

Στη συνέχεια του αποσπάσματος παρατηρούμε ότι ακολουθεί η ιστορική καταγραφή της χρήσης της κουκούλας. Η καταγραφή ξεκινάει από τις «ρατσιστικές και ακροδεξιές οργανώσεις», συνεχίζει με την αναφορά στη χρήση της από «αντιτρομοκρατικές υπηρεσίες» και καταλήγει σε «επαναστατικά και αντάρτικα κινήματα». Οι αναφορές αυτές αφενός φανερώνουν την ευρύτητα της χρήσης και κατά συνέπεια τη σπουδαιότητά της ως ένα μέσο έκφρασης. Η επιλογή της αναφοράς στις ακροδεξιές και ρατσιστικές οργανώσεις προκαταβάλλει αρνητικά τον

αναγνώστη/ια για τη χρήση της. Η κατάληξη «επαναστατικά και αντάρτικα κινήματα», τα οποία παραπέμπουν σε μια ριζοσπαστικότητα και επαναστατικότητα κομματιών διαφόρων κοινωνιών, συμβάλλει περεταίρω σε αυτήν την αρνητική ερμηνεία καθώς και αυτά είναι σε μεγάλο βαθμό συνδεδεμένα με βίαιες ενέργειες και ταραχές.

Οι πολιτικές αυτές αναφορές μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο της λογικής των «δύο άκρων», μια λογική που κυριάρχησε στο ελληνικό προσκήνιο, με αφορμή την άνοδο τόσο της ακροδεξιάς οργάνωσης Χρυσής Αυγής όσο και του αριστερού κόμματος Σύριζα. Η λογική αυτή παρουσίαζε αυτούς τους πολιτικούς σχηματισμούς ως υπεύθυνους ακροτήτων και αποσταθεροποίησης της κοινωνικής ομαλότητας και τη δεξιά και το κέντρο ως μόνους εγγυητές της σταθερότητας. Με αυτόν τον τρόπο η κουκούλα προβάλλεται ως ένα μέσο διασάλευσης της κοινωνικής και πολιτικής σταθερότητας. Στη μέση της αναφοράς, γίνεται λόγος για την ένδυση της κουκούλας από τις αντιτρομοκρατικές οργανώσεις και θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος ότι η συγκεκριμένη αναφορά στο συγκεκριμένο σημείο μπορεί να εκληφθεί ως ο σταθεροποιητικός φορέας.

Επιπλέον, γίνεται μια ακόμη αναφορά στη χρήση της κουκούλας, αυτή την φορά από αυτούς που «δεν διατρέχουν κίνδυνο από την αποκάλυψη της ταυτότητάς τους». Με τη συγκεκριμένη φράση, οι προηγούμενες αναφορές προβάλλουν την ένδυση της κουκούλας ως αναγκαιότητα προκειμένου τα υποκείμενα που τη φορούν να μη διατρέξουν τον κίνδυνο της αναγνώρισης. Με αυτόν τον τρόπο οι προηγούμενες αναφορές τρόπο τινά ταυτίζονται με την παρανομία. Πιθανότατα εκτός του συγκεκριμένου πλαισίου τίθενται οι αντιτρομοκρατικές υπηρεσίες. Δεν διευκρινίζεται, όμως, ποιοι μπορεί να είναι αυτοί που προβαίνουν σε μια τέτοια ενέργεια προκειμένου να προκαλέσουν το συναίσθημα του φόβου.

Χαρακτηριστική είναι η αναφορά στην «απρόσωπη εικόνα» ως μέσο δημιουργίας φόβου και ταραχής. Η εικόνα που δεν φέρει τα χαρακτηριστικά του προσώπου προβάλλεται ως κάτι το μη διαχειρίσιμο από αυτόν που την αντικρίζει και άρα τίθεται στη σφαίρα του μη αναγνωρίσιμου, το οποίο είναι φορέας πρόκλησης φόβου και ανασφάλειας. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται η σημασία της ύπαρξης, αλλά και της απουσίας προσώπου τόσο για αυτούς που είναι φορείς της απρόσωπης

εικόνας όσο και για αυτούς που τους αντικρίζουν. Ταυτόχρονα, φανερώνεται και η ισχύς που λαμβάνει το κρυμμένο πρόσωπο έναντι του φανερού.

Η κατακλείδα του συγκεκριμένου αποσπάσματος, ωστόσο, καταλήγει στο σημείο συνάντησης όλων αυτών των περιπτώσεων-κατηγοριών που περιγράφηκαν νωρίτερα και το οποίο προβάλλεται να είναι η εξασφάλιση της ανωνυμίας που αυτή προσφέρει. Αυτό προκύπτει από τη φράση που προβάλλει την κουκούλα να ισοδυναμεί με ένα «κάλυπτρο» το οποίο χρησιμοποιείται για να κρύψει το πρόσωπο και να διατηρηθεί με αυτόν τον τρόπο η ανωνυμία. Προκύπτει, δηλαδή, ότι πέρα από όλες τις χρήσεις της, η βασική και κύρια χρήση της είναι η ανωνυμία. Το πρόσωπο δίχως πρόσωπο και άρα χωρίς ταυτότητα, ο οποιοσδήποτε, γεγονός που ενισχύει τη δημιουργία μιας φοβικής κατάστασης, αλλά και αντιμετώπισης των υποκειμένων που φέρουν την κουκούλα στο δημόσιο χώρο.

Στη συνέχεια του ίδιου δημοσιεύματος από το *Έθνος* (31/3/2009), η ένδυση της κουκούλας και τα στοιχεία που αυτή προσφέρει συνδέονται μόνο με παράνομες και βίαιες ενέργειες συμβάλλοντας περαιτέρω στη δόμηση μιας αρνητικής και φοβικής ατμόσφαιρας αναφορικά με τα υποκείμενα που φέρουν την κουκούλα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το σπάσιμο μιας βιτρίνας που συμβολίζει τον άπληστο καταναλωτισμό, των τζαμιών μιας τράπεζας που αντιπροσωπεύει τον αποθησαυρισμό πλούτου ή η ανατίναξη ενός αυτοκινήτου «ευφραίνει» τις καρδιές κάποιων που βλέπουν την εσωτερική τους φλόγα να μεταλαμπαδεύεται σε μολότοφ οργής. Για να συμβεί αυτό, απαιτείται ανωνυμία, συνωμοτική σχέση και εχεμύθεια, στοιχεία που προσφέρει η κουκούλα.

Το παραπάνω απόσπασμα ξεκινά με την αναφορά τριών πράξεων που ενέχουν το στοιχείο της βίας, όπως είναι «το σπάσιμο βιτρίνας», «των τζαμιών μιας τράπεζας», «η ανατίναξη ενός αυτοκινήτου» ενώ γίνεται αναφορά και στο συμβολισμό αυτών των πράξεων. Οι αναφορές αυτές ενέχουν μια δόση ειρωνείας, η οποία προκύπτει από την αναφορά στο συμβολισμό της κάθε ενέργειας. Πιο συγκεκριμένα, η βιτρίνα και το αυτοκίνητο παραπέμπουν σε κάποιον ιδιοκτήτη, ο οποίος πλήττεται μέσα από αυτές τις βίαιες ενέργειες, γεγονός το οποίο κινείται στην κατεύθυνση της προβολής των συγκεκριμένων ανθρώπων ως των άμεσων πληγέντων από αυτές τις συμπεριφορές και όχι το φαινόμενο του καταναλωτισμού, που αυτές οι

ενέργειες, υποστηρίζουν τα υποκείμενα ότι συμβολίζουν. Το ρήμα «ευφραίνει» φανερώνει μια ευχαρίστηση που απορρέει από μια έντονα βίαιη πράξη, υποδεικνύοντας, ενδεχομένως, και μια παθολογική κατάσταση. Ταυτόχρονα, κινείται στο ίδιο πλαίσιο που επισημάναμε και νωρίτερα μέσα από τη φράση «εκτονωτική συμπεριφορά», αυτό, δηλαδή, της προσωπικής ευχαρίστησης συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην αποδυνάμωση της πολιτικής διάστασης των υποκειμένων και των ενεργειών τους.

Για να δειχθεί αυτή η ευχαρίστηση, αλλά και μια ενδεχόμενη ψυχοπαθολογική κατάσταση που προκύπτει μέσα από την πρόκληση και θέαση της φωτιάς χρησιμοποιείται η μεταφορική φράση που κάνει λόγο για «εσωτερική φλόγα», η οποία γίνεται «μολότοφ οργής». Δηλαδή, όλη αυτή η κατάσταση προβάλλεται ως μια έντονη εσωτερική διαδικασία, η οποία εξωτερικεύεται μέσω μιας ανώφελης, αλλά και ταυτόχρονα επιζήμιας, για έναν άνθρωπο, πράξης. Από την άλλη το σπάσιμο της βιτρίνας μιας τράπεζας δεν έχει άμεσες συνέπειες σε έναν άνθρωπο. Ωστόσο, καθώς η πλειοψηφία των ανθρώπων χρησιμοποιεί τις τράπεζες για τη φύλαξη των χρημάτων της, δημιουργείται η εικόνα της διακινδύνευσης και το ενδεχόμενο απώλειάς τους.

Αυτές οι βίαιες ενέργειες, οι οποίες πέραν του συμβολικού τους χαρακτήρα για αυτούς που το κάνουν προβάλλονται εμμέσως, κυρίως μέσω του ειρωνικού τόνου, να έχουν συνέπειες στους απλούς ανθρώπους, συνδέονται με τη χρήση της κουκούλας καθώς, όπως τονίστηκε και στο προηγούμενο απόσπασμα είναι αυτή που προσφέρει την ανωνυμία και άρα την ασφάλεια της τέλεσης αξιόποινων πράξεων. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, η κουκούλα προσφέρει «ανωνυμία», «συνωμοτική σχέση» και «εχεμύθεια». Η χρησιμοποίηση αυτών των λέξεων φανερώνει τη μυστικότητα, η οποία πρέπει να διατρέχει αυτές τις σχέσεις και η οποία μέσω της κουκούλας, προβάλλεται να εξασφαλίζεται.

Με τα δύο προηγούμενα αποσπάσματα αναδεικνύεται σε μεγάλο βαθμό η αρνητική όψη και χρήση της κουκούλας, η οποία εκτός από την αναφορά στην ιστορική χρήση της, στην οποία υφέρπει μια αρνητική νοηματοδότηση βασίζεται και στην αναφορά στην τέλεση βίαιων ενεργειών, κυρίως μετά το πέρας διαδηλώσεων που τελούνται στο δημόσιο χώρο και οι οποίες έχουν άμεσες συνέπειες στον απλό

άνθρωπο. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ως ένα βαθμό η αποσύνδεση της κουκούλας από την ενδεχόμενη πολιτική της διάσταση.

Στη συνέχεια ακολουθούν τέσσερα αποσπάσματα από δημοσιεύματα της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία*, στα οποία αν και ακολουθείται η διάκριση ανάμεσα στη χρηστική και συμβολική αξία της κουκούλας αναδεικνύεται ταυτόχρονα ο πολιτικός χαρακτήρας της κουκούλας.

Στο δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (12/7/2009), που ακολουθεί αναφέρεται στην αρχή στο περιβάλλον και τον τρόπο που χρησιμοποιήθηκε ενώ ακολουθεί και μια αναφορά στον πολιτικό συμβολισμό και στην πολιτική λειτουργία της κουκούλας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Με το ζήτημα της κουκούλας θα μπορούσε να ξεμπερδέψει κανείς παραθέτοντας το κείμενο που είχε γράψει το βρετανικό μπλακ μπλοκ τον Ιούνιο του 1999, μοιράζοντας χιλιάδες μάσκες. Και ύστερα οργανώθηκε σε μια πορεία που κατέστρεψε το οικονομικό κέντρο του Λονδίνου. «Σήμερα θα δώσουμε στην αντίσταση ένα πρόσωπο. Φορώντας τις μάσκες, διακηρύσσουμε την ενότητά μας και υψώνοντας τη φωνή μας στους δρόμους, διακηρύσσουμε την οργή μας ενάντια στην απρόσωπη εξουσία».

Η μάσκα στην αρχή του αποσπάσματος προβάλλεται ως ένα μέσο για την πρόκληση καταστροφής. Σε αυτήν την αντίληψη παραπέμπει το γεγονός ότι το μπλακ μπλοκ «κατέστρεψε το οικονομικό κέντρο του Λονδίνου». Η φράση αυτή, η οποία παρατίθεται στην αρχή του αποσπάσματος, συμβάλλει στη δημιουργία μιας εικόνας που κυριαρχεί η καταστροφή και η οποία βρίσκεται σε άμεση σύνδεση με τη χρήση της μάσκας. Η καταστροφή που αφορά στο οικονομικό κέντρο της πρωτεύουσας παραπέμπει στις οικονομικές συνέπειες που ενδεχομένως είχε αυτή. Η φράση «οικονομικό κέντρο» φανερώνει το χαρακτήρα αυτής της κίνησης και η οποία σχετίζεται με την αναγνώριση του καπιταλισμού ως μιας κυρίαρχης μορφής κοινωνικού ελέγχου. Με αυτόν τον τρόπο αν και η κουκούλα συνδέεται με την καταστροφή, παράλληλα, αναδεικνύεται ο πολιτικός προσανατολισμός της χρήσης αυτής από συμμετέχοντες στο μπλακ μπλοκ.

Αυτός ο χαρακτήρας αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο στο δεύτερο κομμάτι του συγκεκριμένου αποσπάσματος. Καταρχήν η αναφορά στο μαύρο μπλοκ⁶³ δίνει σαφώς ένα αντιεξουσιαστικό χαρακτήρα και πλαίσιο θέασης της μάσκας, ο οποίος επιτείνεται και από το λόγο που εκφέρεται από το μπλακ μπλοκ και που παρατίθεται στη συνέχεια. Η κουκούλα προβάλλεται ως μέσο «ενότητας» με την έννοια προφανώς ότι όλοι είναι ίδιοι και δεν ξεχωρίζει το πρόσωπο κάποιου ή κάποιας. Επιπλέον, η φράση «υψώνοντας τη φωνή μας στους δρόμους» αναδεικνύει τη φωνή, η οποία συνδέεται με τον πολιτικό λόγο σε υπέρτερη θέση έναντι του προσώπου. Ιδιαίτερη σημασία λαμβάνει και η λέξη «δρόμος», ο χώρος, δηλαδή, που αυτή η φωνή και αυτά τα καλυμμένα πρόσωπα βρίσκουν το έδαφος για να εκφραστούν και να αντισταθούν απέναντι στην εξουσία νοηματοδοτώντας τον ως ένα ενεργό πολιτικό χώρο.

Σύμφωνα με το κείμενο του μπλακ μπλοκ η «αντίσταση» λαμβάνει το πρόσωπο της μάσκας ενώ προβάλλεται και ως αντίδραση στην «απρόσωπη εξουσία». Ο λόγος αυτός διατυπωμένος αρκετά χρόνια πριν από την εμφάνιση των Anonymous δημιουργεί μια αντιστοιχία με το λόγο που επένδυσαν οι Anonymous την ένδυση της μάσκας. Με αυτόν τον τρόπο χαράσσεται μια κοινή γραμμή πλεύσης ανάμεσα στα δύο κινήματα, δίνοντας, ταυτόχρονα, μια πολιτική χροιά στην ένδυση της μάσκας, γεγονός που παρατηρήσαμε και στην περίπτωση των Anonymous. Η μάχη σε συμβολικό επίπεδο λαμβάνει χώρα ανάμεσα σε δύο απρόσωπες φιγούρες. Η «απρόσωπη αντίσταση» μάχεται ενάντια στην «απρόσωπη εξουσία». Έτσι, αναδεικνύεται η δύναμη και η ισχύς της μη ύπαρξης προσώπου ως σημαντικού καταλύτη στην εξέλιξη των πραγμάτων. Η οργή, η οποία αναφέρεται στο κείμενο φαίνεται να δρα προωθητικά σε αυτήν τη μάχη.

⁶³Ο Claudio Albertani (2002) στο άρθρο του «Paint It Black: Black Blocs, Tute Bianche and Zapatistas in the Anti-globalization Movement», αναφέρει ότι το μπλακ μπλοκ είναι μια τακτική για τους διαδηλωτές όπου φοράνε μαύρα ρούχα, μαντήλια, γυαλιά ηλίου, μάσκες του σκι, κράνη μοτοσυκλέτας και άλλα αντικείμενα που χρησιμεύουν στην κάλυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου τους. Αυτό το είδος ντυσίματος χρησιμοποιείται από τους διαδηλωτές για να καλύψουν τα χαρακτηριστικά τους αλλά και για να είναι δύσκολη η διάκρισή τους μέσα στο πλήθος και να αποφύγουν με αυτόν τον τρόπο την άσκηση ποινικής δίωξης. Χρησιμοποιείται, επίσης, για την προστασία των διαδηλωτών από την χρήση σπρέι πιπεριού, δακρυγόνων κ.α από την πλευρά της αστυνομίας. Αυτή η τακτική δίνει την δυνατότητα στους διαδηλωτές να εμφανίζονται ως μια ενιαία και αδιάσπαστη μάζα και τρόπο τινά προωθεί την αλληλεγγύη. Οι συμμετέχοντες στο μπλακ μπλοκ, σημειώνει, συχνά συνδέονται με τον αντιεξουσιαστικό χώρο.

Στη συνέχεια στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (1/3/2012), το οποίο αναφέρθηκε και προηγουμένως καταγράφονται περεταίρω οι χρήσεις της κουκούλας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Οι διαδηλωτές που σκεπάζουν τα πρόσωπά τους το κάνουν για τρεις λόγους (εναλλακτικά ή και σωρευτικά): για ν' αποφύγουν την καταγραφή της ταυτότητάς τους από τις κάμερες των ΜΜΕ και της ΕΛ. ΑΣ., για να προστατευθούν από τα χημικά και, ίσως, για να τραβήξουν την προσοχή, μετατρέποντας την αμφίεση τους σε πολιτικό μήνυμα αντίστασης.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρονται τρεις λόγοι για τους οποίους οι διαδηλωτές χρησιμοποιούν κουκούλα στις διαδηλώσεις. Η αναφορά στη διαδικασία διατήρησης της ανωνυμίας τους από τα ΜΜΕ και την αστυνομία, παρατίθεται ως πρώτος λόγος, αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την ελεγκτική και εξουσιαστική δυναμική που έχουν οι δύο συγκεκριμένοι μηχανισμοί επάνω στα υποκείμενα. Από την άλλη η κουκούλα αναπαρίσταται ως μέσο διαφυγής από αυτόν τον έλεγχο και την εξουσία, ο οποίος λαμβάνει χώρα στο δημόσιο χώρο ενώ με αυτόν τον τρόπο είναι σαν να υποδηλώνεται ότι τα υποκείμενα διεκδικούν τη δική τους εξουσία και το δικό τους δημόσιο χώρο.

Ο δεύτερος λόγος που προβάλλει την προστασία, η οποία είναι δυνατόν να παρέχει η κουκούλα στους διαδηλωτές από τα δακρυγόνα της αστυνομίας, της δίνει μεν ένα ξεκάθαρο χρηστικό χαρακτήρα, ο οποίος όμως αναδύει και μια πολιτική διάσταση. Αυτή προκύπτει από τη βία που υπόκεινται οι διαδηλωτές από τις δυνάμεις καταστολής στο δημόσιο χώρο από τον οποίο, μέσω αυτής της οδού, εξορίζονται ενώ βρίσκονται εκεί για να εκφράσουν και να συμμετέχουν σε μια πολιτική διαμαρτυρία. Ξεκάθαρη, ωστόσο, πολιτική διάσταση δίνεται στην κουκούλα στη συνέχεια. Όπως επισημαίνεται μέσα από τη συγκεκριμένη αμφίεση τονίζεται και ο πολιτικός της χαρακτήρας, καθώς η «αμφίεση μετατρέπεται σε πολιτικό μήνυμα αντίστασης». Η φράση «να τραβήξουν την προσοχή» αναγνωρίζει ένα πλαίσιο τακτικής στη δράση των ατόμων που φέρουν καλυμμένα χαρακτηριστικά και, επίσης, ότι οι συγκεκριμένοι βρίσκονται στο περιθώριο του βλέμματος της εξουσίας και με αυτόν τον τρόπο προσπαθούν να γίνουν ορατοί και υπολογίσιμοι.

Παρατηρούμε ότι στο παραπάνω απόσπασμα χρηστική και συμβολική αξία της κουκούλας μπλέκονται αζεδιάλυτα φανερώνοντας την αλλαγή συσχετισμών που

έχει επιφέρει η κουκούλα στη διαχείριση του πολιτικού και δημόσιου χώρου και λόγου.

Αυτό το «πρόσωπο της αντίστασης», το κουκουλωμένο πρόσωπο, καλύπτεται όχι μόνο για να προστατευθεί από τα δακρυγόνα και τα χημικά, αλλά όπως σημειώνεται και στη συνέχεια στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (1/3/2012), για να δώσει ένα μήνυμα «πολιτικής ανυπακοής». Ένα μήνυμα το οποίο εντοπίζεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο που ξεπερνάει τα εθνικά σύνορα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Δεν είναι, όμως, μόνο λόγοι αυτοπροστασίας αυτοί που ωθούν πολλούς διαδηλωτές να καλύψουν τα πρόσωπά τους. Η ίδια η αμείλικτη λογική των ηλεκτρονικών ΜΜΕ επιβάλλει συχνά το επαναστατικό μασκάρεμα, προκειμένου το μήνυμα της πολιτικής ανυπακοής να μπορέσει να φτάσει στους δυνητικούς του παραλήπτες. Όπως ακριβώς οι μακρινοί Ζαπατίστας, έτσι και οι εγχώριοι «κουκουλοφόροι» χρειάζεται συχνά να καλύψουν τα πρόσωπά τους για να μπορέσουν οι άλλοι να τους δουν.

Καταρχήν να επισημάνουμε ότι η κουκούλα στο συγκεκριμένο απόσπασμα προβάλλεται ως ένα μέσο «αυτοπροστασίας» των διαδηλωτών από τα χημικά που ρίχνει η αστυνομία, αλλά και ως ένα μέσο που χρησιμοποιείται για να προωθήσει το μήνυμα της «πολιτικής ανυπακοής», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο απόσπασμα. Η χρήση των λέξεων «αυτοπροστασία» και «πολιτική» αναγνωρίζει στη μάσκα ένα σαφές πολιτικό περιεχόμενο, αντίστοιχο με εκείνο που συναντήσαμε στην περίπτωση των Ζαπατίστας, αλλά και των Anonymous.

Η φράση «επαναστατικό μασκάρεμα» προσδίδει ένα γκροτέσκο χαρακτήρα σε αυτήν την κίνηση, αλλά και μια υποψία γελοιότητας, που προκύπτει από τη λέξη «μασκάρεμα» και η οποία εκτός από τη μεταμφίεση παραπέμπει στην εξαπάτηση, αλλά και στο καρναβάλι, στη διάρκεια του οποίου επικρατεί ατμόσφαιρα ιλαρότητας. Αυτό το «επαναστατικό μασκάρεμα» προβάλλεται να είναι όχι μια αυτόβουλη κίνηση των διαδηλωτών, αλλά επιβεβλημένη από τα «ηλεκτρονικά ΜΜΕ», όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά. Με αυτήν την αρκετά υπαινικτική φράση υποδηλώνεται ότι οι διαδηλωτές προκειμένου να τους δώσουν την απαραίτητη προσοχή μεταμφιέζονται σε κάτι, στη συγκεκριμένη περίπτωση σε κουκουλοφόρους, προκειμένου να κερδίσουν την προσοχή των ΜΜΕ και μέσω αυτής να εξαπλωθεί και

να προωθηθεί το μήνυμα της πολιτικής ανυπακοής. Με άλλα λόγια η ένδυση κουκούλας προβάλλεται ως μια κατευθυνόμενη από τα ΜΜΕ διαδικασία, η οποία, όμως, αξιοποιείται από τα υποκείμενα προκειμένου το πολιτικό τους μήνυμα να γίνει ορατό.

Χαρακτηριστική είναι και η κατακλείδα του αποσπάσματος, η οποία προβάλλει τους Ζαπατίστας και τους εγχώριους «κουκουλοφόρους» να διεκδικούν την πολιτική τους ορατότητα. Η χρήση των εισαγωγικών πριν από τη λέξη «κουκουλοφόροι» προσδίδει σε αυτή ένα συμβολικό νόημα. Πέραν, δηλαδή, του εμφανισιακού στοιχείου, στο οποίο παραπέμπει η συγκεκριμένη λέξη, αναδεικνύεται και ο συμβολικός της χαρακτήρας, ο οποίος ενισχύεται και από την αναφορά στους Ζαπατίστας και από την αναφορά ότι η κάλυψη των χαρακτηριστικών γίνεται για να κάνουν αισθητή την παρουσία τους, ή όπως αναφέρεται για να τους «δουν».

Ακόμη περισσότερο, στο ίδιο δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (1/3/2012), αναδεικνύεται ο γενικευμένος χαρακτήρας της μάσκας σε παγκόσμιο επίπεδο και η ταύτισή της με τη μαχητικότητα, προσδίδοντας ένα ακόμη στοιχείο στην πολιτική ανάγνωση και θέαση αυτής. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Δεν χρειάζεται να απαριθμήσει κανείς πόσοι μαχητές ανά τον πλανήτη φοράνε μάσκα. Οι Ζαπατίστας την έκαναν σύμβολο του αγώνα τους. Αλλά οι εκατοντάδες φωτογραφίες απ' όλο τον κόσμο δείχνουν τη χρησιμότητά της, είτε τη φοράνε οι καταραμένοι στα προάστια του Παρισιού είτε οι διαδηλωτές στους δρόμους της Τεχεράνης.

Η χρηστική αξία της κουκούλας, η οποία εδώ αναφέρεται ως «μάσκα» αναδεικνύεται μέσα από την προβολή της ως ένα απαραίτητο αξεσουάρ των «μαχητών» σε παγκόσμιο επίπεδο. Η μάσκα ταυτίζεται με τους μαχητές και με αυτούς που στη συνείδηση του κόσμου είναι συνδεδεμένοι με τον αγώνα και την αντίσταση. Με αυτόν τον τρόπο η μάσκα αποκτά μια θετική αναπαράσταση. Επιπλέον, σε αυτήν τη δημιουργία θετικής όψης για τη μάσκα συμβάλλει και η αναφορά στους Ζαπατίστας και στη συμβολοποίηση της μάσκας. Προβάλλεται, έτσι, η σημαντική θέση που κατέχει η μάσκα σε περιβάλλοντα αντίστασης, όπως είναι το περιβάλλον των Ζαπατίστας, αλλά και γενικότερα όπως προκύπτει μέσα από την αναφορά τόσο στο Παρίσι όσο και στην Τεχεράνη. Να σημειώσουμε ότι ακόμα δεν είχαν εμφανιστεί οι Anonymous σε τόσο μαζικό και διευρυμένο επίπεδο στο δημόσιο

χώρο. Η μάσκα χρησιμοποιείται από τους διαδηλωτές στο δημόσιο χώρο και μέσω αυτών των αναφορών επιβεβαιώνεται ο χαρακτηρισμός της μάσκας ως το «πρόσωπο της αντίστασης».

Συμπερασματικά

Τα παραπάνω αποσπάσματα καταδεικνύουν τον τρόπο αντιμετώπισης και προβολής της κουκούλας από τα ΜΜΕ. Αναγνωρίζονται δύο χαρακτηριστικές οπτικές αναφορικά με αυτήν με κοινό σημείο συνάντησης τη διάκριση ανάμεσα στη συμβολική και χρηστική διάσταση της κουκούλας. Καταρχήν, στα δημοσιεύματα από την εφημερίδα *Έθνος* η διάκριση αυτή συμβάλλει στη δημιουργία μιας αρνητικής ατμόσφαιρας αναφορικά με την κουκούλα, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την αποδυνάμωση της πολιτικής διάστασης της κουκούλας. Αυτό πραγματοποιείται μέσα από αναφορές στην ιστορικότητα της χρήσης της κουκούλας. Οι αναφορές αυτές καλύπτουν μια ευρεία γκάμα ιδεολογικών και πολιτικών αντιλήψεων με την έννοια ότι αναφέρεται τόσο η χρήση της κουκούλας από «ρατσιστικές και ακροδεξιές ομάδες» όσο και η χρήση της από «επαναστατικά και αντάρτικα κινήματα». Αυτό φανερώνει το εύρος της χρήσης της ανεξαρτήτως πολιτικών αποχρώσεων ενώ ως ένα σημείο τέτοιου είδους αναφορές ενισχύουν την αντίληψη περί της χρήσης της μάσκας από πολιτικά άκρα που θέτουν την κοινωνική και πολιτική σταθερότητα σε διακινδύνευση.

Στο ίδιο πλαίσιο γίνεται και η αναφορά στη χρήση της κουκούλας ως μέσο πρόκλησης καταστροφών στο δημόσιο χώρο κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων και άρα ως ένα μέσο απορρύθμισης της εύρυθμης λειτουργίας της κοινωνίας. Μια αντίληψη στην οποία βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό η προώθηση του νόμου της ποινικοποίησης της κάλυψης των χαρακτηριστικών κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων.

Από την άλλη, όμως, αναδείχθηκε από τα δημοσιεύματα της εφημερίδας *Ελευθεροτυπίας* και μια άλλη προσέγγιση της κουκούλας, η οποία προβάλλει την κουκούλα ως ένα μέσο αυτοπροστασίας των διαδηλωτών τόσο από τα χημικά που ρίχνει η αστυνομία στις διαδηλώσεις, όσο και από τις τηλεοπτικές και φωτογραφικές κάμερες, οι οποίες «καταδοκούν» για να αποτυπώσουν τα πρόσωπα αυτών που κατεβαίνουν στις διαδηλώσεις. Επιπλέον, στο ίδιο πλαίσιο τέθηκε και η λειτουργία της μάσκας ως μέσο προώθησης ενός πολιτικού μηνύματος αντίστασης, στα χνάρια των *Ζαπατίστας*. Αυτή η νοηματοδότηση προβλήθηκε εν μέρει ως επιβεβλημένη και

κατευθυνόμενη από τα ΜΜΕ προκειμένου να ασχοληθούν με τα υποκείμενα που προσπαθούν να ορθώσουν ανάστημα απέναντι στην πολιτική εξουσία και να γίνουν ορατοί. Φόρεσαν, δηλαδή, την κουκούλα για να τους δουν, όπως επισημαίνεται στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (1/3/2012).

Μέσα από αυτές τις αναπαραστάσεις της κουκούλας αναδεικνύεται όχι μόνο ο χρηστικός και συμβολικός χαρακτήρας, αλλά και το νόημα που αυτή λαμβάνει στο εγχώριο κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο. Το νόημα αυτό βρίσκεται σε άμεση σχέση και σύνδεση με τα πρόσωπα που κρύβονται πίσω από την κουκούλα και για τα οποία υπάρχει μια έντονη επιμονή αποκάλυψής τους, η οποία εκφράζεται από την τότε κυβέρνηση και αναπαράγεται από τα ΜΜΕ.

7.9.2 Οι άνθρωποι πίσω από τις κουκούλες

Στα αποσπάσματα που έπονται γίνονται ορατές μια εχθρική στάση απέναντι στα υποκείμενα που φέρουν την κουκούλα, αλλά και η υιοθέτηση ενός λόγου που υπερασπίζεται την ποινικοποίησή της και λειτουργεί στην κατεύθυνση της οριοθέτησης των υποκειμένων. Στον αντίποδα αυτής της αντίληψης είναι διακριτή και μια προσπάθεια κατάδειξης της αυστηρότητας του συγκεκριμένου νόμου. Πίσω από αυτήν την αντιπαράθεση υποστηρίζουμε ότι αναζητείται και από τις δυο πλευρές μια κανονικότητα και μια κοινωνική σταθερότητα, η οποία είτε θα έρθει μέσα από την ποινικοποίηση της κουκούλας είτε μέσα από την προβολή των ανθρώπων που βρίσκονται πίσω από αυτή. Εδώ το υλικό που παρατίθεται προέρχεται από όλο το φάσμα του δείγματος.

Στο πλαίσιο αυτό, το απόσπασμα που ακολουθεί από το κείμενο που υπογράφει στα *Νέα* (14/11/2012) ο Σταμάτης Φασουλής, ηθοποιός και σκηνοθέτης, κρατάει μια επιθετική στάση απέναντι στους κουκουλοφόρους, όποιοι και αν είναι αυτοί ενώ αντίθετα φαίνεται να είναι ευνοϊκά διατεθειμένος απέναντι στο νόμο που ποινικοποιεί την ένδυση της κουκούλας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το ωραίο αλλά και το πρωτότυπο της υποθέσεως είναι ότι ο κουκουλοφόρος χτίστης, ψήστης, αγωνιστής, φοιτητής (διαλέγετε και παίρνετε, απ' όλα έχουμε, επίσης και πολύ φρέσκους αγανακτισμένους, πάρτε, τζάμπα είναι, γιατί τελειώνει η εποχή τους), το ωραίο λοιπόν είναι μ' αυτήν του την κίνηση ο ποιητής δεν αμφισβητεί μόνο τον νόμο που καλώς κακώς, έχει ψηφιστεί απ' τους πολλούς, αλλά θέλει να επιβάλει τον προσωπικά δικό του άγραφο

νόμο - ίσως και μερικών ακόμα φίλων - με την κουκούλα, το γιαούρτι, το μυστρί, και βασικά τον Τσαμπουκά του (το γράφω με κεφαλαίο του γιατί δείχνει πιο τσαμπουκαλίδικο).

Το παραπάνω απόσπασμα με ένα ιδιαίτερο προσωπικό, ειρωνικό και επιθετικό τόνο στέκεται απέναντι στους πάσης φύσεως και ταυτότητας κουκουλοφόρους, οι οποίοι αψηφώντας τον απαγορευτικό νόμο και υπονοώντας ότι με αυτόν τον τρόπο παρανομούν, συνεχίζουν να φορούν κουκούλα και να προβαίνουν σε βίαιες ενέργειες. Η αψηφισή του «νόμου των πολλών», όπως χαρακτηριστικά αναφέρει για την «επιβολή του προσωπικού άγραφου νόμου», αποτελεί ένα σχόλιο για το πολίτευμα και την ισχύ των νόμων, οι οποίοι επειδή ψηφίζονται από τους «πολλούς», εννοώντας προφανώς τους βουλευτές, δεν θα πρέπει να αμφισβητούνται ακόμη και αν προσωπικές ελευθερίες και δικαιώματα μπορεί ενδεχομένως να θίγονται ή και να περιστέλλονται από κάποιο νόμο. Η χρήση των επιθέτων στην αρχαιοελληνική τους μορφή «ωραίον» και «πρωτότυπον» εκτός από την ειρωνεία φανερώνει και την απέχθεια απέναντι σε αυτούς που αντιδρούν απέναντι στο συγκεκριμένο νόμο. Ταυτόχρονα, η επιλογή της χρήσης των συγκεκριμένων γραμματικών τύπων παραπέμπει και σε μια πιο συντηρητική λογική, η οποία αναδεικνύει περεταίρω την αντίθεση με τη χρήση της κουκούλας

Η κουκούλα προβάλλεται ως το «όπλο» των λίγων και «ίσως και μερικών ακόμα φίλων». Ο κουκουλοφόρος αναπαρίσταται μέσα από την εικόνα του χτίστη, του ψήστη, του αγωνιστή, του φοιτητή. Μέσα από αυτήν την προβολή λαμβάνει αρκετές ιδιότητες, χωρίς να γίνεται κάποια πιο συγκεκριμένη αναφορά σε κάποιο άλλο στοιχείο της ταυτότητας του, εκτός του ότι αυτές οι ιδιότητες καθώς αναφέρονται στο αρσενικό γένος ταυτίζονται με αρσενικά υποκείμενα. Η αναφορά στο αρσενικό γένος, προσδίδει στον κουκουλοφόρο ένα έμφυλο πρόσημο, παραπέμποντας αμιγώς σε μια διαδικασία που γίνεται αποκλειστικά από άνδρες ενώ εμμέσως αυτή η αναφορά μπορεί να εκληφθεί ότι ο δημόσιος χώρος και οι πολιτικές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα σε αυτόν, έστω κι αν αυτές δεν θεωρούνται νόμιμες, ταυτίζονται με τους άνδρες, εξοστρακίζοντας τις γυναίκες από αυτόν, τουλάχιστον, σε επίπεδο λόγου.

Παράλληλα, στο συγκεκριμένο απόσπασμα δεν απουσιάζει η αναφορά, με κεκαλυμμένο, ωστόσο, τρόπο σε βίαιες ενέργειες που προέβησαν οι «κουκουλοφόροι». Συμπυκνωμένα και σχεδόν απνευστί, με τη χρήση του ασύνδετου

σχήματος, το οποίο αξιολογεί με τον ίδιο τρόπο κάθε ενέργεια γίνεται αναφορά στο χτίσιμο του γραφείου του πρώην πρύτανη του Πανεπιστημίου Κρήτης, κύριου Γρυσπολάκη, στη ρίψη γιαουρτιών σε πολιτικούς στο δημόσιο χώρο ενώ γίνεται και αναφορά στους αγανακτισμένους της πλατείας Συντάγματος, οι οποίοι είχαν βρεθεί στη συγκεκριμένη πλατεία κατά τη διάρκεια της ψήφισης των μνημονίων από την ελληνική βουλή. Μέσα από αυτήν την προβολή δημιουργείται ένα πολυδιάστατο προφίλ κουκουλοφόρου, που αναδεικνύει ταυτόχρονα την κοινωνική θέση του έτσι όπως αυτή φαίνεται να είναι σχηματισμένη στο μυαλό του συντάκτη. Αυτό όμως το πολυδιάστατο προφίλ καταλήγει στην εκδήλωση ενεργειών που ενέχουν κάποιο βίαιο στοιχείο απέναντι σε κάποιον άλλον άνθρωπο. Η προβολή του «κουκουλοφόρου» συντάσσεται στην κατεύθυνση της εφαρμογής του συγκεκριμένου νόμου που διώκει την ένδυση κουκούλας προκειμένου να μην επικρατεί αυτή η ανομία.

Στη συνέχεια, στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της διαδικτυακής ειδησεογραφικής ιστοσελίδας *Protagon* (24/2/2012) επαναλαμβάνεται το μοτίβο της σύνδεσης της κουκούλας με την πρόκληση καταστροφών και παράλληλα γίνεται και μια ψυχολογικού τύπου σύνδεση και προσέγγιση των υποκειμένων που χρησιμοποιούν την κουκούλα στη διάρκεια των διαδηλώσεων και τα οποία συνδέονται με την πρόκληση καταστροφών. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Τα παιδιά που σπάνε βιτρίνες, βάζουν φωτιές και ανοίγουν κεφάλια είναι κρυμμένα μέσα στην κουκούλα και την ανωνυμία. Ενσωματώνουν τη ψυχολογία της παροδικής παραβατικότητας στην εμφάνισή τους και είναι πολύ πιθανό, τα περισσότερα από αυτά, να αφαιρούν την παραβατικότητα από πάνω τους μαζί με τη στολή παραλλαγής. Με άλλες ευκαιρίες η στολή της βίας μπορεί να γίνει διαφορετική-ποδοσφαιρική, γαλανόλευκη κλπ.- αλλά πάλι η τυφλή επιθετικότητα θα είναι χωρίς πρόσωπα. Τα υποκείμενα ομογενοποιούνται, ταυτίζονται στον ελάχιστο παρονομαστή τους.

Πίσω από τις κουκούλες, κρύβονται «παιδιά», σύμφωνα με το απόσπασμα, προσδίδοντας με αυτό τον τρόπο ηλικιακό πρόσχημο στους «κουκουλοφόρους». Αυτά τα παιδιά αναπαρίστανται να προβαίνουν σε κατεξοχήν βίαιες ενέργειες όπως το να «σπάνε βιτρίνες», να «βάζουν φωτιές» και να «ανοίγουν κεφάλια». Όλα αυτά αφενός λαμβάνουν χώρα στο δημόσιο χώρο και αφετέρου δεν θα ήταν εφικτό να συμβούν αν δεν φορούσαν τις κουκούλες καθώς η κουκούλα προβάλλεται ως συνώνυμο της ανωνυμίας. Η αναφορά αυτών των ενεργειών παραπέμπει σε ιδιαίτερα επικίνδυνα

άτομα, τα οποία είναι δυνατό να προκαλέσουν τεράστιες καταστροφές. Η έμμεση αναφορά στην ηλικία μέσω της λέξης «παιδιά» σε συνδυασμό με την αναφορά στις βιαιοπραγίες που γίνονται από αυτά με τη χρήση της κουκούλας την αναπαριστά ως ένα επικίνδυνο εργαλείο στα χέρια των «παιδιών» ή σαν ένα παιχνίδι του οποίου η χρήση μπορεί να έχει δυσάρεστες συνέπειες για το κοινωνικό σύνολο.

Επιπλέον, τα «παιδιά» αναπαρίστανται ως άτομα με παραβατική συμπεριφορά που πραγματοποιείται στο δημόσιο χώρο και η οποία συνδέεται με την εμφάνιση. Η σύνδεση της παραβατικότητας με τη συγκεκριμένη εμφάνιση προκύπτει μέσα από τη φράση «είναι πολύ πιθανό, τα περισσότερα από αυτά, να αφαιρούν την παραβατικότητα από πάνω τους μαζί με τη στολή παραλλαγής». Η παραβατικότητα αναπαρίσταται να εμφανίζεται και να εξαφανίζεται μέσα από τη συγκεκριμένη εμφάνιση. Υποδηλώνεται ότι μέσω της ένδυσης της κουκούλας το υποκείμενο, το παιδί στην συγκεκριμένη περίπτωση, μετατρέπεται σε ένα άτομο το οποίο είναι ικανό να καταστρέψει τα πάντα.

Το απόσπασμα δεν εστιάζει μόνο στο κοινό των διαδηλώσεων για να καταδείξει την ομογενοποιημένη επιθετικότητα της απρόσωπης δημόσιας εμφάνισης, η οποία χαρακτηριστικά αναφέρεται ως «στολή της βίας». Επεκτείνεται και στο χώρο των γηπέδων κάνοντας λόγο για την «ποδοσφαιρική, γαλανόλευκη στολή» και στις βίαιες συμπεριφορές που αναπτύσσονται στο όνομα αυτής. Η σύνδεση της φράσης «τυφλή επιθετικότητα» με τη φράση «χωρίς πρόσωπα» συμβάλλει στη δημιουργία μιας φοβικής κατάστασης. Αυτή σχετίζεται με τη μη ύπαρξη προσώπου σε δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο αυτού που ονομάζεται δημόσιος χώρος. Ταυτόχρονα, η συγκεκριμένη φράση αναδεικνύει το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει το πρόσωπο στον τρόπο που προβάλλονται και ερμηνεύονται αυτές οι δραστηριότητες, αλλά και τα υποκείμενα.

Η κουκούλα εδώ ταυτίζεται με την έννοια της στολής. Η στολή χρησιμεύει για να διακρίνονται από τρίτους, αλλά και μεταξύ τους τα μέλη ομάδων διαφόρων κοινωνικών και πολιτικών αποχρώσεων. Πέραν της πρακτικότητας η χρήση της στολής έχει και κοινωνικές προεκτάσεις, ενώ η ίδια η στολή παίζει και το ρόλο εμβλήματος με ιδεολογικό περιεχόμενο. Με αυτόν τον τρόπο όχι μόνο αναδεικνύεται η χρηστικότητα της στολής-κουκούλας, αλλά και ο ιδεολογικός της ρόλος, ο οποίος στο συγκεκριμένο απόσπασμα απεκδύεται τον πολιτικό χαρακτήρα και ταυτίζεται

αμιγώς με την εκδήλωση βίαιων συμπεριφορών από τα υποκείμενα. τα οποία είναι τα παιδιά.

Ταυτόχρονα, όμως, η κουκούλα προβάλλεται να είναι, ως ένα βαθμό, αυτή η αιτία των κακών και όχι το ίδιο το παιδί που τη φοράει, το οποίο εμφανίζεται έρμαιο αυτής, είναι σαν να χάνει την συνειδητότητα των πράξεων, οδηγούμενος στην τέλεση αυτών από την κουκούλα, τη στολή. Η εμφάνιση δαιμονοποιείται και είναι αυτή που καθορίζει τις κινήσεις του και άρα «τα παιδιά» κατά κάποιο τρόπο απενοχοποιούνται ενώ η κουκούλα αναπαρίσταται ως ένα αμιγώς αρνητικό αντικείμενο συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη νομική ποινικοποίηση της ένδυσής της που, ωστόσο, βέβαια πλήττει αυτά τα «παιδιά».

Το απόσπασμα που προηγήθηκε βλέπει πίσω από τις κουκούλες γενικά τα «παιδιά», αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα καταλυτικό ρόλο για την εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς στην ένδυση της κουκούλας. Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα του *Έθνους* (18/2/2012) δίνονται στη δημοσιότητα από την Αστυνομία συγκεκριμένα πρόσωπα, ύστερα από συλλήψεις που έγιναν κατά τη διάρκεια διαδήλωσης και οι οποίοι φέρονται κατά την στιγμή της σύλληψής τους να έχουν καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ένας «βετεράνος» των επεισοδίων, ένας νεαρός με κοινωνική δράση, ένας Dj, ένας λάτρης της ταχύτητας και ένας Παλαιστίνιος χωρίς «βιογραφικό» αποτελούν την πεντάδα των συλληφθέντων της προηγούμενης Κυριακής που μπήκαν στο μικροσκόπιο της ΕΛ.ΑΣ. «Σάρκα και οστά» στους... γνωστούς-αγνώστους που συμμετείχαν στα επεισόδια της περασμένης Κυριακής θέλησε να δώσει η Αστυνομία.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα γίνεται μια σύντομη αναφορά στο προφίλ των συλληφθέντων, τα στοιχεία όπως και οι φωτογραφίες των οποίων δόθηκαν στη δημοσιότητα από την αστυνομία. Να σημειώσουμε ότι στο δημοσίευμα εκτός από τις φωτογραφίες των συλληφθέντων ακολουθεί και ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα για τον καθένα. Οι πέντε συλληφθέντες, άνδρες και οι πέντε, μέσα από τις περιγραφές που δίνονται αναπαρίστανται ως εντελώς ανομοιογενή υποκείμενα, τα οποία δεν φέρουν κανένα κοινό στοιχείο. Ο πρώτος περιγράφεται ως «βετεράνος των επεισοδίων», φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο την εμπειρία του αναφορικά με την συμμετοχή σε επεισόδια και δικαιολογώντας κατά κάποιο τρόπο τη σύλληψή του.

Στη δεύτερη περίπτωση αναδεικνύεται η ηλικία και η κοινωνική δράση του συλληφθέντα. Στη τρίτη αναφέρεται η επαγγελματική του ιδιότητα «dj», στην τρίτη το χόμπι του ενώ στην τελευταία η εθνικότητα «Παλαιστίνιος» και η έλλειψη άλλων στοιχείων αναφορικά με την ζωή του. Παρατηρούμε ότι η αναφορά στους συλληφθέντες γίνεται με τη συνοδεία του αόριστου άρθρου «ένας» γεγονός που δίνει έναν αοριστολογικό χαρακτήρα, αλλά και μια τυχαιότητα.

Επιπλέον, η χρήση του ρήματος «θέλησε» το οποίο αναφέρεται στην κίνηση της αστυνομίας να δώσει τις συγκεκριμένες φωτογραφίες και ονοματεπώνυμα στην δημοσιότητα σε συνδυασμό με τη φράση «σάρκα και οστά στους αγνώστους» ενέχει κάποιου είδους αμφισβήτηση. Η επιθυμία που δηλώνεται μέσα από τη χρήση του ρήματος «θέλω» δεν σημαίνει και επίτευξη του στόχου, η οποία θα δηλωνόταν πιθανώς με τη χρήση του ρήματος «πέτυχε». Σε αυτές τις αναφορές ενέχεται μια κάποιου είδους κριτική στον τρόπο που γίνονται οι συλλήψεις με μοναδικό κριτήριο την απόκρυψη των χαρακτηριστικών.

Σε αυτήν την αντίληψη συμβάλλει περεταίρω η χρήση της φράσης «σάρκα και οστά στους γνωστούς-αγνώστους», με την οποία δηλώνεται το γεγονός ότι τα μέχρι τώρα καλυμμένα πρόσωπα αποκτούν πρόσωπα και ταυτότητα. Ταυτόχρονα, όμως, υφέρπει και μια δόση ειρωνείας καθώς στις πορείες δεν υπάρχουν μόνο πέντε «κουκουλοφόροι» αμφισβητώντας με αυτόν τον τρόπο την επιτυχία των συλλήψεων και ασκώντας τρόπο τινά κριτική στο γεγονός ότι συνελλήφθησαν μόνο πέντε άτομα. Η ειρωνεία και η αμφισβήτηση αναφορικά με τις συλλήψεις και τις αποκαλύψεις των προσώπων προκύπτει και από το ότι η συγκεκριμένη φράση τίθεται σε εισαγωγικά, αλλά και από την περιγραφή των στοιχείων των συλληφθέντων που δόθηκαν στη δημοσιότητα, στα οποία δίνονται πολύ γενικές και μη ουσιαστικές πληροφορίες.

Στη συνέχεια παραθέτουμε το προφίλ, έτσι όπως περιγράφηκε στο ίδιο δημοσίευμα, ενός από τους συλληφθέντες, προκειμένου να δειχθεί ο τρόπος αντιμετώπισης του συγκεκριμένου υποκειμένου μέσα από την προβολή της οικογενειακής του κατάστασης. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ο πιτσιρικάς της «παρέας», ο 21χρονος Ιπποκράτης Πανταζώνης, σε καμία περίπτωση δεν θυμίζει... φανατικό αντιεξουσιαστή. Συνελλήφθη φορώντας πουκάμισο και, σύμφωνα με πληροφορίες, κατάγεται από μια μέση οικογένεια που ζει στα Μελίσσια - ο πατέρας του φαίνεται να έχει συνεργείο αυτοκινήτων.

Στο απόσπασμα αυτό καταρχήν καταγράφεται το προφίλ του αντιεξουσιαστή, το οποίο συνδέεται ξεκάθαρα με την εμφάνιση, τοποθετώντας και εδώ την εμφάνιση σε πρώτο πλάνο και αναδεικνύοντας τη σύνδεση ανάμεσα στην εμφάνιση και την ιδεολογία-πολιτική. Η αναφορά στο συλληφθέντα γίνεται τόσο μέσα από την ηλικία του «21χρονος» και «πιτσιρικάς» γεγονός που συνάδει με το κυρίαρχο αφήγημα «περί παιδιών» που συμμετέχουν στις διαδηλώσεις με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά τους, αλλά και την παράθεση του ονόματός του «Ιπποκράτης Πανταζώνης», μια αναφορά που δείχνει ότι πίσω από τις κουκούλες υπάρχουν «κανονικοί» και «φυσιολογικοί» άνθρωποι της διπλανής πόρτας. Η αποσύνδεσή του από τον αντιεξουσιαστικό χώρο λαμβάνει χώρα μέσα από το συνδυασμό των φράσεων «δεν θυμίζει...φανατικό αντιεξουσιαστή» και «συνελήφθη φορώντας πουκάμισο».

Ένας άλλος παράγοντας που προκύπτει ως ενισχυτικό της μη σύνδεσής του με το προφίλ του κουκουλοφόρου είναι η κοινωνική του καταγωγή, όπου όπως δηλώνεται «κατάγεται από μια μέση οικογένεια», δηλαδή από μια οικογένεια που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως φτωχή. Επίσης, ο τόπος διαμονής του, τα «Μελίσσια», ανήκει στα Βόρεια προάστια των Αθηνών και οι άνθρωποι που κατοικούν στο συγκεκριμένο προάστιο χαρακτηρίζονται από μια οικονομική άνεση. Παράλληλα και η αναφορά στον πατέρα και στην ιδιοκτησία συνεργείου που έχει παραπέμπει σε έναν ευκατάστατο οικογενειάρχη. Οπότε ο νεαρός με βάση αυτήν την κοινωνική και οικογενειακή προέλευση, αλλά και το πουκάμισο που φοράει δεν θα μπορούσε να είναι ένας «φανατικός αντιεξουσιαστής», ο οποίος θα μπορούσε να προκαλέσει καταστροφές. Αυτόματα μέσα από τη συγκεκριμένη περιγραφή δημιουργείται και το προφίλ του «φανατικού αντιεξουσιαστή». Τέτοιος είναι κάποιος, δηλαδή, που δεν φοράει πουκάμισο, το οποίο παραπέμπει σε μια καθωσπρέπει εμφάνιση και έχει φτωχότερη κοινωνική και οικογενειακή καταγωγή. Οι αναφορές στην ηλικία του, στο ονοματεπώνυμό του, στην οικογενειακή του κατάσταση και τέλος στον τόπο διαμονής τους συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη δημιουργία ενός προφίλ που αντιστοιχεί και ανήκει σε ένα «κανονικό παιδί» λειτουργώντας με αυτόν τον τρόπο στην κατεύθυνση της εξομάλυνσης της κοινωνικής και πολιτικής κατάστασης.

Στο ίδιο σχεδόν πλαίσιο κινείται και το απόσπασμα από το δημοσίευμα της εφημερίδας *Το Ποντίκι* (19/3/2010), στο οποίο γίνεται αναφορά σε σύλληψη διαδηλωτή με βάση το νόμο για την κουκούλα, το προφίλ του οποίου δεν παραπέμπει σε κάποιον επικίνδυνο ταραξία. Διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Τελευταίο θύμα του κωμικοτραγικού νόμου, ένας 28χρονος εκπαιδευτής νηπίων στην κολύμβηση, που συνελήφθη κατά τα επεισόδια της μεγάλης κινητοποίησης της περασμένης Πέμπτης και τη Δευτέρα μετά την απολογία του οδηγήθηκε στη φυλακή. Κατά το κατηγορητήριο, ο νεαρός επιτέθηκε με «αλλοιωμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου του» σε αστυνομικό με μολότοφ και, αφού τον... έκαψε (τον αστυνομικό), ο αστυνομικός έσβησε τη φωτιά και τον συνέλαβε!

Το απόσπασμα αναφέρεται στη σύλληψη και προφυλάκιση ενός ανθρώπου κατά τη διάρκεια διαδήλωσης στο κέντρο της Αθήνας. Το απόσπασμα, όπως προαναφέρθηκε, έχει ένα ιδιαίτερα ειρωνικό τόνο και αυτό προκύπτει τόσο από την αναφορά στο επάγγελμα που έκανε ο συλληφθέντας, ο οποίος ήταν «εκπαιδευτής νηπίων στην κολύμβηση», όσο και από την προηγούμενη αναφορά περί «κωμικοτραγικού νόμου», η οποία αναφέρεται στην εφαρμογή του νόμου για την ποινικοποίηση της ένδυσης κουκούλας, αλλά και από την τελευταία αναφορά στο κατηγορητήριο που τον βαραίνει. Η αναφορά στο κατηγορητήριο περιγράφεται με τέτοιο τρόπο ώστε να καταδεικνύει την γελοιότητα, γεγονός που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο δημοσιογράφος υιοθετεί την πλευρά του διαδηλωτή. Χαρακτηριστικά είναι τα δύο σημεία στίξης που χρησιμοποιεί, οι τρεις τελείες, θέλοντας να καταδείξει το παράλογο της φράσης «αφού τον...έκαψε (τον αστυνομικό)» και το θαυμαστικό στο τέλος της φράσης «ο αστυνομικός έσβησε τη φωτιά και τον συνέλαβε». Με αυτόν τον τρόπο προφανώς επιχειρείται να καταδειχθεί το παράλογο και συνάμα γελοίο περιεχόμενο του κατηγορητηρίου.

Επιπλέον, αναδεικνύεται μέσα από την αρχική αναφορά στο επάγγελμα του συγκεκριμένου ατόμου «εκπαιδευτής νηπίων στην κολύμβηση» και ειδικά με την χρήση της λέξης «νηπίων» το προφίλ ενός υποκειμένου το οποίο δεν θα μπορούσε να προβεί σε τέτοιες βίαιες ενέργειες που του καταλογίζονται, αλλά και ότι είναι ένα απολύτως «φυσιολογικό» άτομο, το οποίο δεν μπορεί να αποτελεί κίνδυνο για το κοινωνικό σύνολο.

Παρακάτω, στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (9/1/2011) καταδεικνύεται η γενικευμένη χρήση του συγκεκριμένου νόμου ενάντια σε όποιον αντιδρά απέναντι στην εξουσία, με σκοπό τον έλεγχο των αντιδράσεων. Στο απόσπασμα αυτό γίνεται λόγος για τη χρήση του νόμου που ποινικοποιεί την κουκούλα σε διάφορες περιστάσεις διαμαρτυρίας στο

δημόσιο χώρο χωρίς να κάνει διακρίσεις, γενικεύοντας τη χρήση του και νομιμοποιώντας τον ακόμα περισσότερο στις συνειδήσεις των ανθρώπων. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Στους δεκαπέντε μήνες της κυβέρνησης Παπανδρέου, ο νόμος αυτός έχει άλλωστε επιστρατευτεί εναντίον κάθε λογής αντιφρονούντων- από τους συλληφθέντες διαδηλωτές της πορείας του Πολυτεχνείου και των πανεργατικών συλλαλητηρίων μέχρι τους ακροδεξιούς «αυτόνομους εθνικιστές» που τον περασμένο Γενάρη οργάνωσαν ρατσιστική «αντιδιαδήλωση» στους Αμπελόκηπους. Το πιο πρόσφατο κρούσμα ενεργοποίησής του αφορούσε κατοίκους της Κερατέας που αντιστέκονται στην περιβαλλοντική καταστροφή της περιοχής τους από τον υπό ανέγερση ΧΥΤΑ.

Η φράση «κάθε λογής αντιφρονούντων» φανερώνει τη γενικευμένη χρήση του νόμου ενώ στη συνέχεια αναφέρεται η ευρεία γκάμα αντιφρονούντων που διώκεται με το συγκεκριμένο νόμο. Διώκονται «συλληφθέντες διαδηλωτές από την πορεία του Πολυτεχνείου», «ακροδεξιοί» καθώς και κάτοικοι της Κερατέας. Με αυτόν τον τρόπο φανερώνεται ότι ο νόμος για την ποινική δίωξη της κουκούλας εφαρμόζεται προκειμένου να ελεγχθούν και να σταματήσουν να αντιστέκονται διάφορα κομμάτια του πληθυσμού, ανεξάρτητα από την ιδεολογική και πολιτική προέλευσή τους. Από το απόσπασμα αυτό διαφαίνεται η αντίθεση απέναντι σε αυτήν τη γενικευμένη και δίχως όρια χρήση του συγκεκριμένου νόμου καθώς ολόκληρα κομμάτια της κοινωνίας είναι δυνατόν να τεθούν σε καθεστώς δίωξης ανεξάρτητα με το αν τελούν ή όχι αξιόποινες πράξεις.

Συμπερασματικά

Η κουκούλα αναδεικνύεται για ένα σημαντικό χρονικό διάστημα στην Ελλάδα ως ένα βασικό θέμα συζήτησης για μεγάλο μέρος της κοινωνίας είτε αυτοί κινούνται στη ριζοσπαστική πτέρυγα της κοινωνίας επισημαίνοντας τις αντιφάσεις του συγκεκριμένου νόμου είτε στη συντηρητική εκφράζοντας τη στήριξη στον υπάρχοντα νόμο.

Οι ενάντιοι στην κουκούλα και ταυτόχρονα υποστηρικτές του νόμου αναδεικνύουν την καταστροφική, τρόπο τινά, επίδραση της κουκούλας τόσο στα υποκείμενα που τη φέρουν όσο και στην κοινωνία και το δημόσιο χώρο μέσω αυτών, ανασύροντας διάφορα και διαφορετικά περιστατικά από την επικαιρότητα προκειμένου να στηρίξουν την άποψή τους και να καταδείξουν την αναγκαιότητα του

σεβασμού στο νόμο, όπως συμβαίνει στο πρώτο απόσπασμα της ενότητας από το δημοσίευμα των *Νέων*. Ταυτόχρονα, η κουκούλα και εν γένει οποιοδήποτε μέσο καλύπτει τα χαρακτηριστικά του προσώπου αποκτά μια ιδιαίτερη δύναμη και ισχύ έναντι των υποκειμένων σε σημείο τέτοιο ώστε σε μεγάλο βαθμό να κατευθύνει την επιθετική τους συμπεριφορά και καταστροφική δράση τους.

Δεν λείπουν, όμως, και εκείνοι, οι οποίοι μέσα από την ανάδειξη περιστατικών, αλλά και προβολής προσώπων φερόμενων ως κουκουλοφόρων, επισημαίνουν την εκτεταμένη χρήση του νόμου σε ευρύτερα κομμάτια πληθυσμού που αντιστέκονται προκειμένου να επιβληθεί ο έλεγχος και η σιωπή, η οποία δεν στοχεύει μόνο σε οργισμένα παιδιά ή σε αντιεξουσιαστές, αλλά σε οποιονδήποτε μπορεί να ταράξει τη σταθερότητα και την ισορροπία της εξουσίας και να προσδώσει μια διαφορετική εικόνα στο δημόσιο χώρο, ο οποίος αναδεικνύεται σε τεράστιο διακύβευμα για όλες τις πλευρές.

Στο πλαίσιο αυτό γίνονται αναφορές σε αυτούς που συνελήφθησαν και προβλήθηκαν ως οι «κουκουλοφόροι» των οποίων αποκαλύφθηκε η ταυτότητά τους από την αστυνομία. Το προφίλ των συλληφθέντων συνδεόμενο με την εξωτερική τους εμφάνιση άλλοτε προβάλλεται να μην παραπέμπει στην προβεβλημένη από τα ΜΜΕ εικόνα των «φανατικών αντιεξουσιαστών» με τις κουκούλες, αλλά αντίθετα, σε καθωσπρέπει παιδιά που φορούν πουκάμισο και μένουν στα βόρεια προάστια, δίνοντας με αυτόν τον τρόπο μια πιο συγκεκριμένη εικόνα στην κουκούλα και στον αντιεξουσιαστή που την φοράει.

Ακόμα, όμως, και όταν η εμφάνιση θεωρείται εξεζητημένη και άρα πιο κοντινή σε αυτή ενός αντιεξουσιαστή παρατηρούμε ότι κάποια δημοσιεύματα στέκονται επικριτικά απέναντι σε αυτές τις συλλήψεις προβάλλοντας και αναδεικνύοντας την κανονικότητα αυτών των ανθρώπων. Αναπαρίστανται, δηλαδή, ως απλοί και καθημερινοί άνθρωποι που δεν μπορούν να αποτελούν απειλή και δημόσιο κίνδυνο για το κοινωνικό σύνολο. Αυτές οι αναπαραστάσεις των «κουκουλοφόρων» εντέλει προβάλλουν ως ζητούμενο την κοινωνική σταθερότητα, ομαλότητα και κανονικότητα.

7.10 Το έθνος μέσα από την κουκούλα

Η κουκούλα, η μάσκα ή το μαντήλι σε ένα πρώτο επίπεδο κρύβουν τα χαρακτηριστικά του προσώπου ενός υποκειμένου, δημιουργώντας μια μη αναγνωρίσιμη και για αυτό το λόγο όχι εύκολα διαχειρίσιμη εικόνα. Η εικόνα κουκουλοφόρων να κυκλοφορούν στο δημόσιο χώρο, συνοδεία του δημοσιογραφικού λόγου συνήθως αποτελεί μια εικόνα που δημιουργεί ανασφάλεια σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Τότε η επίκληση σε κάποιες σταθερές, όπως το έθνος, κρίνεται αναγκαία προκειμένου να βρεθεί ένα βασικό σημείο αναγνώρισης, αλλά και διάκρισης προκειμένου να οριστεί η εθνική ταυτότητα και με τελικό σκοπό την επίτευξη της κανονικότητας. Στη συνέχεια, στην ενότητα που ακολουθεί θα δούμε ότι το έθνος προκύπτει μέσα από μια βασική διάκριση ανάμεσα στους κουκουλοφόρους και στον ελληνικό λαό αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα εφαρμογής του συγκεκριμένου νόμου για την ύπαρξη κοινωνικής και κατ' επέκταση εθνικής σταθερότητας.

7.10.1 Όταν το έθνος αποτυπώνεται στην κουκούλα

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (18/3/2009), προβάλλονται οι δηλώσεις του τότε υπουργού Δημόσιας Τάξης, Νίκου Δένδια, οι οποίες εστιάζουν στην αναγκαιότητα «αυστηροποίησης» του νόμου αναφορικά με την ποινικοποίηση της κουκούλας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Καθιστώντας σαφή την πολιτική βούληση της κυβέρνησης να σταματήσει τη δράση των κουκουλοφόρων με την αυστηροποίηση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου, ο υπουργός σε χθεσινή συνέντευξη Τύπου δήλωσε ότι «ο Έλληνας πολίτης δεν μπορεί να ντρέπεται για τα χαρακτηριστικά του, να διαμαρτύρεται χωρίς να τα εμφανίζει και δεν μπορεί να εγκληματεί αποκρύπτοντας το πρόσωπό του».

Η φράση «πολιτική βούληση της κυβέρνησης να σταματήσει τη δράση των κουκουλοφόρων» αναδεικνύει την πολιτική διάσταση της σχετικής νομοθετικής ρύθμισης, αλλά και το έντονο ενδιαφέρον από την πλευρά της κυβέρνησης να ελέγξει το συγκεκριμένο φαινόμενο, το οποίο φαίνεται να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα στη διακυβέρνησή της. Αυτή η διάσταση στο συγκεκριμένο θέμα προκύπτει από το γεγονός ότι εκφράζεται σε συνέντευξη Τύπου, μέσω του υπουργού Δημόσιας Τάξης φανερώνοντας την επιθυμία διευθέτησης και επίλυσης του συγκεκριμένου ζητήματος.

Το κομμάτι που επιλέγει ο συνάκτης να αναδείξει από τη συνέντευξη Τύπου, ξεκινάει με τη χαρακτηριστική αναφορά στον «Έλληνα πολίτη». Το γεγονός ότι γίνεται συγκεκριμένη αναφορά σε αυτόν προσδίδει εθνικό στίγμα στο λόγο του, αλλά και στα υποκείμενα απεύθυνσής του. Η αναφορά στον «Έλληνα πολίτη» σύμφωνα με τον υπουργό, η ιδιότητα του οποίου προσδίδει μια εξουσιαστική διάσταση στο περιεχόμενο του λόγου του, συνοδεύεται από την οριοθέτηση των ενεργειών του συγκεκριμένου πολίτη, η μη τέλεση των οποίων δομεί την εθνική του ταυτότητα όσο και τη δράση του στο συγκεκριμένο δημόσιο χώρο. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με το απόσπασμα ένας «Έλληνας πολίτης» δεν μπορεί να προβαίνει σε τέτοιου είδους ενέργειες υποδηλώνοντας ταυτόχρονα ότι η τέλεση των συγκεκριμένων ενεργειών συνιστά την ταυτότητα του μη Έλληνα σχετίζοντας την εθνική διάσταση με την συμπεριφορά ενός υποκειμένου στο δημόσιο χώρο.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με αυτήν την οριοθέτησή του, καταρχήν, ο «Έλληνας πολίτης» «δεν μπορεί να ντρέπεται για τα χαρακτηριστικά του». Με αυτόν τον τρόπο συνδέεται η εθνικότητα «Έλληνας» και τα «χαρακτηριστικά του», υποδηλώνοντας τα χαρακτηριστικά του προσώπου του και υπονοώντας ότι ο Έλληνας φέρει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά για τα οποία απαγορεύεται δια νόμου να ντρέπεται. Αναδεικνύεται, έτσι, η σπουδαιότητα αυτού έναντι άλλων. Επιπλέον, μέσω αυτής της αναφοράς αποκλείονται πολίτες άλλης εθνικότητας. Αναγνωρίζονται μόνο οι Έλληνες πολίτες και αυτοί δεν επιτρέπεται να ντρέπονται, να διαμαρτύρονται, να εγκληματούν με κρυμμένα τα πρόσωπά τους. Στο πλαίσιο αυτό γίνεται ορατή μια αφήγηση με εθνοκεντρικό περιεχόμενο, η οποία προσδίδει στο συγκεκριμένο ζήτημα εθνικό μανδύα και η οποία φαίνεται να λειτουργεί στην κατεύθυνση της ενεργοποίησης των εθνικών-πατριωτικών αντανεκλαστικών των «κουκουλοφόρων». Αυτό πραγματοποιείται μέσα από τη διαμόρφωση του προφίλ αυτού που δεν συνιστά τον Έλληνα πολίτη και αποκλείοντας, ταυτόχρονα, από αυτό το ζήτημα κάποιον πολίτη διαφορετικής εθνικότητας. Κάποιου, δηλαδή, που τα «χαρακτηριστικά» του δεν ανταποκρίνονται σε αυτά που ο Δένδιας ορίζει ως «χαρακτηριστικά του Έλληνα».

Επίσης, παρατηρούμε ότι μέσω των ρημάτων «ντρέπεται», «διαμαρτύρεται», «εγκληματεί», τα οποία αναφέρονται στον Έλληνα πολίτη, σε συνδυασμό με τη μετοχική φράση «αποκρύπτοντας το πρόσωπό του» προκύπτει ότι όσοι έχουν τα πρόσωπά τους κρυμμένα και συμμετέχουν σε διαμαρτυρίες-διαδηλώσεις είναι εν

δυνάμει εγκληματίες. Παράλληλα, με αυτόν τον τρόπο, ενοχοποιείται ως ένα βαθμό η συμμετοχή σε αυτές τις διαδικασίες ενώ ο εξουσιαστικός λόγος παρεμβαίνει προκειμένου να ρυθμίσει και να θεσμοθετήσει αυτό που θεωρείται πρέπον και κανονικό στο συγκεκριμένο εθνικό συγκείμενο. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι ο Έλληνας πολίτης, και μόνο αυτός, ακριβώς επειδή είναι φορέας της συγκεκριμένης εθνικής ταυτότητας οριοθετείται, αλλά και διαμορφώνεται από τον εξουσιαστικό λόγο, προκειμένου να ελεγχθεί η δράση του, χωρίς φαινομενικά, τουλάχιστον, να του αναγνωρίζεται περιθώριο αντίδρασης.

Μέσα από αυτήν την οριοθέτηση αυτού που συνιστά το προφίλ του Έλληνα πολίτη συνάγεται ότι όποιος δρα με τα χαρακτηριστικά του καλυμμένα τρόπο τινά αποκλίνει από το συγκεκριμένο προφίλ, αλλά και από τη συγκεκριμένη εθνική ταυτότητα. Αυτό γίνεται ορατό στη συνέχεια και στον τίτλο από το δημοσίευμα του *Έθνους* (8/4/2009), όπου σε συνδυασμό με το περιεχόμενο ολόκληρου του δημοσιεύματος, κομμάτια από το οποίο παρατίθενται στη συνέχεια, μετά από τον τίτλο, αναδεικνύεται ότι ο κυρίαρχος εξουσιαστικός λόγος τοποθετεί στο πυρ το εξώτερον ότι δεν αναγνωρίζεται με βάση το κυρίαρχο πλαίσιο αξιών δημιουργώντας ένα περιβάλλον σχεδόν εχθρικό για τους πολίτες. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Φταίνε ξένοι και κουκούλες...

Ο τίτλος του δημοσιεύματος συμπυκνώνει το περιεχόμενο της ομιλίας του τότε πρωθυπουργού της Ελλάδας, Κωνσταντίνου Καραμανλή, στη βουλή σε συζήτηση προ ημερησίας διατάξεως που διεξήχθη με πρωτοβουλία του Πα.Σο.Κ. με βασικό θέμα την επίδειξη αδυναμίας του κράτους στην ασφάλεια και προστασία των πολιτών. Η ελλιπής ασφάλεια και η προστασία των πολιτών, όπως προκύπτει από τον τίτλο του δημοσιεύματος, αποδίδεται στους ξένους, δηλαδή τους μετανάστες και στις κουκούλες, δηλαδή τους διαδηλωτές που αποκρύπτουν το πρόσωπό τους. Χαρακτηριστικό είναι ότι δεν αναφέρεται η λέξη «κουκουλοφόροι», η οποία παραπέμπει σε υποκείμενα, αλλά η λέξη «κουκούλες» δίνοντας τους με αυτόν τον τρόπο υπόσταση και αντιμετωπίζοντάς τους ανεξάρτητα από τα υποκείμενα που τη φέρουν.

Η λέξη «ξένοι» που χρησιμοποιείται για να χαρακτηρίσει τους μετανάστες αναδεικνύει την αντίθεση με τους ντόπιους. Η χρήση της συγκεκριμένης λέξης σε συνδυασμό με την προηγούμενη οριοθέτηση αυτού που συνιστά, αλλά και

ταυτόχρονα, δεν συνιστά έναν «Έλληνα πολίτη» αναδεικνύει emphatically τη διάσταση και την κατηγοριοποίηση των πολιτών ανάλογα με την εθνικότητά τους. Ταυτόχρονα, η επίρριψη ευθύνης στους «ξένους» ενισχύει την εκδήλωση του ρατσισμού και της ξеноφοβίας. Εξάλλου, η ίδια η λέξη «ξένοι» παραπέμπει σε κάτι που είναι διαφορετικό από τους ντόπιους δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο διαχωριστικές γραμμές και ευδιάκριτες κοινωνικές κατηγορίες εντός του πληθυσμού.

Οι κουκούλες από την άλλη και κατ' επέκταση οι διαδηλωτές που τις φοράνε είναι ο άλλος παράγοντας στον οποίο αποδίδεται η πρόκληση αστάθειας και ανασφάλειας. Ο συμπλεκτικός σύνδεσμος «και» λειτουργεί ενοποιητικά ως προς τις δύο λέξεις δομώντας την εικόνα της κοινής πορείας ανάμεσα σε αυτές τις κοινωνικές ομάδες και δημιουργώντας, ταυτόχρονα, το έδαφος αποκλεισμού από το εγχώριο συγκείμενο καθώς προβάλλονται ως απειλές για αυτό. Επιπλέον, στη συγκεκριμένη φράση πρώτα τίθεται η λέξη «ξένοι» και ύστερα οι «κουκούλες» δίνοντας με αυτόν τον τρόπο, θα μπορούσαμε να πούμε, προτεραιότητα στην ευθύνη των «ξένων» και λιγότερο στις «κουκούλες» καθώς πίσω από αυτές εντέλει κρύβονται, όπως είδαμε και νωρίτερα σε προηγούμενη ενότητα, «νέα παιδιά», τα παιδιά των Ελλήνων.

Στη συνέχεια, σε απόσπασμα από το ίδιο δημοσίευμα, επεξηγείται ακόμα περισσότερο αυτό που εκφράζει ο τίτλος μέσα από την αναφορά που κάνει ο πρώην πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής, τόσο στους κουκουλοφόρους, εμμέσως, όσο και στους μετανάστες ρητά, ως παράγοντες εγκληματικότητας και αστάθειας. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ο Κ. Καραμανλής έριξε και πάλι «γέφυρες» προς τα δεξιότερα κάνοντας εκτενή αναφορά στους «ανεύθυνους υποκινητές» και την «ακατανόητη σιωπή πολιτικών δυνάμεων» κατά τα επεισόδια του περασμένου Χειμώνα και άλλα παρόμοια, ενώ αν και έσπευσε να καταδικάσει φαινόμενα ρατσισμού, έκανε σαφείς αναφορές στους μετανάστες ως πηγή της εγκληματικότητας, αναφερόμενος στο ότι πλέον αποτελούν τους μισούς τροφίμους των φυλακών.

Η φράση «Τα επεισόδια του περασμένου Χειμώνα» αναφέρεται στις διαδηλώσεις που ακολούθησαν μετά τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου από τον ειδικό φρουρό της αστυνομίας, Επαμεινώνδα Κορκονέα. Τότε η Αθήνα, αλλά και άλλες πόλεις στην Ελλάδα για αρκετές μέρες βρέθηκαν στο επίκεντρο των διαδηλώσεων και των συγκρούσεων ανάμεσα σε διαδηλωτές και δυνάμεις της

αστυνομίας. Ύστερα από αυτά τα γεγονότα εξάλλου άρχισε να συζητείται και η εφαρμογή του νόμου που ποινικοποιεί την ένδυση της κουκούλας κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων. Πιο συγκεκριμένα, στο παράθεμα αυτό ο κ. Καραμανλής, χωρίς να αναφέρει ρητά τη λέξη «κουκουλοφόρους», μέσα από την αναφορά στα «επεισόδια» υπονοεί τη σύνδεση ανάμεσα στους κουκουλοφόρους και τα επεισόδια.

Επιπλέον, πέραν της αναφοράς στα επεισόδια και υπόρρητα σε αυτούς που συμμετείχαν σε αυτά αναφέρεται και στους «μετανάστες» ως «πηγή της εγκληματικότητας», αλλά και στον αυξημένο αριθμό μεταναστών στις φυλακές ως αποδεικτικό ότι είναι η «πηγή της εγκληματικότητας». Η επισήμανση που γίνεται στο απόσπασμα της καταδίκης ρατσιστικών φαινομένων από τον κ. Καραμανλή επισκιάζεται από τις ρατσιστικές δηλώσεις που κάνει για τους μετανάστες. Εξάλλου, στο απόσπασμα επισημαίνεται αυτή η αντίθεση μέσα από τη χρήση του εναντιωματικού συνδέσμου «αν και».

Η μεταφορική φράση «πηγή της εγκληματικότητας» που χρησιμοποιεί παραπέμπει σε μια κατάσταση όπου κάθε εγκληματική ενέργεια πηγάζει αποκλειστικά από μετανάστες. Ταυτόχρονα και η αναφορά στο μεγάλο αριθμό «τροφίμων στις φυλακές», ακόμα και αν θεωρήσουμε ότι τα στατιστικά στοιχεία ισχύουν και όντως αποτελούν τους «μισούς τροφίμους των φυλακών», παραβλέπει το λόγο για τον οποίο μπορεί να βρίσκονται εκεί όπως και το «έγκλημα» που έχουν διαπράξει. Με αυτόν τον τρόπο και μέσα από τον επίσημο λόγο της εξουσίας, έτσι όπως αυτός εκφράζεται από τον πρώην πρωθυπουργό, δημιουργείται το υπόβαθρο για την καλλιέργεια μιας ξενοφοβικής κατάστασης. Τόσο η αναφορά στα επεισόδια του Δεκεμβρίου όσο και η αναφορά στους μετανάστες ως εγκληματίες όχι μόνο καλλιεργεί ένα κλίμα τρομοκρατίας και ξενοφοβίας, αλλά ταυτόχρονα, τόσο η ένδυση κουκούλας όσο και η μετανάστευση ως ένα βαθμό «δαιμονοποιούνται» καθώς αναπαρίστανται ως οι «φταίχτες» για την ανασφάλεια που φέρονται να βιώνουν οι πολίτες.

Παρακάτω, σε επόμενο απόσπασμα από το ίδιο δημοσίευμα του *Έθνους*, γίνεται ξεκάθαρη σύνδεση από τον πρωθυπουργό ανάμεσα στους κουκουλοφόρους και στους εγκληματίες και αν συμμεριστούμε την προηγούμενη αναφορά στους μετανάστες ως «πηγή του εγκλήματος» που γίνεται στο ίδιο δημοσίευμα, προκύπτει

η άμεση σύνδεση και συσχέτιση ανάμεσα στους μετανάστες και στους κουκουλοφόρους. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Απέναντι στη βία δεν νοούνται ημίμετρα, δεν υπάρχουν συμβιβασμοί», τόνισε. Όπως επεσήμανε ο πρωθυπουργός, διάσπαρτες πράξεις κουκουλοφόρων συνδέονται πολλές φορές με κοινούς εγκληματίες. Οι εξτρεμιστικές δράσεις και το κοινό έγκλημα αποτελούν συγκοινωνούντα δοχεία, εκτίμησε και σημείωσε ότι θύματα της βίας είναι όλοι οι πολίτες και πιο απροστάτευτοι οι οικονομικά ασθενέστεροι.

Στη φράση «διάσπαρτες πράξεις κουκουλοφόρων συνδέονται πολλές φορές με κοινούς εγκληματίες» πραγματοποιείται η σύζευξη ανάμεσα στους μεν και τους δε. Κομβική λέξη είναι το ρήμα «συνδέονται» που φανερώνει ότι οι κουκουλοφόροι, η αναφορά στους οποίους γίνεται με πολύ γενικευτικό τρόπο και αυτό προκύπτει από τη συνεκφορά «διάσπαρτες πράξεις», υπονοώντας ότι είναι δυνατόν να προβούν σε διάφορες εγκληματικές ενέργειες, συνδέονται με τους «κοινούς εγκληματίες». Η χρήση της συνεκφοράς «διάσπαρτες πράξεις» δεν διευκρινίζει ποιες ακριβώς μπορεί να είναι αυτές, ο χώρος που τελούνται, ωστόσο, είναι ο δημόσιος και μάλιστα το επίθετο «διάσπαρτες» φανερώνει το εύρος της ανάπτυξης, αλλά και το είδος των συγκεκριμένων ενεργειών. Ταυτόχρονα, η χρησιμοποίηση της φράσης «οι εξτρεμιστικές δράσεις και το κοινό έγκλημα αποτελούν συγκοινωνούντα δοχεία», συμβάλλει περαιτέρω στη φανέρωση της μεταξύ τους σύνδεσης.

Με αυτόν τον τρόπο και σε συνδυασμό με τις προηγούμενες αναφορές, η κουκούλα αποσυνδέεται από τον «Έλληνα πολίτη» που ενδεχομένως τη φοράει για να διαμαρτυρηθεί, αλλά και από το πολιτικό μήνυμα που φέρει και συνδέεται με το «κοινό έγκλημα», το οποίο στο ίδιο δημοσίευμα ταυτίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τον κύριο Καραμανλή με τους μετανάστες καθώς χαρακτηρίστηκαν ως «πηγή του εγκλήματος», προκειμένου να τελεστούν εγκλήματα στην ανωνυμία που αυτή προσφέρει. Ταυτόχρονα, ως θύματα της βίας αυτών των ενεργειών προβάλλονται «όλοι οι πολίτες» γενικεύοντας την απεύθυνση της βίας, αλλά και συμβάλλοντας ακόμα περισσότερο στη δημιουργία ενός φοβικού κλίματος, το οποίο φέρνει σε αντιπαράθεση τους «πολίτες» και τους «κουκουλοφόρους-εγκληματίες-μετανάστες» με πιθανό σκοπό την κοινωνική απονομιμοποίησή τους.

Επιπλέον, σε αυτή την αντίληψη συμβάλλει και η αναφορά ότι οι «πιο απροστάτευτοι» από τις συνέπειες των πράξεων «κουκουλοφόρων-εγκληματιών» είναι οι «οικονομικά ασθενέστεροι» διαμορφώνοντας ένα προφίλ κοινωνικά ανάλγητων υποκειμένων και εντείνοντας τη διάκριση ανάμεσα στους κουκουλοφόρους και στους πολίτες, αφαιρώντας από τους κουκουλοφόρους την ιδιότητα του πολίτη. Με αυτόν τον τρόπο οι «κουκουλοφόροι-εγκληματίες-μετανάστες» χρησιμοποιώντας την Butler (2009:174-175) αναπαρίστανται ως αποκείμενα, αυτά δηλαδή που διαφοροποιούνται από τον Έλληνα πολίτη, αποτελώντας ταυτόχρονα το προσδιοριστικό όριο της επικράτειας του υποκειμένου Έλληνας.

Στην κατεύθυνση της κοινωνικής περιθωριοποίησης και αποκειμενοποίησης των «κουκουλοφόρων», οι οποίοι ως φορείς της ξενικότητας που προκαλεί η ένδυση της κουκούλας συνδέονται με τους μετανάστες, φορείς της εθνικής ξενικότητας, αλλά και με τους εγκληματίες, φορείς της κοινωνικής ξενικότητας, κινούνται, τρία χρόνια μετά από αυτές τις δηλώσεις του Καραμανλή, οι δηλώσεις του πρώην πρωθυπουργού της Ελλάδας, Αντώνη Σαμαρά για τους κουκουλοφόρους, ο οποίος χρησιμοποιεί τη λέξη «καθάρματα» για να τους χαρακτηρίσει.

Αυτός ο λόγος του κ. Σαμαρά εκφωνείται μια μέρα μετά τις 12 Φλεβάρη, όπου είχε πραγματοποιηθεί ένα ιδιαίτερα μαζικό συλλαλητήριο-διαμαρτυρία στην Αθήνα ενάντια στη ψήφιση από τη βουλή του νέου πακέτου μέτρων του δεύτερου μνημονίου⁶⁴. Κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης διαδήλωσης υπήρξε έντονη η αστυνομική βία που εκφράστηκε επάνω στους πολίτες ποικιλοτρόπως ενώ έγιναν και ιδιαίτερα εκτεταμένες καταστροφές στο κέντρο της Αθήνας. Σε αυτές αναφέρεται ο κ. Σαμαράς στο συγκεκριμένο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Εθνους* (13/2/2012), στο οποίο διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

Σαμαράς: «Την πόλη την διέλυσαν, την αγορά τη διέλυσαν, επέλεξαν παραδοσιακά κτήρια επίτηδες και τα έκαψαν. Να γνωρίζουν αυτά τα

⁶⁴Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικά από τα μέτρα που ψηφίστηκαν εκείνη την ημέρα από το ελληνικό κοινοβούλιο. Μεταξύ των μέτρων του νέου μνημονίου περιλαμβάνονταν μείωση του βασικού μισθού κατά 22% (από 751,39€ σε 586,08€) και επιπρόσθετη μείωση κατά 10% για τους νέους (έως 25 ετών), για τους οποίους ο βασικός μισθός διαμορφωνόταν στα 510€. Άλλα μέτρα αφορούσαν κατάργηση 150.000 θέσεων εργασίας από το δημόσιο τομέα, ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις με τη λήξη των κλαδικών, περικοπές στις επικουρικές συντάξεις, κατάργηση των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας, αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα κ.α (Γεωργάκης, Ηλίας «Μισθοί Πορτογαλίας και ατομικές συμβάσεις», *Τα Νέα*, 11/2/2012).

καθάρματα ότι όταν έρθει η ώρα, τις κουκούλες τους θα τις κατεβάσω. Γιατί πρέπει να βγουν οι κουκούλες για να δούμε, όχι μόνον αυτοί ποιοι είναι, αλλά και ποιοι κρύβονται από πίσω τους, οι οποίοι δε θέλουν να μπορεί να έχει το δικαίωμα ο ελληνικός λαός να εκφράζεται ελεύθερα».

Ο επίσημος λόγος, με την έννοια ότι εκφωνείται από την κυβερνητική εξουσία χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη επιθετικότητα και οργή απέναντι στους κουκουλοφόρους, τους οποίους αποκαλεί με την υβριστική λέξη «καθάρματα» κάτι που, ομολογουμένως, δεν συνηθίζεται από υψηλά ιστάμενα πρόσωπα, όπως είναι ο πρωθυπουργός μιας χώρας. Η χρήση αυτής της υβριστικής φράσης λειτουργεί στην ανάδειξη της οργής όχι τόσο του πρωθυπουργού, αλλά κυρίως του απλού πολίτη, που όπως είδαμε και στο προηγούμενο απόσπασμα, πλήττεται περισσότερο. Μια τέτοια φράση που αποδίδει το μέγεθος της οργής του είναι η ακόλουθη: «Να γνωρίζουν αυτά τα καθάρματα ότι όταν έρθει η ώρα, τις κουκούλες τους θα τις κατεβάσω». Απευθύνεται σε αυτούς σε πρώτο πρόσωπο φανερώνοντας το προσωπικό ενδιαφέρον του, την ιδιότητά του ως απλού Έλληνα πολίτη, αλλά ταυτόχρονα, υπάρχει και είναι ορατή η ταυτότητά του ως πρωθυπουργού της Ελλάδας προσδίδοντας εθνικό πρόσημο στο λόγο του, με την έννοια ότι μέσω αυτού, θεωρητικά τουλάχιστον, εκφράζεται η πλειοψηφία του ελληνικού λαού.

Στο τέλος του παραθέματος γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στον «ελληνικό λαό» από τον κ. Σαμαρά, οριοθετώντας το εθνικό πλαίσιο απεύθυνσής του. Η αναφορά γίνεται με τέτοιον τρόπο ώστε να φαίνεται ότι η γενική και μη επακριβώς προσδιορίσιμη έννοια «ελληνικός λαός» πλήττεται από τους κουκουλοφόρους μέσω της στέρησης του δικαιώματος στην ελεύθερη έκφραση. Με αυτόν τον τρόπο τους εμφανίζει ως εχθρούς τους ενώ με το ρήμα «δεν θέλουν» τους αναπαριστά ως αυτούς που έχουν πρωτοβουλία και κατευθύνουν τα γεγονότα και τις καταστάσεις αναφορικά με το δικαίωμα στην ελεύθερη έκφραση του λαού. Στο λόγο του κ. Σαμαρά γίνεται μια ξεκάθαρη διάκριση, η οποία υφείρπε και σε προηγούμενα δημοσιεύματα, ανάμεσα στους «κουκουλοφόρους» και στον «ελληνικό λαό». Ο διαχωρισμός αυτός ενισχύει ακόμη περισσότερο την προηγούμενη διαπίστωση, ότι οι κουκουλοφόροι δεν μπορούν να θεωρηθούν κομμάτι του ελληνικού λαού. Αυτή η διάκριση διαφαίνεται και στον προηγούμενο λόγο του κ. Καραμανλή, ο οποίος ταύτισε τους κουκουλοφόρους με τους μετανάστες, αλλά και τους εγκληματίες ενώ

και εδώ υπάρχει εμφανής διάκριση ανάμεσα στους κουκουλοφόρους και στον ελληνικό λαό.

Στο πλαίσιο του αφήγησής για την έλλειψη εθνικής σταθερότητας και ανασφάλειας που προβάλλονται ως απότοκα της τέλεσης βιαιοπραγιών κάτω από την ένδυση της κουκούλας τοποθετείται στη συνέχεια και το απόσπασμα από το δημοσίευμα της εφημερίδας *Ελευθεροτυπία* (1/3/2012), το οποίο προαναφέρθηκε. Σε αυτό παρατίθεται ένα κομμάτι της νομικής εισηγητικής έκθεσης, η οποία είχε κατατεθεί στη βουλή στις 2/12/2009 προκειμένου να ψηφιστεί ο νόμος που ποινικοποιεί την αλλοίωση χαρακτηριστικών με οποιονδήποτε τρόπο όποιου/ας συμμετέχει σε δημόσια συνάθροιση. Στο συγκεκριμένο κομμάτι που παραθέτουμε εδώ γίνεται αναφορά σε «εθνικούς λόγους» προκειμένου να εξαλειφθεί το φαινόμενο της κουκούλας. Παρακάτω, διαβάζουμε χαρακτηριστικά:

«Επιπροσθέτως εθνικοί λόγοι συντρέχουν για την επείγουσα ανάσχεση του φαινομένου, διότι τα από τους «κουκουλοφόρους» δημιουργούμενα έκτροπα χρησιμοποιούνται από τους εχθρούς της χώρας μας ως επιχειρήματα αποδεικτικά της ύπαρξης τρομοκρατίας στην Ελλάδα ή για απόσπαση της προσοχής των πολιτών από σοβαρότατα εθνικά θέματα».

Σύμφωνα με το σκεπτικό αυτής της έκθεσης η ένδυση της κουκούλας πρέπει να παταχθεί γιατί δίνει επιχειρήματα στους «εχθρούς της χώρας μας» για την ύπαρξη τρομοκρατίας στην Ελλάδα. Η λέξη «εχθροί» παραπέμπει σε ένα πολεμικό κλίμα, το οποίο αφορά στην Ελλάδα, όπως προκύπτει και από τη φράση «της χώρας μας» ενώ υποδεικνύει ότι ως «εχθροί» προσδιορίζονται εξωτερικοί παράγοντες χωρίς να αναφέρονται επακριβώς ποιοι είναι αυτοί. Επιπλέον, η συνεκφορά «εθνικοί λόγοι» δημιουργεί μια ατμόσφαιρα ιδιαίτερα κρίσιμη για τη χώρα και το φαινόμενο της κουκούλας καθώς μέσα από αυτήν την αναφορά προβάλλεται να αξιολογείται ως ένα ιδιαίτερος σοβαρό πρόβλημα, το οποίο ενδέχεται να προκαλέσει προβλήματα στην εικόνα της Ελλάδας, πιθανόν στο εξωτερικό. Σε αυτό το φοβικό και πολεμικό κλίμα συμβάλλει και η αναφορά στη λέξη «τρομοκρατία», όπου στην Ελλάδα φέρει ένα ιδιαίτερο βάρος. Με αυτόν τον τρόπο καλλιεργείται ένα έδαφος, το οποίο συμβάλλει ακόμα περισσότερο στην εφαρμογή του συγκεκριμένου νόμου, προβάλλοντάς τον ως εγγυητή τόσο της «εσωτερικής» κοινωνικής σταθερότητας, αλλά και της εικόνας της Ελλάδας στο εξωτερικό.

Περεταίρω στην ενίσχυση και στήριξη της νομοθετικής ρύθμισης συμβάλλουν οι αναφορές τόσο σε ξένα παραδείγματα εφαρμογής αυτού του νόμου όσο και στην πραγματοποίηση διεθνών επαφών για την καλύτερη εφαρμογή του νόμου. Παρακάτω, στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της εφημερίδας *Μακεδονία* (22/3/2009), αναφέρεται στις διεθνείς επαφές που κάνει η ελληνική κυβέρνηση προκειμένου να νομοθετήσει κατά της «κουκούλας». Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η επιβεβαίωση ότι στελέχη της βρετανικής Σκότλαντ Γκιρντ βρίσκονται στην Αθήνα και συνεργάζονται με τις ελληνικές αρχές για την αντιμετώπιση του φαινομένου “κουκούλα” δείχνει ότι τα ανακοινωθέντα μέτρα δεν είναι από “παρθενογένεση”. Στη Βρετανία απαγορεύεται να διαδηλώνεις με σκεπασμένο το πρόσωπο και πιθανόν ο υπουργός Δικαιοσύνης με όσα ανακοίνωσε για την “ποινικοποίηση” της κουκούλας στοχεύει στο να δώσει το μήνυμα ότι όποιος δρα ή αντιδρά με καθαρό το πρόσωπο δεν έχει να φοβηθεί τίποτε από την αυστηροποίηση των ποινών, οι οποίες αφορούν αποκλειστικά όσους δρουν ή αντιδρούν κρύβοντας τα χαρακτηριστικά τους.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα προκύπτει ότι η εφαρμογή του νόμου για την κουκούλα δεν θα είναι ένα μοναδικό ελληνικό φαινόμενο, αλλά ότι υπάρχει ήδη και εφαρμόζεται στη Βρετανία, στην οποία, σύμφωνα με το απόσπασμα «απαγορεύεται να διαδηλώνεις με σκεπασμένο πρόσωπο». Η αναφορά του συγκεκριμένου παραδείγματος συμβάλλει στην κατεύθυνση της εισαγωγής και ομαλής εφαρμογής του νόμου στην Ελλάδα καθώς δημιουργεί ένα προηγούμενο στο οποίο μπορεί να βασιστεί η ελληνική πλευρά. Επίσης, η μη μοναδικότητα της εφαρμογής του νόμου φαίνεται από τη φράση που αναφέρεται στα μέτρα που έχει ανακοινώσει η κυβέρνηση για την κουκούλα και η οποία αναφέρει ότι αυτά δεν είναι από «παρθενογένεση».

Επιπλέον, η χρήση της φράσης «με καθαρό το πρόσωπο», η οποία συνδέεται με την εμφάνιση στο δημόσιο χώρο και δη στις συγκεντρώσεις, στις οποίες παραπέμπουν τα ρήματα «δρουν» και «αντιδρούν», αποκτά ιδιαίτερη νοηματική βαρύτητα. Το επίθετο «καθαρός» παραπέμπει σε κάτι διαυγές, στο οποίο μπορεί να αναγνωριστεί το φύλο, το έθνος, η φυλή και άρα δεν μπορεί να τρομοκρατήσει ή να απειλήσει και να θέσει σε κίνδυνο τη σταθερότητα του έθνους κράτους, το οποίο έχει βασιστεί σε ορισμένες σταθερές. Αυτή η «καθαρότητα» χάνεται με την ένδυση της κουκούλας και την κάλυψη των χαρακτηριστικών με αποτέλεσμα αυτοί που φορούν

κουκούλες, οι οποίοι δεν αναγνωρίζονται ως Έλληνες πολίτες, σε συνδυασμό με την αναφορά και σύνδεσή τους με τους μετανάστες και τους εγκληματίες που συναντήσαμε προηγουμένως στην ανάλυσή μας, να νοσηματοδοτούν τη «βρωμιά» και αυτό που πρέπει να εξαλειφθεί χάρη της καθαρότητας του έθνους, το οποίο πρέπει να δείχνει «καθαρό πρόσωπο» στους «εχθρούς της χώρας».

Συμπερασματικά

Το ζήτημα της κουκούλας και ο νόμος που την ποινικοποιεί ήταν ένα ζήτημα που έλαβε εθνικές διαστάσεις, με την έννοια ότι από το 2009 και μετά απασχόλησε πολύ τόσο με την νομοθέτηση της ποινικοποίησης αυτής όσο και με την εφαρμογή της.

Το έθνος στην περίπτωση της κουκούλας και με σκοπό πάντα την εφαρμογή του νόμου, προκύπτει μέσα από τη διάκριση ανάμεσα στον ελληνικό λαό και στους κουκουλοφόρους. Πιο συγκεκριμένα, ο ελληνικός λαός προβάλλεται μέσα από το λόγο του υπουργού Δημόσιας Τάξης να έχει το πρόσωπό του φανερό. Η συνεκφορά ελληνικός λαός παραπέμπει σε ένα ενιαίο σύνολο ανθρώπων, ομοιογενές, με τις ίδιες επιθυμίες, αντιλήψεις και απόψεις. Αυτό το ενιαίο εθνικό σύνολο δεν πρέπει να ταυτίζεται με την κουκούλα και άρα την κάλυψη των χαρακτηριστικών του.

Ταυτόχρονα, οι μετανάστες, οι οποίοι αναφέρονται και ως «ξένοι» στο λόγο του πρώην πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή, παραπέμποντας με αυτόν τον τρόπο στην εθνική ανομοιογένεια αναφορικά με τον ελληνικό λαό, προβάλλονται ως εγκληματίες στο λόγο του πρώην πρωθυπουργού. Παράλληλα, γίνεται φανερή η σύνδεση ανάμεσα στους μετανάστες «εγκληματίες» με τους κουκουλοφόρους διαχωρίζοντάς τους σαφώς από τον ελληνικό λαό, που όχι μόνο πρέπει να έχει καθαρό πρόσωπο αλλά είναι και πλήρως νομοταγής.

Το ελληνικό έθνος, ο ελληνικός λαός γίνεται προσπάθεια μέσα από τα λόγια των πολιτικών να αποσυνδεθεί από την κουκούλα, η οποία λαμβάνει διαστάσεις «δαίμονα». Αντίθετα στην κουκούλα χαράσσονται τα χαρακτηριστικά του «ξένου», του «άλλου», αυτού που δεν μπορεί να αναγνωριστεί με βάση της κυρίαρχες εικόνες και παραστάσεις. Η κουκούλα προβάλλεται με τέτοιο τρόπο σαν να είναι δυνατό όχι μόνο να αλλοιώσει τα χαρακτηριστικά και να προκαλέσει καταστροφές στο δημόσιο χώρο, αλλά και σαν να είναι ικανή να αναδιαμορφώσει και να επαναπροσδιορίσει τα εθνικά χαρακτηριστικά.

7.11 Φόβος και ασφάλεια συναντώνται στην κουκούλα

Ο φόβος και η ασφάλεια είναι δύο αφηγήματα που συνηθίζεται να εμφανίζονται από κοινού στο δημόσιο λόγο και τα οποία είδαμε να προκύπτουν στους λόγους των δύο πρώην πρωθυπουργών στην προηγούμενη ενότητα. Η κατάσταση του φόβου συνεπάγεται τη βίωση καθεστώτος ανασφάλειας και στη δημιουργία αυτής της κατάστασης συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό ο τρόπος που αναπαράγονται κάποια γεγονότα από τα ΜΜΕ. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η κουκούλα είναι ένα αντικείμενο, το οποίο προβάλλεται να συνδέεται με τη δημιουργία ανασφάλειας, αλλά και ζημιών στους απλούς πολίτες. Σε αυτό συμβάλλει αφενός η ταύτιση της ένδυσης της κουκούλας με την τέλεση αξιόποινων πράξεων στο δημόσιο χώρο και αφετέρου η νομοθετική ρύθμιση που έρχεται να τιμωρήσει την ένδυση της κουκούλας σε αυτόν.

Στα δημοσιεύματα δημιουργείται ένας φόβος διπλής κατεύθυνσης. Αυτός εκκινεί από την ένδυση της κουκούλας, η οποία φέρεται να «κατασκευάζει» τον «εσωτερικό εχθρό-την εσωτερική απειλή» που όχι μόνο διαχωρίζεται από την κοινωνία, αλλά τρόπο τινά τίθεται εκτός αυτής μέσα από τη νομοθετική ρύθμιση-τιμωρία. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται και ο φόβος για την περιστολή ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, ο οποίος προκύπτει από την εφαρμογή του συγκεκριμένου νόμου στα υποκείμενα που διαδηλώνουν με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους.

7.11.1 Η ανάδυση του φόβου μέσα από την κουκούλα

Στα αποσπάσματα που ακολουθούν η νομοθετική ρύθμιση για την ποινικοποίηση της κουκούλας προβάλλεται ως μια αναγκαιότητα για την επιστροφή στην κανονικότητα μέσα από μια διπλή διάσταση. Αφενός να ελεγχθεί η «εγκληματική δραστηριότητα» των «κουκουλοφόρων» και αφετέρου να αποκατασταθεί το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών, το οποίο προβάλλεται να έχει διαταραχθεί εξαιτίας αυτής της δραστηριότητας των κουκουλοφόρων.

Το απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα της εφημερίδας *Μακεδονία* (22/3/2009), το οποίο προαναφέρθηκε, αναφέρεται στη δράση ατόμων που φέρουν κουκούλα και προβαίνουν σε διάφορες καταστροφικές δράσεις στο δημόσιο χώρο, γεγονός, το οποίο αποτελεί αίτιο πρόκλησης ανασφάλειας στους πολίτες ενώ δυσφημεί και την Ελλάδα στο εξωτερικό. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η θέα και μόνο κουκουλοφόρων να εξορμούν σχεδόν καθημερινά ανά ομάδες σε κεντρικά σημεία της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και άλλων πόλεων, να σπάνε μέρα μεσημέρι και εντελώς ανενόχλητοι αυτοκίνητα και βιτρίνες καταστημάτων, να καίνε τράπεζες και να τα κάνουν “γυαλιά καρφιά” σε γραφεία μέσω ενημέρωσης εξοργίζει τη συντριπτική πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας, εντείνει το αίσθημα ανασφάλειας στους απλούς πολίτες και δυσφημεί τη χώρα στο εξωτερικό.

Οι «κουκουλοφόροι» αναπαρίστανται παραπάνω να δρουν ανεξέλεγκτα και ανενόχλητα στο δημόσιο χώρο, όπως φανερώνουν οι αναφορές στις εκτεταμένες υλικές ζημιές που προξενούν τόσο στις περιουσίες ανθρώπων όσο και σε δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Ο δημόσιος χώρος, ως πεδίο δράσης αυτών των ατόμων, ταυτίζεται με το αστικό περιβάλλον των μεγαλουπόλεων καθώς τέτοιου είδους δράσεις λαμβάνουν χώρα στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη κατά κύριο λόγο, όπως αναφέρεται και το απόσπασμα, αλλά και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, στις οποίες δε γίνεται ονομαστική αναφορά, δείχνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η δράση των κουκουλοφόρων είναι εκτεταμένη σε όλη την Ελλάδα και αποκλειστικά στον αστικό ιστό. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται η εικόνα μιας πόλης η οποία αποτελεί πεδίο μάχης και άρα δεν είναι ασφαλής για τους πολίτες της.

Στο πλαίσιο αυτό λειτουργεί η περιγραφή της δράσης τους, η οποία πραγματοποιείται στο δημόσιο χώρο. Οι φράσεις «σπάνε αυτοκίνητα και βιτρίνες», «καίνε τράπεζες» και η έκφραση «τα κάνουν γυαλιά καρφιά σε γραφεία μέσω ενημέρωσης», που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τη δράση τους αναδεικνύουν μια έντονη επιθετικότητα και διάθεση για πρόκληση υλικών ζημιών τόσο σε ιδιωτικές επιχειρήσεις όσο και σε δημόσιες. Επιπλέον, μέσα από αυτή την αρνητική περιγραφή προβάλλεται και ο ιδεολογικοπολιτικός χαρακτήρας αυτών των ενεργειών, ο οποίος μπορεί να συνοψιστεί με βάση τις αναφορές του κειμένου στην εναντίωση τόσο στο φαινόμενο του καταναλωτισμού, στον οποίο παραπέμπουν οι βιτρίνες των καταστημάτων όσο και του καπιταλισμού, ο οποίος συμβολίζεται μέσα από τις τράπεζες και στηρίζεται στα ΜΜΕ, που προβάλλουν και υπηρετούν σε μεγάλο βαθμό τα συμφέροντα της εκάστοτε κοινωνικοπολιτικής ελίτ.

Αυτού του είδους η περιγραφή της δράσης των κουκουλοφόρων συμπληρώνεται από την αναφορά στα συναισθήματα που δημιουργεί στη «συντριπτική πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας», η οποία αποτελεί μια γενίκευση

και μια υποκειμενική γνώμη καθώς η συγκεκριμένη φράση δεν στηρίζεται σε κάποια δεδομένα που να την αποδεικνύουν. Η χρήση, ωστόσο, της συγκεκριμένης φράσης, συμβάλλει περεταίρω στη δημιουργία μιας εικόνας αντιπαράθεσης και σύγκρουσης ανάμεσα στην «ελληνική κοινωνία» και τους «κουκουλοφόρους», οι οποίοι μέσα από αυτόν τον τρόπο αποκλείονται από αυτή ως «εχθροί» της.

Σε αυτή την κατεύθυνση λειτουργεί η αναφορά στα συναισθήματα των πολιτών από τις δράσεις των κουκουλοφόρων στο δημόσιο χώρο, όπως προκύπτει μέσα από τη χρήση του ρήματος «εξοργίζει» καθώς και των φράσεων «εντείνει το αίσθημα της ανασφάλειας» και «δυσφημεί τη χώρα στο εξωτερικό». Μετά από την περιγραφή των δράσεων η πρόκληση αυτών των συναισθημάτων και αντιδράσεων έρχεται ως φυσικό επόμενο. Προφανώς, όταν ο κεντρικός πυρήνας της παραγράφου αναφέρεται στην καταστροφική δράση των κουκουλοφόρων, η κατακλείδα αυτού σχετίζεται με την πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων και βίωσης ανασφάλειας.

Η αναφορά στη δυσφήμιση στο εξωτερικό, όπως και η ανασφάλεια, αλλά και η πρόκληση οργής στη «συντριπτική πλειοψηφία της ελληνικής κοινωνίας» δεν στηρίζεται σε κάποιο στοιχείο. Αποτελεί μια απλή αναφορά, που μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί υπόθεση, η οποία φέρει την υποκειμενικότητα του δημοσιογράφου. Ωστόσο, όμως, συνεισφέρει στη δημιουργία ενός κλίματος τρομοκρατίας, φόβου και ανασφάλειας. Η αναφορά στη δημιουργία αρνητικών εντυπώσεων για την Ελλάδα στο εξωτερικό, όπως προκύπτει από τη φράση «δυσφημεί τη χώρα στο εξωτερικό», είναι ένα μοτίβο, στο οποίο γίνεται διαρκώς αναφορά σε περιπτώσεις διεξαγωγής επεισοδίων κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων, φανερώνοντας μια διαρκή ανησυχία για την εικόνα που βγαίνει προς τα έξω. Αυτή η εικόνα, τόσο η κυβέρνηση όσο και τα ΜΜΕ, δεν θέλουν να είναι η εικόνα μιας «κουκουλωμένης» και υπό διάλυση Ελλάδας, αλλά μιας Ελλάδας που όλα και όλοι βρίσκονται κάτω από τον απόλυτο έλεγχο της εξουσίας. Επίσης, όσο και αν η αγωνία για την εικόνα που δείχνει η Ελλάδα στο εξωτερικό μπορεί να εκληφθεί ως ένα πρόσχημα και όχι, δηλαδή, ως μια αληθινή αγωνία άλλο τόσο φανερώνει και μια διάθεση ετεροκαθορισμού, δείχνοντας ότι οι κυβερνώντες θεωρούν ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε κατώτερη θέση και πιο αδύναμη από τις άλλες χώρες, οι οποίες αναφέρονται με τον γενικό όρο «εξωτερικό».

Οι αναφορές στους κουκουλοφόρους, όπως είδαμε και στο προηγούμενο απόσπασμα εστιάζουν κατά κύριο λόγο στην πρόκληση επεισοδίων και

καταστροφών συμβάλλοντας στην κατασκευή ενός διαρκούς κλίματος φόβου και ανασφάλειας στην «ελληνική κοινωνία». Αυτή μέσω αυτού του όρου αφενός προβάλλεται ως κάτι ενιαίο και αδιαφοροποίητο και αφετέρου αποκλείει διαφορετικές εθνικές ταυτότητες από το συγκεκριμένο πλαίσιο. Παράλληλα, χαρακτηριστική είναι και η σύνδεση των κουκουλοφόρων με το κοινό έγκλημα, έτσι όπως την είδαμε να προκύπτει στην προηγούμενη ενότητα, γεγονός που συμβάλλει περεταίρω στην ενίσχυση της φοβικής ατμόσφαιρας.

Στο πλαίσιο αυτό, στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της ειδησεογραφικής ηλεκτρονικής σελίδας *Protagon.gr* (14/11/2012) γίνεται αναφορά στη δράση κουκουλοφόρων κατά τη διάρκεια διαδήλωσης, στους οποίους αποδίδεται ο θάνατος από φωτιά τριών υπαλλήλων της τράπεζας Marfin. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Πριν από τις εκλογές ο Αντώνης Σαμαράς υποσχέθηκε ότι θα «έβγαζε την κουκούλα από τους κουκουλοφόρους». Όμως σήμερα, 6 μήνες μετά τις εκλογές, όχι απλά δεν έχει πράξει αυτά που υποσχέθηκε, αλλά αντίθετα η κυβέρνηση του «κουκούλωσε» το πιο αποκρουστικό πολιτικό έγκλημα των τελευταίων ετών: Την εν ψυχρώ δολοφονία της Παρασκευής Ζούλια, Αγγελικής Παπαθανασοπούλου και Επαμεινώνδα Τσακάλη, στις 5 Μαΐου 2010 από τους «Άγνωστους Κουκουλοφόρους». Το έγκλημα αυτό ήταν ιδιαίτερα αποκρουστικό. Ούτε η 17 Νοέμβρη - για να παραμείνουμε σε συγγενείς ιδεολογικούς χώρους-δεν έχει στο ιστορικό της ένα τόσο ειδεχθές έγκλημα.

Η αφαίρεση της κουκούλας δεν ήταν μια απλή αναφορά, αλλά μια κυβερνητική εξαγγελία δια μέσου μάλιστα του ίδιου του πρωθυπουργού, φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο το βαθμό ενασχόλησης, αλλά και ενδιαφέροντος που δημιουργεί το συγκεκριμένο ζήτημα σε ανώτατο κυβερνητικό επίπεδο. Γεγονός, άλλωστε, που το συναντήσαμε και νωρίτερα στη μελέτη μας. Η αναφορά στην κυβερνητική εξαγγελία γίνεται για να δείχθεί ότι η κυβέρνηση δεν τήρησε τις προεκλογικές της υποσχέσεις, αλλά, αντίθετα, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, «κουκούλωσε», δηλαδή δεν αποκάλυψε ένα έγκλημα. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος σε συνδυασμό με τη λέξη «κουκουλοφόροι» καταλογίζει στην κυβέρνηση μια ανοχή σε τέτοιου είδους φαινόμενα, τα οποία είχε εξαγγείλει ότι θα διώξει. Αυτό μπορεί να προκύψει μέσα από το συσχετισμό ότι τόσο οι κουκουλοφόροι κουκουλώνουν το πρόσωπό τους όσο και η κυβέρνηση «κουκουλώνει», δηλαδή, καλύπτει τη δράση των κουκουλοφόρων.

Η αδυναμία αποκάλυψης εντείνει την ανασφάλεια ενώ γίνεται ακόμα μεγαλύτερη μέσα από την αναφορά στην «εν ψυχρώ δολοφονία» που αποδίδεται στους «Άγνωστους Κουκουλοφόρους». Χαρακτηριστικό είναι ότι οι δύο αυτές λέξεις γράφονται με κεφαλαία γράμματα παραπέμποντας σε κύρια ονόματα και υποδεικνύοντας κατά κάποιο τρόπο ότι πρόκειται για γνωστά άτομα. Οι κουκουλοφόροι προβάλλονται ως ακόμη πιο επικίνδυνοι καθώς χρεώνονται όχι μόνο υλικές ζημιές, αλλά και ανθρώπινες ζωές.

Παράλληλα, σε αυτήν την αναπαράσταση των «Άγνωστων Κουκουλοφόρων» ως κοινών εγκληματιών και άρα ως εξαιρετικά επικίνδυνων ατόμων, των οποίων η δράση πρέπει να περιοριστεί, συμβάλλουν με τρόπο σημαντικό η τριπλή αναφορά στη λέξη «έγκλημα», τα επίθετα «αποκρουστικό» και «ειδεχθές» που προσδιορίζουν το συγκεκριμένο ουσιαστικό, όπως και η φράση «εν ψυχρώ δολοφονία».

Επιπλέον, στην καλλιέργεια αυτού του κλίματος ανασφάλειας, αλλά και τρομοκρατίας συμβάλλει και η σύνδεση που γίνεται των κουκουλοφόρων με την τρομοκρατική οργάνωση 17 Νοέμβρη, όπως προκύπτει μέσα από τη φράση «συγγενείς ιδεολογικούς χώρους». Ακόμα δε περισσότερο που εδώ η δράση των κουκουλοφόρων περιγράφεται και προβάλλεται ως ακόμη πιο επικίνδυνη από εκείνη της 17 Νοέμβρη, όπως προκύπτει μέσα από την αναφορά ότι «Ούτε η 17 Νοέμβρη - για να παραμείνουμε σε συγγενείς ιδεολογικούς χώρους-δεν έχει στο ιστορικό της ένα τόσο ειδεχθές έγκλημα». Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται όχι μόνο η επιθετικότητα, η ανεξέλεγκτη οργή των κουκουλοφόρων, αλλά και η σοβαρή επικινδυνότητά τους για τη ζωή του πολίτη.

Η κατάσταση, στην οποία οι πολίτες εμφανίζονται να μην μπορούν να αντιδράσουν, αλλά και να κινδυνεύουν από τους κουκουλοφόρους αναδεικνύεται και στο επόμενο απόσπασμα από το προαναφερθέν δημοσίευμα της εφημερίδας *Μακεδονία* (22/3/2009). Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Κυβέρνηση και αντιπολίτευση σε ένα συμφωνούν: Τα επεισόδια προκαλούν μερικές εκατοντάδες ταραξίες και η ελληνική κοινωνία δεν μπορεί να παραμένει όμηρος της καταστροφικής μανίας τους. Όταν όμως φτάνουμε στο διά ταύτα, οι απόψεις κυβέρνησης και κομμάτων δίστανται για το πώς μία οργανωμένη πολιτεία αντιμετωπίζει αυτούς τους (συνήθως) νεαρούς, οι οποίοι με σκεπασμένο το πρόσωπο και χρησιμοποιώντας εν πολλοίς

μιλιταριστικές τακτικές, που υποτίθεται ότι αντιπαλεύουν, βάζουν στο στόχο τους όχι μόνο τις πολυτελείς βιτρίνες του Κολωνακίου, αλλά και το αυτοκινητάκι του κυρ Θανάση (σ.σ. τυχαίο το όνομα) και το περίπτερο της 74χρονης κυρίας Χαρίκλειας (πραγματικό το περιστατικό) έξω από το ΑΠΘ.

Η ελληνική κοινωνία μέσα από τη χρήση της μεταφορικής φράσης «όμηρος της καταστροφικής μανίας τους» αναπαρίσταται να είναι άβουλη, ανίκανη να αντιδράσει απέναντι σε αυτήν την κατάσταση βίας που περιγράφεται. Αντίθετα, οι κουκουλοφόροι προβάλλονται μέσα από το ίδιο μοτίβο, το οποίο τους αναπαριστά να δρουν ανεξέλεγκτοι, ανενόχλητοι, αλλά και να «υποτάσσουν» και όλους τους υπόλοιπους στη μανία τους. Αυτοί, λοιπόν, που στο συγκεκριμένο απόσπασμα προβάλλονται ως «μερικές εκατοντάδες ταραξίες» φέρονται να ελέγχουν την «ελληνική κοινωνία» μέσα από την καταστροφική τους δράση. Σε αυτήν την κατεύθυνση λειτουργεί η χρήση της λέξης «όμηρος», η οποία δείχνει τη δεινή θέση στην οποία έχει περιέλθει η ελληνική κοινωνία, η οποία εμφανίζεται ως ένα ενιαίο σύνολο αδιαφοροποίητο και η οποία ελέγχεται από λίγους, τους κουκουλοφόρους. Με αυτόν τον τρόπο υποδηλώνεται ότι το συμφέρον των πολλών βρίσκεται κάτω από τη βούληση των λίγων, οι οποίοι κινούνται με μόνο γνώμονα την καταστροφή και την πρόκληση ανασφάλειας στους πολίτες.

Ο φόβος εδώ αναπαρίσταται ως ένας μηχανισμός ελέγχου, ο οποίος, όμως, ασκείται από τους λίγους στους πολλούς ταυτίζοντας σε μεγάλο βαθμό με αυτόν τον τρόπο τους «κουκουλοφόρους» με το μονοπώλιο της εξουσίας του φόβου. Παράλληλα, η ελληνική κοινωνία προβάλλεται να βρίσκεται κάτω από το έλεος αυτής, προωθώντας και ταυτόχρονα αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα επιβολής της κρατικής εξουσίας μέσω της εφαρμογής του νόμου που θα τους καταστέλλει, προς όφελος του συνόλου της κοινωνίας.

Μέσα από αυτό το πλαίσιο μπορεί να θεαθεί και η αναφορά ότι ο κίνδυνος και η ανασφάλεια προκύπτουν όχι μόνο μέσα από το σπάσιμο πολυτελών βιτρινών, αλλά και μέσα από την πρόκληση καταστροφών στις ιδιοκτησίες απλών Ελλήνων πολιτών, όπως διαφαίνεται μέσα από τη χρήση των ονομάτων «κυρ Θανάσης» και «κυρία Χαρίκλεια». Η αναφορά στο «αυτοκινητάκι του κυρ Θανάση», όπου το υποκοριστικό «αυτοκινητάκι» υποδεικνύει την κατοχή κάτι μικρού, που ενδεχομένως αποκτήθηκε με δυσκολία, αλλά και στο «περίπτερο της 74χρονης κυρίας

Χαρίκλειας», όπου η ηλικία «74χρονη» υποδεικνύει ότι είναι ηλικιωμένη και ως ένα βαθμό ανήμπορη να αντιδράσει απέναντι σε αυτή τη βία, η οποία της στερεί ένα οικονομικό εισόδημα, αναπαριστά τους κουκουλοφόρους, όχι τόσο ως ιδεολόγους, όπως θα συνέβαινε αν κατέστρεφαν μόνο τις «πολυτελείς βιτρίνες στο Κολωνάκι», αλλά ως ανεξέλεγκτα βίαιους και επικίνδυνους ανθρώπους. Αυτοί εμφανίζονται αδίστακτοι προκειμένου να ικανοποιήσουν την «δίψα» τους για καταστροφή. Εξάλλου, η αμφισβήτηση στο πολιτικό περιεχόμενο των συγκεκριμένων δράσεων, αλλά και υποκειμένων προκύπτει από την αναφορά στις μεθόδους που χρησιμοποιούν, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως «μιλιταριστικές». Αυτές έρχονται σε αντίθεση με αυτό που πρεσβεύουν οι «νεαροί με τα καλυμμένα πρόσωπα».

Τα παραδείγματα αυτά ουσιαστικά συμβάλλουν όχι μόνο στη «δαιμονοποίηση» των κουκουλοφόρων, αλλά και στη δημιουργία μιας εικόνας ότι όλοι, ανεξαρτήτως κοινωνικής, οικονομικής, αλλά και ηλικιακής προέλευσης, βρίσκονται σε κίνδυνο και ανασφάλεια από τη δράση των κουκουλοφόρων. Επιπλέον, σε αυτή την εικόνα συμβάλλει η αναφορά στα δύο τυχαία παραδείγματα με τα μικρά τους ονόματα «κυρ Θανάσης» «κυρία Χαρίκλεια», δημιουργώντας την ατμόσφαιρα ότι το κακό, δηλαδή «οι κουκουλοφόροι», είναι δυνατόν να πλήξουν το κοινωνικό σύνολο, έτσι όπως αυτό αναπαρίσταται μέσα από τον άνθρωπο της διπλανής πόρτας, τον οικογενειάρχη, τον άνθρωπο του μόχθου, την ηλικιωμένη γυναίκα, γενικεύοντας την κατάσταση τρόμου και ανασφάλειας.

Η δημιουργία αυτής της κατάστασης, στη συνέχεια τροφοδοτείται ακόμη περισσότερο μέσα από την προβολή της αναγκαιότητας της απαγόρευσης της ένδυσης масκών κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων με το αιτιολογικό ότι τους κάνει «ανθεκτικούς» και εξαιρετικά επικίνδυνους αυτή τη φορά απέναντι στις δυνάμεις των ΜΑΤ. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Βήματος* (27/3/2012):

Οι αξιωματούχοι αναζητούν νομική «φόρμουλα» προκειμένου να απαγορευθεί σε διαδηλωτές να φορούν τέτοιου είδους μάσκες αφού όπως αναφέρουν «τους κάνουν ιδιαίτερα "ανθεκτικούς" σε συγκρούσεις με τις δυνάμεις των ΜΑΤ και οδηγεί σε σημαντική αύξηση -περίπου τριπλασιασμός- στη χρήση δακρυγόνων». Οι αστυνομικοί υποστηρίζουν ότι «οι αντιεξουσιαστές που φορούν μαζικά αντιασφυξιογόνες μάσκες ουσιαστικά εξουδετερώνουν τα χημικά που ρίχνει η Αστυνομία, δεν υποχωρούν, πετροβολούν

διαρκώς τις διμοιρίες των ΜΑΤ και έτσι αυξάνεται ο κίνδυνος τραυματισμού αστυνομικών αφού πλέον οι συγκρούσεις γίνονται σώμα με σώμα».

Από το παραπάνω απόσπασμα προκύπτει ότι οι κουκουλοφόροι υπερτερούν και έναντι των αστυνομικών μονάδων, οι οποίες καλούνται να τους αντιμετωπίσουν στο δρόμο. Εμφανίζονται ως «ιδιαίτερα ανθεκτικοί» στα δακρυγόνα χάρη στις μάσκες που φοράνε. Η λέξη «ανθεκτικοί» σε συνδυασμό με την εικόνα του διαρκούς ψεκάσματος, το οποίο δηλώνεται μέσα από τη φράση «τριπλασιασμός - στη χρήση δακρυγόνων» παραπέμπει στη διαδικασία εξόντωσης ζιζανίων και ενοχλητικών εντόμων. Μέσα από τη χρήση των συγκεκριμένων λέξεων προκύπτει ότι με αυτόν τον τρόπο αντιμετωπίζουν οι «αξιωματούχοι» όχι μόνο τους «κουκουλοφόρους», αλλά και όλους όσοι συμμετέχουν στις διαδηλώσεις και δέχονται τη ρίψη δακρυγόνου.

Οι μάσκες εμφανίζονται ως το «όπλο» των διαδηλωτών-κουκουλοφόρων έναντι των δυνάμεων της αστυνομίας καθώς η χρήση του ρήματος «εξουδετερώνουν» φανερώνει το πλεονέκτημα που αποκτούν έναντι αυτών. Παράλληλα, η προβολή της αστυνομίας, της οποίας ο ρόλος είναι να προστατεύει και να εγγυάται την ασφάλεια του πολίτη, να βρίσκεται όχι μόνο σε δυσχερέστατη θέση έναντι των «αντιπάλων» της, αλλά και να κινδυνεύει από αυτούς, ενισχύει την καλλιέργεια κλίματος ανασφάλειας και την αδυναμία αντιμετώπισης του «κινδύνου» ακόμα και από την αστυνομία που έχει τα μέσα και τα όπλα. Στη δημιουργία αυτού του κλίματος συμβάλλει ακόμα περισσότερο η τελευταία πρόταση του αποσπάσματος, η οποία αναφέρει ότι «αυξάνεται ο κίνδυνος τραυματισμού αστυνομικών». Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται περισσότερο η νομοθέτηση της ποινικοποίησης της κουκούλας προκειμένου να επέλθει ο έλεγχος.

Παράλληλα, μέσα από την αναφορά στην αύξηση της χρήσης δακρυγόνων, τίθεται σε κίνδυνο και η δημόσια υγεία των πολιτών. Για την πιθανή πρόκληση κινδύνου στη δημόσια υγεία, δεν αποδίδεται κάποια ευθύνη στους αστυνομικούς, οι οποίοι είναι οι μοναδικοί που μπορούν να τα ρίχνουν, αλλά στους «κουκουλοφόρους», οι οποίοι θέτουν σε κίνδυνο την σωματική ακεραιότητα της αστυνομίας. Παρατηρούμε ότι οι «κουκουλοφόροι» προβάλλονται ως μια γενικότερη απειλή για την κοινωνία ακόμα και για την αστυνομία προωθώντας και ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την κατασταλτική εξουσία της αστυνομίας.

Ας σημειωθεί, ότι αυτή η πολεμική κατάσταση που περιγράφεται τόσο στο συγκεκριμένο απόσπασμα όσο και σε προηγούμενα, φαίνεται να γίνεται μεταξύ ανδρών καθώς η χρήση του αρσενικού γένους στο ουσιαστικό «αντιεξουσιαστές», στο επίθετο «νεαροί», αλλά και στη λέξη «κουκουλοφόροι» όπως και η αναφορά «μάχες σώμα με σώμα» παραπέμπει σε άνδρες χωρίς να αφήνει περιθώριο να εννοηθεί η συμμετοχή γυναικών σε τέτοιες δράσεις. Δίνοντας τρόπο τινά έναν αρσενικό χαρακτήρα στη μάσκα τόσο των αντιεξουσιαστών όσο και των αστυνομικών, η οποία εμφανίζεται το μέσο για να διεξαχθεί επί ίσοις όροις η μάχη.

Αυτή η κατάσταση ανασφάλειας και τρόμου που περιγράφεται μέσα από την αναπαραγωγή λόγων κορυφαίων κυβερνητικών στελεχών, εντείνει τη διαδικασία προώθησης μιας νομοθετικής ρύθμισης και επιβολής μέσα από αυτόν τον τρόπο της εύρυθμης και απόλυτα ελεγχόμενης λειτουργίας της κοινωνίας. Παράλληλα, οι κουκουλοφόροι προβάλλονται ως η κύρια πηγή πρόκλησης ανασφάλειας και κινδύνου στους πολίτες.

Παρακάτω στο απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Βήματος* (27/9/2012), γίνεται περεταίρω αναφορά στην τοποθέτηση του βουλευτή του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας αναφορικά με τη διατάραξη αλλά και αποκατάσταση του αισθήματος ασφάλειας των πολιτών. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Αναφερθείς στο θέμα ο κ. Ψυχάρης υπογράμμισε ότι «απέχουμε πολύ από την εγκαθίδρυση της ασφάλειας στον πολίτη», ενώ χαρακτήρισε ενθαρρυντικό το γεγονός ότι η κυβέρνηση προωθεί την νομοθετική αυστηροποίηση του σχετικού πλαισίου.

Η χρήση της λέξης «εγκαθίδρυση» που χρησιμοποιείται δια στόματος του βουλευτή και η οποία αναφέρεται στην ασφάλεια του πολίτη προσδίδει ένα χαρακτήρα βαρυσήμαντο σε αυτή. Το ρήμα «απέχουμε πολύ» που αναφέρεται στην κυβέρνηση, αλλά και στις αρχές της πολιτείας εν γένει φανερώνει την αναγνώριση συλλογικής ευθύνης για την έλλειψη ασφάλειας ενώ «στρώνει το έδαφος» για την εγκαθίδρυση αυστηρότερων κατασταλτικών μέτρων μέσω της νομοθεσίας. Παράλληλα, αν και αναγνωρίζει την απόσταση μέχρι την εγκαθίδρυση της ασφάλειας δεν παραλείπει να αναφερθεί στη νομοθετική προσπάθεια της κυβέρνησης ως ένα «ενθαρρυντικό γεγονός».

Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται η εντύπωση ότι η κυβέρνηση ανακτά το «χαμένο έλεγχο» της δράσης των κουκουλοφόρων μέσα από την αυστηροποίηση του νόμου. Η λέξη «ενθαρρυντικά» χρησιμοποιείται δύο φορές μέσα στο κείμενο, γεγονός που θέλει να δείξει την μεθοδική επανάκτηση του ελέγχου, η οποία θα φέρει την ασφάλεια στους πολίτες. Η ασφάλεια, λοιπόν, προβάλλεται ως μια κατάσταση, η οποία μπορεί να δημιουργηθεί μόνο μέσα από την εξουσία και την καταστολή.

Πάνω σε αυτό το πλαίσιο της καλλιέργειας ή της «αποκατάστασης», όπως αναφέρεται στο απόσπασμα που ακολουθεί από το δημοσίευμα των *Νέων* (27/9/2012), του αισθήματος της ασφάλειας βασίστηκε τόσο η εισαγωγή όσο και η θεσμοθέτηση του νόμου για την κουκούλα. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Την αυστηροποίηση του νομικού πλαισίου για τους κουκουλοφόρους ζήτησε από τον υπουργό Δικαιοσύνης, Αντώνη Ρουπακιώτη ο υπουργός Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Νίκος Δένδιας, με αφορμή τη συζήτηση στη Βουλή επίκαιρης ερώτησης που κατέθεσε ο βουλευτής της ΝΔ Ανδρέας Ψυχάρης, για την αποκατάσταση του αισθήματος ασφαλείας στο κέντρο της Αθήνας.

Αυτό το ζητούμενο, όπως προκύπτει μέσα από τα δημοσιεύματα, αίσθημα ασφάλειας αναλαμβάνει να αποκαταστήσει μέσω της αυστηροποίησης του νόμου η πολιτεία. Προκειμένου, δηλαδή, να προληφθεί η εγκληματική δραστηριότητα των κουκουλοφόρων, αλλά και να «αποκατασταθεί το αίσθημα ασφάλειας» συγκεκριμένα στο «κέντρο της Αθήνας», δίνοντας με αυτόν τον τρόπο ένα συγκεκριμένο χώρο αναφοράς και δράσης, η πολιτεία αναλαμβάνει να διευθετήσει αυτό το ζήτημα μέσω της αύξησης και εντατικοποίησης της καταστολής, η οποία λαμβάνει χώρα μέσα από τη νομοθεσία.

Παράλληλα, μέσα από τις αναφορές στα δημόσια αξιώματα «υπουργός Δικαιοσύνης», «υπουργός Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη», «βουλευτής της ΝΔ», αλλά και στη «συζήτηση στη Βουλή» δείχνει ότι το θέμα είναι υψίστης σημασίας γεγονός που αποδεικνύεται από το ενδιαφέρον της πολιτείας. Επίσης, το ενδιαφέρον αυτό προβάλλει το προφίλ μιας κυβέρνησης, η οποία ενδιαφέρεται για τους πολίτες της και κατ' επέκταση για τη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος ασφαλές για αυτούς.

Με αυτόν τον τρόπο η έννοια της ασφάλειας του πολίτη αναδεικνύεται σε μια κομβική έννοια για την άσκηση κυβερνητικής πολιτικής και εξουσίας προβάλλοντας

ταυτόχρονα τους πολίτες να βρίσκονται ανάμεσα από δύο εξουσίες. Από την εξουσία του φόβου, την οποία κατέχουν οι «κουκουλοφόροι» και από την κρατική εξουσία, η οποία επιδιώκει την επαναφορά και επιβολή μέσω του νόμου της διαταραγμένης κανονικότητας.

Συμπερασματικά

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι οι κουκουλοφόροι-αντιεξουσιαστές προβάλλονται να είναι η κύρια πηγή δημιουργίας ανασφάλειας στην ελληνική κοινωνία. Η κλιμακούμενη ανάδειξη της εγκληματικής δράσης των «κουκουλοφόρων», η οποία ξεκινάει με το σπάσιμο βιτρινών πολυτελών καταστημάτων και τραπεζών, συνεχίζει με ιδιοκτησίες απλών ανθρώπων και καταλήγει στη δολοφονία ανθρώπων και στον κίνδυνο που διατρέχει η ίδια η αστυνομία συμβάλλει στην κατασκευή μιας εσωτερικής απειλής, η οποία προβάλλεται ως συνώνυμο της ανασφάλειας και του κινδύνου. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται, σε μεγάλο βαθμό, η παντοδυναμία αυτών σε σχέση τόσο με την κοινωνία όσο και με το κράτος και τις κατασταλτικές δυνάμεις αυτού. Αυτό καταδεικνύεται και μέσα από την αναφορά στις «μάχες σώμα με σώμα» μεταξύ «κουκουλοφόρων» και «αστυνομίας» από τις οποίες οι πρώτοι βγαίνουν «αλώβητοι». Μέσα από αυτές τις αναφορές, οι οποίες συμβάλλουν σημαντικά στη δημιουργία μιας φοβικής ατμόσφαιρας, ο τρόπος αντιμετώπισής τους αναζητείται και εντέλει βρίσκεται στη νομοθεσία. Η εφαρμογή και αυστηροποίηση του νόμου για την κουκούλα όχι μόνο επιδιώκει τον έλεγχο της δράσης των κουκουλοφόρων, αλλά και την εξάλειψή τους, επαναφέροντας την κανονικότητα στην κοινωνία.

Στην διαδικασία αυτή παρατηρείται μια συντονισμένη κυβερνητική προσπάθεια, στην οποία ο ρόλος των ΜΜΕ αναδεικνύεται κομβικής σημασίας, για την καλλιέργεια και δημιουργία μια ατμόσφαιρας φόβου και κινδύνου, στην οποία η ασφάλεια των πολιτών τίθεται σε διαρκή διακινδύνευση ενώ τα κυβερνητικά μέτρα εμφανίζονται ως ένας «ενθαρρυντικός παράγοντας» στην προσπάθεια επαναφοράς, αν μπορεί να ισχυριστεί κάποιος ότι αυτό μπορεί να υπάρξει ποτέ, ασφάλειας του πολίτη και εν γένει της ελληνικής κοινωνίας.

Παράλληλα, ενώ οι κουκουλοφόροι-αντιεξουσιαστές αναπαρίστανται ως ιδιαίτερα επικίνδυνοι, οι πολίτες και η ελληνική κοινωνία εμφανίζονται ως άβουλοι, αδύναμοι, ανίκανοι να ξεπεράσουν την οποιαδήποτε δύσκολη συνθήκη χωρίς την

παρέμβαση του κράτους. Επιπλέον, αναπαρίστανται ως «όμηροι» της καταστροφικότητας δράσης των κουκουλοφόρων, στην οποία αδυνατούν να απαντήσουν με οποιονδήποτε τρόπο ενώ είναι κυριευμένοι από το αίσθημα ανασφάλειας που φέρουν στο πέρασμά τους οι κουκουλοφόροι, από το οποίο δεν μπορούν να γλιτώσουν ούτε οι απλοί καθημερινοί άνθρωποι, όπως για παράδειγμα η ηλικιωμένη γυναίκα από τη Θεσσαλονίκη.

Αυτή η δράση που σκιαγραφείται να έχει αντίκτυπο σε όλη την κοινωνία προκύπτει μέσα από τα δημοσιεύματα ότι μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο μέσα από την αυστηροποίηση και κατά συνέπεια τον απόλυτο έλεγχο των κινήσεων των «μερικών εκατοντάδων ταραξιών» που κατά περιόδους «πληθύνονται» και απειλούν το δημόσιο αίσθημα ασφάλειας. Παράλληλα, όμως, όλη αυτή η διαδικασία της αυστηροποίησης του νόμου ενέχει και τον κίνδυνο καταπάτησης των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων.

7.11.2 Ο φόβος για την καταπάτηση κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από το προαναφερθέν δημοσίευμα του *Εθνους* (8/4/2009), αναφέρεται η λήψη μέτρων τα οποία ανακοίνωσε η τότε κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή και τα οποία σχετίζονται με τη μεγιστοποίηση του ελέγχου του κράτους πάνω στους πολίτες, προκειμένου να εγκαθιδρυθεί η ασφάλεια των πολιτών. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ο πρωθυπουργός ανακοίνωσε ότι το επόμενο διάστημα θα θεσμοθετηθούν η επέκταση της άρσης απορρήτου για κακουργήματα του Ποινικού Δικαίου και για κακουργήματα που αφορούν διευκόλυνση μη νόμιμης μετανάστευσης, δημιουργία Ενιαίου Κέντρου συλλογής και αξιοποίησης πληροφοριών αυστηροποίηση του νομικού πλαισίου, ιδίως για τους διακινητές μη νόμιμων μεταναστών, για εγκλήματα που τελούνται σε βάρος δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας τους και για τα εγκλήματα της ληστείας και της βιαιοπραγίας σε δημόσιες συναθροίσεις. Αλλά και της φθοράς ξένης ιδιοκτησίας, καθώς και της σωματικής βλάβης, από άτομα που καλύπτουν τα χαρακτηριστικά τους αξιοποίηση της Ολυμπιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, στην οποία περιλαμβάνονται, οι κάμερες και το σύστημα C4I.

Παρατηρούμε ότι τα μέτρα που ανακοινώνονται από την τότε κυβέρνηση διακρίνονται από μια επέκταση αλλά και αυστηροποίηση του ελέγχου, τα οποία

λαμβάνονται με πρόφαση την μεγαλύτερη ασφάλεια των πολιτών. Τα μέτρα κινούνται σε δύο κατευθύνσεις όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο απόσπασμα. Η πρώτη κατεύθυνση αφορά στην αυστηροποίηση των ελέγχων αναφορικά με τους μετανάστες. Αυτό προκύπτει από την αναφορά των μέτρων που θα ληφθούν για την «μη νόμιμη μετανάστευση». Ο όρος αυτός ελαφρώς παραλλαγμένος στη δεύτερη αναφορά του ως «μη νόμιμων μεταναστών» καθώς τώρα γίνεται η αναφορά στα υποκείμενα ενώ πριν στην κατάσταση «μη μόνιμη μετανάστευση» φανερώνει μια εντατικοποιημένη προσπάθεια ελέγχου τόσο των διακινητών μεταναστών όσο κυρίως των ίδιων των μεταναστών, εμποδίζοντας όσο το δυνατόν περισσότερο την ελεύθερη μετακίνηση αυτών θέτοντας περιορισμούς μέσω του νόμου.

Επιπλέον, εκτός από τον έλεγχο της μετανάστευσης με σαφή στόχο τον περιορισμό της και ει δυνατό την εξάλειψή της, γίνεται σαφής αναφορά και στην αυστηροποίηση του νομοθετικού πλαισίου για τους κουκουλοφόρους και τη δράση τους. Η αναφορά σε αυτούς γίνεται με τον γενικότερο όρο «άτομα που καλύπτουν τα χαρακτηριστικά τους» γεγονός που υποδεικνύει ότι ο νόμος επεκτείνεται πέραν της ένδυσης κουκούλας.

Με αυτόν τον τρόπο επανέρχεται το βασικό αφήγημα που ανέπτυξε η κυβέρνηση Καραμανλή και το οποίο συναντήσαμε και νωρίτερα στη μελέτη, με βάση το οποίο «φταίνει ξένοι και κουκούλες» για την απουσία ασφάλειας στον «Έλληνα πολίτη». Προκειμένου να αντιμετωπιστούν επιστρατεύεται όχι μόνο το νομοθετικό οπλοστάσιο της κυβέρνησης αλλά και μια σειρά άλλων μέτρων, όπως οι παρακολούθησεις μέσω συστήματος καμερών, στο οποίο παραπέμπει η αναφορά στο σύστημα C4I⁶⁵. Ένα μέτρο που αναφέρεται ως «αξιοποίηση της ολυμπιακής τεχνολογίας και τεχνογνωσίας». Η λέξη «αξιοποίηση» που χρησιμοποιείται παραπέμπει σε μια διαδικασία από την εφαρμογή της οποίας μπορείς να έχεις μόνο θετικά αποτελέσματα.

⁶⁵Το όνομα του C4i προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων Command, Control, Coordination, Communication & Intelligence, δηλαδή Διοίκηση, Έλεγχος, Επικοινωνία, Συντονισμός και Ενοποίηση. Αποτελείται από χιλιάδες κάμερες νέας τεχνολογίας, μικρόφωνα, αισθητήρες, με δυνατότητα παρακολούθησης και καταγραφής των πάντων (εικόνα - ήχος) σε 24ωρη βάση. Σε πραγματικό χρόνο, τα δεδομένα μεταφέρονται στα κεντρικά και στα περιφερειακά Κέντρα Επιχειρήσεων. Ευθύνη για τη χρήση τους έχουν η Ελληνική Αστυνομία, η Πυροσβεστική, το Λιμενικό, το ΕΚΑΒ και το Κέντρο Διαχείρισης Κυκλοφορίας.
<http://www.c4i.org/whatis4i.html>

Η αναφορά στις διάφορες μορφές εγκληματικότητας και στην πρόθεση για έμπρακτη αντιμετώπισή τους δείχνει την εικόνα μιας κοινωνίας που μαστιάζεται από την εγκληματικότητα και την παραβατικότητα. Μέσα από αυτήν την προβολή γίνεται αναγκαία η αντιμετώπισή της μέσα από διάφορους τρόπους και με διάφορα μέσα. Η «αξιοποίηση» ενός τέτοιου συστήματος όπως είναι το C4I όμως εγείρει ένα διαφορετικό πλαίσιο φόβου καθώς ο πολίτης, ανεξάρτητα από το αν έχει προβεί ή σκοπεύει να προβεί σε εγκληματική ενέργεια, βρίσκεται διαρκώς κάτω από ένα σύστημα παρακολούθησης των κινήσεών του χάνοντας ως ένα βαθμό την αυτονομία και την ανεξαρτησία του, θέτοντας τον εαυτό του κάτω από ένα καθεστώς διαρκής παρακολούθησης, κάτω από ένα Πανοπτικό. Μια αντίστοιχη διάσταση, απόρροια της δημιουργίας φοβικής ατμόσφαιρας και εκεί, με διαφορετική αφετηρία βέβαια, είχαμε συναντήσει και στην περίπτωση της Katie Piper, η οποία είχε υποστηρίξει ένθερμα την τοποθέτηση καμερών ασφαλείας σε όλους τους δημόσιους χώρους του Λονδίνου, προκειμένου οι πολίτες να νιώθουν ασφάλεια. Παρατηρούμε ότι ο φόβος του ατόμου και ο φόβος της κοινωνίας βρίσκονται σε μια σχέση αλληλοτροφοδότησης με αποτέλεσμα την αναπαραγωγή αυτού μέσα από την αναζήτηση περισσότερης ασφάλειας.

Από τα παραπάνω αναδεικνύεται η κυβερνητική πρόθεση για τη δημιουργία μιας κοινωνίας που θα βρίσκεται στον πλήρη έλεγχο, ενώ στοιχειώδη δικαιώματα και ελευθερίες στο όνομα της ασφάλειας μπορούν και να περιορίζονται. Στο απόσπασμα από το δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (1/3/2012) που ακολουθεί και στο οποίο έγινε και νωρίτερα αναφορά, προβάλλεται ο πραγματικός σκοπός της αυστηροποίησης και της μετάβασης σε μια κοινωνία πλήρους ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Η όλη φιλολογία περί «κουκουλοφόρων» στην πραγματικότητα δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια αφαιρετική -και σε μεγάλο βαθμό αυθαίρετη- ιδεολογική κατασκευή, με την οποία διάφοροι παράγοντες της δημόσιας ζωής (από τα ΜΜΕ ως τους πολιτικούς) επιχειρούν να οικοδομήσουν την εικόνα (και να ποινικοποιήσουν τις πρακτικές) του αναδυόμενου «εσωτερικού εχθρού».

Στο προηγούμενο απόσπασμα αναφέρθηκε ότι επιστρατεύθηκε ένα ολόκληρο νομικό και όχι μόνο «οπλοστάσιο» προκειμένου να αντιμετωπιστεί ένας από τους εχθρούς του κράτους, μια «εσωτερική απειλή», οι κουκουλοφόροι. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, όμως, οι κουκουλοφόροι αναφέρονται ως μια «αφααιρετική και σε

μεγάλο βαθμό αυθαίρετη ιδεολογική κατασκευή». Ειδικά η λέξη «κατασκευή» καταδεικνύει ότι ο συγκεκριμένος όρος έχει φτιαχτεί επί τούτου. Μάλιστα αναφέρονται και οι «κατασκευαστές» αυτού του φαινομένου, οι οποίοι φέρονται να είναι τα «ΜΜΕ και οι πολιτικοί», οι οποίοι «αξιοποιώντας» τη συγκεκριμένη κατασκευή «επιχειρούν να οικοδομήσουν την εικόνα του αναδυόμενου εσωτερικού εχθρού».

Με αυτό τον τρόπο στο συγκεκριμένο απόσπασμα καταλογίζεται μια εσκεμμένη προσπάθεια τόσο στα ΜΜΕ όσο και σε πολιτικούς για τη δημιουργία μιας τεχνητής κατάστασης, η οποία στην προκειμένη περίπτωση και με βάση και την αναφορά από το προηγούμενο απόσπασμα είναι χρήσιμη για την προώθηση μέτρων με στόχο τον ολοένα αυξανόμενο έλεγχο των πολιτών, αλλά και την «ποινικοποίηση πρακτικών», όπως αναφέρεται στο απόσπασμα. Αυτό προκύπτει από τη χρήση της συνεκφοράς «εσωτερικός εχθρός». Ένας εχθρός και μάλιστα εσωτερικός είναι εχθρός του κράτους και του έθνους, σε προηγούμενη ενότητα άλλωστε αναφέρθηκε ότι ο συγκεκριμένος εσωτερικός εχθρός, οι κουκουλοφόροι αποτελούν πλήγμα σε εθνικό επίπεδο καθώς η εμφάνιση και κυρίως η δράση τους αμαυρώνουν την εικόνα της Ελλάδας στο εξωτερικό. Αυτός ο εχθρός πρέπει να καταπολεμηθεί προκειμένου να αφανιστεί, ταυτόχρονα, όμως, εμφανίζεται να είναι και χρήσιμος για τη δημιουργία και στήριξη μιας κοινωνίας ελέγχου.

Στη συνέχεια σε απόσπασμα από το δημοσίευμα του *Έθνους* (18/3/2009), γίνεται λόγος για τα «ατομικά δικαιώματα των πολιτών», τα οποία πλήττονται τόσο από την κυβέρνηση όσο και από τους «ταραχοποιούς κουκουλοφόρους», τοποθετώντας τους πολίτες στη μέση και αναγνωρίζοντας δύο «αντιμαχόμενα στρατόπεδα». Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

«Κουκούλα» στα ατομικά δικαιώματα των πολιτών προσπαθεί να βάλει η κυβέρνηση με δρακόντεια νομοθετικά μέτρα, προκειμένου να καλύψει την ανικανότητα της αστυνομίας να συλλάβει μερικές δεκάδες ταραχοποιούς κουκουλοφόρους.

Η μεταφορική φράση «κουκούλα στα ατομικά δικαιώματα των πολιτών» καταδεικνύει την προσπάθεια της κυβέρνησης να «σκεπάσει», δηλαδή να πλήξει τα δικαιώματα των πολιτών. Η λέξη «κουκούλα», η οποία είναι συνδεδεμένη με τους «κακούς», αυτούς που δηλαδή πλήττουν το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών αυτή τη φορά συνδέεται με την κυβέρνηση, προβάλλοντας έτσι μια εικόνα στην οποία οι

πολίτες βρίσκονται στη μέση μιας «εμφύλιας», θα μπορούσαμε να πούμε, διαμάχης, της οποίας βασικό όπλο είναι η κουκούλα. Το αίσθημα ασφάλειας του πολίτη που σε μεγάλο βαθμό στηρίζεται και στην ύπαρξη και το σεβασμό των ατομικών του δικαιωμάτων φαίνεται ότι αυτή τη φορά τίθεται στο στόχαστρο από την πλευρά της κυβέρνησης, η οποία, όμως, δρα σε αυτή την κατεύθυνση εξαιτίας της δράσης των «κουκουλοφόρων».

Με αυτόν τον τρόπο κυβέρνηση και κουκουλοφόροι προβάλλονται ως όψεις του ίδιου νομίσματος. Στη μια πλευρά του νομίσματος αναπαρίσταται η κυβέρνηση, η οποία προσπαθεί να «κουκουλώσει» τα δικαιώματα των πολιτών γιατί προβάλλεται ως «ανίκανη» να αντιμετωπίσει τη δράση «μερικών εκατοντάδων ταραχοποιών-κουκουλοφόρων», οι οποίοι εμφανίζονται να καθορίζουν τη μοίρα των περισσότερων. Στην άλλη πλευρά βρίσκονται οι «κουκουλοφόροι», οι οποίοι αναπαρίστανται ως «μερικοί δεκάδες ταραχοποιοί» οι οποίοι εξίσου πλήττουν τα δικαιώματα των πολιτών καθώς με τη δράση του τα θέτουν υπό καθεστώς αναίρεσης. Κοινός παρανομαστής και των δύο πλευρών προβάλλεται να είναι η φθορά του αισθήματος της δημόσιας ασφάλειας, αλλά και των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών ενώ και οι δύο αν και σαφώς λιγότεροι από το κοινωνικό σύνολο φαίνεται να το επηρεάζουν καταλυτικά.

Μέσα από αυτήν την προβολή οι κουκουλοφόροι εκπίπτουν από την κατηγορία του πολίτη και διαφοροποιούνται από αυτούς που αναγνωρίζονται ως πολίτες καθώς αναπαρίστανται ως εχθροί τους, τιθέμενοι με αυτόν τον τρόπο σε καθεστώς εξαίρεσης, των οποίων η ύπαρξη αποτελεί μια διαρκή απειλή σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Τα σώματά τους, στη συγκεκριμένη περίπτωση τα καλυμμένα πρόσωπά τους, πρέπει να εξαλειφθούν, για να συνεχίζει να υπάρχει «κανονικά» η κοινωνία και να ελεγχθεί η αταξία. Για το καλό της ίδιας της «ζωής». Η εξάλειψη αυτών των σωμάτων μέσω του κοινωνικού θανάτου προβάλλεται ως ο μόνος δρόμος για την εξασφάλιση της ευζωίας και της καθαρής κοινωνικής ταυτότητας.

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από την *Ελευθεροτυπία* (18/12/2010), περιγράφεται η άλλη όψη των δικαιωμάτων, αυτή των δικαιωμάτων των «κουκουλοφόρων». Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Το δικαστικό σύστημα της χώρας είναι «οπλισμένο», για να ποινικοποιεί παιδιά κι εξεγερμένους, ενώ δηλώνει νομικά γυμνό στη

διαχείριση καραμπινάτων υποθέσεων μαύρου πολιτικού χρήματος. Έτσι, από τη μια ζωές εφήβων καταστρέφονται μέσα από εγκλεισμούς σε φυλακές για άνισα ως προς το μέγεθος εγκλήματα, ενώ ευυπόληπτοι εγκληματίες -κακουργηματικών πράξεων- κυκλοφορούν ελεύθεροι. Με μοναδικό το φόβο της σφαλιάρας από αυτο-ριζοσπαστικοποιημένους πολίτες.

Στην αρχή του αποσπάσματος εντοπίζεται μια αντίφαση αναφορικά με το πώς αντιμετωπίζει τους κατηγορούμενους το δικαστικό σύστημα ανάλογα με την ιδεολογική και οικονομική καταγωγή των πολιτών. Πιο συγκεκριμένα, «παιδιά και εξεγερμένοι» βρίσκονται στο στόχαστρο ενός δικαστικού συστήματος που χαρακτηρίζεται ως «οπλισμένο», με την έννοια ότι οι νόμοι λειτουργούν ξεκάθαρα προς την κατεύθυνση της ποινικοποίησης των νέων και των εξεγερμένων. Αντίθετα, υποθέσεις που σχετίζονται με «μαύρο πολιτικό χρήμα» το δικαστικό σύστημα προβάλλεται να μην έχει το «οπλοστάσιο», τους νόμους, δηλαδή, αλλά και τη διάθεση, για να τις αντιμετωπίσει, όπως φανερώνει η λέξη «γυμνό». Η διαπίστωση που γίνεται στο απόσπασμα είναι ενδεικτική του μεγέθους της ανισότητας που υφίστανται οι νέοι που εξεγείρονται απέναντι στην καταστολή του κράτους και αυτό καταδεικνύεται μέσα από τη φράση ότι «ζωές εφήβων καταστρέφονται μέσα από εγκλεισμούς σε φυλακές» ενώ οι ζωές αυτών που διαπράττουν αναλογικά σημαντικότερα και βαρύτερα εγκλήματα παραμένουν ανεπηρέαστες και «κυκλοφορούν ελεύθεροι». Αυτή η αντίθεση, παρατηρείται τόσο από την αναφορά στις «ζωές των εφήβων» όσο και από την αναφορά στους «ευυπόληπτους πολίτες».

Προφανώς και η «διακίνηση πολιτικού χρήματος», όπως και η αναφορά στους «ευυπόληπτους πολίτες», «καθρεφτίζουν» το χώρο της πολιτικής και τους σχετιζόμενους με αυτόν. Οι πολιτικοί, όπως διαφαίνεται και υπονοείται από το απόσπασμα αντιμετωπίζονται ευνοϊκά από το δικαστικό σύστημα ενώ υπονοείται και μια σχέση μεταξύ τους. Επιπλέον, οι πολιτικοί είναι που ψηφίζουν νόμους, οπότε καταδεικνύεται ότι οι πολιτικοί νομοθετούν υπέρ τους ενώ αντίθετα νομοθετούν εις βάρος όσων αντιστέκονται και εξεγείρονται εναντίον τους. Η κατακλείδα του αποσπάσματος φανερώνει αυτό το καθεστώς αυθαιρεσίας καθώς «κυκλοφορούν ελεύθεροι», αφού κανείς δεν τους διώκει για τα ποινικά τους εγκλήματα, έχοντας ως «μοναδικό φόβο της σφαλιάρας από αυτό-ριζοσπαστικοποιημένους πολίτες».

Με αυτόν τον τρόπο καταδεικνύεται η καταπάτηση ενός βασικού και θεμελιώδους δικαιώματος, το οποίο είχε ψηφιστεί με το Σύνταγμα του 1844, αυτό

της ισότητας όλων των πολιτών απέναντι στο νόμο. Ένας νόμος που εξαντλεί την αυστηρότητά του σε συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων ενώ άλλες τις αφήνει να «κυκλοφορούν ελεύθερα», λόγο της θέσης κύρους αλλά και της οικονομικής επιφάνειας που έχουν, κάτι στο οποίο παραπέμπει το επίθετο «ευυπόληπτοι».

Η καταπάτηση των ατομικών αλλά και κοινωνικών δικαιωμάτων καταδεικνύεται και στο απόσπασμα που ακολουθεί από δημοσίευμα της *Ελευθεροτυπίας* (27/1/2013). Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε παρακάτω:

Ο 54χρονος υπουργός Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Ν. Δένδιας, φαίνεται διαχρονικά πρόθυμος να εκτελεί ειδικές αποστολές αυξημένου ρίσκου. Τότε, αρχές του 2009, λίγο μετά τη δολοφονία Γρηγορόπουλου από αστυνομικούς και την έκρηξη του Δεκέμβρη, ως υπουργός Δικαιοσύνης, εισήγαγε τον περίφημο «κουκουλονόμο». Ήταν η πρώτη πράξη ενός έργου που κατέληξε σε αλλεπάλληλους περιορισμούς ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, πάντα εν ονόματι της τάξης και της ασφάλειας.

Η αναφορά στον τότε υπουργό Δικαιοσύνης στη θεματική περίοδο της παραγράφου, αναδεικνύει αν μη τι άλλο την ικανότητά του και την αποτελεσματικότητά του ως υπουργός. Αυτό φαίνεται από τη φράση «φαίνεται διαχρονικά πρόθυμος να εκτελεί ειδικές αποστολές αυξημένου ρίσκου». Το «ρίσκο» στη συγκεκριμένη υπόθεση βρίσκεται στο ενδεχόμενο πρόκλησης κοινωνικών εντάσεων μετά τη ψήφιση νόμων που όπως προαναφέρθηκε θέτουν στο στόχαστρο βασικές ελευθερίες των πολιτών «εν ονόματι της τάξης και της ασφάλειας».

Ο κύριος Δένδιας ήταν ο εισηγητής του «κουκουλονόμου». Αυτός, δηλαδή, ήταν που τον πρότεινε, τον προώθησε και υπό τη δική του υπουργία τέθηκε σε μαζική και εκτεταμένη εφαρμογή. Με βάση τον «κουκουλονόμο» που βρίσκóταν σε συνεχή εφαρμογή μέχρι και την Άνοιξη του 2015, διώχθηκαν άνθρωποι, οι οποίοι συνελήφθησαν σε πορείες, φορώντας διάφορα αξεσουάρ, όπως παραδείγματος χάρι μαντήλι, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων για να προστατευθούν από τη ρίψη, αποδεδειγμένα σύμφωνα με έρευνες⁶⁶, καρκινογόνων δακρυγόνων. Αυτή η εισαγωγή

⁶⁶ Σύμφωνα με το Γενικό Χημείο του κράτους τα δακρυγόνα που χρησιμοποιεί η ΕΛ.ΑΣ. περιέχουν την ακόλουθη χημική σύσταση CS, TTP, χλωροβενζαλδεΐδη, ουσίες οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν καρκινογένεση, πνευμονικό οίδημα, οξεία αναπνευστική ανεπάρκεια. Μάλιστα σύμφωνα με την Ένωση Χημικών «η χημική ουσία CS μπορεί να αποβεί τοξική εφ' όσον ριχτεί από μικρή απόσταση στο πρόσωπο ανθρώπων και μέσα σε κλειστό χώρο. Πρόσφατες διεθνείς μελέτες συσχετίζουν την ουσία αυτή και με θανάτους, σε περιπτώσεις εισπνοής πολύ μεγάλων ποσοτήτων, ιδιαίτερα σε κλειστούς χώρους. Η χρήση δακρυγόνων για τη διάλυση πλήθους εγκυμονεί

του συγκεκριμένου νόμου περιγράφεται στο απόσπασμα ως η «πρώτη πράξη» εννοώντας ότι ήταν μόνο η αρχή σε σχέση με το τι επακολούθησε.

Η επίκληση στην αποκατάσταση της τάξης και της δημιουργίας αισθήματος ασφάλειας των πολιτών απέναντι σε εκείνους που προβάλλονται από τα ΜΜΕ και την κυβέρνηση να πλήττουν, να διαταράσσουν και να θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια των πολιτών, «έστρωσε το έδαφος» για τη ψήφιση νόμων που θέτουν τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα όλων των πολιτών σε κίνδυνο. Στο σημείο αυτό, ο φόβος απέναντι στο κράτος και τους νόμους του θέτει τα θεμέλια δημιουργίας ενός απόλυτα ελεγχόμενου και πειθήνιου υποκειμένου-πολίτη, αλλά και ενός σχεδόν ολοκληρωτικού κράτους, στο οποίο τα δικαιώματα των πολιτών τίθενται σε δεύτερη μοίρα στο όνομα του απόλυτου ελέγχου και της ύπαρξης κανονικότητας.

Στη συνέχεια, όπως προκύπτει από το απόσπασμα της *Αυγής* (28/9/2012), ο κ. Δένδιας ήθελε να προχωρήσει ένα βήμα πιο μπροστά το νόμο, να λειτουργεί προληπτικά και να συλλαμβάνει τον κουκουλοφόρο «πριν πετάξει την μολότοφ» φανερώνοντας με αυτόν τον τρόπο ότι ο επιθυμητός στόχος εντέλει μέσω αυτών των νομοθετημάτων είναι η προληπτική και κατασταλτική τους δράση, αλλά και ο έλεγχος της αταξίας με τελικό σκοπό την τάξη. Πιο συγκεκριμένα διαβάζουμε:

Ποιο είναι το φετίχ του νυν υπουργού Δημόσιας Τάξης, Ν. Δένδια; Οι κουκούλες, τα μαντίλια, οι αντιασφυξιογόνες μάσκες και ό,τι άλλο αλλοιώνει τα χαρακτηριστικά του προσώπου, όπως φαίνεται. Ο εισηγητής του κουκουλονόμου, που τώρα νιώθει να δικαιώνεται, όπως σημειώνει σε χθεσινή του συνέντευξη, θεωρεί τώρα πως η παρούσα ρύθμιση δεν φτάνει, χρειάζεται μια αυστηρότερη, για να μπορεί να πιάνει τον κουκουλοφόρο πριν τη ρίξει τη μολότοφ, όπως είπε στη Βουλή την ίδια ημέρα!

Η αναφορά στον κ. Δένδια αποκτά έναν ειρωνικό χαρακτήρα καθώς η αρχική φράση φανεώνει ότι η ενασχόληση με την κουκούλα μέσω της επιμονής στην εφαρμογή του «κουκουλονόμου» γίνεται μέσα από την ανάπτυξη μιας εμμονικής σχέσης με αυτήν. Αυτό προκύπτει μέσα από τη χρήση της λέξης «φετίχ», η οποία

επιπρόσθετους κινδύνους, καθώς οι επιπτώσεις δεν περιορίζονται στο σημείο εφαρμογής και χρήσης και στους δεχόμενους τη ρίψη εμπλεκόμενους. Η χρήση σε αστικές περιοχές που χαρακτηρίζονται από κλειστά "μικροπεριβάλλοντα" -micro environments- προκαλεί τη συσσώρευση τοξικών χημικών ουσιών στο ευρύτερο αστικό πολεοδομικό συγκρότημα». Πηγή: Κάτια Αντωνιάδη, «CS, TTP και χλωροβενζαλδεΐδη τα δηλητήρια που κέρναγε η κρατική καταστολή τον κόσμο», (14/07/2013), <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=292771> (12/9/2015).

αναπαριστά την κουκούλα ως ένα αντικείμενο στο οποίο αποδίδονται ανύπαρκτες ιδιότητες.

Η εμμονή του κ. Δένδια με την κουκούλα καταδεικνύεται και στη συνέχεια μέσα από την αναφορά στο γεγονός ότι η «παρούσα ρύθμιση» δεν είναι αρκετά αυστηρή, αλλά χρειάζεται μια «αυστηρότερη», η οποία να λειτουργεί προληπτικά και κατασταλτικά στην ενδεχόμενη εκδήλωση μιας παραβατικής και επικίνδυνης συμπεριφοράς όπως είναι η ρίψη μολότοφ. Η χρήση του θαυμαστικού «!» στο τέλος της πρότασης φανερώνει την έκπληξη για αυτήν την εξαγγελία που έλαβε χώρα μέσα από τη βουλή, αναδεικνύοντας, ενδεχομένως, την κωμικοτραγική διάσταση μιας τέτοιας εξαγγελίας, αλλά και τη σοβαρότητα και το κύρος των προθέσεων για την εφαρμογή αυστηρότερης νομοθεσίας αναφορικά με την κουκούλα.

Επιπλέον, μια τέτοιου είδους εξαγγελία φανερώνει και την κυβερνητική διάθεση για την επίτευξη του απόλυτου ελέγχου έναντι των πολιτών, όπου πριν ακόμα δράσουν, το κράτος θα το γνωρίζει και θα καταστείλει την οποιαδήποτε δράση όταν αυτή θα βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της επιθυμίας και δεν θα έχει προλάβει να εκδηλωθεί. Πρόκειται ουσιαστικά για μια λογική σύμφωνα με την οποία η κυβέρνηση και οι μηχανισμοί της θα δρουν πριν από τον πολίτη για τον πολίτη, φανερώνοντας την πρόθεση για την άσκηση ενός ολοένα αυξανόμενου ελέγχου στο όνομα της ασφάλειας του πολίτη.

Συμπερασματικά

Η έντονη προβολή φαινομένων εγκληματικότητας και παραβατικότητας προκαλούμενων σε μεγάλο βαθμό τόσο από τους μετανάστες όσο και από τους κουκουλοφόρους, τους τοποθετεί στη θέση του αντιπάλου, του εχθρού της κοινωνικής σταθερότητας αλλά και του κράτους. Καθώς οι μετανάστες, ακόμα και αν ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα, δεν μπορούν να εξισωθούν με το ντόπιο πληθυσμό, ο «εσωτερικός εχθρός» για το κράτος καθρεφτίζεται στο «πρόσωπο των κουκουλοφόρων». Η αντιμετώπιση αυτού του «εσωτερικού εχθρού» που «απειλεί» αφενός τους πολίτες, αλλά και την προβολή στο εξωτερικό μιας εικόνας σταθερότητας, προβάλλεται να γίνεται μέσα από τη διαρκώς αυξανόμενη «αυστηροποίηση» του νόμου. Με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο έλεγχος και να περιορίζεται η δράση των υποκειμένων με το φόβο της πολύ πιθανής πια σύλληψης.

Η κυβέρνηση και οι μηχανισμοί της, όπως προκύπτει από τα δημοσιεύματα, χρησιμοποίησαν το αφήγημα του φόβου μέσα από μια διπλή οδό με στόχο, ει δυνατό, τον απόλυτο έλεγχο όλων των πολιτών. Αφενός μέσα από την προβολή των κουκουλοφόρων ως τη βασική πηγή πρόκλησης ανασφάλειας και φόβου στην πλειοψηφία της κοινωνίας. Αφετέρου μέσα από την αυστηροποίηση των νόμων αναφορικά με την ένδυση της κουκούλας αυξήθηκε ο φόβος για την πιθανή σύλληψη, με αποτέλεσμα η δράση των «κουκουλοφόρων» να είναι σε μεγάλο βαθμό ελεγχόμενη. Μέσα, δηλαδή, από την «διπλή» καλλιέργεια του φόβου κατόρθωσε να ψηφίσει μέτρα, τα οποία όπως καταδεικνύεται από διάφορα δημοσιεύματα, καταπατούν σε μεγάλο βαθμό στοιχειώδεις ελευθερίες και δικαιώματα των πολιτών.

Επιπλέον, η κυβέρνηση, όπως φανερώνεται, καλλιέργησε τη διάκριση ανάμεσα σε πολίτες και κουκουλοφόρους με τέτοιο τρόπο ώστε οι πρώτοι να μην έχουν να φοβηθούν τίποτα από την υιοθέτηση και εφαρμογή νόμων που καταπατούν τα δικαιώματά τους ενώ οι μόνοι που έχουν να φοβηθούν θα πρέπει να είναι οι «κουκουλοφόροι». Το διακύβευμα, ωστόσο, και για τις δυο κατηγορίες πολιτών ανεξάρτητα αν φοράνε κουκούλα ή όχι, αν εξηγείρονται ή παραμένουν υπάκουοι και σιωπηλοί είναι η ελευθερία, που τίθεται σε κατάσταση κινδύνου μέσα από τον ολοένα αυξανόμενο έλεγχο.

Εν κατακλείδι

Μέσα από τα δημοσιεύματα αναδεικνύεται η διπλή χρήση της κουκούλας, τόσο ως μέσο πρόκλησης αναστάτωσης και καταστροφών όσο και ως μέσο αυτοπροστασίας από την ρίψη καρκινογόνων δακρυγόνων από την πλευρά της αστυνομίας. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται και ως σύμβολο πολιτικής ανυπακοής απέναντι στην εξουσία.

Η κουκούλα δεν εμφανίζεται ανεξάρτητη από το έθνος, αλλά προβάλλεται να το επηρεάζει. Ο «ελληνικός λαός» προβάλλεται να διαχωρίζεται από την κουκούλα και να μην ταυτίζεται με αυτήν, η οποία «δαιμονοποιείται» σε μεγάλο βαθμό. Αντίθετα, στην κουκούλα «χαράσσονται» τα χαρακτηριστικά του «ξένου» και του «εσωτερικού εχθρού», αυτού δηλαδή που θέλει να προκαλέσει κακό τόσο στους πολίτες του έθνους όσο και στην εικόνα του έθνους στο εξωτερικό.

Με αυτόν τον τρόπο οι «κουκουλοφόροι» κατά κύριο λόγο προβάλλονται ως η κύρια πηγή πρόκλησης φόβου και ανασφάλειας στους πολίτες, ενώ οι ίδιοι έχουν

υποπέσει από την συγκεκριμένη κατηγορία. Μέσα από την καλλιέργεια του φόβου, προνομιούχος διαχειριστής του οποίου εμφανίζεται να είναι το κράτος και οι μηχανισμοί του, προωθείται η ολοένα αυξανόμενη αυστηροποίηση του νόμου αναφορικά με την ένδυση της κουκούλας με απώτερο σκοπό τον απόλυτο έλεγχο των κινήσεων, των διαθέσεων, αλλά και των επιθυμιών των πολιτών. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ελέγχου, οι ελευθερίες και τα δικαιώματα όλων των πολιτών τίθεται σε καθεστώς ανασφάλειας.

7.12 Συμπεράσματα

Ο λόγος που παράγεται για τις τρεις περιπτώσεις που αναφέρονται στη μελέτη της κάλυψης των χαρακτηριστικών του προσώπου χαράσσει ένα έδαφος πάνω στο οποίο αναπτύσσονται συγκεκριμένα αφηγήματα της μετανεωτερικότητας, όπως είναι το έθνος, το φύλο και ο φόβος αναδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο μια προσπάθεια ένταξης αυτού που προβάλλεται ως διαφορετικό, ως το «άλλο» μέσα σε ένα κανονικοποιητικό πλαίσιο. Πιο συγκεκριμένα:

A. Η προβολή της κουκούλας-μάσκας

1) Το αντικείμενο που καλύπτει το πρόσωπο, η «pasamontaña» των Ζαπατίστας και του Subcomandante Marcos, η μάσκα με το πρόσωπο του Guy Fawkes των Anonymous και τέλος η κουκούλα για τους Έλληνες διαδηλωτές προβάλλεται μέσα από ένα διττό τρόπο στο λόγο του Τύπου, αυτό της χρηστικής και συμβολικής της αξίας. Η χρηστική αξία μπορεί να συνοψιστεί και για τις τρεις κατηγορίες στο γεγονός ότι τα υποκείμενα καλύπτοντας τα πρόσωπά τους διαφεύγουν κατά κάποιο τρόπο από τα μάτια της κυρίαρχης εξουσίας, αποκρύπτοντας τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους που θα ήταν δυνατό να τους κατατάξουν σε μια συγκεκριμένη κοινωνική και πολιτική κατηγορία.

2) Η κουκούλα των Ζαπατίστας διατηρεί τον αμιγώς πολιτικό της χαρακτήρα καθώς στην πλειοψηφία των δημοσιευμάτων αναγνωρίζεται ως ένα σύμβολο εξουσίας στο οποίο καθρεφτίζονται αυτοί που θεωρούνται κοινωνικά και πολιτικά αποκλεισμένοι και ταυτόχρονα αυτοί που αντιστέκονται στις πολιτικές της κυρίαρχης εξουσίας από την οποία θεωρούν και θεωρούνται αποκλεισμένοι. Με αυτόν τον τρόπο η μάσκα συγκεντρώνει πολιτική δύναμη, η οποία όπως προκύπτει από τα δημοσιεύματα λαμβάνει έμφυλες, εθνικές, φυλετικές και ιδεολογικές διαστάσεις.

3) Στην περίπτωση των Αnonymous η ένδυση της μάσκας προβάλλεται να προσφέρει την ανωνυμία σε αυτόν που τη φορά καθώς και τη μυστικότητα κατά τη διαδικασία τέλεσης ή όχι αξιόποινων πράξεων. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένα αρνητικό κλίμα αναφορικά με τη χρήση της καθώς η ανωνυμία και η απόκρυψη των χαρακτηριστικών παραπέμπει κατά κύριο λόγο στην παραβατικότητα. Ταυτόχρονα, συνδέεται με κοινωνικά αρνητικά νοηματοδοτημένες ενέργειες, όπως είναι η απόκρυψη των χαρακτηριστικών στο δημόσιο χώρο και η τέλεση αξιόποινων πράξεων, οι οποίες έχουν αντίκτυπο σε πολιτικό επίπεδο.

Αυτή η ανωνυμία που προσφέρει η μάσκα παρατηρούμε ότι γίνεται προσπάθεια να καταρριφθεί μέσα από την αποκάλυψη των προσώπων πίσω από τη μάσκα. Στην προσπάθεια αυτή σημαντικό χώρο καταλαμβάνει η αποκωδικοποίηση της δομής των Αnonymous, η οποία φαίνεται να είναι δύσκολη υπόθεση εξαιτίας της απουσίας μιας συγκεκριμένης ηγετικής ομάδας. Με αυτόν τον τρόπο η μάσκα, στην πλειοψηφία των δημοσιευμάτων προβάλλεται να είναι το πρόσωπο της διαμαρτυρίας, της αντίστασης και της ανυπακοής απέναντι στην κυρίαρχη εξουσία.

4) Αναφορικά με τη χρήση της κουκούλας στις διαδηλώσεις στο εγχώριο ελληνικό συγκείμενο η προβολή της πραγματοποιείται, όπως επισημίναμε και νωρίτερα μέσα από τη διάκριση χρηστική και συμβολική αξία, η οποία λειτουργεί με δύο τρόπους. Καταρχήν, η έντονη προβολή των βίαιων ενεργειών που τελούνται κάτω από αυτή στο δημόσιο χώρο λειτουργεί στην κατεύθυνση της μείωσης του πολιτικού χαρακτήρα καθώς προβάλλεται περισσότερο ως ένα αντικείμενο που προκαλεί καταστροφή και διαταράσσει την κοινωνική και πολιτική συνοχή του κράτους. Αυτή η αποπολιτικοποίηση την τοποθετεί στη σφαίρα του κοινού εγκλήματος και της απειλής της δημόσιας ασφάλειας, ενισχύοντας την εφαρμογή ενός νόμου που θα την ποινικοποιεί.

Από την άλλη η προβολή της πολιτικής νοηματοδότησης της κουκούλας αναδεικνύει το γεγονός ότι η κουκούλα φέρει ένα ειδικό πολιτικό βάρος, το οποίο ακόμα και όταν μειώνεται ή υποτιμάται μέσα από τη σύνδεση αυτής με αμιγώς βίαιες και καταστροφικές ενέργειες, διατηρεί τη σημασία του φανερώνοντας ότι είναι ισχυρή η νοηματοδότησή της ως μέσο πολιτικής ανυπακοής. Το γεγονός αυτό αιτιολογεί τόσο την ενασχόληση των ΜΜΕ με αυτήν όσο και την προσπάθεια ποινικοποίησής της. Παράλληλα, αυτή η αναγνώρισή της ως μέσο πολιτικής

ανυπακοής και αντίστασης την ευθυγραμμίζει με τις άλλες δύο περιπτώσεις αναδεικνύοντάς την ως μια ρωγή στο πολιτικό φαίνεσθαι.

B. Το έθνος

Ο παράγοντας του έθνους διαπιστώνουμε ότι προκύπτει σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό και στις τρεις περιπτώσεις, προκειμένου όπως διαπιστώσαμε και κατά την ανάλυσή μας να λειτουργήσει στην κατεύθυνση της αναγνώρισης μια συγκεκριμένης ταυτότητας. Αυτή είναι δυνατό να εντάξει αυτά τα υποκείμενα, τα οποία εμφανίζονται ως φορείς «ξενικότητας», σε ένα συγκεκριμένο και αναγνωρίσιμο πλαίσιο προκειμένου να απαλλαγούν ως ένα βαθμό από αυτή, να ενταχθούν στο εκάστοτε κυρίαρχο κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο και να μην αποτελούν απειλή για αυτό. Παράλληλα, όμως, διαπιστώνουμε ότι το έθνος, αρκετά συχνά, προβάλλεται να αμφισβητείται κυρίως μέσα από την παράθεση λόγων των ίδιων των υποκειμένων λειτουργώντας στην κατεύθυνση της αμφισβήτησής του ως ενός ρυθμιστικού παράγοντα των σχέσεων και ως ενός μέσου επιβολής της εξουσίας και να αναδεικνύεται μια πιο απελευθερωτική και παγκόσμια προσέγγιση αναφορικά με αυτό. Πιο συγκεκριμένα:

1) Το έθνος και η φυλή στην περίπτωση των Ζαπατίστας προκύπτει στα δημοσιεύματα μέσα από μια τριπλή οδό. Την αναφορά στη μη ινδιάνικη καταγωγή του Marcos, η οποία ναι μεν αναπαρίσταται ως προβληματική αναφορικά με το κατά πόσο μπορεί να εκφράσει σε απόλυτο βαθμό τις διεκδικήσεις των ιθαγενών ένας «λευκός ή μιγάς», όπως χαρακτηριστικά γίνεται η αναφορά σε αυτόν, από την άλλη όμως αναδεικνύεται η διαφορετικότητά του ως ηγέτη, ο οποίος προβάλλεται ως μια υποκειμενικότητα, στο καλυμμένο πρόσωπο του οποίου μπορεί να θεαθεί ο οποιοσδήποτε «άλλος» αυτής της κοινωνίας. Ταυτόχρονα, όμως, η αναφορά στα στοιχεία της πραγματικής του ταυτότητας μέσα από ένα συγκαλυμμένο αφήγημα, το οποίο αναφέρει ότι τα πραγματικά στοιχεία του Marcos δεν αφορούν κανέναν και για αυτό συνεχίζει και υπάρχει λειτουργούν στην κατεύθυνση του εφησυχασμού αναφορικά με την ταυτότητα του και με αυτόν τον τρόπο εντάσσεται σε μια ελεγχόμενη κανονικότητα. Ο Marcos και οι Ζαπατίστας αναπαρίστανται να ακροβατούν ανάμεσα στην κανονικότητα, που εξασφαλίζει η ύπαρξη μιας συγκεκριμένης ταυτότητας και στη διαφορετικότητα, η οποία στηρίζεται στη διαφορετική φυλετική καταγωγή.

Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η αναφορά στην ιθαγενή καταγωγή των Ζαπατίστας, η οποία ως ένα βαθμό αντιπαρατίθεται με τη μη ινδιάνικη καταγωγή του Marcos. Οι αναφορές τόσο στον αυτόχθονο χαρακτήρα των Ζαπατίστας όσο και στην τοποθεσία που δραστηριοποιούνται φανερώνει μια τάση χωρικής τοποθέτησης των Ζαπατίστας, με την έννοια ότι οι άνθρωποι αυτοί κινούνται, αλλά και περικλείονται από συγκεκριμένα σύνορα οπότε δεν μπορούν να αποτελέσουν κάποιον κίνδυνο τουλάχιστον για τη Δύση. Ταυτόχρονα, μέσα από την αναφορά στον τόπο που βρίσκονται αναδεικνύεται η μακρινή απόσταση αυτού του κινήματος σε σχέση με τη Δύση. Έτσι, οι αναφορές στην παγκόσμια απήχηση των κοινωνικών και πολιτικών ιδεών των Ζαπατίστας χωρίς την αντίστοιχη αναφορά σε χώρες και έθνη όπου έχει απήχηση αυτός ο αγώνας αναδεικνύουν τη ρομαντική, ιδανική, αλλά και ταυτόχρονα ανέφικτη πλευρά των λόγων των Ζαπατίστας. Αυτή η μη εδαφικοποίηση των λόγων τους και η συστηματική ενασχόληση του Τύπου μόνο με την περιοχή της Τσιιάπας σε συνδυασμό με τη γενικόλογη αναφορά στον «κόσμο» υποστηρίζουμε ότι λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό στην κατεύθυνση του περιορισμού της ισχύς και δύναμης του συγκεκριμένου κινήματος.

2) Το ζήτημα του έθνους στην περίπτωση των Anonymous αναδεικνύεται μέσα από την παγκοσμιοποιημένη διάσταση τους, η οποία λαμβάνει χώρα τόσο μέσα από την επισήμανση της παρουσίας τους σε διάφορα μέρη του πλανήτη ως διαδηλωτές όσο και μέσα από τις συλλήψεις φερόμενων μελών των Anonymous σε όλον τον κόσμο. Στην ίδια κατεύθυνση της παγκοσμιότητας των Anonymous κινούνται και τα μέλη αυτών καθώς αναπαρίστανται να απευθύνονται στον «κόσμο». Παρατηρούμε, ωστόσο, ότι και σε αυτήν την περίπτωση τους αποδίδονται εθνικά χαρακτηριστικά, τα οποία τους εντοπίζουν στη Βρετανία και στην Αγγλία, περιορίζοντας σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή λειτουργώντας στην κατεύθυνση της ένταξής τους σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο.

3) Η ποινικοποίηση της κουκούλας φέρνει το έθνος στο επίκεντρο του ζητήματος μέσα από την παραγωγή ενός εθνικιστικού λόγου καθώς προβάλλεται να είναι, μαζί με τους μετανάστες ως οι βασικές πηγές αστάθειας και μη σταθερότητας τόσο για την εικόνα της Ελλάδας στο εξωτερικό όσο και για τους Έλληνες πολίτες, οι οποίοι αναπαρίστανται να κινδυνεύουν από τη δράση των συγκεκριμένων ομάδων. Και οι δύο ομάδες αναπαρίστανται ως φορείς ξενικότητας σε σχέση με το υπάρχον κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο, ως οι «άλλοι» και οι διαφορετικοί από αυτό που

συνιστά τον Έλληνα πολίτη. Αυτή η αντιπαράθεση-διάκριση ανάμεσα σε αυτές τις κατηγορίες τοποθετεί τις ζωές των «κουκουλοφόρων-μεταναστών» εκτός του υπάρχοντος εθνικού πλαισίου, η οποία επιχειρείται με όχημα την ποινικοποίηση της ένδυσης της κουκούλας. Σαφώς, γίνεται ξεκάθαρο ότι η κουκούλα και οι μετανάστες αντιμετωπίζονται ως «διασπαστές της κανονικότητας», ως οι «άλλοι» που ορίζουν την ύπαρξη του υποκειμένου Έλληνα. Επιπλέον, το έθνος μέσα από αυτή την περιγραφή αναπαρίσταται με ανδρικά χαρακτηριστικά καθώς οι αναφορές που παραπέμπουν σε αυτό τοποθετούνται όλες στο αρσενικό γένος.

Γ. Το φύλο

Η έμφυλη διάσταση εμφανίζεται και στις τρεις περιπτώσεις ως ένας καθοριστικός παράγοντας στον τρόπο πρόσληψης του καλυμμένου προσώπου. Αν και ακολουθούν διαφορετικές οδούς συγκλίνουν όμως σε μια κοινή διαδρομή, αυτήν της ανάδειξης του φύλου ως ρυθμιστικού παράγοντα των κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων μέσα από την οποία αυτό καθίσταται ορατό αν και τα πρόσωπα παραμένουν καλυμμένα. Πιο συγκεκριμένα:

1) Ο παράγοντας του φύλου αναδεικνύεται μέσα από δύο συγκεκριμένες οδούς στην περίπτωση των Ζαπατίστας. Αρχικά παρατηρούμε ότι το φύλο του Marcos όχι μόνο είναι ορατό, αλλά και επιτελείται μέσα από την προβολή της ετεροκανονικής του σεξουαλικότητας. Αυτή τονίζεται τόσο μέσα από την ανάδειξη της έλξης που ασκεί συγκεκριμένα στις γυναίκες αποκλείοντας, αλλά και απορρίπτοντας άλλες παραμέτρους και σεξουαλικές προτιμήσεις. Επιπλέον, αυτή η ετεροφυλόφιλη διάσταση της προσωπικότητας του Marcos αναδεικνύεται και μέσα από την προβολή του γάμου του με μια γυναίκα αλλά και από την επιθυμία του να αποκτήσει παιδιά. Μέσα από αυτές τις οδούς επισημαίνεται και επιβεβαιώνεται η κυρίαρχη ετεροκανονική σεξουαλικότητα, η οποία λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό στην κατεύθυνση της εξομάλυνσης και κανονικοποίησης του καλυμμένου προσώπου του Marcos. Με αυτόν τον τρόπο υποδηλώνεται ότι είναι μια προσωπικότητα που κατά τα άλλα δεν διαφέρει και άρα δεν αποτελεί και κίνδυνο για την υπόλοιπη κοινωνία.

Η δεύτερη οδός μέσα από την οποία κάνει αισθητή την παρουσία του ο παράγοντας φύλο είναι η περίπτωση της Διοικήτριας Ramona. Η συγκεκριμένη γυναίκα προβάλλεται ταυτόχρονα μέσα από δύο διαδρομές, οι οποίες από τη μια ενισχύουν το ηγετικό της προφίλ που επιβεβαιώνει τον τίτλο Διοικήτρια. Η

διαδικασία αυτή λαμβάνει χώρα μέσα από την αναπαράστασή της όχι μόνο να κρατάει ένα όπλο μεγαλύτερων διαστάσεων από τις δικές της, αλλά και να είναι ένα ενεργό πολιτικό υποκείμενο, το οποίο συμμετέχει στις πολιτικές συζητήσεις. Από την άλλη ο τρόπος προβολής της εστιάζει στην ανάδειξη της έμφυλης ταυτότητας της μέσα από την επικέντρωση στη μικροκαμωμένη σωματική της διάσταση, η οποία παραπέμπει σε ένα ευάλωτο θηλυκό υποκείμενο. Επίσης, όπως και στην περίπτωση του Marcos, σημαντικό χώρο καταλαμβάνει και η εμφάνιση της Ramona, η οποία ως ένα βαθμό προβάλλεται αντιπαραθετικά με αυτή του Marcos, τονίζοντας τη θηλυκότητά της και την έμφυλη διάκριση, η οποία λαμβάνει χώρα μέσα από αυτή. Η ηγετική της δραστηριότητα προβάλλεται σχεδόν πάντα σε σχέση με το Marcos, υποδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο ότι η αναγνώριση μιας γυναίκας σε πολιτικό επίπεδο αποκτά περισσότερη αναγνώριση όταν συμβαίνει μέσα από το λόγο ενός άνδρα.

Παρόλο που κάποιος/α θα μπορούσε να παρατηρήσει ότι υπάρχει μια ισοκατανομή στην έμφυλη αναπαράσταση των υποκειμένων, η οποία προκύπτει από το γεγονός ότι προβάλλονται ένας άνδρας και μια γυναίκα αυτό δεν πραγματοποιείται καθώς η προσωπικότητα, η δραστηριότητα και ο λόγος του Marcos καταλαμβάνουν σαφώς μεγαλύτερο χώρο στα δημοσιεύματα. Αφετέρου η Ramona αναπαρίσταται σε μεγάλο βαθμό μέσα από το Marcos. Επίσης, μέσα από την προβολή των δύο υποκειμένων ενισχύεται η έμφυλη διάκριση και η έμφυλη κατανομή των ρόλων. Το γεγονός ότι η προβολή των Ζαπατίστας λαμβάνει χώρα μέσα από έναν άνδρα και μια γυναίκα των οποίων οι σεξουαλικότητες είναι φανερές και ευδιάκριτες αναπαράγει το κυρίαρχο ετεροκανονικό-αναπαραγωγικό πρότυπο μην αφήνοντας πολλά περιθώρια για την ανάδειξη άλλων σεξουαλικοτήτων, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν ένα τόσο ενεργητικό πολιτικό ρόλο.

2) Η ανάδειξη της έμφυλης διάστασης στην περίπτωση των Anonymous γίνεται ορατή μέσα στα αποσπάσματα τόσο με την υιοθέτηση της συγκεκριμένης μάσκας που αναπαριστά ένα ανδρικό πρόσωπο, το οποίο είχε μια έντονη επαναστατική δράση, όσο και μέσα από τις συλλήψεις ανδρών μελών των Anonymous, φανερώνοντας την απήχηση του συγκεκριμένου εγχειρήματος σε άνδρες και συνδέοντας μέσα από μια υπόρρητη διαδρομή με μια επαναστατικότητα που μπορεί να αποδοθεί μόνο σε άνδρες. Επιπλέον, οι ίδιοι οι Anonymous στα μηνύματά τους απευθύνονται στο κοινό χρησιμοποιώντας κατεξοχήν ουσιαστικά στο αρσενικό γένος

αλλά και γενικευτικούς όρους με αποτέλεσμα να δίνεται η εντύπωση ότι άνδρες απευθύνονται αποκλειστικά σε άνδρες.

3) Στην περίπτωση της μελέτης της ένδυσης της κουκούλας στις διαδηλώσεις και στην εγχώρια νομοθετική ρύθμιση που την ποινικοποιεί γίνεται εξίσου ορατή μια έμφυλη προσέγγιση στο συγκεκριμένο ζήτημα. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τις αναφορές στις πιθανές επαγγελματικές ιδιότητες των κουκουλοφόρων, οι οποίες γίνονται στο αρσενικό γένος (χτίστης, ψήστης, φοιτητής, αγανακτισμένοι), με τις φωτογραφίες που συνοδεύουν τα δημοσιεύματα και τα οποία απεικονίζουν ανδρικά καλυμμένα πρόσωπα και σώματα και με την αναφορά στις συλλήψεις «κουκουλοφόρων» προκύπτει μια ξεκάθαρη έμφυλη διάσταση τόσο στην προσέγγιση του συγκεκριμένου ζητήματος όσο και στο ποιοι εντέλει φοράνε κουκούλα και μετέχουν στα λεγόμενα «επεισόδια» στο δημόσιο χώρο.

Σύμφωνα με τις αναφορές αυτές, το αρσενικό υποκείμενο φαίνεται να διαδραματίζει το σημαντικότερο και πρωταρχικότερο ρόλο σε τέτοιες δραστηριότητες στο δημόσιο χώρο, δίνοντας ένα αρσενικό έμφυλο πρόσημο τόσο στις βίαιες ενέργειες όσο και στο δημόσιο χώρο. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται ορατή μια αντίληψη, η οποία φαίνεται να διαιώνίζεται στο πέρας των χρόνων και σύμφωνα με την οποία ο δημόσιος χώρος δεν αποτελεί ένα προνομιακό πεδίο δράσης για τα θηλυκά υποκείμενα ενώ υπόρρητα οι γυναίκες αποταυτίζονται και αποσυνδέονται από την εικόνα του βίαιου υποκειμένου. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι η εικόνα του «κουκουλοφόρου» αρχής γενομένης από το ίδιο το ουσιαστικό, το οποίο είναι αρσενικού γένους, είναι συνδεδεμένη και παραπέμπει ξεκάθαρα στον άνδρα.

Δ) Ο φόβος

Το αφήγημα του φόβου προκύπτει στη μελέτη στις περιπτώσεις των Anonymous και της νομοθετικής ρύθμισης της κουκούλας. Αντίθετα, ο φόβος δεν συναντάται στους Ζαπατίστας. Σε αυτήν την περίπτωση διαπιστώσαμε ότι μέσα από την ανάδειξη και προβολή της προσωπικότητας του Marcos, ως μιας εναλλακτικής μορφής ηγεσίας, η οποία ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες των Ζαπατίστας συμβάλλει στην κατεύθυνση της ένταξης της συγκεκριμένης κίνησης μέσα σε κανονιστικά πλαίσια αξιών. Ταυτόχρονα, καλύπτεται η προσπάθεια ανάδειξης μιας διαφορετικής προσέγγισης της εξουσίας. Αναφορικά με τη σχέση των Anonymous και των «κουκουλοφόρων» με το φόβο παρατηρούμε τα εξής:

1) Η αναζήτηση της ταυτότητας πίσω από τη μάσκα λαμβάνει χώρα μέσα από μια προσπάθεια εξήγησης της δομής και της οργάνωσης της συγκεκριμένης κοινότητας. Όπως είδαμε και στην περίπτωση των Ζαπατίστας η αναζήτηση και η εύρεση της μορφής ηγέτη στο πρόσωπο του Marcos είναι καθοριστική όχι μόνο για να κατανοηθεί ένα κίνημα που αντιτάσσεται στο συγκεκριμένο και κυρίαρχο τρόπο οργάνωσης της μετανεωτερικής κοινωνίας, αλλά και για να ενταχθεί στο κυρίαρχο πλαίσιο ως κάτι το οποίο εντέλει δεν αποτελεί απειλή αποδόμησης τους υπάρχοντος κυρίαρχου συστήματος αξιών. Η ύπαρξη και ανάδειξη του ηγέτη Marcos υποστηρίζουμε ότι διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο γεγονός ότι δεν συναντήσαμε στα δημοσιεύματα το αφήγημα του φόβου. Το γεγονός, λοιπόν, ότι η αντίστοιχη μορφή-ηγέτη δεν είναι δυνατό να βρεθεί στους Anonymous προκαλεί θα λέγαμε μια κάποια αμηχανία στον Τύπο για αυτό που στέκεται απέναντί τους. Στο πλαίσιο αυτό τονίζεται διαρκώς η απουσία μιας συγκεκριμένης οργανωτικής δομής και η απουσία ηγέτη, προβαλλόμενοι ως κάτι το γενικό και αοριστολογικό.

Αυτή η αδυναμία κατανόησης του συγκεκριμένου φαινομένου και η προβολή αυτής μέσα από την απουσία οργάνωσης τοποθετεί τους Anonymous στη σφαίρα του αχαρτογράφου αγνώστου, το οποίο είτε μπορεί να εκληφθεί ως κάτι το ακίνδυνο είτε ως κάτι το επικίνδυνο. Αυτό συμβαίνει, ενδεχομένως, εξαιτίας του γεγονότος ότι παραμένει άγνωστο στον πυρήνα του και το οποίο αφού δεν μπορεί να τοποθετηθεί εντός του κυρίαρχου πλαισίου ερμηνείας προκαλεί αμηχανία και για αυτό πιστεύουμε ενδύεται με το αφήγημα της κινδυνολογίας χωρίς να υπάρχει κάποιος επαρκής λόγος για αυτό.

Επιπλέον, αυτή η απόκρυψη της ταυτότητας στα περισσότερα δημοσιεύματα συνδέεται με την πιθανότητα τέλεσης κάποιας αξιόποινης πράξης γεγονός το οποίο συμβάλλει περεταίρω στη δημιουργία μιας φοβικής ατμόσφαιρας. Η καλλιέργεια αυτού του φόβου υποστηρίζουμε ότι έχει ως αποδέκτες τους απλούς ανθρώπους με ενδεχόμενο σκοπό την αποτροπή εύρεσης ερείσματος σε αυτούς από τους Anonymous, αλλά και τον έλεγχο τους από την κυρίαρχη εξουσία.

Από την άλλη οι ίδιοι οι Anonymous στις δημόσιες εξαγγελίες τους τοποθετούν την ύπαρξή τους στο πλευρό των απλών πολιτών και απέναντι από την κυρίαρχη εξουσία αντιστρέφοντας την πορεία του φόβου προς αυτή. Με αυτόν τον τρόπο ο φόβος αναδεικνύεται σε βασικό μέσο που πηγάζει από την εξουσία και

ανακατευθύνεται σε αυτή και από τις δυο πλευρές, τόσο, δηλαδή, την κυρίαρχη εξουσία όσο και τους Αnonymous ενώ στη μέση βρίσκονται οι πολίτες με απώτερο σκοπό την άσκηση ελέγχου των αμοτέρων.

2) Στην περίπτωση των «κουκουλοφόρων διαδηλωτών» το αφήγημα του φόβου αναδεικνύεται ως μια κατάσταση η οποία καλλιεργείται στα δημοσιεύματα μέσα από μια διπλή οδό. Αφενός καλλιεργείται ο φόβος για τη δράση των «κουκουλοφόρων», αλλά και για τους ίδιους. Ένας φόβος, ο οποίος προβάλλεται να διαχωρίζει την ύπαρξη των κουκουλοφόρων από την υπόλοιπη «ελληνική κοινωνία» αφαιρώντας τους το δικαίωμα του πολίτη και θέτοντάς τους εκτός της πολιτικής διαδικασίας μέσα από την ποινικοποίηση της ένδυσης της κουκούλας προκειμένου να επιτευχθεί η κοινωνία της ασφάλειας, με απώτερο στόχο τον πλήρη έλεγχο των κινήσεων των πολιτών από την κρατική εξουσία.

Η δεύτερη οδός, από την οποία προκύπτει η κατάσταση του φόβου έχει να κάνει με την ίδια τη νομοθετική ρύθμιση και το φόβο για την περιστολή των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών. Ο αυξανόμενος έλεγχος, απόρροια των νόμων και των μέτρων, φαίνεται να έχει ως στόχο τον περιορισμό της δράσης των υποκειμένων, την τιμωρία της αταξίας και την επαναφορά της κανονικότητας. Η περιστολή των δικαιωμάτων, όμως, δημιουργεί ένα κλίμα φόβου για το τι είδους ζωή μπορούν να έχουν τα υποκείμενα σε τέτοιες συνθήκες, κάτω, δηλαδή, από τη λειτουργία ενός Πανοπτικού, αλλά και τι υποκείμενα εντέλει θα διαμορφωθούν μέσα από αυτές.

Συνολικά μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι ο λόγος για την ποινικοποίηση της κουκούλας αρθρώνεται μέσα από μια διπλή κατεύθυνση. Μεταφορικά θα μπορούσαμε να δούμε την κουκούλα και την ποινικοποίησή της σαν ένα νόμισμα που έχει δύο όψεις. Καθεμιά έχει τη δική της προσέγγιση και αναδεικνύει συγκεκριμένες όψεις αναφορικά με την κουκούλα, οι οποίες φαινομενικά αντιτίθενται, αλλά ουσιαστικά εκκινούν από την ίδια αφετηρία και έχουν τον ίδιο σκοπό που δεν είναι άλλος από τον έλεγχο της κοινωνικής και πολιτικής αταξίας και την επικράτηση αντίστοιχα της εύρυθμης κοινωνικής και πολιτικής λειτουργίας.

Συνολικά, μέσα από την ανάλυση των τριών περιπτώσεων καλυμμένων προσώπων προκύπτει ότι η εξουσία προβάλλεται να έχει φανερό πρόσωπο όπως αυτό αντικατοπτρίζεται στα πρόσωπα των πολιτικών ενώ το αντίπαλο δέος αυτής

εμφανίζεται με κρυμμένο το πρόσωπο προκαλώντας ενδεχομένως περισσότερη ανασφάλεια και ενισχύοντας με αυτόν τον υπόρρητο τρόπο την κυρίαρχη εξουσία.

8. Συμπερασματικές Παρατηρήσεις

«If the face is a politics, dismantling the face is also a politics»

—Deleuze and Guattari, *A Thousand Plateaus*, 1987:188.

Η διαχείριση και η προβολή της εικόνας του προσώπου από το λόγο του Τύπου στις συνθήκες της μετανεωτερικότητας αποδεικνύεται ότι είναι ιδιαίτερα ισχυρή και είναι δυνατό να υποστηριχθεί ότι αποτελεί ένα ισχυρό μέσο άσκησης πολιτικής. Στην εικόνα του προσώπου χαράσσονται έμφυλα και εθνικά χαρακτηριστικά, τα οποία κατατάσσουν τα υποκείμενα στην κατηγορία του «επιθυμητού ομοίου» ή του «ανεπιθύμητου άλλου» συμβάλλοντας στην οριοθέτηση ειδών υποκειμένων των οποίων τα πρόσωπα αναγνωρίζονται ως «άξια» σε συγκεκριμένα πολιτικά και εθνικά συγκείμενα. Η εικόνα του προσώπου, όπως μελετήθηκε στην παρούσα διατριβή μέσα από τις τρεις κατηγορίες προβολής της, δηλαδή, ως καμένη-αλλοιωμένη από τη ρίψη οξέος, διορθωμένη-φτιαγμένη μέσα από τη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων και καλυμμένη με κουκούλα ή μάσκα, αναδεικνύεται, όπως αποδείχθηκε κατά τη διαδικασία της έρευνας, σε ένα σημαντικό μέσο για την παραγωγή και την άσκηση της εξουσίας. Η εξουσία βασίζεται στην ύπαρξη και διατήρηση της έμφυλης και εθνικής κανονικότητας και η εικόνα του προσώπου αποτελεί ένα ισχυρό στήριγμα στη διαφύλαξή της, με αποτέλεσμα όταν αυτή διασαλεύεται ή «κινδυνεύει» να γίνεται επίκληση σε εκείνα τα χαρακτηριστικά της εικόνας του προσώπου που την επιβεβαιώνουν και τη συντηρούν.

Σε αυτή την πολλαπλή λειτουργία της προβολής της εικόνας του προσώπου και στη θέασή της ως ενός πεδίου παραγωγής και άσκησης της εξουσίας, τα ΜΜΕ διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Αφενός γιατί φαίνεται να συμβάλλουν, όπως είδαμε, καθοριστικά τόσο στη διαδικασία δημιουργίας κυρίαρχων αντιλήψεων όσο και στη διαδικασία αξιολόγησης σχετικά με το ποιος κρίνεται ως «επιθυμητός όμοιος» και αντίστοιχα ως «ανεπιθύμητος άλλος». Αφετέρου γιατί συντελούν στην απάντηση ενός εκ των κρισιμότερων ερωτημάτων της μετανεωτερικότητας, δηλαδή

ποιων υποκειμένων τα φυσικά πρόσωπα αξιολογούνται ως επιθυμητά στις δεδομένες κοινωνικές, πολιτισμικές και πολιτικές συνθήκες.

Η ύπαρξη και διατήρηση της κανονικότητας σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο αναδείχθηκε μέσα από τη μελέτη των αναπαραστάσεων του προσώπου στον Τύπο, άμεσα ή έμμεσα, σε βασικό ζητούμενο μέσα στις συνθήκες ρευστότητας και αβεβαιότητας που επικρατούν στο υπάρχον εγχώριο και διεθνές κοινωνικό και πολιτικό συγκείμενο. Στις τρεις κατηγορίες περιπτώσεων που μελετήθηκαν, παρατηρήθηκε ότι τα πεδία του έθνους και του φύλου αναδεικνύονται μέσα από το λόγο του Τύπου σε μεγάλο βαθμό ως ρυθμιστές και εγγυητές της κανονικότητας εκεί που αυτή διασαλεύεται. Χαρακτηριστικές αναφορές, αλλά όχι οι μοναδικές, αυτών των πεδίων συναντήσαμε στις σελίδες 169-184 στην περίπτωση της Katie Piper, όπου η επίτευξη της χαμένης, λόγω ρίψεως οξέος, θηλυκότητας προβάλλεται ως βασική παράμετρος για την ύπαρξη μια ευβοιώτης και ομαλής ζωής. Στις σελίδες 403-420 στην περίπτωση των Ζαπατίστας, όπου η αναφορά στην ταυτότητα του Marcos λειτουργεί στην κατεύθυνση της ένταξης της συγκεκριμένης προσωπικότητας εντός των ορίων της κυρίαρχης κανονικότητας. Στις σελίδες 485-493 στην περίπτωση των Anonymous, όπου η εστίαση στο ανδρικό πρόσωπο της μάσκας, στο ακέφαλο κουστούμι αλλά και στις συλλήψεις ανδρών μελών Anonymous προσδίδει έναν ιδιαίτερα έμφυλο χαρακτήρα, ο οποίος λειτουργεί στην κατεύθυνση της ένταξής τους στο υπάρχον κανονικοποιητικό πλαίσιο. Τέλος στις σελίδες 527-536 στην περίπτωση της ποινικοποίησης της ένδυσης της κουκούλας, η αναφορά στο έθνος τονίζει τη διάκριση ανάμεσα στους κουκουλοφόρους και στον ελληνικό λαό αναδεικνύοντας την αναγκαιότητα εφαρμογής του συγκεκριμένου νόμου για την ύπαρξη κοινωνικής και κατ' επέκταση εθνικής σταθερότητας.

Στην πρώτη κατηγορία περιπτώσεων, αυτής της ρίψης οξέως παρατηρήσαμε ότι το πεδίο του έθνους προκύπτει σταθερά ως ένας βασικός παράγοντας στην απόδοση ταυτοτήτων και στη διαμόρφωση των «επιθυμητών ομοίων» και των «ανεπιθυμητών άλλων», συμβάλλοντας καθοριστικά στην αξιολόγηση των ζώων των συγκεκριμένων υποκειμένων. Στις περιπτώσεις των δύο γυναικών με καταγωγή από ισλαμικές χώρες διαπιστώσαμε ότι οι αναφορές στην, μακρινή ως προς τη Δύση, εθνική τους καταγωγή συμβάλλουν στην κατάταξή τους στην κατηγορία των «ανεπιθυμητών άλλων» και οι ζωές τους λαμβάνουν διαφορετικό πρόσημο σε σχέση με τις ζωές των υποκειμένων στη Δύση.

Πιο συγκεκριμένα, η προβολή των έμφυλων επιθέσεων με οξύ συνέβαλλε για τις δύο περιπτώσεις, της Bahrami και της Yunus, στη δημιουργία της εικόνας των «απρόσιτων», μη επιθυμητών «άλλων» υφαίνοντας το αφήγημα της μακρινής, διαφορετικής και τρόπο τινά κατώτερης από τη Δύση, Ανατολής. Το αφήγημα λαμβάνει χώρα μέσα από την υποτίμηση των σωμάτων τους, τα οποία τυγχάνουν διαφορετικής αξιολόγησης στη Δύση, καθώς είναι «γυναικεία», «ευάλωτα» και φορείς της πολιτισμικής τους ξενικότητας, η οποία από την άλλη ορίζει το καθεστώς των πολιτισμένων δυτικών. Στο ερώτημα ποιων τα φυσικά πρόσωπα αξιολογούνται ως κατάλληλα και άξια να υφίστανται εντός των συγκεκριμένων εθνικών, κοινωνικών και πολιτικών πλαισίων, στην περίπτωση των δύο γυναικών από την Ανατολή η απάντηση έρχεται μέσω της τρίτης περίπτωσης που μελετήθηκε στην παρούσα έρευνα, αυτή της Katie Piper.

Οι αναπαραστάσεις από τον Τύπο του φυσικού προσώπου της Katie Piper αναδεικνύουν τον καταλυτικό ρόλο του «όμορφου», «λευκού» προσώπου στη νοηματοδότηση και συνέχιση μιας «ομαλής» και «φυσιολογικής» ζωής στο δυτικό συγκείμενο. Παρατηρούμε ότι η απώλεια του προσώπου αναδεικνύεται σε κομβικό σημείο για τους τρόπους που μπορεί να νοηματοδοτηθεί η ζωή ενός θηλυκού υποκειμένου στη μετανεωτερικότητα στο δυτικό συγκείμενο. Η ζωή μέσα από τα διάφορα αποσπάσματα και μέσα από λεγόμενα ρητά και άρρητα συνδέεται με την ύπαρξη του φυσικού προσώπου. Όχι, όμως, ενός τυχαίου φυσικού προσώπου, αλλά ενός προσώπου όμορφου, λευκού, με καλοσχηματισμένα χαρακτηριστικά, στο οποίο τα κυρίαρχα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της Δύσης είναι χαραγμένα με ευκρινές τρόπο. Κι όταν αυτό χάνεται, όπως συνέβη στις περιπτώσεις που μελετήθηκαν, με οποιοδήποτε κόστος και θυσία, πρέπει να ξαναδημιουργηθεί, να επανέλθει αλλιώς η ύπαρξη της ζωής απονοηματοδοτείται.

Η μελέτη των διαφορετικών εθνικών περιπτώσεων με το οξύ αναδεικνύει ότι το φυσικό πρόσωπο μιας γυναίκας προσλαμβάνεται διαφορετικά στη Δύση από ότι στην Ανατολή και ότι η εθνική καταγωγή ενός υποκειμένου αποτελεί μια σημαντική παράμετρο στους τρόπους με τους οποίους κρίνεται η ζωή του από τα ΜΜΕ ως άξια να βιωθεί, αλλά και ως άξια ενασχόλησης μαζί της. Αυτή η παρατήρηση επιβεβαιώθηκε μέσα από την περίπτωση της Piper. Μέσα από την αδιάκοπη αναζήτηση της επαναφοράς των χαρακτηριστικών του προσώπου της για να ζήσει μια ευβοιώτη ζωή αναδεικνύεται η σπουδαιότητα της εικόνας του προσώπου στη

διαδικασία ένταξης και αναγνώρισης του υποκειμένου από το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο επιθυμεί να ανήκει.

Η σπουδαιότητα της ύπαρξης ενός κοινωνικά αναγνωρίσιμου προσώπου προκύπτει και στην περίπτωση της Yunus, η οποία μετά από δέκα χρόνια παραμονής στην Ιταλία, σε μια χώρα, δηλαδή, της Δύσης, θέτει τέρμα στη ζωή της. Η απόφαση αυτή προβάλλεται από τα ΜΜΕ να έχει ισχυρή σύνδεση με την αδυναμία της, λόγω οικονομικής και κοινωνικής θέσης, αλλά και εθνικής καταγωγής να επαναφέρει τα χαρακτηριστικά του προσώπου της, όπως έκανε αντίστοιχα η Piper, και να ζήσει φέροντας ένα αθεράπευτα σηματοδεδεμένο πρόσωπο. Επιπλέον, η Yunus προβάλλεται να υπέφερε πολύ από το γεγονός ότι δεν θεωρούνταν επιθυμητή στη χώρα καταγωγής της ζώντας διαρκώς σε μια ζώνη εξαίρεσης, στο μεταίχμιο ανάμεσα στην ορατότητα και την αφάνεια, στην αποδοχή και την απόρριψη. Αντίθετα, η Ιρανή Bahrami, φέροντας ως επιπλέον προσόν την πανεπιστημιακή μόρφωση, η οποία απουσιάζει ως αναφορά από τις άλλες δύο περιπτώσεις, προβάλλεται να μπορεί να ζήσει στο Ιράν παρόλο που φέρει ένα σοβαρά στιγματισμένο πρόσωπο.

Η διάκριση σε «επιθυμητούς ομοίους» και «ανεπιθύμητους άλλους», η οποία αναδεικνύει με έμμεσο τρόπο ποιων οι ζωές είναι άξιες στο δυτικό συγκείμενο προκύπτει με ένα συγκαλυμμένο, αλλά ευκρινές τρόπο και στην περίπτωση των γυναικών πολιτικών που υπεβλήθησαν στη διαδικασία των πλαστικών επεμβάσεων και οι οποίες μελετήθηκαν στην παρούσα έρευνα. Στη συγκεκριμένη κατηγορία η προβολή από το λόγο του Τύπου της εμφάνισης των γυναικών πολιτικών αναδεικνύεται σε ένα κομβικό μέσο αναπαράστασής τους, την οποία τα υποκείμενα πρέπει να τη διαχειριστούν με ένα ορθολογικό, θα λέγαμε τρόπο, ώστε να μην εκπέσουν στην κατηγορία του «ανεπιθύμητου άλλου». Προβάλλεται, δηλαδή, ταυτόχρονα ως αναγκαία αλλά και να μη διαφεύγει των προκαθορισμένων ορίων έτσι όπως αυτά έχουν τεθεί για τους πολιτικούς. Παρατηρήσαμε ότι όταν η εμφάνιση των γυναικών πολιτικών ξεπερνάει αυτά τα όρια τότε με ένα υποτιμητικό τρόπο συνδέεται με την πολιτική δραστηριότητά τους. Οι συγκεκριμένες γυναίκες πολιτικοί προβλήθηκαν από το λόγο του Τύπου, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο, να επενδύουν στην εξωτερική τους εμφάνιση μεγάλο μέρος της ζωτικότητάς τους και του χρόνου τους, υπονοώντας ότι αυτή η εστίαση ενδεχομένως να λειτουργεί εις βάρος του πολιτικού τους έργου.

Στις περιπτώσεις που μελετήσαμε η επιλογή των υποκειμένων να έχουν μια όμορφη εξωτερική εμφάνιση συνδέθηκε σε μεγάλο βαθμό με την πειθάρχηση στα κυρίαρχα πρότυπα θηλυκότητας προκειμένου να νιώθουν, αλλά και να θεωρούνται επιθυμητές σε ευρύτερες μάζες της κοινωνίας και ειδικότερα στους ψηφοφόρους τους καθώς επρόκειτο για γυναίκες πολιτικούς και άρα ορατές στο δημόσιο χώρο και λόγο. Πιο συγκεκριμένα, η ραγδαία αλλαγή στην εξωτερική εμφάνιση της Rousseff μέσω πλαστικών επεμβάσεων αλλά και άλλων αισθητικών διαδικασιών, προβλήθηκε, σχεδόν σε απόλυτο βαθμό, από τα δημοσιεύματα ως μια προσπάθεια απόκτησης μιας ελκυστικότερης και φιλικότερης εμφάνισης, η οποία θα της εξασφάλιζε μεγαλύτερη απήχηση στο εκλογικό κοινό. Στη διαδικασία αυτή υφέρπει και η αντίληψη ότι η ήδη υπάρχουσα εικόνα του προσώπου της δεν αξιολογούνταν ως αρκετή για τη νίκη στις εκλογές, ευρισκόμενη υπό ένα καθεστώς διαρκούς σύγκρισης με εκείνη του άνδρα προκατόχου της, η οποία χαρακτηριζόταν ως φιλική.

Στο πλαίσιο αυτό, η εικόνα του προσώπου μιας γυναίκας πολιτικού προβάλλεται να διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο από ότι η πολιτική πράξη και ο πολιτικός λόγος. Προκύπτει, δηλαδή, να δίνεται περισσότερη σημασία στο «πολιτικό φαίνεσθαι» από ότι στο «πολιτικό είναι» γεγονός που δείχνει ότι η εξουσία λαμβάνει σε μεγάλο βαθμό προσωποκεντρικά χαρακτηριστικά. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται η συμβολή του προσώπου στο πεδίο της άσκησης πολιτικής, αλλά και στο πεδίο της διαμόρφωσης πολιτικών υποκειμένων, που είναι φορείς συγκεκριμένων χαρακτηριστικών και τα οποία δεν πρέπει να διαφεύγουν των προκαθορισμένων έμφυλων ή άλλων κυρίαρχων ορίων.

Στην περίπτωση της Kirchner, αυτή η διάσταση εντοπίζεται με ακόμη περισσότερη ένταση καθώς μέσα από χαρακτηρισμούς ως «βασίλισσα του μπότοξ» και «πλαστικό πρόσωπο» προβάλλεται ως μια αρκετά ματαιόδοξη προσωπικότητα, της οποίας ακόμα και οι πολιτικές δηλώσεις συνδέονται και επικεντρώνονται στην εξωτερική της εμφάνιση. Η επιλογή στην κατοχή ή απόκτηση μιας οποιασδήποτε εξωτερικής εμφάνισης, όμως, στην περίπτωση της Kirchner φαίνεται να ελέγχεται με έντονο τρόπο σε σημείο να επισκιάζει οποιαδήποτε άλλη πτυχή της προσωπικότητάς της και κυρίως της πολιτικής της δραστηριότητας. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύεται ότι η επιλογή στην εξωτερική εμφάνιση, αν και αναγνωρίζεται ως δυνατότητα στα υποκείμενα από τα ΜΜΕ, αν ξεφύγει από τις συγκεκριμένες κυρίαρχες οριοθετήσεις στρέφεται σαν μπουμερανγκ, θα λέγαμε, στο υποκείμενο

«τραυματίζοντας» την εικόνα του και επηρεάζοντας τον τρόπο που προβάλλεται και αντιμετωπίζεται ως πολιτικός.

Αντίστοιχα, η εστίαση στην εξωτερική εμφάνιση της Mensch τόσο από την ίδια όσο και από τα δημοσιεύματα του Τύπου, σε συνδυασμό με τις αναφορές στην ηλικία, στην ομορφιά και στη διατήρηση της νεότητας μέσω των πλαστικών επεμβάσεων φέρνουν στο προσκήνιο κάποια από τα κυρίαρχα αφηγήματα της μετανεωτερικότητας. Μέσω αυτών των οδών και με επίκεντρο το φυσικό πρόσωπο προβάλλεται ένας τύπος θηλυκού υποκειμένου, ο οποίος συμβαδίζει με τα κυρίαρχα καταναλωτικά πρότυπα, τα οποία ακολουθεί προκειμένου να βρίσκεται εντός αυτών των κυρίαρχων πλαισίων και προτύπων. Αυτά διατρέχουν τα φυσικά πρόσωπα και κατ' επέκταση τα σώματα των υποκειμένων και λειτουργούν στη συντήρηση αυτών των πλαισίων αυτών καθ' αυτών.

Ειδικά, όμως, για μια γυναίκα πολιτικό η επικέντρωση στην εξωτερική εμφάνιση όταν αυτή προβάλλεται να είναι η σημαντικότερη πτυχή στη ζωή της λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό στην κατεύθυνση της επισκίασης και της υποτίμησης του πολιτικού της έργου, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση της Kirchner, αλλά και της Mensch. Ταυτόχρονα, η εστίαση στην εξωτερική εμφάνιση στην περίπτωση της Mensch προσδίδει ένα επιπλέον έμφυλο χαρακτηριστικό καθώς προβάλλεται ως μια διαδικασία ιδιάζουσας σημασίας για την εξασφάλιση μιας αρμονικής ετεροκανονικής σεξουαλικής σχέσης, συμβάλλοντας παράλληλα στην εδραίωση των δύο κυρίαρχων σεξουαλικοτήτων και αποκλείοντας την ύπαρξη άλλων.

Οι πλαστικές επεμβάσεις στα πρόσωπα των γυναικών πολιτικών προβάλλονται να λειτουργούν στην κατεύθυνση της δημιουργίας αυτών των τύπων υποκειμένων που εντάσσονται στην κατηγορία των «επιθυμητών ομοίων». Αυτών δηλαδή που θα έχουν μια εμφάνιση που θα τους βοηθά να διατηρούν την κοινωνική τους θέση απαλείφοντας τα αρνητικά σημάδια του γήρατος και οποιασδήποτε άλλης ατέλειας, η οποία είναι δυνατό να τους εκτρέψει από το καθεστώς του «επιθυμητού ομοίου». Μέσα από τις τρεις περιπτώσεις των πλαστικών επεμβάσεων το φυσικό πρόσωπο που προβάλλεται να είναι επιθυμητό είναι αυτό που θα αποκρύπτει τα σημάδια του γήρατος, θα διατηρεί τη φρεσκάδα του, αλλά και συνάμα τη σοβαρότητα που αρμόζει σε ένα πολιτικό υποκείμενο. Και καθώς οι δύο από τις τρεις γυναίκες είναι αρχηγοί κρατών είναι δυνατό να πούμε ότι η εξουσία, μέσα από την

έντονη προβολή της εικόνας της εξωτερικής εμφάνισης, προσωποποιείται με την έννοια ότι λαμβάνει τα χαρακτηριστικά ενός προσώπου αντικαθιστώντας σε μεγάλο βαθμό το λόγο με την εικόνα.

Αυτή η διαδικασία εστίασης των ΜΜΕ στο «πολιτικό φαίνεσθαι» είναι δυνατό να εντοπιστεί και στην περίπτωση των καλυμμένων προσώπων, παρόλο που η κάλυψη του προσώπου θα λέγαμε ότι διακηρύσσει μια νέα κατάσταση στα πολιτικά ήθη. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι και σε αυτές τις περιπτώσεις η συζήτηση στα δημοσιεύματα εστιάζει στην εξωτερική εμφάνιση καθώς αυτή με την ιδιαιτερότητα που φέρει μονοπωλεί το ενδιαφέρον των ΜΜΕ επισκιάζοντας τον πολιτικό τους λόγο. Αποδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο ότι η εικόνα του προσώπου, φανερή ή καλυμμένη, βρίσκεται στο επίκεντρο της προσέγγισης, αναγνώρισης και ένταξης σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο ενός υποκειμένου. Ταυτόχρονα, όπως προέκυψε και από τη μελέτη των συγκεκριμένων περιπτώσεων, οι αναπαραστάσεις των καλυμμένων προσώπων από τον Τύπο συμβάλλουν στην κατάταξή τους στους «επιθυμητούς ομοίους» και στους «ανεπιθύμητους άλλους».

Η διαδικασία αυτή λαμβάνει χώρα στις συγκεκριμένες περιπτώσεις μέσω της αναγνώρισης και απόδοσης στα καλυμμένα πρόσωπα μιας κανονικότητας. Αυτό συμβαίνει γιατί η ύπαρξη και δραστηριοποίηση στο δημόσιο χώρο και λόγο των υποκειμένων με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου διαρρηγνύει την κοινωνική και πολιτική σταθερότητα, η οποία έχει επιβληθεί μέσα από την κυριαρχία των φανερών προσώπων της εξουσίας. Η κανονικότητα αυτή επιχειρείται να αποκατασταθεί μέσα από τη χάραξη και αναγνώριση πάνω στα καλυμμένα πρόσωπα έμφυλων και εθνικών χαρακτηριστικών.

Στην περίπτωση των Ζαπατίστας διαπιστώσαμε ότι η ανάδειξη και η προβολή της προσωπικότητας του Marcos, ως μιας εναλλακτικής μορφής ηγεσίας, η οποία ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις ιδιαιτερότητες των Ζαπατίστας συμβάλλει στην κατεύθυνση της ένταξης της συγκεκριμένης κίνησης μέσα σε κανονιστικά πλαίσια αξιών. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι η συχνή αναφορά των επιθέτων «ιθαγενής» και «αυτόχθονες» σε συνδυασμό με την αναφορά «ζούγκλα Λακαντόνα» και «Μεξικό» συμβάλλουν στην ανάδειξη του γεγονότος ότι οι πληθυσμοί αυτοί ακόμα και με κρυμμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου τους αποκτούν εθνικό και

φυλετικό πρόσωπο έτσι όπως αυτό νοηματοδοτείται μέσα από τις συγκεκριμένες λέξεις.

Στη διάρκεια της μελέτης παρατηρήσαμε μια τάση να αναζητείται και να αναδεικνύεται η εθνική ταυτότητα των μελών των Anonymous και παράλληλα να ξεχωρίζει η προβολή του έμφυλου στοιχείου μέσα από την ανάδειξη αποκλειστικά και μόνο ανδρών μελών των Anonymous, εγχαράσσοντας με αυτόν τον τρόπο εθνικά και έμφυλα χαρακτηριστικά πάνω στη συγκεκριμένη μάσκα και κατ' επέκταση στο κίνημά τους.

Αντίστοιχα, η κουκούλα στο ελληνικό συγκείμενο δεν εμφανίζεται ανεξάρτητη από το έθνος, αλλά προβάλλεται να το επηρεάζει. Ο «ελληνικός λαός» προβάλλεται να διαχωρίζεται από την κουκούλα και να μην ταυτίζεται με αυτήν, η οποία «δαιμονοποιείται» σε μεγάλο βαθμό. Αντίθετα, στην κουκούλα «χαράσσονται» τα χαρακτηριστικά του «ξένου» και του «εσωτερικού εχθρού», αυτού δηλαδή που θέλει να προκαλέσει κακό τόσο στους πολίτες του έθνους όσο και στην εικόνα του έθνους στο εξωτερικό. Με αυτόν τον τρόπο οι «κουκουλοφόροι» κατά κύριο λόγο προβάλλονται ως η κύρια πηγή πρόκλησης φόβου και ανασφάλειας στους πολίτες, ενώ οι ίδιοι έχουν υποπέσει από τη συγκεκριμένη κατηγορία.

Διαμορφώνεται αλλά και φυσικοποιείται με αυτόν τον τρόπο ένα κυρίαρχο πλαίσιο ύπαρξης και αποκλεισμού, το οποίο τα υποκείμενα το προσλαμβάνουν ως τέτοιο, αδυνατώντας πολλές φορές να το ξεπεράσουν. Παράλληλα, όμως, με δεδομένο ότι η χρήση του φυσικού προσώπου γίνεται αντικείμενο παρατήρησης και αξιολόγησης, τίθεται το ερώτημα, αν τα πρόσωπα που υποβάλλονται σε διαδικασίες μετασχηματισμού και μετατροπής, είναι δυνατόν να αρνηθούν τη συμμόρφωση με τις κυρίαρχες πρακτικές και τα στερεότυπα και να συγκροτήσουν ένα διαφορετικό σώμα, έξω από τα όρια των συνηθισμένων κατηγοριοποιήσεων.

Συνολικά, από τη μελέτη των τριών κατηγοριών διαπιστώσαμε ότι το έθνος και το φύλο προβάλλονται να είναι βασικοί παράγοντες για την επαναφορά της κοινωνικής και πολιτικής σταθερότητας όταν παρατηρούνται σε αυτή ρωγμές, στο πλαίσιο της μετανεωτερικότητας. Η αναζήτηση των έμφυλων και εθνικών στοιχείων στα υποκείμενα της μελέτης συνέβαλλε με τρόπο καθοριστικό στην ένταξη τους στις κατηγορίες των «επιθυμητών ομοίων» ή των «ανεπιθύμητων άλλων». Για αυτό το λόγο, οι συγκεκριμένοι παράγοντες εντοπίστηκαν άλλοτε περισσότερο και άλλοτε

λιγότερο να διαπερνούν και να υφαίνουν ένα πέπλο κανονικότητας πάνω από τις περιπτώσεις που μελετήσαμε.

Οι ρωγμές, όμως, που παρατηρήθηκαν κατά τη διάρκεια της ανάλυσης μας επιτρέπουν να ισχυριστούμε ότι τα πρόσωπα και κατ' επέκταση τα σώματα των υποκειμένων είναι δυνατό να αμφισβητήσουν τα κυρίαρχα πρότυπα και να ξεπεράσουν τις υπάρχουσες διακρίσεις. Στις περιπτώσεις των καλυμμένων προσώπων παρατηρήσαμε ότι το έθνος παρά τη χρησιμοποίησή του ως ενός φορέα κανονικοποίησης και δημιουργίας των «ανεπιθύμητων άλλων», ειδικά στην περίπτωση των Anonymous, προβάλλεται και μέσα από μια πιο απελευθερωτική οπτική με την έννοια ότι επειδή το κίνημα των Anonymous είναι διαδικτυακό αμφισβητούνται τα κυρίαρχα εθνικά σύνορα φέρνοντας στο προσκήνιο την επικοινωνία και επαφή μη ορατών και υπερεθνικών σωμάτων.

Αν και στην προβολή του έθνους παρατηρήσαμε την ύπαρξη ρωγμών στην επιτέλεση του ρόλου του ως φορέα κανονικότητας και σταθερότητας σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο, στην περίπτωση της προβολής του φύλου διαπιστώσαμε μια πιο ισχυρή θεμελίωση σε αυτό που ορίζει το φύλο. Στη μελέτη το φύλο γίνεται ορατό, σε όλες τις περιπτώσεις που αναλύσαμε, ως ένας ρυθμιστικός παράγοντας των κοινωνικών και πολιτικών σχέσεων, προωθώντας το κυρίαρχο πλαίσιο αξιών που βασίζεται στην ετεροκανονικότητα και αμφισβητώντας ταυτόχρονα την ύπαρξη άλλων σεξουαλικοτήτων. Στα φυσικά πρόσωπα των υποκειμένων που μελετήσαμε συστηματικά παρατηρήσαμε ότι γίνεται προσπάθεια να θεαθούν τα κυρίαρχα πρότυπα της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας ως αναγνωριστικά στοιχεία της έμφυλης ταυτότητάς τους.

Ωστόσο, στην τόσο συγκροτημένη προβολή του φύλου μέσα από ένα πλαίσιο που ανταποκρίνεται στις κυρίαρχες αναπαραστάσεις παρατηρήσαμε και κάποιες «διαρροές». Πιο συγκεκριμένα, το γεγονός ότι προβάλλεται το μορφωτικό επίπεδο της Bahrami, αλλά και ο δυναμικός και διεκδικητικός χαρακτήρας ακόμα κι αν στο τέλος εμφανίζεται να υποχωρεί αποτελεί μια ρωγμή στο επίπεδο των αναπαραστάσεων των γυναικών μουσουλμάνων στο δυτικό συγκείμενο. Το γεγονός, επίσης, ότι η Yunus προβαίνει στην πράξη της αυτοκτονίας δεν πρέπει να ειπωθεί μόνο ως μια απελπισμένη πράξη μιας αδύναμης και ανήμπορης γυναίκας, αλλά ως μια τελευταία πράξη ορατότητας που «θρυμματίζει» τη σιωπή, που της έχει τρόπο

τινά επιβληθεί καταρχήν από το έθνος καταγωγής της και στη συνέχεια από το κοινωνικό πλαίσιο που ζει μέχρι να αυτοκτονήσει.

Επιπλέον, η προβολή γυναικών που έχουν καταλάβει την ανώτατη πολιτειακή εξουσία, έστω και αν παρατηρούμε τη συστηματική προσπάθεια ένταξής τους σε ένα κανονικοποιητικό πλαίσιο, διαρρηγνύει την εικόνα της παθητικής και αδύναμης γυναίκας αναδεικνύοντας ότι η συμμετοχή των γυναικών πολιτικών στα ανώτατα πολιτειακά αξιώματα δεν είναι μόνο μια ανδρική υπόθεση. Τέλος, στις περιπτώσεις των καλυμμένων προσώπων η προβολή της περίπτωσης της Comadante Ramona είναι δυνατό να θεαθεί ως ρωγμή στο υπάρχον κυρίαρχο έμφυλο πλαίσιο και ως ικανή, ως ένα βαθμό, να χαράξει ένα νέο έδαφος νοηματοδότησης του φύλου, αλλά και των σεξουαλικότητων.

Εν κατακλείδι, οι αναπαραστάσεις από το λόγο του Τύπου της εικόνας του προσώπου μέσα από τις τρεις κατηγορίες μελέτης υποστηρίζουμε ότι συμβάλλουν καθοριστικά στη διαμόρφωση των «επιθυμητών ομοίων» και των «ανεπιθύμητων άλλων». Αυτή η διάκριση είναι βαθύτατα πολιτική και διόλου ανώδυνη καθώς δομεί κυρίαρχες ζώνες εντός της κοινωνίας και συντηρεί τις ήδη υπάρχουσες εγκαθιδρυμένες κανονικότητες. Αυτές, τα υποκείμενα που αξιολογούνται ως «επιθυμητά» στις ρευστές και μη προβλέψιμες συνθήκες της μετανεωτερικότητας, τις διασχίζουν κάνοντας ό,τι είναι δυνατόν προκειμένου να μην εκπέσουν από την κατηγορία του «επιθυμητού». Γι' αυτό το λόγο παρατηρήσαμε τα υποκείμενα να επιδίδονται σε ένα αγώνα δρόμου για να διατηρήσουν ή να αποκτήσουν εκείνα τα χαρακτηριστικά που θα τους «εξασφαλίσουν» μια θέση παραμονής σε αυτήν την κατηγορία.

Αντίστοιχα, αυτές οι ζώνες παραμένουν απροσπέλαστες για τους «ανεπιθύμητους άλλους», οι οποίοι από τη μελέτη προέκυψε ότι ορίζονται ως τέτοιοι κυρίως μέσα από την εθνική τους καταγωγή. Αναδεικνύεται έτσι ότι στο δυτικό συγκείμενο η ζωή που θεωρείται άξια να βιωθεί πρέπει να συμβαδίζει με το κυρίαρχο πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο και να μην είναι φορέας οιασδήποτε ορατής διαφορετικότητας, δημιουργώντας εντέλει υποκείμενα όπου το «πολιτικό φαίνεται» υπερισχύει του «πολιτικού είναι».

Παράλληλα, όμως, προκύπτει ότι το φυσικό πρόσωπο, ως τόπος παρέμβασης, ελέγχου και ρύθμισης καταφέρνει να εντοπίσει τις διεξόδους διαφυγής,

προβάλλοντας αντιστάσεις στις κυρίαρχες πολιτικές πρακτικές και ακολουθώντας εναλλακτικές επιλογές, οι οποίες αμφισβητούν τις κοινωνικές επιταγές. Αυτό προέκυψε στη μελέτη με μεγαλύτερη ενάργεια στις περιπτώσεις των καλυμμένων προσώπων. Πιο συγκεκριμένα, οι Ζαπατίστας μέσα από την κάλυψη των χαρακτηριστικών του προσώπου τους εισάγουν μια διαφορετική θέση στην άσκηση της εξουσίας. Στην περίπτωση αυτή το καλυμμένο πρόσωπο μπορεί να είναι οποιοσδήποτε ανεξαρτήτως φύλου και εθνικότητας. Αντίστοιχα και σε πιο διευρυμένο επίπεδο, λόγω του διαδικτύου, μια τέτοια πολιτική υπερασπίζονται και οι Anonymous. Το διακύβευμα τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο είναι η εύρεση και η διαφύλαξη ενός χώρου ελευθερίας και αυτονομίας, όπου τα φυσικά πρόσωπα των μετανεωτερικών υποκειμένων, να μπορούν να επινοούν και ν' ακολουθούν μορφές, δράσεις και αντιδράσεις που δεν υπαγορεύονται ή προβλέπονται από τα κυρίαρχα κοινωνικά και πολιτικά συμφραζόμενα.

9. Παράρτημα

9.1 Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αβδελά Έφη & Ψαρά Αγγέλικα (επιμ.), 1997, *Σιωπηρές ιστορίες: Γυναίκες και φύλο στην ιστορική αφήγηση*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Αγκάμπεν Τζόρτζιο, 2007, *Κατάσταση Εξαίρεσης*, μτφρ. Μαρία Οικονομίδου, Αθήνα: Πατάκη.

Αθανασίου Αθηνά, 2006, «Εισαγωγή: Φύλο, εξουσία και υποκειμενικότητα μετά το 'δεύτερο κύμα'», στο Αθηνά Αθανασίου (επιμ.), *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, Αθήνα: Νήσος, 13-138.

Αθανασίου Αθηνά, 2011, *Βιοκοινωνικότητες. Θεωρήσεις στην ανθρωπολογία της υγείας*, Αθήνα: Νήσος.

Αλεξιάς Γεώργιος, 2003, «Το ανθρώπινο σώμα: από τη βιολογία στη δυνητικοποίηση», *EKKE*, 111-112(B-Γ): 327-357.

Αλεξιάς Γεώργιος, 2006, *Κοινωνιολογία του σώματος. Από τον «Άνθρωπο του Νεάντερταλ» στον «Εξολοθρευτή»*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Άντερσον Μπένεντικτ, 1997 [1983, 1991], *Φαντασιακές κοινότητες: Στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού*, μτφρ. Ποθητή Χαντζαρούλα, επιμ. Αντώνης Λιάκος & Έφη Γαζή, Αθήνα: Νεφέλη.

Βαζαίου Αύρα, 2009, «Ένας δικός της χώρος: Ο συναισθηματικός δεσμός με το σπίτι και η συγκρότηση της γυναικείας χωρικής ταυτότητας», στο Μαριάννα Ψύλλα (επιμ.), *Δημόσιος χώρος και φύλο*, Αθήνα: Τυπωθήτω-Δαρδανός, 102-126.

Βιγκαρέλο Τζορτζ, 2004, *Η ιστορία της ομορφιάς: Το σώμα και η τέχνη του καλλωπισμού από την Αναγέννηση ως σήμερα*, μτφρ. Λία Βουτσοπούλου, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Γεωργάκης Ηλίας, 2012, «Μισθοί Πορτογαλίας και ατομικές συμβάσεις», *Τα Νέα*, <http://www.tanea.gr/news/economy/article/4693508/?iid=2> (12.7.2014).

Γκολφινόπουλος Γιάννης, 2007, *Έλληνας ποτέ... Άλβανοί και ελληνικός τύπος τη νύχτα της 4ης Σεπτεμβρίου 2004*, Ιωάννινα: Ισνάφι.

Γκότση Γεωργία & Προβατάς Δημήτρης, 2000, *Ιστορία της Ευρωπαϊκής Λογοτεχνίας*, Πάτρα: ΕΑΠ.

Γκόφμαν Έρβινγκ, 2001[1963], *Στίγμα. Σημειώσεις για τη διαχείριση της φθαρμένης ταυτότητας*, μτφρ. Δήμητρα Μακρυνιώτη, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Γκράμσι Αντόνιο, 2008[1948, 1973], *Ιστορικός υλισμός. Τετράδια της φυλακής*, μτφρ. Τίτος Μυλωνόπουλος, Αθήνα: Οδυσσέας.

Δαμηλάκου Μαρία, 2011, «Από φτωχά εργατοκόριτσα, “βασίλισσες της εργασίας”: Αναπαραστάσεις της γυναικείας εργασίας στην Αργεντινή του Περόν, 1946-1955», <http://www.historein.gr/2011/05/1946-1955.html> (10.8.2014).

Δεμερτζής Νικόλαος, 2003, «Η πολιτική του προσώπου και το πρόσωπο της πολιτικής. Όψεις της τηλε-πολιτικής», http://www2.media.uoa.gr/people/demertzis/pages_gr/articles/docs/2003/politics_telepol.php (30.9.2010).

Δηλάκη Γεωργία & Αλεξιάς Γεώργιος, 2012, «“Πλαστικά” σώματα και μορφές σωματοποίησης της γήρανσης», στο Χαράλαμπος Οικονόμου & Μάνος Σπυριδάκης (επιμ.), *Ανθρωπολογικές και κοινωνιολογικές προσεγγίσεις της υγείας*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης.

Δημούλης Δημήτρης, 1996, «Ιδιότητα του πολίτη και πολιτικά δικαιώματα. Λειτουργία και υπέρβαση μιας διαφοροποιητικής κατασκευής (μέρος πρώτο)», http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=538&Itemid=29 (13/9/2014).

Έντελμαν Μάρεϋ-Τζ., 1999, *Η κατασκευή του πολιτικού θεάματος*, μτφρ. Αρχοντή Κόρκα, Αθήνα: Παπαζήσης.

Κογκίδου Δήμητρα, 2014, «Πέρα από το ροζ και το γαλάζιο», *tvxs*, <http://tvxs.gr/news/paideia/pera-apo-roz-kai-galazio#.VDad2hzu6bQ>.facebook (9.10.2014).

Κομνηνού Μαρία & Λυριντζής Χρήστος (επιμ.), 1989, *Κοινωνία, εξουσία και μέσα μαζικής επικοινωνίας*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Κωνσταντινίδου Χριστίνα, 2003, «Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και η παραγωγή νοήματος. Θεωρητικές προσεγγίσεις και προοπτικές-β' μέρος», *EKKE*, (87-98)111-112: 193-265.

Κωνσταντινίδου Χριστίνα, 2007, «Φεμινιστικές προσεγγίσεις των μέσων επικοινωνίας. Από τη βεβαιότητα στη θεωρητική και μεθοδολογική αμηχανία», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 123: 79-112.

Λακλάου Ερνέστο, 1997, *Για την επανάσταση της εποχής μας: Κοινωνική εξάρθρωση, ηγεμονία και ριζοσπαστική δημοκρατία*, εισ-μτφρ.—επιστ. επιμ. Γιάννης Σταυρακάκης, Αθήνα: Νήσος.

Λίποβατς Θάνος & Νίκος Δεμερτζής, 1994, *Δοκίμιο για την ιδεολογία. Ένας διάλογος της κοινωνικής θεωρίας με τη ψυχανάλυση*, Αθήνα: Οδυσσέας.

Λυδάκη Άννα 2008[2003], *Τσικιοι και αλαφροϊσκιωτοι. Λαϊκός λόγος και πολιτισμός*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μακρυνιώτη Δήμητρα, (επιμ.), 2004, *Τα όρια του σώματος: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*, μτφρ. Κώστας Αθανασίου, Κική Καψαμπέλη, Μαριάννα Κονδύλη, Αθήνα: Νήσος.

Μακρυνιώτη, Δήμητρα, (επιμ.) 2006, *Περί θανάτου: Η πολιτική διαχείριση της θνητότητας*, μτφρ. Κώστας Αθανασίου, Κική Καψαμπέλη Αθήνα: Νήσος.

Μαρβάκη Αθανάσιος, Παρσάνογλου Δημήτρης & Παύλου Μίλτος, (επιμ.), 2001, *Μετανάστες στην Ελλάδα*, Αθήνα: Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού «Νίκος Πουλαντζάς»-Ελληνικά Γράμματα.

Μπαλσάμο Αν, 2004 [1993], «Στην κόψη του ξυραφιού: κοσμητική χειρουργική και νέες τεχνολογίες απεικόνισης», στο Δήμητρα Μακρυνιώτη (επιμ.), *Τα όρια του σώματος: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Νήσος.

Μπάουμαν Ζίγκμουντ, 2004, *Η εργασία, ο καταναλωτισμός και οι νεόπτωχοι*, μτφρ. Κωνσταντίνος Γεώργας, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Μπραϊντότι Ρόζι, 2004, «Σημάδια θαύματος και ίχνη αμφιβολίας: Περί τερατολογίας και σωματοποιημένων διαφορών», στο Δήμητρα Μακρυνιώτη (επιμ.-εισαγ.), *Τα Όρια του σώματος: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Νήσος.

Μπάτλερ Τζούντιθ, 2008[1993], *Σώματα με σημασία: Οριοθετήσεις του «φύλου» στο λόγο*, μτφρ. Πελαγία Μαρκέτου, εισ.-επιστ. επιμ. Αθηνά Αθανασίου, Αθήνα: Εκκρεμές.

Μπάτλερ Τζούντιθ, 2009[1990], *Αναταραχή φύλου: Ο φεμινισμός και η ανατροπή της ταυτότητας*, μτφρ. Γιώργος Καράμπελας, εισ.-επιστ. επιμ. Βενετία Καντσά, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Παύλου Μίλτος, 2007, «“Δεν είμαστε Γαλλία”. Αντι-εθνικιστικός λόγος και μετανάστες», στο Γιάννης Αγγελόπουλος (επιμ.), *Ελλάδα-Βαλκάνια: Πολυπολιτισμικότητα και αντι-εθνικιστικός λόγος*, Θεσσαλονίκη: Ερευνητικό πρόγραμμα στα πλαίσια του ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ II, σ. 110-130, <https://www.academia.edu/3049752/%CE%93> (23/2/201014).

Ρίφκιν Τζέρεμι, 2002, *Η νέα εποχή της πρόσβασης*, μτφρ. Αριάδνη Αλαβάνου, Αθήνα: Λιβάνης-Νέα Σύνορα.

Σένετ Ρίτσαρντ, 1999[1977], *Η τυραννία της οικειότητας*, μτφρ. Γιώργος Μέρτικας, Αθήνα: Νεφέλη.

Τσιμπιρίδου Φωτεινή, 2013, «Γίνεσθαι μειονότητα': βιοπολιτικές, εμπειρίες, Ανατροπές», στο συλλογικό έργο, *Ζωή, λόγοι, πολιτικές τον καιρό της κρίσης*, Θεσσαλονίκη: Ένεκεν.

Φουκώ Μισέλ, 1982 [1980], *Η ιστορία της σεξουαλικότητας Ι: Η δίψα της γνώσης*, μτφρ. Γκλόρυ Ροζάκη, Αθήνα: Ράππα.

Φουκώ Μισέλ, 2002, *Για την υπεράσπιση της κοινωνίας*, μτφρ. Τιττίκα Δημητρούλια, Αθήνα: Ψυχογιός.

Φουκώ Μισέλ, 2005, *Η μικροφυσική της εξουσίας*, μτφρ. Λίλα Τρουλινού, Αθήνα: Ύψιλον.

Φουκώ Μισέλ, 2007, *Εξουσία, γνώση και ηθική*, μτφρ. Ζήσης Σαρίκας, Αθήνα: Ύψιλον.

Φουκώ Μισέλ, 2008, *Το μάτι της εξουσίας*, μτφρ. Τάσος Μπέτζελος, Αθήνα: Βάνιας.

Φουκώ Μισέλ, 2010, *Οι μη κανονικοί: Παραδόσεις στο κολέγιο της Γαλλίας, 1974-1975*, μτφρ. Σωτήρης Σιαμανδούρας, Αθήνα: Εστία.

Φουκώ Μισέλ, 2011[1987], *Επιτήρηση και τιμωρία: Η γέννηση της φυλακής*, μτφρ. Καίτη Χατζηδήμου & Ιουλιέττα Ράλλη, Αθήνα: Πλέθρον.

Χαλκιά Αλεξάνδρα, 2007[2004], *Το Άδειο Λίκνο της Δημοκρατίας; Σεξ, έκτρωση και εθνικισμός στην Ελλάδα*, μτφρ. Μαρία Καστανάρα, επιμ. Χριστίνα Κωνσταντάκη & Σοφία Φίλερη, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Χαλκιά Αλεξάνδρα, 2011, *Έμφυλες βιαιότητες: Εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Χιωτάκη-Πούλου Ειρήνη, 2008, «Πολιτικός λόγος, “φύλο και “έμφυλη υποκειμενικότητα”», στο Μαριάννα Ψύλλα (επιμ.), *Δημόσιος χώρος και φύλο*, Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.

Χωλ Στιούαρτ, 1988, «Η επανανακάλυψη της “ιδεολογίας”: Η επάνοδος του απωθημένου στις μελέτες για τα Μέσα», στο Μαρία Κομνηνού & Χρήστος Λυριντζής (επιμ.), *Κοινωνία, εξουσία και ΜΜΕ*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Χωλ Στιούαρτ & Γκίμπεν Μπραν, 2003[1992], *Η διαμόρφωση της νεωτερικότητας. Οικονομία, κοινωνία, πολιτική, πολιτισμός*, μτφρ. Θανάσης Τσακίρης & Βίκτωρ Τσακίρης, επιμ. Μιχάλης Σπουρδαλάκης, Αθήνα: Σαββάλας.

Ξενόγλωσση

Acker van Elizabeth, 2003, «Media Representations of Women Politicians in Australia and New Zealand: High Expectations, Hostility or Stardom», *Policy and Society*, 22(1): 116–136.

Albertani Claudio, 2002, «Paint It Black: Black Blocs, Tute Bianche and Zapatistas in the Anti-globalization Movement», *New Political Science*, 24(4):579-595.

Allan Julaine, 2004, «Mother Blaming: A Covert Practice in Therapeutic Intervention», *Australian Social Work*, 57(1): 57-70.

Altheide David, 2002, *Creating Fear. News and the Construction of Crisis*, Νέα Υόρκη: Aldine de Gruyter.

Arendt Hannah, 1958, *The Human Condition*. Σικάγο: University of Chicago Press. (ελλ. έκδοση, 2009, *Η ανθρώπινη κατάσταση*, μτφρ. Στέφανος Ρωζάνης, Αθήνα: Γνώση).

Bari Farzana, 2000, «Situational Analysis of Women in Pakistan-An Overview», Country Briefing Paper, Asian Development Bank, Programs Department (West) and Office of Environment and Social Development, http://adb.org/sites/default/files/pub/2000/women_pakistan.pdf, (15.6.2014).

Bauman Zygmunt, 1999, *In Search of Politics*, Οξφόρδη: Polity Press.

Bayer Kathryn, 2005, «Cosmetic Surgery and Cosmetics: Redefining the Appearance of Age», *Generations*, 29(3): 13-18.

Berberick Stephanie- Nicholl, 2010, «The Objectification of Women in Mass Media: Female Self-Image in Misogynist Culture», *The New York Sociologist*, 5: 1-15, <http://newyorksociologist.org/11/Berberick2011.pdf>, (11.10.2013).

Bhabha Homi-K. (επιμ.), 1990, *Nation and Narration*, Λονδίνο & Νέα Υόρκη: Routledge.

Blommaert Jan & Verschueren Jef, 1998, *Debating Diversity. Analysing the Discourse of Tolerance*, Λονδίνο: Routledge.

Bordo Suzan, 1989, «The Body and the Reproduction of Femininity: A Feminist Appropriation of Foucault», στο Alison M. Jaggar & Suzan Bordo (επιμ.), *Gender/Body/Knowledge: Feminist Reconstructions of Being and Knowing*, Νιου Μπράνσγουικ: Rutgers University Press.

Bordo Suzan, 1993, *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture and the Body*, Μπέρκλεϋ: University of California Press.

Bordo Suzan, 1999, *Twilight Zones: The Hidden Life of Cultural Images from Plato to O.J.*, Μπέρκλεϋ: University of California Press.

Bordo Suzan, 2000, «Braveheart, Babe, and the Contemporary Body», στο Erik Parens (επιμ.), *Enhancing Human Traits: Ethical and Social Implications*, Ουάσινγκτον Π.Κ.: Georgetown University Press.

Braidotti Rosi, 2011, *Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*, Νέα Υόρκη: Columbia University Press, (ελλ. Έκδοση, 2014, *Νομαδικά υποκείμενα. Ενσωματότητα και έμφυλη διαφορά στη σύγχρονη φεμινιστική θεωρία*, μτφρ. Αγγελική Σηφάκη & Ουρανία Τσιάκαλου, επιμ. Αγγελική Σηφάκη, Αθήνα: Νήσος.

Bullock Katherine, 2007[2002], *Rethinking Muslim Women and the Veil: Challenging Historical & Modern Stereotypes*, Χέρντον ΗΠΑ: The International Institute of Islamic Thought, <http://www.iiituk.com/docs/pdf/preamble-veiling-v3.pdf>, (25/10/2014).

Butler Judith, 1997, *The Psychic Life of Power. Theories in Subjection*, Καλιφόρνια: Stanford University Press.

- Butler Judith, 2004, *Undoing Gender*, Νέα Υόρκη & Λονδίνο: Routledge.
- Deleuze Gilles & Guattari Felix, 1987, *A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia*, Μινεάπολη & Λονδίνο: University of Minnesota Press.
- Caldas-Coulthard Carmen-Rosa, 2010, «Women of a Certain Age-Life Styles, the Female Body and Ageism», στο Janet Holmes & Meredith Marra (επιμ.), *Femininity, Feminism and Gendered Discourse*, Συλλογική και επιμελημένη έκδοση ανακοινώσεων από το 5ο διεθνές συνέδριο International Language and Gender Association Conference (IGALA5), Νιου Καστλ: Cambridge Scholar Publishing, 21-40.
- Campbell Heidi, 2004, *Netting Citizens: Exploring Citizenship in the Internet Age*, Εδιμβούργο: St. Andrew's Press.
- Castells Manuel, 2002, «The Space of Flows», στο Ida Susser (επιμ.), *The Castells Reader on Cities and Social Theory*, Οξφόρδη: Blackwell.
- Castells Manuel, 2010, *The Power of Identity: The Information Age: Economy, Society, and Culture*, Ηνωμένο Βασίλειο: Wiley-Blackwell.
- Clegg Stewart, R., 1990, *Frameworks of Power*, Λονδίνο: Sage Publications.
- Collins-Hill Patricia, 1998, «It's All In the Family: Intersections of Gender, Race, and Nation», *Hypatia*, 13(3): 62-82.
- Connell Robert-William, 2005[1995], *Masculinities*, Καλιφόρνια: University of California Press.
- Conway Maura, 2008, «Media, Fear and the Hyperreal: The Construction of Cyberterrorism as the Ultimate Threat to Critical Infrastructures», Δουβλίνο: Working Papers in International Studies Centre for International Studies, <http://doras.dcu.ie/2142/1/2008-5.pdf> (27.10.2013).
- Cushman Ellen, 2005, «Face, Skins, and the Identity Politics of Rereading Race», *Rhetoric Review*, 24(4): 389-395.
- Davis Kathy, 1995, *Reshaping the Female Body: The Dilemma of Cosmetic Surgery*, Λονδίνο και Νέα Υόρκη: Routledge.

Deaman Diana, 2006, «Media and Gender: Constructing Feminine Identities in a Postmodern Culture», *Journal for the Study of Religions and Ideologies*, 5(14): 89-94.

Del Campo Esther, 2005, «Women and Politics in Latin America: Perspectives and Limits of the Institutional Aspects of Women's Political Representation», *Social Forces*, 83(4): 1697-1725.

Dellinger Kirsten & Williams Christine, 1997, «Makeup at Work: Negotiating Appearance Rules in the Workplace», *Gender & Society*, 11(2): 151-177.

Eagleton Terry, 1991, *Ideology: An Introduction*, Λονδίνο: Verso.

Enarson Elaine & Morrow Betty-Hearn, 1998, *The Gendered Terrain of Disaster: Through Women's Eyes*, Γουέστ Πορτ Κονέκτικατ: Praeger Press.

Essig Laurie, 2010, *American Plastic: Boob Jobs, Credit Cards, and Our Quest for Perfection*, Βοστώνη: Beacon Press Books.

Fairclough Norman, 2010[1995], *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*, Νέα Υόρκη: Routledge.

Fairclough Norman, Mulderrig Jane & Wodak Ruth, 2011, «Critical Discourse Analysis», στο Teun Van Dijk (επιμ.), *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*, Λονδίνο: Sage Publications, 357-378.

Fairclough Norman, 2014[2001], *Language and Power*, Λονδίνο: Longman.

Featherstone Mike & Turner Bryan-S., 1995, «Body & Society: An Introduction», *Body & Society*, 1(1): 1-13,
https://bscw.uni-wuppertal.de/pub/nj_bscw.cgi/d7962425/Tuner_Featherstone_Introduction.pdf (8/10/2010).

Featherstone Mike & Burrows Roger, 1995, *Cyber Space, Cyber Bodies, Cyber Punk: Cultures of Technological Embodiment*, Λονδίνο: Sage Publications.

Featherstone Mike, 2000, *Body Modification*, Λονδίνο: Sage Publications.

Foucault Michel, 1980, *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings 1972-1977*, Colin Gordon (επιμ.), Νέα Υόρκη: Pantheon. (ελλ. έκδοση, 2007, *Εξουσία, γνώση και ηθική*, μτφρ. Ζήσης Σαρίκας, Αθήνα: Ύψιλον).

Giddens Antony, 1999, «Risk and Responsibility», *The Modern Law Review*, 62(1): 1-10.

Göle Nilufer, 2002, «Islam in Public: New Visibilities and New Imaginaries», *Public Culture*, 14(1): 173-190.

Göle Nilufer, 2006, «Europe's Encounter with Islam: What Future?», *Constellations*, 13(2): 248-262.

Haiken Elizabeth, 1997, *Venus Envy: A History of Cosmetic Surgery*, Βαλτιμόρη: Johns Hopkins University Press.

Halkias Alexandra, 1999, «From Social Butterfly to Modern-Day Medea: The Case of Elizabeth Broderick in the Press», *Critical Studies in Mass Communication*, 16(3): 289-307.

Halkias Alexandra, 2008, «Nationalism, Lipstick and Kitchen Knives: Representations of Power and Society in the Case of Vazirani», στο Suzan Shifrin (επιμ.), *Reframing Representations of Women*, Χαμσάιρ, Αγγλία & Βέρμοντ, ΗΠΑ: Ashgate, 225-240.

Hall Stuart, 1979α, «Culture, the Media and the Ideological Effect», στο James Curran, Michael Gurevitch & Woolacott, Jane (επιμ.), *Mass Communication and Society*, Μπέβερλι Χιλς: Sage Publications.

Hall Stuart, 1979β, *Policing the Crisis: Mugging, the State and Law and Order*, Νέα Υόρκη: Macmillan.

Hall Stuart, (επιμ.), 1997, *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, Λονδίνο: Sage Publications.

Hanusch Folker, 2010, *Representing Death in the News: Journalism, Media and Mortality*, Μπεϊσινγκστούουκ: Palgrave Macmillan.

Haraway Donna, 1991, *Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century*, Νέα Υόρκη: Routledge [ελλ. έκδοση, 2014, *Το μανιφέστο των σάϊμποργκ. Επιστήμες, τεχνολογία και σοσιαλιστικός φεμινισμός στα τέλη του 20ου αιώνα*, μτφρ. Γιάννης Πεδιώτης, επιμ. Ευγενία Κουντούρη-Τσιάμη & Γιάννης Πεδιώτης, Αθήνα: Τοποβόρος].

Hariman Robert, 1995, *Political Style. The Artistry of Power*, Σικάγο: The University of Chicago Press.

Heyes Cressida, 2007, «Cosmetic Surgery and the Televisual Makeover. A Foucauldian Feminist Reading», *Feminist Media Studies*, 7(1): 17-32.

Heyes Cressida, 2009, «All Cosmetic Surgery is ‘Ethnic’: Asian Eyelids, Feminist Indignation, and the Politics of Whiteness» στο Cressida Heyes & Meredith Jones (επιμ.), *Cosmetic Surgery: A Feminist Primer*, Ηνωμένο Βασίλειο: Ashgate, 191-208.

Howarth David-R., Norval Aletta-J. & Stavrakakis Yannis, (επιμ.), 2000, *Discourse Theory and Political Analysis: Identities, Hegemonies and Social Change*, Μάντσεστερ: Manchester University Press.

Kaplan Caren, Alarcon Norma & Moallem Mino, (επιμ.), 1999, *Between Woman and Nation: Nationalisms, Transnational Feminisms, and the State*, Ντάρχαμ και Λονδίνο: Duke University Press.

Koskela Hille, 2003, «‘Cam-Era’ the Contemporary Urban Panopticon», *Surveillance & Society*, 1(3): 292-313, <http://www.surveillance-and-society.org> (15/10/2010).

Kübler-Ross Elisabeth, 2014[1969], *On Death and Dying*, Νέα Υόρκη: Scribner.

Kuipers Giseline, Chow Yiu, Fai & Van der Laan Elise, 2014, «Vogue and the Possibility of Cosmopolitics: Race, Health and Cosmopolitan Engagement in the Global Beauty Industry», *Ethnic and Racial Studies*, 37(12): 2158-2175.

Kulcsár Zsófia, 2011, «A Critique of Post-feminism», *Americana: E-Journal of American Studies in Hungary*, VII(2), <http://americanajournal.hu/vol7no2/kulcsar> (7/2/2014).

Laclau Ernesto, (2007), *Emancipations*, Λονδίνο & Νέα Υόρκη: Verso.

Laclau Ernesto & Mouffe Chantal, 2014[2001], *Hegemony and Socialist Strategy: Towards A Radical Democratic Politics*, Λονδίνο: Verso Books.

Lester Roushanzamir Elli, 2004, «Chimera Veil of “Iranian Woman” and Processes of U.S. Textual Commodification: How U.S. Print Media Represent Iran», *Journal of Communication Inquiry*, 28(1): 9-28.

Lombroso Cesare, 1911, *Crime, its Causes and Remedies*, Λονδίνο: Little Brown, <https://archive.org/stream/crimeitscausesre00lombiala#page/n9/mode/2up> (7.3.2015).

Lowe Miriam-R., 2007, *Research into the Representation of Gender and Body Image in the Press*, διδακτορική διατριβή, Λιντς: The University of Leeds, Institute of Communications Studies.

Marandi Seyed-Mohammad, 2009, «Western Media Representations, Iran and Orientalist Stereotypes», Conflicts Forum: Beirut-London-Washington, University of Tehran, <http://conflictsforum.org/briefings/western-media-representations.pdf> (25/05/2014).

Martín-Muñoz Gema, 2002, «Islam's Women Under Western Eyes», http://www.opendemocracy.net/faith-europe_islam/article_498.jsp (8.3/2014).

McClintock Anne, Mufti Aamir & Shohat, Ella (επιμ.), 1997, *Dangerous Liaisons: Gender, Nations, and Postcolonial Perspectives*, Μινεσότα: University of Minnesota Press.

Moghissi Haideh (επιμ.), 2005, *Women and Islam: Images and Realities. Critical Concepts in Sociology*, Νέα Υόρκη: Routledge.

Moghissi Haideh, 2007, *Muslim Diaspora: Gender, Culture and Identity*, Νέα Υόρκη: Routledge.

Morgan Kathryn-Pauly, (1991), «Women and the Knife: Cosmetic Surgery and the Colonization of Women's Bodies», *Hypatia*, 6(3): 25-53.

Muir Kathie, 2005, «Media Darlings and Falling Stars: Celebrity and the Reporting of Political Leaders», *Westminster Papers in Communication and Culture*, 2(2): 54-71, http://www.westminster.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0011/20162/005Muir.pdf (10.6.2014).

- Navarro Laura, 2010, «Islamophobia and Sexism: Muslim Women in the Western Mass Media», *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, 8(2): 95-114, <http://scholarworks.umb.edu/humanarchitecture/vol8/iss2/10> (15.11.2013).
- Pacholok Shelley, 2013, *Into the Fire: Disaster and the Remaking of Gender*, Καναδάς: University of Toronto Press.
- Pain Rachel & Smith Susan-J., 2008, «Fear, Critical Geopolitics and Everyday Life», στο Rachel Pain & Susan-J Smith (επιμ.), *Fear: Critical Geopolitics and Everyday Life*. Όλντερσοτ Χαμσάιρ: Ashgate, 1-24.
- Parker Andrew, Russo Mary, Sommer Doris & Yaeger Patricia, 1992, *Nationalisms and Sexualities*, Νέα Υόρκη: Routledge.
- Paz Octavio, 1961, *The Labyrinth of Solitude: Life and Thought in Mexico*. Νέα Υόρκη: Grove Press.
- Philips Louise & Jorgensen Marianne, 2002, *Discourse Analysis as Theory and Method*, Λονδίνο: Sage.
- Rafter Nicole, 2003, «Rethinking Criminological Tradition: Cesare Lombroso and the Origins of Criminology», Ντένβερ: Ανακοίνωση για την ετήσια συνάντηση του ASC, http://www.erces.com/journal/articles/archives/v01/v01_04.htm (13.4.2015).
- Richards Rebecca-Sue, 2011, *The Council of Women World Leaders, Iron Ladies, and Daughters of Destiny: A Transnational Study of Women's Rhetorical Performances of Power*, διδακτορική διατριβή, Αριζόνα: The University of Arizona, Faculty of the Department of English.
- Said Edward, 1977, *Orientalism*, Λονδίνο: Penguin.
- Shaheen Jack, 2009, *Reel Bad Arabs: How Hollywood Vilifies a People*, Μασαχουσέτη: Olive Brunch Press.
- Shahira Fahmy, 2004, «Picturing Afghan Women. A Content Analysis of AP Wire Photographs During the Taliban Regime and After the Fall of the Taliban Regime», *Gazette: The International Journal for Communication Studies*, 66(2): 91–112.

Shilling Chris, 1993, *The Body and Social Theory. Theory, Culture & Society*, Λονδίνο: Sage Publications.

Song Julie, 2003, «Saving Face: Asian American Women and the Politics of Cosmetic Surgery», Καλιφόρνια: University of California, Irvine, http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/1/0/7/4/7/pages107479/p107479-1.php (23.2.2012).

Street John, 2004, «Celebrity Politicians: Popular Culture and Political Representation», *BJPIR*, (6): 435–452.

Stubbs Michael, 1983, *Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language*, Σικάγο: The University of Chicago Press.

Synnott Antony, 1989, «Truth and Goodness, Mirrors and Masks. Part II: A Sociology of Beauty and the Face», *The British Journal of Sociology*, 40(4): 55-76.

Tait Sue, 2007, «Television and the Domestication of Cosmetic Surgery», *Feminist Media Studies*, 7(2): 119-135.

Talat Azhar, 2009, *Patriarchy, Militarization, and the Gender Gap in Education: The Case of Pakistan*, διδακτορική διατριβή, Πενσυλβάνια: The Pennsylvania State University.

Taussig Michael, 2012, *Beauty and the Beast*, Σικάγο και Λονδίνο: The University of Chicago Press.

Turner Graeme, 2006, «The Mass Production of Celebrity ‘Celetoids’, Reality TV and the ‘Demotic Turn’», *International Journal of Cultural Studies*, 9(2): 153-165.

Van Dijk Teum, 1993, «Principles of Critical Discourse Analysis», *Discourse Society*, 4(2): 249-283.

Van Dijk Teum, 1997, *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*, Λονδίνο: Sage Publications.

Van Dijk Teum, (2001), «Critical Discourse Analysis», στο Deborah Schiffrin, Deborah Tannen & Heidi E.-Hamilton (επιμ.), *The Handbook of Discourse Analysis*, Οξφόρδη και Μασαχουσέτη: Blackwell Publishers Ltd, 352-371.

Van Dijk Teun, 2008, *Discourse and Power*, Χάουντμιλς: Palgrave-MacMillan.

Van Zoonen Elizabeth, 2006, «The Personal, the Political and the Popular. A Woman's Guide to Celebrity Politics», *European Journal of Cultural Studies*, 9(3): 287-301.

Walls Lori, 2007, «The Social Construction of Motherhood: Implications and Interventions», Έντμοντον Αλμπέρτα: Final Project Letter of Intent, Campus Alberta Applied Psychology.

Yuval-Davis Nira, 1997, *Gender and Nation*, Λονδίνο: Sage Publications.

9.2 Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις δημοσιευμάτων

9.2.1 Ameneh Bahrami

1. Ανυπόγραφο, «Γυναικείο μεγαλείο ενάντια στη Σαρία», *Το Έθνος*, 31/07/2011, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=63262984>
2. Μάρω Βακαλοπούλου, «Έδωσε άφεση αμαρτιών», *Τα Νέα*, 01/08/2011, <http://www.tanea.gr/news/world/article/4646420/?iid=2>
3. Hegarty Stephanie, «Iran acid attack: Ameneh Bahrami's quest for justice», *BBC*, (02/06/2011), <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13578731>
4. Karimi Nasser, «Ameneh Bahrami, Iranian Woman Blinded By Acid, Pardons Her Attacker», *Huffington Post*, 31/07/11, http://www.huffingtonpost.com/2011/07/31/ameneh-bahrami-iranian-woman-blinded-acid-pardons_n_914333.html
5. Dehghan Kamali Saeed, «Iranian woman blinded by acid attack pardons assailant as he faces same fate», *The Guardian*, 31/07/2011, <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jul/31/iran-acid-woman-pardons-attacker>
6. Moaveni Azadeh, «An Eye for an Eye: Iran's Blinding Justice System», *Time*, 15/05/2011, <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2071529,00.html>
7. Bozorgmehr Shirzad, «Victim: Revenge in Iran acid attack is 'not worth it'», *CNN*, 01/08/2011, <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/meast/07/31/iran.acid.pardon/index.html>
8. Ανυπόγραφο, «An Eye for an Eye», *Aljazeera*, 01/08/2011, <http://www.aljazeera.com/programmes/witness/2010/03/20103264629123595.html>

9. Ανυπόγραφο, «Iranian acid attack victim pardons culprit», *Aljazeera*, 31/07/2011, <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/07/2011731135521849999.html>
10. Ανυπόγραφο, «Iran postpones acid blinding punishment», *Aljazeera*, 14/05/2011, <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/201151484341703853.html>
11. Ανυπόγραφο, «Iran court: Man to lose eye and ear», *Aljazeera*, 29/1/2011, <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/12/2010122910444410169.html>
12. Erdbrink Thomas, «Iranian woman blinded by spurned suitor persuades court to punish him similarly», *Washington Post*, 14/12/2008, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2008/12/13/AR2008121302147.html>
13. Ανυπόγραφο, «Poll: Would Iran be right to blind criminal with acid in ‘eye for an eye’ justice?», *The Journal*, 14/05/2011, <http://www.thejournal.ie/poll-would-iran-be-right-to-blind-criminal-with-acid-in-eye-for-an-eye-justice-136536-May2011/>
14. Ανυπόγραφο, «Blinding of Iranian criminal with acid ‘postponed’», *The Journal*, 14/05/2011, <http://www.thejournal.ie/blinding-of-iranian-criminal-with-acid-postponed-136460-May2011/>
15. Ανυπόγραφο, «Iranian criminal will be blinded with acid in ‘eye for an eye’ justice», *The Journal*, 13/05/2011, <http://www.thejournal.ie/iranian-criminal-will-be-blinded-with-acid-in-eye-for-an-eye-justice-136409-May2011/>

9.2.2 Fakhra Yunus

1. Ανυπόγραφο, «Fakhra Yunus», *Telegraph*, 16/04/2012, <http://www.telegraph.co.uk/news/obituaries/9207608/Fakhra-Younus.html>
2. Nelson C Sara, «Fakhra Yunus, Former Pakistani Dancing Girl Commits Suicide 12 Years After Acid Attack», *Huffington post*, 29/03/2012, http://www.huffingtonpost.co.uk/2012/03/29/fakhra-younus-former-pakistani-dancing-girl-commits-suicide-12-years-after-acid-attack_n_1387394.html
3. Abbot Sebastian, «Fakhra Yunus Dead: Pakistani Acid Victim Commits Suicide», *Huffington post*, 28/03/12, http://www.huffingtonpost.com/2012/03/28/fakhra-younus-dead-pakistan-acid_n_1384612.html
4. Parsons Chris, «Acid victim Fakhra Yunus' suicide shames all Pakistan», *Daily Telegraph*, 30/03/2012, <http://www.dailytelegraph.com.au/archive/world-old/acid-victim-fakhra-younus-suicide-shames-all-pakistan/story-e6frev00-1226314038233>
5. Didymus JohnThomas, «Pakistani Fakhra Yunus commits suicide 12 yrs after acid attack», *Digital Journal*, 28/03/2012, <http://digitaljournal.com/article/322006>
6. MacDonald Myra, «The woman who died twice; Pakistan and acid attacks», *Reuters*, 26/03/2012, <http://blogs.reuters.com/pakistan/2012/03/26/the-woman-who-died-twice-pakistan-and-acid-attacks/>
7. Desk Web, Saifuddin Yousuf, «Decade after being scarred by acid, Fakhra Yunus jumps to her death», *The Express Tribune*, 25/03/2012, <http://tribune.com.pk/story/354573/decade-after-being-scarred-by-acid-fakhra-yunus-jumps-to-her-death/>
8. Abbot Sebastian, «Prominent Pakistani acid victim commits suicide», *Washington Times*, 28/03/2012, <http://www.washingtontimes.com/news/2012/mar/28/prominent-pakistani-acid-victim-commits-suicide/>>
9. Ανυπόγραφο, «Acid attack victim Fakhra Yunus’s body reaches Karachi», *The Nation*, 25/03/2012, <http://www.nation.com.pk/pakistan-news-newspaper-daily->

english-online/karachi/25-Mar-2012/acid-attack-victim-fakhra-younus-s-body-reaches-karachi

10. Conley Mikaela, (28/03/2012), «Acid Attack Victim Fakhra Yunus Commits Suicide», *abc news*, <<http://abcnews.go.com/Health/victim-acid-attack-commits-suicide/story?id=16011971#.UH0Me2cyj1U>>.
11. Parsons Chris, «Former Pakistani dancing girl commits suicide 12 years after horrific acid attack which left her looking 'not human'», *Daily Mail*, 28/03/2012, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2121536/Former-Pakistani-dancing-girl-commits-suicide-12-years-horrific-acid-attack-left-looking-human.html>
12. Ανυπόγραφο, «Fakhra Yunus: a struggle lost?», *Pakistan Today*, 28/03/2012, <http://www.pakistantoday.com.pk/2012/03/28/city/karachi/fakhra-younus-a-struggle-lost/>
13. Flock Elizabeth, «Pakistan acid victim Fakhra Yunus commits suicide», *Washington Post*, 26/03/2012, http://www.washingtonpost.com/blogs/blogpost/post/pakistan-acid-victim-fakhra-younus-commits-suicide/2012/03/26/gIQAwtGcS_blog.html
14. Ανυπόγραφο, «Τώρα κοιτούν κατά πρόσωπο την ενδοοικογενειακή βία», *Τα Νέα*, 11/4/2012, <http://www.tanea.gr/news/world/article/4710658/?iid=2>
15. Sahoutara Naeem, «Immediate notice to be issued in Fakhra Yunus case», *The Express Tribune*, 7/12/2012, <http://tribune.com.pk/story/476254/immediate-notice-to-be-issued-in-fakhra-younus-case/>
16. Ijaz Saroop, «Burning face», *The Express Tribune*, 01/04/2012, <http://tribune.com.pk/story/357899/burning-face/>
17. Baig Arshad, «Case details: 'Fakhra's case cannot be reopened», *The Express Tribune*, 26/03/2012, <http://tribune.com.pk/story/355100/case-details-fakhras-case-cannot-be-reopened/>
18. Aslam Irfan, Naveed Shayan, «Tragedy: Acid victim ends 12-year struggle», *The Express Tribune*, 25/03/2012, <http://tribune.com.pk/story/354745/tragedy-acid-victim-ends-12-year-struggle/>
19. Butt Ahsan, «Our feudal lord», *Asian Correspondent*, 25/03/2012, <http://asiancorrespondent.com/78857/our-feudal-lord-2/>

9.2.3 Katie Piper

1. Murfitt Nicky, «I was savagely disfigured by my deranged boyfriend: Acid attack victim bravely shows her face», *Daily Mail*, 19/10/2009, <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-1221077/Katie-Piper-Acid-attack-victim-bravely-shows-face-disfigured-boyfriend-Daniel-Lynch.html>
2. Burke Myles, «Acid attack model talks about recovery», *Telegraph*, 20/10/2009, <http://www.telegraph.co.uk/health/healthnews/6384367/Acid-attackmodel-talks-about-recovery.html#>
3. Braidwood Joe, «Model's struggle after brutal acid attack», *Sky News*, 20/10/2009, <http://news.sky.com/story/732618/models-struggle-after-brutal-acid-attack>
4. Ανυπόγραφο, «Labour to give people right to request CCTV cameras», *bbc*, 28/04/2010, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/election_2010/8648357.stm
5. Cochrane Kira, «Katie Piper: I asked Mum to kill me», *The Guardian*, 2/6/2012, <http://www.guardian.co.uk/lifeandstyle/2012/jun/02/katie-piper-acid-attack-book>
6. Adam Jacques, «Credo: Katie Piper 'Fake it till you make it'», *Independent*, 30/09/2012, <http://www.independent.co.uk/news/people/profiles/credo-katie-piper-8181572.html>
7. Bell Matthew, «Katie: My Beautiful Friends», *Independent*, 27/03/2011, <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/tv/reviews/katie-my-beautiful->

- [friends-channel-4-tuesday-br-women-in-love-bbc4-friday-br-midsomer-murders-itv1-wednesday-2254054.html?origin=internalSearch](http://www.bbc.co.uk/news/entertainment-arts-12254054)
8. Sutcliffe Tom, «Last night's tv: Katie: My Beautiful Friends, Channel 4; Bible's Buried Secrets, BBC2», *Independent*, 23/3/2011, <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/tv/reviews/last-nights-tv-katie-my-beautiful-friends-channel-4-bibles-buried-secrets-bbc2-2249993.html?origin=internalSearch>
 9. Sturken Justin, Gerdau Richard & Hornig Jessica, «Model Burned in Vicious Sulfuric Acid Attack», *abc news*, 5/01/2010, <http://abcnews.go.com/2020/KatiePiper/british-model-katie-piper-burned-sulfuric-acid-attack/story?id=9475770>
 10. Sturken Justin, Gerdau Richard & Hornig Jessica, «Secret Drives Man to Plot Sulfuric Acid Attack», *abc news*, 7/01/2010, <http://abcnews.go.com/2020/KatiePiper/secret-drives-katie-piper-boyfriend-sulfuric-acid-attack/story?id=9490538>
 11. Ανυπόγραφο, «Acid attack model Katie Piper gets sight back», *Bbc*, 7/02/2012, <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-sussex-16918223>
 12. Waterlow Lucy, «I asked mum to kill me: Acid attack survivor Katie Piper reveals how mother pulled her back from the brink», *Daily Mail*, 11/06/2012, <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2156415/Katie-Piper-Acid-attack-survivor-reveals-asked-mum-kill-her.html>
 13. Ruby Jennifer, «Pretty in pink! Katie Piper and Katherine Jenkins swap girly glamour for sports gear as they run half marathon», *Daily Mail*, 7/10/2012, <http://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2214194/Katie-Piper-Katherine-Jenkins-swap-girly-glamour-sports-gear-run-half-marathon.html>
 14. Fitzmaurice Sarah, «What an inspiration: Katie Piper shows just how far she has come as she wows in chocolate one-shoulder dress at TV Choice Awards», *Daily Mail*, 14/09/2011, <http://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2037121/Katie-Piper-Acid-attack-victim-shows-far-shes-come-TV-Choice-Awards-2011.html>
 15. Brady Tara, «Brave acid attack survivor Katie Piper has eye-sight restored after stem-cell surgery», *Daily Mail*, 6/02/2012, <http://www.dailymail.co.uk/health/article-2096767/Katie-Piper-Acid-attack-survivor-eye-sight-restored-stem-cell-surgery.html>
 16. Lawrence Julia & Piper Katie, «I've learned to love my face again», *Daily Mail*, <17/11/2011, <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2062421/Katie-Piper-Ive-learned-love-face-again.html>
 17. Reilly Jill, «Katie Piper's surgeon and his mission to save the acid attack victims who have been 'burned alive'», *Daily Mail*, 15/01/2013, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2262653/Female-survivors-acid-attacks-reveal-horrific-tales-torture-families.html>
 18. Ανυπόγραφο, «Acid victim Katie Piper opens burns unit at Northern General Hospital, Sheffield», *bbc*, 22/11/2011, <http://www.bbc.co.uk/news/uk-england-south-yorkshire-15833843>
 19. Coulthard Charissa, «Acid attack victim Katie Piper: 'Society must change'», *bbc*, 21/03/2011, <http://www.bbc.co.uk/newsbeat/12790631>
 20. Bull Sarah, «'It's amazing to feel like a model again!' Acid attack victim Katie Piper poses for glamorous magazine shoot», *Daily Mail*, 16/11/2010, <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-1330043/Acid-attack-victim-Katie-Piper-poses-glamorous-magazine-shoot.html>

9.2.4 Dilma Rousseff

1. Ανυπόγραφο, «Presidential contender undergoes makeover», *NBC News*, 13/01/2009, <http://www.nbcnews.com/id/28646493/#.USs4nTfeWVx>

2. Ανυπόγραφο, «Profile: Dilma Rousseff», *Aljazeera*, 25/10/2010, <http://www.aljazeera.com/news/americas/2010/10/2010102144158953403.html>
3. Yapp Robin, «Dilma Rousseff profile: former guerrilla primed to become Brazil's first female president», *Telegraph*, 31/10/2010, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/southamerica/brazil/8100015/Dilma-Rousseff-profile-former-guerrilla-primed-to-become-Brazils-first-female-president.html>
4. Homa Khaleeli, «Dilma Rousseff», *The Guardian*, 11/3/2008, <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:YnetCynu5MgJ:www.guardian.co.uk/world/2011/mar/08/dilma-rousseff-100-women+&cd=27&hl=el&ct=clnk&gl=gr&client=firefox-a>
5. Prada Paulo, «Ex-Guerrilla on Cusp of Power in Brazil», *Wall Street Journal*, 30/9/2010, <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704791004575520171395595534.html>
6. Phillips Tom, «Dilma Rousseff set to be Brazil's first female president», *The Guardian*, 31/10/2010, <http://www.guardian.co.uk/world/2010/oct/31/dilma-rousseff-brazil-female-president>
7. Phillips Tom, «Will the G20 summit put women at the top of the agenda?», *The Guardian*, 12/11/2010, <http://www.guardian.co.uk/politics/2010/nov/12/g20-summit-women-dilma-rousseff>
8. Yapp Robin, «Dilma Rousseff: profile of the woman who will lead Brazil in security challenges», *Telegraph*, 26/05/2010, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/southamerica/brazil/8161093/Dilma-Rousseff-profile-of-the-woman-who-will-lead-Brazil-in-security-challenges.html>
9. Costa Ana Clara, «Dilma Rousseff Gets An Extreme Makeover (photos)», *Huffington post*, 29/2/2010, [http://www.huffingtonpost.com/ana-clara-costa/dilma-rousseff-style-photos_b_802187.html#s214263&title=April 2004](http://www.huffingtonpost.com/ana-clara-costa/dilma-rousseff-style-photos_b_802187.html#s214263&title=April%202004)
10. Phillips Tom, «Dilma Rousseff wins Brazil's presidential election», *The Guardian*, 1/05/2010, www.guardian.co.uk/world/2010/nov/01/dilma-rousseff-wins-brazil-president
11. O'Shaughnessy Hugh, «Former guerrilla Dilma Rousseff set to be the world's most powerful woman», *Independent*, 26/09/2010, <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/former-guerrilla-dilma-rousseff-set-to-be-the-worlds-most-powerful-woman-2089916.html>

9.2.5 Cristina Fernandez de Kirchner

1. Watson Lisa, «'We will not be bullied by you, Old Plastic Face', says a sixth generation Falkland Islander», *Daily Mail*, 22/02 2010, <http://www.dailymail.co.uk/debate/article-1252595/We-bullied-Old-Plastic-Face-says-sixth-generation-Falkland-Islander.html>
2. Goni Uki, «Cristina Kirchner: she's not just another Evita», *The Observer*, 5/02/2012, <http://www.guardian.co.uk/theobserver/2012/feb/05/observer-profile-cristina-kirchner-argentina>
3. Sturcke James, «The art of the possible», *The Guardian*, 29/10/2007, <http://www.guardian.co.uk/world/2007/oct/29/argentina.jamessturcke>
4. Cannon Ellie, «A false alarm for President Cristina Fernandez de Kirchner who had surgery for suspected thyroid cancer», *Daily Mail*, 14/01/2012,

- <http://www.dailymail.co.uk/health/article-2086662/Cristina-Fernandez-Kirchner-False-thyroid-cancer-alarm-Argentinas-President.html>
5. Miranda Beatriz, «Recuento de Bótox», *El mundo*, 25/10/2011, <http://www.elmundo.es/blogs/elmundo/sinnoticiasdedior/2011/10/25/recuento-de-botox.html>
 6. Osborne David, «Cristina Fernandez de Kirchner: The iron lady of the Malvinas», *Independent*, 11/02/2012, <http://www.independent.co.uk/news/people/profiles/cristina-fernandez-de-kirchner-the-iron-lady-of-the-malvinas-6715348.html>
 7. Burke Hilary, «Argentine front-runner's showy look draws comment», *Reuters*, 21/10/2007, <http://www.reuters.com/article/2007/10/21/argentina-election-cristina-idUSN2033124520071021>
 8. William Langley, «The Botox Evita seeks a new lift», *Telegraph*, 20/02/2010, <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/southamerica/argentina/7280424/The-Botox-Evita-seeks-a-new-lift.html>
 9. Ανυπόγραφο, «A Cristina Kirchner, la 'reina argentina del botox', se le acaba el crédito», *Periodista Digital*, 6/5/2012, <http://www.periodistadigital.com/inmigrantes/gobiernos/2012/11/06/a-cristina-kirchner-la-reina-argentina-del-botox-se-le-acaba-el-credito.shtml>
 10. Ανυπόγραφο, «Cancer o botox?», *cnn*, 9/1/2012, <http://ireport.cnn.com/docs/DOC-728372>
 11. Ανυπόγραφο, «In The Footsteps Of "Evita"», *cbs News*, 11/02/2009, http://www.cbsnews.com/2100-207_162-3426522.html
 12. Goni Uki, «A Mixed Message in Argentina's Vote», *Time*, 29/10/2007, <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1677374,00.html>
 13. Lynch David, «Argentina's political power couple echo Clintons», *abc News*, χωρίς ημερομηνία, <http://abcnews.go.com/Business/story?id=3773789&page=1>
 14. Carroll Rory & Goni Uki, «First Lady of Argentina ready to be the new Evita», *The Guardian*, 28/10/2007, <http://www.guardian.co.uk/world/2007/oct/28/argentina.rorycarroll>
 15. Ανυπόγραφο, «Mediated Women: Female Representation in the Argentine Media», *Argentina Independent*, 3/5/2012, <http://www.argentinaindependent.com/tag/machismo/>

9.2.6 Louise Mensch

1. Aitkenhead Decca, «We're not all ogres», *The Guardian*, 30/09/2011, <http://www.guardian.co.uk/politics/2011/sep/30/louise-mensch-phone-hacking-politics>
2. Hardy Leah, «Rise of the 'has she or hasn't she?' facelift: Farewell to Botox? Why more (and ever younger) women are opting to go back under the knife», *Daily Mail*, 10/03/2012, <http://www.dailymail.co.uk/health/article-2112962/Farewell-Botox-Why-younger-women-opting-knife.html>
3. Ανυπόγραφο, «Mensch admits she likes to 'dress up' for her husband», *The Week*, 7/6/2011, <http://www.theweek.co.uk/politics/phone-hacking/42155/mensch-admits-she-likes-dress-her-husband>
4. Ανυπόγραφο, «Has Louise had a facelift? 'Cameron cutie' appears stumped as she refuses to answer question over surgery», *Daily Mail*, 2/10/2011, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2044248/Has-Louise-Mensch-facelift-Tory-MP-Cameron-cutie-refuses-answer.html>

5. Bryony Gordon, «Is everyone giving their face a little lift?», *Telegraph*, 5/10/2011, <http://www.telegraph.co.uk/health/8806577/Is-everyone-giving-their-face-a-little-lift.html>
6. Kirsty Walker, «Don't judge us on looks, says MP Louise: Tory condemns 'trivialisation' of women politicians in magazine interview», *Daily Mail*, 3/1/2012, <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2081487/Tory-MP-Louise-Mensch-condemns-trivialisation-women-politicians.html>
7. Bennett Catherine, «Don't put your children on the stage, Mrs Mensch», *The Guardian*, 27/11/2011, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/nov/27/catherine-bennett-louise-mensch-superwoman>
8. Atkinson-Small Janice, «Louise Mensch is a self-seeking publicist, but we need more like her in politics», *Daily Mail*, 6/08/2012, <http://www.dailymail.co.uk/debate/article-2184421/Louise-Mensch-self-seeking-publicist-need-like-politics.html>
9. Appleyard Diana, « Does anyone need a facelift before 40? As surgeons reveal a worrying rise in 30-somethings demanding nip-and-tucks to ward off ageing we look at the results», *Daily Mail*, 9/4/2012, <http://www.dailymail.co.uk/femail/article-2126970/Does-need-facelift-40-As-surgeons-reveal-worrying-rise-30-somethings-demanding-nip-tucks-ward-ageing-look-results.html>
10. Bryony Gordon, «Hot tips from the feminist fluffy bunny Louise Mensch leave me cold», *Telegraph*, 14/02/2013, <http://www.telegraph.co.uk/women/womens-life/9870675/Hot-tips-from-the-feminist-fluffy-bunny-Louise-Mensch-leave-me-cold.html>
11. Martinson Jane, «Louise Mensch: a politician with media savvy», *The Guardian*, 4/1/2012, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/jan/04/louise-mensch-gq>
12. Ανυπόγραφο, « Ex-Tory MP Louise Mensch admits facelift», *bbc*, 25/04/2013, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-22291325>

9.2.7 Zapatistas

1. Navarro Luis Hernández, «Zapatistas can still change the rules of Mexico's politics»: *The Guardian*, 31/12/2012, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/dec/31/zapatistas-mexico-politics-protest?INTCMP=SRCH>
2. Franklin Jonathan, «Chile's Commander Camila, the student who can shut down a city», *The Guardian*, 24/08/2011, <http://www.guardian.co.uk/world/2011/aug/24/chile-student-leader-camila-vallejo?INTCMP=SRCH>
3. Tuckman Jo, «Man in the mask returns to change world with new coalition and his own sexy novel», *The Guardian*, 12/05/2007, <http://www.guardian.co.uk/world/2007/may/12/mexico>
4. Grillo Ioan, «Return of the Zapatistas: Are Mexico's Rebels Still Relevant?», *The Time*, 08/01/2013, <http://world.time.com/2013/01/08/return-of-the-zapatistas-are-mexicos-rebels-still-relevant/>
5. Morfin Akre, «Luz y Sombra», *cnn*, 11/02/2013, <http://ireport.cnn.com/docs/DOC-925081>

6. Davison Phil, «Comandante Ramona», *Independent*, 09/01/2006, <http://www.independent.co.uk/news/obituaries/comandante-ramona-522254.html>
7. Ανυπόγραφο, «Ramona, a Zapatista Guerrilla Leader, Is Dead», *The New York Times*, 10/01/2006, http://www.nytimes.com/2006/01/10/obituaries/10ramona.html?_r=0
8. Ανυπόγραφο, «Zapatista leader Ramona dies», *Aljazeera*, 07/01/2006, <http://www.aljazeera.com/archive/2006/01/2008410133011540145.html>
9. Walker Andrew, «Lottery winner's mixed fortunes», *bbc*, 02/02/2006, http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:qaKMMGLwPwYJ:news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/magazine/4670118.stm+&cd=32&hl=el&ct=clnk&gl=gr&client=firefox-a
10. Malinarich Nathalie, «Profile: The Zapatistas' mysterious leader», *bbc*, 11/03/2001, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1214676.stm>
11. Zehbrauskas Adriana, «The Zapatista's Return: A Masked Marxist on the Stump», *The New York Times*, 01/06/2006, http://www.nytimes.com/2006/01/06/international/americas/06mexico.html?_r=2&sq=zapatistas%20marcos&st=cse&scp=4&pagewanted=all&
12. McKinley James, «At a 60's Style Be-In, Guns Yield to Words, Lots of Words», *The New York Times*, 31/08/2005, http://www.nytimes.com/2005/08/31/international/americas/31mexico_.html?ref=zapatistanationalliberationarmy
13. Arsenault Chris, «Zapatistas: The war with no breath?», *Aljazeera*, 1/01/2011, <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2011/01/20111183946608868.html>
14. Ανυπόγραφο, «Zapatistas break silence to slam Mexico elite», *Aljazeera*, 15/02/2013, <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/01/201313014344451496.html>
15. Ανυπόγραφο, «Ζαπατίστας: Αυτός είναι ο ήχος του κόσμου σας που καταρρέει», *Alfavita*, 24/12/2012, <http://www.alfavita.gr/arthra/%CE%B6%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%AF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%82-%CE%B1%CF%85%CF%84%CF%8C%CF%82-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%BF-%CE%AE%CF%87%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%85-%CF%83%CE%B1%CF%82-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CE%AD%CE%B5%CE%B9>
16. Ανυπόγραφο, «Οι Ζαπατίστας επιστρέφουν για ένα κίνημα ανατροπής», *tvxs*, 16/02/2013,

<http://tvxs.gr/news/%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%82/%CE%BF%CE%B9-%CE%B6%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%84%CE%AF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%81%CE%AD%CF%86%CE%BF%CF%85%CE%BD-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%BA%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF>

17. Πάντζου Χριστίνα, «Ο Μάρκος χωρίς την κουκούλα του», *Ελευθεροτυπία*, 03/04/2010, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=148206>

18. Ανυπόγραφο, «Ζαπατίστας για πάντα», *Ελευθεροτυπία*, 13/01/2013, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=335633>

19. Ανυπόγραφο, «Οι Ζαπατίστας εγκαινίασαν την «Άλλη Καμπάνια» «Θα νικήσουμε όταν χάσουμε το φόβο», *Η Εποχή*, 15/01/2006, http://epohi.gr/1512006_movements_athanassiou_tsiapas.html

20. Sewell Anne, «Zapatista Army of National Liberation mark turning of December 21», *Digital Journal*, 22/12/2012, <http://digitaljournal.com/article/339606>

21. Citlali Rovirosa-Madrazo, «The Maya are alive – and have made some wise recent predictions», *The Guardian*, 21/12/2012, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/dec/21/maya-zapatistas-predictions>

22. Ανυπόγραφο, «Ζαπατίστας: Για να ακουστούν, διαδηλώνουν σιωπηλά», *left*, 27/12/2012, <http://left.gr/news/zapatistas-gia-na-akoystoyn-diadilonoun-siopila>

23. Ανυπόγραφο, « Η εξέγερση στην επαρχία Τσιάπας», *zougla*, 01/10/2011, <http://www.zougla.gr/page.ashx?pid=80&aid=390552&cid=122>

24. Βασιλοπούλου Κορίνα, «Το χάος θα έρθει από τους κάτω», *Η Εφημερίδα των Συντακτών*, 23/01/2013, <http://www.efsyn.gr/?p=17610>

25. Ανυπόγραφο, «Πίσω από τις κουκούλες είμαστε εσείς!», *Το Έθνος*, 19/10/2008, <http://www.ethnos.gr/ethnosport/article.asp?catid=8140&subid=2&pubid=1432427>

26. Ανυπόγραφο, «Πλησιάζει ο άνεμος "από τα κάτω"...», *Η Αυγή*, 19/05/2011, <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=617105>

27. Ανυπόγραφο, «Ζαπατίστικος στρατός για την εθνική απελευθέρωση», *left*, 13/04/2013, <http://left.gr/news/zapatistikos-stratos-gia-tin-ethniki-apeleytherosi>

28. Klein Naomi, «Ya Basta! The Masks of Chiapas», *naomiklein.org.*, 06/12/2000, <http://www.naomiklein.org/articles/2000/12/ya-basta-masks-chiapas>

29. Klein Naomi, «Zapatista Code Red», *naomiklein.org*, 20/12/2007, <http://www.naomiklein.org/articles/2007/12/zapatista-code-red>
30. Naomi Klein, «The unknown icon», *The Guardian*, 03/03/2001, <http://www.guardian.co.uk/books/2001/mar/03/politics>
31. Ανυπόγραφο, «Uprising costs», *The Guardian*, 26/02/2007, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/feb/26/zapatismoinitslabyrinth?INTCMP=SRCH>
32. Klein Naomi, «A decade after Acteal, war is again on Mexico's horizon», *The Guardian*, 21/12/2007, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/dec/21/comment.commentanddebate?INTCMP=SRCH>
33. Ξύδη Αγγελική, «Ζαπατίστας: Παγκοσμιοποιήστε την αξιοπρέπεια και την ελευθερία! 9 χρόνια από την εξέγερση», *Η Εποχή*, χωρίς ημερομηνία, http://epohi.gr/old/zapatistas_xydi_international_512003.html

9.2.8 Anonymoys

1. Ανδριτσόπουλος Γιάννης, «Οι ακτιβιστές του Διαδικτύου», *Τα Νέα*, 24/01/2013, <http://www.tanea.gr/news/world/article/4784136/?iid=2>
2. Ανυπόγραφο, «Εισβολή των «Ανώνυμους» σε κυβερνητικές ιστοσελίδες», *Το Βήμα*, 09/10/2012, <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=478623>
3. Ανυπόγραφο, «Επίθεση από τους «Ανώνυμους» σε κυβερνητικές ιστοσελίδες», *Ναυτεμπορική*, 09/10/2012, <http://www.naftemporiki.gr/story/362720>
4. Ανυπόγραφο, «"Anonymous": Ποιοί είναι και σε τι αποσκοπούν;», *tvxs*, 03/02/2012, <http://tvxs.gr/news/internet-mmme/piso-apo-tis-maskes-ton-anonymous-poioi-einai-kai-se-ti-aposkopoun>
5. Ανυπόγραφο, «Ανοιχτή επιστολή με υπογραφή "Anonymous" προειδοποιεί τον Γ. Παπανδρέου για αποκαλύψεις», *tvxs*, 04/02/2011, <http://tvxs.gr/news/%CE%AF%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%81%CE%BD%CE%B5%CF%84-%CE%BC%CE%BC%CE%B5/%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CF%87%CF%84%CE%AE-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE-%CE%BC%CE%B5-%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AE-%C2%ABanonymoys%C2%BB-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%B5%CE%AF-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B3-%CF%80%CE%B1%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B4%CF%81%CE%A>

D%CE%BF%CF%85-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-
%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CF%8D

6. Ανυπόγραφο, «Έλληνες Anonymous - Μήνυμα προς τα μέσα μαζικής ενημέρωσης», *tvxs*, 18/02/2012, <http://tvxs.gr/uservideo/ellines-anonymous-minyma-pros-ta-mesa-mazikis-enimerosis>

7. Ανυπόγραφο, «Απειλές κατά της εκλογικής διαδικασίας από τους «Anonymous», *Το Έθνος*, 17/02/2013, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63784287>

8. Ανυπόγραφο, «Δίωξη σε 5 Anonymous στις ΗΠΑ», *Το Έθνος*, 06/03/2012, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22769&subid=2&pubid=63626440>

9. Στασινόπουλος Χρήστος, «Το πρόσωπο των «Anonymous», *Το Έθνος*, 03/02/2012, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=63611967>

10. Ψαρά Μαρία, «Νέο χτύπημα των Anonymous», *Το Έθνος*, 23/02/2012, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=63620775>

11. Ανυπόγραφο, «Ηλεκτρονικός πόλεμος Anonymous - ΕΛ.ΑΣ.», *Το Έθνος*, 15/02/2012, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=63617053>

12. Κέλλυ Κική, «Αποκαλύπτοντας τους Anonymous», *Το Βήμα*, 28/11/2012, <http://www.tovima.gr/vimagazino/views/article/?aid=486023&wordsinarticle=anonymous>

13. Μπασκόζος Γιάννης, «Επαναστάτες, προβοκάτορες ή τρομοκράτες», *Το Βήμα*, 25/11/2012, <http://www.tovima.gr/books-ideas/article/?aid=485362&wordsinarticle=anonymous>

14. Ανυπόγραφο, «Ανώνυμοι» εναντίον Τζούλιαν Ασάντζ και Wikileaks», *Το Βήμα*, 12/10/2012, <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=479266&wordsinarticle=anonymous>

15. Ανυπόγραφο, «Συντονισμένες κυβερνοεπιθέσεις εναντίον κυβερνητικών sites», *Το Βήμα*, 09/10/2012, <http://www.tovima.gr/media/article/?aid=478724&wordsinarticle=anonymous>

16. Ανυπόγραφο, «Δημοσιογράφος του Reuters κατηγορείται για συνεργασία με τους Anonymous», *Τα Νέα*, 13/03/2013, <http://www.tanea.gr/news/world/article/5006913/syntakths-toy-reuters-kathgoreitai-gia-synergasia-me-toys-anonymous/>

17. Ανυπόγραφο, «Μια νέα μορφή ακτιβισμού», *Τα Νέα*, 18/12/2012, <http://www.tanea.gr/news/culture/article/4776242/?iid=2>

18. Ανυπόγραφο, «Με διαδικτυακό πόλεμο απειλούν οι Anonymous την κυβέρνηση Ασάντζ», *Τα Νέα*, 30/12/2012, <http://www.tanea.gr/news/world/article/4771976/?iid=2>

19. Ανδριτσόπουλος Γιάννης, «Είμαστε λεγεώνα. Δεν συγχωρούμε. Δεν ξεχνάμε», *Τα Νέα*, 30/10/2012, <http://www.tanea.gr/news/greece/article/4763939/?iid=2>
20. Ζώης Νικόλας, «Ο άνθρωπος πίσω από τη μάσκα των Anonymous», *Τα Νέα*, 26/10/2012, <http://www.tanea.gr/news/culture/article/4762788/?iid=2>
21. Κατσάκος Πέτρος, «Στο στόχαστρο των "Anonymous" χάκερς η Ελλάδα», *Το Πρώτο Θέμα*, 6/07/2011, <http://www.protothema.gr/greece/article/?aid=132494>
22. Ανυπόγραφο, «Το Προσωπο: Γκάι Φοκς -Η μάσκα των Anonymous», *Η Καθημερινή*, 26/02/2012, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_world_2_26/02/2012_474025
23. Σουλιώτης Γιάννης, «Μέλη «Anonymous» εντοπίζουν οι αρχές και στην Ελλάδα», *Η Καθημερινή*, 6/08/2011, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_politics_2_06/08/2011_451893
24. Αλεξανδρίδη Κατερίνα, «Η επανάσταση άρχισε με ένα «κλικ», *Η Καθημερινή*, 27/02/2011, http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_world_2_27/02/2011_434129
25. Μπογιόπουλος Γιάννης, «Μιλάει ένας από τους Anonymous», *Ελευθεροτυπία*, 12/12/2010, <<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=232647>
26. Coleman Gabriella (μτφρ. Γιώργος Λαμπρόπουλος), «Ο πολιτικός ακτιβισμός ανήκει πια στους χάκερ», *Ελευθεροτυπία*, 10/02/2013, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=342539?>
27. Μπογιόπουλος Γιάννης, «Έλληνας η φωνή των Anonymous», *Ελευθεροτυπία*, 11/12/2010, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=232617>
28. Καραυζάκης Γιώργος & Χατζηαντωνίου Νάταλι, «Με υπογραφή «Anonymous»», *Ελευθεροτυπία*, 20/06/2011, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=285858>
29. Ζαχιώτη Γιούλα, «Τώρα οι νεοναζί τρώνε και κεμπάπ», *Ελευθεροτυπία*, 17/02/2013, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=344326>
30. Πάντζου Χριστίνα, «Anonymous: Οι Ρομπέν των δασών του κυβερνοχώρου», *Ελευθεροτυπία*, 13/11/2011, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=325512>
31. Μπογιόπουλος Γιάννης, «Το αντάρτικο στο Διαδίκτυο άρχισε», *Ελευθεροτυπία*, 13/12/2011, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=232763>
32. Τσιώρη Βίκυ, «Ζούμε μια νέα εκδοχή του Μάη του '68», *Ελευθεροτυπία*, 27/04/2011, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=270525>
33. Μυστακίδου Μαρία, «Η ελευθερία και η ασυδοσία», *Ελευθεροτυπία*, 6/08/2011, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=299783>

34. Ανυπόγραφο, «Πολεμάμε στο πλευρό σας», *Το Ποντίκι*, 24/02/2012, <http://topontiki.gr/article/30900/>
35. Ανυπόγραφο, «Μην υπηρετείτε το σύστημα», *Το Ποντίκι*, 22/02/2012, <http://topontiki.gr/article/30809/>
36. Ανυπόγραφο, «We are Anonymous!», *Η Αυγή*, 13/12/2012, <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=736383>
37. Maslin Janet, «The Secret Lives of Dangerous Hackers», *TheNewYork Times*, 31/05/2012, http://www.nytimes.com/2012/06/01/books/we-are-anonymous-by-parmy-olson.html?_r=0
38. Apps Peter, «"Anonymous" hurt by arrests but hard to kill», *Reuters*, 9/03/2012, <http://www.reuters.com/article/2012/03/09/us-crime-anonymous-idUSBRE8270V020120309>
39. Bosch Marius & Prodhon Georgina, «In the chatroom with the cyber guerrillas», *Reuters*, 19/01/2011, <http://www.reuters.com/article/2011/01/19/us-chatroom-idUSTRE70I2DW20110119>
40. Muskal Michael, «For Occupy protesters, every day is Guy Fawkes Day», *Los Angeles Times*, 04/11/2011, <http://latimesblogs.latimes.com/nationnow/2011/11/guy-fawkes-revolution-occupy-wall-street.html>
41. Isaacson Betsy, «Gabriella Coleman Knows Anonymous' Deepest, Darkest Secrets», *Huffington post*, 27/02/2013, http://www.huffingtonpost.com/2013/02/27/gabriella-coleman-anonymous_n_2663775.html
42. Ανυπόγραφο, «Bahrain bans 'Anonymous' Guy Fawkes mask», *Russia Today*, 27/02/2013, <http://rt.com/news/bahrain-ban-mask-vendetta-478/>
43. Ανυπόγραφο, «"Remember, Remember": Anonymous marks November 5 with hacks, protests», *Russia Today*, 5/11/2012, <http://rt.com/news/anonymous-day-protest-fawkes-010/>
44. Ανυπόγραφο, «Anonymous releases how-to instructions on fooling facial recognition», *Russia Today*, 21/08/2012, <http://rt.com/usa/video-surveillance-face-trapwire-237/>
45. Ανυπόγραφο, «Occupy Comics: Guy Fawkes artist steals Comic-Con», *Russia Today*, 13/07/2012, <http://rt.com/usa/occupy-artist-lloyd-movement-165/>
46. Ανυπόγραφο, «Internet without borders: Anonymous protests Indian web censorship», *Russia Today*, 09/01/2012, <http://rt.com/news/anonymous-india-protest-censorship-500/>

47. Benedictus Leo, «The irony of the Anonymous mask», *The Guardian*, 30/08/2011, <http://www.guardian.co.uk/technology/2011/aug/30/irony-of-anonymous-mask?INTCMP=SRCH>
48. Montes Euclides, «The V for Vendetta mask: a political sign of the times», *The Guardian*, 10/09/2011, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/sep/10/v-for-vendetta-mask>
49. Kneezle Sarah, «Anonymous Going After Facebook on Guy Fawkes Day», *The Time*, 4/11/2012, <http://newsfeed.time.com/2012/11/04/anonymous-to-go-after-facebook-on-guy-fawkes-day/>
50. Ανυπόγραφο, «Guy Fawkes: Who Is This Guy, Anyway?», *The Time*, 10/08/2011, <http://www.time.com/time/photogallery/0,29307,2087813,00.html>
51. Ανυπόγραφο, «Remember, Remember the Fifth of November: Why Guy Fawkes Day Won't Be Forgot in 2011», *The Time*, 5/11/2011, <http://newsfeed.time.com/2011/11/05/remember-remember-the-fifth-of-november-why-guy-fawkes-day-wont-be-forgot-in-2011/>
52. Jones Nate, «It's Guy Fawkes Day: What Does That Mean?», *The Time*, 05/11/2010, <http://newsfeed.time.com/2010/11/05/its-guy-fawkes-day-what-does-that-mean/>
53. Ανυπόγραφο, «Anti-protest: Bahrain bans import of plastic Guy Fawkes masks», *Independent*, 25/02/2013, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/antiprotest-bahrain-bans-import-of-plastic-guy-fawkes-masks-8510615.html>
54. Pollak Sorchia «Bahrain Bans 'V for Vendetta' Masks», *The Time*, 27/02/2013, <http://world.time.com/2013/02/27/bahrain-bans-v-for-vendetta-masks/>
55. Carbone Nick, «How Time Warner Profits from the 'Anonymous' Hackers», *The Time*, 29/08/2011, <http://newsfeed.time.com/2011/08/29/how-time-warner-profits-from-the-anonymous-hackers/>
56. Herwig Jana, «Anonymous: peering behind the mask», *The Guardian*, 11/05/2011, <http://www.guardian.co.uk/technology/2011/may/11/anonymous-behind-the-mask?INTCMP=SRCH>
57. Cadwalladr Carole, «Anonymous: behind the masks of the cyber insurgents», *The Guardian*, 8/09/2012, <http://www.guardian.co.uk/technology/2012/sep/08/anonymous-behind-masks-cyber-insurgents?INTCMP=SRCH>
58. Eordogh Fruzsina, «How Anonymous have become digital culture's protest heroes», *The Guardian*, 15/04/2013, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2013/apr/15/anonymous-digital-culture-protest>

59. Cox Simon, «Anonymous, hacktivism and the rise of the cyber protester», *bbc*, 26/11/2012, <http://www.bbc.co.uk/news/technology-20446048>
60. Moore Alan, «Viewpoint: V for Vendetta and the rise of Anonymous», *bbc*, 10/10/2012, <http://www.bbc.co.uk/news/technology-16968689>
61. Waites Rosie, «V for Vendetta masks: Who's behind them?», *bbc*, 20/10/2011, <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-15359735>
62. Mason Paul, «V is for what? The meaning of the mask», *bbc*, 19/10/2011, <http://www.bbc.co.uk/news/uk-15373036>
63. Ανυπόγραφο, «FBI probes Anonymous intercept of US-UK hacking call», *bbc*, 3/02/2012, <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-16881582>
64. Bilton Nick, «Masked Protesters Aid Time Warner's Bottom Line», *The New York Times*, 28/08/2011, http://www.nytimes.com/2011/08/29/technology/masked-anonymous-protesters-aid-time-warners-profits.html?_r=0
65. Morris Harvey, «Down With Guy Fawkes!», *The New York Times*, 28/02/2013, <http://rendezvous.blogs.nytimes.com/2013/02/28/down-with-guy-fawkes-defender-of-the-oppressor/>
66. Murphy Tim, «Guy Fawkes Gets a Last Laugh, 500 Years Later», *The New York Times*, 27/10/2011, <http://www.nytimes.com/2011/10/30/fashion/guy-fawkes-mask-is-big-on-wall-street-and-halloween.html>
67. Sengupta Somini, «The Soul of the New Hacktivist», *The New York Times*, 17/03/2013, <http://www.nytimes.com/2012/03/18/sunday-review/the-soul-of-the-new-hacktivist.html>
68. Bilton Nick, «Bits Pics: Anonymous Protests in San Francisco», *The New York Times*, 16/08/2011, <http://bits.blogs.nytimes.com/2011/08/16/bits-pics-anonymous-protests-in-san-francisco/>
69. Ludlow Peter, «What Is a 'Hacktivist'?», *The New York Times*, 13/01/2013, <http://opinionator.blogs.nytimes.com/2013/01/13/what-is-a-hacktivist/?ref=anonymousinternetgroup&gwh=FA6B991176B19858CA7555017C91F23B>
70. Coleman Gabriella, «Everything you know about Anonymous is wrong», *Aljazeera*, 08/05/2012, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/05/201255152158991826.html>
71. Meer Haroon, «Lessons from Anonymous on cyberwar», *Aljazeera*, 19/03/2011, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/03/20113981026464808.html>
72. Ανυπόγραφο, «Anonymous and the global correction», *Aljazeera*, 16/02/2011, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2011/02/201121321487750509.html>

73. Ryan Yasmine, «Anonymous and the Arab uprisings», *Aljazeera*, 19/05/2011,
[http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/201151917634659824.htm](http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/05/201151917634659824.html)
l
74. Aamoth Doug, «Anonymous», *The Time*, 11/11/2011,
http://www.time.com/time/specials/packages/article/0,28804,2098471_2098472_2098514,00.html
75. Γιάμαλη Αναστασία, «"Γουί αρ Anonymous"!», *Η Αυγή*, 29/01/2013,
<http://www.avgi.gr/ArticleActionsshow.action?articleID=747062>
76. Α. Γ., «Πώς πιάνεις "ηγέτες" εκεί που δεν υπάρχουν;», *Η Αυγή*, 15/06/2011,
<http://archive.avgi.gr/ArticleActionsshow.action?articleID=622431>
77. «Στρατιώτες δίχως όνομα», *τηλεοπτικός σταθμός Mega*, (ντοκιμαντέρ σε δυο μέρη-21/03/2012-04/04/2012),
<http://www.megatv.com/warzone/pages.asp?catid=24530&subid=2&pubid=28928443>
78. Γιάμαλη Αναστασία, «Πωλ Μέισον: Βιώνουμε μια νέα περίοδο ακτιβισμού βασισμένη στην ατομικότητα», *Η Αυγή*, 19/02/2012,
<http://www.avgi.gr/ArticleActionsshow.action?articleID=670667>
79. Γιαννακίδης Κώστας, «Ο νέος ακτιβισμός», *protagon.gr.*, 03/02/2013,
<http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=12339>
80. Τσιρίκος Ευάγγελος (αναγνώστης), «Eponymous: Ας τελειώνει το παραμύθι!», *protagon.gr.*, 5/02/2012,
<http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=12384>
81. Κακαρίκας Νίκος, «Ο βιασμός δεν είναι σπορ», *protagon.gr.*, 9/01/2013,
<http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=21257>
82. Μαράκης Αλέξανδρος, «Γιγαντώνονται οι κλοπές στο όνομα του διαδικτυακού ακτιβισμού», *skai.gr.*, 22/03/2012,
<http://www.skai.gr/news/technology/article/198396/gigadonodai-oi-klopes-sto-onoma-tou-diadiktuakou-aktivismou/>
83. Ανυπόγραφο, «Anonymous strike back!», *The Press Project gr.*, 03/02/2012, <http://www.thepressproject.gr/article/11451/Xakeutike-i-istoselida-tou-up-Dikaiousunis>

9.2.9 Νόμος για την ποινικοποίηση της κάλυψης των χαρακτηριστικών

1. Ανυπόγραφο, «Το Manifesto για "κουκουλονόμο"», *Η Αυγή*, 27/11/2012, <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=731439>
2. Κωστόπουλος Τάσος, «Ο πρώτος «κουκουλονόμος» θεσπίστηκε στην Κατοχή!», *Ελευθεροτυπία*, 9/01/2011, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=239168>
3. Ανυπόγραφο, «Με τον «κουκουλονόμο» διώκονται οι 28 συλληφθέντες», *Το Βήμα*, 7/12/2010, <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=371862>
4. Τζάθας Δημήτρης, «Έρχονται σκληρές ποινές για τους κουκουλοφόρους», *Τα Νέα*, 12/09/2012, <http://www.tanea.gr/news/greece/article/4751447/?iid=2>
5. Ανυπόγραφο, «ΕΛΑΣ: Απαγορεύστε τις αντιασφυξιογόνες κάνουν τους διαδηλωτές ανθεκτικούς», *Το Βήμα*, 27/03/2012, <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=450411>
6. Αναστασόπουλος Δημήτρης, «Οι κουκούλες και ο νόμος τους», *Ελευθεροτυπία*, 12/07/2009, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=62456>
7. Σταυρόπουλος Λάμπρος, «Αυστηρότερη ρύθμιση για τις κουκούλες, προανήγγειλε ο Ν. Δένδιας», *Το Βήμα*, 27/09/2012, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=476686>
8. Πουλακίδας Κώστας, «Βουλή: Έρχεται ο νόμος για την κουκούλα», *Η Αυγή*, 19/06/2009, <http://www.avgi.gr/ArticleActions/show.action?articleID=469001>
9. Ανυπόγραφο, «Νόμοι για...κουκούλες», *Το Ποντίκι*, 20/10/2009, <http://topontiki.gr/article/679/>
10. Ανυπόγραφο, «Ο κουκουλονόμος είναι ακόμα εδώ», *Το Ποντίκι*, 19/03/2010, <http://topontiki.gr/article/4136/>
11. Χαλιακόπουλος Γρηγόρης, «Η κουκούλα έχει τη δική της ιστορία», *Το Έθνος*, 31/03/2009, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=2818863>
12. Ανυπόγραφο, «Να μην καθιερωθεί η κουκούλα», *tvxs*, 13/08/2012, <http://tvxs.gr/news/blogarontas/na-min-kathierothei-i-koykoyla>
13. Αυλωνίτης Αλέξανδρος, «Η κυβέρνηση βγάζει την κουκούλα...», *Το Έθνος*, 21/03/2009, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=2738759>
14. Πέτρου Γιάννης, «Τα πρόσωπα πίσω από τις κουκούλες», *Το Έθνος*, 18/02/2012, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=63618713>

15. Κωστόπουλος Τάσος, Τρίμης Δημήτρης, Ψαρρά Άντα & Ψαρράς Δημήτρης, «Ποιοι είναι οι κουκουλοφόροι;», *Ιός Ελευθεροτυπία*, 01/03/2012, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=21988>
16. Καρακώτιας Κώστας, «Κάτω από τις κουκούλες», *Το Έθνος*, 15/01/2013, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=28326&subid=2&pubid=63766778>
17. Γκ., Ν., «Κουκουλονόμος», *Ελευθεροτυπία*, 18/12/2010, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=234114>
18. Ανυπόγραφο, «Φταίνει ξένοι και κουκούλες...», *Το Έθνος*, 08/04/2009, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=3010738&tag=8400>
19. Ανυπόγραφο, «Σαμαράς: Να γνωρίζουν τα καθάρματα ότι τις κουκούλες τους θα τις κατεβάσω», *Το Έθνος*, 13/02/2012, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63616279>
20. Ψαρά Μαρία & Μπιντέλας Λευτέρης, «Η «Βίλα Αμαλία» χωρίς... κουκούλα», *Το Έθνος*, 10/01/2013, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=63764254>
21. Ζέρβας Χρήστος & Μώρου Αργυρώ, «Ο κύριος “Νόμος και Τάξη”», *Ελευθεροτυπία*, 27/01/2013, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=338962>
22. Ζέρβας Χρήστος, «Ιδιώνυμο» η... κουκούλα», *Το Έθνος*, 18/03/2009, <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=2712793>
23. Ζέρβας Χρήστος, «Ο Δεκέμβρης ζητάει το δίκιο του», *Ελευθεροτυπία*, 6/12/2009, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=109244>
24. Ζ. Ε., «Τα... φετίχ του Ν. Δένδια», *Η Αυγή*, 28/09/2012, <http://www.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=716455>
25. Φαήλος Κρανιδιώτης, «Ακριβοί στα πίτουρα», *Δημοκρατία*, 5/1/2013, <http://www.dimokratianews.gr/content/12581/%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%B9%CE%B2%CE%BF%CE%AF-%CF%83%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%AF%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B1>
26. Μπουρνάζος Στρατής, «Δεξιότητες και ακροδεξιότητες», *Η Αυγή*, 13/01/2013, <http://www.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=742827>
27. Μπίστης Νίκος, «Ποιος πληρώνει το μάρμαρο;», *protagon.gr.*, 11/12/2011, <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=10923>
28. Θεοδωράκης Σταύρος, «Βασίλης Αλεξιάκης: "Κατεβάστε τις τζαμαρίες, αλλά κατεβάστε και καμία ιδέα"», *protagon.gr.*, 1/09/2009, <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=106>
29. Πετρουλάλης Ανδρέας, «Το κενό», *protagon.gr.*, 24/12/2012, <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=12918>

30. Μίχας Τάκης, «Γιατί δεν επικηρύχτηκαν;», *protagon.gr*, 14/11/2012, <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=19809>
31. Ανυπόγραφο, «Ρουπακιώτης: Αντίθετος στο να γίνει ιδιώνυμο αδίκημα η κουκούλα στις διαδηλώσεις», *skai.gr*, 15/09/2012, <http://www.skai.gr/news/greece/article/212525/roupakiotis-adithetos-sto-na-ginei-idionumo-adikima-i-koukoula-stis-diadiloseis/>
32. Φωτοπούλου Βάνα, «Παίρνουν «γραμμή» και χέρι - χέρι κουκουλώνουν τα δικαιώματα», *Ελευθεροτυπία*, 18/03/2009, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=26921>
33. Παπαναστασούλης Βασίλης, «Κουκούλες - περιύβριση: άλλοθι στην ανικανότητα», *Ελευθεροτυπία*, 23/03/2009, <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=28628>
34. Ανυπόγραφο, «Αλλαγές στον νόμο της κουκούλας ζητά ο Δένδιας», *Τα Νέα*, 27/09/2012, <http://www.tanea.gr/news/greece/article/4755158/?iid=2>
35. Φασουλής Σταμάτης, «Κουκούλες και κουκουλώματα», *Τα Νέα*, 14/11/2011, <http://www.tanea.gr/news/culture/article/4767448/?iid=2>
36. Πλήκα Μαρούλα, «Μετρούν αντιδράσεις τα μέτρα για τα κρυμμένα πρόσωπα», *Μακεδονία*, 22/03/2009, <http://www.makthes.gr/news/reportage/35865/>
37. Λαζαρίδου Ελένη, «Καταργήστε τώρα τον κουκουλονόμο!», *Η Αυγή*, 21/03/2010, <http://www.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=531485>
38. Μορφονιός Νίκος, «Με ξύλο και "κουκουλονόμο" εγκαινιάζεται το δόγμα "δημοκρατία και πυγμή"», *Η Αυγή*, 20/10/2009, <http://www.avgi.gr/ArticleActionsShow.action?articleID=498932>
39. Ανυπόγραφο, «Σαμαράς: “Όταν έρθει η ώρα, θα τις κατεβάσω τις κουκούλες τους”», *Το Βήμα*, 13/02/2012, <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=443457>
40. Ανυπόγραφο, «Τώρα-"Θα τους βγάλω τις κουκούλες"», *enikos.gr*, 7/04/2012, http://www.enikos.gr/politics/31645,Twra-8a_toys_vgalw_tis_koykoyles.html
41. Τσιμιτάκης Ματθαίος & Τσαλδάρης Μάνος, «Βγήκαν οι κουκούλες, έπεσαν και οι μάσκες...», *Η Εφημερίδα των Συντακτών*, 23/12/2012, <http://www.efsyn.gr/?p=9623>
42. Ανυπόγραφο, «Σαμαράς:Οι πρώτες «κουκούλες» άρχισαν να βγαίνουν», *enikos.gr*, 29/12/2012, http://www.enikos.gr/politics/108061,Samaras:Oi_prwtes_%C2%ABkoykoyles_%C2%BB_arxisan_na.html

9.3 Αποσπάσματα στα αγγλικά

9.3.1 Ameneh Bahrami

A. Έθνος-Ισλάμ

1. Late last month, an Iranian court ordered that five drops of the same chemical be placed in each of her attacker's eyes, acceding to Bahrami's demand that he be punished according to a principle in Islamic jurisprudence that allows a victim to seek retribution for a crime. (Washington Post, 14/12/2008)
2. The implementation of corporal punishments allowed under Islamic law, including lashing, amputation and stoning, has often provoked controversy in Iran, where many people have decried such sentences as barbaric. (Washington Post, 14/12/2012)
3. It is unbelievable that the Iranian authorities would consider implementing such a punishment," said Hassiba Hadj Sahraoui, Deputy Director of Amnesty International's Middle East and North Africa Programme. "Regardless of how horrific the crime suffered by Ameneh Bahrami, being blinded with acid is a cruel and inhuman punishment amounting to torture". (BBC, 2/6/2011)
4. "This is an extreme case of social violence, but crimes like spouse and 'honor' killings are clearly on the rise in Iran," Amini said. "These crimes are violent reactions to sexual limitations in this country". (Washington Post, 13/12/2008)
5. In public life, men and women are often segregated in Iran, and sex before marriage is illegal. (Washington Post, 14/12/2012)
6. Restitution in such cases is about \$200,000, Bahrami said, but the law dictates she should only receive half of that because she is a woman. She argued the issue with the judge, she said, and he told her to speak with lawmakers and convince them to change the law. She said Sunday she has asked for a meeting with lawmakers and expects to talk with them in the future. She said she intends to collect and use the money for her medical treatment. (CNN, 1/8/2011)
7. With fresh funding from a US-based charity, Ameneh Bahrami is in Barcelona undergoing further facial reconstruction surgery. But she is determined to pursue the ruling. "If I forgive, I get nothing for forgiveness," she says. "The same if I take his eyesight, I get nothing. But I want people like Majid to know that there is punishment." (BBC, 2/6/2012)
8. But after the 2005 election, when Mahmoud Ahmadinejad came to power, the support dried up. She was left penniless and alone in a foreign country. (BBC, 2/6/2012)
9. Medel, the doctor in Barcelona, said he was shocked to hear that his former patient had asked for another person's eyes to be taken out. "I heard about that court case on the radio here in Spain," he said. "I never linked it to Ameneh. It's a harsh sentence, but she really had to go through a lot. I don't know what I would have done if she had been my daughter." (Washington Post, 14/12/2012)
10. This was no village crime committed by an illiterate but a tragedy that unfolded in the nation's capital between two educated urbanites. It underscores how the social standing of Iranian women — they are now in the majority at universities and active throughout society — fits awkwardly with deep-seated patriarchal attitudes. Women in Iran may direct top-grossing films, run

galleries and write best sellers, but they are still affected by cultural mores that often approximate the severe conservatism of neighboring Afghanistan. (Time, 15/5/2011)

11. Much of the outcry in Iranian media and on blogs surrounds the country's legal system, which produces such verdicts by practicing an "eye for an eye" approach to justice on the basis of 7th century Islamic jurisprudence. These principles effectively offer victims of violent crime two legal choices, forgiveness or qesas. "Bahrami must sit in the place of the judge and either forgive her attacker or take revenge," says Asieh Amini, an Iranian women's rights activist living in Europe. "The legal system pushes her into a dead end, and it's really the law that's deficient here." Bahrami eventually chose qesas, determined that her experience would serve as a deterrence for future crimes. "I want people like him to know that they will suffer forever if they cause someone such suffering," she said on BBC Persian Television on Saturday. (Time, 15/05/2011)
12. Bahrami said she favored a more modern course: suing for damages. "I want him to be punished foremost. But if there are human-rights considerations, then I'll accept 2 million euros and his life imprisonment," she said. (Time, 15/05/2011)
13. The program drew a flood of callers from inside Iran, many who were concerned that Bahrami's "forgiveness," while perhaps the most humanitarian course, would encourage the horrific crime by implying legal leniency. "Ameneh, daughter of Iran, we understand your joy and we support you," said a prominent Iranian blogger, Dalghak Irani, on the program. (Time, 15/05/2011)
14. "Shahroudi really pressed me to demand blood money instead of retribution. He explained that such a sentence would cause lots of bad publicity for Iran. But I refused," she said. (Washington Post, 14/12/2012)
15. She said two men were instrumental in bringing about her change of heart: a doctor at a clinic in Spain and Amir Sabouri, an Iranian who helped her get medical attention. Sabouri told her to forgive Movahedi and prove to the world that Iranians are kind and forgiving, she said. (CNN, 1/8/2011)
16. "I did it for my country, since all other countries were looking to see what we would do." (Aljazeera, 1/8/2011)
17. The second reason I decided to pardon him was because it seemed like the entire world was waiting to see what will happen," she said. (Guardian, 31/7/2011)
18. Iran's judiciary had given the green light to the administration for the retributive punishment, which would have been the first blinding of a convict in the country, but human rights groups across the world called on Bahrami, who had asked for eye for an eye justice in the court, to pardon him. (Guardian, 31/07/2011)

B. Φύλο και Κοινωνία

19. Ameneh Bahrami once enjoyed photography and mountain vistas. Her work for a medical equipment company gave her financial independence. Several men had asked for her hand in marriage, but the hazel-eyed electrical technician had refused them all. "I wanted to get married, but only to the man I really loved," she said. (Washington Post, 14/12/2012)

20. In 2004, Ameneh Bahrami was an independent and attractive 24-year-old engineering student, already working at a lab in Tehran. "A lot of boys used to come to my house - even university teachers would come - and ask for my hand in marriage. I was a very beautiful girl." (BBC, 2/6/2011)
21. "She said her son was a man and if he wanted me, he would have me," Ms Bahrami says. (BBC, 2/6/2011)
22. Bahrami, whose face remains visibly burned, was a glimpse of her former self, wearing a touch of pink gloss on her lips and a loosely wrapped headscarf to the hospital where the sentence was to be carried out. She was helped into the building by two women who held both her hands. (Huffington Post, 31/7/2011)
23. Bahrami was the victim of a horrific acid attack that left her blind and badly disfigured. During the first phone conversation Bahrami had with him, he threatened to kill her, she says, and after a series of further calls, his threats became even more sinister. (BBC, 2/6/2011)
24. He said 'I am going to destroy your life and do something so nobody will marry you'," she remembers. She approached the police, but they told her that because Movahedi hadn't physically done anything yet, there was nothing they could do. (BBC, 2/6/2011)
25. She was blinded and severely disfigured by the attack, and has spent the intervening years in Iran and Spain undergoing numerous unsuccessful operations to reconstruct her face and repair her sight. (BBC, 2/6/2011)
26. At an age at which I should be putting on a wedding dress, I am asking for someone's eyes to be dripped with acid," she said in a recent interview, as rain poured against the windows of her parents' small apartment in a lower-middle-class neighborhood of Tehran. "I am doing that because I don't want this to happen to any other women." (Washington Post, 14/12/2012)
27. In 2009, Bahrami told CNN that she had undergone more than a dozen surgeries on her badly scarred face, but still imagined that in the future she would have a wedding day. (CNN, 1/8/2011)
28. Ameneh was always nice to everybody," said her mother, Shahin, carefully lifting a cup of tea to her daughter's lips. (Washington Post, 14/12/2008)
29. In the interview, Bahrami recounted these events calmly. Her mother, sitting next to her on a couch, held her daughter tightly. (Washington Post, 14/12/2008)
30. They must also completely empty out her eyes, since I'm not sure that she cannot secretly see," he said. "The newspapers have made this a huge case, but I haven't done anything bad." (Washington Post, 14/12/2008)
31. However, she said Movahedi is unrepentant and has been rude to her, even after she halted his punishment. (CNN, 1/8/2011)
32. Speaking to Isna, Abbas Jafari Dolatabadi, prosecutor general of Tehran, confirmed that Bahrami had pardoned Movahedi and described her move as a "courageous act". (Guardian, 31/07/2011)
33. I feel very good. I'm happy that I pardoned him," Isna quoted her as saying. "For seven years I've been trying to pursue retribution and to prove that the punishment for an acid attack is retribution but today I decided to pardon him. This was my right but in future the next victim might not do the same." (Guardian, 31/07/2011).

9.3.2 Fakhra Yunus

A. Έμφυλη διάσταση

1. Born to a heroin-addicted mother on Napier Road in Karachi's red-light district, probably in 1978, Fakhra Yunus was 18 and working as a "dancing girl" (a euphemism for a prostitute) when she met Bilal Khar, a former Member of the Provincial Assembly of Punjab and son of a former Punjab governor, Ghulam Mustafa Khar. The Khar family owns vast swathes of farmland in the province and is a major political force in Pakistan. A cousin of Bilal's is Pakistan's current Foreign Minister, Hina Rabbani Khar. (Telegraph, 16/4/2012)
2. Fakhra Yunus, a former dancing girl, was catapulted into the feudal elite when she married into one of Pakistan's best known political families – her former husband Bilal Khar is the cousin of now Foreign Minister Hina Rabbani Khar (whose make of handbag alone has garnered more attention recently.) After years of abuse, Fakhra Yunus fled back home where she said her estranged husband caught up with her when she was sleeping and poured acid over her. Bilal Khar was never prosecuted, and insisted after her death that he was not guilty. (Reuters, 26/3/2012)
3. Yunus was a teenage dancing girl working in the red light district of the southern city of Karachi when she met her future husband, the son of Ghulam Mustafa Khar, a former governor of Pakistan's largest province, Punjab. The unusual pairing was the younger Khar's third marriage. He was in his mid-30s at the time. (Huffington Post, 28/3/2012)
4. The 33-year-old former dancing girl – who was allegedly attacked by her then-husband, an ex-lawmaker and son of a political powerhouse – jumped from the sixth floor of a building in Rome, where she had been living and receiving treatment. (Huffington Post, 28/3/2012)
5. Fakhra Yunus, 33, former Pakistani prostitute or "dancing girl" has committed suicide, 12 years after a vicious acid attack that left her severely disfigured. (Digital Journal, 28/3/2012)
6. Yunus was happy when Sharmeen Obaid-Chinoy won an Oscar for her documentary about acid attack victims in February, but was worried about being forgotten since she wasn't profiled in the film, said Durrani». (Washington Times, 28/3/2012)
7. Yunus, a former prostitute, was 22 when acid was thrown on her — allegedly by her husband. Bilal Khar, a cousin of the foreign minister, maintains that he was not behind the attack, though some say he used his political influence to evade arrest, according to the Asian Correspondent. (Washington Post, 26/3/2012)
8. "To recap," he wrote on his blog, "one acid-burn victim leaped to her death. One acid-burn perpetrator sits comfortably in his home. And one-acid burn perpetrator's cousin is presenting prizes to a documentarian whose Oscar-winning film was about acid-burning women." (Reuters, 26/03/2012)
9. Glamorous, brave and talented, she appears to move easily between the Pakistani elite and those of her film subjects so that nobody is quite sure how to claim her. (Reuters, 26/03/2012)
10. That might have been it – merely a stray reference in the blogosphere – were it not for news of the launch in Pakistan of Hello! magazine, catering to the elite. According to one report, Zahraa Saifullah, CEO of Hello! Pakistan, wanted to tap into the "glamorous side of Pakistan". "...Saifullah thinks the timing is

perfect to showcase Pakistan's too often hidden treasures, citing Sharmeen Obaid-Chinoy, who recently became the first Pakistani filmmaker to win an Oscar for a documentary about the plight of female victims of acid attacks in the country," the report said. (Reuters, 26/03/2012)

11. We have drifted a long way from the personal story of Farkha Yunus here. But that was really my point. She and many nameless others like her will be forgotten, because the challenges of rallying people together to give them protection and justice are just too difficult in such a polarised and fractured society. There are many ways to make women invisible. (Reuters, 26/03/2012)
12. Her March 17 suicide and the return of her body to Pakistan on Sunday reignited furor over the case, which received significant international attention at the time of the attack. Her death came less than a month after a Pakistani filmmaker won the country's first Oscar for a documentary about acid attack victims. (Washington Times, 28/3/2012)
13. Just a month after an Oscar went to the documentary "Saving Face," which shone a light on acid attacks in Pakistan, a prominent acid victim in the country has committed suicide. (Washington Times, 26/03/2012)

B. Έθνος

14. Yunus' story not only drives home the woeful plight of many women in conservative Muslim Pakistan, it is also a reminder of how the country's rich and powerful operate with impunity. Yunus' ex-husband, Bilal Khar, was eventually acquitted, but many believe he used his connections to escape the law's grip — a common occurrence in Pakistan. (Washington Times, 28/03/2012)
15. More than 8,500 acid attacks, forced marriages and other forms of violence against women were reported in Pakistan in 2011, according to The Aurat Foundation, a women's rights organization. (Washington Times, 28/03/2012)
16. A woman who became the disfigured face of the shunned and forgotten women of Pakistan committed suicide, jumping from her sixth floor apartment window in Italy last week. (ABC News, 28/3/2012)
17. The Washington Post noted that Yunus became the face of violence against women in the country after Pakistani activist Tehmina Durrani, author of "My Feudal Lord," helped Yunus escape to Rome and get treatment for her disfigurement. Durrani is known to speak out against the injustices women face in Muslim society. (ABC News, 28/3/2012)
18. "At the young age of 22 an acid attack left her only marginally alive, her horrific mutilation disfigured her so completely that she was now confronted by open disgust and contempt by everyone who set eyes on her in Pakistan. She also became a liability to her own family for whom she was once a source of income. "I have met many acid victims. Never have I seen one as completely disfigured as Fakhra. She had not just become faceless; her body had also melted to the bone. Despite her stark and hopeless condition, the government of the Islamic Republic of Pakistan was not in the least God-fearing. She was provided nothing...but disdain...and trashed." (Washington Post, 26/03/2012)
19. Our face defines us, provides information about our age, gender, and ethnicity, and is central to communication and our recognition by others," said Roth. (ABC News, 28/3/2012)

20. Acid victim Fakhra Younus' suicide shames all Pakistan FAMILY and friends of a former Pakistani dancer who committed suicide after being heavily disfigured by an acid attack in 2000 said her death brought shame on Pakistan. (Daily Telegraph, 30/3/2012)
21. "The saddest part is that she realized that the system in Pakistan was never going to provide her with relief or remedy," Nayyar Shabana Kiyani, an activist at The Aurat Foundation, said of Younus. "She was totally disappointed that there was no justice available to her. (Washington Times, 26/03/2012)
22. She said: "I think this whole country should be extremely embarrassed that a foreign country took responsibility for a Pakistani citizen for 13 years because we could give her nothing, not justice, not security." (Daily Telegraph, 30/03/2012)
23. In 2001, after some difficulty (the government, concerned about Pakistan's image abroad, dragged its heels over issuing a passport), Tehmina Durrani helped Fakhra to move to Rome where, over the next 11 years, she underwent 39 major operations. (Telegraph, 16/4/2012)
24. Durrani had to battle with both Younus' ex-husband and the government to send her to Italy, where the Italian government paid for her treatment and provided her money to live on and send her child to school. Pakistani officials argued that sending Younus to Italy would give the country a bad name, Durrani said. (Washington Times, 28/3/2012)

Γ. Η ορατότητα του θανάτου

25. Younus's facial disfigurement was extensive. She was often unable to breathe, and her facial features melted and fused together into a single bulbous tangled mass, with her nose and left ear melting completely, her lips fused, one of her eyes blinded, and her breasts melted. She underwent 39 separate surgical operations to repair the damage without success. (Digital Journal, 28/03/2012)
26. "My face is a prison to me", while her distraught son said at the time "This is not my mother". (Digital Journal, 28/03/2012)
27. According to a neighbor, Yunus was last seen looking at her marred face in the mirror and weeping. (Washington Post, 26/3/2012)
28. Fakhra Younus, 33, felt she looked "not human" after the attack, which was allegedly carried out by her then-husband Bilal Khar. Younus jumped from the sixth floor of a building where she was living and being treated in Rome on March 17, having finally decided life was no longer worth living. (Huffington Post, 29/03/2012)
29. After Younus's suicide, Durrani wrote a column in The News, stating: "Her life was a parched stretch of hard rock on which nothing bloomed." (Huffington Post, 29/03/2012)
30. This month, according to Pakistani media reports, she jumped to her death in Italy, guaranteeing that at least for a brief moment, her name would be remembered. Her body was brought back to Pakistan and Pakistan's Geo News channel ran a story on her accompanied by before-and-after pictures of a once beautiful girl. On Twitter, links to old stories about her were unearthed and exchanged - a detailed profile in Time magazine from 2001, and a story in Newsline from 2011. Activists also launched a petition seeking justice for acid attack victims. (Reuters, 26/03/2012)

31. In a suicide note she gave her reason as “the silence of law on the atrocities and insensitivity of Pakistani rulers”. (Telegraph, 16/4/2012)
32. There are many ways to make women invisible. One is to ignore them; another is to banish them from public view; and in the case of acid attack victims, to literally efface them. Pakistani acid attack victim Fakhra Yunus seems to have suffered all three, when after being deformed by an acid attack in 2000, she escaped to Italy for treatment where she lived for years, largely forgotten in the country she left behind. This month, according to Pakistani media reports, she jumped to her death in Italy, guaranteeing that at least for a brief moment, her name would be remembered. (Reuters, 26/03/2012)

9.3.3 Katie Piper

A. Θηλυκότητα «under construction»

1. At the beginning of last year, Katie was living in London for the first time and enjoying it. She was popular, particularly with men who were drawn to her blonde good looks and petite figure. (Daily Mail, 19/10/2009)
2. "I was a fun person. I had lots of friends. If I went somewhere and people met me for the first time they would say 'Oh, you're really pretty' and I would think 'Yeah, I am'," she said. (Sky News, 20/10/2009)
3. In May, at Wood Green Crown Court, North London, Lynch and his accomplice Sylvestre were told by the judge that they were ‘the face of pure evil’. Both were jailed for life and Lynch will serve a minimum of 16 years. (Daily Mail, 19/10/2009)
4. ‘He was wearing a martial arts suit in his picture and I’d been doing some promotional work for martial arts in the UK,’ she explains.
‘We seemed to have a lot in common and, to be honest, looking at his picture, I fancied him.’ ‘He seemed quite shy and nervous when we first met,’ she says.
‘We just had a nice, normal chat. He was 6ft 4in, quite macho-looking and handsome. I liked what I saw.’ (Daily Mail, 19/10/2009)
5. It was an added cruelty that Katie’s world had revolved around her beauty. She modeled for catalogues and magazines, presented television programs and had dreamed of a full-time career in the media. But on March 31, 2008, the old Katie Piper disappeared for ever. (Daily Mail, 19/10/2009)
6. Katie Piper was stunning. She had a look and a life in London that seemed to promise a bright future as a model. Piper said her looks were the key to her aspiring career as a model and television presenter. But her dreams were destroyed when a complete stranger threw sulfuric acid in her face. (ABC News, 5/1/2010)
7. "Her whole career, her whole future, focused on her face, and that face was," her voice drops suddenly, "forever damaged. It's like a pianist losing their fingers, isn't it? You think, well, OK, she's still here, she's still alive, thank God – but you couldn't really see what was going to happen after she left hospital. (Guardian, 2/6/2012)
8. ‘When I held the mirror up I thought someone had given me a broken one or put a silly face on it as a joke,’ she admits. ‘I knew that they’d taken my face away and that it was put somewhere in a bin in the hospital, but in my head I assumed I’d look like the old Katie, just with a few red blotches. ‘I was so embarrassed that people had seen me like this. I wanted to tear the whole thing off and make

- it go away. There was nothing about me that I recognised. My identity as I knew it had gone. (Daily Mail, 19/10/2009)
9. But following the attack and only able to communicate by writing, she had told her mother Diane: "Kill me." (Sky News, 20/10/2009)
 10. David Piper, who runs a business and his wife Diane took one look at their once beautiful daughter in hospital and silently believed she'd be better off dead, as Diane now admits. 'I couldn't imagine what sort of future she'd have. Everything she'd hoped for and dreamed of depended on her face and it was gone. The thing that upset me most was when she wrote, "Kill me."' (Daily Mail, 19/10/2009)
 11. I remember thinking, 'Do I really want her to survive.' She's so disfigured, she could be totally blind. You know, she swallowed some of it. What sort of life is she going to have?' (ABC News, 05/01/2010)
 12. 'I was fortunate to have a good surgeon and together with the correct aftercare I've achieved results that exceeded even my expectations,' she says. 'Although, yes, I've been scarred for life, I am extremely happy with my new beautiful face. (Daily Mail, 19/10/2009)
 13. Going brunette was a huge part of that moving on process, I am a completely different person now, both on the outside and inside. But my journey is still not over, I have more surgery planned; my next operation will be to rebuild the rims of my nostrils and give me a septum, using cartilage from my ears. It will be a long time before I'm finally free of the surgeon's knife. But I have learned to love my face again, something I once thought impossible. (Daily Mail, 17/11/2011)
 14. Another 'first' on my path to recovery: I got to wear earrings again for the first time in over two years, at the official launch night of my charity, the Katie Piper Foundation. Having lost half my left ear, I had no earlobe to which I could attach them. One of the stylists managed to rig up a clasp and hang it from the rim of my ear. The earrings were such a small touch but I can still remember how lovely it was to feel glamorous again that night. (Daily Mail, 17/11/2011)
 15. The texture of my skin was so much smoother, I no longer had to wear the mask and I could even eat solid food again. Permanent make-up tattooed on my eyebrows and lip line made me feel so much more confident about my face. (Daily Mail, 17/11/2011)
 16. 'Seeing these photos is such a significant moment for me.' It's an amazing feeling to model and feel like a normal girl again. I'm supposed to be an acid attack survivor but finally I'm just being me. I hope other disfigured women will see this and feel more confident too. (Daily Mail, 16/11/2010)
 17. My best is always my best in high heel. What I do now challenges the perceptions that people have to fit stereotypes of visible difference; they might still enjoy fashion and going out and they can have a full life. I'm running a charity now [the Katie Piper Foundation] to help empower people with visible differences and rehabilitate them into the community. (Independent, 30/9/2012)
 18. Her career had – I don't think it's controversial to say – been built on her looks. All that was gone. Piper's story was told in a Cutting Edge documentary two years ago. We rejoin her as she sets up a support network for other, similarly blighted, young people. You have to admire anyone who, instead of slinking off into obscurity, launches themselves back into the spotlight. (Independent, 27/03/2011)

19. Now, more than ever, we are obsessed with looks, and looking good. Which is a problem if, like 22-year-old Chantelle, you have a cluster of overactive blood vessels in your nose that make it the size, shape and colour of a beetroot. No matter how beautiful her soul – and she was adorable: shy and mournful – people in the street will always stop and stare. So she never leaves the house, except when she can't bear the boredom any more. The scene of her fleeing a shopping mall in tears was unbearable. The only compensation for Chantelle is the brilliance of modern plastic surgery. (Independent, 27/03/2011)

B. Ο ρόλος της οικογένειας στην κατασκευή κοινωνικών ιεραρχιών

20. They were an ordinary family. The Pipers lived in a sleepy Hampshire village, where Diane was an infant-school teacher. Her husband, David, was a barber, and their children, Paul, Katie and Suzy, proceeded happily through karate and ballet lessons, kite flying and beach excursions. (Guardian, 2/6/2012)
21. David Piper, who runs a business, and his wife Diane took one look at their once beautiful daughter in hospital and silently believed she'd be better off dead, as Diane now admits. The Pipers lived in a sleepy Hampshire village, where Diane was an infant-school teacher. Her husband, David, was a barber, and their children, Paul, Katie and Suzy, proceeded happily through karate and ballet lessons, kite flying and beach excursions. (Daily Mail, 19/10/2009)
22. Piper was raised in a small English village by a loving family. Her father, David Piper, said his daughter always had big dreams. At 22, Piper moved to bustling London -- two hours and a world away from her home town. Her parents let her move out on her own, but not without some reservations. "Every father worries about their daughter when she leaves home, and going to a big city like that," David said. "One thing with Kate that I was always worried about: She was a bit too trusting. (ABC News, 5/1/2010)
23. Diane gave up her job as a classroom assistant in a primary school to look after her daughter full-time. As well as regular massage at home to keep her damaged skin supple, Katie attends a clinic in southern France that specialises in treating burn-damaged skin. (Daily Mail, 19/10/2009)
24. Diane and David stayed at the hospital for seven weeks to be with Katie. The outlook was bleak. On a high dose of morphine in the days after the attack, Katie wrote a note to Diane asking her mother to kill her. She had to wear a mask made from skin from donor corpses for 10 days, before an operation in which the dermal substitute Matriderm was applied to her face, as a foundation for grafts from all over her body. Then she was put into an induced coma for 12 days (the pain would have been too extreme otherwise). There were times in hospital, says Katie, when her eyes were open, but she thought she was, "on a ship, or in a prison, in another country. All these weird hallucinations." (Guardian, 2/6/2012)
25. After Katie left hospital, and came back to the family home, she had to wear a plastic mask, and her sister Suzy offered to wear one too, in solidarity. Suzy also hid notes all over the house, telling Katie how much she loved her. Her brother Paul tracked down Pam Warren, who suffered severe burns in the Paddington rail disaster in 1999, and had also worn a plastic mask, arranging for her to visit them. She turned up with a friend, "We didn't know which one was her!" says Katie. (Guardian, 2/6/2012)

26. Diane nods: "That was a big boost for the whole family." Diane and David had to massage Katie's skin four times daily, while struggling to keep her spirits up. She was terrified at first, fearful of being burned or attacked again, of going out in public. It was as if she was a child, needing to be reintroduced to the world. There were many times, says Diane, when she felt helpless. "If Katie's upset then I get upset – if she cries, I cry," she says. (Guardian, 2/6/2012)
27. If she had known his true background, she would never have been with him in the first place. Lynch, who lived in Shepherd's Bush, West London, with his mother and brother, had convictions for violence and had served a jail sentence for throwing boiling water into the face of another man. But Katie knew none of this. (Daily Mail, 19/10/2009)
28. There are people who point and stare. One man even knocked my sun hat off and laughed at me. Those times hurt, but I won't let them get me down. I'd like to be able to have a husband and family one day. I can't live a life of regret.' (Daily Mail, 16/11/2010)
29. There was a time when Katie thought she would never have a normal, happy life again but she is dating now, and looking forward to one day having children. When she does, she says she'll try to live up to Diane's example. "My mum has come to every operation with me. She's waited for eight hours, in a side room, with no chair, for me to go into surgery. She's come to foreign countries with me to have treatment, and not been able to speak to anyone. I really hope I can be like her." (Daily Mail, 16/11/2010)
30. "My dream would be just to live a normal life and after all this be able to meet somebody again and learn to trust a guy and the normal dream: a girl wants to get married and have kids. (Sky News, 20/10/2009)

Γ. Φόβος-Ασφάλεια

31. The psychological damage has been enormous and it has taken months for Katie to go outside. She keeps all doors and windows locked, is terrified by unexpected callers and is frightened to make hot drinks because of the memories it revives. But Katie still has nightmares and fears Lynch's release. When he obtained a phone illegally in jail he used it to post a message on the internet saying how much he missed her. She has now closed all of her social networking accounts. (Daily Mail, 19/10/2009)
32. In 2008, Katie Piper was raped by a man she'd met online. He then arranged for someone to throw acid in her face. She was in her early 20s, living in London, appearing on late-night TV shows – "working on the DIY channel," she says, "selling cordless kettles" – when she was contacted by a man called Danny Lynch on Facebook. They had 30 mutual friends on the website, so he seemed credible at first, and after he bombarded her with lovely messages she started to see him. (Guardian, 2/6/2012)
33. "The first initial contact was on Facebook, where he messaged me...his profile picture was him in a martial arts outfit. And then, the next few days we carried on, talking online, and eventually swapped numbers," she said. "I really sort of quite fancied him, and the whole image he portrayed to me I really liked." (ABC News, 5/1/2010)

34. The attack had left Katie fearful of going out in public and her self-esteem was at had all time low as she hated seeing her scarred face, which she had to cover with a protective mask for two years. (Daily Mail, 11/6/2012)
35. "And he had a coffee cup, and he had it right out here, so I thought, 'Well, this guy really wants me to give him some change' and I took my hands to get money out, and as I did and turned he just threw everything into my face," she said. "At first, I thought he's thrown coffee on me, because, he's in the street with a coffee mug. And then the pain was so bad I thought this guy's thrown a match at me...like visually I thought I must be a big orange fireball because, it's so painful and...so bad." (ABC News, 5/1/2010)
36. Sitting on the sofa beside Diane, it's only Katie's slightly defensive posture – knees against her chest, arms wrapped around them – that betrays the impact of what happened four years ago. With her tumbling hair and towering heels, she is exceptionally glamorous and her career is thriving. (Guardian, 2/6/2012)
37. My first public appearance as a brunette (top picture). I'm no longer that 'blonde girl who had acid thrown in her face'. I'm not the target of 'white van' men anymore. Once, I was climbing out a taxi when I heard that awful salutation: 'Oi, Blondie!' being shouted at me from a building site. (Daily Mail, 17/11/2011)
She said her attackers may not have been caught and brought to justice if it had not been for the use of CCTV. "If you don't have anything to hide, you don't have anything to fear. Without CCTV my attackers could have walked free." She said she is "comforted" now by the thought that CCTV cameras are in many places and would not live or work in an area without them. (BBC, 28/4/2012).

9.3.4 Dilma Rousseff

A. Πολιτική και φύλο

1. But her politically obsessed spirit led her down an unexpected path for a 16-year-old girl, which included youth militancy during the Brazilian dictatorship of the 70s, arrest, torture and jail for nearly two years. It changed her. It made her a harder person, sometimes brutal and severe, and that is reflected in her looks. The looks that took her 40 years to construct and one year to try to change. (Huffington Post, 29/2/2010)
2. By the late 1960s, she joined a loosely connected group of activists who staged bank robberies and other heists to finance a revolution. Ms. Rousseff never took part in the planning or execution of the heists, but earned respect among the group as a bright thinker, according to fellow guerrillas at the time. (Wall Street Journal, 30/9/2010)
3. "She was quick, and she could argue a point with reason and conviction," says Roberto Espinosa, an academic and former activist who became a leader of a consolidated faction of the groups, along with Ms. Rousseff. Her intelligence, combined with her intense appearance—close-cropped hair and thick glasses—"made her someone you didn't easily forget." (Wall Street Journal, 30/9/2010)
4. The world's most powerful woman will start coming into her own next weekend. Stocky and forceful at 63, this former leader of the resistance to a Western-backed military dictatorship (which tortured her) is preparing to take her place as President of Brazil. (Independent, 26/9/2010)

5. And although in a rare pre-election interview with the Brazilian women's magazine *Claudia*, she said, "We [women] are not a bunch of melted-butter [softies], incapable of facing up to adversity. On the contrary – we overcome everything," her feminist credentials are far from impeccable. During her presidential campaign she was criticised for largely ignoring women's issues and for publicly reversing her position on the legal right to an abortion in a bid to secure support from the religious right. An election video promised to "honour" Brazilian women but failed to detail any specific policy plans such as improved access to healthcare or wage equality. (Guardian, 12/11/2010).
6. Instead, aides convinced Rousseff of the need for a dramatic makeover inspired by Venezuelan fashion designer Carolina Herrera. She underwent several rounds of plastic surgery and fended off criticism that she was complying with the expectations of a macho society with the words "men do it too". (Guardian, 12/11/2010).
7. In the days since Rousseff's election, the Brazilian press has done little to suggest that is about to change. The country's first female president is renowned as a highly competent technocrat and vociferous reader. But papers called in designers and celebrity columnists to comment, not on her plans for equal opportunity policies, but on her dress sense. "She should wear high heels," suggested one. "Like Queen Elizabeth." (Guardian, 12/11/2010).
8. A teenage socialist guerrilla who withstood imprisonment and torture, Rousseff is the first female president of Brazil. Aged 63, she is said to be a tough, no-nonsense manager, who won power by promising economic stability, to reduce poverty and improve education and healthcare. (Guardian, 7/3/2011)
9. First exit polls predict that Dilma Rousseff, a former Marxist rebel, had won after taking 58 percent of the vote. (Guardian, 31/10/2010)
10. Until recently, Dilma Rousseff was a little-known bureaucrat. Now, the 62-year-old economist is poised to add another title to a résumé that already includes left-wing guerrilla, political prisoner and cancer survivor: Brazil's first female president. (Guardian, 12/11/2011)
11. Dilma Rousseff, who was tortured by Brazil's military dictatorship as a student rebel, is Brazil's first female president-elect and the world's 16th most powerful person, according to *Forbes* magazine. (Wall Street Journal, 30/09/2010).
12. Dilma Rousseff began her political career as a Marxist guerrilla, but Brazil's former cabinet chief - dubbed the 'iron lady' by some commentators - seems poised to become the first female to lead the world's 8th largest economy. (Aljazeera, 25/10/2010)
13. "She's an extremely strong woman on one hand, whose posts normally in Brazil were identified with men, not women. Little by little she is working on showing other characteristics to be 'introduced' to different voters," Maria do Socorro Sousa Braga, a political analyst at the University of Sao Paulo, said. Some changes to her image include replacing stern glasses with contact lenses, undergoing plastic surgery and adopting a more glamorous hairstyle. (Aljazeera, 25/10/2010)
14. Rousseff, 62, has promised to continue the popular policies of Luiz Inacio Lula da Silva, her mentor from the left-leaning Workers Party and Brazil's outgoing president. "After this great man, Brazil will be governed by a woman, a woman who will continue the Brazil of Lula," Rousseff said in June when Lula's ruling Workers Party officially launched her candidacy. (Aljazeera, 25/10/2010)

15. At a rally last month in Joinville, Ms. Rousseff stood next to Mr. da Silva and said her feminine side would be an asset in governing Brazil. "I have to show that a woman can do it, too," she said to the crowd. "I won't let you down either." (Wall Street Journal, 30/9/2010)
16. When she was elected as Brazil's first woman president four weeks ago, much of the country put her success almost entirely down to the support of her predecessor President Luiz Inacio Lula da Silva. (Telegraph, 26/5/2010)
17. Brazil's major newspapers are running before-and-after photos of Dilma Rousseff, the president's chief of staff. They say she apparently underwent cosmetic surgery last month. (NBC News, 13/1/2009)
18. Rousseff's press office has refused to comment on the matter. But she made her first public appearance in weeks on Tuesday and cosmetic surgeons consulted by Brazil's main newspapers said it was clear work had been done. (NBC News, 13/1/2009)
19. The ruling party's likely contender for Brazil's presidency in 2010 is putting a new face forward — literally, according to local news reports. (NBC News, 13/1/2009)
20. The strict, serious and even unfriendly look that took her decades to build had to go down in less than a year to make her look friendlier, according to the established plans of the Workers Party (also called Partido dos Trabalhadores). (Huffington Post, 29/2/2010)
21. The first step of the metamorphosis came on April 2009, when she submitted herself to a dental treatment to fix her teeth and get a gentler smile. It included aesthetic procedures such as dental alignment, clearance and filling. The move was succeeded by plastic surgery in December 2009. A lifting and a blepharoplasty (eyelid surgery) helped her acquire a more youthful look and less crabby expression than she used to carry when she commanded the Presidential Staff Office during the Lula government. (Huffington Post, 29/2/2010)
22. Since beginning her presidential campaign, Ms Rousseff has made some attempts to In a televised debate on Friday Rousseff, who had plastic surgery to boost her appeal, said: "I promise to create a country filled with opportunities for everyone, where millions of Brazilians are able to enjoy access to the material benefits of civilisation. (Guardian, 31/10/2010)
23. To soften Ms. Rousseff's image, Mr. da Silva and the ruling party over the past two years have sought to humanize her. Playing along, she swapped glasses for contact lenses, began wearing makeup more regularly and, according to friends and her doctor, got a face lift. A triumph against a nascent lymphatic cancer last year helped cast her as a fighter just as she entered the political spotlight. In the days after her first grandson was born last month, she posted photos of him on her website and sometimes tweets about him, moves that some say show off her maternal side. (Wall Street Journal, 30/9/2010)
24. Much has changed in the four decades since Ms Rousseff was imprisoned for her activities as a Marxist guerrilla involved in the resistance to the military dictatorship that ruled Brazil from 1964 to 1985. She attempted to soften her image during her election campaign, replacing glasses with contact lenses, undergoing plastic surgery to her face and adopting a different hairstyle. (Telegraph, 26/05/2010)
25. The woman who will be inaugurated as Brazil's next--and first female--president on January 1st went through a tough metamorphosis to look nicer during her campaign. (Huffington Post, 29/2/2010)

26. In a televised debate on Friday Rousseff, who had plastic surgery to boost her appeal, said: "I promise to create a country filled with opportunities for everyone, where millions of Brazilians are able to enjoy access to the material benefits of civilisation. "Twenty-eight million Brazilians have been lifted out of poverty and I will remove the remaining 20 million. (Guardian, 31/10/2010)

B. Προσωπική ζωή

28. As a student she developed an interest in left-wing politics and became heavily involved in the underground resistance to the country's military rulers alongside her first husband. (Telegraph, 26/5/2010)
29. In 1973 she moved to the prosperous southern state of Rio Grande do Sul, where her second husband, Carlos Araujo, a lawyer, was finishing a four-year term as a political prisoner (her first marriage with a young left-winger, Claudio Galeno, had not survived the strains of two people being on the run in different cities). She went back to university, started working for the state government in 1975, and had a daughter, Paula. (Independent, 26/9/2010)
30. By her early 20s, Ms. Rousseff had been twice married, both men fellow activists. Like other guerrillas, she used a nom de guerre, Stella, according to Carlos Araújo, her second husband, who took the code-name Max. (Wall Street Journal, 30/09/2010)
31. Eventually, Ms. Rousseff's role as a party adviser earned her a succession of bureaucratic positions, starting with an appointment as a municipal budget secretary in Porto Alegre, the state's capital, in 1986, and state energy secretary in 1993. A year later, learning of an affair, Ms. Rousseff packed her husband's bags, and the two later separated, according to Mr. Araújo and several of her friends. (Wall Street Journal, 30/09/2010)
32. Married twice, Rousseff has one daughter, Paula, and became a grandmother in September. (Aljazeera, 25/10/2010)
33. Mostly, Ms. Rousseff avoided the limelight. Happy to pore over arcane policy issues, she initially worked as an adviser to unions, party leaders and candidates. A daughter, Paula, was born in 1976. (Wall Street Journal, 30/09/2010)
34. Over the past two years, the twice-divorced mother of one received a make-over that included cosmetic surgery, contact lenses and a stylish hairdo more apt for a television-news anchor than a former revolutionary. (Wall Street Journal, 30/09/2010)
35. By 2007, Lula was promoting Rousseff as the "mother" of his government's plan to accelerate economic growth by investing massively in infrastructure projects. (Aljazeera, 25/10/2010)
36. "Dilma's government will advance further in terms of reducing inequality". "Brazil will only leave behind its position as an emerging power and become a developed country if we guarantee quality education to our children," Rousseff admitted last week. (Guardian, 1/5/2010)

37. A triumph against a nascent lymphatic cancer last year helped cast her as a fighter just as she entered the political spotlight. In the days after her first grandson was born last month, she posted photos of him on her website and sometimes tweets about him, moves that some say show off her maternal side. (Wall Street Journal, 30/09/2010)

9.3.5 Cristina Fernández de Kirchner

A. Πολιτική και φύλο

1. Blessed with sharp political instincts, a direct connection with her constituents, a quick brain and proud good looks, Kirchner, 58, entered politics with the Peronist Youth of the 1970s, rising to senator in the 1990s before being elected president in 2007. She is not ashamed of working hard to maintain her looks. "I have painted myself like I was a door since I was 14," she has confessed. (Guardian, 5/2/2012)
2. Mrs Kirchner's heavy make-up and expensive clothes sometimes attract more attention than her policies, but she shrugs off criticism that she is overly image-conscious and flatly denies she has undergone plastic surgery. "I've always got dressed up, caked on the make-up," she said in an interview last week. "Would I have to dress like I was poor in order to be a good political leader?" (Guardian, 29/10/2007)
3. President Cristina Fernandez de Kirchner (or 'old plastic face' as Falkland Islanders refer to her following reports in Buenos Aires that her looks are surgically enhanced) decreed that 'prior approval' will be required for ships sailing between the coast of Argentina and waters claimed by it, and the Falkland Islands (Daily Mail, 22/2/2010).
4. Carrio, 50, could not have a style more different than the front-runner's. She has said that she chose to gain weight after winning a beauty contest in her youth in her home province of Chaco. She wears inexpensive clothes as part of her statement against the widespread corruption in Argentina's political class. But she has slimmed down, dyed her hair and added more makeup during the current presidential campaign. (Reuters, 21/10/2007)
5. Don't cry for Cristina Fernandez de Kirchner because a Falkland Islands news site, the Penguin News, called her a "bitch" this week. (Independent, 11/02/2012)
6. If not sheer sexism – she is not, after all, the country's first female figurehead – it was snobbery about her sometimes brassy and bejewelled looks. They called her "Bimbo" and "Botox Evita". Even recently, she was lampooned in the national media for buying Christian Louboutin shoes during a trade trip to Paris. (Independent, 11/02/2012)
7. The showy suits, the heavy makeup, the spike heels -- Argentina's first lady and presidential front-runner has made headlines for her appearance as much as her politics. Although she's a powerful speaker and accomplished lawyer, it is her glamorous style that has inspired everything from cartoon jabs and snide remarks to unabashed admiration. The 54-year-old Fernandez wears her dark hair long and uses eye-catching accessories: wide belts, lacy fans and bright red berets. (Reuters, 21/10/2007)
8. Plenty of politicians put time and energy into their appearance, though, sociologist Paula Miguel said.

- "Men and women have aides who tell them what to wear, or how to fix their hair or teeth. These are images that are constructed," Miguel said. "And whenever a woman holds an important post, she is doubly scrutinized." (Reuters, 21/10/2007)
9. Politician makeovers are nothing new: Ronald Reagan dyed his hair; Silvio Berlusconi got a hair transplant and facial surgery. Rumours swirl around many other leaders, but cosmetic enhancement is usually played down or denied. Kirchner's dramatically altered appearance leaves little room for coyness. As a young senator, she was considered smartly dressed and attractive, but relatively low-key. (Guardian, 29/10/2007)
 10. That began to change when her husband was elected president in 2003. As he presided over a rapid economic recovery, his wife, like him a powerful force within the Peronist movement, sported more make-up, jewellery, designer outfits and accessories such as wide belts, lacy fans and red berets. (Guardian, 29/10/2007)
 11. 'She was more real as a person when she was a lowly senator,' said Silvina Walger, an Argentinian journalist who has closely followed Kirchner's evolution. 'But now she has transformed herself.' (Guardian, 28/10/2007)
 12. By the time Nestor Kirchner announced he was stepping down to let his wife run, observers said she had fuller lips, tighter skin and a more lustrous auburn mane, prompting speculation about surgery and hair extensions. It remains an open question whether this was a personal decision to offset the effects of age, a political strategy to court votes in an aesthetic-obsessed era, or both. (Guardian, 28/10/2007)
 13. Shrill of voice with a tendency to sermonise on national broadcast television and possessing a confrontational style that brooks no opposition, Kirchner has survived massive personal and political setbacks from the unexpected death of her husband, a political mastermind who continued micromanaging Argentina behind the scenes even after she had taken office, to the economic downturn combined with a farmers' revolt three years ago that threatened her presidency. (Guardian, 5/02/2010)
 14. As president, she is expected to continue her husband's policies, but critics noted her final campaign speech was dominated by Mr Kirchner's achievements rather than her own intentions. (Guardian, 29/10/2007).
 15. Her doting husband, Nestor, showered her with kisses, and threw her a victory ball where they tangoed until dawn. Then, if you believe the cynics, he got on with the job of running the country himself. For – shades again of Eva – Cristina is the wife, and, in some senses the creation, of a powerful man. . (Telegraph, 20/02/2010)
 16. Carrio, however, is taking some satisfaction in coming in second. "I'm a woman without a political apparatus and without a husband, so I did pretty well." (Time, 29/10/2007)
 17. With her passionate public speeches, elaborate dressing and cosmopolitan glamour, Cristina Fernández de Kirchner evokes memories of Eva "Evita" Perón, who captured the world's attention more than half a century ago. (Guardian, 29/10/2007)
 18. Newspapers gleefully reported that on foreign trips she brought large trunks of clothes and fashion helpers, and changed her outfit up to four times a day. Critics said the makeover was an effort to evoke the magic of Eva Peron, the icon who died in 1952 aged just 33. (Guardian, 28/10/2007)

19. 'Eva was a political heroine, a real queen, not a Botox queen,' said Elisa Carrio, a rival and the expected runner-up in today's election. Carrio, a former beauty queen, has depicted her weight-gain and cheap clothes as evidence that she is the more genuine candidate. (Guardian, 28/10/2007)
20. "I don't want to inherit anything from Eva, or from [my husband] Kirchner. Everything I've got is a result of my own achievements, and my own defects too," she has said. (Guardian, 29/10/2007)

B. Η προβολή της προσωπικής ζωής

21. But it is also true to say that newspapers such as Clarín have been merciless in their attempts to ridicule the president, labelling her Argentina's "Botox Queen" and going out of their way to publish unflattering pictures of her. Her recent thyroid operation is a case in point. After being diagnosed with thyroid cancer in late December, Kirchner went into hospital four weeks ago for the removal of her thyroid gland. She had taken the bad news bravely and appeared composed announcing the news to the nation, even jokingly warning her vice-president Amado Boudou: "Be careful what you do" while she was on sick leave. (Guardian, 5/2/2012)
22. Argentinean President Cristina Fernández de Kirchner, who was diagnosed with cancer last month, did not have the disease and has been sent home following her surgery, doctors said on Saturday. Other botox or lifting ? (CNN, 9/1/2012)
23. But when the unexpected news came that there had been a misdiagnosis , the opposition press had a field day. Rumours circulated that the cancer diagnosis was a cover for plastic surgery or that the misdiagnosis had resulted from the fear that the president was said to instil even in her medical team. (Guardian, 5/2/2012)
24. Following her release, Kirchner thanked the Argentinean people and hundreds of people who had camped outside the hospital in support of the president as she underwent her surgery. She also thanked the medical staff at Austral Hospital for their 'warmth and affection'. (CNN,9/01/2012)
25. Not averse to melodrama, when she reappeared in public 12 days ago, apart from taking advantage of the occasion to chastise Britain for "depleting our national resources, our oil and our fishery" in the South Atlantic, President Kirchner wore a dress that revealed the scar left by the operation. "I was going to wear a scarf because it doesn't look too aesthetic," Kirchner said as she pushed her hair aside so photographers could get a full view. "But then I thought, if I wear a scarf Clarín tomorrow would say there was no operation. You all know how easily I succumb to aesthetics, but I said, 'Darling, politics before aesthetics.'" (Guardian, 5/2/2012)
26. Her biggest blow, however, was the sudden death in October 2010 of Nestor from a heart attack. She was personally devastated and their game of keeping the presidency in the family was over. Yet, his death bought her public sympathy and appears to have liberated her politically. "She profited from Nestor's death because she was freed from his shadow and was able to begin operating politically on her own," notes Carolina Barros, editor-in-chief of the Buenos Aires Herald. Among her first steps: bringing into her circle members of a younger Peronist faction of 30- to 40-year-olds headed by her son, Maximo Kirchner. (Independent, 11/02/2012)

27. "She profited from Nestor's death because she was freed from his shadow and was able to begin operating politically on her own," notes Carolina Barros, editor-in-chief of the Buenos Aires Herald. Among her first steps: bringing into her circle members of a younger Peronist faction of 30- to 40-year-olds headed by her son, Maximo Kirchner. (Independent, 11/02/2012)
28. Her grief has allowed Ms Fernandez to tap into Argentina's sense of drama. "She is a very good stage woman," says Ms Barros, who notes that the President is still wearing black 15 months after her husband's death and means to sanctify him in the minds of the population. "Argentina is always trying to feel or follow a myth. We had Eva Peron and Juan Peron, and now she wants to add Nestor to that same list," she explains. (Independent, 11/02/2012)

Γ. Έθνος

29. Kirchner's supporters said she had every right to look gorgeous, especially in a vain country where men and women assiduously check out their reflections in shop windows. (Guardian, 28/10/2007).
30. "I love her look. Because she looks after herself," said one Argentine woman. (CBS News, 11/2/2009)
31. "The queen of botox" is how one of Fernandez's main rivals in the presidential race, former lawmaker Elisa Carrio, referred to her this month. Many people speculate that Fernandez uses cosmetic touch-ups to look younger. But cosmetic surgery, rampant among entertainers, is not necessarily frowned upon in Argentina. And older women can still be sexy in this country, which prides itself on having the most beautiful women in the world. (CBS News, 11/02/2009)
32. But cosmetic surgery is not generally frowned on in Argentina. And middle-aged women feel free to express their sexuality in this country, more than in the United States, where Clinton's display of a bit of cleavage on the Senate floor in July drew attention for its rarity. (Reuters, 21/10/2007)
33. La Cristina, as she is known, would be Argentina's first elected woman president. The 54-year-old mother of two would also be one of the world's most striking leaders, with a neon glamour to light up international summits dominated by elderly men in dark suits. Other female leaders such as Germany's Angela Merkel, Chile's Michelle Bachelet and Hillary Clinton appear conservative beside her. (Guardian, 28/10/2007)
34. The predominance of advertising in this country is intimately related to the propensity of Argentines to look to Europe as its cultural mirror. We in the west have exported this perfect image of beauty....and Argentina is a prime example of how that image has been imported and manipulated to an extreme." (Argentina Independent, 3/5/2012)
35. The white, fair-haired, western figures which confront the passerby from magazine stand and advertising billboard alike, argues Haywood, have few natural counterparts on the capital's ethnically diverse streets. It is perhaps unsurprising that the world's first store dedicated to Barbie, frequently held up as the Trojan horse of western influence, was launched in Buenos Aires in 2007. And that plastic surgery, often included in personal health plans, has become a national phenomenon. (Argentina Independent, 3/5/2012)
36. In a country addicted to romance and intrigue, Cristina's triumphant ascent to the balcony of the capital's pink presidential palace carried with it a whiff of older and better times. The first elected female president of an incorrigibly macho

nation, she was vivacious, forthright and energetic, hailed as the new Eva Peron – on paper a highly advantageous comparison that the astute Cristina did nothing to discourage. (Telegraph, 20/02/2010)

37. Fernandez's defenders say her looks are scrutinized because she is a powerful woman in a sexist society and she complains that a man in her place would not draw similar comment. (Reuters, 21/10/2007).

9.3.6 Louise Mensch

A. Πολιτική και Φύλο

1. "I don't want to be focused on my appearance. Are you trivialising the sisterhood if you dye your hair or have your eyebrows threaded? I'd say the answer to that is no. But equally, it's a perfectly valid feminist thing to say there is a certain amount of attention on a woman's appearance, and I don't wish that to be the focus or a distraction. I know if I specify [what I've had done], then that will be the story, and I don't wish to be trivialised as a politician." (Guardian, 30/9/2011)
2. "And I'm refusing to answer," she repeats. "But you should note," she adds carefully, "that I'm not denying anything." (Guardian, 30/9/2011)
3. Mrs Mensch condemned speculation that she had undergone a facelift – she refused to deny last October that she had had cosmetic surgery – and claimed that talk about her appearance had ‘obscured’ her political statements. (Daily Mail, 3/1/2012)
4. Glamorous: MP Louise Mensch as she appears in the new edition of GQ magazine(λεζάντα). (Daily Mail, 3/1/2012)
5. The twice-married mother of three wears a leather-fronted £485 Dolce & Gabbana skirt and £271 silk blouse by L'Agence and has her hair scraped back, with heavy dark eye make-up. (Daily Mail, 3/1/2012)
6. Dressed for success: The backbencher does have political ambitions but would rather see one of her novels adapted for the big screen (λεζάντα).
7. Interviewer Matthew d'Ancona points out that Mrs Mensch was happy to ‘co-operate’ with the photo-shoot but refused to be pictured in ‘skimpy outfits’.(Daily Mail, 3/1/2012)
8. On Unfashionista this week, Mensch introduced a strand of the blog called “What Men Want”, an immensely helpful section that informs women how to dress for members of the opposite sex. In her first offering she tells us that blokes like us to wear some make-up, but not loads, using a picture of a professional model blessed with amazing genetics as a “great example” of how to look natural. (Telegraph, 14/2/2013)
9. If she had had a facelift then she should tell us the surgeon’s name as whoever did it is brilliant. Women hate her because she looks fantastic without make-up and is skinny. Women dislike her because she seemed to have it all – a rich and interesting husband and millions of her own. Men hate her because the grey-suited, boring backbenchers jump up and down but rarely have anything interesting to say. Louise did. Men hate her because she was successful and made money. (Daily Mail, 6/8/2012)
10. Mrs Mensch condemned speculation that she had undergone a facelift – she refused to deny last October that she had had cosmetic surgery – and claimed that talk about her appearance had ‘obscured’ her political statements. She told GQ it was sexist to ‘trivialise a woman politician based on her appearance’ and

made reference to oft-used pictures of Home Secretary Theresa May's distinctive shoes. (Daily Mail, 3/1/2012)

11. This weekend it was rumoured that Louise Mensch, the 40-year-old Tory MP for Corby and East Northamptonshire, had undergone a "Chicago Facelift" – one popular with young women which also has a minimal recovery time – after a journalist interviewing her noticed "incisions in the creases where her ears and cheeks meet that look so fresh, they still have tiny lines of a scab". When asked outright by the interviewer if this was the case, Mensch replied that "without denying it, I'm going to refuse to answer your question, because as soon as I do that I become the minister for mascara" (Telegraph, 5/10/2011)
12. She had a point, but she is not the only politician to have the accusation of plastic surgery levelled at her. Vladimir Putin caused a stir last month when he appeared at the United Russia congress looking as if he had had work done. The bags under his eyes, heavy after many years of sleepless nights in frontline politics, had vanished. In their place was skin so smooth and light that he looked a little like a model from a Touche Eclat advert. (Telegraph, 5/10/2011).
13. General Sir Mike Jackson has admitted to having the bags beneath his eyes removed – while Anne Robinson has admitted to a £9,000 facelift. "Anything that allows women to feel better about themselves is worth the money," she said. "I did look like a car crash for a couple of weeks. But it was soon over and I feel much better for it." The formidable Kay Burley treated herself to a facelift for her 50th birthday last December, and isn't afraid to admit it. (Telegraph, 5/10/2011).
14. Former Conservative MP Louise Mensch has admitted having a facelift whilst she was an MP. She told the BBC Newsnight she had had "a little tightening in my face". (BBC, 25/4/2013)
15. She told BBC Newsnight: "I had a little tightening in my face and I remember being asked about it by the Guardian - asked if I'd had a facelift because she saw a scar under my chin. "I refused to answer that question, not because I was embarrassed about the procedure but because people are always trying to trivialise women politicians based on their appearance. "But as I'm no longer a politician and the government has come out backing this very sensible report it seems a good time to talk about it." (BBC, 25/4/2013)

B. Η Προσωπική ζωή στο επίκεντρο

16. Admitting to "rediscovering exercise and running" in order to look good for him, she said: "I think it's an act of love for a husband and wife who have committed to each other to keep themselves looking as good as they can. I love him and I dress up for him." (The Week, 7/6/2011)
17. 'I have strong feelings of hero worship towards him. I was longing to brand myself with his name for a very long time. He's a living legend and to be his wife is the greatest honour'. (Daily Mail, 3/1/2012).
18. "I'm trying to do my job as well as I can, but I'm also stretched to maximum limit. My husband comes to visit and we spend weekends together, but of course it's an awful lot of travelling and there is a huge amount of family strain." She didn't take her first husband's name, and I'd thought maybe she did this time round in order to establish a new identity as a politician, but apparently not. (Guardian, 30/09/2011)

19. "The essence of feminism is choice, and whilst I accept that there are loads and loads of women who love their husbands to death but won't take their name, it's something I wanted to do as a pure declaration of love. I adore him, and it really is that simple." (Guardian, 30/09/2011)
20. Mrs Mensch left the Commons in August last year to move to New York with her three children to be with her husband, Peter Mensch, who is manager of rock band Metallica. (BBC, 25/04/2013)
21. Louise could afford childcare. If you are an MP who is a single mother with a northern constituency you would be hard-pressed to afford childcare. Louise could afford a helicopter to get her back and forth from Corby but she wouldn't have been allowed to do it because of political correctness. (Daily Mail, 3/1/2012)
22. It is hard being an MP when your children live in the constituency. A prominent cabinet member was told at her selection meeting that she would only be selected as their MP if she moved her children to live in the constituency. She told me what a wrench it was. The children were in the constituency 100 miles away. At the time she was a shadow cabinet minister, who at weekends had party work, constituency work, media and shadow cabinet duties. She again was lucky, she sent her children to boarding school because she could afford it but it was still a sacrifice. (Guardian, 27/11/2011)
23. She won't comment on whether or not her children knew about the wedding, having made a rule never to discuss them. She is happy to say that they do not attend a state school – "Oh, that's perfectly reasonable, they all go to a private school" – though on her website I notice she chooses to describe it as "local". Beyond that, all she will say about her children is that they come before political ambition. (Guardian, 30/09/2010)
24. What of course she can't mention, but must recognise, is the attention her beauty is attracting. She has always said she was a hideous child with Coke-bottle glasses, and an object of ridicule until contact lenses arrived in her teens. But now she is having to navigate the opposite but similarly unenviable problem – of being an exceptionally beautiful woman in political public life.
"Thank you very much for saying so, but I'm 40 years old. I'm 40 years old, I don't get enough sleep and I'm afraid I'm a complete beauty novice in every way. Hopeless." (Guardian, 30/09/2011).
25. She said she had the facelift for "maintenance" and carefully researched the procedure before having it. (BBC, 25/4/2013)
26. She is a woman with a young family. The hours in the House of Commons are not conducive to family life, particularly if your husband is one of the world's top rock band managers and lives in New York. Louise has children by her first marriage so her children are having to deal with divorce, a new step-father and a mother that has a job with one of the worst hours. (Daily Mail, 6/8/2012)
27. It's a job I love, but like many women I find it's a very difficult job to balance between all your family demands. I am permanently exhausted, I feel I'm at maximum stretch, therefore I can't say what I'm going to be doing five years from now, or whether I will stand again. But I can tell you I have no ambitions at all to be prime minister or a cabinet minister, because with my children at the age they are, it would be an impossible juggling act for me." (Guardian, 30/09/2010)
28. This morning Louise Mensch resigned her position as the MP for Corby in Northamptonshire leaving David Cameron with a nightmare by-election. Her

reason for her resignation was to 'spend more time with her family'. She is a woman with a young family. The hours in the House of Commons are not conducive to family life, particularly if your husband is one of the world's top rock band managers and lives in New York. Louise has children by her first marriage so her children are having to deal with divorce, a new step-father and a mother that has a job with one of the worst hours. (Daily Mail, 6/8/2010)

Γ. Η σημασία της ηλικίας

29. Has she, or hasn't she? Whatever one thinks of Louise Mensch, bestselling chick-lit author and glamorous Conservative MP, you have to admit her jawline is enviably taut for a woman of 40. Perhaps improbably so. Or is it? (Daily Mail, 10/03/2012)
30. I ask patients to bring in old pictures of themselves so I can recreate the face of their youth. (Daily Mail, 10/03/2012)
31. 'All my facelifts are bespoke, as the direction in which the muscles are pulled depends on looking at the individual. Patients say this creates a more youthful look and a prettier one.' (Daily Mail, 10/03/2012)
32. Consultant plastic, reconstructive and cosmetic surgeon Charles Nduka agrees that celebrity examples of good facelifts are boosting demand. He believes that the recession is actually increasing the number of women seeking surgery. (Daily Mail, 10/03/2012).
33. Our obsession with youth culture is to blame for this shift, according to psychologist Professor Cary Cooper, of Lancaster University. 'I am astonished that women are now having facelifts in their 30s, but that is the way that society is heading,' he says. (Daily Mail, 9/4/2012)
34. 'If you ask these women why they have had a facelift, they will generally say: "To make me feel better." But if you really unpack their psychological motives, you will find the real reason is much more interesting. They might be worried they will lose their husbands or they feel insecure in the workplace. They may feel too old and fear they won't be taken seriously, or that they will be perceived as "old" and so less effective. (Daily Mail, 9/4/2012)
35. What of course she can't mention, but must recognise, is the attention her beauty is attracting. She has always said she was a hideous child with Coke-bottle glasses, and an object of ridicule until contact lenses arrived in her teens. But now she is having to navigate the opposite but similarly unenviable problem – of being an exceptionally beautiful woman in political public life. (Guardian, 30/09/2011)
36. "Thank you very much for saying so, but I'm 40 years old. I'm 40 years old, I don't get enough sleep and I'm afraid I'm a complete beauty novice in every way. Hopeless." (Guardian, 30/09/2011).
37. Pressed by Newsnight presenter Jeremy Paxman on why she had done it, she said: "I like the way I look, I prefer to keep it that way. I had a very, very good surgeon. The difference is subtle if you get somebody who knows what they are doing. I'm relatively happy, I'm very happy with the results." (BBC, 25/04/2013)
38. Now it would be naive to argue that looks don't matter in modern politics and Mensch, with her 44,000 Twitter followers, knows that. Yet I agree with her on this one, something I don't often say. Can anyone think of an attractive male MP whose looks get so much attention? No, me neither. (Guardian, 4/01/2012)

9.3.7 Zapatistas

A. Η πολιτική του καλυμμένου προσώπου.

1. Marcos acknowledges that the mask helps, although he stresses it is also a burden. It can be itchy and uncomfortable, and it is so intertwined with his revolutionary persona that to take it off in public even for a few seconds would be the end of the subcomandante. (Guardian, 12/5/2007).
2. And from behind their masks, the Zapatistas have forged a new kind of leadership and heroism, one especially tailored to an age suspicious of both heroes and leaders. Paradoxically, it is leadership without a face, heroes you have to imagine. (Naomi Klein, 6/12/2000)
3. Further subjugating himself, Marcos says that he is not a leader to those who seek him out, but that his black mask is a mirror, reflecting each of their own struggles; that a Zapatista is anyone anywhere fighting injustice, that "We are you". He once said, "Marcos is gay in San Francisco, black in South Africa, an Asian in Europe, a Chicano in San Ysidro, an anarchist in Spain, a Palestinian in Israel, a Mayan Indian in the streets of San Cristobal, a Jew in Germany, a Gypsy in Poland, a Mohawk in Quebec, a pacifist in Bosnia, a single woman on the Metro at 10pm, a peasant without land, a gang member in the slums, an unemployed worker, an unhappy student and, of course, a Zapatista in the mountains." (Guardian, 3/3/2001)
4. "In their place, the world now has a new kind of hero, one who listens more than speaks, who preaches in riddles not in certainties, a leader who doesn't show his face, who says his mask is really a mirror. And in the Zapatistas, we have not one dream of a revolution, but a dreaming revolution. "This is our dream," writes Marcos, "the Zapatista paradox - one that takes away sleep. The only dream that is dreamed awake, sleepless. The history that is born and nurtured from below." (Guardian, 3/3/2001)

B. Έθνος και φυλή

5. But very little is known about the man behind the mask who former President Ernesto Zedillo once accused of being "a foreigner and a professional guerrilla".(bbc, 11/3/2001)
6. Marcos, clearly a white or mestizo with his honey-coloured eyes, explained that he might be the public face of the so-called Zapatista National Liberation Army (EZLN), but he was merely a Subcomandante. The woman was Comandante Ramona, one of a Revolutionary Committee of Tzotzil and Tzeltal Mayan Indians he said were the real leaders of the guerrilla group. He spoke for them because they did not speak fluent Spanish, only their native tongues.(Independent, 11/2/2013)
7. With his trademark black ski mask and pipe, the leader of Mexico's Zapatista rebels, known only as Subcomandante Marcos, established his revolutionary credentials after the 1994 Indian uprising in the state of Chiapas. Those who follow the charismatic guerrilla, or some may say idolise him, describe him as a true national leader, a historic figure who speaks for the poor and dispossessed. (BBC, 11/3/2001)

8. Thousands of indigenous people of the EZLN, from five regions of Chiapas, their faces covered with the legendary Zapatista pasamontañas and paliacates around their necks, marched in silence in the towns of and San Cristóbal de las Casas, in Chiapas, as part of the 14th Baktun, or the start of the Mayan era. (Digital Journal, 22/12/2012)
9. When the uprising began, the government attempted to play down the incident as a "local" problem, an ethnic dispute easily contained. The strategic victory of the Zapatistas was to change the terms: to insist that what was going on in Chiapas could not be written off as a narrow "ethnic" struggle, and that it was universal. They did this by clearly naming their enemy not only as the Mexican state but as the set of economic policies known as "neo-liberalism". (Guardian, 3/3/2001)
10. The Zapatista uprising was a new way to protect land and culture: rather than locking out the world, the Zapatistas flung open the doors and invited the world inside. Chiapas was transformed, despite its poverty, despite being under constant military siege, into a global gathering place for activists, intellectuals, and indigenous groups. (Guardian, 3/3/2001)
11. The Zapatistas wanted "to listen and learn about struggles ... to shake the country from below and turn it on its head" and to create "a world where many worlds fit". And those ideas resonated, in Mexico and beyond. (Aljazeera, 1/1/2011)
12. Unlike classic revolutionaries, who preach through bullhorns and from pulpits, Marcos has spread the Zapatista word through riddles. Revolutionaries who don't want power. People who must hide their faces to be seen. A world with many worlds in it. (Guardian, 3/3/2001)
13. In less than two weeks the Chiapas Indians became an international cause celebre and their mysterious mask-wearing, pipe-smoking, and poetry-spouting leader emerged as the closest approximation yet to the romance of the martyred Che Guevara. They have hardly done any fighting since then. (Guardian, 12/5/2007)

Γ. Φύλο

14. Subcomandante Marcos, voice of the Zapatista National Liberation Army, has been keeping a low profile lately. But he's back, in trademark ski mask, rifle over his shoulder, and pipe hanging from his mouth. Showing his face, he jokes, would disappoint his female fans. (Naomi Klein, 6/12/2000)
15. The rebel, who calls himself Subcommander Marcos, emerged from the woods on Sunday morning surrounded by 24 armed rebels for a second day of listening to the leaders of dozens of charities devoted to social work and human rights. All the rebels wore the movement's trademark black balaclava helmets, including Marcos, who may be the only man in history to make a ski mask and pipe look sexy. (The New York times, 31/8/2005)
16. Not since the days of Zapatistas' Subcomandante Marcos has Latin America been so charmed by a rebel leader. This time, there is no ski mask, no pipe and no gun, just a silver nose ring. Meet Commander Camila, a student leader in Chile who has become the face of a populist uprising that some analysts are calling the Chilean winter (Guardian, 24/08/2011).

17. "The mask will come off when a subcomandante Marcos is no longer necessary," he says. "I hope it's soon so that I can finally become a fireman like I've always wanted. Firemen get the prettiest girls." (Guardian, 12/5/2007).
18. Marcos seems keenly aware of himself as an irresistible romantic hero. He's an Isabelle Allende character in reverse - not the poor peasant who becomes a Marxist rebel, but a Marxist intellectual who becomes a poor peasant. He plays with this character, flirts with it, saying that he can't reveal his real identity for fear of disappointing his female fans. Perhaps wary that this game was getting a little out of hand, Marcos chose the eve of Valentine's Day this year to break the bad news: he is married, and deeply in love, and her name is La Mar ("the Sea" - what else would it be?) (Guardian, 3/3/2001)
19. Shortly before setting out for his tour - the first time he left the jungle in years - Marcos revealed that he has been married for five years and would like to have a child soon. Correspondents say the existence of "La Mar" - an abbreviation of Mariana - came as a surprise to his supporters, most of whom are believed to be women. (BBC, 11/3/2001)
20. When Mexico's balaclava-clad Subcomandante Marcos launched his Zapatista rebellion in the southern Mexican state of Chiapas in January 1994, a tiny woman in gaily embroidered native huipil blouse was often seen alongside him, all but her eyes masked by a pink bandanna. She looked as though she had never used the Vietnam-era rifle that almost dwarfed her, and some say she never did. (Independent, 11/2/2013).
21. It was Ramona who was sent to the first peace talks with the Mexican government, in the colonial cathedral of San Cristóbal in February 1994. She was by now adopting a Marcos-style balaclava with a jaunty tassel, and the media dubbed her "The Petite Warrior". In the tourist markets of San Cristóbal, woollen Ramona dolls depicted her with balaclava and rifle, sometimes on horseback. (Independent, 11/2/2013).
22. Ramona won the hearts of many Mexicans after media showed fellow Zapatista commanders towering above her during a first round of peace talks with the government in February 1994. (Aljazeera, 7/1/2006).
23. While the men in the crowd chanted "Todos somos Marcos" ("We are all Marcos"), the women responded with "Todos somos Ramona". By now she had become almost a mystical figure among indigenous women in Chiapas, some of whom compared her with the Virgin Mary for the strength and self-respect she brought to them. ("Es una mujer de mucha enagua," they would say. She's a woman with a lot of petticoat, equivalent to saying a man has a lot of cojones. Even before the Zapatista uprising, she had been a leading women's rights activist, helping draw up, in 1993, a "Revolutionary Law on Women". (Independent, 11/2/2013).
24. Another intrepid female, the Mexican Zapatista rebel leader Comandante Ramona, has died after a long struggle with kidney disease. She was believed to have been 47. (BBC, 02/02/2006).

25. "Mexico has lost one of those fighters that matter, and a piece of our hearts has been ripped out," Marcos told supporters during a speech in Chiapas. (Aljazeera, 7/1/2006).

9.3.8 Anonymous

A. Η σημασία της μάσκας

1. The mask has become one of the most popular faces – it's currently Amazon's bestselling mask – among modern-day protesters. First adopted by hacking group Anonymous, the anti-hero Guy Fawkes is seen as the original political rebel. The mask affords the protesters anonymity (as their name implies) as well as a conniving likeness. (Time, 5/11/2011)

2. The mask, with its contorted grimace and caricaturised features, offer protesters a sign behind which their identity and intentions can be hidden. Akin to a balaclava during a riot, it offers an opportunity at participation and secrecy – but unlike a balaclava, the mask also carries in itself a political dimension. The increasing number of sales of the mask tells the story of a generation disenfranchised from the political process, but one which remains wholly political. It is in this kind of situation that power symbols become important. (Guardian, 30/9/2011)

4. While the organisation supports anti-establishment and civil disobedience as its set of principles, it also welcomes a large number of people for whom such goals are perhaps not as important as Anonymous would like us to believe. However, the mask offers it at once a political symbol that provides anonymity. And therein lies the symbol's increasing popularity, imbued with a political aura while simultaneously offering the comfort (and depending on your activities, the safety) of secrecy. (Guardian, 30/9/2011)

6. Those masks became an increasingly frequent sight on Western streets in 2011, increasingly adopted by more radical, libertarian and sometimes anarchist elements of European and U.S. protest groups. They became a frequent sight at demonstrations such as "Occupy Wall Street" and its spin-offs elsewhere in the U.S. and Britain. They were also heavily used by the "indignados" anti-austerity protesters in Spain. (Reuters, 9/3/2012)

7. The Guy Fawkes mask – which has come to represent a universal symbol of protest – has been banned in Bahrain. The move is the latest in a series of measures implemented by the Gulf state to quell a two-year pro-democracy uprising. A ban on orders of the mask – which was popularized by the 2005 Hollywood adaption of the comic book 'V for Vendetta' – has been ordered by the Gulf kingdom's Industry and Commerce Minister, Hassan Fakhro. The decision was carried out following a request by the country's Interior Ministry, which said the move was in the "public interest," Bahrain's Official Gazette reports. The ministry has instructed the country's border and port authorities to prevent the masks from being imported, and anyone attempting to circumvent the ban could potentially be arrested. (Russia Today, 27/2/2013)

9. That has remained unclear is just who or what Anonymous is. Popular descriptions used in the media are those as a protest movement, a hacker community, or – merging the two – as a hacktivist group. Apart from an interest in the actual individuals behind the handle, a focus has been on whether or not Anonymous has a leader or central command structure which oversees and steers its actions. (Guardian, 11/5/2011)

Β. Διαδίκτυο και Δημόσιος χώρος

10. Anonymous describes itself as an "internet gathering". The term is used to describe a collective of people who come together online, commonly to stage a protest. (BBC, 3/2/2012)

11. "There's definitely people involved who don't care about the politics, but who want to create a kind of space where people can do politics," Coleman says. And it is a space to which many activists have turned to in recent months. "Many people come here [be]cause they don't know [an]other door where to knock to be listened when nobody else hears," one Anon said. (Aljazeera, 19/5/2011)

12. And although Anonymous's impact may have been exaggerated, at its heart is a radical idea: that the internet can enable mass, participatory, possibly illegal action in a way the world has never seen before. Actions that can be controlled by neither governments nor international agencies, and which are decided by the horde, enacted by the horde, and policed by the horde. (Guardian, 8/9/2012)

13. They call themselves "Anonymous", and they are the world's most famous group of hacker-anarchists. When they have left the glow of their computers to protest in public they have taken, very wisely, to wearing masks. (Guardian, 30/9/2011)

14. "The internet knows no borders, so even those who come to questions of political freedom and democracy from really different vantage points and from really different experiences can have a common cause." (Aljazeera, 19/5/2011)

Γ. Εθνική διάσταση

15. In March this year came the news of how it happened: the FBI had turned a LulzSec member in New York, a 28-year-old Puerto Rican father of two called Hector Xavier Monsegur, known online as "Sabu", and used him as their informant. It was like The Sopranos, but instead of organised crime and Italian hitmen it involved teenagers sitting at computer screens. And perhaps most confusing of all, the vast majority of the main players seemed to be living in Britain or Ireland. (Guardian, 8/9/2012)

16. Gabriella Coleman, has studied them from the moment they first emerged as a new political force in 2008, and says that it's no coincidence that so many of the arrests were of British and Irish nationals. Anonymous is a vast, new, poorly understood global force who specialise in "ultra-co-ordinated motherfuckery", as one of Coleman's contacts puts it. And it attracts a huge British following. (Guardian, 8/9/2012)

17. In the chatrooms where Anons gather, Parmy Olson, a London-based journalist with Forbes magazine, found the British connection blindingly obvious. Her book, We Are Anonymous: Inside the Hacker World of LulzSec, Anonymous, and the Global Cyber Insurgency, published in America this June, offers a brilliant insight into the hacktivists' world. "And," she says, "you could just see a lot of people talking about British things, British television shows, they were speaking with English spellings. You could tell they were British." (Guardian, 8/9/2012)

Δ. Έμφυλη Διάσταση

18. Guy Fawkes was an Englishman who tried to blow up the House of Parliament in the early 17th century as part of a plot to give Catholics more

power amid a Protestant monarchy. He failed, then killed himself to avoid execution, but became a British folk hero. (The New York Times, 27/10/2011)

19. Natalie Portman plays Evey, a working-class girl who must determine whether her hero has become the very menace she is fighting against. Hugo Weaving is V, a freedom fighter dressed as Fawkes who wants to exact revenge on those who disfigured him. TIME's Richard Corliss called it "terrific" and "bold and thoughtful." (Time, 10/8/2011)

20. The stark-white mask, with a Mephistophelian upturned mustache and dagger-thin goatee, was worn by V, the faceless leader in the comic book "V for Vendetta," who overthrows a future totalitarian society. The anti-establishment message has been embraced by the Wall Street occupiers. (The New York Times, 27/10/2011)

21. Of course, I already know what Jake Davis looks like, because in July last year, Davis, then 18, was arrested at his home in the Shetland Isles. And after being charged with five hacking-related crimes and released on bail, he emerged into the sun outside Westminster magistrates court for the world to see. Anonymous suddenly had a face: and the face was of a furtive, greasy-haired youth, wearing a pair of dark glasses and carrying a book called Free Radicals: The Secret Anarchy of Science. If you had to imagine what a teenage computer hacker would look like, this was it. (Guardian, 8/9/2012)

22. The episode was front-page news on websites across the world, as a string of arrests were made: 19-year-old Ryan Cleary from Essex; 16-year-old Tflow from London; 27-year-old Jeremy Hammond from Chicago; a 25-year-old former soldier, Ryan Ackroyd, from Doncaster; 19-year-old Darren Martyn (or PwnSauce), from Galway, and Donncha O'Cearrbhail (or Palladium), also 19 and from Offaly, Ireland. The most recent arrest, 12 days ago, was of another American, 20-year-old Raynaldo Rivera of Arizona. (Guardian, 8/9/2012)

E. ΦΟΒΟΣ

34. "This really is cyberwar, and I don't use that term in a sensational way," said Richard Power, who chronicled the cybercrime of the 1990s in his book "Tangled Web." "You're looking at not just one particular cause. You're attacking the whole power structure." (The New York Times, 17/3/2013)

9.4 Φωτογραφίες

9.4.1

9.4.2

9.4.3

9.4.4

9.4.5

9.4.6

9.4.7

9.4.8

9.4.9

9.4.10

